

הוצאת הוצאת הוצאת לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תש"ע

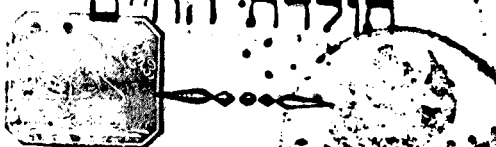
ספרי

תולדות הארץ

חלק ראשון

הנקרא בשם

מולדת החיים



שיון חצונזור

זוארשא

בשנת תר"א למ"ק

TOLDAS HAREC
w Drukarni H. Bomberg :
w Warszawie 1841

מחלקת הספרים
המזרחיים

ואולם שאל-נא בהמות וחורף ועוף השמים ויגיד לך :

או שית' לארץ וחורף ויספרו לך דמי הים :

כי לא ידע ככל אלה כי תייע' עשתה ואח

ליוז יכב' וית' מי

תולדות הארץ

חקק ראשון

הנקרא בשם

תולדת החיים

כתוב עליו רכבות מינים החיים כחמה והיותו ארץ צפור שמים ודגני חים רמשים וחולעים כשמותם למשפחותיהם גדלם תארם משכנם וסגולות טבעם הנפלאים ומגידים כבוד אלהים נורא מאד :

ועוד הוספתי על זה חמשים ומאתים הערות חדשות ומועילות לברך שמות היצורים אשר במקרא ובדברי חז"ל לבאר הרבה כתובים בתנ"ך ולגלות אנדות ומאמרים סתומים מחז"ל בש"ס ככלי וירושלמי מדרש רבה ותנחומא ועוד תועלות רבות כאשר תחזינה עיני הקורא יראה וישמח :

הבינותי בעזה"

אני הצעיר יוסף בן בנימין דוב ז"ל שיינחאק ילידי מיסקין המתגורר בסובאלק



נדפס פה קיק

ווארשא



ספרים שיש להם זכויות יוצרים יצאו לאור על ידי

הוצאת ספרים

M. M. BARNETT

1588

לכבוד

האחים ההריפים הגבורים, חכמים ויראים, נדיבי ארץ
ושועיה, יקרי רוח ונבוני דעת, פזרון צדקתם
בישראל מודעת, ה"ה הרב מוה' יעקב פישל הלוי •
והרב מוה' יהושע העשיל הלוי • אשר יחד על שם
אביהם יקראו •

געברידער מאד

אתן משכם בעיר מולדתי
טיקטין

מכתב

מאת הרב המאזכ"ג גאון יעקב . צבי תפארת ישראל חכם וירא
מאו' יעקב לבי מעקלענבערג אב"ד ומורה בק"ק קאניגסבערג .

ב"ח ! קאניגסבערג בפריסן יום ב' ה' תמוז התי"ד לב"ע .

שפעת שלומים יחולו על ראש איש חמודות , אדם המעלה
משכיל ונבון הרבני המופלג מאו' יוסף שיינדהאק נ"י

על בקשתו לתת הסכמת דעתי להוליא לאור העולם את ספרו תולדות
הארץ אני מתפלל מאלד ; כי אם האמת כן הוא , בלתי קחת מהר את
הספרים אשר מקרוב יבואו מחוברי חבר , כי על רבים מהם עפפתי אויבי
אמת דמעות יזלו כמים , כי זה יוריד וישפיל כבוד רבותינו חכמי החלמוד
אשר בלעדיהם נמשש כעור באפלה בבית אמונת האומה הישראלית , וזה יעז
פניו לחפאות דברים אשר לא כן על דברי תורה כ' , ומרבת המכשלה היואלה
מאלה , כמעט ראוי למשוך יד מלקחת אחד הספרים החדשים בלתי ראות
בראשית פחת השער ידי אנשי שם הגדולים בחכמה בנותנים הסכמת דעחס
על הוכן המחברת : אמנם זהירות זו אין לה מקום רק אם המחברת טובבת
והולכת על יסודי הדת וכדומה , אבל ספרו אשר יסודותיו הטבעו על אדני חקי
הבריאה , מנפלאות המים דעים ית' ידבר , אשר הפליא לעשות בילוריו במיני
הדוממים , הלמחיים החיים והמדברים , הנה על ספר המיועד לדבר מדברים
נכבדים כאלה , בקשת ההסכמה היא רק למוחר , כי מי זה שישראלית אשר לא
ידע החוטלת הגדולה היואלה ממדעות כמו אלה ? , ומי זה לא יצין דעת כי
מחקי הבריאה יכיר כל משכיל את צורתו , ממנו יעמוד על אמחתו יתברך
ושלמותו , מי זה האיש אשר לו עינים לראות , לא ראש את דברי החסיד
האמתי בעל חובות הלבבות בשער הבחינה , המדבר בחיוב השגת דרכי ה'
מלד פעולותיו הנכבדות , והוא מחסד ה' על צרותיו לתת בלב כל איש שכל
צניח ודעת להשיג בס דעות אמתיות ונכחות בדרכי ה' הנהגתו והשגחתו
בעולם , למען יבוא בס אל השלמות הנרלה והמכוון ממנו ית' בצדירותו , כי
חקי הבריאה אשר כלם בחכמה עשויים יורו על דרכי ה' כי כלם בלדק משפט
ומישרים , מהם ילמוד האדם ללכת גס הוא בהם ויניע בזה אל השלמות
האפשרי לכל עלם בעל חכמות , מי זה לא פקח את עיניו לראות את דברי
השכינתא דרשב"י (בנוהר שמות פ' יתרו דף פ') באמרו שם , אלו ידעין בני
נשא כל מה דנטע קב"ה בארעא וכל מה דישחכת בעלמא ישתמודעון חילא
דמאריהון בחכמתא סביאה וגו' ות"ח לית עשבת ועשבת דאחיליד בארעא

ללא

ללא הוה ביה חכמתא סביחא וגוי . ואמר עוד (זוהר בראשית פי' חולדות)
לית לך כל שייפא ושייפא דקיימא בוי' צבר נש ללא הוה לקבלי' בריה בעלמא
דהא כמה דבר נש איבו מתפלג שייפין וכלאו קיימין דרגין על דרגין מתקנין
אלין על אלין וכלאו חד גופא , ה"נ עלמא כל אלין בריין כלאו שייפין שייפין
וקיימין אלין על אלין וכד מתקנן כלאו חד גופא ממש וגוי' כיון דאסתכל דוד
בעובדא דא פתח ואמר מה רבו מעשיך ה' כלס בחכמה עשית מלאה הארץ
קנייך, ע"כ . כי יראת ה' הטוהרה המנחלת חיי עד וכבוד אמתי יש לה כמה
דרכים אמלעיים המביאים אליה , ואחת מהן היא ההשתמשות בכח הסכל
והבינה להבין במעשה ה' הגדול והנורא אשר עשה בשמים ובארץ , בים
וציבצה , לאלהיהן ולבחותיהן , טבעי בעלי חיים , תוארי גופותיהם ענייניה
וכחותיהם למיניהם , המראים רוממות אל וגדולתו לאדם . כי מגודל המעשים
בשמים ובארץ יבין האדם כמה נפלאה רוממות האדון עליהם , אשר עשה
אותם , צחתו לכל דבר שלמותו , בראותו לעיניו את העולם בנוי ומכוון
בפרטים אין להם מספר , וכלם מתאימים זה עם זה בחכונה נפלאה, המתממת
לב המחצונון עליהם , יראה בס' כי גם לרכי הבריאה היותר קטנה בקטני
הרמטים , עין השגחתו עליהם מראשית להבין לכל אחת מהן לרכי' לשלמותו ,
ולא קטנה בעיניו שפלותם מעשות כל אלה למענם , מהם יוכל כי כלס בחכמי'
השלמות נבראו עד אין חקר , ומגודל הילוריים ותפארתם יבין האדם מה רם
יוגורם , מהם תראה הנפש כחו וגבורתו של יולר בראשית צ"ה , חביב בהם
כמה נפלאים מעשי ה' , חשקוף צמו הגדולות אשר עשה אין ערוך עליהם ,
ותהפלא על כחו שהוא בלתי תכלית , ועל חבונתו שאין לה מספר , וזוה
תהיה יראת ה' ותפארתו נכח פניו ותכסוף נפשו אליו . ואם נלרף לדברים
אלה גם דברי רבנו הגאון מהו' אלי' ויילגא זל"ה שאמר בפה מלא , התורה
והחכמה נלמדים יחד , וכפי מה שחסר לאדם ידיעות משארי חכמות , לעמת
זה יחסרו לו מאה ידות בחכמת התורה , לכן לזה להרצני המופלא מהו' ברוך
מק"ק שקלאוו , להעתיק כל מה שביכלתו מספרי חכמי האומות ללשונו הקדוש
למען יטוטטו רבים , ותרבה הדעת בין עם ישראל , וזוה חסור חרפת עמים
מעלינו לאמר , איפה חכמתכם ובינתכם ? ונמלא שם שמים מתחלל — אלה
דבריו הקדושים כאשר העיד מוה"ר צ"ה הנ"ל בהקדמת ספרו שהדפים בחיי הגאון
על אקלידוס , יע"ש . כי זה האיש ההמוני אשר לא ישים אל לבו , כי אין
איש אחד בארץ אשר במראה עיניו יוכל לאסוף דברים כאלה אין מספר להם
מטבעי הילוריים בדוממים למחיס ובעלי חיים , המפוזרים בארבע רוחות
השמים , ואין מקום לדעת כל אלה רק מפי ספרים ממחברי חכמי העמים ,
אשר אחד מהם מוליד דבר אחד בבינתו וחברו מוליד ענין אחר , זה רואה
ענין מה בלמחיס אלה וחברו בלמחיס אחרים , וכן בבעלי חיים ודוממים ,
ובהתחבר כלם יחד על ספר תרבה הדעת והחכמה בין בני אדם יחד , אשר
עליהם

עליהם עמד הנזון בעמל רב , אם יכחשם על ספר ידענוגם קטן הבינה ,
 והדבר שראה האחד בקלוי ארץ , כרגע יודע על דרך זה לאלפים מצני אדם ,
 ורק באופן זה יתגלו המון דברי חכמות וחכונות ותעלמותיהן גם לחלושי דעת
 ולקטני ארץ , ומלבד התועלת הגדולה הזאת , הנני רואה מן הקונטרס
 שהלעי לפני , עוד תועלת לא קטנה היא בעיני דורשי אמת , כי תולדות הספר
 ג"כ סימה יש התלמוד , לגלות כמה דברים מדברי חכמינו באגדה וכדומה
 אשר כמה מחוסרי בינה לאנשים מחוסרי ידיעות כאלה , ולשכלל מוסדות
 דבריהם על לפני טבע הילורים , ואחרי כי כל הדברים הנאמרים עד הנה
 נודעים ומפורסמים , הנה האמת היא עלמה העביר את קולה במחנה העברי
 להודיע תהלת ספרו , ותקרא לאזני בני אדם חין ערכו כראוי לו , עד שאין
 לורך לספר שבחיו בדברי הסכמה כפי הנהוג , ועשה ילית ה' חפלו בידו ,
 להודיע בספרו את מעשי ה' בטבעי ילוריו בין עם בני ישראל , ולירות בלבבם
 חן חשועת סיראה האמתית והעבודה השלמה .

הנני ידיו יעקב צבי מעקלענבורג

דברי תהלה

מאת חבטי הצענוור אשר בווארשא .

ווארשא יום ו' כ"ט סיון .

לחכם לב יקרא בן נבון לפ"ק
כי לב חכם ישכיל פיהו לפ"ק

אחוזי הרבני השלם כתי מהו יוסף שיינסאק

על השאלה אשר שאל ממני , אחוזה דעה אף אני ,
בענין מחברתו תולדות הארץ כנני משיב ,

כבר בעיד הרב מקאניגסבערג במכתבו על שבת החבור הנזכר מה שיש בו די

[באורח שיר בכל חרוז תר"א תפרט קטן]

מה צרקו באמון אמריו

אני אבואה אמריו . ואמלא דבריו

הַעֲרָה [א] מנן ליסוד חכמים

גְּלָה . קדמונינו היו חכמים סחכמים

נאום רב בהר המלך [ב]

רב וחכם ואין בסרו בכל הפלך

השכיל לדבר

כי יגרע מלבב חכם עולם

טבעי דוסם וצומח חי וסרבר

אף כי גלוי לפניו יהי כל נעלם

או ידל מאר הקיץ ברת אל

ככה אמר כחילים יגבר

נאון ישראל [ג]

חכמה בינה ודעה הכל באהל אחד היה מחבר

איהבו אברהם יעקב . והוא יכנה פוכב

[א] סכוונה להערות המחבר בדברי חז"ל .

[ב] בל"א עיר קאניגסבערג .

[ג] הוא הגאון רבינו אליהו מזווילנא , עיין בהקדמת העתקת האקליוס מחרב השלם
דיין ר' ברוך משקלאוו

לה"ה המהבר הנעלה

א אשר נכספה וגם כלתה נפשי לראות , מאז עמדי על משמרת כהונתי
זה עשרים שנה , הנה מלאתי כיום - זה ספרך היקר תולדות
הארץ , אשר בו תודיע טבעי הכרואים למשפחותיהם ומיניהם בלשון נקיה
ולזה , כוקן כנער ימלאו עיני במחברתך , כי רבה היא התועלת בהשגת
ידיעה הזאת , על ידה תארכה עיני הקורא מווסר נפלאות ה' , משולם חכמתו
וגבורתו , ומגודל חסדיו ורחמיו על כל מעשיו — . ואף כי ידיעות מושילות
אלה ממשיני טפת עמים אחרים שאבת , רב שכרך , כי רבים המה בעלי
ביתנו אשר לא יבינו לשון עמי הארץ , ואשר כמה נפשם לרוות למאונס
בלמודיות וטבעיות , במעיל קדש נאדרו ; ובלעדי זאת עוד כוספת לקח ,
להעיר בערות עמוקות להראות אמתת אמרי חכמינו ז"ל וכבודם כי רב הוא .
לואם כני מכרך וירידך , האויב עמו עד טובו לעפרו .

יעקב טובענדהאלד

הסכמות

תנאונים הגדולים הנפורסמים ממדינתנו אשר נתנו עדיהן על שבח הכפר הזה, ורב תועלתו.

הקרה ה' לפני אורח טוב והגון המוכ"ז המופלג השגון חו"כ המשכיל כבוד מהו יוסף בהמנוח מהו בנימין דוב מילדי העיר המהוללה פ"ק טייקטין יע"א, אשר ארח לחברה לחבר חבור נחמד להלל מאד, הכי נקרא בשם תולדות הארץ, ושמו נאה לו, כי הוא הולך לבאר בארוכה מפלאות תמים דעים, פלאי יולר בראשית אשר פעל ועשה אדון כל המעשים צ"ה בעולמו התחתון בימי בראשית, הארץ לרבות תולדותיה בכל פרטי דל"ח ונפלאות ונכבדות ידובר בו מהמון הסוגים והמינים כלליהם ופרטיהם, אשר מכל אלה נוכל לדעת עומק חכמתו של יולר בראשית בהם, ופרטי השגחתו יחב' בכל פרט ופרט לפי השגתו מאשר חנן ה' את ברוחיו, ובפרטוי האדם אשר הוא מבחר הבריאה אשר כל שם תחת רגליו, שמהם יקח לעבוד את בוראו, כי הוא מקור חיים לכל חי, כמאמר הכתוב, ויפת באפיו נשמת חיים, ויהי האדם לנפש חיה" שבאורו לפי דעתי שע"י נשמת אל חי ממרום אשר נפת באפיו, הוא נעשה נשמת חיים לכל ברואי חלד מעלה ומטה, והן לזאת את הכל עשה יפה בעמו, וכולם נבראו בשבילו ללמד מהם מוסרי המדות ולפלא מדותיו להיות ישר עם ה' ועם בני אדם, כי כל המדות והתכונות הנמלאת בילורי מטה כולם נכללים באדם בנפש חיה אשר בו. ולזאת אפריון נמטוי להאי גברא המוכ"ז בחבורו זה, ומה גם מטט אשר ראיתי בו, מבאר ע"פ עומק דברי חו"ל באגדות ומדרשים אשר עשתנותיהם ומחשבותם עמוק עמוק מי ימלאנו, וכל דבריהם כנחלי אש, מלבישים במלילות מאמריהם חכמות עמוקות ורמות אשר נעלמו מאתנו, אף גם פשוטיהם ג"כ בהם חכמה עמוקה כמאמר ראש החכמים, להבין משל ומלילה דברי חכמים וחדוסי" שהורה בזה שמלבד עומק העניני' הכמוסים וסתומים אשר לא נתנו להגלות כוונתו ג"כ בהם לפשוטיהם; אבל לא כפי הבנת ההמון, רק גם דברי המשל ג"כ בהם חכמה עמוקה; ולזאת אף ידי חכונ עמו וזרועי תאמלנו, יהי ה' בחילו להוילא מחשבתו לאורה, ויוגרא זכות על ידו, לקרב המרוחקים מדברי חו"ל אשר רחקו מהם הכסולים, בזאת ידעו כי חכמים ונבונים מהם. דברי כבעה"ח מדבר לכבוד התורה, יוס צ' צ' חנוכה תר"א לפ"ק פ"ק טייקטין יע"א.

נאום יצחק אייזיק בלאהמ"ו מוה"י יעקב זלכה"ה החופ"ק ה"ל.

הסכמות

מערכת תולדות הארץ אשר און חקר ותקן המופלג השנון , זית רענן , חכם והלם מוה' יוסף נ"י , ישר בעיני מדברו נאום ,

אשר ידעתיו מלא דבר בהורה ויראת ה' , ומלאכתו אין בו דלס , כליל הוא בהדרו , כי גם ממנו נקח לעבוד בוראטי ית"ם , מדעתנו כמה גדולים מעשי ה' , גם בהערותיו חסד מלפני מאמרי חכמינו ז"ל , העטופים במלות זרות אשר נעלמה הידיעה מפני חסרון דעת טיב השונות אשר נשתמשו בהנה חכמינו ז"ל , ולפעמים בא בארוכה להבין מאמרי חז"ל על לך הנוטה למרכו האמת , הכל יפה עשה . לכן הניחן להיות הכל מסייעים למלאכת שמים , להיות בעזרו להוליא לאור המחברת , ובעזרו והתומכו והסועדו יתברך באלהי אמן .

פי המדבר לכבוד התורה ולומדיה אור ב' י"ב כסליו תתת ושש מאות שנה לפ"ק פה"ק סייני .

קב' יהודא בברך סופ"ק הנ"ל

ה"ה הרבני המופלג השנון המפורסם לשם תהלה ותפארת מהו' יוסף מקהלחנו יל"ו , הוא איש יודע ומבין מדע , בחכמה לו עשר ידות , נפשו אותה ויעש ספר אשר יקראהו בשם תולדות הארץ , חשקה נפשו תהי ידי עמו וימיני הסמכו לגלות על פני חבל תעלומות חכמתו , ויפולו מעינותיו בישראל , והנה הרבני המופלג הלזה שני אלה נקבלו לו באו יחדיו , אשר הוא לפני מלכים יתילב , וכל רואה ספרו יתפלא על עולם חכמתו ורחב בינתו , בעבור זה הרימותי ידי לפני אחינו צ"י , כי יתמכוהו ויעזרוהו באשר יחסר לו , והמסייעו והתומכו יתברך מאל עליון ויתעלה מעלה מעלה ויזכה לנחמות ליון צב"א .

דברי כבעה"ח היום יוס' ה' ז' טבת תר"א לפ"ק

קב' אברהם בא"א מהו' מרדכי זל"ה סופ"ק סובאלק יל"ו

הסכמות

חגאונים הגדולים המפורסמים ממדינתנו אשר נתנו עדיהן על שבח הכפר חוזה, ורב תועלתו.

הקרה ה' לפני אורח טוב והגון המוכ"ז המופלג השגון חו"ג המשכיל כבוד מהו' יוסף בהמנות מהו' בנימין דוב מילדי העיר המהוללה פ"ק טייקטיין יע"א, אשר ארת לחברה לחבר חבור נחמד להלל מאד, הכי נקרא בשם תולדות הארץ, ושמו נאה לו, כי הוא הולך לבאר בארוכה מפלאות תמים דעים, פלאי יולר בראשית אשר פעל ועשה אדון כל המעשים ז"ה בעולמו התחתון בימי בראשית, הארץ לרבות תולדותיה בכל פרטי דל"ח ונפלאות ונכבדות ידובר בו מהמון הסוגים והמינים כלליהם ופרטיהם, אשר מכל אלה נוכל לדעת עומק חכמתו של יולר בראשית בהם, ופרטי השגחתו יחב' בכל פרט ופרט לפי השגחתו מאשר חנן ה' את ברואיו, ובפרטיו האדם אשר הוא מבחר הבריאה אשר כל שם תחת רגליו, שמהם יקח לעבוד את בוראו, כי הוא מקור חיים לכל חי, כמאמר הכתוב „ויפת באפיו נשמת חיים, ויהי האדם לנפש חיה“ שבאורו לפי דעתי שעי' נשמת אל חי ממרום אשר נפת באפיו, הוא נעשה נשמת חיים לכל ברואי חלד מעלה ומטה, והן לזאת את הכל עשה יפה בעמו, וכולם נבראו בשבילו ללמד מהם מוסרי המדות ולפלא מדותיו להיות ישר עם ה' ועם בני אדם, כי כל המדות והתכונות הנמלאות בילורי מטה כולם נכללים באדם בנפש חיה אשר בו. ולזאת אפריון נמטי' להאי גברא המוכ"ז בחבורו זה, ומה גם מעט אשר ראיתי בו, מבאר ע"פ עומק דברי חו"ל באגדות ומדרשים אשר עשתותיהם ומחשבותם עמוק עמוק מי ימלאנו, וכל דבריהם כגחלי אש, מלבישים במלילות מאמריהם חכמות עמוקות ורמות אשר נעלמו מאתנו, אף גם פשוטיהם ג"כ בהם חכמה עמוקה כמאמר ראש החכמים „להבין משל ומלילה דברי חכמים וחדושים“ שהורה בזה שמלבד עומק העניני' הכמוסים וסתומים אשר לא נתנו להגלות כוונת ג"כ בהם לפשוטיהם; אבל לא כפי הבנת הסגון, רק גם בדברי המשל ג"כ בהם חכמה עמוקה; ולזאת אף ידי חסון עמו וזרועי תאלמו, יהי ה' בחילו להוליא מחשבתו לאורה, ויוגרים זכות על ידו, לקרב המרוחקים מדברי חו"ל אשר רחקו מהם הכסילים, בזאת ידעו כי חכמים ונבונים הם. דברי הכערה"ח מדבר לכבוד התורה, יוס' ב' ב' חוכה תר"א לפ"ק פ"ק טייקטיין יע"א.

נאום יצחק אייזיק בלאחמ"ו מוה' יעקב זל"ה החופ"ק הג"ל.

הסכמות

מערכת תולדות הארץ אשר און חקר וחקן המופלג השגון , זית רענן , חכם וטלס מוה' יוסף נ"י , ישר בעיני מדברו נאום ,

אשר ידעתיו מלא דבר בחורה ויראת ה' , ומלאכתו אין צו דלס , כליל הוא בהדרו , כי גם ממנו נקח לעבוד זוראט ית"ש , מדעתנו כמה גדולים מעשי ה' , גם בהערותיו חסף מלפני מאמרי חכמינו ז"ל , העטופים במלות זרות אשר נעלמה הידיעה מפני חסרון דעת טיב הלשונות אשר נשתמשו בהנה חכמינו ז"ל , ולפעמים בא בארוכה להבין מאמרי חז"ל על לך הנוטה למרכו האמת , הכל יפה עשה . לכן הכיין להיות הכל מסייעים למלאכת שמים , להיות בעזרו להוליא לאור המחברת , והעוזרו והתומכו והסועדו יתברך באלי אמן .

פי המדבר לכבוד התורה ולומדיה אור ב' י"ב כסליו אחת ושש מאות שנה לפ"ק פה"ק סויני .

בקי יהודא בברך סופ"ק הנ"ל

ה"ה הרבני המופלג השגון המפורסס לשם תהלה ותפארת מהו' יוסף מקהלתנו יל"ו , הוא איש יודע ומבין מדע , בחכמה לו עשר ידות , נפשו אוחה ויעש ספר אשר יקראוהו בשם תולדות הארץ , חשקה נפשו חסי ידי עמו וימיני הסמכנו לגלות על פני חבל תעלומות חכמתו , ויפולו מעינותיו בישראל , והנה הרבני המופלג הזה שני אלה נקבלו לו באו יחדיו , אשר הוא לפני מלכים יחילב , וכל רואה ספרו יתפלא על עולם חכמתו ורוחב בינתו , בעבור זה הרימותי ידי לפני אחינו ב"י , כי יתמכוהו ויעזרוהו באשר יחסר לו , והמסייעו והתומכו יתברך מאל עליון ויתעלה מעלה מעלה ויזכה לנחמות ליון בב"א .

דברי הבעה"ח היום יום ה' ז' טבת תר"א לפ"ק

בקי אברהם בא"א מהו' מרדכי זל"ה סופ"ק סובאלק יל"ו

הסכמה

איקרע לאחרין ס"ה הרבני המופלג השנון החכם השלם כמא' יוסף נ"ו
וספרו בידו זה ספר תולדות הארץ אשר בו יתבאר חללי
דעלמא להתבונן במעשי ה' ובברואיו בקומותם ובלביונם, ומלאכתו מלאכת
במים נאה ואין בו דלס, להודיע מה רבו מעשי ה' אשר יש לו בריות גדולות בים
ובריות גדולות בו' כל פעל ה' למעשהו, וכל מה שברא בו' לא ברא דבר אחד
לצטלה, ברוך שלא חיסר בעולמו כלום וברא בריות טובות בו', ומה גם אשר
בהערוותיו האיר עיניהם של חכמים בכמה מלות זרות וסתומות אשר לריך פי'
לפירושו, ותשש כחן להבינס על צורין מפני חסרון היריעה בעיב כלשונות,
ובעל המחבר הלז בייל ליטני ודריש, אשר בזה יבאר כמה מאמרים מדברי חז"ל
ע"כ זרועי תאמלנו וידי חכון עמו להוליא לאור את ספרו, ויעשו לו כנימוס
וכראוי להאי מדרבנן להיות בעוזרו ובסעדו ושכרם כפול מן השמים.
דברי המדבר לכבוד התורה ולומדיה יוס' ה' י"ד טבת שנת תר"א לפ"ק.

נאום בק' יהושע אייזיק האופ"ק קאלוריעא

מבוא התולדה

א

כל רבנות מעשי ה', אשר ברא בששת הימים, בכללם יפרדו והיו לשני ראשים: הראש האחד, הוא השמים אשר ממעל; ובשם זה יוכלו גם תולדותיו, השמש, הירח, והכוכבים הרבים לאין ספורות גבוה מעל גבוה — והם נטועים (פיקסטערן), ומתנועעים (וואנדלטערן), מלוים (טראכאנטן), ובעלי שבע (קאזעטן) כו', אשר גם בהמה, במסילותיהם וההגזותיהם מורחקהוים, לפונה ונגבה, הגבה והשפלה, נחזה חשבוות רבות מעוררים תקרי לצלעת כבוד אל לאין קלה, ויקראו כל אלה (בראשית ב' ד') תולדות השמים — . הראש השני: הוא - הקרוב אלינו יותר - הארץ מתחת, ובשם זה יוכלו גם תולדותיה, ילורים לרבותות השוכים וגמלאים עליה ובתוכה, נחלקו לסדרים ואלה לפרטי מיניהם תחת שמות שונות נקראו מפי חכמי התולדה (כאטור פארטער), וגסמנו במקרים וסגולות רבות מאד. ונקרא כל ילורי הראש הזה בכלל בשם (בראשית ב' ד') תולדות הארץ - ועתה אתה הקורא נשים! אחרי ראותך כי בשם סולדת החרץ זה קראתי גם את ספרי אשר לפניך, ככתוב על דלתות השער; עפעפך הלא ייסירו נגדך להבין מה משפטו הנדרש בתוכו, והענין האמור בו, וידעת היס כי כולו סובב הולך על חקר פרטי תולדות הארץ, הם מכל אשר עליה, והם רבנות מיני הילורים הגמלאים עליה, הם חיים ומתנועעים או רק לומחים ונטועים בה; וגם מהרכבת חלקי עלמה: והוא, לדעת מה המה המתלבים והדוממים אשר מהם נוסדה, וכל אחד יכתב בספר לפי סגולותיו השונות, כאשר תחזינה עיניך. ¹¹

ב

אם חמת הדבר אשר גם שאר למודי החכמות נאותות הנה ונלרכות להלכת האדם על דרכים שונים; אולם למוד התולדה זה נעלה הוא בתועלותיו על כולם, ואין ערך לרוב היתרון הכולל לכל אדם מידעת מעשי היוצר כל צברותיו, ויותר מזה לאיש ישראל הירא דבר ה', כי רק היא המסלה אשר תדריכהו במרחב לחבת הכליותו אשר אך בעבורו עולר, ומאלפכו דעת לכלכל כל מפעלו לטוב בעבודתו לאלהים, בתורתו, ובתגמול מדותיו לרעהו, וכל אשר לא יפקח עינו להסתובן על מעשה יולרו, גם שגשג אנה לא יחכנו לו, אין עבודה, ואין תורה, אף כל מדה טובה לא תנוח בקרבנו - חמון משפט זה נמלא מפורש בכחבי הקודש, בדברי בעלי אסופות, ובמחקרי שכל כל הישר הולך.

כל משכיל דורש את ה' יודע, כי ערך טובה העבודה והיראה ישוער ¹¹

בכל אדם בפלס , לפי ערך חזקת ידיעתו ומקור לבו בגודל מעשי ה' ופליאותיו , תוספנה בכל אשר חזק הידיעה , ותגרענה בכל אשר תרפה ; כי מראותו פלאי חכמת העליון בהמון רבבות ילוריו , מהפיל (עואמנט) והמניינים הגדולים עד הרמש היותר דק אשר לא תראהו עין האדם מקטנו , והשגחתו הרבה על כל אחד לתת לו די לרכו במדה למחיתו , לגדול גופו , לנח הולידו , לחסותו מחויביו כו' בכל אשר יתכן להשלים אותו זו , לפי צנין גופו המכוון בחכמה , ולפי חכמת חיתו לערך שאר הברואים , והס שגבו מאלד גם באשר יראה האדם בעיניו הכחות , אשר אולי הם רק כאלד מני אלף הו מרצבה מפלאי הסדר הנעלה והחכמה המסותר' בהם הידוע רק לה' לבדו ; וזה יחוקה בלבבו אמתת יכולת ד' צ"ה , גלל כחו , חכמתו , נדיבותו , והשגחתו על כל מעשיו ומלעדיו הספורות לו [א] ותפול על פניו יראת העליון רוממה לבל יעבור אף על אחד מפקודיו , אם בפועל הו במזימה , מדעתו אשר עמו עינים לופות על כולמו , וכי לפיהן ימד גמולו אל חיקו במשפט ומדה קלוזה , מבלי עול .- וכן , מהבינו ביקר תפארת ה' כי נשגב ונעלה עד מאלד מתפארת האדם ואורחותיו , יעורר רוחו ליחד כל מפעליו , תנועותיו , וספך שיחו בהלנע ושום לב [ב] לצומן לבות לבדו , מבלי אשר יתערב בס מאוס חכלית אחר

נגרע

[א] ולזה ירומן דברי איוב על ה' צ"ה [לא ד] , הלא הוא יראה דרכי יחס משפטי הלכ בדיעות ואמונה] וכל לעדי [הס הפעולות] יספור" , ונחלאו עוד

נחוצים רבים יפליאו לב האדם מעולם השגחת השם צ"ה וגמולו , מהס [ירמיה יז .- כג כד . לב יש . תהלים ליגטו . קלט ב . ג . ד . משלי כיד יב . איוב ליד כא] ועוד הרב' , אשרי אנוש יהגה ויחשוב בס ובסעיפיהם , יבעח כי ירוץ בכל דרכיו ולא יכשל .

[ב] ועל דרך זה בהרתי חקרא כתוב [קדלה ח א] , אל חבהל על פיך ולבך אל יחבר להוליא דבר לפני האלהי' , כי האלהי' בשמים ואחה על הארץ ע"כ יהיו דברך מעשים" והכתוב הזה הוא בלתי מובן , ויותר , כי לא נדע מה הוא יחס אלהים בשמים לענין המעט הדבור . ובארתיו על פי הלעות שחיס , דהא' , הוא ההבדל בין שרש בהל לשרש מהר , ואומר : כי ענין שניהם הוא מהירות הפעול' וגשח חלקי' אחד באלד ; אפס כי הוראת שם בהל הוא מהיר' פחאומית הכרחית ובלתי חכליתית , [וע"כ יסמן בהקומו' הרב' גם את המרד' ומורא מדבר] , לא נן שם מהר ענינו בכל מקום מהירות הפעול' לבעבור הפלו לחכלית דבר [ראה אסתר ה ה . ו יד] - הרב' . הדבר ידוע אשר אם נבשר לאדם פחאום איוו בשורת שחמה רבה , או להפך איוו לער רב , ירפה נחו מבלי אשר יוכל לדבר לרגעים אחדים - ויותר מזה ידע איש אשר נסה לשפוך שיחו בהתפעלות רב לפני האלהים , כי או אם יחס לבצו לירא' " ולא הב' , יכבד לו עד מאלד להוליא דבריו , וכל מלה בלשונו רק ברב" כתיעמול לשלמנה חפשי מגדות שפתיו החולה ; ומה נשפוט אשר בתלאת כמות הנפש בהפעל' רבה , או ירפו כני הדבור - באשר גם הס מילדי הנפש - ויחרו באין אומר ואין דברים ; וזה דבר קהלח : אל חבהל על פיך" להחפלל בפיך לבד מבלי אשר תחשוב הדברים בלבך , כי זאלח הוא פעולח חכלה , ומה חכלית דבר' וגם לבך אל יתבר [מבלי עומק התבוננות] להוליא דבר לפני האלהים" וכאשר הזכיר קהלח ברעיונו זה שם ה' אל ה' ! נחלא' נפשו ברגש מוכר כח מעשיו הרבים ומוראים מאלד ,

נגרע כחנף, כבוד המבילים, ומקוט טובה מבני איש נוי • - עולם הבחינה הואת מבוארה בכחובים מלת ה' לבדו [ג], וגם אח כל נביאט נחזה כי רובי התפעלות לבס ביראת ה' ויריעת דרבי השנחתו היתה רק מהחבוננס על ילודיו ה"בים והנהגת חממתו עמם, ויותר מהמה נמלח בדברי דוד הע"ה בחקרו על היצורים, ״חסידה ברושים ביתה וגוי״ (תהלים קד יז), גבזה ועלמו רגשות לבו מזה לאמר: מה רבו מעשיך ה' וגוי״ - תפתח ירך - ישבעון טיב • - תסחיר פניך - יבהלון • - וגוי, ובלע אמרתו יהי כבוד ה' לעולם, ישמח ה' במעשיו״ כי רק הבחינה במעשיו הרבים היא הסגולה היחידה להודיע ולגלות כבוד ה' • וכן חז"ל בתנו הרבה בפלאי מעשי העליון בילוריו, ודבריהם מפוזרים במקומות רבים [ד]. - ומאשר יהבונן האדם על החושלת הרב הנפקד למענו בכל אחד מרצבות מיני אלה, לאבלה, למכסה, למרופה, ולכל

ולא חלל נח לפרוט צפיו אף אחד חכם, רק בחלים אחדים השכיל פיהו, לאחר: החבונן, כי האלהים בשמים״ גבוה מעל גבוה, רב היכולת, גבור, מושל בכל, ולעולמו אין מספר כו' [אשר כל הגדולות האלה ועוד אלף כהמה ככללו במלות, אלהים בשמים], ואחה על הארץ״ שפל מלך בערכו, ולא אזה רב החמד אשר יעשה עמך - ובהחבונך ותעמיק לחשוב בדרכים אלו, בלחי ספק כי יחלאו ברגש חדרי לבך, ״ע"כ יהיו דבריך מעטים״ - ובוה כבין אמר״ ז"ל [ברכות לג], ״הוא נמחית כו' אמר האל הגדול כו' העוז החוק והאמץ כו' ואחרו לי״ סימתיהו לכולהו שבתי דמרך כו' הא אכן הלח דאחריון אי לאו דאחריהו חשה כו' לא הויין יכו"ל לין למימר להו״ - וזה דבר דהע"ה [הגה"ס ב], ״לך דומה חלה״ כי ענין ארש דהם [במקומות הרב'] הוא לדעתי השתיקה מרוב רגשות הכפש, [בל"א ערשטוינטן] והוא כי החכל' היותר גדולה לאלהים הוא: התמלאות הכפש ברגש [ערשטוינטן] מפלאי מעשיו הרבים -

[ג] כל אדם יודע מרבים השאלות וההלונות אשר עורר אויבו מכאבו בדרכי ההנהג' העליון, עד כי לא מלאו ריעיו האוס מענה בכל החון דבריהם אשר הסבו על יורי המחקר, להשקיט רעיוניו בשאלותיו, ולהניח גלי חלונותיו חועפס; לא כן עשה אלהים בחוכמתו אשר הוכיח עמו, לא כמורס השיבו, רק הוכיח בו חכלל הנהגתו בילוריו, ואמר: הילעם [פעולותיו] עה לדה יעלי סלע - החתן לסוס גבורה - היאב' ריס עבדך? -״ החשלת פרא חפשי? - כו'; ורוח אויב שבה להלדיק עי' יושר ההנהג' גם עמו, והבין כי אין בנת שלו השפל ונ קל להשיג • רוממות סחרי אל בדי יתו • ואמר: הן קדורתי - ״ מה אשיבך? [איוב לט לז].

[ד] [שבת עז:] ח"ט נמלאו אטר כו' ח"ט חורא כו', מ"ט קרנא דקמלא כו' [שם] ברא טבלול לבחית כו'. [שם קמה:] חפני חב עופות כו'. [שם קיה:] יודע דקב"ה בכלב שחונותיו כו'. [עירובין ק:] חלפנו חבהמות כו'. [פסחים קיג:] דברים נאמרו בסוס כו'. [קדושין פב:] מימי לא ראייתו שועל כו' - אלא שרעותי כו'. [ביב טז:] יעלה זו הכוונת כו' והקב"ה חומין לה כו'. ועוד הרב' אגזוז כאלה, ואף כי אמרם ז"ל [ברכות נח:], ראה בריות טובות ואילנות טובות חצרך: צורך שכיח לו בעולמו • וכן בספרי חמניו הראשונים ז"ל יעוררו עד מלך לחקור בהעמקי החכמה הוואח, מהם: בעל חוב"ל שער הבחי' פ"ד וכו', שער הבטחון פ"ג כו'. הרמב"ם ז"ל בהקדמתו לסדר זרעי, בספר החמד פ"ב, בשעה שיחבונן האדם על מעשיו הנפלאים וגדולים' כו', הו"כ ח"ג

ולכל ארצו על דרכים טובים , והמעוה העליון הנאלץ לו למשול גם על החיים
 היותר גדולים אשר בהם רב הרבה יותר מחכו ; ובכל זאת הוא השליט עליהם
 לכבדם תחת רגליו בהחבולות ומוטלות אשר חנטו המחונן כל , וכי גם היגורים
 בטלי נפש עוהו כהארי והגמר כו' יפחדו וייראו מללס המונחו אשר עשה
 אלהים לו [ה] ; מזה ידע ויביר כי גבה ערטו ונבדל מערך כל יתר היגורים
 וכי אך הוא הכלית הבדיאה כולה , ויבין איך יארוס לו לעבוד את מלך אדיר
 כמחוק , אשר עיניו פקוחות צפרט על כל דרכו לטובתו , ויבוש ויכלס מהמרות
 חפץ שדי גם בכל נקלה ; ועל אכן בוחן זה דבר דהע"ה : (תהלים ח' ו')
 ותחסרהו מעט : "מאלהים [בכח השכל והחבוננה אשר אללת לו , ועי"ו]
 המשליחו צמעטה ידיך , כל שמה תחת רגליו - וכאשר שבנו רעיונו מפלה
 הגדול הזה , סערו מעמקי לבו לגמור אמריו : ה' אלוניו ! מה אדיר שמך בכל
 הארץ" - רק אומד נכון לעבוד ציראה טהורה - מבלי חתף וכלי תקות
 מועלת [ו] - כי אתה העושה כל אלה .

אמנם

פ"י זכ"ג, כוזרי האמר ג' פ' י"א, האמר ה' סי' ו' כו'. עקרים האמר ב' פ"ח , האמר
 ד' פ"י ו"א כו' .

[ה] **במררש** [ביד י' ליר] , חני רשב"א חינוק בן יומו חי אין משמרין אוחו כו' ארי

רואה אוחו ובורח כו' , ובמ"א הער' ס"ד הראחי' להודיע שבניס דברים
 האלה , נכתבו שם בצפר צדווח חושבי אפריק"ם , כי האיש אשר לא יגדר' בהארי ועמוד
 נכחו שקט ובלתי נכבד , לא יעשה לו מחוזה ; אכן אם ימל האדם לנטו ממנו יאסוף
 את נפשו כרגע" . ולעמי יהיה סבת הדבר , כי אם יעמוד האדם לנגדו בלתי נכבד ,
 בנשמת שדי שוקעת , ועו פניו ללס האלהים זורח עליו , בלתי ספק כי לא יסרן כל מי
 לנגוע בו , כדבר ה' ; אולם אם יהיה רלון העליון לפגוע באדם ע"י השלחת מיה רעה ,
 אזי יבהל האיש ההוא , דמו ירוחה , ונשמת עליון עס השכל יליד בטנה - באשר החקלקלו
 כליה אשר השכון בה - העוף ממנו , וע"כ יהיה למאכל לחיתו הארץ באשר ידמה להן ;
 הלא זה הוא כוונת חתק דבריהם ז"ל [שבת קמ"א] , אין מיה שולטת באדם עד שגדת' לו
 כבהמה" - ומדבריו חבין , אמרם ז"ל [יט"ה ג'] אין אדם עובר עביר' אלא א"כ ככנס
 בו רוח שעות' וכן האמר אליהו ז"ל [ברכות כט] , לא חר חס ולא חמטי , לא חרוי ולא
 חמטי כו' - כי בחלרות ה' שכל אין אסון ואין חט א' .

[ו] **לעבורה** המצב במינות אחרות אשר תשוער בהן לעושה , חסוף [לפי עולם
 השקר והחפץ אשר בו] בכל אשר יוסף לראות לפניו אכזים והחועל'

החס , והמעט בכל אשר ימעטו ; ובראוהו כי אין איש הלא ימלא את כל עגירות לבו , כי זה
 זה יעלור בעדו , אחרי כי רועות שכלו [יליד נשמת אל - אשר אך הוא האופט חשרים
 בכל חפעל -] אסורות בעבותות השקר והחמופ' - ואולם את מי ירמה ? הלא רק את
 האדם ההמוני הרוא' לעינים , [וכל אשר אלל לו חלקים מחכתו לו אוחות רבות להכיר
 סחרי החפץ ולהצניג - אם לא את כולם - לחטן החרחק מהם ; והדברים עתיקין] ;
 אכן יודע כל לפינוח הלא ידע כל שקריו ונכליו , ואיזה חקוס יסתר מנר אלהים -
 ובהפוך ממנו האיש אשר "הוא ה' ל' נע לכת , כי באשר ייחד כל מעשיו - הטובים לה'
 לבדו , ויסתירם מעיני האדם כפי יכלתו , יתכן אשר יכשלו בו אכזשים לחשוב כי נחמה הוא
 וי' רעה בלבבו , [וכה נחב רבינו יונה בשערי חצונה שער ג' סי' י"ט על פסוק מי יודע

אמנם הלורך הרב אשר לתורתנו בידיעת מיני החולדה וטבעיהם הוא משני אפנים: האחד, והוא הגרסה, כי כל דיני הכלאים, האסור והמוותר בבהמה ובעוף לאותותיהם, סימני הדגים, טומאת הכרמים, דיני הברכות, ועוד רבות כאלה, כולם נקשרו בידיעת טבע המינים האלו, אשר חז"ל בחקו וחקרו בזה הרבה, (עיין כוזרי מאמר ד' אות ל"א), והורו לנו לתחמת כל אלה; וגם אנחנו ההולכים בדרכיהם יאות לנו לחקור בהמה ולראות אור משפטם כי צהיר הוא - הסני. את זה חזיתי, כי עולם ידיעה הרמה הזאת בקרב חכם ירא כחלים ביד גבור לפלא זמתי אולת היסורים וצוניהם צענייהם, אשר התלולולו... ולעגו על דברי חז"ל באגדותיהם, ואמרו: כי נעדרי הדעת היו החכמים ההם ולא חלק למו דרכי הלמוד והחכמה, וע"כ ילא להם משפט מעוקל להדוף ולהבזות את כל מוסדות דבריהם, אשר רק המה היסודות אשר עמודי תורתנו הקדושה נשענו עליהם; והיה כי נראה להם במעמקי ידיעה הזאת, בצלותן אגדות עלמן אשר צוו למו, כי נהפוך הוא, וחז"ל ידעו מלפניו בעומק דעתם גם מאשר נגלה מהלמודים בימינו אלה, מזה ישימו אל לבם לעצוב דרכי כסל למו, ולכוב לבקש את לדקת חז"ל וכבודם. להכיר את יקרת דבריהם לשום תורתם בלבם, ולדעת כי באורה יראו אור.

ג האושר השלישי והוא קנין המדות, נמלאהו נוסד על ידיעת החולדה זאת, והוא ענין נודע גם מחקר לצ אך מעט: מודעת זאת כי רובי המדות אשר להאדם הם כחות מתפכח לטוב ולהפך, ולזה נתן השכל לכלי בוחן לדעת לבחור בטוב ולגמול ברע; האן לבעבור כי החפץ יטור עיני השכל מלבקר את מעשי עלמו ולמדדס, אולי רעה דרכו ומוס צם, כי על הרוב כולם ייטבו לפניו, כאמור (משלי כ"א ב') "כל דרך הים ישר צעניו" לא יחכן לו לראות חסרונים רק מאשר יחבונן על מעשה יגור אחר, וידע להבחין בין המדות הטובות, כי נכחות הנה, ובין הרעות המשחיתות דרכי הללחתו, או אז יבין אחרי כן גם הוא לבחור ולהחזי בטוב, וכל נשחחה לזרות הלאה; ואת זה נוכל ציומר ללמוד ממיני החיים אשר להם כחות ומדות נטועי משונות בכל אחד: מהם צעלי נקם, ומהם צעלי חמלה, מהם חרולים, ומהם עללים, מהם אוהבי יגורים אחרים, ומהם שונאי, ועוד רבות כאלה; והאדם אשר ישים עיניהו על דרכיה, יבין לכלכל אחרי כן גם את כל מעשה עלמו, וזה דבר אליהו (איוב ל"ה י"א), מלפני מבחמות הארץ ומטוף הסמי יחכמו

רוח בני האדם כו', עיי"ש דברי השכל]. ועל דרך זה אמרתי להמליץ בקשחנו בברכות ק"ג [לפי נוסחחנו], ויחד לבבנו: לאהבה ולירא' את שרך, ולא נבוש לעולם ועד" [אשר לפי הראות אין ענין, ולא נבוש" מחישה לענין, ויחד לבבנו"] והוא שנקבש מאה ה' ב"ה ל' יחד לבבנו" שיהיו כל פעולותינו חיוניות ומועילות רק לתכלית אחת, והוא: [לאהבה ולירא' את שרך] ה' לבד; ולבעבור כי יחכן אשר אם כה נעשה, כי יכשלו בני אדם תכלתי ראוהם את מעשה הטוב, להעשות עלינו צוה, ולתפלות על דרכנו דברים אשר לא כן, לזאת נבקש מאת יודע כל לב], ולא נבוש לעולם ועד -

יחכמנו¹ ואמרו חז"ל על זה ועירובין ק': אלמלי לא נתנה תורה היינו למדים כו' [ז], ואמר שהע"ה (משליו ו') "לך אל נמלה עלל ראה דרכיה וחכמה וכלה רבות במקרי; ועל דרך זה נוכל ללקט ולאסוף את כל המדרות הטובות לפניהם וק' לאחד אחד.

ובלערי חלה אין קלה לרב התועלת אשר חפיק הידיעה הזאת להאדם גם בלרבי עלמו, לעבודתו, למחיתו, ותרופות חליו, לחסותו מאסון וכדומה לאלה הרבה מאל - והנה אף כי נחזה בעליל יתרון הידיעה הזאת בו היא כשמש צהיר בשחקים, לנוגה על כל דרכי האדם, וביותר לרבי העוֹזֵל אֵל הַיָּם; בכל זאת ידעתי כי ימלאו סכלים ובעלי הדמיון אשר יתנו תהלה בלימוד נסגב הלוה, ויאמרו: מה בלע, ומה יסכון לנו בו - ואלה הם² עורי עינים מבטן, אשר לא יוכלו לדעת את האור מה הוא, וגם כי יסופר: "למס לא יסבילו, ועליהם נאמר (תהלים כ"ח ס') כי לא יבינו אל פעולת ה' ולא מעשה ידיו, וגו' - .

ג

מתכונת נפש האדם, כאשר תקרינה לפניו מושגים ועלמים רובי המספר אשר לא חסון לעין הדעה לכלול את פרטי כולם יחד, ולתת את משפטה עליהם, כי מובדלים כמה במקריהם ובחגיגותיהם זה לשמת זה, בחכמה

[ז] ראה בפנים הספר מ"א הער' מ"ט ענין יקר הנוגע לדבריו אלה, ועיי' גם הער' ס"א.

[ח] **ומדי** דברי על אודות דרכי המדות, לא אעזר כח - גם כי לר לי המקו' הזה - למנוע מהעיר לבצר הקורא! החפץ בטובה, ואודיעך: אשר אם באמת ירבו הסבות התליבים מדות הטובות והמשמיתים בס, אשר כבר נדברו מהם חכמי המוסר הראשונים ו' לרוב; אולם לפי הזמן והמקום אשר אנכי בו, אחזה כי אחת היא הפכה העומדת בראש להליב ולהשמית כל כשרון, והיא: המצרה, כי נבוא האדם - יהי מי - בחברת אנשים המונים, לא יתכן לו לבלתי התלמד להעיר לבו מדבריהם למדות רבות רעות, כקניאה, נקם, ושנאה, אהבת בלע, ולשון סחר, לכת רכיל, ועוד רבות כהנה. וכן אם יבוא באספת מחקדישים [הלבושים אדר היראה והעבוד, למען כחש], הנה אלה יחילו חמיד פחת דבריהם מדבור החלוה והנאהב [עיי' רמב"ם על מאמר, ולא תלחמי לגוף טוב שחיק], לשבח את ההעשים הטובים, להען יגמורו חלליה אמריהם בדבור האסור והכחאס, ימרונו משפט דעהם על כל אוהב לךך והולך בחוס (כי מרפה היא להם לדבר מקטן הערך) ויבקשו כבודם מקלונם לתת כל חוס ומשרון בדרכיו, והיה כאשר יפרדו, ודבר האחד גם על משנהו אשר ישב עמו - כי אחרי אשר רעה עין כל אחד ראות עור³ ירא ונכבד כמוהו, על מי לא תעבור רעהם - ואולם כאשר נכון הדבר לאדם לשמור⁴ נפשו מקרוב לכל חברת אנשים אם לא לרבו; כן יאות עד מאד לקנות לו חבר אחד טוב ונאמן רוח [אבות פי"א], והוא יהיה נר לרגלו בל נע על כל דרכי עבודתו ופעולותיו, לבקר על כל משרון אשר בס, למען הטיבם, יהא לוי - .

בחכמה חשית עלות לה להלכז אותם בסדרים למיניהם , באשר ידמו חד את
 אחד , כי משפט אחד טוב להם , ומאשר יודלנו בנייהם . הפעולה הזאת
 היא טובעי להארם , עד אשר נחזה כי גם ילדים במחקס בעלים או באבני ,
 יבקשו למו לתת מזבל בנייהם ולערכם לסדרים באשר ידמו זה לזה , יליגו
 את הגדולים לבד ואת הקטנים לבד , וכדומה . והנה למחקרי תולדות הארץ
 נמלא ביותר לורך רב לזה , להמליא למו חיזה בחינם והתדמות אשר לפיאו
 יסודרו כל מיניה במערכות נבדלות זו מזו ; כי מה יכבד הדבר למבקס דעת
 תולדת חיזה מין מעל ספר , אם יכתב בו המספר הרב ממיני יונקים ,
 עופות , דגים , רמשים , חולעים , עלים , טשבים , אבנים , מחכות , ומיני
 מלח בו מעורבי כולם יחד מבני סדרים , והיה גם אם יחפשו בו ימים הרבה
 יחקן הדבר אשר לא ימלאנו ; ומה נקל יהיה לדעת למלא כל מין ותכונתו ,
 אם נסדר את המינים נבדלות במערכות וסדרים בו , לפי מקרה טבעיים
 באשר יחדמו .

לראשונה חלקו את כל רבבות התולדה למחלקות שלוש , והם :

האחת , תכלול כל המינים אשר רוח חיים ורגש בהם לנוע
 גופם אל אשר יכסופו , ומחיתם מאוכל אשר יקחו דרך פיהם , ונקראת
 המחלקה הזאת בכלל בשם תולדת החיים (טהיר ריך) .

השנית , תכלול כל המינים אשר הם חסרי תנועה רלונית , ובתמי מרגישי ,
 רק לומחים וגדלים על מקומם אשר נשרטו בו , ויקחו מחיתם דרך הפיות
 הרבות אשר בהם ובשרשיה , ונקראת המחלקה הזאת בשם תולדת הצמחים
 (טפולאנריך) . - למיני שתי מחלקות אלה בכלל נאמר שהם מורכבים
 או בעלי איברים (ארגאניזטע) , והוא לבעבור כי חומרם ומבנה גופם
 מורכב מכלים ואברים שונים , ובקרבם מין המזון ומעיני המחיה , אשר אחרי
 כי יזכנו בכלים מוכנים לזה , ירולו וישצו ע"י גידים דקים בכל חלקי הבנין
 הנה ובה להסקותם בחכמה נפלאה , אם למען הפית בו את רוח החיים ,
 ולתת כח לגוף כי יפשו שטור גדלו עד הגבול אשר הושת לו ,
 או לבעבור הפרות מיני תולדתו להוליד דומה למינאו בו .

השלישית , תכלול את כל יתר הטלמים והמחלבים המליצים בין
 הארץ עלמה וחלקיה , כאבנים , מחכות , ומיני מלח
 שונים בו ונקראת בשם תולדת המוצקים (אינעראוריך) . - למיני
 מחלקה הזאת לא נמלא פלחי בנין מאברים ומשינות כלשהם הראשונות , ולא
 יפשו שטור גופם ממחית מוזנס פנימה , כי לא תמלא בקרבם , אף לא
 יולידו דומה להם , ולא יגדל מדת גופם רק מאשר יתקבץ וילרף אליהם
 מחלקים דומים הסוכנים קרוב להם מחולה , כאשר יגדל מדת כדור
 שלג אם נגוללכו על שאר שלג המפור על פני האדמה , וזיבואר
 כל זה עוד בראש העק השלישי . ונקרא ע"כ את המחלקה הזאת בשם

ד

ושרם חלצה את עיני הסדרים, ראיתי כי נכון לדבר מעט גם מקורות
 התולדה, לדעת איככה נבעו מלפנייה מעט מעט מדור דור, עד
 כי באה אל המלב אשר נראינה היום, ואומר: אף כי גם נביאינו חקרו
 הרבה במהלכות הידיעה הזאת, כמוזן מדבריהם במקומות שונים, ויותר
 מהמה נחזה בשלמה המלך ע"ה, כי הוא ידע את טבע כל הילורים לתולדות'
 בסגולותיהם וכחותיהם, ככתוב (מ"ה ס' י"ב) „וידבר על העליוס כו' וידבר
 על הבמה ועל העיף"; אכן אהנו לא נדע כעת מחקרי דבריהם מה היו
 כי - למגינת לב - נחבדו הבני יקר אלה ממנו, ולא הביעו אלינו מאומה.
 כראשון מהידועים לו אשר הפליא לעשות בחכמה הזאת היה החכם הנודע
 בשם „ארישא"ו היוני, אשר חי זה כאלפים וחמשים שנה, הוא החל
 לבקש ולאסוף ידיעות מיני חיים שונים פרושים על פני תבל, ונקל היה לו
 לעשות במלאכה הזאת, בעזר חלמידו הגדול אלכסנדר המוקדוני, אשר כבש
 ארצות רבות, והבדיל אנשים מחפשים חמיד לאסוף בעבור מורו מכל אשר
 ימלאו, והוא חקרו, ועל ספר כתב כל מקריהם, ביין גופס, הארס מאכלס
 משכנס גדלס קולס מרתיהם אופן הפרוהס, ומספר ילדיהם, ועוד סגולות
 רבות כאלה, אחרי אשר חלקס למטרות השע לפי מחזה דמס וביין אבריהם
 כו'. ולבעבור כי הלמוד הזה לא יגולה רק בעמל חפוש וגסיונות בכל אחד
 ממיני החיים לבד, לא נמלאו אחריו כ"א מעט אנשים אשר עשו וכחצו בזה,
 וגם כמה מבלתי יכולת למו לדעת דבר תמה ממקרה ילורים הרבה, הערימו
 למסוך בדבריהם דמיונות שאל ודבר כוז אשר בדלו למו, או שמעו מקטני
 הדעת וגשים זקנות מספרות; וכן נמשכו ימי הדממה עת רבה, עד כי זה
 כשני מאות שנה מאלו נחשוררו חכמי הדור לפחה שנית רוח חיים בלמוד
 הנשגב הסוא, כוסופו לגלות עוד מיניס רבים, ולחקור אחר טבעיהם ולחלקס
 לסדרים שונים. ומבלי אשר אחריו פה בזכרון שמוס החכמים ההס, אומר:
 כי הנעלה עליהם - אשר סדריו ומטרותיו קמו לזכר מוסד בפי רבים
 מחכמי התולדה גם עד היום, ואשר בעקבותיו [בהשגות אך מעט] הלכתי
 גם אני - היה החוקר האכולל האדון לינע"ע מארץ שוועדין [1] אחרון
 הלוה האליל כל ימיו לבקש בחינות שונות בכל מיני ג' תולדות הארץ, וביותר

השכיל

[ט] דר ערני יחנן לבאר סד דרופס אשר במקרא מענין דמיון ושווי [כידוע אשר חשקלי
 נל"ה וכפוליס יחלפו לרוב זה בזה] ונקראו כן החולקים לבעבור כי
 חלקי כל אחד מהם דומים ציניהם זה לזה, לא כמיני החיים והלתיים המתרכבים
 מחלקים ואברים שונים.
 [1] החכם הזה נולד בשנת חס"ו, ומת בשנת תקל"ח, לפי מלאת שנות חייו שבעים וא'.

כשכיל לחקור במקרה בנין גופס , אשר לפיה חלק את מיני כל חולדה למערכותיהם , סדריהם ומשפחותיהם כאשר יבואר , וכחכם על ספר אשר הדפיסו כשנים עשר פעמים במשך ימי חייו , ובכל פעם הוסיף להיטב את סדריו לפי הידיעות אשר נוספו לו מדי עת בהחכמה הזאת .

את מיני תולדת החיים הלך למערכות (קלמסון) שש, והם:

א] היונקים (ווינעטהירע), דמס ארוס וחם, מולידים חיים, ומכלכלים אותם בחלב שדיהם במשך עת ידועה אחרי הולדם .

ב] העוף (פֶּענעל), דמס ארוס וחם, גופס מכוסה בצולה, בעלי שתי כנפים, וחרטום, וימלטו צילים .

ג] השרצים [יא] (אמטהייען), דמס ארוס וקר, וינשמו רוח ע"י פריאה כמיני שתי מערכות הראשונות .

ד] הרגים (פֶּיטע), דמס ארוס וקר, וינשמו רוח ע"י מכסי אזניהם (קיאען, קיעערן) אשר מלדי ראשם .

ה] הרמש (חיטעקטין), דמס לבן וקר, גופס קרני (הארנארטיג), ונחלק לשלש, הראש, החזה, והאחור, נבדלים זה מזה,

ובלתי מחוברים כ"א ע"י פתיל עובר, בראשם קרנים למשש (פיהוהערנער), ויחליפו תארים פעם או פעמים במשך ימי חייהם .

ו] התולעים (געווייראע), דמס לבן וקר, גופס בלתי נחלק, בראשם פתילים דקים, ולא יחליפו תארים, כמיני הרמש .

כל אחת ממערכות אלו חלק לסדרים, אחרי אשר לקח לו אחד המקרים והסגולות היותר נאותות לפלם ובוהן, ויהיה המינים הדומים זה לזה בסגולה זאת, ונחשבו תחת סדר אחד .

במערכת היונקים, לקח לסגולה את מספר, תואר, ומלב ג' מיני

כשנים [יב], ולפיכך חלקה לסדרים שבעה [יג] .

[יא] היא מלה יוניח, שענינה בלשון עבר "חיי שנים" וחסמן את מיני החיים היכולים לחיות בשני תקומות ביבשה וגם בחיים, ולבצעור כי נחלאת סגולה זו ברוב מיני המערכה הזאת, אף כי בלחמך נגדיר גבולם מסגולות אחרות [עיי' פנים הספר ראש מערכה השלישית], קראוה הטבעיים בשם זה .

[יב] ונקראו בשם, שנים החוחכות" (שניידע, פארדער, לעהנע), העומדות חלפני' והן רחבות ודקות לחתוך את כל האכל, ומספרן בפי האדם שמונה .

שני העינים" (אויגען, הונדס, לעהנע), המדודות בראשן, עומדות חלדי שנים החוחכות' מחמת העינים, ומספרן בפי האדם ארבע . מחלעות" (עקלעהנע), הן עבות ורחבות

לטחון האכל, ומספרן בפי האדם כ' .

[יג] ואני בגלחתי לסדרים חשעה, כאשר סדרם החוקר הטבעי בלומנבאך, כי הוא יחם פעם הדבר מאשר יקשו עליו סדרי החכם ליכ"ע בזה .

במערכת כעוף, צחר לסגולה את תאר החרטום, ומספר אלבעות רגליהם [ולפעמים גם יתר תאר גופם], ולפיהם חלק את המערכת הזאת לסדרים ששה [יד].

מיני הרמש (אחיליביעון) הפריד לסדרים שנים, והם: רומשיים (קריבענדע), אשר להם רגלים קלרות לרמוש בהן, וזוחלים (פלייבענדע), אשר יזחלו על בטנם, כמיני נחשים.

את מיני הדגים, הפריד - אחרי אשר בחנם לפי מלב סנפיר מזהים לעומת יתר הסנפירים - לסדרים ששה.

במערכת הרמשים צחר לסגולתו את מספר הכנפים, ותכונתם, אם הם עוריים (הויטיג), או קרניים (הארנארטיג), או כנפי הרשת (נעטלפליגער) כו', ויבדילה עי"ז לסדרים שבעה.

במערכת החולשים, התבונן על הכדל בנין גופם והארס החילון. - חולעי הקרב, הם חסרי אברים החילונים - השבוללים (טנעקען) בעלי פחילי המשש וזרועות לנוע בהם כו', וחלק אותם לסדרים חמשה.

כל מיני תולדת החיים הנודעים עד זמנינו, יספורו עד ערך שלושים חלק ויותר.

את מיני תולדת הצמחים הבדיל למערכות עשרים וארבע

בתולדה הזאת לקח לו לסגולה ואבן בוחן את כלי מזריעי הזרע, פתילי האבק (טטויבעמרן) וכלי הס (טטויבעפעסע) החוסים (טטעאפעל) והמסלס (טטויבוועג), תארם ומספרם [מן], אשר יבואר כל זה בראש חלק השני.

מספר מיני ה למ חיים יספורו כעת יותר מארבעים חלק, כתובים בשמותם עלי ספריהם.

את

[יד] גם בבערך זו נטיח אחרי האדון בלומענבאך, אשר חטעמים נכונים עמו חלקם בסגולותיו לסדרים חשעה.

[טח] בלערי מוסד החכם הזה, נחלאו עוד חכמים רבים אשר סדרו מערכות מיני הלמחים על מוסד סגולות אחרות; וגם כי יש יחרון רב לדרכו על דרכי האשר הארינו בזה מחקרי זמנינו בטעמים שונים; בכל זאת עוד גב דרכו נסחר הרבה מן האמת, וביותר אשר צחר רק בנתאחד: הוא המוליד, לשדר לפיהו את כל אלפי מיני הלמחים, גם אם כל יתר כמותיהם, תארם, ובניכסיהנגדו לזה בחמד, ולא יחוש בהליבו את החרוב (יאהכים בראט בויס) והכמון, השקד והקלח במערל' אחת, לאשר ידמו בסגולה כלי החרע, אם כי בכל כמותיהן נבדלו זה מזה, ורמזיקים ביניהם כרמוק שמים מארך; ומכניבה זו עלמה קלרתי עד האד [בחלק שני הספרי] בעניני המערכות, וסדריהם.

את מיני תולדת המצקים הפריד למערכות ארבע

והם : א] האדמה ולא בנייה, נחלקה לתשעה מחלצים • - ב] מיני המלח, ומחלציה שלשה • - ג] מולקים הכבווערים (פרייה ברענערעמינעראון) • - ד] מתכות (מעמאלוע) מספר מיניה כ"ז - אשר כל זה יבואר היטב בראש חלק השלישי מספרנו .

אח כל אחד מאלפי מיני ג' תולדות אלה בחן לסגולותיו, וכחצו על ספר על מערכתו וסדרו הנכון לו • ועולם עמלו אשר היה לו במלאכה זו, יבין כל יודע דעת, כי רב הוא מאד .

ה

אמנם כמקרה גדולי מחקרי שאר החכמות, קרה גם להחוקר הגדול הזה, ואף הוא לקח כוס גמולו כמוהם, כי בכל העמל הרב אשר הפליא לערוך להלמוד הזה סדרים וחוקים טובים, קמו אחריו חכמי התולדה אחרים - חלוי גם קטני הדעת ממנו - ובנו דיק להרוס יסודותיו וסדריו, ולעשות למו סדרים שונים מיוסדים על ד' סגולות אחרות ; האדון לאמר "א"ק הראה אותותיו לחלק את תולדת החיים למערכות חמש עשרה נפרדות לסדרים אחרים . וכן האדון קיוצער, שוויגע"ר, דומערי"ל, קליי"ן . ועוד רבים אשר כל אחד שנה מערכותיו, פלס סגולתו, וסדריו על דרכים אחרים, ואיש איש מהם יתן אותותיו וטעמו, מה ראה להרוס מערכת האדון לינע"ע, ועל מה יסודות מערכותיו אשר סדר הוא הטבעו, והמה בכתובים על פני ספריהם הרבים אשר כתבו בזמניהם ; ואולם הנראה לדעתי אומר : אם נניס הדברים כי אחרוני הטבעיים הטיבו דרכי מערכותיהם לנחת הראשונים ; בכל זאת עוד החסרון הפרוש גם על מלעדי מסלול מערכות האחרונים הוא רב מאד, נראה לעין כל מחבונן בס' • כי אין גם אחד אשר השלים חקו לתת סדר אמתי בלמוד הזה, אשר כל מערכה חשיג ידה לפי חוקיה, לסגור בעד כל מיניה לכל יעברון חולה מהגבול אשר נתן לה ; רק בכל אחת מהן נמלא מינים אשר יעמדו על גדרות גבול המערכות פונים למערכי האחת כלשנית ; ולא רק במערכות כל תולדה לבד הדבר כן, כ"א גם התולדות עלמן לא גופלות מהסדר הזה, ורבים הם המינים אשר לא נדע אן הם נטוים להחשב, אם לחי או ללמח, ללגות או למולק • עוד זאת שנית איככה נוכל להדוף כל הכחינות וסגולות לאלפים אשר ישו ב' מינים, ע"י סגולה אחת נבחרה המפרדת אותם ? , או להיפך היהכן להלב ב' מינים בסדר אחד מאשר ישו בסגולה אחת - הרי מה - אם כל יתר המקרים ובחינות החיים יפרידו בין ב' אלה כרחוק שמים מארץ - [וכדברים האלה כתב עליהם גם החכם צי"א"ן בספרו "ליל התולדה" (לגעמינע נאטד געטיטע) חלק א',

אם כי גם הוא לא היתב דרכו מהם , כאשר כתב שם על דבריו המצדק
 בהערתו] ; ורבה מזהת אם נשים לבנו אל ספר תורת אלהים היקרה ונעלה
 מחקר לב כל " אים , נבינה היטב למשפט , כי לא מלאו כל החכמים האלה
 בסדריהם האורח לאמת , וסרו ממנו הרחק מאד - הנה אלהים הודיענו כי
 שבע הנה החיות הטהורות לנו לאכל והם מפורשים בתורה לשמויהם "איל,
 לבי, ויחמוד כו' , וצלתי ספק כי תחת שבע שמות אלה נכללו כל מספר אחד
 ושלשים מינים הנחשבים לשתי המשפחות הכתובים בספר , משפחת היעלים
 (אטילאסן) ולה י"ז מינים , ומשפחת האיל (הירט) ולה י"ד מינים [מצן] , וכי
 כולן חיות טהורות באתומיהן המבוארות בדברי חז"ל (חולין כ"טן , ומה נראה
 הדבר כי לא מיני שתי המשפחות אלה הכתובים בספרי הטבע , הם באמת
 נפרדים תחת שבע שמות , וכל שם יכלול מינים אחדים מאלה , ע"י סגולה
 ובחינה ידועה להשם צ"ה , הנסמנה בהשם ההוא , כאשר יבואר . ויטבו בעיני
 דברי החכם ביא"ן באמרו : "ידעתי בטח כי עוד עינין טבע מוסתר
 (אנטימטהיטי) נעלם ממנו , אשר לרגלו יסודרו מיני הכרואים כולם" — .

1

הסגולה

ביותר יקרה בשמות כל עלם ומושב , היא : אם יהיה השם
 נגזר ממקרה הנחונה לאותו עלם לבד , או לכל הפחות תהיה
 המקרה והסגולה הרומה בשם ההוא , נמלאה בעלם זה יותר מבכל שאר העלמים
 אשר עי"ן יביר כרבע השומע את השם ההוא , תיזה הוא העלם הנסמך בו
 [וכדברים האלה נמלאו גם בספרי חכמינו הראשונים ז"ל] , וזאת היתה כוונת
 חז"ל בדברים העמוקים , בכמה מקומו , שאמר אדם"ר לזה נאה לקרוא שור כו' .
 ועינו כי לפי המקרה והסגולה - ידועה - הנמלאה לו לבד , ראוי ונאה
 לו להקרא בשם שור , אשר הוא שם להסגולה ההיא , וכן אמרם ז"ל (חולין
 קכ"ו) : "מה חולד כל שמו חולד" באורו : כי שם חולד יסמן ויכלול כל מין
 שיש לו הסגולה ההיא אשר על אודותה נקרא בשם חולד , וכן הוא בעיני
 שם נשר ומחמם כו' [ין] .

מרוז

[מן] **ובמדרש** [ניקרא פ' כו] , עשר בהמו' חסרתי לך , ג' ברשותך ושבע איכה ברשות'
 איל ולבי כו' , הרי שגם חכמינו ז"ל חשבו את החיות הטהורות רק
 בחספר שבע , וצלתי ספק הוא על דרך שכתבתי .
 [ין] **ואם** כי באמת עוד לא נשיג בשלנו כי דל הוא , את הסדר האמתי אשר ליצורי
 הארץ , ובחיתשם זה אל זה ; את זאת הלא יצין כל גבר משכיל , בהחבוננו
 על רובי חכונת היצורים : וערני המדמוחם , כי רחוק אחד הוא המקשר את כל רבבות
 מיני החולדות אחד לאחד ע"י בחינה וימש ידוע , וכן יעלה במדרגות הסותרות מהיצור
 ביותר שפל עד האדם הנעל' על כולם , והוא יגיע - משמח שרי אשר בו - בראשו
 השמימה אחזו בצלולי מרוז - והדברים עתיקין .

משוב רוע וחמר הנמלא בהסדרים וסגולותיהם כאשר חויתי , ואף כי ראיתי פעמים רבות אשר לא יסוּו דברי הכותבים זה לזה גם בענין מוחש , כמו בסגולת מספר השנים | אשר על ידין יוגבלו מיני היונקים , כי יקרה במקומות אחדים שלש או גם ארבע דעות שונות בהן , ע"כ אמרתי אני בלבי לבלתי לכתוב את כל בחינותיהם, אשר סמנו וגדרו גם את בצויו כל סדר ומשפחה , ולא הזכרתי רק את מבחר דבריהם , או את הבחינה והסגולה אשר תכון לי להבין על ידה דברי חז"ל היקרים , לא יומר .

ח

ומאשר ידעתי כי השאלך נפשך איש נבון לדעת המבוע אשר ממנו שאבתי את למודי החולדה אלה , ואופן העחקתי אותם על פני ספרי , גם לדבר הזה הנה נשאתי פניך , ואודיעך : כי לא רק מפי ספר אחד נעתיקו כל הדברים האלה , ולא האמנתי ללכת בעקבות חכם אחד כאלוהו לבדן נתנה ידיעת הארץ , כ"א ספרים אחדים היו לפני , ומהם בררתי את כל מבחר דבריהם ועיר פה ועיר שם , והלגתים בהדרג לפניך , ושלש הנה הסבות אשר הביאוני לזה . ה'א' , לבעבור הערותי במקום אשר רליתי לגלות ספוני חז"ל , כי מלאתי עור לי בספר הזה אשר לא נזכר בזה . ה'ב' , לבעבור יוקר הענייני הנכונים וטובים לדעת , אשר מלאתיים לפעמים בהאחד ולפעמים בהשני . ה'ג' , לאשר בקשתי את האמת ודבר חכמה , ועזבתי דמיון ודבר הבל-
שמות הספרים ההם ומחבריהם , הלא תמלא נזכרים מפוזר על פני הערותי , ולזכרם פה אך לומר - .

ט

ואחרי כי הודעתי את חפץ לבי על דבר ספור החולדה עלמה , אמרתי להודיע ולדבר גם על ענין הערותי אשר כתבתי על שולי הספר מחמת , ואומר : כי שורש דברים הרבים הכתוב גם יסתעף להמון תועלות שונות , וזה כל פרי הנעלים בהנה , כי מהם המורים דעת להכיר כח לשונינו , שפת עבר הקדושה , מה רמה ונעלה היא על כל שאר הלשונות , ויבין [מן המבואר גם על הבלתי מבואר] כי אין מלה בלשונינו אשר לא יהיה בה סגולה עמוקה ונפלאה , אשר על אודותה כונחה לכותב בה את העלם הסוף , ורואה כל אדם כי השפה הזאת מעטה אלהים היא , היודע רבבות סגולות כל ילוריו לבחינותיהם , אחד לא נעדר - ומהם אשר יפקחו עין לראות חכמת חז"ל באגדותיהם , וכי דבר אמת היה בפיהם , בכל דבריהם , גם בעניני חכמה ודעת אשר נגלו בימינו אלה ; והיה זה לאות יקר לכל אנשי ה' אשר יחזיקו בכניף

בבנין דבריהם, וראו כי כל דבר החכמים בעיניהם, אשר העיזו לדבר סרה על אמרות חז"ל באגדותיהם, וכל אשר התוללו על ידיעותיהם וחכמתם, רק שוא ותפל הוא; וגם אלו המעיזים מכלימת לב יתנו הודה: כי חפאו על דברי חכמינו דברים אשר לא כן, וכי נכון להם לעזוב את הדרך הזה. ואת זה חזיתי, תודות למחונן דעת, כי כאשר ספרתי איזו עינים מהערותי למתחכמים כאלה, הודו לזק אמרי, כי בעינים טויות הלכו עד הנה. ואחד מהם ענני בדברים האלה, כעת אחזה כי גם אוהם אשר עד כה לא נחשבו בעיניהם דברי חז"ל, יפקחו עתה לבקש מלפני חכמינו ז"ל כמטמונים, למען גלות אבני יקר כוונתם ע"י משניות החכמות השונות, אשר גם הם למדום ואהבום" -

אמרתי אני כלבי - אחרי כי השכלתי לטעום מעט ממטעמי חכמינו ז"ל ומפרטיהם - הרדה נא ואסורה גם אל גן החכמה, במסלה השולכת אל עלי הדעת והלמודים, וארצה, הנלעקת המתקדשים בהמון הבאה אלי, לאמר: כי רק ענבי רוס ילמיחו עלי רענן אלה, השכלות מרורות, ימרו לב כל איש ישראל בדעות כוזבות ומזמות רעות גם אם אך נגע בס, הנה הם; או אם כדבר הנבונים בעיניהם, אשר אלה יחמרו כי נגעו גם אכלו מענבי הלמודים ההם, ופי כלוף דבם היו צפיהם, ואורו עיניהם לראות כי נגרעה דעת חכמינו ז"ל, וכי אך רוח זרעו בכל דבריהם, אין תבונה בס, - בין חרדה ושום לב הלכתי אני בנן ההוא, פונה - כמפחד - הנה ושמה, ובהתבונני היטב על יקרת עלו עליהו ופריו, ראיתי - לשמחת - " עולם לי - כי כסבלים כיהירים שניהם נתעו יחד, לשוא השפילו כבוד החכמה - כי רמה היא; ואך שקר ענו על דברות מבארי דתנו - כי שגבו מאד. ובוחן לבות עזר לי על דרך תרומות ואות, כי בעת קלר, אחרי כי העיר את רוחי למלאכה הזאת, נפתחו לי מעיני הדעת, עד כי גם בהרץ תלאובות אשר אנכי בה, המשכלת כל מבקש דעת ולשון, משכילים מעט, וספרי חכמה אין - הללחתי ח"ל לבא עד הלום. ועוד רבו הסבות אשר התהפכו לטובתי במלאכתי זאת, והם שמורים בקרבי - מבלי אשר ארלה להזכירם פה - לזכרון תודה לה' .

יא

הספרים אשר על ידם נעזרתי בדבר הערותי, הנה היו: ספרי חז"ל ש"ס ירושלמי ומדרשים כ"י, ספר הערוך והמוספי, ספר שרשי לשון עבר מהתכס געועניו"ם, ספר מלים ללשון יוני, וספרים אחדים משרשי לשון לרפת ורומי כ"י. ואחרי כי גמרתי כל הערותי לחלק ראשון מספרי

מספרי , השיגה ידי ספר הערוך החדש אשר הרפיסו הרב הגדול החכם מהו' משה לאגד"א בהנהגותיו הרבות, ולאשר ראיתי בהגות אלה דברים שונים אשר כחכם הרב ה"ל בחפזו , הגראים כרעיעים לפי חוקי דעתי [ואף כי פעמי רבות הכיר הוא עלמו את עותתו בדבריו אשר כתב לפני זה] , או לפעמים ראיתיו כחומך בידי , ע"כ מלאני לבי לשוב על הערותי ולהטיבם שנית בהוספי דברים הנוגעים לענין הרב ה"ל; ובכל זאת הדרתי את פני הרב הזה לבלתי ננוע בכבודו , ולכן הדלתי פעמים רבות לבלתי לכתוב על אודותיו רק במלני קלרים ירזמון פריכוונתי , והמסקיל אשר יביט ויראה בדברי הרב הזה על מקומם , ויסקיל אח"כ על דברי , יבין את אשר בנתי אנכי . - מדברי חז"ל לא הבאתי רק את הגדוהיהס אשר חנני ה' להבינס בדרך השכל ע"פ ידיעני הלאמוד הזה ; ומעבים ממאמרי חז"ל הנוגעים לזה , ולא הבאתים בספרי , לא מאשר נעלמו ממני , רק לבעבור כי לא זכיתי עוד להבינס היטב , ומאס אשר גם מלאה ידי להבין כוונתם , אך לא במלואותם , מחסרון איזו ספרי התולדה , וכדומה . - ולמחונן דעת אקוה כי עוד מוטד שמור לי לשוב לדרוש ולדבר על כל אלה .

יב

במקומות רבות מהערותי חפשתי לבאר מלות ל' עבר ע"י אשר מלאתי כדמיונס בדברי חז"ל , או בשאר לשון קדומים כלשון ערבי יוני ורומי , אשר בדרך זה כבר דרסו כל חכמינו הראשונים ז"ל , וגם חז"ל עצמם בארו פעמים רבות את המלות מאשר מלאו דמיונס . כלשון יוני וערבי ושאר לשונות , כמו (סנהדרין ד') טע בכחפי שחיס פת באפריק"א שחיס , (ר"ה כ"ו) . בערבית קורין לרכר"א יובל"א כו' בגלי"א קורין לנה גלמודה כו' , בערבית קירין למטה קשיטה למאי נ"מ לפרוסי מאה קשיטה דאורייתא ועוד שם ובמקומות הרבה [יד], ומזה נראה בעליל כי נכונה היא לחקור את מלות לשונינו הקדושה מאשר לשונות למען דעת אמתת באורן . [אפס כי לפעמים לא ייטיבו חקירות כאלה , לבעבור כי באורך הזמן נשכח ברור המינים , על איזו מהם יורה שם היוני והערבי ההוא , ורבים מהשמות שמשו בס חכמי זמנינו לקרות בס מין אחר , מהמין אשר נקרא בו בשנים מלפנים] .

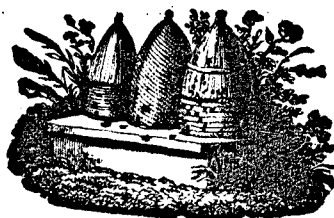
וגפשי

[יח] וכן במדרש [בראשית פ' טז] , ויעתר לו ר' לוי אמר כו' שכן בערבית קורין לחתירחא עתיחחא [שם פ' טז] וארא בפחאים ח"ר לוי בערבית לווחין לחינוקא פתי"ה [שם פ' צט] מנרותיהס א"ר יוחנן ל' יוני הוא שקורין למרבות מכירין [ויקרא פ' טז] סורו עמא א"ר מאיר לשון יוני הוא סירון סירון , ועוד הרבה כאלה .

ונפשי יודעת מאד כי אך אדם אינו, וקלרה יד שכלי במלאכה רחבה ועמוקה זאת; ואף כי כל הערותי אשר חדשתי כמעט לא הולאתי מן הכח אל הדבור, כי לא היה לי את מי להתייעץ ולדבר בעניינים כאלה, ולא אצטח בכל פעולתי רק בחסד ועזר העליון הרב אשר ראיתי כי היה עמדי, וע"כ אבקש מאת כל דורשי אמת אישי שכל ותבונה, אשר בראותם באיזו מקום כי שגייתי, יעוררו חסדם לכתוב אלי על הדובר חפשי - להודיעני מה הוא; ואודה בכל אשר ילדקו, ובשם כל אחד אכתוב [בספרי אשר עוד פני מועדות לשלחהו על פני חולה בשם נוספות], באלפי תודות לו, כי רק להודיע דבר אמת תחפוץ איני המהבר.

[יט] ונוצר נפשי הוא יודע, כי חסר עוז (מוטהלאו) הייתי, והכרתי ערכי לבחתי דבר בגבוהות, או לכתוב לנגד הגדולים ומולקי ארץ אשר קדמוני, וללא כי נאמץ לבי על דברת הרב המאוה"ג כו' מוהר"ץ ראב"ד דקאניגסבורג, בראותי כי מעט מההערותי אשר הראתי לו מלאו חן בעיניו, ואמר: כי נכון לקבועם בדפוס ולהפילם בישראל. - וכן בכסוע אהובי היקר מופלג חכם ושלים מוה' ישראל יפה ש"ץ חפה סובאל"ק למדינת עסטרייך, זה שנה, היו אחו בכתובים מעט מהערותי, והראם גם להרב המאוה"ג המכס הכולל כו' מוה' שלמה ליב ראפפורט [מדי עברו מק"ק טארניפאל לקריח פראג בגדולה] והוטבו בעיניו — שני אלה תמכו בידי להחמץ לבלע פרי מחשבותי, וכו' עורני.

ווארשא יום ד' ה"י תמוז תר"א לפ"ק



תולדת החיים

מערכת הראשונה

היונקים (יוגע טהירע)

האות אשר בו נבדיל מערכת היונקים משאר חמש מערכות החולדה הוא, הוא בסגולה אחת כוללת כל מיניו, אשר האם תכלול נפש ילדיה אחרי הולדם בחלב שדיה אשר תניקם, ונקראם על כן יונקים, לא כן בשאר מערכות החולדה, גם אחת לא נמלא אשר תחיה ילודיה על דרך זה.

כל מיני היונקים יולדו בניסח חיים ושלמים בתארים אשר יאחרו בו גם לעת כי יגדלו. מכסה עורם בכלל הוא משער, וישתנו בפרטי מיניהם ברכותם וקשים, ובהבדל לצעם וגדלם, יש אשר שערים קשה כקוליס, ויש אשר בקשקשים יעטרו גופם, ואך מעטים המה אשר עורם חלק בלי מכסה. רוב מיני היונקים שוכנים על הארץ, הם על עלים גבוהים, או על פני האדמה וגם בקרבה, ויש אשר לעתים או תמיד בנהרות ומקוה מים וימים ישכנו; ולערך מקום משכנם מן האמן הגדול תכונת בנין גופם והבנית רגליהם. לכלל מערכת היונקים - בלעדי מינים אחדים - נתן שנים ומהלעות המובדלות בתארן כפי הבדל מחיסם אשר כונן למו. יש ממיניהם אשר להם קרניים להגן בעדם ולנחוס נכס מתקוממיהם, ולרוב מיני המערכת האחת ישרתו להם שניהם ופרסותיהם החזקות לתכלית זה.

ליא לשוא חשבו את מערכת היונקים ראשונה לתולדות החיים, כי הם הצרואים המשולמים מכל יתר מיניהם, לא לבד בבנין גופם כי מבתר ומולק הוא מיהרם, כי הם גם בכשרון תכונת נפשם אשר חלק להם. רובם יללחו לאדם במלאכות ופעולות אחדים; ויש אשר גם עבודה רבה יעבוד בהם, כברכת יולר כל אשר ברך את האדם —

סדר הראשון

בעלי שתי ידים. ושתי רגלים. ארבע שנים התחככות בבל אחד מלחיותם. ואצלם שן העין אחת וארבע מתלעות לכל צד.

א משפחת האדם (דער מענטש)

האדם, לו המעלה והיסרון להליכנו ראש לכל הצרואים, כי הוא סמך הרודה בס כרלונו, וסוף השלם; כן בקומת גופו

תִּלְדַת (כ) הַהִיִּם

וכן בתוכנת רוחו הנאללה לו ממרוס הרבה יותר מכל בראוי הארץ. ואם
אמנם כי בתולדתו ומזונו ידמה לשאר היונקים, בכל זאת לא נמלא עוד גם אחד
מהברייתים אשר יבוא לו - להחשב למינהו - בלכתו רומה בקומה נלצה, כי
גם האר"ב לטוב"ג מנחך מיני הקוף, לא ימלא אחריו בזה, ונס צבנין גופו
טפל הוא ממנו. ומלבד זאת, הד בר, הוא הכח אשר נתן לו אלהים לנלות
כל רעיוניו בסדר מילים, הוא כחומה נשגבה מזבלת צינו וצין יתר היצורים כולם.
לאדם המעלה הזה נתן כחה נפשו אשר יוכל לבחור משכנו בכל גלילות הארץ
מן האזור החם אשר באפריק"א עד המקומות ביותר קרים אשר
בקנה ארץ רוס"א וגרענלא"ד, אפס כי שנים רבים יקרו לו בחארו ולבשו
לערך גלילות משכנו, אשר לפיהן חלקו מחקרי הטבע את מין האדם למחלקות
חמש שונות זו מזו.

א] מחלקת הקויקאזי תכלול האנשים גרי תרלות כרי קויקאזי
אשר באז"א המערבית, והם ביותר נאים
בגדלם הארס ומראיהם לבן, ולהם יחשבו כל שוכני איראפ"א אז"א
המערבית, ואפריק"א הלבנית.

ב] מחלקת המאנאל נכללים כמה מהראשונים, במראה עורם
ירקרק אמולי (גריינד גאב), בפניהם
השקוע ועיניהם כרות, בעלמות לחייהם הבולטות והערס הישר והחור.
להם יחשבו יתר שוכני ארץ אז"א, וחלק מאמערק"א הלבנית.

ג] מחלקת העטיאפייא תכלול רוב שוכני ארץ אפריק"א, שערס
תלהלי ולמרי (וואיבה), שפתותיהם
גבוהות ועבות, ועורם רך והחור כבד ואמו"ט.

ד] מחלקת האמעריקאזי לה יחשבו יתר שוכני אמערק"א
דרומה, מראה עורם כנחשת
(הו"ע ער פארביג) האר פניהם רחב אך לא שקוע (פואסט).

ה] מחלקת המאלאזי מסמן בעורם מלבד שחרחר (בריו),
בשערס השחור וקולות הלחלים
(ריכט גלאקט) בחוטמם הרחב, ובמפתח שפתותיהם העמוק. המחלקה הזאת
תמלא את רוב חיי כודו המזרחית, ואת חלק החמשי מחלקי הארץ
הנקרא (אויסטרליעו).

ואולם אסכי מראה האדם, גדלו ותואר פניו ישונה לערך מקומות מושבו,
בכל זאת תכונת כחותיו ויתר מקרייו, יהיו אותותם אותות כי יצרו
בטן אחד הגנו, ואב אחד לכולנו.

האדם בראשית הולדו הוא חלש וחסר העור לעלמו יותר משאר כל החי.
בניתו מרחס ילא ערוס ויחף הכבו, וזמן רב יעבור ערס יסות
עלמם בנפשו לעור לו, גם יאחר מהגיע אל תכלית גדלו ותכלית הולידו בדומה
מיתר

מערכת (ג) היונקים

מיתר היצורים כולם. ערך גדול האדם מן חמש עד שש רגל, ואולם נמלא ויקרו גם גבוהים משעור הזה, ויקראו בשם ענקים, וגם קלרים ממנו ויקראו גם ריב. היותם גבוה בדורות אלו היה הענק בריע"ן האירלנדי, מדת גבוהו היה שמונה רגל וחצי. והיותו קלר מהנודעים לנו היה מאילי ארץ פוני"ן אשר ראשו בפארי"ז בשנת תק"כ בהיות שנות חייו עשרים ושהים, מדת גדלו היה שתי רגל ושליש. כח המגדל אשר לאדם ורפיונו, ידמה בסגולתו לשאר היונקים, אשר בהגיעו אל תכלית שלמותו בו, או יסקוט הכח הזה מלפעול עוד, ויקרב תמורתו מקרה רפיונו מעט מעט עד בוא המות הטבעי קץ לכל החיים; האומנם גם המות הטבעי זה יאחר זמן בואו אל האדם בערך צבין גופו - בלעדי הפיל - לעומת שאר היונקים, ולולא נסבות מקריו, התמות והתאנות העוברות עליו למעלה ראש ומכלות כחותיו יוס יוס, הלא עוד הארדימים הרבה יותר מאשר עינינו רואות. תכלית שנות חי האדם המורגל לנו הוא עד שבעים או שמונים שנה, רובם ימותו לפני זמן הזה, ואך מעטים המה אשר יאריכו ימיהם עד מאה שנה או יותר. הנודעים לנו בצרכה זאת הם; עקלטס"א"ן האנגלי אשר חי מאה וארבעים ושלוש שנים, פארר"ע האנגלי חי קצ"ב שנים. בשנת תקע"ה בנסוע האדמיראל דוגלא"ס מהאי יאמיק"א [א] בא אליו זקן בן קמ"ח שנים לברכו בשלוש מסעו, הזקן הלך זכר עוד את פרטי הרעש משנת תמ"ז אשר החריב את האי הלוה, ואחרי הפרדו מהדון הוא שב עוד ברגליו לדרכו מהלך שלש פרסאות ציוס אחד. לשוכני ארלות הלפונקשוועדי"ן ורוסלא"ד נמלא ביותר חייכות ימים ושיבה, וזה שנים אחדים אשר מת בשוועדי"ן איש מלחמה אחד, הארעבר"ג שמו, אשר נולד עוד בשנת ת"ס, וברוסלא"ד נמלא אחד אשר נמלאו שנות חייו מאה וששים.

האדם לא הוכן בטבעו להיות כשרון מאכלו רק ממזונות פרימיטבשאר החיים, הפס כי על כל מולא פי ה' מכל אשר יחבל יחיה האדם, כמיני המי וכלמחי האדמה, למען אשר יוכל לשכון בכל מקומות הארץ, על ההרים הגבוהים ועל אדמת מיסור, בארלות מדבר ושימון כבין שדי תבואות, מן קו השוק עד גלילות הלירים. — בכל זאת האר שניו ומסגרות לחייו יגידו לנו, כי ביותר הוכן למאכל תולדת השמחים, כאשר בלתי ספק הם מאכל רוב האדם, זרעוני תבואה, החטה, הדגן, השעורה, והאורז, הם המצמחים [ולרבה מהם גם המיוחדים] לכלכל רבבות נפשות האדם. בגלילות רבות יתוספו עוד לאלה הדוחן, חטי מיי"ם, בזכוילי"ן, שפעל"ט, פוליס, ועדשים, ושאר מיני קטניות. מפרי העץ, האגוזים, הפותים, וערמונים, ובארלות החמות, התאנים, הרמונים,

התמרים

[א] הוא אחד מאיי אנטי"לן הגדולים אשר בהודו המערבית, הושבע בריע"ן, ארבו ע' מעלות ורחבו הלפוני י"ח

תולדת (ד) רחיים

התמרים, והסקדים, והגוזיקה קה"ם, ועץ הלחמי (בראשית) אטענאס"ן כ"י , מיני קשואים, והצטחים, ומתשרשים, תפוחי אדמה באטענאס"ן מאהרריצט"ן וריצ"ן ושאר מיני מזון מתולדת הלמחים .

ואולם כאשר נמלא אומות רבות אשר לא יקחו לפיהם רק מלמחי אדמה , כן ימלאו לעומתן גם משפחות גוים הרבה אשר לא יטעמו מאומה מן למחי אדמה, או אך לעתים רחוקים , ולא ידעו לאכול רק מתולדת החיים הנמלאים דיים בשטה מערכותיהם לאשר יבחרו , כי לא מצטר מלמחי [אם לא צעה דחקס] יקחו למו לאכלה, רוב מהכלס יעניקו להם שלש מערכות, וינקים דגים ועופות, לשבעה , כבקר לאן לצאים ארנבות וחזירים, רוב מיני העופות , בלעדי הדורסים, וכן ממערכות הדגים, אשר יאכלס האדם המעלה מאיראפ"א מצוטלוללי, לא בשר חי . בשאר משפחות גוים נמלאו האוכלים כל מיני בשר מתולדת החיים באין מצדל, בשר הכלב הסקן והעכבר הסום והגמל וכדומה, גם יש אומות אחדות אשר לא יקחו את נפשם רק מן הדגים והצטלולים (אוטליון) לבד . רוב מיני הסרלים (אטע"הייען) ימאס האיראפ"י המחואר מלאכול , בלעדי הכלב (טיירקעטע) ומינים אחדים מהלפרדעיס . וכן ממערכת הרמשים (מינועקסין) לא יאכל האיראפ"י כ"א את הסרטן (קרעבוע) לבד . ובשאר ארלות נמלא אשר יאכלו גם את הנחשים , הטארמיטין , הדבורה השממית , רמות הסירסקעפ"ר וכנים . ממערכת התולעים יאכלו צטלולים (אוטליון) חומטים (טענקען) ותולעי דיו (טינטענווארט) גם באיראפ"א . בארלות רחוקות ימלאו גלילות אשר יאכלו גם מצטר האדם, חלל חרב ותוכלו המת במלחמה . תושבי זעעלא"ד החדשה [ב] הם היותר נודעים לנו למפעל נמזזה הלזה . תושבי טוקאהיו"א [ג] כי ירעבו גם את בשר נשיהם ולאחאי מעייהם יאכלו .

אכן תולדת המולקים לא תמליח מאומי מזון לנפש האדם, כי גם המלח לא יועיל רק להטעים ולבשם מהכלים אחרים, והוא לבדו לא יאכל . וגם כי נמלאו מעמי קאלטראני"ע החדשה [ד] והאטאמאקע"ן אשר ברעבם יאכלו לעתים מין אדמה שמהם , הנסיון העיר כי גם באדמה הזאת לא נמלא מאומה חלק מזוני . ולא תועיל כי אם באשר תמלא הריק מכרסם הרחב המשקה

[ב] שם קבולת איים באוסטראליע"ן, חלק החמישה הארץ, באורך ק"ן ורוחב הדרומי ח"ה מעלות .

[ג] נקרא הרי היותר גדול מקבולת איי חארק"וועס באויסטראליע"ן, ארכס רלי"ח ורוחבם הדרומי מעלות, ונקרא גם בשם **מאדיזא"ן** .

[ד] הוא שם קבולת איים באויסטראליע"ן, במעלה האורך קפ"ג ורוחב הדרומי כ"ב — ה א ט א ת א ק ע ין, שם אומה באמעריק"א הדרומית

מערכת (ה) היונקים

המשקה הטבעי לאדם היא מי מעינות, אפס כי האדם בעלמו עוד המליא לתאוהו משקים נפלאים מלאכותיים רבים, נעשים מהצורות הארץ, פרי העץ, שרשים ידועים, ושאר למחי האדמה, אשר הרבה מהם כחלים לגווס, ונסבה לכליון חייכם. חלב בהמות היא המשקה היותר טובה ומכלכלת.

האדם הוא האחד מכל הברואים הכוסה מערומיו בצגד על ידי מלאכת מחשבת אשר יעשה לו. מטבע הולדתו - בלעדי חלקים ידועים - הוא ערום וחשוף הגוף, אשר במלצ כזה לא יוכל לקום מבלי אשר יגיענו חסר וחולי, בלתי בארלות החמות מאד; אולם בשאר ארלות יאלוהו התחלפות העתים מקור וחום ורוחות החזקות, לעשות לו בגדים למחסה ולמסתור נכסח, להגן בעד בריאות גופו. וכמו כן יאכפו עליו נסבות אלה, לעשות לו בחים מקורים וספונים על ידי מלאכות שונות אשר בהם יסתוכך מזרם וממטר, ישיק עליהם לחוס לו מקור החזק, ויסגור בעד מזונו וכספו משודדי לילה, וכאלה רבות יסעדוהו למשען חיתגופו ומשמר הונו, לטוב לו. ולאשר הוא חסר כלי נשק טבעיים הנחנים לשאר החיים למגן בעדו נכח מחקומיו, הבטיל פחד נפשו להמליא לו כלי נשק ומלחמה מלאכותיים, ללחום ולהשתמר בהמה.

ימים מקדם עד לא הבשילו השכלות מלאכות מחשבות, עוד טרם שלחה החכמה שרשי מועלותיה אל יובל תבונה האדם, עשו להם האנשים עורות החיים לצנד; זורים, מערות וכפיים, או גדרות קלועות מענפים טוחים בחמר, לבית; וכלי עץ יד (קייול) מחודד, גרזן וחלים לנשק ומחסה; ואולם מרבית נסיונות הזמן, והבונות מלאכה מחורשי מחשבות, הביאונו עד הלום בחשבולות לאלפים לערוך לנו בגדים, מעינות, נשק ומגן משונים ונפלאים מאד, וכן גם יהר לרכיו עלו על גרם המעלות, לטוננס בזמעות ודעה, על אופן היותר נעלה.

האומנם גם כל פעולותיו ולרכיו אלה לא יביתו האדם המעלה, מקחת לו מועד לחקור אחריה כלית מעשהו בארץ [ה], להתבונן ולראות

מעשי

[ה] **במכתב** הציור אשר הפילוחי בעמי עוד צאנה העברה, הודעתי כי חפלי לדבר בספרי זה גם ממאפט **איש הישראלי** בפרט, להורות איכנה יחלהך לכלל דרכיו בהלגע עם אלהים, ומדותיו ועשרתו; אולם אחרי גשתי למלאכה זאת, ראיתי כי כחן הדבר לבלתי הזכיר עוד זאת הפעה בספרי זה מדרכים נשגבים כאלה, והוא מפני טעמים שונים. **האחר**, כי ראה ראיתי ובהנתי אח משפתי לבי בחקר נעלה זה, והנה רבו ובהו מאד, יסחעפו בכחבי קדש רבים, באחרות טהורות אשר לחו"ל, ובמחזה הדעה והשכל לרחה, עד כי מלאחי אותי מחויב בדבר אם ארלה לדבר על כולנה, לנחוצ ספר אחר שאר כולו יסובב ילך רק אל תכלית מעשה האדם, לא לספחיהו בעליהם אחרים אל ספר הולדה זה, וכי לאומר לבלתי אזכור פרי

תולדות (ו) החיים

מעשי מכיין העליון הנורא ברבבות בראיו השפלים לומחים ומהלכים בארץ, בהמון אלפי כוכבי הנלבים ומתנועעים, בשכלים הנפרדים, המגידים כבודו הרב לאין ערך וקלה, ומפילים פחד ומורא למיץ בם מחרכי שכלו, כי יצהל ויירא מרוממות יולרו, ולאט לאט תתעלה הנפש לעזוב עמודי גווה כי ירופפו והכסוף לשוב אל מקומה העליון, להשתנג על מקור החכמות כולם, כי זה כל מעשה האדם.

כל כחה המדות הפועלות להשפיהן, רק לעבור עליהם דרך כלל, ולהורות את המליב ומעיל בכלל הפעולות לטובה, ואחת שמיחמה; הן גם משפט הכלי אף הוא ידנו כפיפותו בהמון אחרי חבונות ומישרים יעברו על כל גדול הנפש, ואיכה אספרה פה - **השני**, כל משכיל צעתי יודע שהלכות חכמת המוסר והמדות יבין כי נבדלה לרעה למאד מדרכי החכמה הלימודים והטובים עיון כולן; הן הנה, אף כי נכון לכל מורה דרכם לחקור אחרי חכמת נפש השומע והלומד, ולראות אם קשה לבו מהבין להרחיב בם הדבור ולהקל ההלכות הבהירות אחרו אל מנון הידיעה, ואם נכון דבר הוא יבקש לו אופן אחר, לקרר אחריו ולדבר עמו על דרך חבונות, ואולם בהידיעה עלמה הלא ישו יחד, ושניהם ידעו אמתה באשר היא, וכל משפט מהם אשר יאמן ויושג בהלואו להאחד, בלתי ספק כי המשפט הוא יאמן גם להשני בלי הבדל; לא כן חכמת המוסר והמדות, כלמודה כפעולה שחיה לא יחכנו להשחיות בכלל יודעה, והפעולה אשר באמת חיה מושלמה ונהללה ברפה כחות הנפש הנלכות לה, היא עלמה אם יעשה אמיץ הכחות אשר לפעולה זו בלתי ספק כי יהיה זה עוד חסרון רב, באשר יתכן לו לעשותה על דרך אחר נעלה הרבה יותר מאשר עשה הראשון, ולהפך, אשר יחשב לאמיץ הכחות לחסר בפעולתו, אומה הפעולה עלמה אף היא חסר להנמלה ומושלמה ברפה הכח והמדה היא; וגם באדם אחד לא יתכן לכלכל כל כח ומדה לחם גבול לה, כי לא ישה בזמן זולת זמן ומקום זולת מקום, והדבר הגדול הזה לא יבחן כי אם ה' לבדו היודע כחות כל האדם לפי זמנו ומקומו, ולפיהם ישיב גמולו לטוב ולרע, כאמור: אניי חוקר לב בוחן בליות לחת לאיש בררכיו וגו' [ירמיה י"ז י"ד]. עוד זאת כירוב הדברים בלדיעה עמוקה זו לא ילוירו בלב קטן הבינה, אף לא יאמנו בלב עקש או שוגה ומדך טובים גם כי יהיה בעל שכל רב, ולא יאמחו כי אם בלב ישראל הולך ומבקש דרכי ה' באמת, רק באיש מזה יוכלו אחרי מוסר בעמקם להוסיף לו דעת ביראת אלהים ורוממותו, ולאמץ את לבו לאזור חיל נוכח כל השחית לה, ולבקש את הנכון לפניה יותר מאשר היה מלפניה - חכל דברי אמת האלה אמרתי אני לסוג אחר מלכות כעם בענין יקר זה, ולהשאירו לימים יבואו; ולמען לא ישובו דברי הבטחתי במכתב הבשורה ריקס, העירותי אף מעט במלים ירומן דרך הנעלה זה כחובים במבוא התולדה, וכל משכיל חוס דרך יבקש וימלא -

מערכת (ז) היונקים סדר השני

בעלי ארבע ידים . היכולים לאחוז כל דבר בידיהם האחרונות (הם חרגלים)
כבידיהם אשר מלפנים . וכולל משפחות הקופים .

ב קופים העצמיים (אינגנטליבע אפגען)

המונים אשר בשסקוף [ו] יכולו המה כשמונים , רבים ממחקרי הטבע
הראשונים חשבו את כל מיני הקוף למשפחה אחת , אולם לבעבור
כי באמת נבדלים הם במקריהם זה מזה , בחרו הטבעיים האחרונים לחלק כל
מיניהם למשפחות שלש , והם : קופים העצמיים , פאנויאני , וחרוזי הים
הקופים העלמיים דומים אל האדם ביותר , עד אשר בראותנו אותם מרחוק
נוכל לטעות ולהשגשג לאנשים , הפאנוויאני ידמו לנו כמו כן , אך לא
כהראשונים , וחתולי הים ידמו יותר לשאר היונקים מאשר למין האדם .
הקופים הם חסרי רגלים טבעיים רק ארבע ידות להם , כי יכולים לקחת
כל דבר בידיהם האחרונות כבידיהם אשר מלפנים , בהכנות
נפשם וכחותיהם ידמו יותר מאשר כל היונקים למין האדם , כי אף בהמה נחזה
נחות מעוררים להשוקה ותאווה בכל עת כמוהו , וחפץ בהתדמות (אבהאמוני)
שתול בהם ביותר , מדי עת נחזם מתחרים את האדם לעשות אחרי מעשה ,
אשר על הרוב תהיה זאת סבת מוקשה , להלבד בידי האדם האורז לנו
מאחריהם ; כי ילאו האנשים אל מקום מסכסם ביערות , אשר הם ישובו
לרוב על העצים הנבזים , פה ישלוק אחד מהם נעלו מעל רגלו וינעלו שניה ,
וכן ישנה וישלש עד כמה פעמים לנכח פניהם , ואחרי כן יליצ עלי ארץ זוג
נעלים המוכנים לתמו משוחים בזפת פניהם , ויתרחק הלאה , והקוף אשר כן
דרבו למלאות אחר מעשה האדם , בראותו כל אלה וכי הלך האדם מזה הרחק
מאד , ימחר לרדת מעל עץ שבתו וינעל נעלי הופת , מבלי דעת כי בנפשו
כוא , כי נדבק בפה יקום לרגלו . או אם כה יעשו להם ללכדם , כי ירחק האדם
את פניו נכחם בקערה מלאה מים לחים , וערס לכתו ימלא הקערה הזאת
במי דבק (ליים) וישאירנה כה נלבה לעומת פניהם ויתרחק , ובראות הקוף
כי אין אים , יחיש לרדת ולרחק פניו גם הוא במי הדבק אשר בקערה , עד
אשר יטחו עיניו , ולא יראה , כי ילכוהו .

ואולם

[ו] שם זה כמלא רק ב' פעמים בחכ"ך [מ"א"י כ"ב . דהיב ט' כ"א] ויסופר שמה מאניות
שלמה הע"ה אשר הביאו מאופיר שהנבי קופים וחוכיים , והנה גם עד היום
נשאר שם קאפ"י להשפחה זאת בגלילת הודו המזרחית , וזה לנו לאות כי מחו לו פיר
הוא בהודו המזרחית , ולא באמריק"א כאשר ידמו רבים וימלא אחריהם מחבר ומכנן
בספרו ; ואם עוד יפגלך מלהאמין כחר לי זעיר עד בואי לדבר ההשגה [הערה פ"ט]
והחוכי [הער' קל"ו , ועיין הער' קס"א] .

תולדת (ח) החיים

ואולם גם אלה אשר ידמו ביותר למין האדם, וגם ילכו בקומה נלצה כמוהו לרוב, בכל זאת הד בר מתח אלהים זו לנו, גם הכנה טבעית לחכמה ודעת כמונו לא נמלא כמו .

הקופים הם אובדי מטעמים, אשר יגנבו אותם בערמה רבה אם יוכלו, ומלאי חמה מאל, אם יתפוש או יעשה להם מאוס רע, ידעו לקחת נקם בסתר, מדות נסתרות אלה ארוגות בהם מטבע תולדהם עד אשר לא יתכן לערס מהם, ובלעדי זה בשאר דברים הם חסרי תבונות, פותים, אין לב .

ארץ מולדת מיניו אלה הוא בחלק החם אשר באמריק"א, באזו"א הדרומית, ואפריק"א, מקומות אשר שם חום תמידי, אכן בחלק הארץ אשר לנו לא נמלא כי אם מין אחד מהקטנים, אשר ילודו אותם בגלילות הגיבראלטע"ר ובשפני"א מאשר השחובבו שם, ונראים ממנהיגי הדובים בעד אגורת כסף .

מינים רבים מהם ואף כי תחולי הים ישנו ביערות משכנס במקלות גדולות, ובמחנה רבה הולכים יחד נפגוש אותם לעתים, יומם הם בתנועה תמידית עולים על העץ ויורדים באין מנוח, ילכו על שטים, וגם על ארבע רגליהם, אשר ככה יעשו ביותר מדי ברחם מפני אויביהם, כי יקל מהולתם באופן זה. המינים הגדולים הם על הרוב פראים ובלתי נכנעים, ואף כי הפאוויל"ין אשר גם כח רב לו. שינתם היא רק לאט (ליינע) כי גם קול המון מעט העירם .

רוב מזונם יקחו מהולדת הלמחים, אגוזים, קשואים, אבטיחים, ופרי העץ הגדלים ביערות משכנס הם מבחר מאכלם, וילאו לפעמים המונים מיערותיהם, לקחת אוכל מהגנים הקרובים או משרות אורז, ויסבו נזק רב לבעליהם, גם יאכלו בילים רחשים (אינזעקטין) ושבלולים (אויסטערן) . בהיותם בלעד יאכלו גם לוקע"ר, עוגות, ושאר מעשה אופה אשר יאכל האדם, בלעדי הבשר. משתיים במלב הפראי הוא מהמים אשר ישאבו בידם, אכן כאשר יבשום ישמו גם יין, שכר, וחלב, ודומיהם .

רבים ממיניהם אובדים ללחום, יתגרו ויתמרמרו בשאר חיתו יער, וגם עם האדם, אם יתחר בו או ירוץ וישבור מאחד העלים מטה עוז כפי כחו אשר בו יגרש ויכה את אויביו מסביב, גם ישליכו ממקום שבתם ממעל, עלים אבנים, עלמות, גלגל, וכל אשר ימלא לידם על אויבם הקרב . על מתקוממיהם החזקים מהם יערימו להשליך חול רב אל עיניהם, ויקשו עורף מבלי הכנע, בלעדי כאשר יורו עליהם בקנה רובה או יבהלו, ובקול פחדים יברחו בלאה. הפאוויל"ין הם היותר מסוכנים לאדם . ומאשר ידעתי כי תסוקו נפש כל איש לדעת מעשיהם ופעולתם, הנה אביא פה ספורים אחדים לדמיון . האדון ריכטע"ר סיפר "באניה אשר הלך לסענגאל"י, ירה מלח אחד בקנה רובה אשר

מערכת (ט) היונקים

אשר בידו אל מקבלת קופים אשר עברו לפניו, וימת נקבה אחת מהם, וכרגע פתאום התרומם קול גדול עד מאד, כי תחת אשר היה להם לצרות, התחלמו כולם יחד ויפלו על פני המלח הלזה, גררו את פניו, נשט את בשרו ועלמותיו בועס חף, ובשמל רב בעור שחר המלחים גרשו הזועפים האלה, בלעדי אחד - כנראה, היה בן המלה - לעיר ורך לא עזב מקומו ומעשיו, גם כאשר לכדוהו השחובב מאד. עד כי כלילוהו פעמים רבות אל תחת המים [אשר זאת היא תחבולה להכניע אותם] אזי נכנע לבצו - פעם אחד כבוא ערת האניה לאכל על פני הים, נחאספו - מהרית אשר הרגישו - קופים הרבה יחד נלבים מסביב להם, וכל אחד נתן אות בקולו כי לאכל התאווה נפשו, בראשונה עמדו מרחוק, אך מעט מעט גדל אומץ לבם נגשת אל האנשים הלך וקרב; כאשר הסליכו לפניו לפעמי גת קטן, למען השתעשע לראותם לוחמים על אדותיו, אם לא הוטבה המנה בעיניהם, שבו ויטליכוהו אל נוחיה. ופעם אחד זרקו וחיכה קשוא נרקב אשר כבדו אותם בו, אל פני רב החובל, ויטיחוהו. כאשר הסיתו בם כלב אחד גדול ועג נפש, התנכלו הקופים ללכדו בזבזו, ובין נשיכות למרבה שחבוכו הרחק מהם, אשר נכבד לצרות מיררתו אותם, עד כי ירו המורים עליהם בקנה דובה, וינצו כולם.

הנקבה הלז על הרוב רק ילד אחד אשר תאכזהו עד מאד, תניקהו, ותשאהו על שכמה, כאמות האדם; ואחריהם העזב תחבוקו ותחללוהו אל שדיה, אשר לפעמים יחנק מזהה, ויהיה לו להצבת אמו קברו. **האנשים** ילודו מהם המון רב וישלחום לארצה"ה" כי יקנום השמים והאליהו ארץ, ויאספום אל ביתם למען השענג עליהו. ואך לעתים רחוקים יקרה אשר יולידו בארצות שבים אלה, כי גם קור מעט יזיק להם, ובחורף ישמרום הרבה לבל ימותו. ואחרי אשר הודענו ורבי כלל סיני הקופים, גבאר עתה את פרטיהם במתי קופים העצמיים לראשונה.

א ארם היערי מהודו (אראנג אוטאנג), דומה ביותר אל האדם עד אשר ימים מלפנים שחבוכו למינהו, מדה גבוא

כעשר בן שמונה שנים, לבצע עורו שחור, ומטוסה - בלעדי הידים והמלח - בצער שחרחר (כדיון) הארוך כאלבע (לאול). ארץ מולדתה היא בארבע"ה [ז] ביערות הגדולות אשר בו, משכנו על הצלים הגבוהים אשר ועלה עליהם קל מהרה, ויאכל גם יישן עם, ובימי סגריר יעשה לו סוכות מגורים קלועים. מינם הוא מעט עלי ארץ, כי במקומות אחרות לבד מההי הזה עוד לא מלאהו עד היום. נכח מתקוממו הרודפים אחריו יתגבר כח עליו, אשר גם אזי חיל רבים לא יערכו לבדם לקרב אליו לתפשו חיים, בהטתו במהירות נפלא

במבוא
[1] הוא אחד מקבולת איי ונ"ד אשר גבולו המזרחית, והגדול הכלל איי חלק ארץ איי, גלאור קל"ב מעלות תת קו השווה, ובו מושב הנידערלענדע"ה והבריט"ה בית

תולדת (י) החיים

במטוה מסביב לו. — האדון בחסמת'ן ספר, אשר מתי מספר ממין הזה סבנו
 שני עבדים (פקולווען) לנקר את עיניהם במטות אשר בידם, ובעמל רב
 מאנשים אשר מהרולעוותרם ללוו. שוכני הארץ לא ילכו גם בודד בישראלים
 מיראתם אותם, ולא ילכדו מהם כי הם ילדיהם הקטנים לעת ימלאום בודדים
 בארץ אב, ואלה יכעבו בהרגל מעט. גם הם כותים ללמוד מנחכות שונות,
 לערוך שלחן, לשאוב מים, לשטוף כוסות, לכתוש אורח, להפוך לני על הש.
 לרקוד על החבל במהירות לא יאומן, ושאר מלאכת מעשה באשר ילמדו. אותם
 אשר יוכלו לאיראפ"ה ימותו עוד בהיותם בדרך, או בזמן מעט אחרי בואם.
צירי מלך ענגלא"ד שבוס מכי"ה הביאו עמם ארז"ג אוטא"ג אחד חי
 ללונד"ן בהיותו בן שלשה עשר ירחים, מדה גבבו היה כחמה וחלי,
 ומראה פניו כנער. נרזה במחלה נקראת ראש מימי (וואסעריקסל), בבנין
 גופו גם ככה השגתו נדמה יותר אל האדם מאשר למין הקופים; והם אמנם כי
 עלמות זרועותיו וידיו כוננו ללכת על ארבעתם, בכל זאת התאמן תמיד
 ללכת בקומה נכבד, מתמוטט (וואנקער) על רגליו, מאלל פיהו לקח שאן
 ובמרנוע, לא בהמים וחפון כדרך בני מיט, בשכבו לאט את גיוו במכסו
 עד לוארו, ובשמאלו תחת לראשו יאן שקט. האדון האמילטא"ן ראה ביאורי
[ה] ארז"ג אוטא"ג, אשר הלית הש, וברוח פיו נפח עליו להכעירו,
 וילא עליו דגים אשר הלכס אחר כן באורז מבושל. המהירות נפלאה אשר יסק
 על מצלי האניה אל שמי החורן, תפליא את עין רואה בתמכון.

ב אדם היערי מאפריקא [ט] (טיאסאטע), במקרים ידועים
 ידמה אל האדם עוד יותר מהראשון,
 מדה גבבו קרוב לשמונה רגל, מהם אשר שער עורם שחור, ומהם כמראה
 אמוץ (גרויא), פניו וידיו החלקים הם מראה בשר. משכנו ביערות הגדולות
 אשר באפריק"ה התיכונה, בגלילות זיערר"ה לעז"ה, קאנז"ה, ואנגל"ה
 אשר בגווינע"ה הרחק ממשעות האדם. במדותיו וסדר חייתו ידמה אל
 הארז"ג.

[ז] גם הוא אחד מקבוצת איי ווי"ד באורך קכ"ח ורוחב סדרומי"ח מעלות, ובו תמשלת
 תלכות נידעלראנ"ד.

[ט] משנה, אדני השדה חיה [בלאים פייח] וקאחר על זה בירושלמי שם. י"ס ערקאי
 ברי"ש דטור הוא והוא חי חן סבורי איפסק סבורי לא חי כו' בגדל על פני
 כשדה. הרי"ש ז"ל הביא דברי הירושלמי בשני לשון מעט, והוסיף על זה בשם גדול אחד
 שהוא מין חיה שמה **ידוע** כו' ואין כל בריה רשאי לקרב אליו כו'; ואולם הרמב"ם ז"ל
 בפרושו לא הזכיר מדעת ר' י"ס בירושלמי, וכתב שם, אדני השדה הם מין הדומות
 לבני אדם וכן משמע במדרש קהלת [ע"ט] כ"ש דברים הרבה וגו', כגון מגדלי קופות
 ומחלות וחולמם הסגאים ואל"כ השדה וכלב הם מה אית ליה הכייה מנהוג? או מד
 אמנותו או מד תקולו כו' ע"ל, משמע מה שהוא מין חיה - כקוף וחולדה - שגדלים
 אותם בבתי, ולא שגדל על פני השדה ושאיין כל בריה רשאי לקרב אליו; ולפי דברי הרמב"ם
 שהוא מין חיה הדומה לאדם, בהחלפת דברי הירושלמי, בר נש דטור כ"ה נראה לי שילק
 שם ב"ד יותר על מין **שייפאנדע**, הזומה ביותר אל האדם, ושאיין לרוב על הריס.

מערכת (יא) הזנקים

בארזאנ'ג אוטאנ'ג, וגם הוא חזק מאד, אשר יחמרמר גם על הפיל להטות נפש. כאשר יבעיר הכושי (נענער) מדורת הש זיער ויעזבו, אז יהאספו השימפאנוין וירקו בעונג רב על המראה הנשגב מהם, האש הלוה; זכס לצדס לא ידעו בכל זאת לערוך או להוסיף עלים אל החצערס. הצבים בימים לא יתפשו חיים, כי אם את עולליכס בהמלאס בודדים; אשר גם הם נעימים (זאפֿט) ונחים להלמד לכל מלאכה כהרשון. האחד אשר הובא בחינת לרפת למד דעת להשיק עלים בחנור, ואת מלאכת האניה מלא באחד החובלים, עד אשר תשזוהו בחבר להם, ועול אחד הניעשה לו מרוב החובל, עלבו לבלתי אכל עוד, ומדחבון נפש מת אחרי ימים אחדים. הארון פיראר"ד ספר אשר הם בזיערר"א לעאנ"ה ילמדום לעשות כל מלאכת עבד, יביאו מים בכדים עליראשם, וילקטו פרי עץ, יקבלו פני חורחים הצאים, וילווים עד הפתח בלחהם, ינקו הכלים, ירפדו המטות, יערבו שולחנות; וישנו סביבם לחבל בכפות ומזלגות כהאדם.

ג ארוך הורעות (זאנ אראנע אפֿע) [מסכנו על אי

מאלוק"ע [י] אשר בסודו, דומה במעטיו ודרכי חייתו אל הראשונים, ולא יבדל מהם כי אם בזרועותידיו הארוכות מאד; אשר גם צעמדו זקוף בקומתו, יגיעי בהפילו לוחם, עדי ארץ; גם אינו חזק כמוהם. מדת גבהו כחממים. מראהו שחור, והאר פניו עגולי עפני האדם. **ד הקוף הידוע** (דער גאיינע אפֿע), אהוה אשר מניגי הדובים יראוהו לנו, מדת גבהו קרוב לאמה. מסכנו בארלות ערב

אפריק"א הלפוי, ובגליליות הניבראלטע"ר צספרד הדרומי. חובלי אניות ענגלאנ"ד והאלאנ"ד יביאום לאיראפ"א ויומכרום לאחדים בערך שלש — חמש ר"ט, והמין הזה יפרה גם בהסכנו במוטב שביו. הארון ריטע"ר ספר מקוף אחד הנמלא בחייה אשר הלכה ממספך נהר עלב"א לארכאנג"ל, אשר חטף עולל מעריסת משכבו, וישאהו על שכמו עד קלה המוט היולא מגדות האניה; אמו אשת רב החובל כי ראהה זאת, מפחד לצב נפלה כעופרת במים, חובלי האניהו מהרו ויעלוה מחעלפת ונעדרת הכחות, ובמועלות ורפלות השיבו את רוחה; והקוף לא עזב עוד מקום הנורא הלוה, בכל אשר רלו לקרב אליו; נטה ידו בזעף להשליך את העולל אל המים, וכאשר התרחקו האנשים ממנו, השיב ידו גם הוא לבלתי הרע להנער, וכרהותם כי הפס עלה שמו תקותם בחסדי מרום, ויעזבו הכלית דבר לרלון הקוף הלוה, ובראותו כי פנו ממנו; אזי השכיבוהו אל חיקו, ויחבקהו וישק לו פעמים רבות כאש את צבה, ופתאום עזבהו מונח במקום המדרגות, והוא גם — מירחתו לחום — אל ראש התורן. מטבעו היה הקוף הלוה רב הארון, זאפעס אחד

[י] תקראים גם נסס איי הבושום (נעווירך אינלען) והס קנולח איים בנארק קא"פ

תולדת (יב) החיים

הסליד מתיבת אדום צעד החלון אשר באניה, כעשרים דרכמוני וזה זה אחר זה אל הים, למען הסענג על גלילי המים אשר יעטן מהמה, גם לשאר חפלים אשר מלאם עזובים מהמלחים עשה כואש; שר הטבחים לא עזב מערכתו כרגע, מיראתו ממנו פן יגנוב במסתרו, ויום אחד אשר היה סערה גדולה, פתח פתאום מוסרות החרטים, וכמעט נפלו נפרדים, לולא החובלים אשר התאמלו מהרה להסיבם אל מקומם, כרגע הלא אבדו כולמו.

ודנה עד כה הודענו שהקופים אשר הם חסרי הזנב. לאכן הקופים אשר

יבוארו אחריהם. הם כולם בעלי זנב. דומים בזה ל שאר חיתו ארץ

ה ארוך החוטם (לאננכאיגע אפעע)

גבוה ועב כגוף, שערו אמוץ ירוקי (געלביך גרויא) ומסביב לוארו למה (אעהגע) משער ארוך מכסה את הזניו, חוטמו ארוך מאד ומחודד. משכנו ביערות אי באריע"א, והוא קשה עורף, וכבד להכניע.

ו בעל הזקן (בארט אפעע)

שערו שחרחר, וראשו מסביב מוסס בהמון שער ארוך ממראה אמוץ כחיש זקן, זנבו ארוך כשליש גופו בקבולת שער מקלחו, ומאכלו עלי עץ היער וזרועיהם. משכנו על התי ליליא? [יא] אשר על ים הודו, וכבד להכניע, גם לא יאריך ימים כאשר יובילוהו על פני האניה בימים.

ז מארא"א (מערבי)

משכנו באפריק"א המערבי ויתר בגווינע"א. שערו ממעל שחור ירוקי (גריניך טוואר?) ועל זנבו אמוץ לבנה, זנבו ארוך כגב החתול אשר ישאו על הרוב נשא וכסב למעלה, עיניו גדולות ורגליו האחרונות גבוהות יותר מהראשונות, שער זנבו מפולל (געטטר ים) בגלילים שלשים, שחור ולבן חליפות. והוא נעים בטבעו, ויביאוהו גם לאפריק"א.

ח ירוק השוקיים (געלב טיינקעל, רעהסום אפעע)

משכנו על חוף ארץ גווינע"א, שער גופו ירוק (גריניך), חזהו ורגליו אמולים, ושוקיו ירוקים (פאמאעראלנין געלב), גבשו קרוב לאמה, וזנבו עב וקלר.

ט בעל ראש השחור (טווארלקאספייגע אפעע)

משכנו באפריק"א המערבי. ראשו ופניו חלקים ושחורים, ידיו שחור אמולי, ויתר גופו ירוק שחרחר (ברוין געלב) והוא נעים וקל להכניע.

י קוף הדילה (די נאכט אפעע)

משכנו ביערות ארץ גווינע"א [יב] ועל גדות נהר ארענאק"א. שער שכמו אמוץ בקו (טריי?) שקור עובר בתוך, פניו אמולי, ועיניו ירוקות (געלב), חזהו ובטניו ממראה

[יא] שם אי אחד קרוב לחוף קארמאנדע"ל, באורך ל"ח ורוחבו הלפוני ח' חלום, וי

חושב כברי"טין:

[יב] הוא שם מחוז אחד באפריק"א המערבי לפאת מזרח הים האטלנטי, הרנו ש"א

מערכת (יג) היונקים

ומראה ערמון (קאסטינעכבריון), ארוך גופו כעשר אלבעות, וזנבו חמש .
והוא יסן ציוס, ובלילה ילא לבקש חכלו מפרי העץ ורמשים, וזוכן יותר על
האדמה מאשר על העלים .

יא קוף הרוב (בעער אפֿע, מראנזאטא), משכנו צאנדאלו"י החדשה
[יג] אשר באמעריק"א . ודרכו בדרך עוד מיני קופים
אחרים, לשבת נאספים יחד נוצחים ומיללים בלילה אשר לפני יום הגשם . שער
גופו אדמוני, ופניו שחחר בשער ארוך כחחר הזקן . מחיתו מעלים ופרי
עץ החמר .

יב קוף השחור (טווארלע אפֿע, קוקסיא), משכנו צבראזילי"ע [יד]
אשר באמעריק"א הדרומי . מראה גופו שחור, חזהו
חלק, ועל ראשו שכמו וזנבו מכוסה בשער ארוך . מדה ראשו עם זנבו קרוב
לאמה וחלי . ומאכלו פרי צאנדאלע"ן הגדלים שם .

ג פאוויאני"ע

מינה הם פראים ומאופי החמר . שפחות פיהם ארוכות כפי החזיר . אחרם חלק
זונבם קצר . וקולם רומה מעט לקול החזיר (גרולענר) .

א בעל ראש הכלב (הזנרס קאלו), משכנו בארץ מלרים, בערב
ואלל לשון ים פרס . מדה גבשו כנער בן שמונה
שנים, מכוסה בשער אמוץ, פניו מראה שער, חוטמו שפתיו וידיו שחורים,
והוא רב הכח, זועם וטורף, נוטך ככלב, וכבד להכנע .

ב אוח היער (וואר טייפאלען, כאראס), משכנו על האי זיילאין . גבשו
חוטמו ארוך ממראה אדום בהיר (טארלמך רחטה) בקו הכלת (היאטעל בויט)
יורד בתוך, פניו החלק הוא מלבע חכלת, בקיים ממראה אדום (ציאבראטה)
עוברים עקלתון (קווער טטייפן), שפתיו אדומות, וגופו ממעל ממראה זית
אמוץ, בטנו זקנו ולחיו לבן ירוקי (געבליך ווייס), והולך לרוב על ארבע .
והוא חזק מאד, קל המרוץ ומהיר חמה, אשר לטבעו זה נקרא בשמו . ויובא
לפעמים גם לאיראפ"א .

כל

[יג] כן נקרא חמו קטן אשר אלל היס מלפון לכהר ארענקא, בקאלומביא .

[יד] שם מדינה גדולה לחחר אמעריק"א הדרומי, המשלת חלק פורטוגאל .

תולדת (יד) החיים

ד החולי הים [טז] (מעער קאטלע)

כל מיני משפחה זאת הם שוכני ארצות אמעריקא הדרומי. ידורם דומת רק בכעס לירי האדם. אחרים חלק וזנבם ארוך.

א בעל זכוב [טז] (בעל לעכוב; קאליטא), פניו הארוך וסמכות (פלאטט) ואזניו [הדומה ביותר לאוזני האדם] עלמותיו (גוישרעד) **אחמסען**

[טז] וברישון מול קקראה המשפחה הזאת בשם קיפוף (בכורות ח) הפיל הקוף זה קיפוף לג' שנים, ופי' רש"י קיפוף הוא ענין קוף ויש לו זכוב זכובת הערקאלע, ע"כ. וכן [בכורות ג]. מוזן מן הפיל הקוף זה קיפוף [כן היא גיר' החום' (ע"ה כג)]. ובנוסחא שלפנינו כתובו הק פ"ד, בל"ת [וכתב ל"כ רש"י ע"ו], חיה שזומה נקוף ויש לה זכוב ארוך. ויש עוד שני מיני קיפוף שהם עופות כאשר כתבו החום' בגדה, ויבוארו בספרנו על מקומם [עיין הערה ק"ו וק"ח].

[טז] **הוא** שם אחד חלילי הבעלים אשר עבדו להם העמים בשנות קדם כנחוב: **בעל זבוב** (פליגענדע בעל) אלהי עקרון [מ"ב א"ז] ונקרא הקאליט"ל בשם זה

לבעבור איזה התדמות אשר לו עם החליל הנזכר, אם בתארו או באחד ממקוריו, ואלו

הנראה לאחזק - לבעבור כי דרכו להסתבך בזכוב ולעופף בכל גופו הלוי כן באויר, קראו

לו בשם בעל זבוב (פליגענדע בעל) זה, והתשכיל ישפוט אשר גם החליל הנזכר נקרא בשם זה

על דבר מקרה ותמונה כזו [אכן בגמרא (שבת פג):] ששמע שבעל זבוב היה חלילי בת אר

ז' ק"ס [הזבוב]... ועד היום עוד ללא נשכחה עבודת החלילים הארצות אחרות ושם

בגליל' מחרת יעבדו רוב אדם לבעלי חיים או לתמונותיה', וביחוד למינים העורפים ומשמתי

ונגאלי החאר. בהודו יכבדו את הקופים עד החר, יתפללו אליהם ויעשום לאלהים, את

וקני הקופים ומוליהם יאספו לבתי החולים ויכלכלו' שם, וגם הברואים יבואו אל חוך עריה'

[ויחזר בהחזו גוויירט"ל] ויחננו להם לאכול אורז דומן ומיני פרי, כל הנוגע בם דמו בראשו

כי קדושים הם. — ולמען ידע קורא האהוב עד מה יגיע מסרון לב העמים האלה. וגדל

חשקם לעבודה כזאת, למען ידע ענין אחד אשר נכתב זה שנים אחרי בכתבי העמים

(לייטונגען) מעיר קאנטאן אשר לחלכות כי"ל. מאמץ חולב פסילים (בילדהויער) אשר

רלה להודיע עמנו את מלאכת ידו הטובה ולא יקרה למען יפנו אליו ויקנו ממנו,

ויכתבו כדברים האלה, אנכי [פה הודיע שמו ויחוסו הגדול] בן כדל... אשר היה

חולב פסילים ידוע ונפלא בתלכתו, ואשר שרת אתכם והעיר את לבב העמים והשדים

ליראה בתמונות הבהילות שונות, גם אנכי נכדו אשר הוקהתי לחלית זה לא נופל ממנו,

ואעירה את רוחכם כי חסורו אלי, ואני חוכן לעשות בעבורכם פסילים גוראים שונים ובלתי

יקרים, מנובה ה' אמוח על גובה הפאוויל'ן, יהיו מה; קופים או שאר תמונות ומפללות

הבהילות באשר חספופו; מעירוח לב אדם ליראה אותם ולאמץ אמונתו; ממיר פסל

האראנג אושאלנג בגובה אמה וחתי, הוא' מאוחר ר"ט כו', וכל הנלמד ליה, אכן שש תחנות

ואשר חפלים הכה חוכן אללי לא יחסר דבר. — אהי הנאבהים יעמתי כי כמוני כחכם

שהמה רוחנו, ומחמלנו על נפש ששה ושלשים רבוא (מיליאן) עודי עינים הנחלאים בהיינס

היה מלבד שאר ארלות; ומקירות לבבכם תבקשו את פני אבינו האחד לקרב הימים

*סמאית את הקאליט"ל נקרא בשם זה בספרי הטבע (ואמאליא"א) שחכמם פראפעטא ר בלוסענבאך, ומרחכמם קימעלסקי.

מערכת (שו) היונקים

אִסְסָא (1400) הדקות והרכות הרבה ; ומסרון בחומה (דוואטען) ידיו [אשר נקרא עיכ גם בשם, בעל ד' אצבעות] ידילוחו משאר מיני משפחתו. אורך גופו כאמה, זנבו ארוך ונגלס. וויקליבס) ויפעול בו כבדיו, גם יגוללו סביב ענף עץ גבוה, וירומס כל גופו תלוי באויר ; ושם ביערות מכהו נמלה מינהו יובשים יחד לגדודים. והוא חי עבהאס) מאד, ובתנועות פניו והמיתו יעורר לחוק בקרב רואו. וגם כי הוא רפה כח, בכל זאת יתאמץ להטיס ; את האדם בהשליכו עליו ממעל ענפי עלים וגללו, וכבד לתפשו כי מהיר הוא מאד לסק (קלעטטרין) על העלים. לפעמים יעז להלחו בזנבו אל ענף עץ, ובידיו ורגליו ירקוד וישוף באויר לגרוך פני האדם ; אכן בראותו כי לא יוכל לחסות עוד על העץ, אז יכנע, ובידים פרוטות דבוקות זו לזו, יחנן ויבקש לפיט הליך, ויעורר נבו לבתו קחת את נפשו. המומתים בחלים נוהגים על הרוב תלואים כן ברוח אחוז בזנבם על העץ. לפעמים ישבו בגדוד רב על העלים או יטוטו על פני הסהר בזנבותיהם סבוכים ואחוזים זה בזה לעונג עין רואם. והוא לא יאריך ימים באיראפ"א.

ב סאיו, גדול כחתול הבית, וגם הוא יחיה בריעות על העלים. בעתות סופה ומער, או כאשר יביט אדם בפניו, ינסק בקול גדול מאד.

ג בעל ראש המת (טארטען קאספצען), גדול כהאיכהאר"ן, ונהג ריח מגופו, דומה אל ריח הביצה"ס. כאשר יתגרו בו ילעק בקול מר. טבעו רך (לארטליך) ועל כן יכבד להצילו לאיראפ"א.

ד בעל שער המשי (וידעו האצריגע זיך. זאריקונא), אורך גופו כעשר אלבעות, חזבו ארוך עוד יותר. שערו ירוק חדמוני (ראטהליך געלב) דק ויפה כמשי ; ונקרא גם בשם קנות האריה, בעבור למתו (אעהנע) אשר לו מסביב. לוארו כלמת האריה. ויכול לחיות שנים אחדים גם באיראפ"א.

ה חתול הים הכספי (ר' פענע זיך. זיקא), ארכו כשלים אמה, שערו יפה מאד ארוך ודק כמשי, ממראה לבנת הכסף, פניו ידיו ואוזניו אדומים (טארלזך ראטה) ; גואה רך מאד בטבעו וכבד להצילו לאיראפ"א.

אשר הבטיחנו על ידי כביאו [צפניה ג' ט'] בי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם יי. ישליכו אים אלילי כספו ואלילי זהבו, ויאמר כל אשר נשחח שרי בו : ה' אלהי ישראל מלך.

הערה : המידות הנ"ל הן משוערות ויכולות להשתנות מעט מעט.

תולדת (טז) החיים

ה. חית הקוף (חאקי)

שיניה שלשה עשר דומים בדרכי חיתם הרבה אל תולדיהם. ומעט גם אל העצל (פוליטהיר) פיהם (טנוסלע) ארוך ורומה לפי השועל. וידיהם האחרונות ארוכות יותר מהראשונות.

א מאקי העצל (טרענע חאקי, קוקאנג), משכנו ציערות בענגאל'י [יז] ועל האי לילאין. ארכו צ' שלישיה האמה. עורו

רד כמשי מלבע אמוץ אדמוני, ועל גביו פללות (טטרייטן) ממראה שוטה כהה. זיליס, אפרוחים, ויותר מזה פרי הטץ, הם למחית נפשו. בתנועת מהלכו גם בקולו ידמה הרבה אל העלל ועל כן חשבוה רבים למינהו. — מין כבי נקרא מאנגו"ם; והג' לאר"י. היותר נפלא ממיניהם, נקרא:

ב מאקי השעופף (פליגענע חאקי), אורך גופו אמה וחלי, ולו כנפי עור דקות ככנפי העטלף, יעורוהו לקפץ ולעופף מעיקף עץ אחד על השני העומד לא רחוק ממנו, לבלתי לפול ארצה; אפס כי לא ימלא אחרי העטלף, אשר יעוף על פני קרוח גם כצרת ארץ רבה כי כנפיו לא טנוג לזה. מראה גבו אמוץ לבנה בקיום שחורים עובדים לארכו ולרחבו. משכנו בבודו המזרחית על עלים רעים.

סדר השלישי

המעופפים, כולל מיני יונקים אשר דהם כנפים לעוף.

ו העטלף [יח] (פלעדער חויז)

שיניה הם עשרים וששה. שונים בתאדם גדלם ומקריהם. מהם אשר בכל אחד מלחיהם ארבע שינים חותכות (טניידעלענהנע) ויש אשר בלחיים העליון ארבע ובחתתון שש. ויש אשר יחסר למו שינים העליונות. ואולם ישנו כולם בכנפיהם העשויות.

[יז] שם מחו ומושב הבריטין בהודו המזרחית, אשר זו העיר הגדולה קאליקוט רבת המרכולת, באורך ק"ו ורוחב הלפוני כ"ג מעלות.

[יח] העטלף (ויקיא יא יט. דברים יד יח) והעתיק הרחבמין למין הנקרא בליא ויידעהא"פף, והרד"ק כתב שהוא עכבר בעל כנפים העף בזילה (פלעדער חויז) ומלא אחריו המבאר רכה"ו בלשון זה. א"כ הוא החמיל הכתוב בכשר שהוא חלק העופות, ומיניו גדומה לעכבר שהוא כחמולע בין העוף ובין השדך. גם חכם נולדי אחר * משכים לדבר, וזיתקה גם זה כאלו היה כתוב עשל עף, משורש ע ט ל שענינו בלשון ערבי חושך, גם הוא הפך מלח על ט ה שענינה גם בלה"ק אפליה ו חושך, ומשורש עף (דער נאכט, אבענר. פליגער). וכן בדברי חז"ל נחלל

* הוא המכס בעוד בניו, וכן כל העץ שצמצא בהערותי כתוב בראשי חיבות, חנ"א. מונתי להחכם הלוח.

מערכת (יז) היונקים

העשויות מעור רק חלק ושקוף (דורכויכטיג) היוצאות משני עברי גופם. ודרכות בשפתן האחת אל זרועותם ואצבעותם אשר בידיהם מלפנים. ובשפתן השנית לאורך רגליהם האחרונות. בנוחם יוקפלו חלקי העור קמוטים זה על זה. וברצותם לעוף יפשמו זרועותיהם ורגליהם למרחב. ועל ידי זה יפתחו קמטי עורם. ויפרשו לעופף. מעופם הוא בנענוע ורחוף כנפים חמירי. נגרע ממעוף מיני העוף.

משכן מינים האלה פרוש על פני כל הארץ, והרבה מהם נמלאים גם באייראפ"ה, מעונתם בקפיס (פעלען קליפטען) בנקיקי החומות, תחת קרטי הגנות, וסוף זיוות מסתור, ולא יעופו כ"ל בעתות נשף [ימ] הערב והסחר, לבקש מחיתם מפירחי לילה (אכטטעטעראינגע) אשר יולדום בעופם, במדינותינו הפרוה הם ישיגם כל החורף בתרדמה עמוקה כאבן דומס, מצלי יראת מהם חוף חיים, בלעדי כאשר יקמו. אותם מעט מעט; וגם בקץ יתחבאו, חמם מאשה לא יסבלו אור שמש, ולילה מיראתם את הינשוף (אכטטעטעראינגע) האורב להם, בקצב יולדת בכל שנה צימי קץ החמים ילד קטן או שנים, מבחר מינים:

א הידוע

(ר' גאיינע פלעדער זייג), דומה בחאירו וגדלו אל העכבר, ארכו ב' אלבעות וחליף, ונמלא בכל גלילות אייראפ"ה כראת בכל ימי הקץ בנשף פורח פנה והנס, תועלתו רבה אל האדם באשר יבער וישחית ממיני הפרמס (איינעקטין) המזיקים לו ולאוכל מחיתו.

7598

ב עטף השמן הגדול

(היינעראינגע) ריח גראסע טעפק פלעראייזיג, ארבו שלם אלבעות, ורחבו כנפים פרושות ב' שלישי האמה, משכנו בכפיוס ובעלים לרקבים וחלולים. **ג דמות נער הסוס** (היינעראינגע) נקרא בשמו על דבר ספחת מעור אשר על חוטמו, הקמוט צתארה הצעל אשר ידביקו אל פרסות רגלי הסוס (היינעראינגע), משכנו באייראפ"ה התיכונה והדרומי, ולא יירא ככפ מסקור כראשונים.

המולץ

לרוב אח הפלעדערמיו"י צמס עטלף [בטורות: טינדריז צה:] ואולם יש אשר עתהו שם עטלף לחץ הנקרא כא כט שו ו אל צ"ע [עיין הערה ק"א וקכ"ה]. ונקרא בל' חו"ל גם צמס ברשתינא (שבת עה). דם כדי לכחול עין אחת כו' וחאו יהיו דמא דכרשתינא [כן היא גיר' הערוך וכן הוא בגמרא. ובע"י הגיר' צ"ד ש ח א] וכ' הערוך "פי' עטלף [וכן פי' רש"י] פ"א חרנגולא דביחא"י. ואולם כפי' הראשון השמע בירושלמי שם שחמרו על ענין זה, דם כדי לכחול כו' א"ר יוחנן צדס עטלף שכו'.

[ימ] שני זמני אור היום, אשר ל פכו לא ח השמש, ואחר צו א השמש, כקראים בל' הקודש צמס נשף, כמו צ נ ש צ בערז יוס [משלי] שענינו ע ר צ, קדמתי בנשף [תהלים קט], מה ה צ ש ער הערב [שמואל א ל] ענינס בוקר, ובדברי רז"ל [ברכות ג:], חרי נשפי הוו" והוא לדעתי על שם הרוח לא הכו ש צ בכל יום בשני זמנים אלה ככתוב בספרי הטבע. ובל"א נקראו ב' זמנים אלה צמס, דעמערונ"ג."

תולדת (יח) החיים

ד המוציץ דם (ר' בלוט ווינער) [כ], משכנו צאמעריק"א הדרומי
 צפער"ו גויאנ"א ודומיהס, דומה בתארו אל עטלף
 הידוע, אורך גופו כרבע אמה, וראשו דומה לראש כלב, על חוטמו ספחת
 מבשר תוכי (קנארפלארטיג) מגוללת בתואר משפך (טר-טער) ויקרא ע"כגס
 צסס חטם המשפך (טר-טערנאווע) והוא לא יחיה את נפשו כיתה מינו,
 כ"א יעופף צעת לילה לחרימשכב האדם, וימוץ דמו על דרך זה: צראשונה
 ינשכנו פתאום במקום מגולה מבשרו, ויתרחק מעט לראות אס עוד לא הקיץ
 משינתו על ידי זה, אז ישוב שנית וימוץ דם פלגו לרוייה, ויערים לנשס
 [כא] על האדם רוח קר בעור כנפיו, לבל יקיץ צחסור דמו מחומו הגדול,
 ולפעמים תהיה מגרעת דמים זאת לרפאת תעלה רבה אל האדם, כרפאת
 תולעת הדס (בלוט עגול) אשר הנחנו עושים. גם לכוס לאן ובקר אשר
 צרפתים יעשה ככה, ולעתים כאשר יאספו רבים מהס על צהמה אחת ימולג
 כל דמה, עדי מות.

ה כלב הפורח (פליגנרע הוגר, וואספיר), אשר מלפנים חצבונו
 למין אחד עס המולץ דם; משכנו צהרבה ארלות
 חממות צהודו מזרחית ותייה, ובאפריק"א: ארכו קרוב לחלי אמה, ורחבו
 צכנפים פרושות אמה וחלי. מראשו שחור או אמוץ שחורי, ראשו ממראה
 שועל (פוכסראטה) וכן על גבו יעצרו פללות ממראה זו. ונמלא צינייהס גם
 גדולים כחול, אשר כנראה סס מינים צבדלים, מהס המוללים דס,
 ומהס אשר יתיו מהפורחים (אטעטערלינגע) ומיני פרי; ונמלאס סס לפעמים
 יושבים למאות על העצים. וגם סס לא יעופו כ"א צנשף, בלעדי כאשר יבהלו
 מקנה רובה, או מעופות הדורסים אז יעופו גם צמאור יוס, צברו כאכל גם
 מהאיראפ"י, ומשערס יעצתו הנשי קאלעדאני"א החדשה עבותות ומגבלות
 (קוואסטין).

סדר הרביעי

בעלי רגלים ארבע. באצבעות נחלקות. נפרדים לשלשה ראשים. לפי מספר וחאר
 שניהם. המשונות לערך סחיתם וטבעם. והם: סנר פים (נאנער),
 טור פים (רייסענרע טהירען), ובעלי שנים קהות (טכטופלענהנע).
 להם

[כ] הרב החכם ר' חשה, לאכלא צהערוחיו לספר הערוך ערך יילי כחצ להאנקה
 דמתרגמינן יילא הוא מין עטלף בלוטווינע"ר זה, ושגיאחו הגדולה צואת

[כא] ואולי מסגולתו הנפלאה הואת נקרא צסס תנשמת לדעה רש"י והרמב"ן:

מערכת (יש) היונקים המגרמים (נאגער)

להם ב' זניים החתוכות בלחיס העליון וכן בתחתון, שגונות מאוד, אשר
בסן יגרמו (לערכאגען) ויגרסו כל אשר יאכלו, וחשרי שני העין.
לרובם ר' או ה' אלבענות ברבליהם, רליס ומקפליס בחריליות, מהם גריס
בחורי בבסיס, או על העליס, גם בבטן הארץ. עורם מכוסה בשער רך,
ומאכלם מתולדת כלמחיס, גם ביליס עופות ובשר.

האייכהארץ (כב)

מיניה הם כשלשים. נושבים ומגרמים כל אשר יאכלו. מתלעות לחיס העליון חמש
ובתחתון ארבע בכל צד. והם הייס (לעכהאפט) ומענגיס בתנועותיהם (געכירדע)
הנאויס וחמיס הרבה אל תנועות הקוף. אשר ימלאו סקומו בארצות צפון. רוב
מושבים על העצים. ורצים על בריהם וענפיהם במתורות נפלא. כל זרע שאן
ואזויס הם למחית נפשם.

א הידוע (ר' געזיינע זייכהארן), משכנו באיראפ"ה באזוי"ה הלפוני
והסיכונה ובאמעריק"ה הלפוני, ורק הוא יחיד במינו הנמלא
בארלנו, קלות אזניו וזקופות ומכוסות בשער ארוך וקשה (בארטטיג), עומדות
כלב דומות ממרחק לקרניים, ולאשר יאהב לשכון על עלי האלון (איינען) ע"כ
קראוהו בשמו אייכהארץ. אורך גופו ט' אלבענות, וזנבו הרחב ושעיר כ'
אלבענות. לבע עורו וזנבו בארלנו על הרוב שחרחר אדום (ראטה¹ בריון),
ומלועו אל מתחת לבטנו. עובר קו (טריין) לזן אחד, ונמלא ממינס גם
שחורים או ברודיס (ווייסהוט) בארלות הקרות כסיבירי"ע הלפוני צבוא
החורף יחליף שערו ממראה שועל למראה אמוץ לבנה, ועורזה אלה באיס
לארלנו עבודיס (גענערבט) בשם „גרוואווער"ק" בכפות ידיו ורגליו אלבענות
כאלבענות איס, ובהם לפרייס חדודיס לסק ולעלות בהם על העליס, גם
יזעו רגליו מדי עת זיעה מדבקה (קעברייט) לכל יפול ברולו על ענפיש
חלקים. שני שגונות. ונטיחתו מכאבת, ולפעמים גם סכנה. — והוא
מדלג במרחק שש או שמונה אמות מעץ אחד אל השני זה אחר זה, לתהאן עין
רוחו. מאכלו זרע עזי טאנען, פיכטען, איינען, ולזויס (האעליסע)
גרירי פרי נלייס דקים (קנחסען) ועליס. באכלו הוא יושב כהדם על
רגליו ואחורו, ובידיו יקח מאכלו לפיו. תנועותיו אשר יעשה בעת אכלו,
או כאשר ילחץ שער גופו, נאות מאד, לשעשועי המביט בס.

מועד

[כב] בעל ראשית לחודים הפליא לקרוא את האייכהארץ בשם חדש „היבוח" שהוא
אחד השמוכה שרליס [ייקרא י"א ל'] , ואולם משנה בעתקתו זו תהלה
בהערה ל"א.

תולדת (כ) החיים

מועד התחברותם (פארוונגסלייט) הוא בדרך (אארץ) אשר אז יאונה בין הזכרים מריבות עלומות : אחרי שבועות הרבע המלט הנקבה ג - ז ילדים , והבחר מקום המליטה בלחם מקני העורבים וכלנסטעריין העזובות , והניקם כחם ימים , ואחר כן חרגילס מעט מעט אשר הם לזרם יבקשו אוכל למו . חולד העץ (אארדער) הוא אויב ומסחית גדול לו , ויונקי נאכלים גם מעופות הטורפים , בכל זאת נמלאם במספר עלום : בשרו - גם כילאסר טעם הוא - לא יאכלו במדינתו : מעורות אייכהארין הנמלאים בגלילותינו לא יעשה דבר : ולאשר ישמיתו זרע עלים הרבה יתחמלו נוטרי היער להמעיטם : ויאריו לפעמים בכלוב שבהם ימים הרבה .

ב אייכהארין הארצין (ערד , נארד אטעריקאניטע , אייכהארן) , קטן מעט מהראשון : שער גבו ירוק חמוץ (גרויט געלב) , ויתערבו בהם גם מעט שחורים ללביים מקליהם , לועו ובטנו מהחם חמוץ לבנה , מלדי ראשו עוברים שני קוים ממראה שחרחרל בהיר , ושנים שחרחרי אפל (ראסטברוין) , וד' קוים שחורים : והוא נבדל מיתר מיני משפחתו , באשר לא ישכון על העלים כמוהם , כי אם עליו ארץ בחורי עפר ישכון : שמה יכין לחם לידו מכל זרע זרוע אשר יסקול גם עד חמשה עשר לטרה : ונמלא גפעמים יושב במאורתו ואללוינות נחם הללל (קלאסטרלאנג) כחם מצטן , מבלי אשר ירע לו מאומה ! אלהים עושה פלא :

ג אייכהארין האמין (גרויט אייכהארן , סעהע) , משכנו בארלות לפון , ויותר בסבירייע בגלילות אשר בין נהר רבי ונהר אירטיים : והוא גדול ממין הראשון , וחסר לרור השער מחזיו :

ד הפורח (פליגענדע אייכהארן) , משכנו באיראפ"א ואזו"א הלפניים , וגדלו ממין הראשון , אבל נבדל בלבעו אשר הוא על גבו חמוץ לבנה ועל צטנו לבן : עור גופו המתרחב משני עבריו מידיו ועד רגליו , יעוררוו אשר יוכל ללג כצרת ארץ גדול מעץ לעץ מבלי אשר יפול , ולא יבוא על הארץ כ"א באשר ירלה למלט משם גללו :

ח הישן (ויבענטלעסער)

מיני משפחה זאת נבדלים משאר היונקים בשבע היום גופם כי מעט הוא . ועל כן כאשר יחלו העתים הקרים : יתחבאו בחורים ויירדו : שושבם לרוב על העצים . ולפעמים יגם על הארץ . זנבם מחעבה בקצוה ולהם מתלעות קרות ר' בכל צד .

א עכבר הישן (טלאסראסטע , רעלאזווי , וויזו אייכהארן) , דומה בדרכיו אל העכבר וגם אל האיכהארין , גופו חרוך ז' אלבעות וחזו הסבוך (לאטטיג) חמש , מקלות פיוו ללביס טערוח בארטיין

תולדת (כא) החיים

(בארטין) שחורות וקשות, עורו מכוסה בשער רך ודק, גבו וזנבו אמונים, ובעטו כלבנת הכסף נולץ (גולענער). מסכנו באיראפ"א באשכנו סדרומי, וברוס"א סדרומי חלל גהר וואלג"א ובאמאר"א, ווארוב לשכון ביערות חלונים (מייען) וזינע"ן בעלים חלונים וזנקיקי סלעים וכפיים, בדרכיו ומדותיו ידמה הרבה אל האייכהאר"ן, וגם הוא מלאיב בנייתו מאד. מאכלו לחיים וזוכני"סע ערמונים ושאר זרועים שמנים. בראשית החורף כאשר יתלו לילות הקרים ירפד מעונו מעלים לעפים (חליר יבשים ורכים, כי ירד ייחס לו, ואח"כ כאשר יוסוף הקור עוד מעט, נופלת עליו חרדמה ושינה עמוקה, ולא יקיץ עד האביב; — במעונו זה חלל הנקבה בחודש תמוז (יוני) ג' ילדים נאים ויפים, וגם ילדיהם חלה שזבים מאד, וכזבים מטבעם להכניע. חולד בעץ (אחרער) כחמול ושאר עורפים הם שולחיו משחיתים בזובילדיו, גם האדם באיראפ"א סדרומי — מאהבתו את צפרו כי יטעם לו — אורב אמרו, ויערים להנין בעבורו מערות טובות וחמות, למען ימלאם ויבתיאם לו למנוחה חורף, ובסדרמו יוליא אותו משם, ויהי לטרף בביתו.

ב עכבר הלוי (האועל אויו), מסכנו באיראפ"א סדרומי וגם באשכנו ביערות עלי לחיים, דומה בחיית נפשו אל הים, וגם נרדס בחורף כמוהו, והוא נעים ונאות מאד בסגעותיו. מראהו גבו ירוק אדמוני (ראטהעלב), ובעטו לבן, וגדול לעכבר הבית.

ג עכבר לוי הגדול (גראססע האול אויו) בחארווגלדו דומה אל חפרפר הבית (הוי ראטטע), ובמנהגיו מחייתו ושינתו ידמה אל הים. חלק ראשו העליון משפתו עד מלחו אדום כשועל, על חוטמו עובר קו אחד שחור נולץ מבין עיניו אל מתחת לאזניו, וצו שחרחר עובר (אטוולג) לדיו אמונים, ובעטו לבן ירקרק (געבלדיויים) ונמלא באשכנו יותר ממיין הראשון. משכנו בנגים ויערות, במעונות האייכהאר"ן וקני העורב והדראסס"ל העוזבים. הנקבה חלל שני פעמים בשנה ד' וכו' ילדים הנאהבים לה מאד, עד אשר תחרף נפשה לנשוק ילי האדם הרולה לקחם.

ט העכבר [כג] (איו)

לינה בארבעים רובם שוכנים בחורי אדמה. ויש אשר יבואו גם במעמקי מים. הם סמורים לרוץ, ופחדים מהאדם. מאכלם מיני פרי. זרועים. גם עופות קטנים, וזנבם דק וחלק על הרוב. והם בורחים ובגרים (לערנאען) בשניהם החדות כל הבא אל פיהם. כנראה במצע סחוריהם. בתוארם ודרכי חייתם ילמי ביותר אל האייכהאר"ן והישן.

עכבר

[כג] בשור מיני העכבר נאכל מעמים רבים לצד החור (ישעה טו ז), האולכלי בשור החור השקף ו ה ע כ כ ר " וכפי הנראה יכלול גם עכבר עוד מיני חגרים (נאנער) אחרים, וכן בל' ערבי נקרא גם החקפן (יערבאל) בשם ע כ כ ר ,

מערכת (כב) היונקים

א עכבר הבית (היוז חזיו), ידוע בטבעו, ויש ממינו אשר מראהו לכן צעירים אדומות, והאנשים ילודו לפעמים מהם

וישימום בכלוב או יאסרום בכבלי ברזל דקים להחניג. משכנו בכל ארלות איראפ"א, ובגלילות הממוגים (געאעטיגע) אשר באו"א ואמעריק"א, מבחר מעונו בסתר חורי הבתים, באדמה, או על העליות אשר יכרה לו ברגליו ושניו החדות, ונמלא גם ציערות. מהירה מעטיו, קלות מרולחו, וערמתו עם יופי חזויותיו הלא נודעו; יומם לא נראה אך לעתים. והוא אוהב נגן מאד, כי בלעדי אשר ילא בליטה לדג על נבל ושמית, למען התענג על קול זמירותו, אף גם זאת רחיו ממנו, כי ילא יומם מחוריו לקול מלללים אשר ישמע. מנצטו הוכן למאכל זרועים ושאר תבואות הארץ, אכן צבתי מושב האדם יאכל בהסתר גם מכל אשר יאכל האדם, בשר גבינה ודומיהם. ויגרם גם בגדים עורות מעטפות, ותיבות צטניו החדות, לנוק רב לבעליהם, וגם כי יתאמלו האנשים לבערם מציהם, בכל זאת הם עלומי המספר.

הנקבה יולדת אחרי עשרים וארבעה ימי הריונה ד-ח ילדים ערומים ועורו עינים, במעונה אשר העשה לה בנקרות הבתים, מעלים

קט וגליון (פאפיר) צלואי סחבות ונולה אשר תחתם ותדיקם בטניה, ותרפדם צלי סדרים למשכב לה. ואלה אשר מעונתם מתחת לחדרים חמים ושאר מקומות אשר יוכלו להיות שם באין משבית מולידים גם בחורף. ואף כי יתראו טובים ויראים מאד מן האדם, בכל זאת נקל לכבדם ולהכניעם אשר יורגלו להיות עם האדם כחפזו. החתול הוא האויב היותר גדול לו, בראותו אוחזו כמעט יאבד כל חושיו, אשר לפעמים גם כי יהיה קרוב למבוא חורו יבהל ויעורו עיניו מבלי אשר ימלא מבואו למפלט לו עד כי ילכד בין לפרייו. השועל משפחת החולד ועופות הדורסים הם כמו כן אורבים לו, וגם כי נראה בשרו מגואל ונמאס, בכל זאת יאכלוהו יושבי סיבערי"ע, וביותר עמי יאקוט"ן, למעדנים.

ב עכבר היער (ואלדזיו, גראסע עעלר חזיו), גדול מעכבר הבית. משכנו באיראפ"א הדרומי, ונמלא בארץ

שנים - למגעת לב - גם באשכנז. עורו ממעל אדמוני בקו אדום כהה (רוקעל) עובר על גבו, בטנו וזרועותיו לבנים, ובחורף יחלפו שערותיו ממעל למראה שחחרר אמוץ. משכנו על שדמות חול ואדמה רכה בחור קטן אשר יחפור לו, ונמלא לפעמים גם ציערות אחו וגנים. מבחר מאכלו מזרע העץ ותבואות ומהם יכין בקיץ לחמו לימי החורף, ולעת דחקו ינשוך גם קליפות עץ ומטעים רכים או שחלת הנגה (גארטן יעלקן).

הנקבה יולדת בימי הקיץ בכל ששה שבועות ד' - י ילדים, עד בוא החורף, אשר ע"כ ירבו בשנים החמות לאין מספר. ולעתים כאשר יתום מחיתם בגליל אחד יאספו למו להתהלך במסע אל גלילות אחרות מבלי

מערכת (כג) היונקים

מבלי אשר יעלרו בעדם נהרות או הרים גבוהים וחשכת ליל ; ולאולם ימעט
מספרם במסעם זה מעופות הדורסים ומרעב , גם רבים מהם ינבעו במים .

ג עכבר השדה הקטן (קליינע פעלד אויז) , דומה במראהו אל

עכבר היער , רק הוא קטן ממנו .
משכנו בכל הרמות היראפ"א , ברוב גלילות אוי"א , ובזעטלאכ"ד החדשה
ביערות שדות החו וגנים , במערה אשר יכרה לו , והוא קל המרוץ והוחה
הטוב על פני המים , ומסבב נזק רב בקמה ובשדה , כי יקטוף מלילות ויאכל
הורע הזרוע , גם בחורף ישים לו מהלכים מהחת לשלב , ויאכל הלמחים .

ד עכבר השרשי (ווארלעז אויז) , משכנו למרבה בארלות

סיבירי"ע , בהאררו וגדלו דומה אל עכבר
הבית , מראהו ירוק כחורי (טווארלנד געלב) ויחפור מדורתו באדמת עפר
האגס (טארך) רכה , עמוק מתחת לארץ כחלי אמה ומקורה , ויעשה לפעמים
כשליש מצואים אליו ; אלל חדרו זה יחפור לו עוד מערות אחרות אשר
יכרתו לו לבתי ממגורות והלמחים . החרוץ הלזה יקבץ לו במשך כל ימי
הקץ מספר עלום משרשי עליס ולמחים , ולא יאכל מהם מאומה כ"א ילפנס
בארלות מערותיו לאולם , להיות לו ולילדי ביתו לאכלה בימי החורף הבאים ,
ויעלה לפעמים מהקלם כשליש לטרה . מיראחו פן ירקבו ויזשחחו יתאם
לעתים מזומנים לו החולה להעביר בהם הרות כי ייבשו . בכל העמל
הרב אשר ייגע החרוץ ההוא , יקרה לפעמים גם לו אשר יבזוז זרים יגיעו
ופקודת אולרו יקחו אתרים , ינין ואחר יאכל ; כי בלעדי האדם האורב לו
ומבקש אכמו לקחת השרשים הטובים למאכל , עוד יחפרו גם חירי היער
אחרים , ישללו האולר , ולפעמים גם את צעיו עמו . וגם הוא ילך למסעיו
לעתים כאשר יחסר אוכל לו , לבקש אכלו במדינות אחרות , ורבים יאבדו
במסעם זה .

ה עכבר העור [כד] (בלינדע אויז) , משכנו ברוס"א הדרומי ,

גדול כחפרפר המים (וואססער ראטע) ומראהו
אמוץ , וחי כהתנשמת (אוינלוארן) בקרב הארץ מוטלעי הגשם וכדומה ,
הוא חסר עינים רק במקום עורו מתחת לעיניו נמלאים שתי נקודות שחורות
כגדול זרע השומשמין (איהן) .

ו עכבר הגמד (זווערג אויז) , משכנו ברוס"א התיכונה ובסיבירי"ע

על שדי תצואה , ביערות עלי בירקע"ן ובגרות .
מראהו ממעל אדמוני כשועל ומתחת לבן . ונפלא בזה אשר בלעדי השפיט"ל ,
מוי"ז הוא הקטן מכל מיני היונקים , גדלו כחלי מעכבר הבית , ומשקל גופו
שני קווינטנע"ן .

חפרפר

[כד] יש יעתיקו את החנשמת שבשרים (ויקרא י"א) להמין הזה , וכן אמרין עליו
בגמ' (מ"ק ו') בריה שאין לה עינים . ועיין הערה ל"ד .

תולדת (כר) החיים

ז הפרפר הבית[בה] (הויוראטע), ים מהם הגדולים קטליף
אמה ויוחר, מראקו הכלת שחורי (טוחרז)

בא-יא) ונחור (בלאססער) מעט על צטנו, על שפתיו מקליהן יארכיו טערות
קטים (בארטטין), שניו חדות וטנוות. משכנו צמענות האדם ועליותו
בגרות ורפתים, גם ישחז במים אל האניות העומדות ללל החוף לשבט
קם במחבוליהן, ולסעת גם אל ארלות רחוקות מאד, אשר על דרך זק כבס
לו למדרך רגלו ומעונתו את כל חמסה חלקי קתבל, מקומות אשר ימים
מלפנים לא ידעם, לצד מארלות הקרות אשר שמה לא יבוא. וגם קוא טונא
את מאור היום, ואך את נסף ותישו לילה ישמור לו, עת לא השופנו עין,
לשחר טרף לציפו; ואלם הוא יותר אמיץ לצ מהעכבר, החולים הקטנים
יולחו לפעמים ממנו, גם כאשר יקום עליו האדם ידלג לעתים אל פניו וידו
לנשכו בצינו הקדות, והוא זולל, כי מלצד אשר יאכל מכל מאכל העכבר
עוד יסחב לו בהשיגו, קרנגולים, אווזק קטנים, וצד אווזות אשר יורם
לפעמים גם כאשר ישחו עלי נהר, וכן יקוב חור בעור קזיר החי ויאכל את
צטרו, ולעתים יערב לאכל גם מבשר ילדים ישנים, ובעתות רעב או כאשר
יסגר בעדם יאכל החזק גם את הרפה ממינו.

הגקבה יולדת שנים או שלשה פעמים בשנה ה-ז ילדים צמענותה אשר
העשה לקטעכבר הצית, קוזק הרב אשר יעשו צבתי המצטלים,

במיתרות

[כה] שם זה נחלא רק פעם אחד בקי"ך [ישעיה ב' כ'] ישליך איש אליו נספו ואלילי
והבו אשר עשה לו לחפררות ולעטלפים. והנה לפי המסורת נחלקה
המלה הזאת לשנים לחפר פרות, וע"כ יבארו רבים [וגם ח"א לדעת קלת] את
הכחוד הזה שענינו, כי ישליכו האנשים את אליליהם בחפירות העכברים [כי
פרה הוא עכבר בל' ערבי] והעטלפים, ואלם לפי באור זה לא ילדק חלק ישליך,
שענין מלת השלכה יבואר כמעט בכל התנ"ך, הסרה מהיד באופן אשר ימלא זמן בין
עת הפרד הדבר מהיד לעת צואו על מקומו אשר יושלך, לא כן מקומות וחורים לרים
כחפירות העכברים אשר לא יבואו שמה האלילים כ"א כאשר יונחו בנחת ביד אשר על
זה יכון חלילת מלח ימי, ולא ישליך; גם התרגום יסחור באור זה, שהרג' לחפר פרות
ולעטלפים, **למענותא** וללחמיתא הנראה שיבאר ב' שחוח אלה למיני אלילים. יעל כן
כראה לי שגלת לחפרפרות הוא חואר לאלילי הנעשה צחמונת מין חי החופר חפירות
ובורות הרבה, שכן נחלא הרבה בדברי חז"ל מלת פירא שענינה חפירה, כמו
[כתובות ע"ט]. פירא דכוורי [ביבי"א]. פירא דסופלי [עיי' במבוא י"ב] או אולי
במלך פ"ה מלת פרות חמורת צ"ח שהם המולא אחד, ויחואר, החופר בורות אשר
זה ילדק ביוחר על מין ראטט"ע זה; ויחר נכון לבאר ב' מלות אלה כמלה אחת,
ויהיה משקל חפרפרות על משקל ירקרקות ואדמומות, חאר למין חי החופר הלוה
המשמית צבתיים ושדות לרוב, כי כן היה דרכם לעשות לוח אלילים ולחח כבוד למינים
המשמיתים צם ובשדותיהם, בחשבים אשר ע"י זה יסורו מהם, ורואיה לדבר למי העפולים
והעכברים אשר עשו פלשחים כאשר נוסרו צמחות עפולים ועכברים אלה [שמ"א ו' ה']
ויהיה למ"ד לחפרפרות יחס הפעול כלמ"ד הרגו לאבגר. [שמ"ב ג' ל]. ועיי' רש"י
ורד"ק שם.

מערכת (כה) היונקים

במנכרות (קולוערין) בקצה פנולות ובגדים, ובארלות החמות בקנה לוקע"ר
כו עלום למחוד, וע"כ יתחמלו לבערם בסמי מות אשר יערכו לפניהם, או
ילכדום ברשתות.

ה הפרפר ההלך (ואנדער ראטטע)

הוא בעודו המורחית, אשר בה דרכו בחיות
הסולכות משם גם אלינו בכל ארלות איראפ"ה, דומה בכל דבר אל הפרפר
הבית כ"א גופו דק ממנו, מדת גדלו כחשע או עשרה אלבעות, ואורך שער
שפוחתיו לפעמים כשמינית האמה, עורו ממעל אמן הדמוני, ומחתת לבן
עכור. וגם הוא רב הזעם וזולל ערום וטורף כהפרפר הבית. הנישך ממנו
יסבול כאב גדול, ולפעמים גם סכנה, וכומר נפשו ישמר ממנו. ונפלא
בטבעו אשר לא יגור על העליות כ"א בהדמה, אשר ימחר ויטיב לחפור בה
יותר מהבית לזק רב, ואולם אין לו מקום משכן המידי, כי בימי הקיץ
נמלא הרבה במחילות עפר על גדות נהרות ונחלי מים, ובחורף יעוזב
מקומו זה וישכון בבתי הטוחנות, במחוראות, רפתים ובתי מושב, וימיר
מעונו ממקום אל מקום. באז"א יסעו לפעמים למסעיהם בהמון רב, ובשנת
הפ"ו בה מספר עלום ממינס אל העיר אסטראקאן והחריבו את כל הנמלא
בבהיהם. בדרכי הריונו ולידתו דומה אל הפרפר הבית. בשרו המגועל
נחלל מעמים רבים אשר באז"א הלפוני והדרומי, גם מן הכושי אשר
באפריק"א.

ט הפרפר המים (ואסער ראטטע, ערד וואלף)

הבית רק הוא עב ממנו בגופו, וזנבו אינן
חלק כזנבות הראשונים כ"א מכוסה בטער, לבשו ממעל כמראה עפר
(שווארץ בריון), לדנו שחרחרים ובטנו שחור הדמוני, ונמלא בכל ארלות
איראפ"ה אז"א הלפוני ואמטריק"ה, מיטב מדורו במערות על גדות מקוה
מים הנבוהים, מתחת למעברות, בסוללות מים (ראאעטן) העשויים מקרשי
עץ, אלל בתי הטוחנות, גם ביערות שדות וגנים. בדרכיו דמה אל הפרפר
הבית וההלך, וכן אל ההנשמת (אויל ווארף) והששטטטער, כי גם הוא
יכרסם ויעשה לו מהלכים מתחת לארץ במרחק שלטים עד חמשים אמה,
וידחוק ערמות עפר ללדיו ולמעלה כהנשמת, וגם יסעה יללול ויתפחה
במעמקי מים כהששטטטער. מחיתו משרשים, פרי העץ זרעונים רמשי
המים, דגים וביליהם, וגם יעשה נזק רב בגנים, כי בחפרו בארץ מתחת
ינישך ויכלה שרשי לפחות הרבה (געמיטפאלנען).

הנקבה יולדת פעמים ושלש בשנה - ז ילדים עוריים בלחיים,

ותאבצם מאד עד אשר תחרף נפשה על אדוהם להחליץ
נגד הכלבים וחתולים הבאים עליהם; בכל זאת ימעיטו אלה יותר לויבהם
מספרם הרב. בשרו - גם כי הר טעם הוא - נחלל מעמי ארלות סיבירי"ע,
גם מאביוני עם לרפה (פראקרייך) בימי לומס.

תולדת (כו) החיים

י ההאמסמער [כו]

מיני משפחה הזאת הם קצרי (או חסרי) הזנב. וע"כ יוכלו לשבת על אדמורם. ולקחת לפיהם סאבלס אשר הוא חציר שרשים חרוצים בו. משכנם במערות בארץ.

א חית מורמ"ל (זוראל טהיר), משכנו על ההרים הגבוהים אשר באז"א ואיראפ"א, כהרי שווייץ, איטאלי"א, בירא"ל סאווייטין, ויתר הרי אלפטיין, במקום הדמה קשה מבלי עץ לומח, ואשר רגל אדם לא תרבה לעבור סס. ארכו ב' שלישים תמה, ועביו כעני גוף הארנבת הדומה לו לרוב, שפתו העליונה מהעבה ונשאה מעט למעלה, ולחרו וזרועותיו קלרים, עורו הרפה תלוי מסביב לו בלתי דבוק - בלעדי זוקיו - כשק. שעריו ממעל שחרחר אדמוני, ומתחת אמוץ ירקרק (געלובליך. גרויח) בלפרניו השנונים וחוקים יחפור לו בארץ מחילת עפר גדולה לפי ערך מכסת נפשות ביתו, ולפי עמות הסנה. צורת אלו (סעזטעאכער) יחפור מעון חרפו מערה עמוקה שנים עד שלש אמות וחלי, במבואים שנים, ובה ירפד ויליע משכנו בלמחים רבים וחליר, כבוא ראשית חשרי (אקטאבר) אז יסתום פי מערתו, והוא עם כל ילדי ביתו טופלים בתרדמה עמוקה כאבן דומס, ויטכבו בה עד קלה חדש אחר (אמרז) ולא יעורו.

הנקבה

[כו] במדרש [ב"ר פ' י"ו פ' סד], ג' תרדמות הם: תרדמת שינה נו' בחדר'ר דנחויז [ברא' ב כ"א] ויפל וגו' תרדמה על האדם ויישן; תרדמת גבולא ה' נו' באדרס, דנחויז [שם ט"ז] ותרדמת ה' נפלה על אברס; תרדמת חרמותה בשאלו ואנשו, דנחויז [שי"א ט"ז] ואין רואה ואין יודע ואין מקיץ וגו' כי תרדמה ה' נפלה עליהם" וכחז הערוך ע"ז בערך תרמותא, פירש בלשון לנו חרמרו" דנחויז, יתנו כאבן" ועל זה נחז החכם מוספי, נראה שבעל הערוך ג"ס "חרמ"א" אעפ"י שהערך הוא, תרמותא, ומרמ"א הוא מין אבן שיש בו, ע"כ. וגם הפרשי המדרש לא בארו מלח תרמותא זאת. **ודדעתי** בלתיספק שנוכחתי במלה זאת לחין המורמ"ל טהיר הכחוז בספר, שכן **מארמטיא**, ודרך המין הזה להרדס בתרדמה עמוקה כל ימי החורף; וזה באור המדרש: כי הנה בחדר'ר ואברהם אע"ה, לא היה אלא תרדמת איש אחד, וגם לא נחיתסה התרדמה לפעולת שום אדם, רק לה' ב"ה לבד, וא"כ לא נלרך להמשך זמן התרדמה, כי בעת רגעי יבלעה ה' פעולתו, וע"כ נקראם רק בשם שינה, וכבוא ה' לא כן בשאלו המלך אשר היחה המיסמות התרדמה לשלש אלפי איש, וכולם תרדמו משך זמן רב עד אשר בא דוד המל' אליהם מרמוק ולקח את החיית וגו' והלך לו שנית הרחק מאד נו', וגם אחד מהם לא הקיץ בכל משך הזמן הזה; ע"ז אמרו יפה במדרש שזו היא תרדמת מים תרמותא (מורמעל טהיר) שהיא תרדמה מינית, כי כל מיני החי הזה תרדמים במשך זמן רב, ואין גם אחד בהם רואה ומקיץ. והנה אחרי כי השגתי את ספר הערוך עם הערות החכם רמ"ל, ראיתי שגם החכם הכותב העלה על לבו לבאר מלח תרמותא בהמין הזה [והתפלל גם על אשר לא קדמתי שם איש ציה] ובכל זאת לא באר יפה את דברי המדרש, עיי"ש, כי אין להאריך.

מערכת (כו) היונקים

הנקבה חלד שלש או ארבע ילדים יפים בתארים, ונחיים להגמל ולהכניע תחת יד לודיהם, להחלמד לכל חפלים. צהיותו חפשי יקח לחם ילדו מרמשים (אינדיקטיו) ומטעי הרי אלפעין. יושבי ההרים ילודו מהם הרבה בימי הקיץ במוקשים המוכנים או יורו אותם בקנה רובה, ובחורף יתפרסו ממערותיהם, ויאכלו את צפרם, ידליקו שמנס, ובעורם יכסו גווס לחוס להם. אנשי סאוואיעין ילמדו אותם למלאכת אמן (קינסטע) ויסבו עממם במדינות להראותם בעד אגורת כסף. באמעריק"א הלפוני יש עוד מינים ממשפחה זאת, כמו "הקאנאד"י, "הווערגיני", אשר צפרם דרכם ידמו אל הזכר.

ב האמסטער או (קארנעֶערקיל), משכנו צרוסי"ח הדרומי ובקלת גלילות אשכנז; במחוז גאטש"ל המיתו מהם בשנה

אחת כ"ז אלף נפש. בתאר גופו וטבע חיתו ידמה אל המורמלטה"ר. אורך גופו העב י"ד אלצעות, וגבהו - מנסיבת שוקיו הקלרים - אלצעות ג' או ד', שפתו העליונה עקומה ונסבה למעלה, פניו ארוכי, לבט עורו העב מקרחת ראשו ורוב חלק גבו כמראה ארנבת (הזוענגרווא) בבחת ראשו (פאר דרקאסן) אזניו ולדיו ירוק אדמוני (ראהטליך געלב) ובטנו שחור. וגם כי קטן הוא, בכל זאת הוא אמיץ לב, זועם, ובלתי נפחד, נושך רגלי הסוסים והכלבים אשר יסוגו לפעמים ממנו אחר. צבחה, ויתמרמר גם על האדם אם יתגרה בו לפול עליו ולנשך את רגליו בחימה עזה, והבחר מות נפשו משוב מפני שונאו ועוזב מלבו; גם את פני אחריו הרפים ממנו ואשתו הארובה לו לא ישא צועמו, והאסוף חימה לפעמים רבגע, בנשכו אותה מרה. והוא ביותר נרגז ושונא ריעות מכל היונקים, כי לא גמלא מהם שנים יושבים יחד, גם הנקבה - מלבד עת ההחברותם - השב במערה הית לבדה. כל אחד ממינם יתפור לו בחלמה בלתי קשה, בקיץ מערה עמוקה כאלמתיס, ובחורף גם עד ד' וס' אמות, במבואים שנים יולאים אל חוץ, האחד ילא עקלתון ונעקש (טראג) והשני עולה ישר כמעלה עשן. מבחר מדורו הוא צפדי תבואה, וישנה מקומות יערים אגמים ואדמת חול, בנין מערתו יחלק לחדרי אחדים, מהם חדרי משכבו, ומהם למגורות ואולרות מאכל. רוב לחם טרפו יקח מלמחי השדה, תבואה ומיני פרי, ויאכל גם עופות, עכברים ורמשים. בקיץ יבין לו כפי יכולתו מכל אשר יאהב לאולר ואוסם, את התבואה דגן שעורה כו' ישא מלא פיהו בדלתי פניו הארוכים ורחבים כשקים, ובבוא החורף עת חסירי האדמה את לעיפה הירוק ולמחי טרף ייבשו, אזי יאכל בלחמו אשר הכין לו. בקלה ירח תשרי (אקטאבר) אשר יחלו לילות הקרים יסגור מבוא מגורתו ויפול בתרדמה שוכב דומם עד סוף ניסן (אפריל) אז יעור משנתו, ולהשר לאגמלא עתן על פני חולה מה לאכול יכלכל נפשו ביהר תבואות אוילרו אשר השאיר לו עוד מלא.

כבוא האביב ילחמו הזכרים על הרוב זה עם זה בחזקה. הנקבה חלד

תולדת (כח) החיים

ד - ויין ילדים כאלה , ולצבור אשר לא תהאבם הרבה כטבעם ,
הנזכר אחר שלש שבועות ; ויחלו הקטנים לחפור מערות להם לבדם . —
ואולם גם שניו הסנוניות וזעמו לא יועילו לו להגלל מהמון עופות הטורפים ,
משועלים בלבים וחרולים כיו הממעיטים מספרם מאלה , גם האדם אורב לו
במוקשים אשר ישית לרגליו , ולזדה אל נפשו צממים ממתים אשר יכין לפניו
למאכל , או יחפרנו מהארץ , אשר אז גם מאולרות הבואה הנמלא לפעמים
צמטנו כמאה לטרות ימלא סכר לפעולתו . בשרו נאכל מעיני ארץ , ומעורר
ישנו חדרות . הציזע"ל הוא כ"כ ממספחה זאת ; גדול כעכבר , ומסכנו
ברוב חרות איראפ"א .

ג עכבר החופה , (והלאווי , לעמיוני) הם שלשה למיניהם . הא' ,
מסכנו בלאפלא"ד אשר בשוועד"ן וגארועני"ן .

חוד גופו קרוב לרבע אמה ; לבט עורו טלוח ממראות שחור , ירוק
הדמוני (רחמולך גלב) ושחרחר . — הב' , מסכנו ברוסי"א הלפוני ונקראת
"רוסיש"ע לע ממינ"ג" , גדלו רק כמחליה מהראשון , לבט עורו ממעל
שחרחר ירוק (עלבריון) ובעטו מתחת לבן . — הג' , מסכנו באמעריק"א
הלפוני . בדרבו חיתם ידמו אל בעכבר וההאמסטע"ר , ויכרו להם מחילות
עפר קלרות מהחת חלמות דשא (רחוען) אשר על הרוב ישבו שמה רק יחידים
ביניהם . מחיתם ממיני רמש , זרועים וספחות הרענטהיר"ן (רענטהיר"ן
פולטעטע) והם לא ירדמו בחורף , רק יחפרו טרפס מלמחי חמה עמוק
מתחת לשג . הנקבה תלד כשלוש פעמים בשנה ה' או ו ילדים , אשר
ע"כ יגדל מספרם בשנות שובע למאד , ויחלו לנסוע ולבקש ממרחק לחמם .
המין הראשון נוסע לפאת הדרום לגלילות לשון ים באטני" [בז] במספר עלוס ,
והם [לפי ספור הנוסעים הקדמונים] יבנו משכנם זה אלל זה בקו אחד ישר
וארוך כחלם עמוק כשני אלבעות אשר יחפרו למו . וגם לכתם במסעם הוא
בסדר סוס הולכים לרוחק זה אלל זה , מבלי אשר יעלרו ויפרדו ביניהם סלעים
כפס הגמים , והרות אשר ישחו עליהם היטב , וגם כי תקרה לפניהם חיה
עוברת לא ימו גם ממנה ; כ"א יעברו ישר על פניה , ומקום אשר לא יתכן
לעבור עליו , לא תשבת מערכת סדרם כ"א עד רגע עברם המקום הזה ;
ואולם האנשים הנוסעים בזמננו יעורו ספק בקרבנו מלהאמין כל זה , כ"א
הת זאת יגידו לנו , אשר חמה הדבר ממשע הלעמינ"ג לפאת דרום , רק אל
חוף באטני" לא יצאו כ"א מעט מהם כי רובם יומתו בדרך מחיות טורפים
ובני אדם , ויוטבעו צמים . הכדות אשר יעברו עליהם יסחיתו עד כלה .

יא חית הכפים (קליפסנטהיר , ראחיל)

דומים בחארם הרבה למשפחת חצי השפן ; שנים החותכות בלחים העליון ב'
[בז] הוא הראש היוחר לפניו משלשה ראשים הנפרדים מים באלטיק"א , ועולה עד
מעלה ס"ו לרוחק הלפוני .

מערכת (בט) היונקים

ובחזון ד'. ברנליהם הראשונות ד' אצבעות. ובהארונות שלש עלש.

א קליפראים, גדלו כהארנבת, בערו רך ולמרי (זואליסט) ממראה ירוק שחרחר (בריונגולב) ומתחת לבטנו וחזכו לבן, וציניהם נמלא בערות אחדים קשים (בארטטיני) לבטנו שחור, ודומה בתארנו מלא חל הדוב, משכנו על חוף ראש תקוה טובה (קאס דער גאסטן הזע:נג) צמערות, וירגילונו גם להכניע וללכת צבתיים. מאכלו מעל סופרי העץ וישתה אך מעט, וסוף אהב להתגולל בחול, גם לחוס גיפו נוכח אש צוער. יתר דרכי חייו עוד בלתי ידוע.

יב חצי השפן (האלבקאנינען)

ראשם עגולי. וציניהם גדולות הרבה. רגליהם קצרות. ולא ילכו כס רץ לאש. ונכס קצר או גם חסר מהם. תולדהם באערוק א הדומי. ויותר בבראזיליע.

א חזיר הים (אעטרוויין), לאשר הוצא מבראזיליא על פני הים ע"כ נקרא בשם זה, משכנו פרוש כעת על פני כל איראפ"א. כי יגדלוהו אנשים רבים צביהם להטענג צו, ודומה בדרכיו הרבה אל הקאנינען וגם אל החזיר. מראה עורו במלכ הפרחי בלתי ידוע סימב' והכנעיים אשר חללוהו הם מוכנים צמריים, שחור, לבן או ירוקי כו'. והוא נקי ונעים (א:א:ט) צמבעו, ומשמיע על כרוב קול המיה שפל (אוראוענדטן, טאן), צרעבו ינבוט כחזיר קטן, וכאשר יכוהו ילרח צקול לח, צועפו הוא חורק בשניו כאדם, וירא את הקור מאד, וע"כ כצוא החורף מלבד אשר יחמו הבית, עוד יאהב להתחבא תחת מכסה רך. מאכלו מפפה סלת, לחם, תבואה ומיני פרי. במקומות מוכשרים לפניהם יולידו גם צמושב טבים.

הנקבה תלד די ארבע ילדים. הנבערים מדעת והבילו אשר חתי הוא ימשוך אליו מחלת הרימאטיזמו, וכן יאבדו גם כתי הכיתל (ומלצו) וכפרפר, מבית אשר הוא הם, דברים אין אמון צם. בשרו נאכל צמדינת בראזיליא, ואיננו טוב טעם. ועוד שני מינים גדולים ממיט נחשבים למשפחה זאת, הידועים בשם פאק"א, ואגומ"י. משכנם כ"כ צמדינות החמות אשר צמערין"ה.

יג הארנבת [כה] (האונ)

אזניהם ארוכות. ושפתם העליונה מבוקעת. ב' שנים הותפת בכל אתר מלחיהם. ורגליהם הראשונות קצרות מהאחרונות.

ארנבת

[כה] הארנבת והשפן העלי גרה כמה ופרסה לא הפריטו עמאוס הם [ויקרא יא] דברים יד ז, ופרשי החורה יעתיקו את כסם הוא להמן הנקרא בל"א, האו"ע, וחנ"א מציא ראה לוח מל' ערבי הקרוב ללה"ק עוד יותר מלשן ארמי, שנקרא כ"כ ההאו"ע בשם אר"כ, וכתב חקר שם זה כי הוא מורכב מנ' מלות

תולדת (ל) החיים

א ארנבת הירוע (נעמינע האַנע), [כי יש עוד מינים בארלות אחרות] אך למותר יהיה לספר תארו ולבצע, כי ידוע הוא. בגלילות רבות מאשכנז אשר לא יעזבו להצית אותם יבתקשקו הסדות מלאות מהם, ובמקומות אשר יארצו אחריהם לתפסם ולהרגם לא נראה בס' אחד מהם אך לעתים. הנכאה הלזה הוא בכל עת בסכנת נפש, ואין עיזר לו כ"א מרולתו הקלה ונמכרה, [אשר הוא מכסבת רגליו האחרונות הארוכות הרבה מהראשונות, וע"כ נקל לו לקפץ ולדלג]. וחטיו הטובים וחדים השמע והריח העוזרים לו מפגעי נפשו. עיניו גדולות, אך לא חדי הראות, והוא יטן - מקולר עפעפיו - בעינים פתוחות. קולו לא ישמע רק לעתים, וגם אז שפל מאד, בלעדי בפתע צו המות אזי ישמיע קול זך. משכנו בכל חלקי התבל, לצד מארלות החמות מאד, שערותיו הרכים הם לו למחסה מקור גלגה, ויחפיר לו חיר לא עמוק, יגולל חלקי גופו וישכב צו כנוש עפר, עד אשר הכלבים ושוועלים המבקשים נפשו יעברו עליו מבלי ראות, כי נראשונה עוד טרם ישכב ערום יערים בנתיבות ובעלים עקלקלים ומעורבים אשר יעשה במרולתו, לבל יודע מקומו. מחית בצרו היא מתולדת הלמחים כחבואה, ירק (קריה) דשא ומטעים, אשר יעשה לפעמים צהם נזק רב. בין הזכרים יקרה לפעמים מלחמה ותגרה רבה, כי ישבו על רגליהם ובידיהם יטו חד את אחד, עד כי המנולח יחיש מפלט לו. הנקבה המזכירה יולדת

אחד

המלח ארה שענינה בל"א, פפליקין, פּרעס"ן [כחן וארוה כל עוברי, מהלים פי י, אריתי מורי, שה"ש ה ב] ומחלת כיב שענינה בל"א, שפראס"ע" [כמו חנוכות שדי, דברים לב יג] ויבואר שם ארנבת, אוכל הלמחים" חואר למין האז"ע זה. ורנה ידעתי כי כל משכיל על דבר לא יחלא נועם בדבריו אלה, כי איכנה יסומן המין בשם וחאר חסגולה אשר עוד מינים למאות שוים עמו בזה, כי כל היונקים המגדמים (כאגער) אוכלי הלמחים המה. והנראה לדעתי אגיד, כי הכה שרש כיב הכמלא בחכ"ך שענינו דבור, כמו כיב שפחים [ישעיה נז יט] כיב חכמה [משלי י לא] איכנו נגור מחלת כיב שענינה פרי לאשר הדבור הוא פרי פי האדם, כי אם הוא שם כפרד לבדו אשר יקרא צו הדבור וגם כלי הדבור היא השפה, כי כמו מלות שפה ולשון שהם שמות לכלי הדבור ויסומן צהם גם הדבור עלמו, כמו שפה אחת, שפת רעהו [בראשית יא א] אל חלשן [משלי יז] חלשני בסחר [תהלים קא ח] כן גם מלת כיב הכמלא בחכ"ך שענינו דבור הוא שם גם לכלי הדבור, היא השפה; וראיה עלומה לזה מדברי חז"ל [ראה בחבוא י"ב] שהם קראו בפירוש את השפה עלמה בשם כיב [חולין קבז:]; כוליא וכיב שפחים איכא ביניהו, לענין מומין, ובמעשה דבר קחלא [גיטין נ]. שדי ביה מומא בכיב שפחים, ופי' שם רש"י, כיב שפחים הוא השפה עליונה" ועתה יחקר היסב שם ארנבת מאורש אור שענינו, חור וסדק" (שפאלט, ריטן) כמו מאורח לפעוטי [ישעיה יא ח] ומשרש ניב שענינו, שפה" ויהיה באור מלת ארנבת, סדוק השפה, ששפתו העליונה סדוקה, והוא שם חואר חסגולה אשר תהא ותגביל רק משפתחו לבדו, אוחו ואת הקאנינע"ן ועוד מינים אחרים הדומים להם בחקרה בנין גופם, כי לא רק מין אחד ישמנו השמות הכמלאים בחורה לענין זה [עיין בחבוא כ'].

מערכת (לא) היונקים

אחד או שנים , ויהיו גם שלש וארבע ילדים בחור מוכן לה תחת גוש עפר , או בערמת דומן , אשר אך שלש הגדלות ותיק , והרביעי העוזבו למות , וכאשר יעברו עשרים יום אחרי הולדם , לא תפנה עוד האם אל בניה , רק הנקבה לה הריון אחר חדש [כט] כי יולדה היא כשלוש וארבע פעמים בשנה , ולוגה האדם האורז אחריו , והמון חיות הכלב השועל החמול ומספחת החולד , ועופות הדורסים אשר ימיתום לאכל באין מספר , הלארבו לבאם למאד . ולאשר יללח הרבה אל האדם בבשרו הנאכל ללוי למעניים , ושער עורו הרך כמשי בימות החורף , אשר יעשה מהם כובעים בתי ידים כו' ע"כ לא ינצבו במדינות רבות ללודם , בלעדי האנשים אשר רשיון העודה להם מפיקדי הארץ ושטרתי . בארלות לפון יחלפו וילבינו טערתיו בימות החורף כלבנת השג . וגם זה הוא מחסד עליון אדון כל הברואים לטובה לו , ולריוח וכללה ממתקוממו אשר לא יוכר מראשו בטכבו על פני השג . בגרענלא"ד יש ממינס ארנבות לבנים . ונקראים ארנבות הקרח .

ב קאניב"ע , דומה בתארו ומדותיו במהבגו ומאכלו לרוב אל הארנבת , רק הוא קטן ממנו ; כי הספן הפרטי לא יחזיק יותר מאורך חלי אמה ; ואולם הנכנעים יגדלו יותר , הפרטי הוא אמוץ אדמוני , והנכנעים מהם לבנים , שחורים , אמוליס וטלואיס , עיני ספן הלבן אדומות , ולא יסבלו את מאור היום . מקור מחלב תולדתו באיראפ"א דרומי , הפרטי"א ואז"א החמה , ונמלאם גם בגלילות אשכנז ; ואליס בארלות הלפוניי' בשועדין וגארוועג"ן לא יוכל לחיות חילה על פני השדה כ"א יגלוס בבתיים . משכנו במחילות עפר אשר יעמיק לחפור באדמות חול יותר מהארנבת , ובו ישנו - גם כי הם תוכבי ריעות - רק למדים חיש ואשתו . מבוא מערתם יכסו בחול לבל יודע , וכאשר יתרבו לפעמים במקום אחד וירבו מערוחם ירבו נוק רב , וכבר קרה אשר נפלו בתיים רבים פתחים ע"י מעשיהם זו . הנקבה תמלט כשלוש וארבע פעמים בשנה ד - ו ילדים , אשר גם הם יולידו לשמונה חדשי חיייהם ; ומה מאד בלא רבו תולדת המין הזה , אם לא סגולתו הרבים - בלארנבת - הממעיטם אוחו , חולד פרעעשכ"ע הוא תויב גדול לו , והלודים ילמדוהו ושימו פעמוניס קטנים על לוארו , אשר בבואו במחילותיהם , יבהלו ממנו וילכדום פתחים .

ג ארנבת הששי (זיידענהאוע) , המפורסר בטערו הארוך ורך כמשי , מקור משכנו בגליל אנבאר"א אשר באז"א הקטנה , וזה שנים רבות מאז יגדלו גם באשכנז . המין הזה עוד גדול מהשפני' הנכנעים (להאמע) ורך (לארטליך) , טערו יסרקו . במסרקות , ויעשו מהם כובעים ובתי ידים . משקל לטרה משער זה יעלה עד סך חמשה ר"ע . רגליים

[כט] כי דרך המין הזה אשר הנקבה הנקבה אח הזכר וחאכף אוחו לבוא עליה , לא גשאר מינים , וע"כ נקרא המין הזה ארנבת על משקל נקבה כי היא טעיקר : באור רנה"ו .

תולדת (לב) החיים

יד השפן [ל] (ספרינגער)

רגליהם האחרונות ארוכות הרבה. והראשונות קצרות מאד. וימהרו לקפוץ כמה אמות בקפיצה אחת.

א המקשיץ (ספרינגטויז, יער-אח), דומה בתארו לארנבת ולעכבר, והוא היותר נעלה מתרבעה מיני מקפלים הנמלאים גודל

גופו כשבע אלבעות, דק מלפנים ומתעבה ללד אחורו, וזנבו ארוך עשרה. מראה גבו אמוץ ובטנו לבן, והוא מנתר כתרבעה ברגליו האחרונות הארוכות - מתרומם בגובה אמהים מעל הארץ - כשס או שמונה אמות צפעס אחד, וזנבו הארוך יעורלו כמטוט ברוח ע"ה אשר ייענו להסוך גופו אל כל עבר חפלו, ומשמיע קול ללול בהתנועעו, רגליו הראשונות הקלות מאד לא יועילו לו אז מאומה, כ"א ברעותו ללכת לאט, אשר לו יעקס טוקיו האחרונים להספלים. משכנו בחמער"ק"ח הלפוני ואיר"פ"ח הדרומי אשר לארץ רוסי"א, צישימון ומדבר חול, שמה יכרה לו מעוטו בארץ, אשר צו ינוח שקט כל היום, ובלילה ילא לבקש אכלו מלמחי הסדה והרטיס אשר יאבד בסיביריע"ן.

[ל] השפן, רבים ממפרטי החורה יבארוהו במין הנקרא בל"ח קחניככע"ן, וחכ"א נחב שלדעתו הוא מין היער בא"ח, וימיה הקר שס שפן זה,

באחרו שעינו בל"ע רבי, ערמה וחסבול ה"וע"כ יתאר את המין הזה אשר ערום יערים לכסוח מבוא משכנו בחול לבל יכירו האדם ומיות הטורפים. והנה אף כי גם שלמה ה"ע קרא את השפן, חכס החוכס" [משלי ל בר] בכל זאת לא יתכן שיבואר השם הזה באחד משני מינים הטורים, כי הנה אהכחו מולאס שני מקראות כחוצים על השפן אשר משכנו בשלעים, סלעים מחסה לשפנים [מהלים קר יה] שפנים עס וגו' וישימו בסלע ביתם [משלי לו]. ושנים אלה הלא יעשו משכנם בחול כחוצב על ספרי העבע, וכאשר נחב הח"כ בעלתו [וכן העיד החכס. הנוטע סהאו"ו שלף הלא את היער בא"ח רק בחול ולא בשלעים] ומטעם זה לא ילקק העתקהו במין השטאל כל שווי"ן אשר הביא הרמבמ"ן לדעת קלח, וגם הארו, ערוס! כאשר יקור שס שפן לא יסמן היטב המין הזה כי הלא יש בין החיות ערומים הרבה יותר ממנו, ומי לנו ערוס מן האועל? כנמלא במקומות רבות. והנראה לדעתו כי הקר שס שפן ובאור מינו יגולה לנו מן הרגום הארתי שהרגס את השפן. **טפוא"ו** וכן הוא במדרש [בראשית פ"ב]. על פסוק סלעים מחסה לשפנים, הדין טפוא"ו מנין תמות שקשא [הוא הרגום חלח לור וסלע] חפני העוף כו' אשר הלה זאת ענינה קפילה ורקוד, כי הרגום [מהלים סח יו] למה תרלדון, למה אחון טפוא"ו וכן על [קהלג ד] עת רקוד, עידן בחיר לטפוא"ו בתליל"א. אשר בתואר הזה יסמן היטב את האלקאדאג"א שהוא המקפץ ביותר, עד אשר גם בל"ח יקרא למהיגרת קפילאו - בשס פפ"ג יל שפריכגע"ר, ועליו ילקפו פסוקי המקרא, כי אחת הדבר אשר בחגוי הסלעים יסכון. וגם שס שפן על דעתו יהיה ענינו קפילה ורקוד, ויהיה שראו שוף על משקל זדון כנמלא בדברי חו"ל [הוליון נר]: דשף מדוכתים שענינו קפץ, או יהיה שראו שפה ע"מ קלון כמאמר חו"ל. [טפוא"ו]. בלעס חגר ברגלו אחת היה שנאמר [במדבר כג] וילך שפי, כדפי"רש"י שס, אס כה ואס כה יהיה היטב שס שפן חאר ל"ח קפץ ודולג.

מערכת (ל ג) היונקים

בסיביריע"ן הרומי הוא נרדס בחורף . משכנו בנקרות הסלעים אשר על הר סיני ובשאר מקומות אשר הם , דומה בתארו אל השפן רק אזניו קלרות מאלו , שערו הקשה הוא שחרחר ירוק (געלבבריון) וארכו רגל וחלי . מעוטו יחפור בלדמות טיט או מתחת שרשי עץ בגדלי"ם , כמו הרוחם (גינסטער) והואכהאלדער"ר , והוא מעלה גרה ; אפס כי ברגליו האחרונות לו שלש פרסות , ורגליו הראשונות כן עבות אחוזות בארבע אלצעות מקליהן .

ג אלקאראג"א (פטיילטפרינגער) משכנו בחזו"א הסיבירי ובטארטארי"ע . והוא מקפץ - כעף ברוח - עוד יותר מהראטונים , אשר יכבד גם לרוכב להטיג אותו . גדול כהיערצ"א , שערו קלר ורך ממראה שועל (פוכראטסה) ומסביב לחוטמו לבן . משכנו בחגיו הסלעים .

טו עכבר הציבעטיי (ליבעטוויז)

חמים בתאר נפס ואחרות המשפחה להעכבר . ובתאר זנבם רגליהם ודרכי חינם אל הביבער .

א עכבר הביכרי (ביבער ראטע , ארארטא) , גדלו כהארניבת , זנבו הארוך הוא רחב טעות (פלאטט) וחדוד בראשו , בלצט שערו בנין רגליו וסדר חיתו ידמה ביותר לכיבוצ"ר . משכנו בגליל קאנאד"א אשר באמעריק"א הלפוני אלל שפת נהרות ונחלים , בסוכתו אשר יעשה לו למשפחותיו מגורים קלועים בתאר סל הדבורים (בייעוקארב) וטוחה בחמר , ובחורף יחפרו למו מערות יורדות במורד אל מתחת למים . מחיתו משרשי הטץ ותולעים , וביותר ממיני עלוקות (באטויגלע) מקרוב לכני הסולדה אשר לו נמלא בי עורקים (רייען) מלאי ליסה ומין מריח בחוקה כמו כביז"א , גם עורס טוח ריח טוב ויוקת לאלדרות .

טז הקפור [לא] (טאטצעל טהיר)

סיניה שבעה . להם בי שנים עקמות בכל אחד מלחיהם . ונפס. בטובה תחת שער - בקוצים (טאטצעליון) קשים כעצם :

הקפור

[לא] שם זה נחלא ג' פעמים בחנ"ך , בי פעמים בנבואה . בבבלה [שיעה יד ג] ושחמיה למורש קפור , [צפניה ב יד] גם קאת גם ק פ ו ד וגו , ופעם אחד בנבואה ארום [ישעיה לר יא] וירשה קאת ו ק פ ו ד וגו' ופי' רש"י [בישעיה יד] קפור העריסא"ן בלעו ; והוא בל"א ה א י ג ע"ל , [אכן בישעיה ל"ד , ובזפניה , שבי' שם בין מיני עוף , הקאת , והינשוף , פי' רש"י הקפור הוא שם עוף מדברי . והרד"ק כתב קפור הוא הנקרא בערבי קאפ"ל ובלעו טארטו"ג (שילדקרעט) והוא נחלאה

תולדות (לר) החיים

א הקפוד הידוע (נעמייע טטאבלטהיר, טטאבלטוויין) נראה לעמים ממנהיגי הדוכים. ארצו אמה, ואולם בגלל קולו הארוכי כשלים אמה נראה הרבה יותר גדול מאשר הוא. ראשו ורועותיו וצטנו מכוסים בשער קשה מעט (בארטטינארטיג) המארכיכים אלל קדקדו צהאר קבולה (אין בוט), ויהר גופו מכוסה וצקוליס קשים כעלם וקרן, הנוטים בראשיהם לעבר אחורו, וטלואים בעגילים ממראות שחור ולבן. בטבעו הוא

במקום מים וכן באר מכלא סס. ק פ 17. צמיחי חיות בעלי הקוליס (איגעל אונד שטאבלט שוויין) והצית ראייה קלש ערבי אשר זה יקראו כ"כ ב' חכים אלה בשם "קנפד" בנוין פוסף, ויתן טעם לשם זה באחרו שענינו בל ערבי. ה ח ק ל ר ו ה ח ג ל ג ל א ע" (וין לחאמתען ליהען) וכן הרגום [שעיה גב] הקלר קלרה ירי, הקפוד אחקפדה" אשד יסומנו החיות האלה העצב בהארם זה לבעבור אשר דרכם ל ג ו ל ל אה עגלה בראוהט אחד מאויביהם קרב להם, ובלש' ארמי יקרא ע"כ בשם קופוד, וכן הוא חרגום ה' ק פ 17 במקומות הכלל. וכחב ע"ז חבאר נולדו אחד, עינינו הרואות כי דבר ה' הוא חקום ונבואח הנביאים נחקיימה, כי חרבות בבל הרבות יהמו יחמרו נעח מרובי חיות קפוד אשר בס". ועל כן קראתי אה השטאבלטוויין בשם קפוד, ואח האיעגל - להבדילו חמנו - בשם קפוד הקאן.

גם גדברי ח"ל כחלא אח מין האיגעל מוכר פעמים הרבה בשם קופוד [כלאים פ"ח] ה ק ו פ 17 ומולדת הסנאים חיה. ופ"י הרע"ב שרן עגו ואלל קוליס מו' העריס"ו בלע"ו * [והר"ח דארמילער בעתיק לעו זה בל"א שטאבלטוויין] וזה אינו משני פנים, האחד, כי הלל ברע"ב נחב עליו שרן, והשטאבלטוויין הוא חיה גדולה. והשני, כי לעו הברפתי העריס"ו הלל יסמן רק אח האיגעל, והשטאבלטוויין שוויין נקרא בל"ו זה "פאר"ק עפ"י"ו והרמב"ם בפירושו נחב ע"ז, בלש' ערבי ק ל פ 17 והוא האיגעל כ"ל, וכן במשנה [שבת גז:] ולא פרה בעור הקופוד [כן הגיר' האמתית וכן הוא בערוך] נחב רש"י ע"ז, שרן שנימוי חדים כחמט ונקרא העריס"ו [וכן נחב הערוך, בל"ע קנפ"ד ובלע"ז הריס"ו]. וזכה אחרי הדיעי אה כל אלה אעירה ל"ע גדול ברש"י שכתב על הלל אנקרה הכחובה בין שמונה שרטים [ויקרא יאל] "העריס"ו בלע"ו וכן נחבו החום' [שבת גז:] דאמר בגמרא ולא פרה בעור הקופוד, דעזי לה הכי פ"י שאוורים אח דדי הפרה בעור הקולי"ו כי הניח ללל ליחלום יאלי, ופ"י רש"י, שלא ינקוה עלוקות שנאו"ש בלע"ו" (בלוט עגעל), וכחבו אחו"ש ע"ז, ואין נראה עלוקות אין חוללות אלל דס ולא חלב, ועוד דהוי ליה למיחר צפרס עלוקה ולא אשכחן דקרי ליה יאלי בשום מקום, ונראה דיאלי היינו נמי קופוד לחתיחין, שכן על והאנקה חתרגמין יאלי, והוא שקורין הריס"ו, עכ"ל. הרי שהמה מושבים אח שמוח אג ק, י א ל י, ו ק ו פ 17, למין אחד, הוא הריס"ו, גם בשמ"ג [עשה רח"ו] דביני שמונה שרטים יבאר. האנקה הריס"ו בלע"ו. הנראה שגלשה אלה יפרשו אח האנקה שהוא הנקרא בל"א איגעל, דבר אשר לא אבין, ואחפלא עד חאר. ראשית דבר יקשה לי כי הלל חקן מפורש במשנה [כלאים פ"ח] המכרה לעיל, שהקופוד שהוא צדאי העריס"ו כ"ל הוא מין חיה, ושם ידובר לענין פומחה, דמשיים סס במשנה על חולדת הסנאים לדברי ביק שאחי שחמח מוח במשא וכעדהה צמגע שהוא כפף שרן, הרי שהקופוד הוא מין חיה לענין פומחה ולא שרן, ועוד הלל הוא ברייחא שלימה בח"כ פ"י שמיני פרק ו] צדיקי כבלח חיה, כל הולך על כפיו זה הקוף, כל

מערכת (לה) היונקים

הוא רך וחוכב שלום, רק כאשר יחגרו בו או יקלף מאלו, חסמך שערך למעלה. בראותו את הכלב או את אחד משאר שואליו מהקומם לו, יתגולל כדור באופן אשר לא יראה לעין כ"א קוליו הסובבים אותו, ואז גם הארי יסוב החור בכלמי, ומבלי קרוב אליו; בלעדי זה אין לו מאוס כלו מחסה למגן לו. משכנו באפריק"א ותו"א החמה, ונמלא משחוצב (פערון-לרטרט) גם בארלות שפאני"ע וטאטאני"ע במערות. מחללו קליפות עץ, פירות עשבים ושרשים; ולבעבור כי יחריב לפעמים את למחי הגנים, ע"כ יארוב האדם לומד; הנקבה תלד כשנים או שלשה ילדים נוחים להכניע. בשני נאכל גם באיראפ"א, ומקולו החלולי ומלחי מוח עלמות, יעשו לנבים (סטיעלע) לכלי היר (פיטעוין). את האבן הנקרא "מלאח"י"ע בעלאח"ר"י, ונקח לבתי הרוקמים במחיר עוד יקר במשקלו מהסב; יסוגו כ"כ מהמין הזה.

ב קפוד הקאנאר (קאנאריטע ט"ט) משכנו בגלילות קאנאל"א [לב] ונאצראל"א, והוא קטן מהראשון, ודומה לו בתאר גופו, שערו ארוך ורך-ממראה שחורר, וביטיס נמלא רך מעט

הולך להביא את הקופד ומולדת בסנאס"י הלא חבוטת בפירוש כי להקופד לין נבלת חיה לא לין עץ, וגם בלעדי זה לא יתכן לפרש אשר יכוון שם האנקה על האיע"ל, כי לא יובן לנו דברי המשנה [חילין קב]. דחקת ההם אלו שעורוהיהם כבשרם ומטמא כו' עור האנקה בכוח הלטאה והחומט, ר' יהודה אומר הלטאה כחולדה ואין עורה מטמא, והפרש שם בגמרא דתרווייכו סברי דחולין בחר גיטתא, הוא חשומט היר [ופי' דפי' כל שאין מתע בעורן שואל רך ואין בו מחשוח עוד ליתו כבשר ומטמא] ובישחא דהלטאה פליגי, ע"כ. ועתה איכנה יתכן שאור האיע"ל העב ומורגש בגיטתא יחד מעור העכבר-הא שאב כבשר, ויותר קשה על ר' יוחא דפליגי בעור הלטאה שהיא האידועקס"ע [נדאריין] אהלות פיאן וכן הלטאה שהיא הפרנסתא אשה עורה בלחם דק ובלתי מורגש במשחט, לאמר שאינה מטמא ודינה כעור החולדה, ועל עור האנקה שהיא האיע"ל לדעת, העב בלחם כעור החולדה יסכים לדברי הת"ק שמתמא כבשר. וע"כ חז' קושיות אלה נבינה פי האנקה איכנה האנע"ל רק מין אחר דק העור כהחומט והכוח. ומטעם זה לא יוכר שם האדם אשר קרא בעל ראשית לתודים את האייכהאר"ן בשם, כוח, שהוא אחד מה' שר'ים, כי מדוע יהיה עוד האייכהאר"ן כבשר, הלא הוא עבה הרבה יותר מעור העכבר. והנה מלאחי בספר שנות אליהו לרבינו הגאון ר"א ז"ל מוילנא ז"ע, שכתב במשנה כלאים הכל' בלשון זה, הקפוד הוא מה שאנו קורין יאע"ק [הוא האיע"ל] אלא שלנו הוא מין עץ, אבל הקפוד דשונה במשנה הוא קופד הגול בין הסנייס לדוא מין חיה, ומלח הסנייס קאי גם אקופד, הנראה שהגאון הזה יכוון לתרץ קושיות הראשונה, ולאמר שהקפוד דמתחיתו הוא מין חי אחר, אולי כוונתו אל מין הסטאלשוויין, שגם הוא נקרא קופד; אכן קושיות השנית לא ידעתי לישב. [עין הער' קס"ה, רט"ו, ורי"ז. ועיין הער' קס"ד מעיין קפוד]

[לב] שני גלילות אלה הם באמעריק"א הלפוני, ורובם מושב וממלחת עם דריט"ן; הראשון ארכו ט"ב ורחבו ח"מ מעלות; והשני הוא בארך ט"ו ורוחבו ט"ה מעלות הלפון.

תולדת (לו) דהיים

שער הקולו אשר לא נראם כ"א כאשר יסומרו . אזינו קלרות ועבולות , ורגליו
לחוזות באלצעות עבות .

ב המורפים (רייסענדע טהירען)

שניהם הכותכות שונות או עבות , ועל כרוב שן העין אחת מכל לד , בלחיס
העליון וכן בתחתון .

ז קפור הקטן (איגעל)

מיניה חמשה . שש שנים חוחבות בכל א . מלחיהם . שש שני העין בלחיס העליון
ושתיים בתחתון . ושש עשרה פתלעות : גופם מבוסה בשער קשה בעצם .

א קפור הקטן הידוע (ר' געמיינע איגעל) , הוא האחד ממיני הנמלא באיראפ"א . ארכו רגל וגובהו חמש

אלצעות , לדו העליון מראש מלחו עד זנבו-מבוסה בקוליס חדים קשים
קקרו , נוטים בראשיהם אחורנית , וברודים ממראות שחור , לבן , ושחרחר .
צטנו וזרועותיו מכוסים בשער רך . הוא ריחו חזק מאד , ומריח כל דבר
ככלב , קוליו הם נשקו ומגיגו , אשר לא ירע עממם , רק ישרתו לו לחסות
גיוו ממתקוממיו . בראותו את האדם או שאר חי מתקרב אליו לרע לו ,
יתגולל כדור במשכו ראשו וזרועותיו אל תוכו , והקוליס עוטרים גופו מסביב
ללבים ישר למעלה , אשר כל הנוגע בס לא ינקה , כי יפלעוהו ; בכל זאת יקרו
לפעמים ללבים עוי נפש , אשר יערב לבם להמיתו במלכ כזה . והוא צטבע
רך אויב שלום ונעים (ואנט) , ומועיל לאדם בנקותו העכברים ושאר
שרלים [לג] מביטו , כי יאכלם וימיהם . יומם יתחבא בסתר משונו ביטרות
וחורש (געביטע) , ולעת ערב ילא לפעלו לבקש אכלו , ויאהב לאכול גם מפרי
עץ הנופלים ארלה : בקין ידור יחד עם אשתו , ובחורף יכרה לו החת שרטי
השיחים במקום יבש ; מעון לכל אחד לבדו , עמוק כחלי אמה , אשר יליעהו
בחליר ועלים כי ירך לו , ובו ישכב נרדם כל ימי הסתיו . הנקבה יולדת
בחורש או בין תבואות ד - ז ילדים , אשר קוליהם עודם רכים אז .

מיניה

[לג] בגמרא [ביק פ .] ר' ישמעאל אומר מגדלים ללבים כופרי' ומחול' וקו פיס
ומולדת הסנאים הפני שעוים לנקר את הבית , ופי' רש"י לנקותה
מן העכברים , וכן הנוסחא [שם ע"ב] בשם ר' שמעון בן אליעזר , ובחוספחא ; וגם
הערוך בערך חולדה הביא נוסחא זה , מחולין וקופין' ונפלאה זאת בעיני , כי הלא
אין מדרך הקופים לאכל העכברים , ובלתי ספק הוא ע"ס , ובמקום מלת קופין ל"ל
קופדין (איגעליון) כי כן דרכם לנקות הבית מן העכברים , כנחוב בספר . וכן משמע
בערוך ערך קופד , שחביו את המלה הואת מצ"ק סוגיא לאין מגדליו , ושם לא נמלא
בוכר הקופד אם לא כי נאמר שאלח קופין ל"ל קופדין .

מערכת (לו) היונקים

יח עכבר החרוד (טפיטז אויו)

מיניה הם שבעה עשר. רובם גרבי חיתם ותארים אל העכבר. אפס כי שפתם העליונה היא ארוכה וחרודה וע"כ נקראו בשם זה. בלחיים העליון שש שנים התחבבות. ובתחתון ב"ד. ועוד שני העין ופתולעות רבות בכל צד.

א הידוע (געאיינע טפיטז אויו) משכנו בארלות איראפ"א ואז"א הלפוני. וסוף קטן מן העכבר, גלוב, חרוץ ומסיר מאלד, ואוכב לשטטע ולשחוק עם ריעיו בני חברתו, קולו דומה לקול חליל לח, ריח גופו באוש, ודומה להיות מורכב מריח שומים (קנאבלויד) ובוז"א"ס. משכנו בשדות, יערים, ובתים, ואוכב ביותר לאכול מיני החיים קובוצים, דמשים קעפערין"ן. החמול גם כי ימיתנו לא יאכל את צפרו, ולא מאשר הוא ארסי כאשר ידמו רבים, כי אם משגלתו את טעמו הנאלח, גם את אשר ידמו כי נוסך הוא את שרי הפרות ויארסם, או כי יעלה דרך פיות הכוסים וינשכם בקרבם, כל אלה הם דברים גדולים. הניקבה יולדת כ"ו ילדים כמה פעמים בשנה, וע"כ ירצ מספרם.

ב המימי (וואסערטפיטז אויו), משכנו במקום משכן הראשון, אך הוא גדול מעט ממנו, גם נבדל בזה אשר באלבען הראשון והחמשי מכל ארבעת רגליו ילמח מעט שער ארוך וקשה, נלבים מפוזרים בתאר המסרק, אשר יועילו לו מאלד לשחות על פני המים. אזניו ועיניו בלתי נראות בעין, כי אזניו קלרות ומטכות חתה שטרו, ועיניו קטנות כנגרני הדוחן (הירו) שחורות ומונחות בנקרותיהן. לבט גבו וללעיו שחור, ולאור השמש ינוללו כעין נחושת, ובטנו ירקרק לבן (ווייסגעלב), משכנו על גדות סלעים גבוהים אלל נחלים, ומחיה מזרע הדגים, ורמש המים, גם יבוא אל הבתים הקרובים לו. בירחי הסתיו יבז צמערתו לבלתי התקרר, רק צימים הלחי' ילא לבקש מחיהו גם מחתה הקרח.

ג הקטן (ר' קליינע סיבירישע טפיטז אויו), הוא הקטן מכל מיני היונקים, ארכו כעבי אלבע וחלי, ומסקל גופו חלי דראכמ"א [הוא רבע משקל ל"א"ט]. משכנו בגליליות אחדים בסיבירי"ש אלל נהרות מים, ודומה בתארו להשפיטלמו"ו הידוע, רק הוא יותר שחרטת ממנו.

יט ארוך השפתים (ריסל אויו, ריסאלון)

בלחיים העליון כ"שנים התחבבות ובתחתון ד'. שני העין מסעל שש לכל עבר ומתחת השש ומתלעות ד' ד'. אצבעות רגליהם ארוכות בעור השוש. שפתם ארוכה כעין חצוצרה (ריסלפאראיג) וזנבם שטוח.

א בעל הריח (ביזאט טפיטלמו"ו, וויכולל), דומה בתארו אל עכבר הבית

תולדת (לח) החיים

הבית, וגדול הרבה מכל מיני משפחתו כי אורך גופו עשר אלבעות. שערו ממעל אמוך שחור גולץ, ומתחת יותר בהיר (העלוער) ידיו קלות מאד, וזין אלבעותיו עור דק פרום. הנפלא מכל חלקי גופו הוא הזנב, העגול בשרו, ובלאמו הוא בטוח, ובראשו חדוד, וזו שמונה עשר סקדים (ריון) מסודרים בשורות שלש מלאים ליחה ירוקה אשר לה סגולת הבזוא"ס. והוא פחד מאד מן האדם. מהכני בארץ רוסיה בין נהר וואלג"א וד"ן, על שפת נחלים ונהרות, הם יכרה לו מערות יורדים צמודד עד מתחת לקרקע המים, מבלי אשר ימלא נטף מים בהם, ויודע לטוט היטב גם לעבול (טייטען); אולם אם יתאחר זמן רב במים יחנק. — מחיתו מרמזי המים. עורו יקחו במחיר מעט. לעבדו לאדרת (פעלזין), וזנבו יתלו במלחמות סבגדים למען יתנו ריח, ולגרש העם (אזאטע) מתוכם.

כ התנשמת [לד] (הוילואורף)

מינה ששה. אונייהם בלתי נברות חוצה. ועיניהם קטנות מאד. רגליהם הדאשונות דומות לידי אדם. אחוזה באצבעות לכרסם במ.

א תנשמת הירוע (געמיינט אייראשיע, הוילואורף), רק הוא מין האחד הנמלא באיראפ"א, חוטמו מחודד, ולחיו העליון יולא ארוך מהתחתון, עיניו קטנות מאד, ונראה כעור. גופו עגול, ארכו רבע אמה ועביו כשתי אלבעות, עורו שחור כבד זאמו"ט, ולעין

[לד] התנשמת שבשרים [ויקרא יא ל] יתרגמו רבים לחין המוילואורף, ואונקלס תרגמו **אשוחא**, ובדברי חז"ל [מ"ק:ו] לין אח הא שוח ואח העכברים משה נו, מאי אשוח? א"ר יהודה בריה שאין לה עינים, ע"כ. והוא המוילואורף המשמיה שם בשדות ארץ מזרח למד, כאשר כתב נוסע (רייפ בעשרייבער) אחד, לא אהמין כי ימלא עוד באיזה מקום מרזיח ערמות עפר הכעשה מהמוילואורף כאשר נמלא בגליל יפו אשר בכנען ומקוטן עיניו יחואר לאין עינים, וכן הוא גם תלית עמים רבים לאחר: עור כהמוילואורף, ויש יעתיקו את התנשמת לחין הנקרא "עכבר העור" (בלינדמוז) אשר עליו ילדקו ביותר דברי חז"ל [עיין הערה כ"ד ק"ס וקס"ב]. **שם** בגמרא על דברי ר' יהודה, מאי קרא? כמו שגלול חמש יהלוד כפל אשח בל חז שמש [מהלים נח ט] פי' רש"י שגלול לימס"ף כו' כפל אשח, כלומר כך האשוח נופלות פחאוס לארץ ומחיס" משמע שיבאר הכחוז כלאו הוא כחלק לנושא וכשוא, כמו שגלול וגו' כן כפל אשח; ולא יעתי. כמה הקרימוהו דברי חז"ל לפרש כן; ואין כן משמעות הכחוז, כי באמת בנושא הם הרשעים המזכרים למעלה מה, ועליהם ישפוט הכשוא כי ימאשו ולא יחוו שמש כמו שגלול כפל ואשוח [אכן בתלמוד ירושלמי שם מבאר מאי אשוח? חול ד ה]. גם רש"י בומת יבאר תנשמת "טלפ"א, והוא המוילואורף, וכן הוא לפי העתקה היוונית. ואולם מקר מלת תנשמת להמין הוב לא יעתי לחוות, ואולי נחלפו אחיות המלה [אשר זה יקרה לרוב גם בל"ק כמו להקט ח' קבלת, ילפתו ח' יפתלו, כנפתל ועקש, וכאלה רבות]. מרש שחן שעניו, מקום חזר בארץ, כמו [ישעיה נטז] בא שחכים כחמים. ויהיה שם תנשמת תאר לשוכן בארץ, אשר זה ילדק ביותר להמין הוב.

מערכת (ל) היונקים

ולטין השמש קמרה נחשבה כהרד כמשי, ובלתי נרטב מליחות המים. משכנו בעצי אלבנות אחדים מסתה לארץ, ולא ילח האולה רק לעתים. והוא מהיר במלכת הפירות, מכרה העפר ידחוק למעלה או ללרו, ובדרך זה ילך ויבטק טרפו - אשר דובו מתולעי הגשם (רגוטומוזוס) - לפיו; מלבד שכליו אשר יכרה, עוד יכונן לו מערה קטת עגולה בצלמה יבשה מחוקת במדה ערך ג' רבע תמה, ויילענה בחליר ושאר למחים רעים. הנקבה תלד בה בירת חיר (איה) ג' או ד' ילדים. ממעו זה יחפור לו טבליץ לכל עבריו באשר יבסוף, ויחריב צמדות זגנים הורע ורשע בדמותו העפר למעלה, כי יתקו זייבשו טרשי הלמח ומטעיס, וע"י ותלמץ האדם לבעה חותו. ויש ממינס בלמעריק"ט אדמוני כושל, ועל סוף ראש הקוה טובה [לה] יחוקים כהב ג' יחסי סובב וברגליסם הראשונות רק.

כא חיות הבים (ביטעלסיהרע)

הם בשלשים מינים. שוכנים באמריקא דער המזרחית. ואינם אלא יעין. אצבעותיהם על הרוב חסרי צפרנים. ומאכלם שרשים פירות רמשים ועופות. ונקראים בשם זה על דבר כי לנקבה מטינתם בים פרוש על שרשי דריה. ובעור.

א קאנגוריה (אוסקולין) אשר רכס

ומלפניו דק, ומראשו כמראש הסכר. בשפתו ישר על אחורו קוה צבוח פלרס. וגם הוא ידלג כהמקץ - באשר רגליו האחרונות ארוכות וחזקות וידיו קלות לעומתן - כשם אמות צפעס אחד. בצבעו הוא סובב זמפד, ולא גרע מאומה, ומאכל פיהו ירק דשא. ויפגעו לפעמים ממניס כתרבעים וחמשים סולכים יחד. הנקבה תלד יונק אחד בגודל מחלה מעכבר הבית, אשר בהולדו עודנו כנפל בלתי נשם, ועד אשר ישלם צמלחו, תשאף כפצעה ירחים בכים שדים, ובו יוגמר כל לחבו. חלנית הסכה אשר קוב מקץ כל הכבעים דרבו בבריאטו זאת, אהנו צעיניס הכפופ עזר לא חיו, מביט לפנות הידע קשרי טבע כל ברוחי עזר גבול רלוט, אך הוא יודע דרכו; וע"כ תעורר המטורד החכם, באמרנו: מה רבן מעשיך בו? (קסלים קד מ) כי עברו על דעיון לב מעשה אלפים צפרני סילריוס כולם, לפעם אחרותו הסוקרים, מהל עמקו מחשבותיך" - בשרו סר טעם, ובלתי נאכל.

[לה] הוא קלה הדרומי מחלינה אפריק"א, אשר חסס יסבו האננות בלבתם להודו המזרחית לפנות ולעלות אל רוח לפון. ארבו ל"ו ורחבו הדרומי ל"ד מעלות, ונקרא בשם זה בכל לשונות איראפ"א.

תולדת (מ) החיים

נאכל כ"ח במלוק, ובשנים אלה הביאוהו גם לאיראפ"א, אשר יחיה גם יוליד בה.

ב אנעא"ה הסוריאני, קטן הרבה מהראשון, ודומה בתארו וגדלו לחפרפר הבית, לצבע עורו ממעל סמרתו ירוק (געלב ברוי) ומתחת לבן ירוקי (געלב ווייס). משכנו בגלילות החמים מקרוב למחוז סוריאני"ס באמעריק"ה הדרומי, בחורי עפר אשר יכרה לו עס בארמה. הנקבה חלד קי או וי ילדים, אשר תשאם עמה בכל עת, ותשגיח עליהם לשמרם מאסון; כאשר ירדוף חויבם אחריהם, ויונקים לה ימלאו עוד כח לרוץ, כמה יעלו על גב יולדתם, והיא תפרוש עליהם זנבה הארוך, אשר סביבו יקיפו ויאחזו הקטנים ונבותיהם לכל יפלו, וסרוך כה עמסה עד כי ימלטו. והוא דומה בכל סגולותיו אל משקחת חיות הכים, וע"כ נחשב למינייה, גם כי באמת לה נמלה לו כים כאשר להם.

כב חיות הצחנה (טטינק סהירע, פֿייערא)

הם כשלושים מינים דומים בגודלם ותארים אל החתול והמארדער. ונברלים פרם בדרכי חיהם. ובבים המונח מבופל רבוק אצל אחורם (אפטער) נמלא בליחה ומיץ עז הריח סאד. ועל שם ליחה זאת נקרא בשםם חיות הצחנה אף כי לא כל מיניהם ליתחם סרוח ונבאש. ונהפוך הוא כי יש אשר ליתחם כבושם הטוב חתן ריח. והם שורפים עופות ויונקים קטנים למזון נפשם. ולפעמים יאכלו גם סצמחי הארמה. משכנם בארצות החמות.

א הירוע (ראס געוויינע טייט, סקונק), משכנו באמעריק"ה התמס, גדול כחולד החונק (אילטיס) מראהו ממעל שחור בחמס פללות (טטרייפן) לבנות עוברות עליו לאורך גבו וללעיו, ומראה בטנו צלול שחור ולבן. עשר שפתיו קשים (בארטטיג) חנכו מנוסה בשער רב, מתארים קבולה מקלבו. מחיתו מעופות בינים ורמשים כו', ויתגנב לפעמים גם אל בית משכן האדם. ליתות כיסו ושתנו סרוח ובאוש הריח מאלד, ולתם אשר יפול מהם עליו או על בגדיו, דדד יטב מצלי אשר יוכל ללאת החולה בין האשים; כי יהי למשא עליהם וגם כי יכבס וירחץ כתמו, לה יסור ריחו ממנו עד מספר ירחים ימים, גם הכלבים לא יאצו קרוב אליו מאשר לה יסבלו לחנתו, וכי ישתין בבית מוטב או יהי מליחו שמה לא יתכן לאדם להשאר יושב עס; ואלום כאשר יומת וינתק כיסו ממנו, יאכלו עס האשים את צברו, כי טוב הוא.

ב עכבר המצרי (פֿהראאן חווי, חיכנייאון) [לרן משכנו ברוב גלילות אפריק"ה

[17] ובל' חלרי נקרא בשם 'כעמס' ואולי הוא [מחמיון החלים] מין גמיה אשר דקו"ל [בבא בתרא פ"ג משנה ח] כדי שלא תקפוץ הנמיה, ורבות כאלה. ועיין מה שכתבתי בהערה ב'.

מערכת מא' היונקים

אפריק"א הלפוני, ויותר במלרים, ונמלא גם בהודו המזרחית ואייה, הרוב מינו הם מלבע שחרר או ירוקי כהה, בפללות לבנות עוברות עקלתון (אין קויער) וגדולים מהתול גם חוקים ממנו; ויש אשר הם מלבע אחר, גם קטנים מאלה. במלרים אשר הם הגדולים ממינו מושבם בחורש גומא ובקנה וסוף הגדלים על שפת היאור (ליל פלום) ושאר מקוה מים, וילודו עכברים, עופות הבית והמים, לפרדעים והגים - ובהודו המזרחית גם נחשים ארסיים - לאכל את צפרם; והם פראים וכבדים להכניע, בכל זאת יכניעום שמה לרוב, וילמרום ללכת כהתול בביתם, ואף כמה נותנים ריח רע מקרבם, נושכים בזעם, ומתקוממים נכח אויביהם בחימה וקלף. שנים מקדם קדשו כהני מלרים גם אותו לאחד מרצבות אליליהם, ויפארוכו בספורי הבליהם בכוזים הרבה כדרךם, לאמר: כי יעלה בקרב קראקאד"ל הישן להמיתו ולאכל מעיו; ואלוה אמת הדבר כי אובד הוא את בליו בקראקאד"ל ויחפור אותם מתחת החול לאכלו, והוא מחסד עליון רב, לטוב להם.

ג חתול ציבע"ט (ליטעטא), דומה הרבה אל החתול הנודע, לבע עורו ממעל אמוץ ירוק (בעלב גרויה) בטלואים שחורים גדולים ומסודרים עוברים עליו, שער גבו ארוך כתבנית למה (הענה). הוא עם מין השני הנקרא:

ד חית ציבע"ט (ליבעט טהירע), הלבדל מחתול ליבע"ט בראשו אצויו חוטמו וזנבו הארוכים יותר, בחסרון הלמה, ובלבדו המשוכה מעט ממנו, משכנס בהודו המזרחית, על איי פיליפיין [לך], ועל אי מארגאסקא"ר [לך] ובווינע"א. בסדר חיתם ודרכיהם ידמו אל חית הלחיה, וכבדלים ממנו בליחות מיץ כיסם אשר איינו באוה הריח כמוהו, כי הם נעים וטוב מריח ממרחק כבשם הנקרא אמבע"ר, ומקרוז הוא עז הריח מאד נוטה למרירות אשר יקשה לאדם להתקרב אליו, מראה הליחה הזאת לבן, ועבה כדבש, נקראה בשם "בשם ציבע"ט", אשר יקוה הכובלים (אפלטערק) ויחשבוה - מלפנים עוד יותר מעתה - לרפאות העלסרבה למיני חלחים שונים] ועושי מי הריח, מחיר משקל אונץ אחד מליבע"ט הזך ובלתי מהול במין אחר, יעלה עד מאה וחמשים זהב (פאריין). בקייר"א עיר המלוכה אשר במלרים ובאמטארד"ם יש אנשים אשר יחזיקו שני מינים אלה בכלובי ברזל, ויריקו מכיסם מדי שבוע כשהם או שלש בפות קטנות מהבשם השוא, גם יביאוהו אליהם מהודו המזרחית. החול גענע"מ בו' . שיהם

[לז] איי פיליפיין או המניין, הוא גם קבולת איים בהודו המזרחית, הספרם נאלף ומאחים, ונחשבים לחלכות ספרד (שפאניע) ארנס ק"מ ורחבם הל פוני י"ד. [לח] איי מארגאסקא"ר ונקרא גם בשם ס' לארענ"א או דוי"פ"ן, הוא האו ביותר גדול מאיי אפריק"א, ארנו ס"ה ורחבו הדרומי כ"ב חלעות . ואו

תולדת (מכ) החיים

כג החולד [לט] (ויועל)

שניהם החתכות הם שש בכל לחי . וכן העין אחת אחת בלחיים העליון . וכן בתחתון . חמש אצבעות נפרדות בכל א' מרגליהם בצפרנים בלתי מתנועעים . ושורפים חיות הקטנות מהם .

א חולד העין [מ] (בויס, ערעל, סעור, טאנעו, מארדער) ארכו ג' רבע אמה, עורו מכוסה בשער ארוך ויפה ממראה ערמון כהה (רוקעל קאסטינען בריון) ועל צטנו יחורו (בלאססער) מעט, ואלל זנבו סוקיו וזרועותיו נוטים לשחור . הבדל הניכר צינו ובין חולד האבן הוא

[לט] החולד והעכבר [ויקרא יא כט] חרגס אונקלס „חודרה“ וחרגוס יב'ע „ברכושחא“ שהיא כ"ג החולדא, כדאיתא [מגילה יד:] על האשה הנביא' שהיה שמה חולדה, חלדא שחא כר כו ש ח א' וכ' המוספי שחלח כרוש הוא בל' יוני שם חולד ועכבר שדה, ע"כ . ובאמת לא נגורה המלה הזאת מלש' יוני שענינה זו „עכבר שדה“ רק היא נגורה מל' סיריע'ן שבו נקראו מיני חווי'ל צ'ס „קאקוס ע"א“ כאשר העיד החכם באכאר'ט . וגם שם חולדה הנחלל לרוב צ'ס נראה שהכוונה למין חווי'ל שזרכו לטרוף עופות קטנים ועכברים, כדלמריין [חילין גב . גנ] יש דרוסה לחולדה בעופות, [פסחים י:] עכבר צפי החולדה, [גדה ש:] ע"ז מב . לענין צ'ס הנפל „מפני שחולדה וברדלס [הוא האילטי'ס] מלויין שם“ וכן יבארו ויחרגמו גם רבים מהראשונים את החולד למין חווי'ל . ובלתי ספק יכלול שם זה עוד מינים אחרים הדומים לו בצנן גופם וחרס, וזה הוא כוונת חו'ל [חילין קכב:] מה חולד כל ששמו חולד [ראה בחזו"ל ה'] : וחקר שם חולד הוא מלשון ארמי וערבי, שענינו צ'ס „חפירה וקב צמעה דבר להרצו ובלתי נראה הרבה לעין ממעל, כמו [ביב יט:] מחלידין את הקרקע, [חילין לב.] החליד את הסכין, כי כן דרך המינים האלה לעשות, ככתוב בספר . ואולם בלשון ארמי וערבי נקרא החויל וואור' q צ'ס חולד .

[מ] חולד העין והאבן (מארדער), במדרש [ביר פ' כ] כחות עור, ר"א אומר איגיה כו' רשב"ל או' גלאקסינון כו' . ובארו המוספי בערך גלאקסינון „שהוא מין עור בעוד שערו עליו מן חולדה יקרה וחשובה הבאה מלפון, באמרו שחלח גלא' ענינה בלש' יוני „חולדה“, וחלח קסינון ענינה „אורח הבא ממרחק“ ע"כ . וכוון אל מין מארדער' זה או אל הללצ'ל הבא מלפון, כאשר יובן מדבריו בערך חולדה, ולדעת קלח מחכמינו היה החמש ממין עור יקר זה [עיין הערה מ"ו] . **במדרש ההלל [פי' פ"ה]** על פסוק מה שהיה וגו' „יש ר' מאיר ודרש עתיד הואב להיות גוזז מילתן [הוא הלמר הטוב אשר נקרא כן בשנים חלפנים על שם האז מאל"ט א, כי שם נמלאו כבשים עובי' הלמר כאלה] והכלב גל צ'ס ינון, ופי' המחטות הכובי, גלצ'ס ינון בערוך משמע אומן במלכת פחומי מוחס, ע"כ . והוא פלא, כי אם אמת הדבר שהערוך נחב בערך גליצ'סון על מלה זאת הנמלאת בחמומא בצור כזה, [כי כן ענינה בלשון יוני] איכנה ילדק זאת פה בדברי המדרש? האם הכלב יהיה לחן במלכת פחומי מוחס? הלא אינו משמע בהמדרש כ"א אשר לעתיד יעבו עורות הקיים מאשר הם נעם, האז ישא שער מלחן, והכלב? — על כן נראה לי שחלח גל צ'ס ינון הוא ט"ס, ול"ל גלצ'סין, והמליפו הכ"q צ'ס ינון והסמך צ'ס ינון, דבר הנמלא לרוב

מערכת (מג) היונקים

הוא בלועז (העגל) אשר הוא ממרחה ירוק יפה (טיינעלבוך) ובחולד האבן הוא לבן . מסכתו בכל ארצות לפון ומלא גם באשכנז לרוב ביערות עלי ברושי (טויגען אויף פייטען) אשר הם יבוקן ביתו בעלים חלולים , ובקני העורב והעלסטער" אשר יבון לו , גם יבוא פעמי' רבות (יותר בחורף) אל הכפרי' להסתגורר בגרנות ובערמות חליר . והוא טיבב , ומסיר לסק על העלים הגדולים , נשיכתו מהאבת מאד , מחיתו מלעירי הארצות אייכהארץ ומיני העכבר , עופות בלים ומעט ממיני פרי ; יומם ישכב שאין על הרוב , ובלילה ילא למרפו , והוא למוקס מוח ליונים והרנגולים אשר ילדוק אחריהם , או יטרם בשינתם . הנקבה תלד במעונתה ג' או ד' ילדים , אשר נקל אז לאספם אל הבית לגדלם ולהכניעם ; ולבצור כי ישולל נזק רב אל האדם , גם מאשר יכספו אל עורו היקר ויפה לאדרות חורף (פעולן) המסולא במחירו קרוב אל הלאב"ל , ע"כ ימיתוהו האנשים או ילכוהו במוקשים אשר ישימו לו . מבחר מין הזה , הוא צפחת לפון ובסיבירי"ע .

ב חולד האבן (טיין ״טוב״ אארדער) , נמלא בכל גלילות איראפ"ה , דומה בחארו אל חילד העץ , וגדול רק כחמול הבית , לבנו אדום אמזי נולך אל שחור , ובטנו נוטה יותר למרחה אמוץ , לוארו ולועו לבנים . בארצות נוטות מסכתו על הרוב בערים וכפרים , צבתיס וסאר ציניים ; במחבא חרורי אשר ימלא לו ; והוא מסיר ערום וטורף העכברים וחרפרות לטוב לנו , וגם יתנק יונים תרנגולי' וסאר עופות, מלה דמס ומוחס ואת הבשר - אס לא כאשר ירעב - יניח , לנזק גדול בצבתיס , גם יקטוף לאכנו קורס"ן וסאר מיני פרי , ביתר דרכיו ידמה אל חולד העץ , וגם יחוק ממנו , כי יוכל לסבול מכות נמרלות מבלי אשר ימות . מועד החברותס הוא בצבע (פעברואר) אשר אז יריבו הוכרים ברב כח , ועורו זקתה שבר הרבה וסחרי השע שצעות מסך ימי הריונה מוליד ילדים ג' או ד' על מלע רך באחד מחוריה , הנקלים מאד לגדלם ולהכניעם . רבות הנה החבולות ללית החולד הזה , רובס יתפשו במלודות ברזל (אארדעראייזן) אשר יליגו למו , אכן לפעמים כאשר ילכד וילחץ ברגלו , יסוך צטניו החדות בשר רגלו ועלמו , וינזם בשלס הנותרות . גם מעורו יעשו אדרות , אך לא יסוה מחירס אל הראשון .

ג חולד הגרוד (גרויסע וויזעל , העראייין) , מסכתו בגלילות הרבה באיראפ"ה ובסיבירי"ע , ארכו יותר מחלי אמה , ואורך וצבו רבע , גבשו ימעט מעט מרוחב אלצעות שלס , ראשו עב כנפו . והוא חי (ועבהאפט) מסיר ונלוס (נירוד) . לבע שערו הקלר , ממעל שחרחר אדמוי

בחדר' טעות באותיות כאלה [וכפי שאבא' אכני בהער' מ"ו מלח גלכטינן לא ללרך לחקן כ"ח הבי"ח והסי"ח יסאר במקומו] כידוע ; ופירושו כי עור האב"יהיה יקר בשערו אשר יגזו מילתן כהשיות הטובות , ועור הכלב יהיה יקר בשערו אשר עליו נעור הארדער" והלאב"ל היקר מאד .

תולדת (מר) החיים

אדמוני צהיר או כהה , לחיו וכפיו לבנות , בטנו ירוקי (געלוב'ד) או לבן , חלי זנבו אשר לעבר חילוכה שחור , בלרור שער (האזר בוי) מקלה , ונמלא ממיניהם אשר כל גופם לבן , ושחור מקלה זנבם , בסיביריעין ושאר ארצות הלפוניים , יחלוף גם חולד השחרחר שער גופו בראשית החורף , כי יאבדו ממנו , ויבוא המורתם עד חלי זנבם מראה לבן , אשר נקראם אז בשם "ה ער מע לין וויז"ל" ומהם יעשו אדרות חורף הטובים לבנים בטלואים שחורים . משכנו ביערים אחושות , במחילות עפר וחורים , אשר יליע אותם בחליר ושאר למחים רכים , וילא לפעלו בלילה , או ביום בראותו כי אין משבית דרכו , למלאו טרף לנפשו מכל החי אשר יאכל חולד האבן , כי יערים להם או ילודם בחוקה , ואז יעלה על ערפם , וימלה דמם בשבצו , ואם ירעז יאכל גם את בשרם . בירח ניסן (אפריל) תלד הנקבה ג - ח ילדים נוחים לגדלם ולהכניעם . הכלב והחתול [מא] הם אויביו הגדולים . הלבנים ממינם הם מעטים בגלילותינו , גם הם רעי המראה מן החולד הלפוני . יושבי הכפרים יחשבו אותם למועילים בסגולתם למחלות ידועות בבהמותיהם .

ד חולד הקטן (קליינע וויזל) , דומה בתארו אל הגדול , רק הוא קטן ממנו הרבה , ארכו שבצ אלבעות , לבצ עור ממעל שחרחר אמוץ , ועל בטנו כלבנת השלג . וגם הוא טורף וחומם . ודורש דמי עוף הבית , אך אל הארנבת ואל השפן לא יערב לבו לגשת , והוא נמלא על שדות תבואה ושביליהם , ובמהלכות המזולות אור"ף , גם יחפור לו חורי עפר . מעורו לא יעשה דבר .

ה חולד הצחן (טטינק ראטז , חילטיס , חילק) משכנו בכל ארצות אחרות חולד האבן אשר ידמה לו מאד , בלעדי כי קטן הוא ממנו , ונמלא גם באפריק"א הלפוני . מראה שערו שחרחר (קאספע . בריון) לוארו חזכו וזרועותיו שחורים , ומעל עיניו על לחיו יורד קו לבן . מעונות שועלים , עלים חלולים , וחורים אשר יחפור לו ביערות שדות ובתים הם בית מעונו , וגם הוא ערום וטורף אחר , אשר נוכל לקראו בשם נמר קטן [מב] , נשיכתו מכאבת מאד , בקלפו הוא הומה וגובח ככלב , וילוד טרף לנפשו מכל אשר יאכל חולד האבן , גם יאכל [ויותר בחורף] לפרדעים וקרעטויין

[מא] ומה נעמו דברי חו"ל [מהררין קה:] על ענין זקני מואב וזקני מדין אשר היו מעולם שוכאים ביניהם , ועשו שלום ללכת אל בלעם , שהמשילים אל נכושאח [הוא הוויז'ל כנ"ל] ושוכרא [הוא ההחול , אשר הם מעולם אויבים גדולים זה עם זה] לעבדי הלולא [ושלום] מתרבה דביש גדל .

[מב] ועל כן נמלא את מין הזה בדברי חו"ל המוכנה בשם החושאל ברדלם , אשר באמת הוא שם אחד מחיית הנמר הגדולים הנקרא בל' יוני "פארדלי"ס" [ידה טו : עיו מב .] לענין בשר הכפל , [פסחים ט :] לענין חמץ , הפני שחולדה וברדלם [אשר הם ב' מינים המשפחה אחת ודומים בטבעם לגרור בשר וכל אשר ימלאו] מלויין שם . והיטב פי' רש"י בפסחים על מלת ברדלם , אלכמ"ס פוט"א"ש בלעו" שעיניו בל"א

מערכת (מה) היונקים

וקרעטיון ; ואך להפלא כי יודע דעת להכיר מקום רמזים הלה בארמיה או מהחת לקרח אשר יתפור החריהם לפעמים בעומק חלי אמה . כאשר ימלא כלוב חריגולים או יוניס יחנק את כולם למען שהות דמם , ולינונו אמיץ לבחולד האבן , כ"א ישיג טרפו על הרוב בערמה . בירח שבט (פטברואר) יריבו הזכרים מאד זה בזה , ובניסן (אמרל) תלד הנקבה במעונתה על משכבה הרך כארבעה ילדים , אשר יכניעו וילמדו ללכת כהתול בביתם , מבלי אשר יברחו

שטינקאליט"ם ; ואולם בבכורות ח ; בים כד . צג ; ביק טו ; פהדרין טו : אשר נחשב של בין המינים הגדולים , הואב הארי הדוב הכמר והברדלם" הוא בלתי ספק כמותם חמינים הגדולים , כאשר אבאר ; אכן רש"י נחב גם בסנהדרין וצ"ח על הלח ברדלם , פוטי"א"ש בלעו" ועל זה כתבו יפה בחוס' סנהדרין ח"ל , ולא משמע כן לדחות , אינו עו כל כך וכאן משמע שהוא עו ביותר ודרכו להמית את האדם כו' ואפשר שהוא , מין נחש דהא מפרש בגמרא [ב"ק טו .] לברדלם היינו אפא , ולבוע היינו אפא , ולבוע , וזכו אפעה שכן על גי הלבועים [שי"א"ג] מתרגמין , מישר אפעה" וכתיב [ישעיהו] , אפעה ושרץ העופף , ומיהו יש עדיין ברדלם אחר דהא בפי"ק דבכורות חשיב אפעה , שמוליד לע' שנים , וברדלם לג' שנים , ואע"ג דחשיב ליה החם ביהדי ואב ארי על כרתך לאו היינו ההוא דהכא ודב"ק , דהא מפרש החם דהיינו אפא דהוא אפעה ; ויחנן דההוא דבכורות הוא פוטי"א"ש וכן ההוא דפסחים , תולדה וברדלם" דמיה משמע , שהוא מיה קטנה נעין תולדה" עכ"ל החוס' . וגם דצריה לריבין עיין רב אחרי אשר נעתיק לשון חו"ל בנ"ק דתנן החם [טו] : הואב הארי הדוב והכמר והברדלם הרי אלו מועדין , ופי' רש"י צנשיה וכלל מוקין משלמין בעליהם מוק שלם , וקאמר ע"ז בגמרא [טו] מאי ברדלם א"ר יהודה נפרוא , מאי נפרוא א"ר יוסף אפא ; מיחב"ר מאי אומר אף הלבוע , וא"ר יוסף לבוע וכו' אפא לא קשי כאן בלבווע וכו' כאן בלבווע נקבה . ופי' רש"י דברדלם דמתניחין הוא לבוע וכו' אפא , ועליו מוסף ר' האיר לבוע נקבה , ודבר"ר יוסף לא נאמרו על לבוע שאמר ר' מאיר כ"א במקום אחר על לבוע זכר עי"ש . ועתה איככה יחנן לאמר שהברדלם אשר הוא לבוע יהיה האפעה מין נחש , הלא במשנה כתוב תפורש שהנחש הוא מועד , ולמה יבול האפעה האשר מימי נחשים , עד שילרך להזכיר את האפעה בלבד , הלא כפי הנראה מהכתוב הוא ארסי ומזיק יותר מכולם . ועוד מה זה מוסף ר"מ אפעה נקבה הלא בשם נחש נכלל הזכר והנקבה כבשמות ארי וחב כו' ? גם אשר יביימו בחוס' , וא"ל ל' הברדלם דבכורות המוליד לג' שנים הוא הפוטי"א"ש (אולטיס) , לא יחנן , כי הוא דבר סוחר החפורים , והמקובל אשר האולטי"ם מוליד כמה ילדים חדי שנה בשנה , ככתוב בספרי העבע . והנראה לעמי כי הנה לכאורה קשה מה זה ישאלו בגמרא , מאי ברדלם , הלא הנה ידעו היטב ושמו הרבה בלשון יוני אשר זו נקרא מין אחד מהכמר פאקטע"ר וגם פרדל"ם , ומיזע לא חשבו ברדלם דמתניחין להמין הוא ? ובלתי ספק כי תכלית קושיהם היתה , שלא יחנן שיהיה מונח המשנה להמין הוא , כי הלא הוא נכלל במלח נמר [וכן בלשון ארמי וערבי נקרא הפרלם עלמו בשם נמר] ולמה לי שנים , נמר וברדלם ; ועל זה השיבו שם ברדלם דמתניחין מין הכוונה להמין הנקרא כן בלשון יוני , רק כוונתם להמין הנקרא גם בשם צבוע , והנה מלח לבוע הוא בלשון ערבי שם להמין הנקרא בל"א העכ"ע , וכן כתב הרמב"ם בפירושו למלח ברדלם , מיה הנקראת בלש' ערבי אלל"ב" וכן מל' נפראוא (נ ע ר ע א) [כפי אשר מלאהו בספר החכ' באגלר"ט] הוא בל'

תולדת (מו) החיים

יברחו ; ובכל זאת כאשר יביטו יראו את היונה או התרנגול יתעורר טבעם הפנימי להרגם, והוא ישלח מקרבו - ובפרט באביב - ריח באוש מאד . וגם אותו יולדו ברשות . עורו הנעשה לאדרות הוא נגרע במחירו מעורות חולד העץ והאבן .

ו חולד האפריקאני (פרעטכען), דומה בתארו גדלו כחותיו

(דרכי חייו אל חולד הלחן, גם יתחבר (ויד) פארו) לפעמים עמו, מוסד מראה ירוק לבנה (ווייס געלב) בשערות לבנות עליהם, ויש גם ממראות טובות, עיניו עכורות ואיבנו אדום, והוא חי (מונטער) זעם ונוסף. מקור הולדו בארץ אפריקא, ומשם הובא לספרד וממנה לאשכנז. האזורים יכנעו אותו וילמדוהו לרוץ אתם ללידת הקאניכען אשר הוא תויב גדול להם, ומתמרמר עליהם מאד, וגם הם ברשותו אותו יבהלו

הלרי ויוני כ"כ שם להמין הנקרא בל"א היענ"ע, ובלתי ספק אשר בלשון ארמי נקרא המין הזה **אפא** או **אפעא**, והם כי בלה"ק יסמן שם **אפעא**, למין נחש, מין ענין מלשון זה לזה בדבר הנראה סותרו; וראיה לדבר כי על מלה אפעא עלמו אשר בחנ"ך שענינו נחש [ישעיה לויג] יחורגם, חורמנא" ולא אפעא, ואין לתמוה אשר יסמן בלשון המשנה שם ברדלס, מין אחר מאשר יסמן בלשון יוני ורומי, כי כמלא כזה רבות גם בלשונות הקרובות זו לזו, שיסומן במלה אחת בלשון אחד, מין אחר מאשר בלשון השני, ובפרט כי תאר ברדלס שענינו בלשון יוני, "מומ"ר" (פלעקיג) הוא מקרה מתחרת גם את היענ"ע, שכן גם בל"א כאמר, געפלקט"ע היענ"ע ועתה יחא ג"כ מה שהבדילו חו"ל בשם ברדלס זה בין מין זכר לנקבה, כי גם בל"י יסמן שם זה רק את מין הזכר לבד, כאשר יבואר. ומה נמוה פשר דבר שהברדלס הזכר אלל חולדה, הוא האילעו"ס, והכמל' מוכר אלל ארי ודוב, הוא היענ"ע; לא כהחכם מוספי שכתב בערך ברדלס, 'שהוא אותו הנקרא כ"כ בליו"ר בשם זה, וכי הוא נקב זה של מין חיה אורבת ועורפת כמו נמר [וכן האריך שם החכם רמ"ל בהערותיו, ויבאר גם שם לבוע בזמן נמר הנקרא פרדל"ס בל"י], כי א"כ לא יוכר קושיה הגמרא ככ"ל, וגם שאובחם, כי יבארו את הידוע בשאינו ידוע - וגם אשר כתב שהוא בליו"ר שם למין הנקבה, לא ידעתי מאין לקח זאת, ונהפוך הוא, כי לפי דבר פליניו"ס בספרו [הביאו החכם רימע"ר בספר שרשי ל' יוני ואשכנזי הגדול ח"ב לד תל"ג] נקרא הזכר בשם פרדלס והנקב' ממינו בשם פאנעט"ר, וגם אשר סייס דבריו, ולא יכולתי להבין מאמר ברדלס זו אפא, כי אפא הוא אפעא ונחש" אשר באמת הם דברי החו', לא קשה על דעתי מידי, כאשר כתבתי והוכחתי. - והנה בל"א אחר פי' רש"י כאן בלבוש זכר כו', להיפך, דמחניטין איירי בלבוש נקבה, ור"מ מוסיף לבוע זכר, ומשום דמשתנה לזריה אחרת הולרך לרוספיה בהליו; וגם בערוך ערך אפא וברדלס יפרש כן, דנפרא דמחניטין היא נקבה ורעה היא הרבה יותר מהזכר, ור"מ מוסיף לבוע זכר, ע"כ. מיהו בירושל' לא משמע כן, דקאמר על משנה זו, 'חני ר"מ אומר אף הלבוע, א"ר יוסי בר אבון לא אחר ר"מ אלא בלבוש זכר, שיש לו ענה שהוא קשה כארי" ע"כ. אשר מה משמע ללבוש זכר הוא מויק הרבה יותר מהנקבה [ויפרש בירושלמי ברדלס דמחניטין לא למין הלבוע -] וא"כ תלמוד דידן לסבר שגם לבוע נקבה הוא מועד, בלתי ספק כי הברדלס דמחניטין אשר יפרשוהו לבוע הוא הזכר, הקשה לפעמים כהארי, וע"ו מוסיף ר"מ לבוע נקבה הרפה הרבה יותר ממנו .

מדרכת (מו) היונקים

יבנהו ויחרדו מצלי אשר ימלאו מפלט למו , ואז ידג עליו ערפס וימלא דמם ,
 ואת המותר הבשר והעור יעווב לאדונו . באשכנו אשר שם הוא חית הבית
 ככע יוניד ב' פעמים בשנה ה' - ט' ילדים .

ז חודר צאב"ל , משכנו בסיבירי"ע הלפניו עד מעלת הרוחב חמשים ,
 ונמלא ממינו הנגרע בערכו גם באזמיריק"א הלפניו

דומה הרבה בהתרו , ארחתות חיו , ומאכלו אל חולד העץ , שערו ארוך
 ויפה ממראה ערמון (קאסטניענכרייו) ושער הספל הנמלא ביניהם רך כלמד
 הוא ממראה חמוץ . יערות הגדולים וצויתר מקומות הרים ונשרות הם מצד
 מעונתו , והולם לא יסוב מחיר עורו בכל מקום שבהו , כי יחליף יוסיף או ימעט
 שחרותו הנוץ , לפי זמני השנה , ולערך מקומות משכנו , ולפיהן יוסיף או
 יערע גם מחירו , היותו טובים ויקרים הם במחוז אירקול"ק [מג] אשר
 בסיבירי"ע . והוא מפתח מפני האדם , שובב ומדלג על העלים במהירות

בפלא , מלעו הרך ונקי ינים בעלים חלולים , או החם בצד ענפים שוכבים ,
 ויכבד להכניעו אשר יוכלו לגעת בו ולא יסוך , וגם כאשר יכניעוהו וילמדוהו
 לשבח בבית , אם כי יעג בעליו הרואה שערו היפה ונוץ , הוא למשא
 יסיה במלאותו בבית מריח ברוח אשר יעלה מגללו . בחורף יאכל גם מבשר

נבלה אשר ימלא , בקלה חודש אדר או בניסן תמלט הנקבה על מלעה הרך
 ג - ה ילדים נאווים מאד ; והולם חם כי מטבע הולדתם ירבו מאד , בכל
 זאה יחסר וימעט מספר האב"ל סיבירי"ע מדי עת , ומאז נכבשה הארץ

בזאת בסיבירי"ע הונגה מהאנשים גולי ארץ רוס"א מחטיאלי בדבר
 הנשלחים שמה כאשר ידמו רבים , רובי האב"ל נלודים בחורף מאוחרתי

הארץ עמי יאקוט"ן טוננוצ"ן וואגול"ן בוראט"ן וקאמטשאר"ן אשר
 שם , והם ישלמו מס מכסה נפסוחם בעורות יקרות אלה , בקץ לא ילכדום

כי מראה עירם רע או , וגם בראשית החורף לא יתכן ללכדם ממרבית
 האגמים ורפשות הנמלאים שמה ביערותיהם . אשר יכבד לעברם , וגם כי
 האב"ל לא יפנה עוד למוקשים מלאי אוכל אשר ילינו לו , כי יש לו עדן

רב אוכל בזמתי היערים , ועל כן יחילו עד ירח ששון אשר הפעם יסוך
 הקור שם מאד והנהרות יקפאו , ואז יתאספו מעמים אלה ויחרתו לחברה
 במספר רב או מעט , ללאח לפרות רשותיה' לנפש המיה הוואת , אשר בלחץ
 לא טעבה ורבת הקור כזו היא מלאכה ועמל גדול , חצרות אלה יקחו אתם
 כל לרס לחם מזון וכלי נשק על משך ימי פעולתם זו , גם יבנו למו סגובות
 אשר משם יפרדו יסובבו הולכים כלי אחד בודד במרחצי היערות הנה ונה' ושבים
 יליבו מלכודות , וברחוקים כי האב"ל שומר נפשו מהם יעמנו פחים , ושבים
 לראות

[מג] מחוז אירקול"ק עם העיר הנקראה בשם זה , הוא בסיבירי"ע המזרחית אשר
 לחלכות רוס"א , במרחק חקק"ט פרסה (מיילט) מעיר המחלכה
 פעטערסבורג , ארכה קכ"א ורחבה הלפני ס"ג מעלות ,

תולדת (מח) החיים

לראות אם נלכדו, וימשכו ימי מלאכה הזאת עד חודש שבט - לפעמים למלאו ממין האב"ל גם תמולים, וטקיס לחדס. על הרוב ימכרו אותם שם למדים למדים אשר ישלמו בעדם הקונים בסיבירי"ע עד שמונים ר"כ, ברוסי"א אשר באיראפ"א ייקר מחיר הטובים עד ק"ס וק"ע ר"כ, ובטורקי"א וכינ"א ייקרו עוד יותר מזה.

כר הרוב [מד] (בעער)

הם שבע מינים בשנים החתוכות שש בכל לחי. ושן העין אחת בכל צד. ומחלעות קרות (טלמאן) עשרים ושתים. והם מורפי בשר ואוכלים גם מצמחי השרה. מצבעות רגליהם בוננו באופן אשר יוכלו בנקל לעלות על העצים.

א הירוע (נעמי"ער בעער) גם כי לא נמלא עתה ביערות ארלנו כבימים מלפנים, בכל זאת הוא נמלא וגודע לנו למכביר ממנהיגיו, אשר ירחוהו לנו. גדלו בערך אמתים וחלי או יותר מעט, שערו הסבך כלמר הוא ממראות שונות, שחור, שחרחר כהה או ברוד (כונט). לבנים לא נמלא ממין הזה דק לעתים רחוקים. לפני שנים רבים רבו מקומות מושבו כמעט בכל ארלות איראפ"א, ועתה אחרי אשר נוסבו הארלות, ונבנו האדמות השוממות, והיערים הרבים נמעטו, לא נמלאם כ"א באסארי"ך העליונה, בשווי"ץ, בנפות הרי אלפ"ן ופירענע"ן, ברוסי"א סיבירי"ע ואמזריק"א הלפונית, ולעתים גם בפולין. בקיץ יתהלך בודד במדברות ויערים נעדי האדם, וכבוד נשף חשקו ישחר לטרוף סוסים, בקר, ולאן כו', גם חיות פראים, בעורו בימי עלומיו יחיה ביותר מפירות, הבואה, שרשים ושאר למחים. חושיו החזקים הרמות והריח הם לו לתועלת גדול ללחם לידו, וגם לשמור נפשו ממשנאיו, והוא נופל על שללו מאחוריו עלי ערפו, ובלפרניו החדודים יכהו במעמקי לוארו עד כי ימות, ואז ישסעהו בידיו החזקות ובשניו, בכל זאת ישוב לעתים מפריס וסוסים בכלימה מבלי אשר יוכל הרע להם, כי אלה בקריהם החזקות ואלה בפרסות רגליהם יתמלטו. בשבעו או כאשר נקל לו למלא לידו, לא יחרף לבבו לגעת באדם אם לא יתגר בו, אכן כאשר ירעב או כי תיניק אשתו ילדיה, ויותר במות אחד מילדיו או הוא בקלף גדול, משחית נפשו הוא יקרב אליו כי אין להמלט ממנו כאשר הוא ממזהר לסק על העלים עוד יותר מהאדם. כאשר יתגר בו ויעיר חמתו או יכה מתקוממו בכפות ידיו עד אשר יהומנו ואח"כ יחבקו בזרועותיו ויתקאו. בחורף בנפול השלג על הארץ יבקש לו מנוח על משכב רך בין סבכי

[פר] חקר שם זה נחב חכ"א שהוא חרש, ד"ב"ב, שענינו בלשון ערבי, ה"ל"כ ב"ל א"ט" (לאכגואס געבן), ויחואר היטב המין הזה שכן דרכו ללכת בכבדו ולאט, לא בחפזון כאשר הטורפים.

מערכת (מט') היונקים

סבני עלים, וככה יקוטו - אך לא ירדו - ולא יעשה מאומה. לעת האביב יפלו עור כפוי, וע"כ יכבד לו או ללכת הרבה. ומוליד ה - ג ילדים אשר תאבדם תמס מאד, בכל זאת יתאמץ האדם לבזו אותם בראותו כי אין יולדים עמם, ולהכניעם וללמדם, באשר זקניהם לא במהרה יכנעו. ולבעבור כי ייראו האנשים מהרעה אשר ימליא להם, ומאשר יכספו לעורו הנותן אדרות חמות, על כן יארצו אחריו במסחר להרנו, או יתפסוהו בשחיתו אשר יכרולו. בשרו, גם כי לא טוב טעם הוא, כאכל מדלת העם.

בשנת תקע"ט הרבו בטירא"ל הדרומי תשעה ושלשים דובים. **ב דוב הקרח** (איי: פאלאר, ווייסער, בערע) הוא הגדול והיותר טורף מכל מיני משפחתו. משכנו

על חוף ים הלאפונז בגרענלאנד הודואנסבי"א שפיילבערג'ן נאוו"י זעמלי"א [מה] וזסיבירי"ע הלאפונז מזהר א"ב עד גהר יעניו"י ולענ"א ארבו ד - ו תמות, ראשו ארוך, וגרונו נטוי, שעריו הארוך וסבך (למטיג) דומה ביותר ללמר הלאן, ולבשו כלבנה החלב נוטה לירוק (גול) והוא רב חימה אכזרי וחזק יותר מהראשון, בכל זאת לא יוכר טבע חמתו כי"א בעת רעבונו, כי בימי הקץ כאשר ימלא לחמו לא ירע ולא ייראו האנשים ממנו, וחלום במשך ימי הסתיו הרבים בקרירות נוראות אשר הם, לבעבור כי לא ימלא מזונו וירעב מאד, יסליך נפשו מנגד להתמרמר גם על אנשי חיל מזוינים וגם על הטיה מלאה אנשים - כי יודע הוא לשוט מרחק רב על פני הים גם ללול בו - מבלי אשר יירא, ולפעמים יליקנו רעבונו לעוזב פאת לפון ולהתקרב יותר אל פני דרום. באביב כאשר יתלו שדות קרח הים להשבר ולהפרד לגזרים, ישא הרוח לפעמים גם אוחו עם פלח קרח אשר נותר עומד עליה אל פאת דרום אל אחד מגדות ים נארוועג'ן. והוא ערום ויודע לשמור נפשו. רב החובל אחד אשר רלה ללכדו הכין לו מלודם מבשר ומטעמים אללה כדרך האדוים, אכן בקרוב הדוב אל מערכת הזאת, הבין דעת להעתיק המלודם בראשונה לאט לאט ממקומה, מבלי אשר ילכד, ואת הבשר לקח לו וילך; וכאשר שבו שנית ויטעמו את הכרשת לפעמים מתחת לשלג, הכיר הדבר בלכתו, חפרהו בשום לב, ויעתיקוהו הרחק מדרך מהלכו לכל יוקם בו. כאשר יבואו עליו ברומח וחנית יתאמץ לתפשו בשניו הכרות ולא יעזבונו עד כי יבולשו מיד בעליו, או יתחכנו לשנים. בטבעו גם כי יפגוש באדם לא ירע לו מאומה, אכן בראותו כי מתקומם הוא לו, אז כרגע יתילב נגדו בחמת כחו. טרף שללו מחיתו יער, כרענטייר"ן וטועלים כלבי הים בו"י הם ונבלותיהם, גם אם ימלא נבלת האדם יסיח למלא בטנו, ויבלע

שלו **[מה] כל** אריות הלה הם בקל' לפון ארמות איראפ"א או"א ואמריק"א; גרענלאנד - היא באורך ש"ח ורוחב ע"ד; שפיילבערג'ן הוא שם חי באורך ל"ב; ונארוועג'ן היא באורך ע"ח מעלות. זיין

תולדת (נ) החיים

שללו צנחמים גדולים עם עורו ושערו . סוס היס (ואורחם) הוא חויב גדול לו , בפנעו צו אס יללח לחפשו , יכה בכפיו עמוק תוך גוף כדוב וימסכהו בעוז כחו אל תחת המים עד אשר יחנק וימות . הנקבה חלד תלומים ככל פעם . אחשי גרענלאנ"ד אוכלים את בשרו , ידליקו את שמעו , ומערזו יעשו למו אדרות .

ג ארוך הפה (אנגריסעווייטער בעער) משכנו בארצות הודו , ונקרא בשמו על דבר שפתות פיו אשר יאריכו הרבה כעין השופר (ריסעל) אשר להפיל . האחד אשר הובא ממינס לאיראפ"א חסרו שניו החותכות , ובדרכיו חשכו לעלל , ארכו אמתים , ולבשו שחור בשני טלואים לבנים אשר על חוטמו וחזו , מחיהו רק מתולדת הלמחים , ובהודו יבצאו , יכניעו אותו וילמדוהו .

ד קצר הרגלים (ראכס) , [מן] משכנו ברוב ארצות איראפ"א , ובמדינת' לפון באזי"א ואמעריק"א , בלעדי גלילות הלירים

[מן] כן נקרא המין הזה בל"א , וכדמיון שם זה נקרא גם בלשון רומי , טאקסוס , ולאשר חלמה המלה הואח לשם תחש הכמלא בנחוב , ע"כ נחב רש"י ז"ל ע"ש חמש המוכר בחוכמת ימוקאל [טי"ו] ואנעלך חמש , טייזון בלעז' [טייטאל'ן בלשון ארפח] (ראכס) ; אכן על שם חמש הכחוב בחורה [שפות בה ה] כ' רש"י ועורות חמשי מן חיה ולא היה אלא לשע' נו' , ולא העתיקו עוד למין דאכ"ס לבעבור שהוא מין סמא , ובגמרא אמרינן [שבת כה:] על ענין זה דלא הוכשרו למלאכה שמים אלא עור בהמה סהורה לבד . ומכס נולדי אחד באר מלח חמש בג' אופנים שונים . הא' , שחלת חמש הוא מין מראה ולבע , ויבואר עורות של מ ר א ה חמשי' , וכן הוא בחרגומי' הישני' ובהעמק הע' זקנים שהעתיקו , איאקיני' , והוא מראה חלח (בלוי"א) , ולפי באורו זה יהיה ענין מלח חמשים חמש , חמש" אשר בלשון ערבי שבו נקרא כן החיין דעלפי"ן אשר מראהו חלח כהה , ויבואר עורות חמשים , עורות מחראה חמש (דעלפי"ן פארביג , דונקעל בלוי"א) . האופן הב' , שחלת חמש ישמן מין הככה ועבוד העור כמאפי"ן ושאגרי"ן . והג' שעורות חמשים הוא כמשמעו , עור של מין חיה הנקראת חמש , אס הדאכ"ס הדומה בשמו למלה זו , או כלב היס הנחשב בשנים מלפנים למשפחה אחת עם הדעלפי"ן הנקרא בל' ערבי חמש ככ"ל . ויסכים לאופן הג' , באמרו כי משקל הרבים חמלת חמשים וקשור הענין יורו אשר הדבר כפשוטו , עור ממין חיה הנקראת חמש . והנה אף כי דברי מו"ל בבבלי לא יסכימו גם לאחד מג' דיעות אלה , באמרו [שבת כה:] שהחמש היה מין טהור ובעל גוונים הרבה , עיי"ש ; בכל זאת מלינו בחלמוד ירושלמי פלוגתא חכונת לב' מאופני' המכרים , דאמר החס על משנת כל היולא מן העץ , שאל ר"א מהו לעשות אהל מעור בהמה עמאה ? והכחיב עורות חמשים ? [והחמש היה מין טהא , ושבת ילפינן חמשנן] ר' יודא ור' נחמיה ורבנן [פי' שפלוגתא היא] , ולדעת רבנן היה מין טהור] ר"י אומר טייזון לשם לובע נקרא , פי' שיבאר עורות חמשים , של לבע חמשים , והנה מלח טייזון היא נקלרה (פערקירלט) ממלה יונית , היקיניטינו' . [וכן נחב גם המוספי' שענינה בל"א , בלו י"א , אשר מלה זאת עלמה היא חרגוס הע' זקנים לשם חמשים , ומכסים לאופן הא' אשר הבאתי למעלה . ור' נחמיה אומר גלאקטיניון , וכה' המפרש , שם לבע" אכן מחשמועו דברי ר"י שסיים דבריו , לשם לובע נקרא" משמע שר"כ לא ירש' כמיהו שהוא שם לבע , כ"א הוא עור חמש של מין חיה הנקראת גלאקטיניון]

מערות (נ א) הזנקים

באירוסים . אורך גופו אמתים ורבע , וזנבו רבע , חוטמו כחוטם הכלב , גופו עב וקלר מכוסה בשער עב כגוף הדוב , כפות ידיו ורגליו קלרות מאד , אחוזות בלפרטים חדים לחפור בהם . מראה עורו העב אחר בראשו לבן , בפללות שנים שמורים העוזרים מחוטמו בין עיניו אל מתחת לאוזניו , מראה בצו צולו , שמור לבן אמוץ וירוק (געבליך) ללעיו שחרחר אמולו , ובטנו רובו שמור . בין רגליו מאחורו חלוי כים אחד מלא מיץ שמן מאד ובאוז

וכן כתב המוספי בהביאו דברי הירושלמי זה בערך גלאקסינון [ומה שמעה שהיה גירסמו כן] שהוא המארדע"ר או הלאב"ל [הערה מ'] כאופן ה' אשר כתבתי . והנה בירושלמי שלפני דפוס שקלא"ו ודפוס דעס"ו כתוב גלאקסינון בטי"ח , אם לא שגאמר , לפי המוספי , שט"ם הוא בשיבה , וע"כ נראה לדעתי שחקר חלח גלאקסינון לוינו כאשר כתב המחבר מוספי , כי גלא הוא חולדה (וויזל) וקסינון ענינו , אורח הבא ממרחק , וע"ד זה יסומן המארדע"ר אשר חולדתו המרץ לפון" כאשר כתבתי בהערה מ' בשמו , כי באמת שם גלא הוא כולל בלש"י ויני משפחה ממינים אחרים הוויז"ל המארדע"ר והקאטע"ע ; דק לדעתי הוא שם מורכב מחלח ג לא שהוא שם כולל משפחה מינים אלה , ומחלח יק ט י א ס א"ן שהוא בל"ויני שם המין להוויז"ל והמארדע"ר , שכן דרכם לכתוב שם המשפחה ושם המין , וכיון היה לכתוב ג לא יק ט י א"ן ; אפס כי כתובד המבטא השמימי בצ"ר אח השי"ח חמלה ואח , ובירושלמי השמימי אח הסמך , אשר בזה יהורלו לנו ביוחר דברי המדרש שהבאתי שם **במדרש** קהלת (ס' פ) עורות חמשים מהין ; ר' יהודה אומר אלטיינון ור' נחמיה אומר גל ט י כן כו' , ולבצבור שהם אחס חמשים עלתם הכוכבים בירושלמי בפלוגתא זו , מה כצין כי גם במדרש ל"ל כמו בירושלמי טיינון וגל א ק ט י נון כו' . ואמרי שבארנו דברי חמשים האלה בירושלמי , הנה מה יקל לנו להבין דבריהם עלתם גם בחלמוד בבלי אף כי נאמרו שם במוספא אחר , דמציא שם [שבת כה] . אבעייח ר' אלעזר המובאה לעיל בירושלמי , וקאמר ע"ז , חמשה שיהיה בימי משה קאמינעי ליה עמא או עבוד היה ? א"ר יוסף חנינא , לא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה לבד ; מחיב ר' אבא , ר' יהודה אומר ב' חמסאות היו א' של עורות אלים מאדמיס וא' של עורות חמשים , ור' נחמיה אומר חמשה אחד היה [פי' רש"י חלוי של אלים וחלוי של חמשים] ודומה כמין חלא אילין וחלא אילין מין עמא הוא כו' , ע"כ . ואמרי שהם אחס חמשים עלתם אשר בירושלמי כבינה כי דברי ר"א של עורות חמשים , יבוארו מראה חמשים כו' , וע"כ סיים בעובות אלים , בחלח , מאדמיס , ולא חיי סמא א' של עורות אלים וא' של עורות חמשים , ללמד לנו אשר ידבר רק מן המרא' והלבע , ור' נחמיה אומר דומה כמין **חלא אילין** , והנה העורך בערך חלא אילין כ' בשם גאון אחד שהוא חיה קטנה נדמות מחול כו' והלמדן אוחה ללדת השפנים , ע"כ : ובאר כמין הזה כיצר מחוד מעשו [אשר יסמו לו] שהוא חולד , פ"ר ע"כ , אשר יולד בכל ארלות החמות ללדת השפנים וכיון גם פה אל הגלאקסינון [שהוא המארדע"ר , בעל גווי' יפס] אשר בירושל' , ולאשר אינו נהלא בארלותיהם , בארו היטב כמין הפרעטכ"י הנחלל שם לרוב גם נכנע [ודומה לו באמת , כי הם ב' מינים משפחה אחת] ור' מר דומה כמין חלא אילין' ויהיה לדעתו החמשה מין עמא כאשר חירלו בירושלמי , ואולם בחלמוד דידן ירלו לדמות זאת , ואמרו ה"ק כמין חלא אילין ולא חלא אילין כו' דאלו החם עמא ובהל טהור . . . והנה בהנחותא [פ' הרוח] מחלוקת החמשים האלה בל' אחר , דאיתא שם , ועורות חמשים ר' יהודה ור' נחמי' ר"י אומר חיה טהור' גדולה הית' במדבר יקין אחד היה לה בחל' ובטורבו' גוויס , ור"ג אומר מעשה ניסים הית' ולשעה

תולדת (נב) החיים

ובאור, והוא גולמי (פשוט) עלל, בודד, ומכיר חימה. מחית נפשו יקח מכל אשר יאכל. בראשית החורף הוא שמן מאד, ואז יחפור לו מערה עמוקה בלמהים ויותר, במצואים שנים, מולעת בחליר, וכבוא לילות הקרים ירד אל מערתו, וישכב בראשו כפוף אל מחתת לבטנו לחוד כיסו הנזכר, אשר משם יאכל כל החורף את המיץ השמן המהקבץ שם מעט מעט, ורק בעתים בלתי קרים ילא לחוס היום לשחות או לבקש אוכל מעט. והוא מוליד במערות ג- ה ילדים אשר תכלכלם יולדתם עד עת החורף, ואז יחפרו גם הילדים מערות להם לבדם; בלעדי מסחר מעונו אין לו צמה להגן על עלמו כי רפה ידים הוא, במחבואו יאח פני הכלבים המחפשים אחריו בנשיכות מכאיבות, או יכס בזרועות ידיו גם עדי מות, בכל זאת יחפרו האדם ממעונתו, או יגרשוו בכלבים עזי נפש. יש מקומות אשר יאכלו את צפרו מעורו ועשו אדרות לסוסים, וילקוטים.

ה הרוחץ (וואטבעער, טופס, ראקון), ארץ מולדתו באמעריק"א החמה ומעט מאיים הקרובים לה, דמיונו כהדאכ"ס, גדלו כאמה, ונצבו כחלי אמה, זקנו ולחיוו לבנים בקו שחור יורד ממלחו על גובה חוטמו, גבו וללעיו הם ממראות שחור, אמוץ או ירוק לבנה (ווייסליבעלב) ובטנו חור (בלייער) שער זנבו הסבך מוקף בטבעות ממראה שחור, והוא חי שנים הרבה ומפרה גם כאשר יציאוהו לאיראפ"א, חוש ריחו חזק מאד. מאכלו שרשים, למחים, לחס רמשים ומיני פרי, גם יעלה על העלים לחפש צילים ועופות מקניהם, ויארוב להם בערמה ותחבולה כשועל באשר כמה מטעמי אכלו. ונקרא בשם רוחץ על סגולת טבעו, כי ירחץ בראשונה כל מאכל אשר יאכל במים. ואח"כ יאכלנו, וכאשר יחסר מים לו יכמה בקולו. באמעריק"א יכבשום וילמדום לשבת בית, אשר גם שם יולידו צנים שנים או שלשה, ויאכלו את צפרו הטוב, ומעורו ועשו טובעים.

ו האוהב רבש (האינגראכס, ראטל), משכנו באפריק"א הדרומי, דומה בחתרו אל הדאכ"ס, מראהו ממעל אמוץ, וראשו ממול פניו ובטנו כמראה עפר (טווארלבריון). בגלילות אשר לא ילמחו עליהם ויערים אין, שם יעשו הדבורים רבשם במחפרות אדמה אשר יכרו החיות למו, והוא מאהבתו את הרבש ילא בערב לחור אחריו מקומות אלה, אם מאשר יראה אן פני הדבורים מועדות לעוף, או משמש קול המיתם ולפזפוס, למען כוליא רבשם משם כי זה כל מאכלו, ולא יירא מנשיכת הדבורים כי עורו עב. והוא חזק מאד.

ז מבקר ההרים [מז] (פילאפראס), משכנו באיראפ"א ואז"א הלפוני, דומה הרבה אל הדאכ"ס, ארכו אמה ורבע, ונצבו שליש

שנברחח צו בשע' גמיה, ע"כ

[מז] מקור שם פילאפראס ר' א"ס הוא מל' נארוועג'ן, שענינו בלה"ק, מבקר ההרים (בערגנעווער), ורבים אשר לא ידעו זאת חשבו כי הוא מלה אשכנזית

מערכת (נג) היונקים

שליש אמה, ולו לפרטים חזקים וחדים, ראשו ממול פניו ובטנו כמראה עפר (טווארלבריו) נוֹלֵץ, ומאחוריו כלול שחור ולבן, גבו כמראה ערמון בטלוח ממראה עפר נוֹלֵץ בחוד. הוואלפערנ"ע אשר באמטריק"א הלפני הוא כ"כ ממינו. מאכל פיהו ממיני החיות כלבאים אילות דובים וזאבים, אשר ישיגם בערמה באשר יארוז להם על העליס ויפול פתאום על זארום, גם הכלב ירא מנשיכתו, או מאשר יזרוק לעיניו גללו הסרוח וזאוש, והוא סובב הולך בקיץ ובחורף, ולא יישן כשאר מיני משפחתו, גם בעתים היותר קרים. בחודש אייר (מייא) תלך הנקבה ב' או ג' ילדים הנחוס להכנע, ויכלכלו אותם בצבר ובלחם. מעורו הנוֹלֵץ יעשו אדרות חורף טובים.

כה הכלב (הוגר)

מיני משפחה זאת. ראשם מחודד, ושפתות פיהם ארוכות. שש שנים חוחכית בכל אחת מלחיהם. ואצלם שן העין אחת ארוכה. ושש או שבע מתלעות בכל צד.

א הירוע, משנים לא יחכו נעשה הסורף הזה לנכנע ומרביז בית האדם, הכלב הוא ראש לכל היונקים בכשרון טבעו אשר יוכל לבוא ולשכון עם האדם בכל מקום שבתו, מארלות בערות אשר תחת קו השם עד שדות הקרח וקפאון אשר בגלילות הלירים; גם הוא רב האמון (טרוליק) שומר הון ונפש אדונו, ושומע ומבין לכל אשר ידמונו לו, הרבה יותר מהם; האומנם העלות יקרות אלה לא נראה ממנו כ"א בהיותו תחת יד האדם השומרו לכל ירעו גם לו, לא כן דרכי החי הזה בארלות מזרח ובטיריק"א אשר שם הוא עוזב, סובב הומה בחולות לבקש טרפו [מח] ואין אדון לו, כי אז גם הוא יאבד הרבה מסגולותיו הטובי, סובב לורר לאדם ובל יללח לכל עבודותיו. חושיו הטובים הראות השמע והריח גם הדעת אשר לו יתר משאר היונקים ישימוהו לרצ חועלת אל האדם, והוא קל להחלמד לכל אשר בכחו יתר על כולם. ועד מה יגיע אמון מחוכמים אלה, ספר לנו האדון ליכטענשטיין, כי הכלבים אשר לתושבי (קאלאניסין) ארלות אפריק"א הדרומי, בלעדי אשר ישמרו לאן אדוניהם בחזקת ואומץ לבם מטורפי ערב, עוד גם כאשר ילודו הם בעלמם מחיתו יער לא יגעו בם מבלי אשר ידע אדונם, ועיניו ראו בהיותו שם אלל אדון בית אחד, בא כלבו אליו פתאום במרוץ ויתן אותותיו כי יקרא את אדונו ללכת עמו, ובראותו כי שנים מכלבו יחסרו לו הבין כי דבר הוא, וילכו אחריו מהלך ג' רבע שעה, שם מלאו שני כלביו עומדים סביב אנטיאלפ"א אחד, אשר קרעו לואריו ולא נכשו.

פילפרא"ם, שבאורו, האוכל הרבה ומחוק שמו חררו את חשיו שהוא וולל ולח יטבע לעולם, ועוד הוסיפו הכל לאמר: אשר בהלאת בטנו הרבה ידחוק את גופו במקום לר בין ב' אילנות לחטן הוליה גללו, דברים אין אחת בם. [מח] ואליו החטיל דעה אח אויביו לאמר: [ההלים ש וישן] וישבו לעריב יהקו כ כל ב וישווצו עיר. תכלי אשר נחלל ונבץ כוב תכלבי ארנחתינו.

תולדות (נר) החיים

נגעו בו , למהת אדוניסה . בטבעו הוא רצ הרגו ומהיר חימה , אשר יקום מלריו בשניו החדו ; ואלוה התחשבט אדוניו יתלמד להכניע כל תשוקות כחותיו עד מאד [מט] ואין אחד מכל היונקים מכיר טובת אדוניו אהו כמוהו ושומר חפני אדוניו לכל אשר יפקדו ; גם יעזר לו במלאכת הליד הרבה יותר משאר

[מט] בפרק שירה, והובא בילקוט פ' בא, ישעיה חלמירו של רחב"ד החענה פ"ו תעניות ואמר כלבים שנאמר בהם [ישעיה נ"א] והכלבים עוי נפש ,

יוכו לאמר שירה זו [ההלים צה"ו] באו נשתחוה וכנרעה כברכה לפני ה' עושנו . עכנה אוחו הלך מן השמים ואמר . ישעיה עד מתי אחת מתענה על זה ; גורא היא מלפני הקב"ה , מיום שגלה סודו לחבוק הנביא לא גלה לברי' שבעולם , אלא בשביל שחלמירו של אדם גדול אחת לכך זקקו לי מן השמים ושלמוני אליך , ואמר כלבים שנחוב בקו ולכל בני ישראל כו' , ע"ש . הענין כולו תמוה מדוע יחסו באמת להכלב' שירה כו' , באו נשתחו' וגו' אשר ע"ז לא נחלא מאוס מענה גם צפי המלאך , ומה זה סודו לחבוק הנביא ? והנראה לדעתו להקל מעט מובן המידה הזאת . כי הנה יודע כל חכם לב , שכל דברי השיר' המיוחסות לכל מין ומין , אין הכוונ' שברואים אלה בעצמם יאמרו זאת , כי מי שס פה למו ואיך ידברו ? רק הענין הוא שהשיר' הוא חלמירו אשר האדם יתעורר לפי מדות הטובות מברואים האלה ומעשיהם אשר כונן בטבעו לכל מין ומין , ע"י אשר יאמר המקרא התכוון למדה ומעש' כואת [ומה כתב הרשב"א [ע"ו י"א] . בענין הסרים בקשו עלי רחמים , וכן פרק שירה שהעופות והמיות מקלסין לא שהם אומ' כלום כו' , וייהיה אמירת השירה ע"ד השמים [מספרים וגו'] למען אשר יאחו גם הוא בבחירתו במדה כואת במקום חתן הכנון לה , כי אין לך כל מדה ומדה גם הנרא' יותר גרוע' כאכזריות וקנאה , אשר לא יהיה לה מקום וחזן להחשב בהעש' למדה טובה גדול' , וזהו כוונת דבריהס"ל , כל האומר פרק שירה בכל יום [פי' שאומר] למען ילמדו לעשות את הטוב והישר מדרביהס"ן מובטח לו שהוא בן עולם הבא , והדברים עתיקין והנה באור מלת א מוכן ה במקרא' הוא על הרוב כמו מלת בעתון [לופער לאסיג, לופטריען] והוא , אם אבטח באדם גם בהנרא' לעין כי רעה הוא עושה , שפעולתו זו היא לחלית טובה כי אוהבי הוא , זה יקרא אמונה כי אני מאמין ובטח בו ; וזהו באור המקרא [משלי כ"ו] כאמנים פלעי אוהב . כי הנפלע מאוהב לא חמר' אפו עליו כי כאמנים לו הפלעים ובטוחים בקרבו אשר הם לעובדו , ויוצן בזה מקראות רבים . והנה מדה נפלא' כואת הלא נחלא בהכלב אשר הוא באמת עו נפש ורע בטבעו , ובכל זאת לפני אדוני יכנע עד מאד , אשר גם אם יפלענו ויכנו נפש לא עייז נגדו , כאלו יאמין ויבטח בו אשר לעובדו יעשה כל זאת באשר הוא אדוני , והאדם אם יהיה לו בעתון מזה ביולרו להאמין שכל הנעשה עמו גם הנרא' לו רע מאד הוא בהשגת' מאת ה' לטובה רבה אהו אין לך מדה גדול' מו , וע"כ אמרו חז"ל [מכות כ"ד] והובא בכתה מקומות במדרש , דרש ר' שמלאי תרי"ג מלות כו' בא דוד והשמידן על אחת עשרה כו' בא מיכה והשמידן על ג' כו' בא חבוק [ב"ד] והשמידן על אחת' ולדיק בא מו כו' ימיה' כי הוא באמת עיקר וסוד גדול בדברי הירא' כולל כל פעולות ומ לע"ד האיש הישראלי אשר המר' הנפלא' זאת כלמד - כנול מנחל' ולטעות מחול - מהכלב הבוטח ורע האמון , וסובל ע"כ את כל הנעש' לו מאת אדוני כו' ; וע"כ יחסו לו בפרק שיר' הכחוב - שעיניו אשר חמנו ילמד האדם - באו נשתחו' וכנרע' כנרע' לפני ה' עושנו , כי נכון להכנע מאד מאת אדון כמוהו אשר הוא אלהינו ולו

מערכת (נה) היונקים

מחלל כל החיים. בסביריט'ון וקאמטשאלדק"ע ילמדוהו למשך בעגלה הוזהלת (טויטשע). מחללן מכל אשר יאכל האדם, ושנת חייו ימכנו עד ט"ו או כ"י שנים, ומוליד ג' עד י"ב ילדים עורים עד שנים עשר יום, אשר תגדלם אחם בשום לב רב.

הכלב הוא עלול למחלת הסגעון (סאלו) אשר תקרה לו לעתים, ובהא

לו על הרוב מנסיבת חום או קור חזק, ולאחר פתאום ממלב האחד אל השני, או מחסרון מים נקיים. האדם הנשך ממנו בעתות שגעוני מדבק גם בו המחלה הזאת, ואז חמתו בוערת, נושך מסביב לו [אשר גם השני ישיג המחלה הזאת] ולמאו רב מאלד בראותו מים או סלר מסקת האחוזו פללות ורערה, ומתים לסוף שבאבים עלומים, המחלה הזאת נקראת בשם מורח המים (וואסערטייא) אשר עוד לא נדע לה רפאות תעלה בטוחה.

מבחר המינים [א] כלב האבר (בויעריהווגר) ולמינהו כלב הרועה הארסי ידוע. [ב] נושך השור (בולווענבייסער), בחוטמו סקה (סאמל) ופיו סקלר ונסב למעלה. [ג] דאגנ"ע האנגל'י,

גדול, ויפה, חזק הנוקטוב המבט. [ד] הכלב מנייאפונדלאנד [נ] שערו ארוך ודק כמשי, ועור דק פרוש בין אלבעומוי נשמות צהם.

[ה] כלב הציד (יאגרוגר), תארו ידוע, ואליו יחשב גם הוואכט'י. סינער, ושפירבו"ד. [ו] כלב וואכט'ל הספרדו (סאסאטיע.

וואכטוהוגר), שערו למרי (וואליט) מעט, ארוך ודק כמשי. [ז] כלב הים (סורו) שערו למרי. [ח] כלב הגדול והקטן מדענין,

תארו ככלב האכר רק יגדל ממנו. [ט] כלב הרוח (וויטהוגר) הוא דק מאלד וידוע, ולמינו יחשב כלב הערום (כאקס) מטירקיי"ל. [י] כלב

הדאב"ם, צרנליס קלרות. בשר סגלג טוב למאכל כבשר סלאן, וכאכל לפעמים גם באיראפ"א, מעורו - ובפרט מעור ספור"ל - יעשו טובעים וסלר חפלים, או יעבדום לנעלים.

ב השועל (נא) (פוכס), משכנו ביערות איראפ"א. אוי"ל הכלתי

חמה ואמטריק"א, וידוע בגלל ערמתו ונכליו, ארטו תמה ומדת גבה יותר מחלי תמה, וזכו המטסה בשער סבך (לזאטיג) צ' שלישי תמה

אחמו, כדרך הצב"א הזאת. וא"כ יבנו היטב גם דבלי המלאך שאמר: מיום שגליח סודי לשבוק הבג"א, כי הוא אשר הודיענו סוד יקר הל'. והעמיד כל פעולות ישראל רק עליו, והבן [עיי' עקרים מאחר ג' פ"א]

[נ] הוא שם אי אחד אשר להבריט'ן באמטריק"א הלפניו מתחת לאברלוא"ר, ונקרא גם שער נובל" ארבו שכ"ב, ורחבו מ"ח מעלות.

[נא] שם זה נכלול בלה"ק צ' חיים, אח השועל הידוע, וגם אח מין שאקאל'ל הכתוב אמריו; חקור שם שאקאל'ל זה נובע מלשון פרס וערבי, שכן נקרא בלשונם

שאגהאל', והניח"ל הזה הוא הצדה נקרא' בלשונם גא'ין הקרוב' בחנ"ס להבדת אוח עי"ן רק וחר עמוק, אשר הוא באמת שם שועל אשר בלה"ק. ואהובו החכם מופלג וזלם מה' ישראל ש"ן ל"י, העירני לאתר שאולי לזה מונו מו"ל [י"ה ד] באמטריק"ע

תולדת (נו) החיים

אמה . מראהו ממעל אדום שחרחר , שפתיו לחיו ולועו לבנים , בטן וחזה הזכרים אמוץ , ושל הנקבות לבן . שניו חדות ולפרטיו שנונים . וקל לרוץ . והוא מייטיב לשמוע להריח ולראות . למצטת מעונתו יחפור לו מטרה עמוקה כשלש אמות , נחלקת לחדרים וחפירות במסילות עוברות ביניהן מזו לזו , גם יגרש לפעמים את הרח"ס ויגזול מעונותיו בהבאישו את משכנו בשתנו רע הריח ובגללו אשר ישליך על פתח צואו למען יגעלנו . חיות קטנות ועופות , ולעת מחסור גם לפרדעים ועקרצים הם חמודי בטנו . ולעתים יאכל גם ענבים ושאר פרי העץ , רובי שלנו יחטוף בגילה , אם צנכליו הרבים או גם בחוקת כחו . מקלה חדש ניסן (אשריל) יולד ד"ו ילדים עורים הנקלים להכנע . וגם כי הכלב ידמה לו והם ממשפחת בית אב אחד , בכל זאת נמלאהו לאויב גדול לו , אשר יבחר לעוזב אילה עוברת למען תפוש את השועל . בשרו סר טעם מאד ונאכל בכל זאת ממשפחות גוים אחדים בסיבירי"ע , ועורו יקחו לאדרות . הליד אורב לו למכביר בפחים אשר יליג על נתיבו , בשחיתות כי יחפור לו , ובכלבים עזי נפש אשר יתפשוהו . למינכו יחשב [א] שועל האדום (ראשה, בראר. סוכס) , נמשכו באלות השועל הידוע , רק הוא קטן ממנו , בטנו וקלה זנבו שחורים . [ב] המצויר (קריילסוכס) מראהו ירוק לבנה (ווייסנעבלויך) בשני פללות שחורים עובדים זה על זה . [ג] שועל הבספי (וילבער סוכס) , משכנו באמעריק"א הדרומי , מראהו אמוץ בהיר , ועל צענו כלבנת הכסף , פיהו שחור אוניו וזרועיו שחרחרים , מעורו יעשו אדרות יקרים .

ג שועל השחור (טווארלנעסוכס) , משכנו בגלילות הקרים אשר באיראפ"א אזי"א ואמעריק"א , אורך גופו כאלמתיים ויותר , וזנבו כחלי אמה , שערו ארוך דק ויפה ממראה שחור , ויקחוהו לאדרות במחיר יוסר יקר מהלאב"ל , כי יעלה לפעמים ערך האחד עד ת' רוי"כ .

ד שועל הלבן (ווייסע. סאלאר. סוכס) , אך הוא האחד המרחיק מעטנו בקלה הלפון , חבר אל דוב הלבן . שערו ארוך ורך כלמר , ומראהו לבן או אמוץ , ויש ממינס אשר מראהם נוטה לתכלת , ודומה אל שועל הידוע . בלויאפוב"ס נחשב כ"כ למיט .

מקרא כחוב [נחמיה ב' ו] והשגל יושבת אללו , מאי שגל ; אמר רבה חמאי' דרב כלבחא' ומה ראו לדרוש תלח שגל על כלבחא' ? אם לא שכונו להמין הזה הנקרא בחמת בלשון פרס בשם שאגהאל' וכנוהו חז"ל כלבחא' כי הוא ממשפחת הכלב ודומה לו , וכן נקרא בל' רומי , קאני"ס אוירעאו"ס , שענינו בל"א , גאלדהוכ"ד ונקרא גם ווילדער הוכ"ד ; [ורבים מחכמי הטבע יחשבו את השאקאל' גם לאבי הכלב הנכנע אשר לטון והבאח' רא' לדבריו מהא דלמיריין [מ"ק י'] . והוא כלבא דהוי הכל מחמני דרבנן כו' , שבלתי ספק היה זה המין שדרכו שמה לבוא במעונות האדם ולאכול עורות מעובדים ונעלים נכחוב בכל ספרי הטבע , מבלי אשר נמלא שיעשה נכה הכלב הידוע .

מערכת (נו) הזנקים

ה שאקאל [נב] או (טהאס, יאקאל, גאלרוואן), דומה בתארנו למכביר אל הזאב, מדת ארבו רק אמה וחלי, ומראהו ירוק אדמוני כזהב בטנואים שחורים ואמוליס, ראשו אדמוני כשועל, לוטו לבן ירוקי (בעלבווייס) זיבו סבוך בשער אמוץ, ושחור מקלבו. - בנחותו ודרכיו ידמה אל השועל ואל הזאב, וטורף חיה ועוף באשר יוכל, גם יתגנב אל בית האדם לגנוב אוכל ולפעמים גם עוללים מערשותם. כאשר לא ימצא מאכל חיים יאכל גם מפרי העץ למחים וטרשים, וביחוד ענבים [נג] אשר יאכזב מאלד. או יתפור מתים - כהייע"ע - מקברותיהם, וע"כ נמצא על הרוב בחלרות הקברים [נד]. מעונתו בסך עלי יער, ובין גלי אבני, ובסרבות

[נב] **דרעת** ח"א נקרא השאקאל בל"ק גם בשם **תנים**, המחזור ליושב במדבר ומרבות שוממות, וכחז שגם רבינו תנחום יבאר את הח"כ"ס למין הזה [החכס ר"ח זה היה בסוף אלף החמישי, ונקרא בשם "ר' תנחום מירושלים" ופילא החכס הכולרי זה בהקדמתו את האיש ההוא ואת ספריו על מאלד, ויספר עליו אשר עשה לעקסיקאל"ן בל' ערבי המבאר כל המלות אשר בחלמוד, וגם פירוש על נביאים ראשונים, והמה בכתובים מוכחים כהון יקר בניבילאטי"ק אחד, ומהם שאבזרבים מחכמי העמים באורים שונים] וגם הזאב הנדל' לו בחקריו ונארו לרוב נקרא ב"כ בל' ערבי בשם **תאיין**; ואולם שם חניס הנאמר בנבואת חזקיהו על פרעה [יהואקאל כ"ג] הזנים הגדול הרובץ בחוף יאוריו, הוא בלתי ספק מין אחר, וירמזו על הקראקאדילי הנמצא לרוב ביאור ההוא; ולדעתי נקראו ב' מינים אלה בשם חניס שהוראתו בל"ק הספד וקינה [כחו, לחנות את בן יפתח] [שופטים י"א] שענינו לספוד ולקונן, וגם שהוא מגורת בל"ה, כבר ידוע כי הכפולים יחלפו לרוב עם בל"ה, וכן מלת האני' [ישעיה כ"ב, איכה ב' ח] לדעתי יהיה ארש' חנן, והאל"ף חמורה אות הכפל כמו בואו ח' בואו, כידוע] לבעבור קולם הדומה לקול כער סופד ומילל, כנחוב בספר פה על השאקאל, וגם להקראקאדילי יחסו בשנים חלפנים' קול כער סופד ואחרו אשר זו יעשה את האדם; וזהו חלילת הנביא [מיכה א' ח] אעשה מספד ק' ח"כ"ס, [איוב לבט] את הייתי ל' ח"כ"ס, ולבעבור כי יתאכזר לטרוף לפעמי' גם ילדים קטנים מערשותם, כגינה היעב קינת ירמיהו [איכה ד' ג], גם חנין - המחאמר על ילדים אמרים - חללו עד הניקו גוריהן בן עמי לאמר וגו'; ואולם יש עוד מין חנין אחר חמיני דגים גדולים וכחשים, כמו [בראשית א' כ"א] החניניים הגדולים, [ישעיה נ"א] התנין אשר בים, [דברים לב' ג] מחת חנינים, ויבואר במקומו [ועיין הער' ל"ה קנ"ו וקס"ח].

[נג] **והם** עושים עי"ז מוק"רצ בנרמיהם, וזהו חלילת שהע"ה [שה"ש ב' טו] שועלים קטנים מחבלים כר ח"ס. **במרדש** [פ' בלק] ועמוד מלאך ה' במשעול הכרמים, רמז לו שהכרמים נמכרים כשועלים, ופי' המתנות כהו"ה הכרמים שהם ישראל נמכרים כשועלים" והנה כל משכיל יראה שדבריו מסרי הטעם; כי מה זה, נמכרים כשועלים? ובלתי ספק הוא ט"ס ונ"ל כאשר נחוב בחמתו"ה שם שהכרמי' [הם ישראל] נמכרים לשועלים (עמו"ה), והחלילה מוזנת מאשר כתבנו.

[נד] **וזה** הוא לדעתי כוננת חלילת להע"ה [ההלים מד' כ] כי דכיתנו במקום חניס [שהוא מקום הקצרים, והכפיל העיין] וחכם עלינו בללמות

תולדת (נח) החיים

ובחרבות [נה] השוממות הנמלאים לרוב בגלילות ההם. ויפגשו ממינס גדודים כארבעים עד מאה הולכים יחד [נו] קולו הנורא אשר ישמיע על הרוב בלילה דומה לקול נער סופד ומילל: וגם אותו וכיניעו ככלב הבית, והוא מכיר ושומר הדוניו כמוהו. משכנו בארלות החמות אשר באו"י"א כהשור פלשטים פרס הודו וערב, גם על איים אחדים אשר בים התיכון.

ו הזאב (ד' וואף), נמלא ברוב הרלות הלפון, תארו ככלב האכר והרועה, ארבו אמתים וגזבו אמה וחלי, זנבו הסבך בשער ארוך אמה, ותולס בין רגליו. שערו הארוך וחזק הוא אמוץ בקץ, ובחורף שחרחר ירוקי, או בלול ממראה אמוץ ושחור, גם יש ממינס שחורים או לבנים. הזאב הוא עורף נושך וחומס צורע חזקה, לא בערמה. מבחר משכנו ביערות ואגמים, יומם ינוח ולא יערב לבו ללכת, אם לא כאשר ירעב, ובלילה ילא לטרוף באשר ימלא חיתו יער וצית, אשר לזה יועילו לו חושיו החזקים מאד, ומרולתו אשר ירוץ לפעמים בלילה אחד כשלשים פרסה (מיילע), החיות אשר לא יוכל לערוך מטבח' יחידיו יערוך עליהם לחברה עם עור אחדים ממינו; וגם את הכלב אם יוכל לו, יתפסנו לאכלו. בלכתו שומר את לעדיו, כי ירא פנ יבשל - ממוקטים שחו לו - בהליכתו, בחורף כאשר יחסר אכלו הוא מר נפש מאד, ואז יירא מנסוע בדד ביערים בלי נשק. גם יבוא לפעמים לכפרים וישבור או יחפור רפת בקר לבזוס, ולעתים רחוקים יגנוב גם עוללי בית. והוא אמוץ כח, חסר האמון ומבטו מלא מרמה, וירוך נושא שה גדול בפיו מבלי אשר יסבכוו עלי ארץ, ברעבו יאכל כשני שות בפעם אח', ואז ישפוק לו גם עד שנים או שלשה ימים ריחו רע, וגם מוכה לפעמים במחלת השגעון. בחדש שבט (פֶּעֶבְרואר) הלך הנקבה בסבך עלים או במטון שועלים ג-ט ילדים, אשר תשמרם ותלפנס משאר זאבים לבל יאכלום, והם נוחים להכניע; אפס כי גם אז לא נוכל להאמן לטבעם כי ברע הוא; ומרוב נוקיו אשר יעשה יארב לו האדם, ובמקומות הרבה יתנו גם שכר לאיש אשר יסרגוהו. בשרו רע הריח והטעם, ולא יאכלוהו כ"א הטונגוזיין אשר בסיבירי"ע, מעורו יעשו אדרות. [הזאבים הגזקרים בספרי מסעות ארץ אפריק"א, אינס הזאב הידוע, כ"א ה"ענ"ע].

הלבוט

[נה] ועל כן יאמר בכתובים [ירמיה ט י] והיתה ירושלים לגלים מעון חטים; [ישעיה יג כב] וחטים בהכלי עונג, [שם לד יג] והיתה נוה חטים, ועוד כאלה.

[נו] וכפי הנראה אלה הנה אשר לכדס שמשון ג' מאות בפעם אחד לשלהם בקמת פלשטים [שופטים טו ד] כי ילכו בלהקות גדולות, לא כן השועל הידוע כי לא ימלאו רק בודדים; וככל לחפוש המון רב כזה.

מערכת (נט) היונקים

ז הצבוע [נז] או זאב הערב [נח] (אבענדוואלף,, היענע), מיניו הם שנים, האחד

נקרא היענע'ע הידוע או בעל הפצלות (געטרייטע היענע), והשני "הטלוא" (געפלאקטע היענע) ושניהם ימלאו בארלות החמות, פעולת כואב בארץ לפון — .

הידוע (געמייענע, געטרייטע, היענע), מסכנו באפריק"א ובכל גיליות החמים אשר באז"א, ארכו לאמה וחלי, זרועותיו גבוהות, וזנבו מכוסה בשער סבוכ, על גבו שער קשה המאריך בחבנית למה (אשהנע) אשר בחמתו יתנועעו יסמרו וירוממו מעלה. מראהו אמוץ לבנה עכור (טומטויג) בפללות יורדות ממראה עפר (טווארץ בריון), באחורו ממעל חור אחד נובע ליחה מסרחת. ולא ילא לערפו כ"א בערב, אשר ע"כ נקרא **זאב הערב, נשיכתו נוראה, וכחו חזק מאד. והוא טורף חיות קטנות עם גדולות, ומשומס עדרי לאן שלמי, גם יחפור קבריו מתים [נמ] לאכול נבלתם, וברעבו יתמרמר גם על האדם.**

בעלולא

[נז] הצבוע, הוא מין היענע'ע הנקרא כן גם בלש' ערבי (הער' מ"ב) וכן הוא גם בהעחק היוני על הלח לצוע, וזה דבר הנביא [יחיה יב ט] השיט לצבוע מחלחלי, פי' שיקון על ישראל אשר יתנהג בדרכיהם נשיט ולצוע שהם אמרו' וחסרי כל מדה [ראה הער' קל"ו].

[נח] זאב ערב (אבענדוואלף), נקרא בשם זה גם בדברי הכנאים [הבקות א ח] וחזו מואזי ערב, [צפניה ג] שופטיה ואזי ערב. והנה דעת רבים מחכמינו ז"ל שחלה ערוב הכוכב מלרים הוא שם הכולל למיני חיות שונים כאריות זאבים ונמרים כו', וע"כ כחז חנ"א שמהכחוב אינו משמע כן, ולדעתו הוא מין רמש (אינסעקט) חלבוז ומשמיה מאל לבני אדם הנקרא בלשון ערבי בשם ערב, ובל"א הוא הקיכענשאב'ע, ולפי העחק ע' וקנים יהיה הערוב מין זבוב הכלבי (הולדס) בליכע, פליגע; והנה באמת גם דיעה זו לא נפלאה מחכמינו ז"ל, והוא פלוגתא במדרש רבה פרש' וארא ובחנחומא שכתבו על מכת ערוב, הביא עליהם חיות מעורבבות דברירי, ר' נחמיה אומר מיני לרעין ויתושין כו', ואולם רש"י ז"ל כתב על מלח ערוב, שהוא שם חואר למין האזב ההולך בערב (כאנטשליינער) כי כמו שכתב על המחואר במקר' האודס, חאר, אדו"ס" כן נאמר גם על ההולכים בערב חאר ערוב, ויהיה מכת ערוב, מרביח ואזי היענע'ע הנמלאים בארלות ההם אשר נקבלו ובלאו על אדמת מלרים והשחיתו גם לרוב; ובאמת חסנים הדיע' הואח לדעת ר"חור' סימון במדר' תהלי' [עיין הער' פ"ו].

[נט] חושבי ארלות ההם מיראחם מהיענע'ע והשאקא"ל - באשר יאהבו נבלת האדם—פן יחפרו חביהם, זה דרכם להניח חמיד על הקברים אבנים גדולות, לבל יוכלו להכיעם ולהוליא נבלת הקבור, ובחקוס אשר לא ימלאו אבנים גדולות, יערמו גל אבני נהל (קיל שטיינער) הרבה על הקבר, למען יכבד להחיות להסירים; ואחרי אשר הודענו כל זאת, מה נעמה לנו מליח איוב [כא לב] מדי דברו מן הרשע אשר יטע לו גם בחייו גם בחיותו, לאמר: והוא לקברות יובל ועל גדיש יסקוד מחקו לו רגזי נחל' אשר הם דברים בלתי מובנים, מה ענין הקברות אל רגזי הנחל?

תולדת (ס) החיים

ח המלוא (געשעקטע היענע), משכט באפריק"א במחוז ראש הקופה טובה, ובגווינע"א, וכו' גדול מהראשון, וטלוא ממרחות ארזים (פאהל ראטה) ושחור (טווארץ בריון), והוא שם לתועלת כי יבער האדמה החמה מנבלות הנמלא'י שמה ומבאיש'י אור הארץ. הארון וויליאמ"ם האנגל"י ראה שני כוטים שובבים אשר נשאו הכיענ"ע על המוט חסור בקנה ברזל ארוך כחלי אמה ועטוף צבלואי סחבות, למען אשר לא יתחוך הברזל בשניו החזקות.

כ החרול [ס] (קאטלע)

ראשם עגולי. שפתם קצרה. ורשונם קוצי (סטאלניג, רוזא) שש שנים חותכות בדחים העליון. וכן בתחתון. שן העין אחת מכל צד. ומחלעות פיהם ארבעה עשר. צמרניהם ארוכים. ויכולים למשכם אל קרב בשר מושבם מבלי אשר יוכרו. ולרוציאם חוצה כחפצם. והם מהירים לרוץ ולקפץ. מאבלם בשר.

א חתור הירוע (ר' קאטלע), הפראי, משכנו בכל ארלות

איראפ"א [צלעדי גלילות הקרים] אזי"א התיכונה ואלמעריק"א הלפוני בערות, והוא גדול מחתול הבית, כי נמלאהו לעתים ארוך כאמה וחלי וגבוה חלי אמה, מראהו אמץ כהה בקיים שמורים יורדים על ללעיו, שוקיו וזנבו מוקפים צעגילים שמורים. בטבעו נמלאהו דומה לחתול הבית כ"א ביותר אמץ לב, סורר, ואורב לדם; חיות קטנות

ומאשר נחבנו כבין הענין היטב, כי ילייר ענין שבו שקט ושאלן בקבר, כאשר יתחקו לו ויתענג על רגבי נחל אשר יושמו על קברו, והוא על דרך [אייב כד כ] ישמחהו רחם מחקו רמה.

[ס] תרגום [ישעיה לר יד] ופגשו ליים אח איים, ויערעון חמון בחרטולין וכן [ישעיה יג כב] וענה איים באלמנותיו, יתרגם, ויכלפון חתולין

צברניחיותין ויהיה לפי זה מלת אי בלה"ק שם לחין החתול; ואולם חכ"א יבאר מלת איים לחין השאקא"ל, שנקרא כן לבעבור קולו הדומה להקוקן וסופר, ומלת אי הוא כמו ארזי (קלעגער), ועל שם צי"ים יאמר שהוא החול, ויבאר רא"י חל"ע שבו נקרא החתול בשם "ליון"; וע"כ כתיב את המין הזה בשם הארמי הירוע, החול" ואלו לבעבור כי ראיתי בקלת ספרי העבע אשר החתול מאלנו (קאטלע) לא היה לנכנע (געלעהעט) רק זה הארבע מאות שנה, ובדברי חז"ל חשמה שהיה לנכנע גם צומחיהם, ע"כ נראה כי החתול הנזכר בש"ס הוא המין הנקרא בל"א איכנייהא"ן [השפח' כב] הדומה בחארו ובגולותיו לחתול ארלנו והוא שם בארלוותיהם לחתול נכנע, ללוד את העכברים ושאר רחשים נכחזב שם בספר. וכן נראה לי מדברי חז"ל שיחשו להשונרא שהוא שם נרדף להחול [ביקפ: , ברכות ט:] את הטבע להרוג נחשים ארסיים [פאחים קיב] דשונרא קטיל לחוויא, וזהו טבע נמלא ביותר חמין האיכנייהא"ן; והחתול שלנו [קאטלע] לדעתי יתכן שהוא המין הנקרא בפי חז"ל בשם נמיה, וכנראה כן לבעבור קולו הדומה למלה זו. אכן בספר החנם באכאר"ט ראיתי שגם בל" ערבי נקרא המין קאטל"ע בשם, חיהאל"ל וסינאר"ר.

מערכת (סא) היונקים

קטנות עכברים דגים ועופות הם לחם טרפו . והוא ערום קל המרוץ ופוחל ; אכן כאשר יסובבוהו באין מנום או יתולצ גם נכה האדם , יקפוץ אל ידיו ומול פניו , יסוך ויגרוד מכביב לו . גם הכלב - בלחי העו נפש - ירח מהחגר עם הסובב הלזה , ובכל אלה נקל לכבשו להכניעו וללמדו כחחול הבית , ולעומת זה ישתובב לפעמים גם חחול הבית אל טבע בית אביו צינר ; ולאשר יסבו נזק רב בחיות הקטנות יתאמץ האדם לבערו . מעורר יעשו אדרות . החול הברית חולדת חחול הפראי , בלעדי אשר עזב דרכי פעולתו במלכ הפראי , עוד גם טבע בנין גופו החליף למרבה , מראה אבותיו האמוץ המיר אל מראות שונות , גם הוא קטן ממנו ; הפראי לא יבחר טרפו כ"א צערב , והביתי יחפשו גם צינר . וגם הוא ישרת את האדם , ויבין באשר ירוזם לו , אך לא כהכלב . החחול הנכנע איבד חפשי , וע"כ יכבד להרגילו אשר יבחר תמיד בבית , כ"א יסובב בחולות בגנים ומחבואות . וגם זה נפלא , כי נראה אסור בטבעו יותר אל הבית אשר הורגל בו מאשר אל אדונו , וע"כ כאשר ילא אדונו לגור בבית אחר יסוג אחר להשאר במעונו הראשון [סא] לא כן הכלב . הערמה אשר למיני משפחתו לא נופלת גם ממנו , ויגלגלה לפעמים גם נכח אדונו ונותן לחמו . והוא אוכל גם לחם ולמחים , אך מטעמי הבשר לא יבכחו ממנו ; חיות קטנות עכברים ולפרים יאהב מאד , אף לא ידע לעלור בתאוות אכילתו כהכלב , וע"כ ישמרו ממנו מאכלי בשר חלב ודומיהם , כי יגנבם כאשר יוכל . והוא לנוע ומכסה את גלגל היולא מגופו [סב] . ריח היולא מנשימת פיו הוא גועל נפש לקלאת אנשים , צעורו נמלא סגולת העלעקטרעליטעיט , [כי יוליא אש והצבים צוערים כאשר יגרדו אותן] ואולי הוא נסבת חולדת ריחו כרע . הנקבה חלד ג-י"ב ילדים נאזים ויפיים מענגי עין רואים צמחשקס , אשר הטמנס והשמרם גם מאישה , מיראחה ממנו כי יאכל לעתים גם את צער בניו . והוא לתועלת האדם בלודו העכברים וחפרפרות משחיתי ביתו . צערן יאכלו הקאלמוקי ; וכינעו"ן , ומעורר יעשו אדרות .

כ האריה [סג] (ר' לעווע), מיניו שנים , המובדלים בגדלם תארים משכנס ושאר סגולותיהם , והם : **א** . האפריקאני , הפריקאנישע

[סא] וזה דבר ח"ל [הוריות י'] שאלו תלמידיו את ר"א חפני מה הכלב מכיר את קונו ואין החחול מכיר את קונו ? אשר למראה עינים אין הדבר חובן , כי הלא גם את החחול נראה שמכיר את קונו , אחרי כי לא יעווב את בית אדונו שהורגל עמו , אכן מאשר נחבנו יוצנו לדריהם היטב .

[סב] וכן הוא בדברי ח"ל [עדיבו ק:] אלהלל נחמה החור' היינו למדים בו' ולניעות מחחול , כלפי' רש"י שם .

[סג] האריה , הוא הנקרא צפ"ל במקומות הרבה , חלך שחיות' וכן גם נבואנו שמו כבוד לו , ויהיו תמיד הדר פניו וכל כחותיו ומדוחיו לחשל חוסר כניאוחיהם על דרכים שונים , כאשר מלאנו מקלפו [משלי י"ב , כ ב] המורא פיו ושני

תולדת (סב) החיים

(ר' אהריקאניטע לעווע), משכנו בארצות תלֵאזכות אשר באפריק"א התיכונה, מדת גבזה כסום קאן , ומסביב לוארו ושכמו המון עער ארוך המטונה בשס ל מ ה (אטינהע) ומפאר מרעהו מאד , יתר חלקי גופו מכוסה בשער קלר וחלק ממראה ירוק שחרחר (בריוינעלב) זצבו ארוך כאמתים בקבולת עער מקלשו , עורקיו מולקים וזרוע כחו עלום מאד , כפות ידיו החזקים הם בתומכי חפלו , בהם יפיל שור או סום גדול במדחפה אחת לארץ , בהם ישסע שלל טרפו לנתחיו כרלוגו , בהם יטיל שור תמים על שכמו וירוך עמו כצרק חיש גס על גדרות גבוהים כשתי אמות , עד צואו אל בית מעינו : הנקבה ממינו נופלה היא ממנו באומץ רוחה , גדלה כחה ואורך למחה , ולעומת זה נמלא קבולת עער נוכח החזה אשר לה ; האריות אשר באפריק"א הלפוני ועל חוף ראש תקוה טובה , לא ימלאו כ"כ בחזקס וכחם אחרי יושב ארץ תלֵאזכות הלזה , אף כי ממינו הם . האדריך הזה הוא בלהות ללמות לכל החיות , מורא שאנתו החודרת במרחקי ישימון גלילות משכנו , תמלא לב כל חי השומעו וגם האדם רטט וצעתה ; גס הכלב העו רועד מפחדו , הומה ומתחבא אל בגדי האדם , הצבירים יילינו , הסוסים ידהרו בצפרות רגליהם מבלי מנוח , ומצטיים לכל עצריהם מסביב , הכבשים יפנו ראשם זה אל זה ועומדים בתמיהון כמסמרות נטועים ; ואף מעטים כמה החיות המתקוממים נגדו , הפיל מכח ארלה בשופדו (ריסעל) החזק , וקרן האף (נחיהידו) ישסע את צטנו בעולם קרנו , גס השור גבן (אהריקאניטע ביפעל) מתקומם עליו , ויגבירה בכחו לפעמים . גם האריה ישכב צסתר מעונו כל היום ואף צלילה ילא להפיל חלליו , אס לא כאשר ירעב או יחזה מתקומם לו . כי

יפנשהו

[תהלים כב כב . יואל א י] , מחוקו ואומץ לבו [ש"ב י י , דהיא יח כו] . והנה הלכד שם אריה זה תלֵאזכותו כחכ"ך נקרא עוד גס בשמות אחרים , רביא [ובלשון ערבי לביה] , שחד [שענינו צל"ע , דער צריללער] , ריש [ובל' ערבי לית , שענינו חזק וגבור] כפיר , ושחץ ; וכן הוא בש"ס [סהדרין צה . אר"צ ג לט] שמות יש לו לארי' נו' , לא כבעל ראשית למודים שהפיל לקרוא שמות חדשים , למין הלטאפאר"ך בשם ליש , ולהפאנעט"ר בשם שחל ; כי באחת כל אלה אינס רק שמות הארי נחונים לו לצדו . והנה כמו שחללנו שם כפיר שהוא נבל בהוראחו , לסמן אף את הארי הרך בשני' כאשר יחל ללמוד לטרף טרף , כי כן נראה ממשל נבואת יחזקאל [יט ה] , וחקה אחד חגורי' כפיר שמתהו וגו' וילמד לטרף טרף וגו' , כן בלתי ספק גס יתר שמותיו הנרדפי' נבל כל אחד בהוראחו , לסמן הלכד אחר מחין הארי , אס בהבל שנות חייו וחוקו , או גס לסמן הבל חינו , יתו האניט"י , והאפריקאני' , אשר כל חשיל על דבר יצין זאח מחלינת חויב [ר' י] שגגת ארי' ; וקול שחל , שני כפירים וגו' , ליש אובד וגו' , ובכי לביא וגו' . גם קולות הארי יסומנו בשמות שונות , שואג , נורה , נוער , ירהגה הארי' , וכל אחד השמות אלה הוא תאר לקול אחר שונה אשר ישמיעם הארי לפעמים ולסבות שונות , ואשר אצותינו ידעו הבדליהם היטב ויסמכום בחלים שונים אלה ; בכל זאח אנתנו לא נדע עוזי כעת לצבר שמות קולות אלו לסבות וחמיבהם , כי נפלאו מחנו :

[עיין הער' ר"ה עיין אימת הפגיעו נו'] .

מערכת (סג) היונקים

יפגשו אים מבלי נשק לא יעזר לו כ"א תאר פניו ואומץ רוחו, אים יעמוד
 כלב על מקומו; אבן אים יחל לנוס יאסוף את נפשו כרבע. יושבי הרמות
 הפריק"א הדומי יספרו לנו פה אחד, כי האים אשר לא יחגרה צו, ויעמוד
 שקט בלתי נבזל נכחו, לא יעשה לו מלומה; כאלו תאר פניו ללס אלהים
 אשר לו, תפיל אימתה על הנורא הלוז [סדן] כי אחרי רגעים אחדים
 מהביטו אל פני האדם, ילך לולאט לאט ממנו מביט בכל עם מאחריו, ובמרחק
 כבדת ארץ מאתו יסכב לנוח מעט, ויגוס אז בחפזון רב. והוא מורד
 לב יותר מאשר דמינו על גבור ועז כמוהו; חוקי רוח אשר באפריק"א,
 יולאים על הרוב שנים שנים ללידתו ויורוהו בקיטס (פליטען) ששכבו על
 מארצו, ולעתים כאשר יחטאו מטרת חפלים, ופגעס פתאום המות. למד
 רוכבים קדמו פני האריות בקיטס בחבורת פלע קטנה, ובראותם כי לא ללחם
 דרכס ויחלו לנוס, רץ אחריהם בחמת כחו וידלג על גבי הסוס, ובלפרינו
 הסנוגים ככה את הילד על זוקיו, ולולא מהר השני לקדמה בכדור רובה
 אבר פגעו בראשו כי עשה הלא אבדו שנימו. האריות במסתר פוכתו
 יסכב לו על בטנו, ובירים פרוסות אל מול פניו - כחיתול בליו - יארוב אל
 דס בלעו; בראותו מכל חי עובר לפניו יקפוץ אליו כחמש או שס אמות כאחת
 לפתע פתאום, אים הלית מעשהו ומלא את ארובו, או יכה לפרינו הסנוגים
 בערפו, ישעשהו, וישב נושא אלומות הללו ברנה אל מעונו; אך אים לא
 ימלא נפש הללו בפעס הראשון, גם כי יעבור עליו בקפלו מבו והלאה, לא
 יערב עוד לבו לשנות מעשהו, ובבושת גב ישוב אל מארצו. סוסים בקר
 ולתן בו' ויעלים (אגסילאפן) הנמלאים שס עדרים לאלפים הם מבחר מאלכו;
 אכן חיות קטנות נבזים בעיניו מנגובים. לחס לידו ליום עשרים עד שלשים
 לטרה בשר, מבשר נבלה לא יאכל אף לא יגע בו. חלב ביאה תלך בין
 עלים סבוכים שלשה נארבעה גורים אשר לשנים שלס ומלאו גם אלה בגדלם.
 וקיא - אשר בלעדי עת הזאת היא רפת רוח - או לפחד האדם מאד. מסך
 שניחייםס הם כ' עד כ"ה שנים, וגם במאמר שנים באיראפ"א וילידו בנים,
 אשר כה קרה לפני שנים אחדים בפאריז, וגוריהם אלה למדו להכניע עד
 אשר עמדו ככלבים עם לעירי הלאן. גם חוקי לא יועיל לו להחבולות אשר
 קנן אלהים את האדם ראש לכל החיים, קול קנה רובה כי ישמע ימוג במים
 לבבו עד אשר יעוזב פלך שכנו מעט מעט, וימיריה במקום אחר הרחק מאד;
 וליים חיל האזור בכלי נשק טוב לאיחת מלומה מפחד ארי עורף הלו. האדון
 ליכטנשטיין

[כד] וכן הוא בנחרא [שבת קא:] ובחדרס קהלח על פסוק ברצות הטובה וגו' ובהוספ'
 דברים בבר' פ' ל"ד, חני רש"א אומר חינוק בן יוחי מ' חין משמים אותו
 חפני החולד ומפני הנחש, ארי רואה אוחו ובזרח בו' חבו שחזבו ומוראל' ומחכס יהיה'
 ע"כ אשר לפי דמיון וספור ההמוני לא יאמתו דברים אלה, כי לדעתם אים כל אשר תראי'
 עיני הארי אדם ובה' ימותו יחד; אכן מאשר הודענו פנימה בספר... הנה נחמה כי
 דבריהם ו'ל' אחת לקוי יקדין [עיין בחזקת הער' ה']

תולדת (סר) החיים

ליכטנשטיין אחד מסופרי המסעות, ספר לנו כוחה, בבית זה - הראה לי אחד מחתני אפריק"א בספרו - נוכח פתחי, ישבה אחסי, ומקרוז לה שני בני משחקים, אחי הייתי בעבר הבית השני מוכן העגלה ללרכי, והנה לאור היום בא אחי גדול וישכב לו בלל מפתח הדלת ממולס, אחתי הנבילה מאד מדעתה כי לא יכון לברוח, נותרה על מקומה עם בני - אשר מהרו מפחד לבב אל חיקה - מר לורחס, ובשמעי קולה מהרתי לרוץ אל פתח ביתי ובהביטו מקום הנורא הלז הו! באבן דומס נותרתי בלב מבלי דעת מה לעשות קנה רובה טוב תלה על כותל ביתי פנימה, אך מאין אקחנו? פתחי, סגור בחומה נשגבה - ואל מרוס עזר לי, כי השגתיו דרך חלוני הקטן מלעלות בו, מהרתי כרגע - חזיתו מתנוטע, אולי לקפץ עלי - ואורה אליו, ובכדור עובר אלל אחי בני פגעתי למרתת חפלי ממעל לעיני מרביז הלוח, במלחתי.

ב] האזיאט"י (ר' איזיסטע לעווג), קטן הרבה מהראשון, גם בתקפו ועוז פניו יסוכא ויגרע ממנו למכביר, גם הלמה פאר המחזה, לו אין; לחס לידו ישיג יותר בערמתו מכח ידו, ולא יטרוף כ"א החיות השלשים משני, אנשים וגם לעירים לימים ידלקו אחריו ויילוו לפעמים מפיו שה טרפו, כי לא יזיק לאדם כ"א בראותו אשר אין מפלט לו או כי יתגרס בו, או יתמרמר גם עליו למען הנלל. באפריק"א ילודו את הארי בתחבולות שונות, יכרו שיחות, גם ידלקו אחריו בסוסים ויורוהו, או כי יגרו בו כלבים עזי נפש ולמודים לזה, אשר על הרוב ימית את אחד או שנים טרם יתקפוהו מספר הכותרים, והוא ימות גם מפלעים רפים. בשרו חסר טעם, ונאכל ככל זאת מעמי אפריק"א רבים. מעורו יעשו מכסות (דעקן).

ג הנמר [סה] (טיגער)*, משכנו באזי"א, בפרס כי"א והודו, ויש עוד ב' מינים נמלאים באפריק"א ואמעריק"א, הנקראים בשם טיגער אך לא במשפט, כי אותו אשר באפריק"א הוא מין אחר נקרא בשם פאנמע"ר, ואשר באמעריק"א, יאגוא"ר, גם מין הנמר אשר באזי"א, לא ידמו זה אל זה בגובה גופם, חזקת ואומץ לבם; הנמר אשר בצענאל"י הנקרא נמר המלך (קעיגסטגער) הוא הנורא והגדול מכולם, כי ימוד לפעמים עד ו' תמות באורך, שערו הקצר הוא ירוק סור (בלאשעלב) בפללות שחורים יורדים מגבו אל ללעותיו ובטנו שחבתו.

[סה] הנמר גם זה יכלול בלה"ק מינים אחדים שונים, כמין הטיגער הפאכט"ר והאונל"ע כו' ונקראו כן גם בלשון ערבי ארמי וכושי, וכחז חנ"א שחקר גם נמר זה הוא מלשון ערבי, שענינו בו, "טלוא ומוקד" (פלעקיג) [וכן הוא גם בלשון ארמי, כי חרגום עקודים נקודים, רגולין וכמורין, ובמשנה פאה פ*] החנמר שלהו] ויסמן המינים האלה שער כולם טלוא ומכו מר.

* וכן נקרא גם בליו"ר בשם טיגריים שענינו בלשונות אלה, הליכה במרוץ ומפון* ומה בדח"ל [חליו נט:] טיגריים אריה דבי עילאי.

מערכת (סה) היונקים

שאננו רמה ולחה . הנמר הוא עו החימה , ואוכב דמים יותר מכל החיות , מעוז חזקו נפלא מאד , כי ירוץ עם שור ביצ"ל גדול כפיו קל מהרה . למאון דמים נחזה בו כל רגע , מכל מה אשר יביט יחמה לנצור זכחו , גם דם האדם יאכז הרבה יותר מהארי ; לשונו הארוך כדם סיורד מפיו בין מחלשותיו המולקות , ומבט עיניו העכורות , גם כי לא יתגר ויכעוס מבהיל לב כל רואו , ויותר מזה בחרות אפו בו ואש חמתו כי תעלה , מה נורא מראהו , אבדון ומוח בענן פרוש על כל מולא אוחו , אם בהמה אם איש יראו השחת . גם הוא יארוז כאריה במסתר אל בשר לידו , גם הוא ידלג בחתף , ישור לנפש שללו העובר לפניו ; אם ימלאהו , יתה כל דמו לראשונה , ואחר יסעטו ויאכל את בשרו . ואף נמר אחד יחריב חבל מושבו כרחק מסביב לו , ורבים המה האנשים אשר נאספו נפשם ממסכל נורא כזה , ולפעמים גם כפרים מלאים יוכחו שאינם מאדם רב אשר ישחית בם ; ובכל זאת מהבילים אנשי סודו לבלתי החימו , כי קדוש הוא להם . ואולם חושבי ענגלאני"ד אשר הם יחרו שר רב לכל מכה ; והוא לא יירא הרבה מקנה הרובה כהארי , גם אם הוא הליד אשר יגמא ארץ במרוצתו הנמהרה יעלור ויגרים עלמותיו כרגע , בכל זאת יוכל האדם ליראהו בפחד פתאום , כי יפול לבו עליו , ואשה אחת מענגלאני"ד בלכתה בבנגלאלי"י לשוח בשדה עם רעותיה , ללחה דרכה לגרש מות נורא זה - כי פגשה - במחסה השמש (ואנען טירעט) אשר נטחה בו פתאום נוכח פניו , נפחד וינס ; הפיל הוא האחד אשר יפילהו - אם יתגבר עליו - בשופרו לארץ . הנקבה . מלד ג' ד' ילדים כאחד , ולמראה עינינו בנין - כאשר לא ירב מספרם - כי לא יגדלו כולמו , אם כי יאכל האב את בשר בניו , אורח כחול , או מנסבה אחרת ; יולדתם תאהבם מאד , ומי אכזר ישקול נפשו לבזח אחד מהם , כדי שאול ירד כי יחבקהו המות ; בכל זאת יתאלמו שמה לגנוב את גוריהם כאשר אין גוריהם עמם וילמדו להכע , אך לא בתמים , טבע למאון דמים לזכר עולם יהיה לו , לא יתכחו — . בשרו רע המאכל , אכן הכינעו"ר והסודיים יאכלו אותו , מעורו יעשו מכסה לכוסים . לרוב ילדו אותו ברשות אשר יטמנו לרגלו , גם כאשר ילד מיות גדולות אשר ישחה דמם בלילה הראשון , ואת הבשר יותיר עד שהי , יליבו שם האנשים כלי מלא מים מהולים בחמת פתן , ובבואו וישחה ללמאו , וכנה מוח לפניו .

ד לעאפארד , משגנו באפריק"א ובאוי"א החמה , ארטו אמתים , מראה עורו ירוק (געלב) בחברבורים עגולות רבות מסודרות ממראה שחור , ועל בטנו סלבן ימעטו החברבורות ויקטטו . והוא טורף ואוכב דמים , אך את פני האדם יחונן ולא יעשה לו דבר , אם לא כאשר ירעב , או כי יתגרה בו . בגלילות נחשבות יאמס עדרים בניזק רב .

בשאר

מית

תולדת (סו) החיים

בשאר סגולותיו ידמה אל משפחתו וזית לביו. מעורו יעשו מכסה לסוסים.

ה נמר האפריקאני (פאנטער, פאררער, פאררליס) [סו], משכנו בכל מפרשי ארץ אפריקה, ונמלא משונה בגדלו, ביותר גדול ימוד כאמחים וחלי, עורו נוזף ממראה ירוק שמרחר (בריון גולב) בחברבורות שחורות עגולות ויפות, ובטנו לבן בפלגות (טרייפן) ועלואים קטנים בלתי מסודרים. בטבעו ידמה אל החול, ויאהב דמים בהגמר הידוע (סיגער) רק הוא רפה הרבה ממנו בכחו; כאשר ירעב או יקלוף אז יפול גם על האדם, גם יעלה על העלים ללוד הקופים למשען לחמו. בשרו טוב מבשר שאר הטורפים, ובאפריקה יאכלוהו, מעורו סיפה יעשו מכסות לסוסים.

ו נמר הקמן (אולנע, קליינע פאררער), משכנו בהודו המזרחית, באפריקה הלפני, ובפאלעסטינה וארס. והוא ארוך מעט מכלב הוודים, שערו חנכו ארוכים בערטו מאשר לשאר מיני הנמר, והס ממראה לבן אמולי, בטלואים על גבו. הלודים יכניעוהו שמה וילמדוהו ללידת הלבאים (גאעלון), כי יקחהו הליד אהו יוכב על סוסו מאחריו, במסוה על פניו, ובראותו לבי עובר יסיר המסוה מעל פניו ויורידהו לרוץ אליו, אשר אם ימלאהו בקפילתו הראשונה, יחזיק בו וינקר את עיניו, ויעזבוהו אח"כ מונח עד בוא בעליו וישחטוהו, ואם לא ימלאהו לראשונה, יאוב בחרפה - כמשפט הארי - אל ארצו. וסו רב התועלת למאמיני הקארלן תורת מחמד, אשר לא יאכלו מבשר אס לא הורד דמו

בסכין

[סו] במדרש שחר טוב [ההלים עין] וזילקוט שם, ישלח גם ערוב וגו' ר' יודא אומר ערוב הלמטה דזבים כו', רבנן אמרי ערוב הלמטה בר גזין כו', ר"ח בר פפא ור' סימון תרוייבו אמרין מין מיה אחת יש ושמה פנחדין והביאה הקב"ה עליהם, ע"כ. והענין פלאי מדוע בחרו לבאר מכת ערוב בזמן פנחדין יותר מבשר טורפים? והגרא"ה לדעתו, לפי אשר בררתי והונחתי בהערה פ"ב שכונת ח"ל בשם בר דלם איננה לחין הנקרא בלשון יון פרדליים, רק הכוונה לחמין הנקרא בלה"ק לבוע או זאב ערב, ובל"א היעניע, א"כ גם הפנכ"ר אשר הוא לדברי הקדמונים הנקבה [או שם נרדף] חמין הברדלס, הוא כ"כ לדעתם זאב הערב (היעניע); ועשה בנין מחלוקת תלמים אלה, כי דעת ר"י ורבנן לחקור שם ערוב מענין בליה וההערבות, וע"כ דרשוהו ערוב הלמטה דזבים ואריות כו' או ערוב הלמטה, אכן ר"ח אמר סימון דעהס לדרוש מלח ערוב [כדעת הרשב"ם שהבאתי לעיל הער' כ"ח] שהוא שם האר לחין מי יחודי ההולך וטורף רק בערב, ע"כ חקרו יפה את שם ערב, ואמרו חמין אחת יש ושמה פנחדין [שהוא זאב הערב, היעניע; כנ"ל] והביאה הקב"ה עליהם. וכבר נטה המנס ברוס"ע בהיותו בבאבראר"י לסגור פעמים רבות במאור יום אח היעניע עם כבשים ועיט אחרים ברפת אחד, וכבשוהו לפני הערב מלאס כי לא פגע בהם מאומה, כאלו השלים אחס בריח עולם, וכאשר סגרים פעם אחד בערב לא חלא למחרתו כמעט גם עלחוחיהם [זה דבר לפני ג' ג', שופטיה זאבי ערב לא גרמו לבוקר].

מערכת (סז) היונקים

בסכין על ידי אדם, וע"כ לא יאכלו מבשר חלל; או נפלע בקנה רובה, כי ירד דמו לראשונה טרם נגע בו האדם. מעוררו יעשו אחרות.

ז נמר האמעריקאני (יאנוסר), משכנו באמעריקא"ה הדרומית

החמה, אשר שם הוא אביר הטורפים, גדלו כגודל כלב הזבחים, ומראהו ירוק שחרחר (ברוי געלב) בקו שחור העובר לאורך גבו, על ללעו סוקו וזרועותיו חרצורות בלתי מסודרות כמו כן ממראה זו. יהוא לא ימלא בחזקו אחרי הגמר והארי; בכל זאת יחמם שם עדרו לאן רב, ויתגבר ברעבונן וקלפו גם על האדם. לפעמים ילחם עם האליגאטור"ה [הוא קהאקאדי"ל האמעריקאני] השוכב שם לרוב על גדות האהרות, וכבודו היאגנא"ר ויעה שמתו לשמות, יתקפהו פתאום בראשו, אשר אז ישיבנו גמולו, כי ינקר את עיניו בלפרניו השנונים, ועל הרוב ימסכהו האליגאטור"ה למעמקי מים, ויטביעו.

ח ארי האמעריקאני (אמעריקניטע לעווע, סווא, קאנאור, וואלס בעער) משכנו באמעריקא"ה

החמה, ארבו כאמתים וחלי, מראהו ממעל שחרחר אדמוני, ועל בטנו טעך ארוך ממראה אמוץ. והוא יושב שם על העלים הגבוהים, לופס אל החיות, הלבי האיל והלאן כו' אשר יעברו לפניו מתחת, כי יפול עליהם פתאום ויקרע גרגרותם, או יסובב זנבו החזק מסביב לוארס ויחנקם; אכן כאשר יוכלו נבלים אלה למטר לסחצבו אל המים, אז מיראחו פן יטבע - בלשאר לא ידע לטוט - יעוצם ויכללו. וגם הוא יסובב נוק רב בעדרים, וביתר דרכיו ידמה אל היאגנא"ר.

ט חתול לוכים [סז], משכנו באזיא"ה הלפוני, ונמלא לעתים גם ברוס"ה ופולין, ארבו כאמתים, וגבשו אמה

ורבע

[סז] צפניה [ב ד] קול ישורר בחלון וגו', וכחז מבאר כולרי שחלת ישורר הוא שם למין חי אחד, ולעתה הוא החתול הפראי (ווילדע קאטלע) או הלוכ"ם העלוא (געפלעקטע לוכס) הנמלאים שם במדבר פאלעסטינ"ה וארס לרוב, ויחקור שם זה באחרו שעיניו בל"ק כמו חלת אורז (דער לויטער) וכן כחוב [הישע יז] כנמר על דרך אשור, שעיניו, א"א רוב" ויהיה שם ישורר האר למין הלוכ"ם אשר כן דרנו לארוב אל בשר זכאו; ואולם צעני לא יכון מחקרו זה, כי לעתה לא יסומן היטב רק מין הלוכ"ם בשם זה, כי הלא כל חיחו טרף יארבו לזבחים; כחוב [יהלים יט] יארוב בהסתר כאריה, [הישע יז] כנמר על דרך אשור, [איכה ג'] דוב אורב הוא וגו'. והנרא"ה צעני אגיד, כי אחת שורש שור שבאורד גם שבט הוראיה"ה לעתה יהיה עיניו בכל מקום, הבטח דבר מחרמק, ואעידה לי ע"ז מקראות רבות כמו [איוב לה"ה] ג"ש שחקים גבבו חמך, [במדבר כג ט] ומגבעות אשורכו, [שם כד יז] אשורנו ולא קרוב, [שה"ש ד"ח חשורי מראש אחכה, ובלאה רבות; ועתה יהיה באור שם ישורר, הרואה מחרמק" (דער שארף זיכטיגער) ותאר זה יסמן היטב את מין הלוכ"ם הרואה רחוק

תולדת (סח) החיים

ורצו. פרטי המין הזה הם מתארים שונים, אשר לפיכך יבנו גם בשמם, לזכרם הזאב, החתול, הצבי, עיניו גדולות ויפות, מבטו כערוס ונוכל, ורואה רחוק מאד. טערו סיפה יאריך על בטנו כשמינית כחמה, מראה פיו שחור, ופניו שחרחר, יתר חלקי גופו, מהם אשר ממראה שחרחר אדמוני, ומהם טלואים ממראות אמוץ שחרחר וארום. בטנו לבן ירוקי (געלב ווייס) בטלואים שחורים, ובקלה אזויו לרוד טער קפה (בארטטיג) ארוך וזקוף למעלה. גם הוא יארוז במסחר במקום אשר יעברו החיות כנה וכנה, משם ילג פתאום כחמש או שש אמות אל זבחו, הארנבת החולה הצבי והאיל כו' העזברים מבלי ראות, ויקרע גרגוזתמו; ואז ימלה דמם ויאכל בראשונה כלב הכבד והכליות, והטוחר בבשר ילפון לו, אשר במלאו שלל אחד לא יגע בו עוד, גם ללאן אשר בעדר יעסה לעתים כחשפט שופ. הנקבה חלד ב' או ג' ילדים טמים להכנע. עודו טוב מעורות שאר מיני משפחתו, וימכר לפעמים האחד במחיר י' עד ט' ר"כ, לאדרות.

ג חסרי שנים החותכות.

או בעלי שנים הקהות (טסואפֿלענהע)

כו העצל (פֿויל סהיר)

פינה שלשה. ראשם ענלי. וחסר שנים החותכות. וסתלעות קדוח חמש לכל עבר. מאכלם עלים ופרי העץ.

א בעל ג' אצבעות (רדיי נעהיגע פֿיס, א"י), מסכנו

באמעריק"א הדרומית מזרחה, עורו מכוסה בשער רב ממראה שחרחר אמולי בקו שחור עובר על גבו, פניו זלוטו לבן עמוך (טוואסליג ווייס). ימים מלפנים הרבו לספר וליתם לו טללות וכובד התנועה הרבה יותר מאשר הוא באמת, כי לא בעמל גדול מסכים או שלשה ימים - כאשר ספרו - יעלה על העץ לבקש לחנו, אף לא יפיל א"ע ממנו, כ"א כאשר חי ירד מעליו. המית קולו במלות חי! חי! לא ישמיע כ"א בלכתו על הארץ, אשר זה יקרה לעתים. והוא... מתדבק מאד אל האדם עד אשר יבדד להשתרחק ממנו ולהסירו; נח חייו קשור בו מאד, כי גם אחרי אשר ישתחוה ויסירו את לבו ויהר קרביו מסו, יתגעע עוד בכת חיים בקרבו מבלי אשר ישמיע קול כאצו מאומה. והוא יכול לחיות כחודש ימים צני אוכל, גם לא ישחה לעולם. בכפות ידיו לו עלמה רבה, ולפרניו הסטנים יגיטו בעדו ממחוקוממו בלי עמל רב. ומוליד כשני ילדים.

בעל

מאד, עד אשר גם בלשונות אחרות יתואר שח חתקה זו, וכן יקרא בלשון פולאכי"א גם בשם האסער"א וויד"א, שענינו כ"כ, הרו"א חמר הק".

מערכת (סמ) הזנקים

ב בעל כ' אצבעות (לזווי לנהיגע פים, אונזי), בוא קטן מהראשון, גבו ממעל אדום חור (בלאס האם) וצטטו אמוץ. משכנו צאמעריק"א הדרומי ועל האי ליליאן, ואיננו עלל כהראשון.

כח גורפי הנמלים (אזויזנטארער)

ים חסרי שנים החזקות ושני העין. מתלועזיהם סמל חמש לכל עבר. ומתחת ארבע.

א ארדך האוץ (אזנז אהר, ערד טוויין), משכנו על חוף ראש תקוה טובה במערות אשר יחפור לו באלמה, יומס יסבב טקט, ובלילה ילא לפעלו לבקש אכלו מנמלים (אזויזען) ושאר רמשים. בתארו ידמה מעט אל החזיר, פיו ארוכי ומפתח שפתיו קלר, לשונו דק ואזני חודות, משקלו עד מאה לטרה. צטרו איננו טוב טעם, והכוסים יאכלוהו שמה.

כט רוב הנמלים (אזויזען בעער)

פיניה רבים. פיהם ארוכי דק ומחודד. לשונם דומה בחארו לתולע הגשם (רעגן ווארט) והם חסרי שנים.

מאבל לידם נמלים אשר ילודוס על דרך זה, כי יכרו בצלפריהם כחדים צטרמות עפר מקוס משכן הנמלים, שמה יתקעו לשונם הארוך ומתדבק (קלעבריבט) עד אשר יתאספו נמלים רבים עליו מסביב, אז ימטוהו וישיבוהו אל פיהם והיו לשלל; או כי יניחו לשונם על מסילת דרך הנמלים אשר ילכו, ומדי עזרם עליו יתאספו אליהם לחמודי בטנם. והם ישיגים ביום ורק לערב ילאו לפעלם, מהלכס על הארץ הוא רק לאט; וגם כי קטנים סמה וחלשים, בכל זאת לא יתחרו צם החיות הטורפות, כי יראו מלפריהם השטנים, באשר יתהפכו בצבם מול מטה ויכו בצבצבם מאל. משכן כולם - מלבד מין אחד אשר באפריק"א - באמעריק"א הדרומי.

א הגדול (ר' גראסע טאזאנרווא), ארכו שלישיית האמה, גבו מטוסה בצטער ארוך כלמה, חנכו דומה לזנב הסוס, מראש ירוק לבנים (ווייס געבליך) בקו קלר (טאחל) שחור העובר על גבו.

ב הקטן (ר' קויניער טאזאנרווא), ארכו שלישיית האמה, עורו ממעל שחרחר ירוקי (געלב כריון) ומתחת אמוץ לבנה, זנבו נגלם ומתגולל כזנב הקופים. וסם לא יוכלו לשכון טובב בארלוהינו, באשר יחסר בחורף אוכל למו, ובהכנעם ילכללו אותם בצבאר ובלחם, חתוכים דק דק. צטר שניהם טוב למאכל.

תולדת (ע) החיים

7 בעלי הקוצים (לונגטן טנעלער)

דס שני מינים הנודעים בעת . שוכנים על אדמת האלאנד החדשה . פיהם ארוכי עגול ודק . וחסר שיניים . ולשונם אשר יוציאווהו מפייהם היא ארוך בתאר התולע . שדיהם בלתי נכרים . ומאכלם גמלים .

א בעל הקוצים (רארכ טהיר) , משכנו שם על חוף יאקוואהין במערות , גדלו כקפוד הקטן (איגעל) , עורו ממעל מכוסה בקוליס קשים ארוכים כאלבע וחלי , ונטים לעבר אחורו , והוא גולמי ומגואל בהארו יותר מכל חיי מערכה הזאת .

8 בעלי הקשקשים (טופפענכהיר , פארמיזאניטע טייפֿלען)

עורם גם זנבם ממעל מכוסים תחת שער קשקשים קשים וחדים . רק בטנם שער . והם חסרי שיניים . פיהם קצר ולשונם עגול כקנה . כאשר יגוללו גופם בהקפוד יתרוממו קשקשותיהם [התקועים בעורם רק בקציהם] נצבים כשריון למגן מסביב להם . מבלי אשר יוכיז החיות הטורפות לנגוע בהם . במשען לחסם ידמו אל דוב הגמלים .

א הקטן (פֿהאטאנין) , ארכו אמה וחלי , ומראהו שחרחר כהה , ונקרא גם בשם אר רוך הזנב , משכנו בהודו המזרחית .
ב הגדול (פֿהאטאנין) , משכנו בהודו המזרחית וגם על אי פֿארמאז"א , והוא גדול מהראשון , ונקרא גם בשם קלר הזנב . מראהו ירוק חור (בלאם געלב) .

9 בעלי החגורות (גירטל פֿאלנער טהיר , דראמריילא , טאטו)

מיני משפחה זאת הם כ"כ לבושי מגן , אפס כי איננו מקשקשים נפרדים כהראשונים , כ"א מעלם אחד המכסה ראשם גם גופם ממעל , ומולק מקשקשים דבוקים ואחוזים זה בזה , ולמען אשר יוכל לכוף ראשו וגיוו נחן לו חצי כל הילורים , אשר באמלע אורך גופו נכרת העלם המכסה אותו , לחסוקים או חגורות במספר שלש עד עשרה , ויש אשר גם לשמונה עשר נפרדי וקרובים זה אל זה . אשר לפי מספר חסוקיהם יבדילו חוקרי הטבע במיני משפחה זאת . בטנס וחזיבם שעריות , וזנבם חגור כ"כ בעגילי עלמות אחדי . כאשר יתגולל אחד מהם יתראה ככדור עלם שטוח מעט , ולא ישחק ולא יחת מהמון טורפים הנגשים אליו , כי בכלימה יסובו ממנו אחר ולא יוכלו לפלעו רק מעטבין חסוקיו . בלפרניס' הסוגים יחפרו למו צורות באדמה רכה ויליבו רגליהם בחזקה במקום ההוא , אשר גם בכת רב לא נוכל להוליאם בזנבם משם

מערכת (עא) היונקים

משם, ואלו יגרסום האדם במים חמים ורית גפרית אשר לא יוכלו בטבעם
לסבול אותם. משכנס בלמעריק"א החמה, ומאכלם הולעים רמשים ופרי
העץ. והם מפריס מאלד כי הנקבה תלד בכל חודש מספר די ילדים נעימים
וכוונם בטבעם. בשרם טוב למאכל.

סדר החמישי

בעלי פרסה אחת קרני. ובלתי שסועה.

לג' הסוס (ספער) [סח]

בבל אחד מלחיהם שש שנים חותכות קרות. אשר התחנית נוסות מעט לעב-
חוצה. ושן העין א' מבל צר. זנבם מכוסה בשער ארוך וישר.

א' הסוס (ר' ספער), הפראי, נמלא לרוב מאלד ירוץ בעדרים

במדבר הגדול אשר בלתי התכונה. והוא נגרע ציפיו וגודלו
מסוס הבית אשר לנו, ומגדול שער רב ממראה עכבר (ויזע פהלו),
פחד וקל המרוץ, שומר את עלמו בהשגחה תמידית ממארב האדם, אשר
בכל זאת ילוד הרבה מהם. ונמלא כ"כ סוסים נכעיס רבים אשר
הסתובבו, מסובבי בערות בלתי אדון להם, והם בלתי רשפי המזרחי בגלילות
נהר דלן; גם בלמעריק"א אשר הביאוס לשם מאיראפ"א הסתובבו, וירולו
ממדברות ליה אשר בלויזא"א [סמ] לאורך כל חלק הדרומי אשר לה עד
לשונים מאנגלא"א במספר עלום מאלד. הילדים ילכדוסם על אופן זה: כי
יעשו למו חלר נבנה בשלש מחילות חזקות מעלים וענפים שוכבים זה על זה,
ואל לך הרביעי יכנסום בכל פעם במספר מעט, וילכדום, כי ייראו לאשפט
שם מספר רב כאחד, כי אז בפחדם ידחקו מד את אחד בלחץ גדול, עד אשר
יפלו הראשונים שבאים אל המחילות, וקאחרוני יקפלו ויעלו מעל גביהם על
גובה המחילה וינסו. הסוס הנבנע או הביתו, גם כי הוא
תולדת

[סח] ונמצא מחואר בחנ"ך גם בשמות אחרים נרדפים רבש [מיכה איו, אחר-
די] ופרש [יחזקאל כו יד]. והנה כפי אשר נמלא את המין הזה

גזר בחנ"ך נראה כי לא ארת עוד בשנים קדמוניות למלאכות שונות צבימים אלה דק
בחרו בו לחסוע' נכח אויב במלחמה, אשר המבחרים מהם היו במלחם נכראה מנחשים
רבים; ולבעבור כי לא ידעו עוד בימים ההם לאחוז את פרסות רגלי הסוסים בגדול
(סופאיען) כבומינו, ע"כ בקשו למו למלא סוסים בעלי פרסות עלונות וחזקות לבל
ימעדו במרוצתם, וע"ז חסוב מלילת ישעי' הנביא [יהו] פרסות סוסו לנה נחשבו.
[פסחים ק"ג:] ו' דברים נאחרו בסוס נו'.

[סמ] הוא גם מחוז אלל אשר נהר הגדול מיסיפ"י אל חוף הים, זנקרא גם בשם

א"ה לע"א כ"א ה ה ל ש ה, ארנו רפ"ו ורחנו הלפוני ל' מעלות. לשון
גם מאנגלא"א הוא קרוב לקלה הדרום מאדמה אמעריק"א.

תולדת (עב) החיים

תולדת הפראי , הציב תארו ע"י מזון האדם , בחדר בנין גופו , בנוכח קומתו , במלקת שערו הנוזן , למתו ונבזו , יותר משאר חיות הנכנעים ביתרון רב . והוא נוח להתלמד לפעולות שונות באשר ירגילהו האדם, הנחלקות בכלל לשלש : לרכוב , לעגלות (קובאע) , ולעבודת משא ; האומנם יוכל גם האחד ממינם למלאות פעולות שלש אלה . סוסי הרכב הם הנאחזים משרים ואדירי עם ונמכרים לעתים במחיר רב . ואולם לא כל הארלות ישו בטוב תרבות סוסיים , מבחר מיניהם נמלאים בדרך ערב (אראביא) ואחריהם סוסי ארץ מלרים ובארצבאר"י אשר באפריק"ה הלאפני , ואחריהם סוס הספרדי ; האינגלעזי , הנעפאלטיאני , גם ברוס"ה הדרומי ופולין נמלא סוסיים טובים ; אכן ארלות הקרות כשוועדיין ונארוועגין , וכן החמות מאד לא יכונן לתרבותם וגדולם . האדם המעלה אשר באיראפ"ה ימלא תועלת מסוסו בעבודה אשר יעבוד בו לרכוב ולמשוך בעול , ובמותו לא יקח ממנו כ"א את עורו ושערו , אך את צשרו לא יאכל כ"א צעת חסר ורעבון ; ואולם באז"ה יש משפחות גויים רבים אשר יאכלו צשרו למעדנים . שוכני מדבר אשר באז"ה התיכוני שותים חלב הסוסה גם יעשו ממנו יין שרף , ואת צשרו יאכזבו יותר מבשר בקר ולאן , כי יצמו למשמש חניהם סוס אחד ויותר , ויאכלוהו .

ב החמור (ר' עיני) , מבחר משכנו בארלות החמות אשר באיראפ"ה ובנגלילות המזרח , בתארו ידמם למרבה אל הסוס הידוע , אפס כי נופל הוא ממנו בגדלו ויפה מראו , ונבו דומה לזנב הפרה , אזניו ארוכות , ומראו אמוץ עכור בקו שחור עובר על גבו . באיראפ"ה התיכוני מבטם עכור ובלתי נחשב הרבה , אכן באיראפ"ה החמה כספרד ואיטאלי"ה המסוגלה לטבעם יותר , וגם באשר ישקדו שם הרבה לתרבותם וגדולם , הם יפיש חוקים ואמולי חלב , ובארלות מזרח ואראבי"ה נמלאם עוד טובים גם מאלה . ארץ תולדת הסוס היא תולדתם , וימלאו שמה פראים גם כעת עוד במספר עלום , אשר יקראום בשם קרלאין , והם חוקים טובי תואר ללצבים ומעירים עוד יותר מהכנע , ואלה הם כבדים להכנע ובעמל רב ילומדו למשוך בעול . הנכנעים גם כי מהלכם לאט יש יתרון להם במדרך רגלם הכטות לא ימעד , וע"כ ילחוו שם לרוב אל האדם בנכסו בארלות הרים בלתי סגולים וסלעים , לשמור אותו ואת משאו לבל יקרס אסון . חושיו - הנראים לעין כנרפים ובלתי טובים - הם חוקים למרבה , גם כמו רב לשאת על גבו משאות כבדות , אפס כי יחפץ נקיון ויבושת . האתון (ע"י) חלר א' או ב' ילדים , ותאחזם מאד , הקטנים אלה הם אוהבי משחק ושמה , אשר כמעט לא יוכר בם טבע הרפיון וזעפת פנים אשר לוקניהם , צשרו נאכל גם כספרד ואיטאלי"ה , ומגורו יעשו גליון (פאגאמאנט) תופים , ושאגריין . מחבור מין הסוס

מערכת (ענ) היונקים

עם האמן יולד הפרד * (אולגועל) [ע] ומחמור וכסוס יולד פרד הנקרא מילטבי"ר, אשר לאלהים אלה לא יולדו עוד יותר **

ג הפרא או הערוך [עא] (דויגעטייט, לויקעטי, לאג אהר), משכנו בארצות ליה אשר בארץ ארץ המיכונה, דומה

בגדלו ומראהו אל חמור הפראי, על ערפו למה, ועל קדקדו קבולת שער באורך ג' רבע אצבע. בחורף שערו ארוך ורך ממראה חמוץ שחרחר, ובקיץ ישנה מראהו גם שערו קצר, על גבו עובר קו אדום שחור. וסוף קל לרוך אשר גם הסוס היותר נמהר לא ישיגנו, ושובב מאל אשר לא יתכן לאדם להשיג הגדולים מהם, וגם לעיריה' כבדים להכניע, בדרכי חימו ידמה אל הסוס וכחמור הפראי.

ד זרזיר מתנים [עב] (לעברא), הסדר ויפה בהארו ומראהו מכל החיות היונקים, משכנו בישימון הגדול אשר

באפריק"א ונמלא שמה לעדרים. גדלו כסוס קטן, וראשו וזנבו ידמו אל החמור, מוסד לבשו לזן ירוק חור (בלאם זעובליך ווייס) בפללות קלרות ומסודרות ממראה שחרחר יורדים על ראשו וגופו, ועל זקויו וזרועיו מלבס עקלקון (קאער). והוא מהיר ושובב, אשר רק בעמל ויגיע כפיס רב ישיגותו, או את לעיריו הכבדים מאל להכניע. בסדר חייו ידמה אל סוס הפראי, ויביאוכו לעתים לאיראפ"א.

השחרחר

* הפרד שם זה כמלא הרבה בסמך, וחרגותו בודנתא, [מ"א א לת] פר דת המלך, וחרגס, כולל מ"א דמלכ"א ומהו דתח"ל [תל"ז ז'] דהו קיימין כ"ר כולל מ"א חורחא, ועוד במקומות הרבה

[ע] וכן בלשון רומי נקרא מולויס, וזירושתת פרטת פ"ת על משנת טר וחזון, וכלאים פ"ת הלכה ג', ובמדרש [ב"ר פ' פב] ר' מנח בוי תפקיד לאילין דבי נשיאס אין בעימון חיונן מולין חתון ובנין אליו באורחיהו לקיקין שאלו סוס ואביו חמור, ובבבלי [שבת נב.] מולא גם של ביתרבי, ופ"רש"י, פרדות

* וכן אמרינן בגמרא [בבבית ח:] וכוונתה' ח' ילדה? . . .

[עא] איוב [לט ה] מי שלם פרא חפשי ומוקרות ערוך מי פחה. לדעתו יכללו ויסמנו ב' שחוח אלה גם את חין חמור הפראי (דויגעטייט) הסיי, אשר הוא בלחם פראי מאל וכבד להכנישו עוד יותר מהקולאץ.

[עב] משלי [ל לא] זרזיר מתנים, הוא לדעת קלה חין לעצרה זה, כי יבארו מלח זרזיר מלשון זר (לער רינגליכטע אס לענדען) ונקרא קן על דבר הפללות (שטרייטן) היפוח אשר על תחניו. ויש מחכמינו ז"ל יעתיקו שם זרזיר לחין כלב הנקרא, כלב הרוח (ווייל הונד) אשר הוא דק ולחמן במחניו, ויהיה שם זרזיר מזורש זור, שעיניו כל"א, פרעסין, שאללען, כמו [שופטים ו' לן] ויזר אח כגזה . . .

תולדת (ער) החיים

ה השחרחר (קוואנא), משכנו בארלות מסכן הלעבר"א, ודומה לו בחארו כ"א יעבה מעט ממנו, מוסד לבע עורו שחרחר ערמוני, בפללות שמורת עומדות בשדרות על ראשו וחלקת לאורו, בטנו וסוקיו לבנים. והוא נוח להכבש מהלעבר"א.

סדר השישי

מפריסי הפרסה שתי פרסות

לד הגמל (קאמעל) [עג]

מינה שבעה. שפתם העליונה מדוקה מעט. שש שנים חתכות רחבות בלחים התחתון ושתיים בעליון. ושני העין אחדים. צוארם ארוך. דומה מעט לצואר האוזן וראשם קטן. זנבם קצר בקבוצת שער מעט בקצרו.

א הגמל הידוע (רמאערא), הנראה לנו לעתים ממנהיגי החיות, על גבו דבשה (בוקל) אחת מבשר סמך, גבוה כארבע אמה, וארכו מראש עד זנבו שש. סערו רך וארוך אלל לאורו, ממראי אמוך אדמוני, מלבד הדבשה אשר היא שחרחרה, ברכיו אשר עליהם ירבץ ויונה אחוזים בספחת בשר (טווילן). והוא לעורך רב ליושבי ארלות מזרח, ואפריק"א הלפוני, ויותר להנוסעים במדבר החול אשר שמה כי לא יתכן לעבור בהם בלעדו, וע"כ יגדלוהו גם במספר רב, כי הוא יכול ללכת שמונה גס שנים עשר יום מבלי אשר יסתה מאומה, דבר אשר יקרה לרוב בארלות חלאזבות אלה כי לא ימלאו בארות מים כ"א במרחק רב, גם יוכל לרעב מספר ימים אחדים. למאכל פיהו יפיקו חרולים יבשים חומים ולמחיס רעים ומעטים, אשר גם המה לא ימלאו אך לעתים בשימון זה, והם כוננו לו למאכל טבעי, אשר ע"כ חונן מהמותן לחם לכל, בשפתים מבשר קשה (קנארמלארטני) למען לא יכאב בס. אחרי למאו עת רבה בבואו אל המים יסתה הרבה מאד, אשר רוב המים האלה יתחבאו בחדרי בטנו לאולר ואוסם, מבלי יתאכלו בהם כארבע עשר יום, והיה באלו מאכליו כיבשים אז יפכו מהם מעט מעט להרטיבם

[עג] ונקראו כן גם בל' ערבי, ולנקבה חמין זה, בהיותה ראויה לשאת משל וקראו "נאקה" ומה בדברי ח"ל [שבת פה מש: א] הנאקה בחוטם" וטרם הוכל לשאת תשאלו יקראו, בכרה" חה הוא [ירמיה ב ג] בכרה קלה משרכס דרכיה. מחקרי הטבע יחשבו את הגמל לחפריסי הפרסה לבעבור שגם הוא פרסותיו שזועות מלמעלה; ואולם כוונת חורחנו הקדושה בחפריסי הפרסה, אשר גם מלחמה יהיו מפרסות ושזועות, כחשוב [ויקרא יא ג] ואוסעת שסע [עין רש"י סס] וע"כ נכתב בחזירה על הגמל [שם ד] ופרסה אינו מפרים עמא הוא. וכן כתב רש"י ז"ל [שם יא כי] ושע איננה שוסעת כגון גמל שפרסתו מדוקה למעל, ולמעט היא מחובר, ע"כ.

מערכת (עה) היונקים

להרטיבם ; גם כאשר לא יוכלו כנוסעים עוד לעבור כח בלמאס , ומיס חין , יזכוו למו גמל אחד , וישתו את חולר מימיו הכמלאים . בלמאו הרבה יחל ריח פיו להבצאים ולא ייטק וירפה כחו מעט מעט . גם רגליו הוכנו בטבעם לאדמה מלחה ויבשה , ובמקום אגמים ובלה לא יוכל לעבור בהם . רוחות (וייטערוונגען) הלחי' ובלתי בטיירי' יסבו נוקו, וע"כ לא יאריך ימים בגלילותינו . הגמל לא ימשך בעגלות כסוסים אשר לנו כ"א יחל את האנשים ומשאותיהם על נבו , ערך המשא אשר יעמכו עליו הוא שש מאות לטרה , והחזק מהם יוכל לשאת גם עד י"ב מאות . טבע המי הזה אשר כל מסחר ארלות הנגב תלוי בו - ונקרא ע"כ מהערביים **אניוד המדבר** - [עד] הוא טוב ונעים , ואך לעתים יבער פחאוס חמתו אשר גם אדונו בלמי בטוח ממנו ; בקלפו יאחזו ארובו בשניו , ינציהו וישליכו מעלה ובנפלו ידיקנו בצרכיו , דכרות מלעדיו בטוחים ובלוי מרוץ . סיקבס חסר ולדה י"ב חודש , חלבס טב ומכלכל . משערז ינשו טטוס עב ומלעות , משתנו יששו מלח סאלמיי"ק , ובגללו - כבעלים - יבערו אש , ונמלא ממין גם פראים במדינות אשר בין ארלות סודו וסיני"א .

ב בעל שתי רבשות (טראססל סודיר) , נכדל ממין גמל

כראשון כאשר לו דבשות שתיס מבשר שמן ורך , גם יגדל ממנו , ומראהו שחרחר . ואולס במנהגיו וסדר חימו דמה לו הרבה , ויכול לסבול ולהאריך ימים בגלילותינו יותר ממנו , וע"כ נמלא הרבה מימיו בלוי"א הטייטנה ובסיבירי"ע כדרומי אשר שם יכלכלוהו בעדרים , ובמורק מיראתו את הקור , יכסוהו במכסה עשוי מלמר רך או מקנה וסוף , וגם הוא יאכב אדמה יבשה ככראשון , וטשא משאות כמוהו . בלראבי"ע לא ימלא אך לעתים . הקירגזי"ן שותים את חלבס , גם ישגו ממנו מין י"ע .

ג גמל הצאן (טאס קאמעל , סיקאנע , סיקוגא) , דומה בתארו אל

הגמל גם אל הלאן , גדלו כהתיס (לינען באק) ולוארו הארוך דומה אל הגמל , והוא חסר דבשת . מראהו ממעל כמראה עלי שושנים יבשים ובטנו לנן . שערז הדק וחלק כמשי ארוך עלי בטט כשמינית האמה , ועל יתר גופו רק כעבי אלבע , זנבו דומה לזנב העז . משכנו על סהרים הנבוסים אשר בלמעריק"א בגלילות מעקסיק"א : והוא טובב פוחד ומסיר והולך על כרוב יחד להמונים . יושבי ארלות ההס יכניעו אותו וימלאו

[ער] יש מחכמי זמננו יחקרו שם גמל הענין , פרעון וגמול" לעבור כי לרכו לפעמים להשיב נקם לבעליו אשר עשו רע עמו ; ואין זה מתישב היטב . ולדעת יידיה שם גמל , חמלח , גמל"א אשר בל" ארמי ובחלמוד , שעיטנו , מע בר הגשר (בריקע) כמו [מי"י] והוא דליכא גמלא , והוא דליכא מברא בו ; לעבור כי שוכני ארלות ההס ישערו בו כבעבר' לעבור דרך המדבר , ובלעדו בלתי יתכן לעבור שם , ומשעם זה יקראוהו גם הערביים בשם , אחי ת המדבר :

תולדת (עו) החיים

וימלאו הועלת בצערו הטוב, ויותר מזה בצערו היפה יותר מלמד כבשו ספרד, ויעשו ממנו כבוד סיקר מאד הנקרא פיקאגנע על שמו.

ד עז הנמל

(קאמעל זינט גלאזיא, זאזא) גדלו כחמור הביתי, וגבוה יותר בלי דבשות, לוארו ארוך ונעקש מעט, ודומה בתארו לעז ולגמל, שערן לבן וטלוא אדמוני ואמוץ, ארוך בחורף, ובקיץ קצר וחלק. משכנו בלמעריק"א החמה על הסהים הגבוהים כהרי אנדו"ס, ויפגשוהו שמה בלהקות למאות סולכים יחד; והוא מפחד מפני האדם בנרת, וסומר אי"ע למאד, עד אשר ברעוהם יליבו לופים למו, הלופה לא יעשה דבר ולא ירעה כ"א פונה ומביט מכל עבריו, בראותו אויב קרב אלימו יבעה לבשרם וכולם נסים לקולו, ואף כי ירא הוא מפני האדם במלבו הפראי, בכל זאת כאשר ילכדוהו הוא נעים ונכנע, וישרת בעבודת משא להשיעו על הסהים הרמים, אפס כי זה דרכו אשר יאבה כי ילכו בעליו אתו בלחש, וכאשר יעמסו עליו יותר מחפלו, או כי יסוהו, וקשה ערפו ומקומו לא ימוש מחיתו מעשב הסהים, ויכול לסבול הלמא; והם אוכלים את צערו, מלמד יארגנו אדרות, ואת עורו ועצדו לנעלים.

לה הצאן

(ראם טאן)

קרנידם וחלוצת קפופות ושטיות מעט, חסרי שנים החוחכות בלחיים העליון מעלי גרה ומפריסי פרסה.

א הכבש

(ר' טאן)

עוד משנים קדמוניות נהיה המין הזה לחיות הבית בלתי נמלא פראי עוד, בלעדו המופלגות"ר, אשר לדעת קלת הוא חבי המין הנכנע הזה. משכנו פרום כעת על כל מפרסי חבל עד מעלת הששה וששים לרחב הלפוי, והוא נבדל מעט בתארו לערך גלילות משכנו, בגלילותיו כבש האכר מסואל בקרנותיו העקומות עקלקלה (טרויבן פארויג) לעבר חולה, ויש מהם אהנו עוד בתארים אחרים. הנקראים כבשי ענגלאנ"ד הם חסרי קרנים וטובים בלמדם מאשר אהנו. כבשי ספרד (ספאנישע טאן, זערינא) בקרניהם הנכפפות לשני עבריהן חולה בדמות חלי לבנה, נעלים בלמדם הטוב. בתרלות גריכ"ן ואנגרי"ן נמלא מין כבש בקרנים ארוכות וכפופות עקלקל (טרויבן פארויג) אל פני מעלה, ונקראים כבשי קרעמא. הכבשים אשר בתרלות שוועדיין נארוועני"ן ואיסלאנ"ד יש להם שלש עד שמונה קרנים בלתי יפות; בתרלות החמות כגוינע"א יומר למר כבשיהם לתמונת השער, ויש שם ממינס אשר שערם כלבנת הכסף ודק כמשי ויקראו בבשי משי, יש תרלות אשר לכבשיהם תליות שמנות מאד כי ישקול לפעמים חלב תלית אחת כשמונה לטרה ויותר, ונקראם שמני תלית, ויש מין כבשים בסביבירי"ע

מסכת (עו) היונקים

בסיבירי' וטארטארי' אשר ירכוהם עבות כשי' מלאי כדור מלאות חלב, ונקראם שמני' הירד (עטסטייסיג), ה'ר'בש הוא חסר ערמה רפה כח ורד הלבב, אשר בלעדי מחסה האדם כמעט לא יוכל לחיות, ולא נמלא בין כל חיותו בית הנקעים סובל לאשר יליקו לו, ובלתי ממאן כאשר יוכל לטבוח כמוהו, גם האמות לא יולד למו הרבה לנצטר בנייהם אשר ילקחו מהן, ולא נראה אותם משחקים ומתגרים במחלכלים זה עם זה אך לעתים, בלעדי ילדיהם הקטנים אשר יתענגו ירקקו וידלגו: מחיה בשרם מתולדת הלמחים, בארלות החמות ירעו באחור כל הקופת הסנה על יד רוטיהם השומרים אותם, ובגלילותיו וכללוס בחורף במלאות בחליה יבש ותפן. בחדש אדר (אדר) חלד הכבשה או או ב' ילדים, ולמען יטב חמר הכבשים יביאו למו הנוקדים חילי ספרד וענגלאנד, ואלו תצפה הכבשה גם היא בילדים דכי הלמר כמוהם: ה'ר'בש הוא נגוע במקרה החלואים רבים וקף. כי במחלת תולעי הנוף יותר מכל חיות הבית, גם נמלא לו לעתים תולעים עלי מוחו המסבבים לו כאב רב, מהספק לכל עבריו, טוכב, קס, וטפל במהומה מבלי מנוח, וחורק בשני מגולל כאבו, גם הואבים במקום ההלאס יסחיתו בו הרבה יבואו רב החולעת מבשרו יעשו מטעמי אוכל, מחלבו חמאה ובניה, גללו שחנו מעיו ולמרו יוקחו למלאכות שונות.

ב. העז

גם הוא לא נדע החלת חיותו לננוע החת יר ארנויו בבית, ונפרד לשכון בכל מקום אשר ימלא קרובו ממשפחתו הכבש. מקור מבוט תולדת מינו בלתי נודע, רבים ממשקרו הטבע יחשבו כי אבותיו הי' עז בעצאא"ר היקרא גם עז הפרא, משכנו על הרי קייקאלו"ס וטוירלו"ס בקרס והודו, והוא גדול בעו הבית ודומה לו בקרניו, לבע גרוו שחרחר הדמוני בקו שטור עובה לאורך גבו, בקיבתו נמלא לפעמים חומר מקשה כעין אבן נקרא בשם בעצאא"ר [ערה] החשוב מהל ליושבי מזרח. העז הידוע, רוב מינו לבנים קרניו לכפפות בראשיהן חולה, השנות הנופים לקור וחום ושאר מקרים, כבדילו גם את מינו לטבעים שונים, למבחר מינס יתבז היקרא בשם עז אנגאר"א (אנגארישע זינג) או עז הגמל, שערו הארוך יותר משליש טמה ממראה לבנת הכסף, הלחלי (געזאקט) דק כחשי וטולץ, ישרקו אותו שם בהשגחה רבה, ונקח למטוה הנקוב בשם מצוה הגמל (קאשעל גארין) לעשות ממנו בגדים יקרי הערך, מחוץ אנגאר"א ואו"א"ה הקטנה לבד ימליאו לנו את השער הזה, ויש עוד מין אחד היקרא מאמבערציג"ע או עז סמרא, משכנו

[ערה] כמין בעלאא"ר זה נמלא גם בקיבות שר מיני חיות, והוא מחלקי פחילי החמשים (פאלאכטן פאזערין) והשער הבא אל קרבם כאשר ילחנו בלשונם על פני עורם, ויש לא נחשכלו בש כהיו לחומר מקשה, ובימים מקדם חשבו את החומר הזה לאבן הרפאות במחלות ידועות.

תולדת (עה) החיים

מחבת צפירי"ע, והוא נפלא בלונז הארוכות לפעמים כאמה. הסה אול"ם היקר המובא מקאשמיר"א [עו] נעשה גם הוא מחין שער עזים טוב אשר צפירי"ע, הרועים רבים אשר הם הם תחת יד חשמנס (קהזו) היושב בלדא"ק אשר צפירי"ע, והם ישלמו לו כל מסיס ומכסם בשער יקר זה, והוא ימכרנו להאורגים אשר בקאשמיר"א; ואולם עדרי עזים מעטים המובאים ללרפת אינם עזי סיפ"א, כ"א מבוכארי"ע הביאוס ומגודלים גם בפרס, וגם להם שער יפה וטוב דומה כמעט לשער סיפ"א, ועושים פרי גם בלרפת ארץ מושבם החדשה, אכן עזי סיפ"א לא יתנו פרים על אדמת לרפת, אף כי הם יגדלו בריאים גם במספוא רע מאשר לנו, ואוכלים עלי רוחם (נינסטר) ערמונים פראים (ראם קאסינעו) ועלים, מכל אחד מהם יתנו כחלי לטרה שער אשר משקל לטרה אחת יעלה במחיר ג' וד' ר"ט. גם לעזים אשר לנו נמלא שער טוב בחורף אשר טכל לנקותם במשרקות. במנהגיו וסדר חייתו ידמה לרוב אל הכבש, אך הוא ערום ואמין לב יותר ממנו, ותכונת נפשו במעט זדון. התייש הוא נפלא מהם בקפילותו ותנועות פניו, קרניו ישרתו לו למגן נוכח מתקוממיו. מחיתו כל מיני דשא אשר ידע לבחר בהם ולבזר לאכלו הרבה יותר מהכבש, וע"כ ירעו העזים מדי עת על מקום אחר, והכבש יעמוד ויאכל מבלי אשר יעזוב מקומו. בארלות נושבות - לצעבור כי כבד לשאת נוקם אשר יעשו במטעים ולמחים - לא יגדלו מהם כ"א עדרים קטנים. הנקבה תלד א - ג ילדים, בשרם וחלכס יוקח לאכלה ועורם יעבדו לקארדוא"ן וסאפיא"ן.

ג כבש הפראי או כבש האבן (אזעעלטהיר, ארנאלי), דומה בתארו להכבש הידוע

רק יגדל ממנו, קרניו גדולות מאד, וישקלי לפעמים עד שלשים לטרה, עקומות כקשת וסטוחות אל פני שרשן, עורו אמוך שחרחר ועל גבו ולאורך לדיו יעברו קוים שחורים. משכנו להמונים על הרי סלע וכפים אשר על אי סארדיני"ע קארסיק"ע וקאנדי"א. מחית נפשו ממטעי בושם הנמלאים הם, והוא חרוץ ורוב עוז לקפוץ מסלע אל סלע. בשרו טוב למאכל, ומקרניו יעשו כלי משתה טובים.

ד האפריקאני (אפריקאניטע ארנאלי), משכנו במלרים ובארצבאר"י על הרי סלע, שערו הרך הוא שחרחר צהיר (העלל) או ארמוני, ומתחת לוארו שער ארוך בלמה, קרניו משולשי כללעות ועגולות כדמות אות פי כהוב (בפירול ארנאלי).

ה הסיבירי (סיביריטע ארנאלי), קרניו גדולות עוד מקרני הראשון, אלל שרשם הם משולשי כללעות, וראשם שטוח וחרות בקיים

[עו] הוא שם עיר ומחוז בגליל קאבוליסטא"ן אשר במזרח ארץ פרס, ארכ' ל"ב, ורמנה ל"ד מעלות הלפון.

מערכת (עט) הזונקים

בקיום עקומים . משכנו באו"א הסיכונה והלפוני על מרומי סלע , וכך במראה ירוק (געלבויד) אשר מסביב לזנבו , בטבעו הוא מפתח זורת .

ו האמעריקאני (אמעריקאניטע ארגאלי) , משכנו באמעריק"א סלפוני , גדלו כאל (הירט) והוא גבוה הורעות וקל הגוף , הזכר מראהו כערמון (קאסמאניען בריון) ומראה הנקבה אמוץ שחרחר , פיו ואחורו לבנים , קרניו עטולות בקרני האפריקאני , ובחיותו וטבעו ידמה ליתר מיניו , שערו בחורף כלמר סבוד , ובקיץ קלר וחלק .

ז האקו [עז] (טסין באק , אופען לינע) , משכנו על הרי איראפ"א ואו"א סגובים בהרי אלפ"ן אשר בסווייץ וסאבאליעין , ויותר מהמה על הרי פירענטין קארפאטין וטויריס , דומה בחארו לעז הבית רק הוא חזק וגדול ממנו הרבה , הזכר סגודל ממינס יתקול לפעמים עד ב' מאות לטרה , קרניו שחורות ונעקשות בתאר חלי לבנה אחורנית ומשקלם כעשרים לטרה , ושער זקט ארוך מאד . מראה עורו שחרחר אמוץ ובטנו לבן אדמוני , והוא שוכן בקיץ על ראש לורי סהרים מבלי אשר יוכל האדם לקרב אליו , ובחורף ירד לשכון בבקעות , מרונלו וחרילת דלוגו נורא לעין רואה . בטבעו הוא ערום ושזב , אשר ע"כ נקל מאד לקרות אסון לנפש לודו , מחיתו ממטעי למחה אשר הם , ובחורף יתפשט מתחת לשלג . הנקבה חלד במקום מסתור א' או ב' ילדים כנומים לכנע ולשלחה לרעות בשדה עם הצויס . בשר האקו חזק ויטאון לחבל כי קשה הוא , אכן בשר לעיריס יאכלו , עורו רק מאד וע"כ הוא מעט סתועלת .

ח עז הגמד (לזוערג לינע) , משכנו על הרי אנדר"ס באמעריק"א , ובחורף ירד אל סבקעות , והוא יאדוכו חיים להכניעו , או כי ימיתוכו לאכלה , גדלו כעז בן שנה .

לו היעלים [עח] (אנטילאסן)

מיניה הם יז . דומים בתאר קרניהם אל העזים באשר הן חלולות ובלתי מסתעפות גם לא יחולפו בכל שנה . עשויות כמבעות רבקות וז עליו או חלקות ותדרות בראשן .

[עז] האקו , הוא מה עהורה [דברים דה] , ולפי העתק הערבי והארחי הוא גם לחין השטיינבאק , וגם רש"י : "לחב על חלה א ק ו" , חרונמו יעלא , יעלי סלע הוא השטיינבאק . [ומה שיש לדבר בענין השבע חיות , ובניאר שיטת הדורות כרוכות וחרקות [חלון גט:] יבואר או"ס בקונטרס מיוחד אשר אכתוב . ויקרא בשם "נאספוז" .

[עח] איוב [לש ד] כידעה עח לרה יעלי סדע ; ופי' שם רש"י שהוא השטיינבאק ורבים יעחיקו שם יעל לחין הנקרא געמוזע" ; ואולם לדעתי יתיה חלה יעל שם הכולל לחין השטיינבאק ולכל השפחה האנטילאפ"ן , שנחטט כולם ישו על הרים רמים וכפים , ככתוב [תחלים קי יח] הרים סגובים ליעלים ;

תולדת (כ"פ) התנים

והחזק נופם דמו אל האיל (הדט) רובם נמצאים במדברות ארץ אשורקא וגם בארץ ארם אכן באיראפא לא נמצא מהם כי אם מינים שנים . . . את הנעמו

ואת הסיניא

א היעל

(ר' געווי) משכנו על לורי הרים רבים, כהרי אלפיין פירעניע קויקאלו וטוירווים, דומה בגדלו ותארו אל כהים, בלעדי כי לוארו תרוד יותר, גם זרועותיו גבוהות ממנו. קרניו התרוכות כעשר אלבעות סן שחורות ועגולות, וכטבעות מונחות זו על זו עולות זקוף למעלה, ורק בראשן סן נעקשות מעט בתאר הקרסים. מראשו אדום שחרחר, מלחו לזן עכור, חיצו שחור, ובחורף ישנה מעט מראהו, והוא מפחד ומסיר לקפץ, אך לא על כפיים מסוכניו כהאקו. בפחדו מן האדם האורבלו בכל עת ישב יומם על הרוב. בין כפיים גבוהים מאד; בגבול מלרי: השלג [עמן] אשר יכבד להאדם לבוא שמה, ואך בליה ירד לבקש אכלו מלמחי הרי אלפיין. בחורף באשר לא ימלא או אוכל לפיו, ירד אל יערות ההרים לאכול מחליר (מחליר) וספחת העלים (בו-הפעם). תאר למחיס הקשים להתאכל, ומחס יחקצן סוד קיבחס כחואר אנבים כדורים. הקראוס בשם אבן בעלאל"ר. והם נחלטים על הרוב בעדרים עד עשרים או גם חמשים הולכים יחד, וכאשר ירעו במאור יום יצבו סומרים להאירם מחרדת מוקש האדם, למען ייטו וישמרו בחורף מאד. הנקבה חלד צחדים יסון או חיר או ארבי ילדים אשר יתכן להכניעם אם ילודם צעת הולדם. אכף אס יחור טובבים כשני שבעות לא יכון להכניעם עוד. הדובים והאלבים סוגלי נפשו: יושבי ההרים יתרפו נפסם לארוב אחריו ולרדפו, ויגעו על אודותיו במקומות סלעים וכפיים גם ירעבו וילמאו יסבלו. הרב וקרת וישו על סן סלע וחלמים, למען ישיגו בתכלית פעולתם געמ"ז אחד אשר לא יעלה מסירו רק כי או ז' ר"ט, כי הם אחוזים בחשק נפלא אל הליד ולא ידלגו לתרדם מות. אשר אך מעטים ישיגו מותם הטבעי, ורובם יגעו בלא יומם מפגעים אשר יקרא בלידם זה, כי יפלו מן הסלעים הגבוהים או יכשלו בין משברי הקרח אשר הם וימותו בכאבים עלומים; ועיניו ראו לורים רלו ודלגו על סן סלע וכפיים מקום אשר חבותם אספו את רוחם מאשר פקו עלימו, והם שחקו לחבר עדן ועונג נפסם עם פגעי המות יחד. צער לעיריהם טוב מאד ויושבי האלפיין אוכלים גם צער סוקים, מעוררו ועשו בתי ידים וכדומה, ומקרינו כלים שונים.

סיניא

וכמו שנחלל פעמים רבות שישחפו נחי פ"א יו"ד ונחי ל"ה בשני אותיות השורש להוראה אחת, כמו יעט ועטה, יאב ואבה, כן גם שם יעל הוא משוחף עם מלת עלה, שעיניו בל"א או פ"ש י"ג, ויסמן מינים האלה שדרכם לעלות בכל יום. בבקר לשבת מתעל לשי הלורים, חקום. לא יראם האדם: [עש] הוא בגובה חלי פרסה (חילע) או יותר, מחעל לשעת הארץ, קרוב לחקום אשר ישו העננים. [עש] הוא בגובה חלי פרסה (חילע) או יותר, מחעל לשעת הארץ, קרוב לחקום אשר ישו העננים.

מערכת (פ א) היונקים

ב סייג"א, דומה בגדלו לעו הבית, קרניו ארוכות כחלי אמה ממראי ירוק (געבוידך) שקוף (דורכזיכטיג) ומעוותות אחרנית זו לעבר זו, לבע עורו ממעל ירוק (חזאבעלעב) בקו שמרחק עובר על גבו, ובטנו לבן. משכנו באיראפ"א על הרי גלינול בעסארטבי"ע ומאלדאו"י, ובחזו"א על הרי קויקאזו"ע וסיבירי"ע, מאכלו למחי לענה (וועראוסה) ושאר עשבות הרים. והוא מהיר ומפחד, בכל זאת ילודו ממנו הרבה, ונקל להכניעו. צשרו טוב למאכל.

ג חית גניו (גנו טהיר), משכנו באפריק"א בעדרים, בחארו החילון לא ידמה ליתר מיניו, כ"א הל תאר בסוס והשור, ויחשבוהו בכל זאת למשפחה זאת, לבעבור ציין גופו הפנימי הדומה להם. ארכו אמתים וחלי, וגבשו אמתים, קרנותיו הארוכות ג' רבע אמה ישותו האחרנית, זנבו ולמה לוארו ארוכים ומרטיהם אמוך צהיר, ויתר חלקי גופו ממראה אדום כהה. צשרו טוב למאכל.

ד גאזער"ע [פ], הוא הקטן מכל יתר מיניו, כי לא יגדל יותר מהרעטבא"ק אשר ידמה לו גם בחארו דקות גופו ומרולמו, קרניו נאות ועגולות בחאר טבעות מחוברות, געמות מחלין בראשיהן זו אל פני זו, עיניו גדולות ויפות, שערו הקצר וחלק ממראה ירוק (געבולך), ובטנו לבן, עלמות זרועותיו ארוכות ודקות. משכנו בארלו החמות אשר בחזו"א כסירי"ע פרס וערב, גם באפריק"א כלפוני.

ה מקפיץ הבפים (קליספען טפרינגער), משכנו על הרי הכפים אשר באפריק"א סדרומי, דומה בגדלו אל הגאזעלל"ע, דק הגוף ויפה ההאר, קרניו עומדות ישר וזקוף, לבע שערן ירוק אמולי (גרויח געלב) וראשו ירוק שמרחק, והוא מטנן בטבע ציין גופו להכפים הגבוהים, מלצ גופו קל ופרסותיו טנונות, אשר יקל לו לרוץ כחץ יעוף על לורי חלמיש חדים, לעלות ולרדת מעל הרים תלולים (טסייע) מבני ישלם במ הרבה יותר מכל יתר מיניו; ומה יכבד ליד נמחר וקל ברגלים כזה, הן גם כאשר ישים הליד נפשו בכפו וידמה כי ללחה דרגו אחרי עמל רב להביאו אל מקום לר והוא אחריו, פתאום עוד טרם ישים עיט עליו יתרום ברגליו העלומות בככפים ממעל לראש הליד - וחינו -

הקור"ו

[פ] מין הגאזעלל"ע והרעטבא"ק הדומה לו בחארו דקות גופו ומרונחו הם שניהם היפים ונחמדי המראה האל; ולבעבור כי הם צבי עיניו בלה"ק נחמד ומפואר כמו לבי חמלכות, ארץ לבי, ורבים כאלה, ע"כ יש אשר יעתיקו הם לבי לחין גאזעלל"ע זה היפה; ויש יעתיקוהו לחין הרע"ה הדומה לו - והנה מדרך יושבי המורה להחשיל ולהאר אח הדבר האהוב ונחמד לו בחין הגאזעלל"ע הנחמד בחי ומה כצין חליה שלמה החע"ה [שה"ש ב ז ג ה] השנעתי אחסם בנוח צל בלו ח וגו', שעיניו בל"א, אי"ך בעשוער"ע די"ך ח"ם אללע"ר ליבסט

תולדת (פכ) החיים

הקוד"ן, שזכר באפריק"א לעדרים הולכים לפעמים כשגם מאות יחד, גללו בארבע חמה, ומשקלו לפעמים כשמונה מאות לטרה. ניקבוי"א. בלויאבא"ק. ארויק"ם. כו"י.

לו הבקר (ראם רינד)

קרניהם נוטות מול פניהם חלולות וחלקות. מעלי גרה וספרימי פרסה.

א בקר הפראי או תאו [פא] (אויער אכס), נמלא בימים

מלפנים בעוד כסו יערים גדולים את פני ארץ אשכנז לרוב שזכר בהם וצאגמיה; ואולם עתה אחרי כי היתה לארץ נושבה לא נמלאה עוד כ"א ביערות ואגמי ארלות רוס"א וסביביו"ע, קרניו שחורות וגדולות מתוארות כמגל, שער עורו שחור (טוחרן פאהו) וארוך על פני מפרקתו חזהו ושכמו, והוא גדול ונעלה בחזקו ואומץ לבו הרבה יותר מאלהי מעין, הבקר הנכנע, אשר לנו, כי גם את הדוב הגדול ירים בקרניו אל פני שמים וישליכו ארלה, יחזק בו כדור הרם והשקל עד אשר ידיקנו, מראהו נורא חימה וקלף וטבעו קשה עורף ולב רע. בקץ ידרוש אחר ירוק ועשב לחמודי בטנו, ובחורף מחוסר כל יאכל גם קליפות עץ ויונקותיו. משקלו לפעמים כאלפים לטרה. הבקר הנכנע הם הפר, והשור (כן יקרא הסרים העומד למלאכה) יתעצו לללאי חולדהו, אשר עוד בימים מקדם - כנמלא בספר תורת אלהים - היה לנכנע בעבודת האדם, ונחשב לעושר הרועים רבים אשר היו בימים ההם. מכנע פרוש בעת על פני כל מקום משכן האדם, המכלכלהו ברפתים לחועלתו הרבה; מאכליו השוני ומשפט מעשהו בצית האדם שנו גם את האר פניו גדלו ולבעו; אוחס אשר בצריאל"ג הם היתה חזבים, מראהם אדום שחרר. ארוכים וקלרי רגלים, וכן פרי שווי"ץ ימלאו אחריהם, מראהם שחור, פרי פולי"ן ודעימאר"ק הם כ"כ מן המצחרים. גם הפר הנכנע זה ישא עוד מהחית מעטיו טבע אבותיו הפראים, נוכל רע לב וחסר דעת, אשר כל אדם חזה מה עורא מפעליו לפעמים גם אל בעליו נותני לחמו. הפרה טובה בטבעה ממנו, מאכלם הלא ידוע, וביעמא"ן אשר בארץ ערב, המולחת יאכלו הפרים - מבלי אוכל - גם דגים יבשים. כל חלקי גופו אף גם גללו קחו ללורד

[פא] התאו הוא חיה טהורה [דברים יז ה] וחרגומו חורבלא, ובחול יקרא שור הבר [חילוי פ]. ונחלקו עליו ר' יוסי ורבנן אם הוא מין צהמה או חיה [בלאים פ"ח], ואם הוא כלאים עם השור הנכנע אשר לנו, או לא [ירושלמי שם], ומחלוקת זו חלדק ביותר לחין באוי עראכ"ם, שהוא לדעת מחקרי הטבע חבי השור הנכנע אשר לנו, ולא על מין שור אחר, שהוא בולאי יהיה כלאים לד"ה; דהא חמור הכר [הערוד] הוא כלאים עם חמור הבייתי לד"ה, אף כי הוא חולדתו לדעת מחקרי הטבע; אכן בלשון יוני יסמנו בשם "בואצאלי"ם, אשר הוא שור בהוראחו ובאורו למתח חורבלא] את מין הביטע"ל.

מערכת (פג) היונקים

ללורך רב אל האדם, בשרו לאכלה, חלבו להדליק, וכן עורו שערו ומעיני יקחו למלאכות שונות, גם דמו נדרש למלאכה נקיון הנוקע"ר ומיני מלח ולערוך את הלבב הנקרא בשם "ברליני" בלתי"ם. חלב הפרות הוא היותר צריך ומכלכל מכל משקה, פרות שווייץ ופרוזהאלי"ד יתנו חלבם לזיס עד לערך שש מדות (טאסל) אשר ישנה חי, או ישנה ממנו חמאה וגבינה. גם לפרים יקרו חלאים שונים ולפעמים ישולב גם מין דבר הטורפס לאלפים, ואחת מנגעי הבהמות הנקראת בשם קוהפאקי"ן הלילה נפשות אדם לרצבות מנגעי הפאקי"ן [אשר הכתה גם בשנים מלפנים לרוב, אם למות, או לחולי וחסר, כי עורו עיניהם קמטו פניהם כו'] והוא מחקר לב הרופא הגדול דאקט"ר עי, יעני"ר הולד בשנת תק"ט בצערקלי"א אשר בענגלא"ד, בראותו כי השפחות הקוללות פרות אשר על שדיהן נגעים אלה ויוגעו גם הנה באשר סופחו על ידיהן, נללו ממחלת הפאקי"ן כולה; המליץ לו ע"י זאת בחזונתו מלאכת נטיעת הפאקי"ן, הנודעת כעת על פני תבל כולה לרפאות העלה רבה.

ב בקר ביפע"ל [פב] (ביעל אדם), כמלא פראי גם עתה בארלות הודו והפריק"א, קרניו מעוותות למוט פניו.

שטוחות לפניו ואחוריהן וחדות בראשו, גופו עב מגופות כל החיות הנכבשים והנכניעים, וישקול על הרוב עד אלף לטרה, ומשקל עורו - השחור וחלק מבני שער - מאה לטרה, ראשו קטן לערך גופו, בדרכי חייו ומחיתו ידמה אל הבקר הידוע, וגדל ממנו באשר מחמרי מוסבו באגמי מים ובאחא. והוא נמלא כעת נכנע בארלות רבות; בגלילות זאללבור"ג איטאלי"ע ואונגרי"ן, ובאזי"א, בפרס כי"א והודו יגלוהו למרבה, ואוכב יותר ארלות החמאה מהקרות, וגם הוא ימלא חועלת גדול הבקרים, כי ישא וימאוך משאות גדולות יותר מהם, גם ישמן ממרעה בלתי טובה ביתר שאת מהבקר, פרתו תהן חלב אך מעט אפס כי שזן הוא מאד, והחמאה ממנו הוא טוב טעם מהחמאה הידוע, רק לא יוכל לעמוד ימים רבים, בשרו איננו טוב למאכל כבשר הבקר. והוא מהיר חימה פרא וכבד להכבש, בראותו מראה אדם תצער תמתו מאד, ואשר יראנו בגד אדום אולי לא יראה עוד את ארץ החיים.

ג ביפע"ל הגדול (ריון ביפעל, ארני), משכנו בגלילות הלפון מהודו המזרחית במקום הרים ונהרות, והוא הגדול מכל.

[פב] רבים יחרגו מס דאם הנמלא בחנ"ך למין הביפע"ל, וכן נחב חל"א; ואולם סחירת העתקה זו חמלא בחום [ובחים קיג:] ל"ה אורזילא דרימח כו' הדיפע"ל צולאי חלבו אפור, וראש הוא מין מיה וחלבו חומר דלכתוב [דברים יד ה] אקו ודישון ומחרגותין, יעלא וריבוא; ובלעדי זה הלא עוד מוכת גם מהכתוב שלא יחכן להכניע את האדם [איוב לא ט] היאבה רים עבדך וגו', והביפע"ל הלא נמלא לרוב גם נכנע.

תולדת (פר) החיים

מכל מיני הבקר, כי גם הלעירים מהם ירצ משקלם עד ט"ו מאות לטרה. והוא עושה שם נזק רב בשדות, גם לא יסא פני האדם, וע"כ הולדים היו לאים על אודותיו להרגו ישימו לב וישמרו את עלמם ממנו מאד, ואולם נקל להבהילו ע"י אש כי ירא הוא ממנו, ביותר דרכיו ידמה אל הביע"ל הידוע.

ד ביפע"ל האפריקאני (אפריקאניטע ביע"ל), משכנו שם מעבר השני - מקו הטוב ללד דרום,

והוא נבדל מהביע"ל הידוע, והחזק מכל משפחתו, שרשי קרניו לא ירחקו זה מזה רק כעבי אלבע ורחבן יותר מחלי אמה לומחות אחורנית, ובהנשאן ישובו לנטות אל מול פניו. מחזיה טובב ואכזרי, על פניו שער ארוך ושחור ועל יתר גופו שער קלר ואמוץ, אומץ כמו קלות רגליו וחמתו הנמהרה ישוררוהו להתגרות גם עם החיות החזקות אשר שם, וגם הארי ינלח לפעמים קמנו, כי כאשר ישיגוהו בין קרניו לא ירף ממנו עד אשר ימיחה ויגרם עלמותיו עד תומו, ורק אז יתגבר הארי עליו כאשר יוכל להכוחו בכפו אחת על לוו, בעוד השנית אוחזת וסוגרת פיו וחוטמו אשר לא יוכל להניע ראשו, ואז - אש לא יחיש הביע"ל להמלט ממנו - יחנקו. נוסעי ארלות אפריק"א יספרו פה אחד, כי כל הביע"לין אשר פגשו וראו הם מלאי חבורות ופלעים על אפס וראשם, גם האדם לא יתחר בו כ"א בשום לב והשגחה רבה, כי כאשר לא ילל מפעלו וכדור קיהו יחמלט ממטרת חפלו, או כי לא יעבור בעצי עורו, אז ידע נאמנה אשר קרני הביע"ל ופרסותיו יובילוהו אל חדרי מות. מאהבתו הנקס והרלח לא ישקוט גם אחרי אשר ימית אויבו וינקס מפגרו המושכב מת, וגם לעיריכם יכבד לכבוד. בשרו רע המאכל.

ה בקר המוש"ק (ביואט רינר), נמלא לעדרים באמטריק"א בגליל הודזאנסביי"א למערבה ממעלת הרוחב

ס"ו עד ע"ג גל ההרים הגבוהים, גדלו כהאיל (ה-רט), קרניו המעוותות הלל שרשם זו אל פני זו, ובראשן ישובו לנטות כפופות החולה משני עבריו, ישקלו לפעמים במין הוכר כששים לטרה. שערן ארוך ודק כמשי ממראה הדום כהה, ועל ערפן יאריכו עוד יותר עד כי יגיעו לארץ; בין שער הארוך זה נמלא מין למר רך וטוב אשר יעשו ממנו מגבעות טובות ויקרות כמשי, מחימו מלמחי השדה, והוא קל לרוץ ולעלות על ההרים הגבוהים, שם יארוהו האדם לו בגלל עורו הקצב ובשרו אשר ריח ביואים לו.

ו בקר ביזאן, משכנו באמטריק"א הלפוני הולך יחד בעדרים

לאלפים, ובין אחים יפריא מגליל מעקסיק"א עד קלה הודזאנסביי"א, והוא גדול מבקרי מריזאלג"ד, מראהו נורא, קרניו השחירות עומדות בשרשן רחוקות זו מזו, חלי גופו אשר לעבר פניו חזק מאד ואחורו

מערכת (פה) היונקים

ואחריו חלק ודק (טאניק) , ראשו לוארו ושכמו מכוסים בחלתלי שער רך כלמר ממראה עפר , אשר יאריכו על ראשו בתאר מלנפת מכסה את קרניו . גם על שכמו מארכס ורובס יתארוכו כגבן . ומתחת לוארו ירבו קלוות חקן , על חלק גופו הדק שטרו ישר קלר ושחור ונפל בימי הקיץ . בסדר חייו ידמה אל התאו (אויטר רכס) , ויאחז לשכב כהביפע"ל באגמים בין קנה וסוף , והוא בורח מן האדם ; ואולם כאשר יורו אחריו ולא ימלאוהו אז יכבד להמלט . הלוים אשר הם עורכים ליד גדול לו , עד כי ילכדו ויהרגו ממנו בתחבולות לפעמים כאלפים יחד , משקלו יותר מאלפים לטרה , ומשקל חלבו המורס ממנו עד ק"ג לטרה . צהרו טוב למאכל , ועורו לתועלת עורות הבקר .

ז ביפע"ל הטיבעט"י או (רונלנדרעס טהיר) , משכנו במדברות

ארץ טיבעט"ט , יש ממחקרי הטבע יתארוהו קטן מפר הידוע , ורבים אומרים כי גדול הוא ממנו , זנבו אשר הוצא פעס אחד לארץ ענגלאנ"ד מדד בארמו ג' אמות , ומהם הלא נבין גודל וגיבה החי ההוא ; ואולם יתכן להיות כי נמלא בהם מינים שנים , וכיקטן וגדול הם הוא . קרניו קטנות עגולות ודקות מעוותות אל פני מעלה , וביניהם קבולת שער כחלהים , על לוארו למה מפוארה המתקלרת אל מול פני שכמו , גופו מכוסה בצער ארוך כאשר להעז , ושטר צטנו יאריך עד חלי רגליו , זנבו שער ישר וארוך כזנב הסוס דק כמשי ממראה לבנת הכסף . והוא פרא רב החימה וכבד להכבש , כאשר יתגרו בו או בראותו מראה אדם יחדר כלגופו וחמתו צוערה , קולו כקול החזיר וצנדר חייו ידמה למשפחת הבקר , ושם צטיבע"ט והינדאסטא"ן נמלאהו גם נכנע . צהרו שמן אך לא טוב טעם , זנבו נמכר שם במחיר יקר כי יתחזוהו בנליב (יר"ס) כסף להפריח בו הזבובים , ולכל אחד מנכבדיהם עבד עומד או הולך מאחריו בזנב כזה , גם יפארו בו אזני הפיל (עלפאנט) הנכנע , ואנשי כינ"א את כובעיהם .

ח שור הודו או שור גבן (בוקעל רכס , לעבו) , דומה בתארו

ולצטנו להפר הנכנע רק הוא קטן ממנו , קרניו זקופות ונטקשים מעט אל עבר פניו , ועל כתפו גבן (בוקעל) . הסודיים מכבדים אותו מאד , כי קדוש הוא להם .

לט נמר הגמל (קאזשעלפארדעל , גיראפע)

א נמר הגמל (קאזשעלפארדעל , גיראפע) , הוא מין אחד במשפחתו , דומה בתארו לסוס קטן , ראשו דומה לראש איל (הירט) אזניו זנבו לאוזן וזנב הפרס , צולוארו הארוך כאמתים וחלי ידמה אל הגמל , ובחברצורתו אשר הם ממראה עפר עלמוסד לנן נלבות בסדרים ידמה

תולדת (פו) החיים

ידמה אל הפארד"ל, על מלחו קרנים ארוכות יותר מרבע אמה, גבשו מראשו עד פרסות רגליו כשמונה אמה, וכן ימוד גם אורך גופו, פרסות רגליו מפרסות ודומות - בלעדיו זה - אל רגלי הסוס. משכנו באפריק"א התיכונה, וגם שם לא נמצאו לרוב אף לא בכל מקום, והוא לובל בקולו מכה ברגליו האחרונות כהסים אשר ידמה לו ביתר דרכיו ומנהגיו, אפס כי לא יוכל לדהור ומרולתו כבדה בלעדים בלתי מסודרים, ואולם גם כי ילך בנחת ובלאט, בכל זאת ימלא את מרוץ האדם ויותר ברומח פעמיו אשר יחזיקו ה' עד ת' אמות. מחיתו מדשא ירק ועלי העץ, והוא מפחד ובורח ונעים בטבעו, באפריק"א אוכלים את בשרו. עוד לפני ממשלת הרומיים ידעו את החי הזה והביאוהו לרומי, ובזמנינו הביאו רבים ממינו לאיראפ"א.

לט האיל [פג] (הירט)

חבלול יידי מינים: קרניהם סלאות וסחטעשות. ויסירוהו מדי שנה באשר יפחו ויצמחו אחרים תחתם. וחסרים על הרוב במין הנקבה. רגליהם דקות. והמה מעלי גידה ומפריסי פרסה.

א האיל (רער נעטיינט, ארעל. ראטה, הירט), משכנו כמעט בכל חלקי הארץ בלעדיו בגלות הקרות או החמות מאד, תארו גלוב ומפואר, ויותר בקרניו היפות, מראשו ממעל אדום שחרחר ועל בטנו לבן, קרני סוכר יוסיפו גבהו ומספר סעיפיהן מדי שנה, מקלה החירף יפלו הראשונות אם מעלמם או באשר יוטו בדבר מה, ולא ילמח לו בראשונה עלם רך (הנארסליכט) אשר יקשה אח"כ, ולמשך רבע שנה ימלאו בגדלן, גם לנקבה ילמחו לעתי קרנים קטנות; והוא קל ברגליו מכיר וערום מבין לירוא מהלך וכלביו ולא מהאכר ושאר אדם, בהלך לו יקום נכח מלריו בקרניו. חוסי חוקים מאד ויערוג בקולו בבקר, והוא נעים (ינגסט) בטבעו, אכן צמועד חבורם ימלא קלף, והזכרים לוחמים או ביניהם בחזקה אשר לפעמים יאספו אחדים מהם את רוחם בזה. ימי שני חייו כשליש שנה, לחם לידו מלמחי השדה ונקות העלים ופריס, ויסבב לשדות תבואה נזק רב, ובלילות הליל (סעשטעמבער) נשמע מהם קול גדול ביערות. האורלה יולדת על מלע רך בסך א' או ב' ילדים אשר הם ממראה לבן וצרוד (בוט) עד קלה שבוע בעשירית מעת הולדס, ונחיים אז להכנע וללכת לרעות בשדות עם שאר בקר ולחן, בשרו חלבו ועורו הם רב התועלת להאדם.

איל

[פג] האיל [דברים יב כב] יתרגמוהו למין הנקרא בל"א, הירט, וגם המין הזה הוא בארלות חרמח לדמות (בילד) האבה והיופי, ויותר הליש לאשמו; [ועי' חסוב מליח שלמה בע"ה [שהיש ג טו, ח ג] לומה דודי וגו' לעופר האיליס, [משלי ה יט] אילת אהבים וגו'.

מערכת (פו) היונקים

ב איל ראים [פד] (ראוהירט), משכנו באיראפ"א הדרומי ובארלות המזרח ונמלא גם באשכנז, והוא קטן מהאיל הידוע וגדול מהרעבא"ק, קרניו רזבי הסעיפים יותר מקרני האיל שטוחות, וכנפפות מול מטה ומולעות ברהטן בתואר קלשון (טויפעל) בקיץ מראהו שחרחר הדמוני נולץ ובחורף הוא אמוץ, גם יש מהם ממראות אחרות שונות אמוץ שחרחר הדום ולבן, קולו דומה לאנחת האדם קלרה ולחה, ובמחיתו והפרותו ידמה לאיל הידוע, והם אוהבי ריעות והולכים כמונים יחד, ביותו צמלז החפשי הוא ירא וגם מן האדם, אכן כאשר יבששו ויכנע הוא פונה אל האדם חוסה ומתקרב אליו, בשרו טוב מבשר האיל יותר חלקיו ישרתו להאדם בהראשון. באיראלא"ד מלאו בתחתיות אדמה עלמות מין הזה משנות קדם, והם ארוכות ועבות וקראוהו ע"כ בשם „ריזעגדלמכיר"ש" עלם הראש עם קרניו שקלו כשמונים לטרה, וארכו מראש חוטמו עד אחוריו ה' אמות ושלש.

ג הצבי [פד] (ר' יעה), הוא היפה מכל היונקים אשר באיראפ"א חנק ארלטו, דומה בתארו לשני מיני משפתתו הראשונים רק הוא קטן מהם, ובזנין גופו הארוך וזק (טואנק) גם במהירות וקלות רגליו נעלה הוא מהמה, ונורא הוא לעין לראות איבכה ידלג ממעל לשיבות עץ כחץ יטוף אל פני חפלו, עיניו מאירות ויפות, קרניו ארוכות כשליש אמה מסתעפות וקופות

[פד] היחבור הוא היה עהורה [דברים יד ה] ונחז חנ"א שהוא מין הדלוחה היר"ש, ויהיה הקר שם היה, באהרו שהוא נגור. השרש חמר שענינו באחת מהוראותיו „מראה אדמוני" (ראטהליך) כמו: ויין חמר. השחה חמר, והוא על דבר מראה האודס אשר להתי היה; ואולם שגיאם מקיחותו הלא היא בעינים, כי היחכן שיחואר בשם מחקרה הבלתי כוללת כל מינו? כי נמצא שיש בזנין הלאחמחיר"ש אדומים, הלא ימלאו בהם גם אמונים שחרחרים ולבנים, כנחז בשפר, וגם אחו אשר מראהו אדום, הנה כזוא החורף יהפך שערו לאמוץ. וגדולה מזה איבכה יסומן בשם זה „האדום! למען דעה להבדילו מן האיל (הירש) הידוע, הלא הוא עוד יותר אדום ממנו; עד כי בלשון אשכנזי יסומן להפך, כי יקרא את האיל הידוע, בשם „ראט"ה היר"ש" —

[פד] הצבי כבר נחזנו בהערה פ', כי יש אשר יעתיקו את שם לבי הכחז במקרא למין הבאזעלל"ע המזכר שם, ויש אשר יעתיקוהו למין רע"ה הכחז"פה; ולדעתי יחכן להיות כי שם לבי שענינו בלה"ק „עדי (יודע) ויו פ"י, יכלול ב' מינים אלה יחדיו אשר באחת הם דומים זה לזה בחארס, דקות גופם, מרולחם ומרכי מיחס, כנחז שם בשפר, ואין בהם רק הבדל מעט בדבר הקרנים כו' + שכן דרך יושבי המזרח, לנכות את שניו, גם את הגאזעלל"ע, גם את הרע"ה, לדמות (בילד) האבבה, הופי, והעדיים. והעירני לזה האשר מלאחי את מקום השכן הלבי כי שונה הוא במקרא; פעם יחארהו לשון בהרים [יהיא יבט] כלבאים על ההרים, הנראה שיכוון למין הגאזעלל"ע השזן בהרים; ופעם יחארהו לשון בשדות (עננע) [ש"ב יח] הלבאים אשר בשדות, הנראה שיכוון למין הרע"ה; לואת אדמה כי שניהם נכללו בהשם הזה.

תולדת (פח) החיים

זקופות מעלה עבולות וקמוטות , וגם לנקבה נמלא לעתים קרניים קטנות , מראהו בקץ שחרחר ירוקי (נעוברוין) ובחורף אמוץ אדמוני , פניו לבן ושחור צרודי (טווארלבוט) ואתורו לבן. חושי חזקים מאד אשר יריח את האדם במרחק שלש מאות שעלים ממנו , והוא טובב מפחד ובורח וילך על הרוב זכר אחד עם נקבות שלש או ארבע , לעיריו ילכדו ויכניעו .

הצביה (ריעקע) יולדת צ' או ג' עפרים בסבך עלים ותמננס מעיני אביהם בשמונה ימים הראשונים , ואח"כ תצאם אליו והוא יקבלם בנסיקות ולחוך פה הרבה , והם דואגים מאד לכלכל נפש ילדיהם . בשרו הרך יאכלו למעדנים , את עורו יעבדו לבתי ידים , ומקרניו יעשו נלבים (טטוע) לכלים שונים .

ד חית עדעין [פון] (ר' עלעננה ר), הוא הגדול מכל מיני משפחתו כי יגדל לפעמים כגדול הסוס , משכנו באיראפ"א

מנ"ג - ס"ה , באזוי"א ממ"ב - ס"א, ובאמעריק"א מל"ו עד ג"ג מעלות הרחוב , ראשו דומה לראש סוס ומלועו תולה שער ארוך ממראה שחור , קרניו ידמו לקרני הדאמסיר"ש שטוחות ורחבות ויכלו בראשן בשתי קלוות כעין קלשון , סעיפיהן לא ילמחו רק לעבר תולה , וללד פטימה הן חלקות , ומטובדן - כי ישקלו לפעמים כשבעים לטרה - ילך בראש מוטף לארץ , עורו שחרחר בפללות לבנות ועל ערפו למה משער ארוך במראה שחרחר צהיר , ואולם יחסר לו ערמת וחשי שאר מיניו . מחיתו מלמחי הארץ ולאשר יחסר לו בחורף - כי יכוסו אדמות לפון בשלב רב - מטה לחמו זה , יחיה או את נפשו בזיונקות העץ וקליפתו בחליר (אחאס) וספחות הרענטהיר"ן אשר יכרה אוחס מתחת לשלג , והוא טובב ומפחד מן האדם , אך כאשר יתגרה בו או כי יפלעאו אז הוא מסוכן גם אליו, כי ירדוף אחריו יאחזנו בקרניו ירוממנו ישליכנו ארלה וירמסנו , ואף כי הוא כבד ומתמוטט בלעדו , בכל זאת ימחר לכת ויאסרוהו שמה בעגלות ליסוע בעת קלר מרחק רב . בזמנעד הפרותו יתנהג וילחוס עם אישי מינו כהאיל . הנקבה תלד א' או צ' אשר תאהבם מאד כי גם אם יורו צם וימיתום לא תמוט עוד ממקומם עת רבה , ולעיריה אלה יכבוש האדם ויכניעם . הלוכ"ם הוא אויב גדול לו , גם האדם יארוב לו ויהרגנו לאכל את בשרו אשר ישקול כאלף לטרה ויותר , אף כי באמת לא יטעם לחיד בשר זקניהם , אכן שקוי עלמותם טוב מאד ויעשה ממנו מעדנים לעשירי עם , ואת עורו יעבדו .

ה חית רעין (רענטהירע), נחשב למספר מעט החיות המכלכלים מועילים ונלרכים על דרכים רבים שונים לחיי האדם ,

גדול כאלו הידוע אך שפל ממנו בנסיבת רגליו הקלרות , ועב ממנו בזופו . קרניו הגבוהות כאמתים ודקות נעקשות אל מול פניו , ויכלו בראשן בדמות קלשון

[פון] הזמר הוא חיה טהרה [דברים יד ה] ויתרגמהו האשכנזי לחין חית על ע"ן , ורבים מהראשונים יעתיקו גם זמר לחין הגיראפ"ע .

מערכת (פז) היונקים

לקשון חוקיות בעשר לטרה, גם לנקבה יש קרנים רק כי קטנות הנה מאלה, עורו אמוץ שחרחר בפללות ממראה לבן עוזרות, על לוחרו שער ארוך. במרולחו נשמע ממנו במרחק מלה שעלים קול ללול, והוא מעלס קטן המלא חוך פרסות רגליו, וזאת היא מפליחה חמים דעים, למען דעת בעליהם בחשכת הערפל אשר הם כמעט כל היום, למלאם חיפה הם. משכנו בקלי לפון איראפ"ח (ממעלת הרוח' ס"ח) אוי"ח (ממעלה"ר מ"ה) והמערק"ח (ממעלה"ר מ') וגמלא הם הולך פרחי לעדרים יחד, וגם נכנע מעמי טונגווי"ן הסטיאקי"ן והמאטיד"ן, ועשיריהם יחזיקו מהם עדרים לאלפים. בארלות השכנו לא ימשו ימי חייו, והוא נעים טוב הטובע וקל להכנע, ויחיה את נפשו בקיץ מלמחי הסדה עלים וגלג העלים הנמלאים הם, ובחורף יאכלו מין ספחות (פלעטט) [הנקרא על שמו ספחה הרענטסירע"ן] אשר יחפש ויכרה אחריהם צממקי השלג בפרסות רגליו וקרניו אשר ע"כ חקן יודע לרכי כל ברוחיו גם את הנקבה ממין הזה בקרנים, למען תחיה נפשה גם היא ויהי כאשר יפול הגשם והטל על פני השלג ואח"כ יקפאו אלי קרח, מה יכבד לנכה רוח הלזה לשבור הקרח מסגר לארץ ולמלא מחיתו, ולא יכלנו אותם שם בגלג וטרפי (נארן) עלי טאנע"ן ופיכט"ן, ורבים מהם ימותו צכפן ובחסר. האדון ערמא"ן ספר במסעותיו דרך ארלות לפון, כי הרענטסיר"ע לא יאכלו ברפתים כאשר בקר ולאן, רק הם לבדם ילכו ויקוששו מעט מחיתם לפיהם, גם החליר אשר אך נגעה בו יד האדם לא יאכלנו הרענטסיר"ע עוד, שכן האדם ישתה לחמות נפשו. בחדש אייר או סיון תלך הנקבה אי או צי ילדים. והוא לעושר העמים יושבי לפון, כי ימלא מקום הסוסים באסרם אותו בעגלה הווחלת (סויטען) וירולו גם עד עשרים פרסה ליום, ואת מקום הבקר בתלב שדיהם טוב הטעם ורוב המזון כי לא יוכלו לשהות ממנו יותר מחלי קוואר"ט, אשר אך את זה תהן ליום, ובנוע האדם אותו מעט בדים יסוב לחמאה. עורם המלא שער ילכשו לאדרות, גם יעשו מהם חוהלים חמים לשבת, ומטות, בשרו נאהב גם מחנשי איראפ"ח יותר מבשר החיל, את דמו יחימו למטעמים במרק, מגידיו יעשו כליהם סכינים מחטים וכפות, ומטלפיו כלי משתה; הלא זאת פעולת מקוה כל אדם, כי סגר בעד החי גדל התועלת הזה, לשבת בפנות לפון למען החיות עם רב.

מ חית המושק [פז] (אטום. ביזאק. טהיר)

מיניה ששה הדומים בתארם לצבי ולחזיר. והם חסרי קרנים.

חית
 [פז] נמרא [ברכות מו:] על המושק שכן חיה הוא מנרך בורא מיני בשמים וביחש
 [בדבות סוף פ"ו] על המושבין מנרך אשר נחן ריח טוב בבשמים
 [ובערוך ערך מושק הביא את המלה הזאת מתחבובת [ע"ה] לענין יעה, שאפשר
 יב.

תולדת (צ) החיים

א חית המושק העצמי (ד' חייגענטא'סע ביזאט סהיר) , משכנו

על הרי יערות השחרות אשר למזרח ארץ התיכונה , בארלות טיבע"ט מאנג'ל וסיבירי'ע הדרומי , ארכו אמה וחצי , ומראהו שרחרר אמוץ אשר ישונה לעמים מעט , מתחת לוארו עד חזו טלול לבן ארוך ושחור בתוכו , מלחי העליון אשר להזכר יולאים מתלעות דקות וארוכות כעני אלבעות שמים . מקרוב לעברו מולה כים אחד רב העורקים פתוח מלפניו ואחריו , אשר לתוכו יקבץ לעתים ידועים ליחה זמיץ שמן מריח מאד . כאשר ילודו אותו וימיתוהו יחלכו הכים הזה ממנו ויתפרוהו עד יבוסת המיץ שהוא , מראהו כדם נקפא ויבש והוא הביזא"ס אשר ימכרוהו הרוכלים לרפאות תעלה ולהריח בו , ביזא"ס הטיבעט"י הוא הטוב והיקר מיתרם . והוא הולך יחידי בלעדי עת החורף אשר יתאספו לעדרים , מאכלו כמאכל האיל , והיה בסתיו בחסור לחמו יתקרבו יותר אל פני דרום . והוא מפחד ובורח מן האדם , רובם ילודו בפחים ומהמורות , יש אשר ייחמו קשות דרוכות על דרך לכתו ובעברו עליהם יקפוץ ויורה כחץ אל מעבה בטנו וימתלוהו . הנקבה יולדת א' או ב' , צטרו אינו נאכב גם שמה :

ב איל הגמר (ד' זווערנהירטעו , זווערנ' ביזאט סהיר) , משכנו צהודו

המזרחית ועל אי יאוו"ע , ארכו ט' אלבעות , מראהו ממעל ירוק שרחרר ומתחת לבן , ובמנהגו וסדר חייו ידמה אל הלבי (רעה) והוא מפחד מן האדם וממחר לנוס ממנו , זכאשר ילכוהו ימות עד מהרה . את רגליו הראשונות ייפו בכסף וזהב והיו לקנה המקטורת (פטייענטאפסע) .

סדר

להעבירה במוסקין" ונפלאתי על החכם מוספי והרב המנס רמ"ל מחקני ומניחיו שלא הוכירו לאמר : כי איננה בני' הש"ס שלפנינו , כדרכם [והוא הביזא"ס הזה , הנקרא בלש' ערבי' "אל מסך" ובל' לרפח , מוס' ק. - בשנים מקדם לא ידעו היעב אופן חולאתיו והמי היה , החכם מוספי נחב כי ישגוהו באשר ינו את המי היה בשבט , יש אמרו שהוא רע' של מיה . - הרמב"ם ז"ל [פ"א מהל' גלי המקדש] נחב על שם 'בור' הכחוב צהורה בשמן המשחה , שהוא הדם החרוד צמיה שצבדו , הידוע לכל שחכבשחין בו , וכן נחב [שם פ"ד] לענין הקטורה ; וכיון להביזא"ס הזה [וכן כ' הערוך בערך מור'] והראש' נחב עליו , א"א , אין דעתי מקבלת שיכניסו צמעשה הקודש דם שום מיה שבעולם , וכש' כדם מיה טמאה" [דלא הוכשרו למלאכת שמים בו'] . והכ"ח חירץ שנשחקה לורת הדם ונעשה כעפר בעלמא כו' . - ועיי' בטרם ר"ו לענין אכילתו .

מערכת (צא) היונקים סדר השביעי

אשר פרסותיהם שמועית לפרסות הרבה

מא החזיר (טויון)

מינה ששה. ב' שני העין פלחים העליון וכן בחתך. ופרסה שומעת
לארבע פרסות.

א החזיר הירוע, רק הוא יחיד ממיני משפחתו להמלא באיראפ"א,
מקור תולדתו הוא חזיר היער (ויורער עבער,
קיינער) השוכן ברוב ארצות איראפ"א ואזו"א ובאפריק"א הלפוני במקום
יערות ואגמים, באספות מעטים ממספר עשרים או ארבעים יחד, והובא
זה בשלש מאות שנה גם לאמעריק"א, ארכו כאמתי וחלי, מראה שערו הקשה
ועב (בארטיג) שחור או שחרחר. שניו הארוכות ויולאות נעקש מפיו
מלתיו התחתון מוראות ונגעלות לעין רואן, והוא לוחס מסוכן להחיות
באשר יפלעם בשניו השנונות, וגם להאדם, חושיו הריח והשמע חזקים.
מעונתו - גם כי בלתי נקי הוא ואובד להתגולל בבליאת וטיט - באדמה יבשה
במארה אשר יכרסם לו מולעת מענפים עלים וחליר, זה ישכב שקט כל
היום, ובלילה ילא לבקש אכלו מכל אשר ימלא, אם למת או חי, גם גללי
אדם ובהמה. והוא גולמי (פלוט) וממחר לרוץ בכל זאת. הנקבה המלט
כשני פעמים בשנה ד' עד ו' ילדים אשר האבסם מאד ותחרף למות. נפסה
למען חסות עליהם, בהולדם מראהם ברוד (בונט). חזיר הבית או
הנבנע יגלוהו - בלעדי גלילות כלירים - בכל מפרשי הארץ, גם באיים
הדרומיים, והוא קל להסתובב שנית כבואו ציירים, ולפי מזונו מקומו
וביתו שנה גם את מראהו ותארו. [א] חזיר האיראפ"א, מובדל
מחזיר היער בתארו ולצנו אשר הוא ממראה אמוץ לבן, ויש מהם גם
שחורים וטלואים. [ב] חזיר הסיאמי, עורו חלק בלי שער, ועל
גבו ולוארו שער קשה ארוך כרביעית אמה. [ג] חזיר הבינעז"י, גם
הוא חלק, בטנו עב והולה למטה, שקיו וזרועותיו קלות, ושחיה היטב.
[ד] חזיר הגווינעא"י, ראשו קטן והזניו ארוכות דקות ותדודות, עורו
מטטה בשער אדום נוץ ורך. - והוא סכל, כבד הגוף (פלוט) מזוהם
וזולל. הועלתו לאדם בחייו כי ינקה גללו, ויאכל מותרות בחי המצטלים
אשר יושלמו החולה, ובמותו יקח ממנו הכל, עורו חלבו ושעריו לעזר רב.

ב חזיר הכויני (עמיאלה), משכנו בארצות הלאזונות אשר
באפריק"א התיטנה. והוא טובב מגואל חזק וגדול
הרבה יותר מחזיר יערות ארצנו, מראהו שחרחר הפל (רוקל בריון), על
שני

תולדת (צב) החיים

שני לחייו תולים חתיכות עור באורך ורוחב שמינית האמה, ומתחתיסה עלם
זולע אשר ינגח בו בחזקה, מפיו יולאים ארבע שנים לבנות ומולקות, ב'
מלחיו העליון הארוכות כשליש אמה נעקשות מוסבות למעלה, וז' מלחיו
התחתון, שערו לומח לקיולות, בכל קיולה חמש שערות, וארוכות
על ערפו ז' שלישי אמה. טבעו עברה וחימה כבד הנוף וממחר לרוץ,
נושך מתקוממיו בשניו הגדולות ושנונות, וגם ישמע את צענם גם,
ההאטענטאטע"ן ירחים ממע יותר מאשר יראו מן הארי. והוא חי
באספות קטנות ומכרסם לו צורה לשבת, גם כאשר יכבשוהו הוא כבד
להכנע ויחזיקוהו ברתוקי ברזל. לעיריסה יכנעו, ובשרם יטעם כבשר
החזיר הידוע.

ג חזיר האיל (הירט עבר, באבירוסא), משכנו על איי קודו
המזרחית, דומה בתארו מנהגיו ומחיתו לאיל ולחזיר,

ונחשב ממחקרי הטבע למשפחת החזיר לאחר ידמה לו בגדלו בראשו
ובשניו, אכן בגופו ידמה אל האיל (הירט), עורו הדק מכוסה במעט
שער מלצב זלול אדום אמוץ ושחור. ולו ארבע שנים גדולות ולבנות,
ז' מהן יולאות מלחיו העליון באורך חלי אמה ומעויות כקרניים אשר יגעו
במלחו, וז' יולאות מלחיו התחתון ארוכות כשליש אמה וכפופות אל מול
עיניו, מאכלו מלחמי השדה ירק ועלי העץ. והוא יודע לטוט היטב
לפעמים מאי אחד אל השני, ונוח להכנע; בשרו יטעם כבשר האיל ונאכל
שמה למעדנים.

ד טאיאס"ן או (ביזאס, נאבעל, טוויין, פעקארי), גדלו כחזיר הבית
ובתארו ידמה לחזיר היער, שערו קשה ושחור, ועל

לוארו כענק ממראה לבן, ואין לו זנב. באמלע גבו ממעל הוא ססוע [פדה]
כעצבי האלצב, ושם כים קטן מלא מיץ מריח כביזא"ס או ביזערני"ל
משכנו

[פח] בקראי חכנין גוף החי הזה בספר התכס פונק"ע שכתב זל"א כזה, איינ"ע
מער קווירדינ"ע אייגענשאפט אז"ט איי"ן אויף דע"ס ריקע"ן איי"ן
דע"ר געגענ"ד דע"ס קריילע"ס צעפיליכע"ר זא"ק מי"ע איינע"ר לאל"ל טיפ"ע"ן
שפאלט"ע נו', אמרתי אני בלבי אחרי אשר המשפחה החזיר הוא ומפריס פרסה, יחנן
לחיות שהא"ה ססוע הארז אחרו חו"ל [חילין סי:], אחר רב חן בר רבה השטי"עה
זריה היא שיש לה ז' גזין וז' שדראות נו'; כי אחרי אשר הוא ססוע צעומק גבו
חמילא נראה כאלו נפרדו גבו ושדרתו, ויש לו ז' גזין וז' שדראות. רק היה קשה לי
דעה בנדה [כד:]: צפלוגתא דרב ושמואל, דרב סבר לטולדה במעי בהמה אגמריה,
ושמואל סבר זריה צעלמא איחא [שמהלא מין כזה ציער טבעו כן,
לפירש"י], אבל במעי אמה שריה" משמע שהססועה הוא גם העלה גרה כעצב בהמה
כשרה רק רחמנא אסריה, - וכן משמע מהכתוב [רברים יר] מחעלי הגרה ומחפריסי
הפרסה השזוע. - ומלאתי אח"כ בספר הטבע (זאלאלגרי"ע) מהחוקר הטבעי יאראלק"י
[ח"א צד רכא] שכתב על מין טאיאס"ן זה כדברים האלה, א"ס כי גם בחקומוח רבים שיה
התכס לינע"ע בסדר הברואים, לחשוב איזו מינים למשפחה אשר לא המכה הוא כי לא

מערכת (צג) היונרים

משכנו באמריק"א הדרומית החמה בעדרים, ונוח להכניע. בשרו רך ומריח כצוז"א"ס, וטורבים שם אחריו מאלד.

מב חזיר הפיל (טאפיר)

א חזיר הפיל (טאפיר, אנטא, אמריקאיטע פאוסטערר), הוא מין אחר במשפחתו, משכנו ביערות הגדולות אשר בצרואילי"ע וגויאכ"א מקרוב לנהרות מים, גדלו כשור אשר שם הוא הגדול מכל חיות אמריק"א הדרומי, אפו ארוך הרבה ודומה לחולרה, ויכול להאריכו ולקלרו כהפיל, וזיתר בנין גופו ידמה אל החזיר; שערו קלר ולבן בעודו לעיר לימים, ובהזקינו יהפך לאמוץ שחרחר, על לואתרו שער ארוך כלמה (אטהוע); והוא מפחד ומתרחק מן האדם, יומם יסבב על הרוב בין סבבי עלים וזלילה ילא לעבודתו צודד או בחצרת מיט; כאשר יפחדו יברח לחור המים אשר ידע לשוט ולטבול בס, גם ללכת במעמקי-ס. קולו דומה לחליל (פפייטער) ונשמע ביערות מרחוק, מהכלו עטב ירק ופרי הטץ אשר ילקטם בצופרו. כאשר יפגוש אותם איש בלכתם בגדוד יחד אם לא יטה מני דרכם ילחלו בו כחם, כי לא יסבו בלכתם, והוא נעים בטבעו אפם כאשר יתגרו בו ימלא קלף, ינשך את הכלבים בשניו וברגלים ירמסם, ולפעמי' יעשה ככה גם להאדם. והוא קל להכניע ולהעשות אמון אל האדם, באיראפ"א לא יאריך ימים. אנשי אמריקא אוכלים את בשרו, ויש עוד מין טאפיר על אי הודו המזרחית ונקרא שם בשם מאייב"א.

מב הפיל [פט] (עלעפאנט)

ימים מקדם חשבו את כל הפילים הנמצאים לסין אחד. ואולם מחקרי הטבע

האחרונים

ידמה לה בטבעו; אכן פה גשה השגם לינע"ע ביותר, כי איכנה יחנן למשוב את מין טאפיר'ו למשפחת החזיר, אשר לא ידמה לה מאומה במקרה בנין גופו, כאשר הוא מעלה גרה, ולו ד' קיבוח במקרה כל מעלי הגרה, כידוע, לא כהחזיר"ע"ל. עינינו הרואות כי להמין הזה יש ב' סימני טהרה העלה גרה ומפרים פרסה, והיה נכון לאוכלו; רק רחמאל אמריה בשם "השוע"ה" לדעת שמואל דלבריה בעלמא אגמון רחמנא; והיודע כל, גלה סודו ליריאו לדעת ממין מיה נמלאת באמריק"א; אך אשר לא נודעה עוד בשנים ההם. - ושמתחיל עד חלד לחיות ולהראות כי חזיר משה אחת [כחמחר חו"ל על זה, וכי תשה קניגי וזליסטרי היה; הנאן לחורה מן השמים] ודברי חו"ל אחת. אשרי כל יודע אהיה.

[פט] הפיל, בשם זה נקרא גם כל' ארמי וערבי. ובלשון כושי נקרא בשם "ב"ה", ומה יכונה בלה"ק השן הנקח ממנו בשם "שנורב" | מ"א י כב, ד"ה טאפיר שמה האניות שלמה אשר הביאו האופיר, שגם הציס קופים וחוכים" ותרגומו "שן דפיל" והנאן ראינו גדולה שמהינת אופיר איכנה באמריק"א כאשר ידמו רבים, כי הלא שם לא נמלא מין הפיל; רק הוא בארלות חזרה, כי שם נמלאו פילים רבים פראים וכנענים, כידוע. ועיין הער' ו' וקל"ו.

תולדת (צד) החיים

האחרונים חלקום לפי הכלל האדם לשני מינים והם :

א פיל האיזאמי (אויאטיטער עלעטאנט), משכנו באלות החמות אשר באז"א, בהודו ובסני חלי החיים, גם על האי זיילא"ן, גבשו כשמונה חמות, גולגלתו ארוכה ומלחו קערורי (קאנאקא) אזינו קלרות ומתלעותיו היוללות מפיו נעקשות ממעל לשפתו העליונה ולא יבקלו כ"ח לערך עשרים לערה, ברגליו האחרונות ארבע אלצעות, ומשקל כל גופו כשבעת אלפים לטרה, עלמותיו גבוהות מקומח אים, כי יוכל סוס מגולל לעבור מתחתיו מבלי אשר יגע בו.

ב האפריקאני (אפריקאניטער עלעטאנט), משכנו בכל ארלות אפריק"א - לבד מבקלה לפונה ודרומה - במספר עלום, גבשו רק כחמש חמות, גולגלתו עגולה ומלחו בגנוני, אזינו ארוכות כקומת אים, ושניו היוללות גדולות מאד וישקול לפעמים האחד כמאה לטרה, ברגליו האחרונות רק ג' אלצעות. ביחוד ציין גופם דרכיהם ומחיתם ישו זה לזה: עיני שיהם קטנות, יודעים לשחות היטב, ועמדו כאשר ישנו או גם ישבו לפעמים. להפיל כלי נפלא אשר חננו אלהים הוא אפו הארוך (ריסעו) והולה למטה על פיו בין שניו הגדולות, בהמונה חלולרה או שופר הפוך, נעשה מעלם הטובי (קאמרכאייט) כי יוכל להתעטע הנה והנה להאריכו וגם לקלרו בקמטים אל קרבו. אורך השופר כארבע חמות, הקיפו אלל שרשו יחזיק כאמתים, ומקלה השנית כחלי אמה, שפתו מקלחו ועמיק מטט אל הובו בתאר קערה קטנה ובחובו שני נחירים לשאוף בהם הרוח; שופרו זה הוא כידי אדם מלא עולם וגבורה לעזר לו, בו יהרוג טור גדול, או גם את האדם - בקלפו - במכה אחת, לארץ, בו ישים כל מאכל להוך פיו, בו יקח גם דבר דק כמחט ממקום אשר יזנח ויתנהו אל אשר יחפץ, בו יפתח מוסרות וקשורי חוטים וחבלים, ויילא המגרפה (פראפעט) מבקבוק יין ישימהו חלי פיו וישהכו מבלי אשר יספיד גם נטף אחד, יקח מקבת ויכה בו על אבן ח' בחיף עץ אשר הכין לו וכהנה רבות יפעל בו פליאות טובות, גם ישאף לפעמים שופרו מלא מים וכרנע יזרקם - להשהעשע - כחץ מקרבו. מראהו חמוץ שחרחר, וזנבו ארוך בקבולה שער קשה מקלחו, עורו מלא קמטים במעט שער מולק שב וקשה כקרו, וירניש בכל זאת גם נשיכת הרמש (אנועהטין) והזנבים צין קמטיו כי ילרו לו מאד [צ] ויכה גם באזינו בשופרו וזנבו או צעף עץ אשר ישביר בשופרו, יקרב קמטיו גופו זה אל זה להמיתו, ויכסה מקום

[צ] ולרעתי זה הוא כוונת חז"ל באמרו [שם עו:] ה' איהוה כו' איהוה יתו ש על הפיל" כי בלחם ירח הפיל ההם האד, רץ הנה יהנה לברוח מהם וככל העקילחס כאב גדול; והחכם פערליטאל"ל כ' אשר על האי זיילא"ן נחלא מין יחוש בעולה לחוך השופר של הפיל ומכאיבו מאד עד אשר ישחגע, ולפעמים גם יחוש מזה. [השפור הזה מובא בספר הטבע להחכם ויילמזעה"ן ח"א].

מערכת (צה) היונקים

מקום פלעיו - ע"י שופרו - בחזק . גם לכתו לאט ימלא מרוץ הסוסים ויהיג את האדם הרץ מהר כרגע , אשר לא יגלל ממנו כ"א בנטותו במרולתו נהיבות עקלקלות, כי יכבד לו - מנסיבת גודל גלמו - להתהפך בגיפולעבריו .

שנות חייו במאה וחמשים שנה . והוא תוכב בטבעו את ארלות החמות ובגלילותיו - אשר נמלטהו בגני החיות (אינזועיעע) - ישמרו אותו בחורף כי יחס לו ולא יקרנו אסון . ואולם יכבד לכלכלו כי יאכל הרבה, ויעלה מחיר אכלו ליום ג' וד' ר"ט , ההודיים העשירים יחזיקו פילים נכנעים ויכלכלום לחמם במסקל מאה לטרות אורו ליום לכל אחד, מלבד חליר ולמחי אדמה אשר יתנו לו . עורך בשנים מקדם אבותינו שפרו ויאסו לו חבונה ודעת הרבה כאשר הודיעונו ממעשים רבים אשר קרה אהו לזכר שמו , וגם עתה נחזה כי לא שקר צפיה . האלון ליכטענשטיין ספר משני חושבי (קאחמיס .

בחוף ראש תקופה טובה אשר רדפו אחר פיל אחד גדול , ויורה האחד מהם עליו בכדור קנה רובה, וברחקו הרבה מהם לא פגעו בכדור כ"א בפלע קאן, וספיל ברלותו זאת רץ אליהם בחמת כחו ויעלור סוסיהם הטובים , ויחזק בשניו את הליד השני אשר לא ירה עליו ; וכאשר קוה שאול ציתו כי הרים שופרו ממעל לו להכותו , התהפך הפיל פתאום ויך בו את השני - המכה - למות , הסירהו מסוכו ויגרם כל עלמותיו כרגע . אם יתגררו בו הוא נוח לקלוף ותרצ חמתו מאד מבלי אשר יחת מפני כל , וזה שנים אחדים מאז הביאותו לווינעלי"ע באספת חיות שונות, ראיתו כי כאשר התגררו בג פתאום עלתה חמתו כאש ויהרום מעון סוכתו , המית את אדונו וירץ החולה ; ויאכל - כי פגש - בית מלא פרי עץ עד תומם , ומבלי דעת מה לעשות כמשתגע החל להרום שלבי בנין אחד . כאשר רדפו הרוצים אחריו רץ אל רחוב העיר ויהץ דלתות מגדל גבוה ואת כסאותיו הדיק לארץ בשופרו , ולא פחד מאומה לרוצים ששה עשר אשר ירו אחריו , וכאשר ירו בו שנית אחו בשחיק עץ גדול וירץ לנגדם ויברחם , עד כי הלית רובה אחד לפגוע בו בכדור תותח (קאחמקינל) וימת ; שורש דבר זעמו היה יען כי אדונוזה דבר עמו בשפת איטיילי"ע בלתי מובנת לו , כי הראשון אשר מכרו דבר הליו בשפת אנגלי"ש ואשכנ"ז .

והוא ירא מאד ללכת על מעברה ולראות המים ההולכים תחתיו מטה , וכאשר בלתי יתכן למנוע המעברה מבלי ילך עליה , אז יסוכו אותה ויעצתהו משני עבריה בשוכות עלים גבוה לבל יראה המים , ובשנת תק"פ קרה על אדות זה ענין נפלא בפיל אחד אשר הובילו צעיר בענ"ף על המעברה העומדת שם על רחוקות ברזל , ובלכתו עליה והמעברה החלה להתמוטט ולנוע תחתיו , נבהל מאד וישלך את המשא אשר הושמה עליו ויפץ נקס ועברה על מנהלו , השיאכו בשופרו אל פני רוח ויכהו ארץ , אשר מהרו לשאת אותו נעע ומוכה אל בית החולים . והפיל שב ללכת אל סוכתו אשר בעיר , ובלכתו דפק על דלת מוכר יין שרף אחד כי ידע מקום ביתו , אשר - מיראתו אותו - ילא אחריו צי"ש ותאנים ויאכל וישת , אז עלס אל בית מושב

תולדת (צו) החיים

אנשי החיל (קאזארנע) ומזנו אל חלרו החזק בחומה בצורה ויסגור בעדו ,
אחדים מתיבות פולווע"ר אשר עמדו סס זרקס השמימה בבובה שס עד שמונה
אמות , וערמות כדורי פיתח הנמלאים הפילס כקש אל כל רוח , כאשר ערכו
נכחו כלי תותח (קאנאן) אחד דרך חור אשר היה סס בחומה , הבין להטיבו
במדחפה כשסה שעלים אחורנית לכל יוכלו לירות עליו , גם חמת פתח אשר
הניבו לפניו לא פגע בקרבן מאומה ; בכל זאת הסבילו באחרית דבר להמיתו
באשר ירו עליו במועלות ודעת ממרחק מעמדם . בהיותו במלך החפשי
מאכלו עלים וענפי עץ ומשקהו מים חיים , ובמקומות נוספות יתקרב אל
מטעים ושדות אורז אשר יאכב מאד , ועושה נזק רב לבעליהם באכלו מהם
לפעמים עד כלה מבני אשר יותיר מאומה , ובהכניעו יתנו בעליו לו חליר ירק
אורז מבישל לחם ופרי העץ , וישתה יי"ש אשר יאכב , גם שאר משקים .

האדון פארבע"ס אשר היה במלחמת הענגלענדי"ר עם המאראטטע"ן בשנת
תקל"ה ספר כי הפילים אשר היו עם המאראט"ן במסעם זה ,
השיגו מלבד לחם חוקס הנתן להם דבר יום ביומו , עוד - לאשר ענו בדרך
כחם - עובית סולת לוקע"ר ובושם , אשר מנהליהם אכלום בסתר פנים ולהם
לא נתנו ; וגם אחרי אשר נודע הדבר לאדוניהם ויליצו שומרים לזה , לא יכלו
להודע דבר , כי מנהליהם למדום אשר ילפנו עונות אכלום בפייהם עת רבה
מבלי אשר יאכלום , וכאשר פנו השומרים השיבום למנהלם , ויעלרו בעד האות
לכם העונות אשר יאמרו מאד . הניקבה יולדת א' אוב' ילדים אשר תניקם
כשני שנים . ההודיים לדים אותם על אופנים שונים , ואחד מהם
הוא כי יתקעו במקום מרחב באדמה יתדות קרובות זו אל זו כחבנית ג' מחילוי
והרביעית יאחזו בלדת תולה על ליריה ממעל כדלתות התיבות , שמה יעמידו
פיל נקבה נכונת וירחקו למו , ואז כבוא הפילים הפראים למענה אל הובו ,
תחד הדלת - העשויה בחכמה - ממעל אל פני הרץ והסגור בעדם ; וכן יש
לודים חזקי לב הרודפים אחריו ובמלידות יתפסוהו , ובמשך ששה שבועות
ילמדוהו להכניע אל מנהלו ולשמוע לו להבין אל האותות אשר ירומון אליו או
לאחרי פיהם באשר ילווהו . גם יודע דעת לרהב גאות בבגדי חופש ועדיים
אשר ישימו עליו ; והוא לא ישמע כ"א לקול מנהלו הרובע על ערפומכה בקנה
ברזל על מלחו אם לא יאבה שמועלו , ואיש אחר לא יוכל לשלוט עליו כ"א כאשר
יקשרו מטפחת על עיניו לכל יראה . פיל מגדול נושא - ע"י המוטות אשר
יאחזו לרוחב בר המרכב הקשור בו - שמונה ועשרים אשיס , משפט משאו אשר
יעממו עליו ב' אלפים לטרה , ויכולים להרגילו מעט מעט גם ליותר מזה עד
ערך ד' אלפים לטרה . מנהליהם ילמדום למלאכות ואומנות שונות מפליאות
עין רואם . בגא"א אשר בהודו ראום עוזרים במלאכת בנין האניות , ובעזר
חבלים עבים אשר שמו בפייהם משכו את הקורות מן המים על פני היבשה אל
מקום חפצם , ויניחום לסדרים זה אל זה , ואח"כ הניחו קורות אחרים אשר
משכו , על פני החתונים לרחסם ; וכל אשר ילמד לעשות יבטח לב בעליו
אשר

מערכת (צו) היונקים

אשר ימלאהו כנכון גם מבלי משגית עליו . בנעפח"ל עור פיל אחד לבנין החומות , שאז מים מהבצורות והשיט לבנים להם . בהדרן מעלים הפילים את כלי תותחיהם על הסרים הגבוהים , כי יגוללו אותם במלחם ויעלרום ברגליהם מדי עת , לכל ישובו וישובו אחור . והוא נושא משאו על גבו שכמו ולוארו , בפיו ובשניו הגדולות , וישמרהו מאד לכל יפול , ינסהו בכל עת בשופרו אם הוא אחוז היטב בו ; ולפעמים יניח לבנים בין החציות אשר עליו ומתחיתה , למען אשר לא יתגוללו ויפלו ממנו . כאשר יעשה פעולות כבדות , אם ינחמוכו בעליו בהבטיח' לתת לו מעדני אוכל או פרחי צומח אשר יריחם בנחירי שופרו , או באשר יפרטו בכלי זמירות לפניו , יאמץ לבבו ויפליא לעשות במלאכתו מבלי התרפות , אך אם לא ימלא אדונו ח"כ את דבר הבטחתו יכעום מאד , ולאו ישמר האדם לנפשו פן יסכן בו . בשרו נאכל באפריק"ה ויארז ומעורו יעשו מגינים , שניו הלבנות הם היקרות מכל חלקיו ומהם יעשה כלים שונים , מחיר פיל יפה בהודו צ' עד ג' אלפים ר"ט .

מר קרן האף (כאז הארן)

הם ארבע מינים הנקראים בשם זה על דבר הקרן הצומח להם על אפם .

א האזיאטי (אזיאטיע כאז הארן) , על אפו קרן אחת שחורי וחלקי , באורך אמה וחלי , עורו קרח ועב ומלא גבונים , ומוכפל משכמו אל עבר זרועותיו , ומאחורו אל עבר שוקיו בקמטים גדולים .

ב האפריקאני (אפריקאניע כאז הארן) , קרני אפו שתיים לומחות במרחק עבי אלבע זו ממעל זו , ההחמונה גדולה וארוכה יותר מהעליונה , והן מעלס קשה ומולק דבוקות אל עורו העב עיי . צר קשה (קנארפליכט) הקושרם בו , לא בעלם גולגלתו ; למען אשר יוכל להייעם הגבה והרד כחפלו . עורו חלק ובלי קמטים כהבנית עור הפיל , והנים החותכות , הנמלאות ליהראשון - יחסרו לו , צימר תאדם וסדר חיתם ישו זה אל זה , מראה שניהם אמוץ , גדלם כשש אמות ומדת גבהם שלש אמות וחלי . והוא כבד הגוף סכל מדעה ועלל , הולך מתבודד ביערות קרוב לאגמים ובלה אשר יאהב להתגולל בהם , ולא יעשה מאומה רע אם לא כאשר יתגרו בו או ירזן בזעם בקרן מוטה וחופר - כמו פולח וצוקע - בארץ , בועט ברגליו האחרונות חורק שתנו מאחוריו עד גשתו אל זנחו , אשר בקרנו או ברגליו יכריתנו מארץ החיים . חושיו - בלעדי השמע והריח - הם נרפים . יומם ישכב שקט על הרוב אם צבלה ואבם או תחת השיחים בסבך , ובלילה יתור אכלו משרשים ענפים ומטעים הנאבנים לו . רבים מעמי אפריק"ה איכלים את צפרו אשר יטעם כטעם צפר החזיר , מעורו יעשו מגינים מטות ומקל רודם (פייטטע) מקרניו יעשו גביעים . בני החיות אשר למלי קדם צרמ"י היה ביניהם גם קרן האף , ומאז והלאה לא ראוהו באיראפ"א עד

תולדת (צח) החיים

שנת רע"ג אשר סבא הפעם מהדור ; ובשנת תקע"ט רהו את הראבון ממין זה בערי אשכנז ובבבל"ן , שנות חייו היו - מאשר הכירו באותותיו אשר בקרטו - עשר , ועמד שקט ושקטן יחד עם הפיל , אשר מזה נשפט בלדק כי לא ספרו נכונה אשר אויבים גדולים כמה ביניהם .

מה הבהמות [צא] או כוס הנדר (פאוס, ניל, פסערד)

א כוס הנדר (ר' פאוספערד) , הוא מין אחד במשפחתו , שוכן באפריק"א בכל נהרות הגדולות אשר הם , גדלו נקרן האף , ומשקלו כשלושת אלפים לטרה , ראשו דומה לראש שור , פיו רחב ולועו עמוק מאד , צ' שני קעין היוצאת ארוכות מלחיו ההחתון הם מעלם מולק וקשה מאד אשר בהכות אותם על ברזל עשות יסלחו זיקי אש מקרבם , וימלאו מקום שן הפיל עוד ביתר שאת ממנו , משקל האחד כשש לטרה . עורו המכוסה בשער מעט קשה ועב אשר כדור קנה רובה לא יעבור בו , ובעור אחד יעמסו את הגמל משאל לעיפה , מראשו ביבשו אמוץ , ובלחתו מן המים שמור ספירי (באוי"ך טווארן) . והוא חי - כמו השרלים (אמפיביען) - ביבשה ובמים אשר ידע לשוט ולטבול בהם גם ללכת במעמקיהם , ולא יתרום מעלה כ"א ברלוחו לשאוף רוח חייו . משכנו רק צמי נהרות סתוקים לא במים המלוחים אשר צים , והולך ביותר על היבשה כי ממנה יתיה בחליד כבקר יאכל , יומם יסב על הרוב בין קנה וסוף על שפת הנהר , ובקרוב האדם אליו ירוץ מהר אל תוך המים . והוא נעים בטבעו ולא ירע לכל חי אם לא כאשר יתגרו בו , קולו ידמה לנחרת הסוס . הנקבה יולדת רק אחד על האדמה ולא הניקהו כ"א במים , באפריק"א ילודוהו בשוחות אווירו אותו , בשרו ושמו נאכל , ומעורו יעשו מגינים .

סדר

[צא] איוב [פ' י'] הנה נא בהמות אשר עשיתי עמך וגו' , משקל מלח צה מוח איננו לסימן הרבות , כ"א יסמן רק מין בהמה אחת [גדולה ומוקה] לצד , שכן כל הכוזבים הבאים אחר זה , כחובים כולם בל' יחיד , חלוצ כבקר יאכל וגו' כמו במחציו וגו' ; ויכנה את מין הני"ל פסער"ד , הנקרא גם בל' חלרי בשם , פעהמאל"ט . שענינו בלשון ההוא , שור המים" [אולי לבעבור חבית ראשו דומה לראש שור] וכן כתב חכ"א , לא כדעת המעתיקים מלח בהמות לחין הפיל (על פאוסט) .

מערכת (צט) היונקים סדר השמיני

בעלי רגלי המשוש (טוויפסיסע). נחלקים לפי מצב שניהם לני ראשים.

א המנרמים (כאגר)

מו הביכר (צב)

ב' שנים החזכות בבל אחד מלחיהם. אשר העלינות קרות והחזיות רחבות ושנינות. זנבם שפוח וקשקשי. ואצבעות רגליהם האחרונות מחוברות בעור המשוש כרגלי האווז.

א ביבער, משכנו בגלילות לפון אשר לאיראפ"א אוי"א ואמטריק"א אלל נהרים יאורים ומקוסמים, גדלו ככלב האכר דומה בתארו הרבה לעכבר המים, גופו מתעבה ללד אחוריו, זנבו ארוך כחלי תמה ורחב אלצעות תמס, ומחמתו כים אחד מלא מיץ שמן ממראה ירוק (יעלוב'ד) הנודע צמס ביבערגוי"ל; רבים יאמרו כי במיץ הזה ימסח את עור בשרו לבל ירטב מהמים. עורו מכוסה צטער דק ורך כמשי ממראה ערמוץ וגמכר במחיר יקר, גם נמלא ממינס שחורים ולבנים. והוא נעים בטבעו ונקל ע"כ להכניעו, חושיו חזקים מאד, והולך על הארץ בלאט כרוחש; אכן במים הוא שוחה וטובל מהיר, תפס כי לא יוכל להתמכה צם הרבה כי יעלה בכל פעם לשאוף רוח חדש לחיות בו. במקומות אשר הם נמלאים הרבה כמו בקאלאד"א אשר באמטריק"א הלפוני, יצנו בתים בעליות מקורות עם סולות יר: זמע) ומסגרות לעלור במים לבל יטפוס, בחרילת נפלא; ואולם יתר מעשה תקפו ומלאכתו חדריו ואולמויו וטוחו את הבית פנימה בטיט חלק על העלים לבל יבוא מים ורוח ציניים, ושאר פליאות מפעלו, בלא הם כתובי על ספר הכרית ובלתי

[צב] בגמרא [חילין קפ"ו] ח"ר כל מה שיש ביבשה יש צים בו; ח"ר הונא בריה דר' יהושע, הבי ביברי דכרש [פי' רש"י, חיות החלזיו' באותו הקום, צברני"ש בלעז] חין חן הישוב [פי' רש"י, חין גדלות אלל במים]. והכוונה לחין ציבע"ר הלוה, שדינו כשאר חיות המים ואינו מטרא כצבילה [עיי' נלים פי"ז ובפי' הר"מ ז"ל עס]. והמו' נחבו צמס הקוטרים, ואין לוקין משום שרץ השורץ על הארץ" נראה דמשמע להו להתו' דר"ה קהל"ן לענין טוהאח שמוכה שרליס, לצעבור שכל דברי חו"ל עס הוא מענין שמוכה שרליס. ולכאורה הדבר חמוה, דמחין נאחר לכלול אוחו בשמוכה שרליס, ולחשבו לחיניהם לחי"בו חלקות: ואולי כוונתם מאשר יורה תארו ביותר אל עכבר המים [כי בלתי ספק עכבר המים (וואססערראטע) זה האזון ביותר על הארץ הוא מין טמא ככלל צמס עכבר. ולא עליו כוונת חו"ל] שם הכוין לטהר עכבר שצים, רק כמו שכתוב רש"י, עס דנ דורה לעכבר ועכבר שמון הייתי החי"בו ללקוח משום עכבר, וע"כ השמיעונו חו"ל כי הוא חיה הים וטוהר: אכן בתופ"ש יפרשו ענין ציברי דכרש על דרך אחר.

תולדת (ק) החיים

ובלתי ספק כל אדם משכיל חזה צו ; אכן חוקרי הטבע האחרונים לא יקיימו כל מעשה ניסים אלה , ועיניהם ראו הרבה אשר כל מלאכת בנינם הוא מעלים מונחים זה על זה בלי חדרים נחלקים וצלי מלאכת אמן , ולא ידור צם רק בחורף , ובקיץ הוא מתהלך על פני המים הנהוהה . הביבע"ר אשר במדיטותינו אין לו בנינים , רק במערות על שפת מים ישכון ; וע"כ גם עורו מזהם ולא טוב כמוהם . מחיתו מיונקים ענפים רכים עלים וקליפות עץ , ומסס יקח גם לאולר במשכנו להכין לו לימי החורף הבאים , ולאשר ישחית עליו יער הרבה צנינו ולאכלנו גם על אודות עורו היקר יארב האדם אחרים וילודם במהמורו ופחים , אשר ימעט מספרם מדי עת . מבחר עורותיהם נשיג מאמעריק"א במחיר האחד "ב"ו"ד ר"ט . הביבערני"ל הוא רב התועלת לסמי רפואת , הקוב מהם הוא הבא מפריים"ן ורוסלא"ד , והבא מאמעריק"א יגרע מחירו הרבה , צטרו נאכל גם מאנשי איראפ"א .

ב המורפים (רייסענדע)

מו כלב הים . (ועעהונרע , ראכבען)

כלולה מעשרים מינים השוכנים יותר במים מאשר על אדמה יבשה . ובאצבעות גדליהם פרוש עור השוט . בכל זאת לא יוכלו לחיות בלתי נשימת רוח . ועל כן יתרוממו בכל פעם לשאוף אותו . ו' שנים חותבות בלחים העליון וד' בתחתון .

א כלב הים הירוע או עגל הים (געווינע ראכבע) , נמלא

הרבה צבל גלילות הימים , ארבו כשליש אמה , ראשו כראש כלב אשר ידמה לו גם צקילו , ויתר גופו דומה אל העגל , שצרו קלר חלק ונולץ דבוק על עורו ממראות שונות , הזקנים נקודים שחור ולבן ויש אשר מראהם ירוק לבן או ירוק צלולאים שחורים , וביס כהספי" נמלאים שחורים לבנים וממראה עכבר . והוא אוהב לבא על שפת הים לשכב שם ולהחם גופו נוכח השמש , מהלכו על הארץ צרבגלים מועדות בלתי מסודרות , וצבל זאת ינום בחפזה לעת דתקו ; אכן במים הוא מהיר מאד , כראותו את האדם בפחדו ממנו יללול במעמקים , ואונס כאשר יכששו הוא קל להכנע מתקרב ונעשה אמון אל האדם . כאשר ילחצוהו במקו' לר לאין מנוס ינטיך סביביו צניו החדות אשר גם מטות עבים כורוע טיש יגזור לשטים . ואוהב לישן הרבה , מבחר שינתו הוא על החוף או על הקרח , גם יכול לישן - עת יחשו הגלים מבלי רוח - שוחה על פני המים . במקומות אשר יקפחו מי הים לקרח יקוב חור עובר במעבה הקרח ההוא למען שאוף רוח ממעל , ועד היום לא נדע כמה יעשה חורים כאלה בקרח העב לעתים כאמה וחלי , מאכלו דגים שבוללים ולמחי הים . הנקבה יולדת על

מערכת (קא) היונקים

זן סלע או על הקרח ב' ילדים כאחד . הגרענלענדער ישרחו להם צו לכל חפס , בצרו שמנו ודמו יאכלו למטעמי' , מעוררו יעשו אדרות מכסה ומטות , גם ידליקו שמנו במטורות להאיר להם , ועל האם לבשל ולהחם ביהם . וכן אנשי איראפ"א ישלחו אניות עם הורגי הראצפ"ן . [כן יקראו האנשים אשר ילודו ויהרגו מינים אלה] אשר יקרבו בספינות קטנות אל הכפים או הקרח אשר הם ימיים עליהם , ויהרגום הם למאות במטות עבים מלופי ברזל , והם לא יקחו ממנו כ"א חלבו ועורו , מחלבו יבשלו את השמן (טראן) ובעורו ילפו את התיבות או יעשו מכסה לסוסים . והוא עולה לפעמים גם במי נהרות , ובשנת תקפ"ה כרגו את אחד ממינים בנהר מולד"א אלל דעסו"י כעיר , והיה משקלו קע"ד לטרה .

ב רוב הים (בעער ראבע) , נקרא כן מאשר ידמה לדוב היבשה . תאר גופו דומה לכלב הים , וגם הוא דק הבשר מאחוריו כמוהו , רק יגדל ממנו הרבה כי יחזיק כארבע אמות בארכו והקף גופו אל עבר פניו כאמחים וחלי במדה ; משקלו שמונה מאות לטרה , מראה עורו שחור או אמוץ ועל שפתיו . שער קשה כטבע כל מיני הראצפ"ן . משכנו בימים אשר בגלילות הלירים מלפון ומגב וגם קרוב אל משה היום (עקוואטאר) ובחורף יעוזב המקומות הקרים , ללכת אל אשר יחס לו . וכמלאם לפעמים שוכבים על חוף הים במספר עלום משפחות משפחות , מהם כמה ועשרים במספר , כי יש זכרים ממינם אשר להם כארבעים וחמשים נשים , בחנועת מהלכו גם צנינו ואכלו ידמה לכלב הים . ואת זה ראינו מהם , נפלאות צנינו , כי לפעמים יקילו מעט מהם משינתם ירמוו ראשיהם ומביטים זה אל זה בהמיון , ואז ישאלו כולם פתאום בקול חזק , וצדים לישן מבלי אשר נדע מה זאת . כאשר ידע אחד לרעהו יריבו רק שניהם . לוחמים בחוקה , ויתאמץ כל אחד לנלח את משנהו , ויתרם עומדים מרחוק כמלפים לחכלית דבר , וכאשר ינלח האחד אז יקומו ללם לקנא קנאת המנולח ונראים כעושי שלום ביניהם , אכן עוד תגדל המריבה אז בין כולם , וינשנו צניהם זה את זה פלעים נחמנים . ד'נקבה יולדת רק אחד אשר השנית עליו מאד , וגם האב אוהב את בניו הילודים לו מכל נשיו וצמות אחד מהם יהעלב אל לבו עד כי לפעמים יגרו גם דמע מעיניו , גם כאשר יעשו עולתה לו ואין לאל ידו להשיב נקמתו אל חיק עושהו , הוא צוכה בדמעות על לחיו . והוא ירא מפני הרי הים הלוחם אתם ומכה בס פעמים רבות באשר הם רפים ממנו וע"כ לא יתגרו ביניהם לנכח פניו , כי אז יתקרב אליהם למען השחת בס . את שמנויקח האדם למלאכות שונות , ובשר לעיריהם נאכל .

ג ארי הים בעל הצמה (געמעה:טע . טטעלערטע . ועלעווע) משכנו בים קרוב לאיי זעעלאנד"ד . געארביע"ן .

תולדת (קב) הרזים

וגעארביע"ן, החדשים, מסביב לאי פאלקלאנד [צג] וגרענלאנד ואלל קאמטשאטק"ע, דומה בתארו ל כלב היס ומדגדלו עד י"ב חמת. להזכר ממין הזה שער ארוך וסבך מסביב לוארו ושכמו כתבנית הלמה אשר להארי ממראה שחרחר, וגועה בחמתו בקול - דומה לקול השור - מרא. והוא עלל סוכב על הרוב ישן כל היום על החוף, וכבוא ערב או יבא בתוך היס לשלול שללו את הכלב, ודוב, היס ודגים, הנקבה יולדת רק אחד.

ד אריהם החלק* (גלאטטע. אומאטע. זעעלעווע) הוא הגדול מכל מיני משפחתו, כי יאריך לפעמים עד ט"ו חמה, מראהו שחרחר וקלות שפתיו ארוכות בדמות שופר (ריסל), בקולו יותר דרכיו ידמה לבעל הלמה, והס לוחמים ביניהם - ויותר עם בעל הלמה - בחוקה, ונשכים זה את זה בשניהם הסנונות עד אשר יאדמו מי היס מהס. הנקבה יולדת ב' ילדים. בשר שניהם רע לאכול רק יולאו מהס שמן רב.

מח ציד הרגים או פישאטטער

שש שנים חותכות בלחים העליון נצבות פרודות. ואשר בתחון קרובות זו לזו. ארבע רגליהם אחוות בעור המשוש (טווייהויס).

א אטטער הנדר (פ'וס. פ'ט. אטטער), דומה בתארו למכזיר להמארדטער, ארכו חמה ורבע, מראה שערו שחרחר אמוך נוץ, ולא ירטבו בחייו מהמים. משכנו בגלילות הרבה גם במדינותינו במקומות הגבוהים אשר על שפת נהרות ויחורים צבורות עמוקים כחמתים, והולך לבקש טרפו במים - אשר ישחה ויטבול בהם - מדגים לפרדעים וסרטנים, מרולחו נמחרה גם על היבשה, נשיכתו מכאבת וטבעו חימה ועם, יומם יתחבא במחתרתו וכבוא השמש אז ילך לבקש טרפו, וגם נישאטטער אחד עושה נזק רב צימים מעטים בצרכת דגי קארפי"ן גדולה. הנקבה יולדת ב' עד ה' ילדים אשר לא יכעו אך בכבדות, ולאשר ימעטו דגי המים ובגלל עורם היקר לודם האדם לנפשו מאד, בשרו נאכל. הנער"ץ או (קיינער פ'טאטטער) גדלו כהמארדטער.

ב אטטער דים (זעעאטטער), דומה הרבה אל הראשון בלעדי כי הוא נעים בטבעו. ממנו ארכו חמה וחלי מראה

[צג] איי נייאזעעלאנד הם באויסטראליע"ן, באורך ק"ל ורוחב ה"ג מעלות הדרום. נייאגעארביע"ן או סאלאמאכ"ם אינולע"ן באורך קע"ח ורוחב הדרומי י"א מעלות. - אי פאלקלאנד או האלויניש"ע אינולע"ן הם מקרוב לקלה לחמה אמעריק"א הדרומי, באורך ז"ח ורוחב הדרומי כ"א.

* אי"ש נחלל שני מיני ארי במים, הא' בעל חמה (מעטע) והשני, חסר הלמה, כדמיון שני מיני הארי הנמלאים ביבשה [משפחה כ"ו ב'] יערינו לאחמח דברי חז"ל [חילוק קבו ירושלמי פ' ח שרצים] כל מה פ"ש ביבשה יש בים כו'.

מערכת (הג) היונקים

מראה שערך הארוך שחור טלך או כלבנת הכסף, משכנו על חוף המזרחי אשר לאזי"א אחוף המערבי אשר לאמעריק"א ממעלה הרחב מ"ה עד ס"א, ומלא שם מלפנים במספר עלים; אכן עתה מאשר ילודם לרוב ימעט מספרם מדי שנה. והם יושבים למורים אים ואשתו באהבה עזה בלתי נמלחה בין החיות, ולעתים יחבבו וינשקו זה לזה, וכן גם לילודיהם. הנקבה יולדת א' בכל שנה אשר תחיפה עד מות בהלקחו ממנה, בשר לעיריהם טוב לאכול, ומעורו - ואף כי מן השחורים - ישנן אדרות יקרים, ויתנו לפעמים הבינועז"ן מחיר אחד עד ק"ן ר"ט. יתר מיניהם אמצע"ה האגם (יוזבל חסטר) הבראזיל"י (בראזיליטע פלום חסטר) דומים בדרכיהם אל הראשונים.

ג בעלי שנים הקהות (סטומפלהינע)

מש בעל החרטום (טנאבל טהיר)

א בעל החרטום (טנאבל טהיר), יונק כולך על הרבע ולו חרטום העוף. נמלא זה שנים רבות ביאור אחד אשר בהאלאני"ה החדשה במספר עלים. ארכו כשליש רבע אמה, ותאר גופו דומה לאטטע"ר היס, פיו ארוך ומחודד בתמונת חרטום בר אווז (ענטע) ויכרסם בו בצלחת כמוהו, שערו הרך כמשי הוא ממראה עכבר ובטנו ירוקי, אלבעות רגליו דבוקות בעור המשוט כי הוא שוחה וטובל היטב אך יתנשא מדי עת לשאף רוחו, עיניו ואזניו קטנות מאד; וזה שנים אחדים אשר הביאו חדשות לאיראפ"א כי אים אנגלי"י אחד מת שם באשר נשבו היזי הזה, מארסו, דרכי מחיתו והפרותו עוד לא נדע; האומנם חסרון הסדרים ועוד שאר מקריו יגידו לנו כי לא יוליד בנים חיים, כ"א בהשראים (זמייביגן) מלט בימים. — והם שני מינים.

ג סוס החוף (וואלז ראס)

רגליהם האחרונות מחוברות יחד עם הזנב. ויתוארו בתמונת סנפיר זנב הדגים.

א פרת הים (ועעקוה, אטנאטי), משכנו בים המזרחי אשר בין אוי"א ואמעריק"א ויותר אלל קאמטשטאק"ע, רגליו

האחרונות אינם כ"א ספירים ובלתי יתכן לו ללכת בהמה על פני היבשה, אפס כי סוגלתו ללדת חיים ולהניק העליו להחשב במערכת היונקים. משפץ ארכו עד י"ד אמות, וחוט עשר אמות סובב אותו בתוך, רק בקלה זנבו אשר הוא ספירי לא יוכל הקפו כ"א כאחתים, משקל בשרו עד ח' אלפים לטרה, עורו הקרם עב מאד קשה ומבוקע כקליפת עץ האלון (חייב) ובו חלב רב אשר

תולדת (קד) החיים

אשר יעשו מחצו שמן (טראן) . זהו ארכי ריעות וחברה , ויבא לפעמים קרוב אל החוף עד אשר יוכל האדם להניח ידו עליו , וארכי את אשתו מאד אשר אם ילודו אז גם הוא יסע בעלמו אחרי האניה עד שפת הים , והם יתמהמס - כי עגמה נפשו אליה בראותו כי ינתחוב - כשלה ימים . מחיתו מלמד הים , וילודו בחניתות אשר יורו בו . — גם עורו יעשה למלאכה .

ב סוס הים או שור הים (וואלראס), דומה הרבה אל המאנאטי ,

מדת ארכו כחשע אמות וחוט הכובץ אותו בעצו שש , עלמותו אשר יתנועע בו ידמו יותר לרגלים מאשר להמאנאטי , עורו העב כאלבע וקמוט הוא מלבע שחור מכוסה במעט שער שחרחר או ממראה עכבר , וקולו דומה לקול שור היבש . משכנו בים הלפני אלל חוף שפילבערבין נאווי זיעמליע וסיבירייע המזרחית , גם ילאו למאות לנוח על הקרת או על פני הארץ וירחקו ללכת כאשר לא יחוו אדם ; מרבית אורביהם ימעטו מספרם מדי שנה אשר לא נחזם עוד במקום מושב אכסם , וגם כי הוא גם על הרוב מפני האדם בכל זאת לא יפחד ממנו הרבה ולפעמים יקום גם נגדו ויבדחתו , וע"כ ישמרו הילודים א"ע ממנו מאד . מלחיו העליון יולאות ד' מתלעות ארוכות כשן הפיל עקום אל פני מטה , ובהן הוא נושך ונוקב באניה. אשר מתקוממו עליה , ולפעמים תלליה מעשהו להורידנה מלולה ע"י זה , וכן גם כל חיתו ימים יגורו משניו אלה וכסים ממנו , בלעדי הרוב הלבן אשר ברעבו יקום עליו לאחת בו בראותו אותו נרדס על הקרת , ועל הרוב ישיב לו גמולו כי יכה בשניו החדות אלי בטנו , נמשכהו למעמקי מים עד כי יחנק . מעשי הים דגים סרטים ושבוללים יבצעו בטנו . באביב הלה הנקבה א' או ב' ילדים אשר טרם תלמנה מתלעותיהם ידמה תאר פניהם ביותר לתאר פני האדם [צד] הילודים יכווה בחניתות ברזל (הזרפונעו) או גם במקבות כאשר ישן . שמו טוב כשמן הוואלנטי"ש ושניו ימכרו ביקר ערך כשיי הפיל , גדולות לפעמים כאמה ועבות אלל שרשן כשלישית . למינא יחשב גם קוף הים המלחק במטעיה שונות כהקוף .

בעלי

[צד] בת"כ [פ' שמי פרק ד] הנפש , להביא את הארני" והוא שם לחין חית הים הנקראה בלשון יוני בשם "סעירין" ואמרו עליה אשר אלי גופה העליון בצורת אדם , והתחתון בצורת דג , והיא כחובה ותלדיה בספרי המיטעלאג"י אשר להם ; וכן בגמרא [בבב"א ח .] מאי דולפינן ? בני ימא , ופי' רש"י דגים יש בים שחלים לורת אדם וחלים לורת דג ובלעו שרייכ"א , ע"כ . ויחנן להיות שכונו לחין הוואלנאטי"ש זה , או לארי הים , או לקוף הים [המלחק במטעיה שונות כהאדם] כאשר ידמו בחאר פניהם הרבה אל האדם , והחיות האלה הסבו להרואים אותם לספר כי ראו אדם חימי ; ויש מחקרי הטבע ומיניו יאמרו מהדס , שחלאל באמת גם מין חית הים אשר מחלית גופה העליון בדמות וללס אדם .

מערכת (קה) היונקים

סדר התשיעי התנינים (וואלפיטע)

בעלי הסדר הזה דומים בתאר גופם וסנפיריהם לשאר הני הים וישכנו תמיד במים כמותם . ואלם נכרלים המה מהם לרוב . כמסכה גופם אשר הוא תמורת קשקשים משער מעט . ואשר יתרוממו על פני הים לשאוף רוח בהריאה . ברמם החם . ואשר יולידו חיים ויינ יקו אותם .

נא תנין בעל הקרן (זעע אייכהארן , נארוואל)

א בעל הקרן (זעע אייכהארן , נארוואל) , משכנו בים הלפני בין איראפ"א ואלמערק"א , ארבו כשמונה אמות והקפו ארבע , מלחי העליון אשר למין הזכר יולאים ב' מחלעות ארוכות כחמש אמות החולה , מיושרות באורך מול פניו וחרותות בתאר לולים (טריבנסארוויג) חדודות מקליהן , אשר על הרוב תחסר האחת מהן מזקניהם כי ישברו אותה בלחמם בס . והם לו לעור גדול נכח אויביו . גם ינקבו בהן חור . במעבה הקרח לשאוף רוח חיים ממעל ע"י פתח קטן אשר בראשו , ובו דלת לפתוח ולסגור , עורו חלק וטלום שחור ולבן . ימים מלפנים חשבו המהבילים את שני הנארוואל"ל לסגולה גדולה במחלות ידועות להם , עד אשר עלה מחיר האחד - כי לא נמלא אז - ערך אלפיים ר"ט , אכן פקוחי עינים אשר בזמנינו יחזו כי אך חלומות הוא חלמו למו . וגם המה אין בס מועיל כי הם למלאכה כאשר ישרתו שני הפיל וכוסם חים . אנשי גרענלאנד"ל אכלו את בשרו ושוחים את שמנו .

נב התנין [צה] (וואלפיטע)

הם חמרי שנים רק נמצאו למו בלחים העליון עצמות ארוכות במספר ח"ק מנחות בסדרים בעין מושות . אשר יש מהן ארוכות כשמונה אמה . והן דקות ונפרות כגידים בקציהם התחתון וישרתו למו לכברה להבריל רמשי אבלם סן המים העצמות האלה נקראים בשם עצם הרג (פיטכיין) .

א התנין הירוע (ר' געווייטע וואלפיטע) , ארבו כשלושים אמה ויותר . וסקפו כי , ראשו מגיע עד שליש גופו ופיו גדול מאד .

[צה] כבר העירוהו בזהר"ב לבאר את שם חכים הנמלא במקרא לתין השאקאל"ל ומין הקראקאל"ל וכחבתי שם גם חקר שסוה ז' ואלום בלעדי אלה ישחק שם תנים עוד גם לחיתו ים הגדולים כהואלפיטע ונחש חים (זעע , שלנגען) כחוב [ישעיהו כו] את חתנין אשר חים , [איזה דג] גם חתנין חללו עד שהכוננו ג"כ לחית חים , [עין הערה ל"ח וקס"ח] .

תולדת (ק) החיים

מאד אשר יכיל חיות סוחר מלאה אנשים , כי עמקו כשמונה חמה רחצו ג'
 וגבהו שש אמות , עיניו קטנות בערכו כי לא יגדלו יותר מעיני השור . בראשו
 ממעל בגנון אחד ובו ב' נחירים רחבים כשלוש רבע חמה , בפיו יגיה מדי עת
 המון מים רבים , ומרמש דגים קטנים ותולעים לרבעות הנמלאים בם אשר
 יפרידו ע"י שניו ימלא למלא בטנו , כי לא יוכל לבלוע חיות גדולה לאשר גרונו
 לר אך כזרוע איש [הלא גם זה מחסד אלהים עליזן המרחס על כל מעשיו ,
 כי לו רחב גרונו לערך גופו וראשו , אז האבדו טבטו הזולל חיות קטנות עם
 גדולות בעת לא כביר לאין קלהן] המים אשר יפרדו מהם ידחפס ע"י נחיריו
 ויזורמו בהאר בחרות מזרקי מים (טפרינג ברועו) הנשמעים בקול המון הנסס
 במרחק רב , ובהיותו ממעל למים יוליא מנחיריו כמדוד נפוח עשן חשוך ולה.
 כלי המשוט אשר לו הם סנפיריו (פִּינְעוּ) הארוכים בארבע אמות ורחבים
 אמתים וחלי , גם יש לו עלמות קטנות כתבנית אלבעות אדם בעור פרוש
 לעור לשחות בם , ונבו הרחב המחזיק במדתו עד מאה שעלים מרובעים הוא
 כלי המשוט הגדול אשר על ידו יחפז בחוף המים [ויהמו יחמרו שאוגס בקלף
 (טוֹב) נשמע עד ב' וב' פרסה (אילע)] ויתנוטע לשוט אל פני חפלו, ויהפוך
 בו לפעמים חיות קטנות מלאות אנשים . . . מראשו בלול שחור ואמוץ .
 מתחת לעורו - העב לפעמים כששית האמה - נמלא מין חלב פרוש על פני
 כל גופו ; ויותר נכח סנפיריו ונבו אשר יעבה שם עד קרוב לאמה , והוא
 מורכב מגידים ושמן (טרמן) אשר ע"י כי ירותח ויבושל יבדילו ממנו את השמן
 לבד , מן ד' חציות חלב יותר רק ג' חציות שמן , ותנין זקן הארוך כל' חמה
 יתן לפעמים עד מאה חציות (קווארטעל) [הוא שם מדה מחוקת ששה חציות
 (אנקער) אשר לנו] שמן . משכנו בגלילות הקרות אשר אלל ליר הלפוני
 והדרומי , הנקבה יולדת - במלאת ימי הריונה כעשרה חדשים - ילד אחד
 הארוך אז עד עשר אמות , ימי חייו יחצו עד לערך ת"ק-שנה ויותר . —
 זך כשלוש אמות שנה מאז נהיתה מלאכת לידתו התיך למסחר וענין גדול
 לרבים עמים , וגם עתה יערטו יושבי ענגלאנ"ד האלאנ"ד שוועדי"ן כו' מדי
 שנה בעת האביב כשלוש אמות חיות לזה , אשר רובן תהלכנה לעבר אדמת
 גרענלאנ"ד שפיטלבערג"ן ודאליסשטראס"ע , וכבואם שם בראותם ממרחק
 תנין אחד ימהרו שלשה אנשים חזקי לב לרדת אל הפינה קטנה מוכנה אתם
 לחתור ולהתקרב אליו באשר יוכלו , ואז ישליכו בו חנית (הארפוע) ארוך
 כשלוש אמות כבד ומחודד בראשו , אשר בכבדו ירד מעט מעט אל הוך מעבה
 צטרו , מקלבו השנית יקשרו חבל ארוך כשש אמות חמה הכרוך על עץ ארוך
 ועגול , למען אשר לא ימלט התנין בדרתו למעמקי המים להשקיט כאבו ,
 וימשך הרבה מן החבל עמו ; ואולם לא יוכל להתמהמה שם כי יעלה אחר
 עשר רבעים (איוטון) או רבע שעה לשאוף רוח חייו , ואז יפלו עליו שנית
 ויפלטוהו עד כי יאדימו מי הים מדמו , ומרוב מכאוביו העלומים יתמו כחתי

מערכת (קז) הזנקים

מעט מעט ויעלה חלק גדול מגופו על פני המים, ואז ירדו המלחים על פני גופו ובמסמרות יולאות מנעליהם יחזיקו עליו לכל יפלו, ויכרתו את חלבו ממנו לנתחים גדולים, גם יולאו העלמות (פיטביון) אשר יסקלו לפעמים כשששת אלפים לטרה ויותר להביא אל תוך האגיה הגדולה, ויעלה מחיר תנין אחד באשר יוקח ממנו, לפעמי' עד אלפים ר"ט, ויתר-בשרו וחלקי גופו יעזבו עם מאכל לעוף השמים ולדגים; אכן תושבי גרענלאנד ועמי עסקמאל"ם אוכלים גם את בשרו, ומעוררו מעיו ועלמותיו יעשו למזן חפלים שונים. פעמים רבות יבואו אנשי מלאכה זאת בסכנת מות, כי יקרב התנין ויתאמץ להפוך ספינתם על פניה, וכבר קרה אשר ירו התניית אל בשר התנין כדרכם ובאשר ירד מכאבו אל מעמקי המים והתרומם, הפך את הספינה אשר היה בה דוקר (הארסונער) אחד על פניה, ולהללחת עולם לו נפל על גוף התנין וימסה לאחוז בחבל אשר שקע עם חניתו עמוק בבשר הרבה, ובאשר לא יכול להוליך את החנית עם החבל מקרבו הובילכו התנין עמו מרחק רב, ואחרי עמל הרבה ללחודרכו להוליך החנית ממנו, ובידיים לחוזות בחבל משכוהו המלחים ויעלוהו אל תוך האגיה. הנקבה תאהב ליד בטנה מאד ובאשר ידקרוהו אז תלך גם היא אחריו, ועל הרוב יקל להרוג ולקחת גם אותה עם בנה. תושבי מחוז דאזיסטרה"ם לודים את התנין על דרך אחר, כי יתקרבו אליו באניותיהם הקטנות, ואז ידלג אחד מהם - אחרי וטורף נפשו - עלי ערפו, ובמסמרות נטועים יולאים מנעליו החולה יאחז בו לכל יפול, ויכה בו במקבת יחד עם בנחירו האחד ואזי יטבול תחת המים עם התנין יחד, ובעלותו שנית או יתקע יחד אחר בנחירו. השנית ויקפוז ממנו אל תוך המים לכל יפילו פתאום מתנועות חרדת כאבו אשר הסב לו, ולאשר לא יוכל התנין עוד לשאף רוח חיים בנחיריו כרגע יחנק וימות. - רוח ערילים ממחרף חיוו כזה תבטיל אוןן שומעו. — בעל ההרמום (טנאבל וואלפֿיט), סנפיר הגב (פינפֿיט), רחב הפה (ברייט אויל).

נג תנין פאמפייש

בלחים התחזון שנים שונות. נכנסות בכנרם את פיהם בחורים הקטנים אשר בלחים העליון.

א בעל ראש גרול (ר' פאטפֿיט) אצל רומי, מאקרלעאלו"ם, דומה הרבה אל התנין הירוע וימלא אחריו לפעמים גם בגדלו, כי נמלא ממים מחזיקים כשליש אמה באורך ועבים כחמשה עשר, ראשו מגיע עד חלי גופו, ועיניו קטנות וממעל לכן חור אחד לשאוף על ידו רוח חיים ולדחות מימיו, וגם הוא מוליד חיים ומניק כאשר משפחות

הולדת (קח) החיים

מספחות מערכתו . מראה עורו החלק ממעל חמוץ או שחרחר ושחור ומתחת לבן , גופו עגולי (קעגול ספראיג) ופיו רחב אשר יוכל שור תמים לעלות בו , סניז סנונות מאלד ומאלכו מדגי הים . וגם אותו ילודו - כהתיין הידוע - על דרכים שונים , וממנו ילקח מלבד השמן (טראו) עוד קומר אחד נמלא במוחו וגם בחלקי גופו וחלבו , נקרא בשם וואליריאט"ה (ספראאלעטי) והוא צהיר ולבן , ויעשו ממנו נרות דולקות היטב גם יוקח לרפואה . צמעי הפאסטי"ם החולים נמלא מין צושס הנקרא בשם אמבע"ר האמויץ [צו] (גרויער . חאבער) לפעמים עד מאה לטרה , והוא חשוב מאלד צריחו החזק .

נר חנין דעלפי"ן [צו]

הם מלאי שנים בשני לחייהם . ובראשם פתח אחד בתאר חצי לבנה לשאוף בו רוח חיים

א הרעלפי"ן הידוע (טיאלער) , מסכנו צים התיכון , והשחור , גופו העגול ארוך כחמש אמות , עורו חלק ושחור מלמעלה ומתחת מראהו לבן , מקלה ראשו המחודד נמלא נקב או פתח הרח לשאוף בו רוח חיו ולרחות זרמות המים מקרבו . בשנים מלפניו ספרו מהמין הזה פליאות טובות וציומר מרוב טובותו וטוב לבו , מבלי אשר ידעו גם סדד חיו . מחיתו מהדגים , וציומר דרכיו ידמה לשאר יונקי הים . הנקבה חלד 'א' או 'ב' , בשרו עב וכחוש , ונאלכל בכל זאת לנפש רעבה .

השחרחר

[צו] על חולאתו מין אמבע"ר זה , חאין יצא , נחלקו חכמי הטבע רבים , יש שחבבו כי הוא מין רעי היולל מחייו עוף שונים , ויש אשר חשבוהו לרעי הדגה ; יש אשר יחסוהו ללחמ המים , ויש אשר חשבוהו למין שמן נקפא ; וגם מפרשים כראשונים ו'ל כחלקו בדבר . הערוך כחז על הא לאמרינן בגמרא [בבבית כג .] חוץ מחושק שמצרכין צורא מיני בשמים , וכן אלכעצ"ר (ד' גרויער . אמבער) שהוא חן הדגה וכן לחז צערך נפח הירדן , ו'א שהוא רעי של דג הגדל צירדן , והוא עמבר"א , וכן הוא גם דעת הרמב"ם ו'ל פ"ב מהלכת כלי המקדש , עי"ש , ועיין הערה פ"א מה שהבאתי דברי הכסף השנה , כי נלרכים הם גם פה] והחכם מוספי נחש שהאמבע"ר הוא מין חמר הגדל צים , וכנבלע מהחנינים הגדולים , ולכן נמלא צבטנס ; והוא המוצמר והיקר שבשמים , ע"כ

[צו] בגמרא [בבבית ח .] הרדולפנין פריין ורביין חבני אדם , היא גירסא החוס' ורש"י ו'ל , ופירושו , שאם בא אדם עליהם מתעברות חמנו , וכחבו החוס' שכן מוכח מהחוספחא , וילדין ומגדלין חבני אדם' אכן גירסא הערוך , פריין ורביין נבני אדם' ופירושו , שהן מולדין חיים , ומגדלין ביניקה , כבני אדם ; וכן מוכח בנוסח החוספחא שלפנינו שחבז , וילדין ומגדלין כאלם' וכן משמע גם [ו .] חפשאטא דלישאנא דרבי"ל , חין מתעברת חיה מבהמה כו' חוץ מר"א ומחלקושו' ולא קאמר חוץ מן הדולפנין אף שחוס' ילדו ליטב גם זאת , ע"ש

מערכת (קט) היונקים

ב השחרחר (ברוינקיט, מעער טויין), נמלא במספר רב צימי איראפ"א, ארכו כארבע אמות ותלרו מגועל (פלוס) מאכלו מדגים קטנים אשר יבלעם הרבה מאד והם צורחים ממנו למי אפסוס (זייכטע) אשר לחוף ימים, ולפעמים ירדוף אחריהם וישחית נפשו כי ילודוהו, גם יארח לחברתו לשוט אחרי האניות ויותר לפני צוא הסערה. — ונשגבם פליאת החי הזה כי בכל משך ימי הקיץ ילמח לו עור פרום על עיניו [צה] ולא יראה מאומה. הנקבה תלד אי' או צי'. טעם צשרו כצשר שור זקן ונאכל גם מעמי איראפ"א. הנארדקאפע"ר כי'.

[צה] סגולה הנפלאה זאת תלאתי כחובה בסוף ח"א מספרי הטבע להחכם שטרא"ק ובספרי החכם פונק"ע; אשר בה זכיתי לדעת דברי חו"ל במדרש איכה על הכחוש גם חנין חללו שר, שאמרו, אלץ ירוראחא [הוא חרגוס מלח חנין הכחוש במקרא] אוח להון מסווין על אפהון כד אינון מניקין צניהון, דלא יהוון ממין צניהון סומקין ואכלין להון" וכתב המחננת כהונה, ירולאחא הוא מין נחשים" והוא שגילה, כי אם תמח הדבר אשר גם שם חנין שענינו נחש, יתורגם כ"כ, ירודין" מה ענין חנין חולץ ש' ל'ס זה להנחש, אשר אין לו שדים ולא יניק מעולם; ואולם מאשר ספרנו עיינו הרואות, שהוראת שם חנין הכחוש פה הוא למין מיחיים (דעלפין ארט) זו, "ודבר אחת הוא צפי חו"ל, אשר צימי הקיץ כי או"הם מניקים, יפוש מין מסוה על אפהון, שלא ישנו" לדמותה על צניהם אשר לא חכם כמה, באשר אדמו מראיהם; והמה ידעו גם מהצדדים אשר גלו מחקרי הטבע האחרונים. — והנה ח"א לא ירלה לבאר אחת חנין הכחוש פה צמיש הוואלפ"ש, באמרו, כי נראה חלשון הכחוש, גם חנין" שהחנין הוא אכזרי, דבר אשר אינו צמינים אלה, ע"כ. ובאמת כן הדבר אשר המינים האלה אוהבים את ילודיהם מאד, ככחוש בכל ספרי הטבע; אפס כי לדעתי יסובו כוונת דברי הכחוש [על דרך הפשוט] על אופן אחר, לפי דבריהם ו"ל במקומות [פ' במקומות] גם חנין כו" החנין הזה נשהוא בא לינק מאמו היא רואה אותו מרמוק, ומוללת שדיה בצביל שיינק ולא יראה שדיה מכוסין כו" הנראה שגם המדרש היה מיחס להחנין הקבה רבה לבניו [ויכוון לשאר מיני הוואלפ"ש, לא למין הברוינקיט"ש אשר ידובר ממנו במדרש איכה] ויהיה הכוונה, גם חנין אשר הוא שזקן חיס וחסר. הדעה אוהב את בניו לחמד, עד כי בעודו מרמוק יתלוץ שדיה, ובה עמי יודעי הצונה הם להפך אכזרים כענין כו" [ויהיה זה ע"ד, ידע שור קונהו וגו'] ואולם בגמרא [במובות ט:]: "ירוד ילדה" משמע להירוד הוא אכזרי, ויחנן שכוונתו למין חנין אחר, כי כל המינים המכונים בכחוש בשם חנין, יתורגמו, ירודין" ועיין הערה כ"ב.

תלדה (קי) החיים

מערכה השנית

העוף (עגל)

מיני מערכה הזאת נסמנו באותות נאמנים הנתיים להם לצדם , מבלי אשר ימלאו במיני מערכות אחרות , בכל זאת נמלא מיני עוף בחלקי ארלות רחוקות , העומדים על גדרות גבול מערכה הראשונה לשניה , ומהשני לשלישית , מבלי דעת אן פניהם מועדות להחשב .

למערכת העוף יחשב כל אשר לו שפתים קשים כעלם ולפורן , הוא החרטום , שתי רגלים , ושתי כנפים , וגופו מכוסה

בזולה [אשר במינים אלהים כהטוריו"ם והפינגווי"ן ידמו לנו מדקותם כשער] אלה המה המקרים הכלולים כל מיני העוף . רובם מפילים גולותיהם - כיש מהיונקים את שערם - מדי שנה לעתים ידועים , ועל הרוב בראשית החורף , וילמחו אחרים תחתיהם ; הגולות קלות וחזקות לערך דקותן , דוחות המים מערותיהם לכל ירטבו , ומגינות בעד חום רב או קור חזק , סגולות יקרות כחותות ונלרכות לבנין גוף כזה . הגולות הארוכות תקיעות בכנפיהם ובזנבם , והם כלי המעוף , הכנפים ינהיגו את הגוף , והזנב הוא כמטוט להטותו לכל עבר חפלו , ואך מעטים המה אשר יחסר למו גולות הכנפים , כמיני היענה (טטרוס) והפינגווי"ן , ואלה לא יוכלו להתרומ' לעוף . מראות הגולות שונות , ומתן יפות המראה מאד מענגות עין רואן בפארן .

כלים החיוניים אשר בקרב גוף העוף ידמו ברוב דרכיהם אל מבנה גוף היונקים , ויש בקרבם כלי מחבוא הרוחנקשרים על הרוב עם הריאי' , לבצבור זכלו לשחוף בהם הרוח למלאותם ולהריקת מהם . כלים אלה ועלמותיהם הדקות וחלולות הם מפלאי מעשה האמן הגדול , לתועלת ותכלית נפלא לקלות מעופם . מספר רב ממיניהם יעופו בכבדות , לאט לאט , ורק לעתים רחוקים , ואך מעטים המה אותם אשר לא ידלו מאומה .

משכנותיהם - כמשכן היונקים - שונים מאד , רובם שוכנים על העלים ומבין עפאים . יתנו קול , ולא יבואו על הארץ רק לעת

מוצר , ויש אשר ישכנו תמיד רק על הארץ . רבים מהם שוכנים על פני המים והם חנו מזחוקן כל בעור המטוט בין אלבעות רגליהם , ורבים יחיו את נפשם מרמשי אגמים ובלה , ע"כ נתן להם רגלים ארוכות . גם יש אשר יקננו במערו' כדורר החוף (חיפערטוואלבע) ; ואולם אין גם אחד מהם אשר ישכון וילך כהתשמת (אוויווארן) בקרב הארץ .

רוב מיני העוף יבקשו לחם חוקם ביום , ואך מלער מהם כהינשוף (נאכטאיגע) ודורר היללה ישמרו נשף למו לתור אחרי תכלס . ויש עוד מקרה

מערכת (קיא) העוף

אחת נחונה למעופפים, אשר רבים מהם יעזבו את ארץ הולדתם בימי החורף מחסר להם וקררה, ויפרשו כנפיהם לעוף אל פאת נגב תימנה, לחרוף שם כי יחס להם, ולמען ימלאו מחית נפשם. ואין אחד מהם אשר יישן שינת החורף כמקרה רבים מהיונקים, והשרליים (אמזיביען). ואשר יספרו בהמון כי הדרור ישן כל החורף צמים, אין צפיהם נכונה, כי גם הם נוסעים למשפחותם אל ארלות החמות, ונראים בזמן ההוא מחובליים המיכון (איטלנדיטע זעע) עפים לרבותות כשאר עופות המסע (נונגעגל).

קולות המעופפים משונים ובלתי שוים, ומשפחת המזמרים משמחים אוזן שומעם במתק קולם הנפלא; ואשר זקנים יגידו כי בארלות דרום ישכנו עופות יפה המראה ולעומת זה ימלאו בארלות הלפון נותני זמירות הנעימות, חזון שקר הגידו לנו, כי גם בארלות החמות כבראזיל"ע וזעעלאה"ד החדשה שמעו הנוסעים מן העוף אשר שמה קול שירים גפלאים לוקחי נפשות במתקם, והם ממיני הזמיר (המכטיגאל) הדראס"ל הפיניק וכדומה, המטיבי' לומר בהדר, ויש ממיני העוף אשר ילמדום לבטא מלים אחדים כהאדם, כמו הפאפוג'יי, השטאה"ר והעורבים (ראבען).

גם בזמן מחיתם הם נבדלים ובלתי דומים זה לזה, יש אשר יאכלו כהחיר מכל אשר יאכל, כמו הקרעה"ן והראבע"ן, ויש אשר לא יטעמו כ"א מתולדת הלמחים, ורבים לא יאכלו אך מהבשר. חלק רב ממינים הקטנים והמזמרים אוכלים בשר הרמשים, ואלה לאשר יחסר להם לחנו בחורף, יעזבו את ארלנו וירחקו נדוד אל ארלות החמות תימנה.

מועד התחברותם במדינותינו הוא על הרוז בחדש האביב, ועוף קרייל, טנאצ"ל נמלא לפעמים גם בחדש שבט ואדר עם לעיריו הגולדים, ואין אחד מהם אשר יוליד חיים, כ"א הנקבה תמלט בליים המובדלים בגדלם תארים ולבעם, אשר תחמם אותם ברבלה עליהם משך ימים ידועים ולא ילאו הפרוחים. למצטח מנוחת בליק וילדיה יבנו להם בית משכנות נקרא בשם קן (נעסט) אשר רבים מהם יעשוהו מעשה אמן במלאכת חושב; ואולם גם חוס עוף אחר או חוס התנור אם יעשה בערך ושעור ידוע לזה ימליטו האפרוחים מהבילים, ואז יכללו וילדיהם בשום לב ואהבה עזה, עד בוא העת אשר יוכלו לצדס למלוא הכלם בעתם.

גם מערכה שניה זאת היא רב התועלת לאדם, בחייהם יבערו משחיתת אדמתו העכברים רמשים ושרליים (אמזיביען) לטוב לו, ובמותם יאכל את בשרם, ומקרה אחת להם וליונקים, אשר המינים הטורפים ואוכלים בשר על הרוז תגעל נפש האדם בהם מלאכלם, וכן נולותיהם יעזרו לאדם לחוס, לכתוב צם, וגם על יתק דרכים שונים.

תולדת (קיב) החיים

סדר הראשון

המורפים (רויב סעגל)

כל מיני עוף מהסדר הזה הם קצרי רגלים. בשלש אצבעות לפניהם. ואחת נוסה לאחריהם. בצפרנים שנונים. חרטוםם קשה וחזק. עקום בראשו מול מטה ומכוסה אצל שרשו בעור בשרי (פלייטיג) דק. מאכלם מבשר חי או נבלה.

א הראה [צט] (גייער)

מיניה הם שלשים. חרטוםם מתעקש רק מעט בקצו. וראשם קרח. והם אורבי חברה וריעות. ועיב נראם לעתים רבים נצבים יחד. ויאכלו גם מבשר נבלה אשר יריתו במרחק רב. משכנם רק בארצות החמות ומעט מהם נמצא גם באיראפ א הדרומי

א קאנראר (קוטור), רחבו בכנפים פרושות כחמש אמות.

וחרטומו ארוך ב' אלבעות, נולותיו שמורות, בלעדו גבו וחלק מולתו הלכנים. משכנו על הסרס הגבוהים אשר בפער"ו מעקסיק"א כו'. ויקנן על שני סלעים גבוהים מצלי קרויב אליו; בעמות גסס אשר יקר לו ברום שנתו ירד אל אדמת מישור, והוא זאב העופות כי יטרוף לאן עזים ואליות גם אם רק הוא יחדי, ובאחרתו לחברה ילוד גם עגלים גדולים, כי ינקרו בראשונה את עיניהם וישסעום צעת קלה.

ב בעל הזקן (בארס. ואזאער. גייער), משכנו על הרי אלפ"ן אשר

בשווייץ והרי סיביריע ואפריק"א, והוא עם סטראלפ"ע יחשבו להנדולים מכל עופות איראפ"א, ארכו אמתים וחלי, ורחבו בכנפים פרושות כחמש אמות, נולותיו שמורות ורק בטנו ירוק אדמוני (ראטהליך געלב) על לועו כעין שערות קשים לומחים בתחר זקן [וע"כ נקרא בשמו] ויאכל מאשר יאכל הראשון וגם את הארנבות והמורמלטסירע"ן, את קנו יבנה מרומים בין חגוי הסלע הגבוהים אשר הם ימלטו ביולי הנדולים מצילי האות, כל סקרצ אל קנו דמו בראשו, וגם את פני האדם הנגש לא יא

כי

[צט] הראה אמרו מ"ל [חילין סג]: דאה וראה אחת היא והם כולם מיני איה

העסק היוני יתרגם את הדלה למין גייע"ר זה, ולפי העסק הרומי, הוא מין סאלק"ע; והוראתם שם דלה הוא. מהירות המעו"ק כמו, כאשר ידלה הכשר. [ומה שיש לחקור עוד בצאור מיני עוף העמאים, ובסימניהם אשר כהבו מ"ל [חילויגש] אלבע יחירה ופקוקורקבנו נקל"קכו, יבואר אי"ה בקונטרס מיוחד אשר אכתוב, ויקרא בשם, גוספות"]

מערכת יקב העוף

כי חוקנו: — כל מיני הדגה (גייער) הם צעלי לצבע מאוס וכהה (רוקעו) בלעדי האחד הנקרא צבס: היפה - לערך מיניו - בטולחו, גדלו כהטרטוסה"ן, ומשכנו באמעריק"א הדרומי.

ב. הנשר [ק] (אלער חוץ פארן געטלעכט)

מיניה הם מאה ושלושים, דומים במקרים רבים אל הגייער. אבן חרטומס קצר מהם ועקום מול משה כתבנית הקרטים. וראשם מלא נוצה.

מעופם גבוה מאד, ומרחוק עיניהם יציטו אל טרפם אשר יחלפו בנפלים עליו פתאום, יתפסקו בין לפרייהם ובחרטומם הקשה יקרעוהו לגורים, בלכדם ממיני העוף ימראו בראשונה רוב נולתם ואת האחר יצלעו עם צפרו ועלמותיו יחד, אשר אחרי רגעים אחדים יקראו ויולאו מפייהם הנתחים הבלתי נעלמים [זמן יעשו גם שאר עופות הטורפים] ולאשר מחללם מבשר המהול בדם ושאר ליתק ע"כ לא ישתו אך לעתים, וגם יכולי לרעוב עת רבה. הבלכדים בכלוב ממיניהם ראינו חיים - בא אחרי אשר רעבו מסך ב' שבועות מלאות, ולא יטעמו רק ממיני החי, לא מחולדת הבלחיים, וגם זה להתפלא כי הנקבה ממיניהם היא יפה וגדולה כשלישית יותר מהזכרים.

דבר

[ק] הנשר, הוא שם כולל לאת מיני אלדע"ר רבים, וכן יאמר גם בל' ערבי על החמס הנחשים (ועקרעטער) שהוא כשר, על הפלומס אלדע"ר שהוא נשר כו' וכן נראה מהחקרא אשר שם נשר יסובב גם על מיני הגייער, כי הנה חללנו נחוב [מיכה א טו] קרמי נכשר וגו', שיאמר את הנשר לקרן חסר נולוח הראש, והוא באמת חקרה נחללה רק בהגייער, וכן נאמר [איוב לז כז] על הנשר, באשר חללים שם הוא שיחארהו לאוכל צפר בבלה, חקרה בלתי נחללה בהנשר. באמתי (גאלד אלדער) כי לא יוכל העולם צפר בבלה; וגם שם נשר הכתוב בעשות השמאים, הוא כולל בלתי ספק את כל מיני הנשר הדומים זה לזה בצבין גופם ובסימני השוממה [ראה במבוא ה', וידוע מזה בארוכה בקונטרס, נוספות]. חקר שם צפר הוא לדעתו חללן כשר וכן שירי'ן אשר ברח"ל [סוכה י', ביצה לה:]: שעיניו השלכה והפלה, לאשר ישליך נולוחיו מעליו ויחליפם פעמים רבות; אשר ע"ז חסובב חלילת דבע"ה [מהל"ה ק"ה] החמס כנשר נעוריי. זהראב"ע כתב כי"א שמלת נשר הוא מענין א שור כו', ע"ש שראה חרוק [ומזה ראי' לדברי צהער ה"א]: "בחנמחא [פ' אחור] א"ך לך גדול בעופות אלה ה' ג' שר ונעשה פנים לחיה, [יחזקאל א] ופני נשר, גדול שבחיה ארי כו', גדול שבבהמות שור כו', א"ן הכוונה פה על גדול המדה, שהנשר יחזיק במדתו יותר מכל העופות, או האריות יותר מכל החיות; כי ת"ל ידעו היצ' שהעוף יענה [שטריוס] גדולם במדתה כמה פעמים יותר מהנשר, וכן הפיל שהוא ימין חיה [בלאים פ"ח] גדול הרבה יותר מהארי; ד"ק הכוונה על גדולה ש' ב' ח והגאות, כי ל' מינים אלה הם היחיד החובים במיני מערכותיהם, וכן יאמר חפודש בשמות רבה [פ' יג] א"ר אבין ד' מיני גאים הם, גאה שבעופות נשר, גאה שבחיות ארי כו', וכס קבועים תחת המרכבה, ע"כ.

תולדת (קיד) החיים

דבר אשר בשאר העופות הוא להפך . לעירייה ישנו מראיהם מדי עת
עד בואם אל תכלית מחזה אבותיהם , אשר מזה יסובב שגיאה רבה בין חוקרי
העצב בדיעת הבדל מייניהם . המשפחה הזאת פרשה משכנה בכל קלוי החבל,
ומינים רבים מהם נמצאים גם בקצה הלפון , והם - גם שר עופות הטורפי' -
לא יפרו הרבה ולא ימלטו רק בינים אחדים .

א נשר הצהוב (נאר-ארער), הוא הנעלה , עוד משנים קדמוניות
על כל מיני העוף . ונקרא - בעבור גדל חוקו

ויפה מצטו ומעופו הנבזה - מלך העופות . ארבו אמתים ורחבו בכניס
פרושות ה' אמות , נקבותיהם ישקלו לפעמים עד כ' לטרה תחת אשר הזכר
לא ישקול יותר מארבע עשר , חרצומו נוטה לעין התכלת (באוי) ונלותיו
הם שחרחר כהם טללים כהב . ימי חייו - מאשר ראינו בגני העופות
(מענאוועריע) - יותר ממאה שנים . משכנו בארלות אוי"א ואיראפ"א על
ההרים הנבזים אשר ביערות , ונמלא יותר בגלילות הלפון , מחבלו מלאך
לזאים וארנבות ומיני עופות רבים ; ואולם חיות קטנות ובשר נבלה יבזה
מלאכל . הנקבה תמלט בקנה - הנעשה מענפים קנה וסוף צן חגוי סלע
נבזים או בראש אמיר טעות , ברחב ג' אמות - ב' או ג' בלים לבנים ,
ובלאת ילדיהם ישאו להם אבותיהם אוכל למכיר , אשר אם ימלאם איש
יאלכל - אחרי כי יבזשו - למדי , והותר .

ב הנשר הידוע (ר'גאיינע טייין-ארער), קטן מהראשון , וגם
הוא חזק ואמין לב , נולותיו הם שחרחרי כהה .

משכנו בארלות לפון על הרי היערות , ביתר דרכיו ופעולותיו , ידמה אל
הלהוב . - אותו ואת הראשון ילודו האנשים בעודם קטנים , וילכלום בבשר
וילמדום ללוד מכל העוף , לאכלה .

ג נשר הרגים (פֿיט ארלער), מראהו שחרחר כהה ועל ראשו ולוארו

לבן עכור (טאוסליג) והוא חזק כנשר הידוע , ויותר
אמין לב מחנו . משכנו באיראפ"א ואזי"א הלפוני על איי איסלאנד וגרענלאנד
במרום הרי היערות , בגלילות הלפון ילוד דגים הרבה לאכלו , ופה אחנו
יבקש לו לעירי הלבאים ארנבות וכדומה , ונעת מחסור יאכל גם מבשר נבלה .
וע"כ יקל לתפשו בפחי ברזל .

ד העזניה או נשר הרגים הקטן [קא] (פֿיט אמר), [כי

קטן הוא מאחיו הגדול
ממנו , מחיתו רק מהדגים , ויקנ ע"כ אלל נהרות יאורים ונחלים . מראהו
שחרחר כהה ועל ראשו ולוארו ירוקי (נעלבליך) בפלות שחרחרי כהה ולבנות
עליהם . משכנו באיראפ"א אוי"א ואפריק"א הלפוני , בעופו שמי גבוה יביט
מרחוק מול מטה אל הדגים אשר יתרוממו מהמים , ויטוש כחץ עליהם לתפסם
חיים

קא] העזניה , הוא לפי העתק הע' זקנים מין פֿיט א א ר זה , או מין אחר דומה
לו , מבלי אשר נוכל להרגמו בטח .

מערכת (המז) העוף

חיים, ולפעמים בפגשו בדגים גדולים ימשכוהו למעמקי המים עד אשר יחנק.

ה הפרס או נשר הים [קב] (ב"ו ברעב, יעאד-ר). גדלו כגבר הלהוב ומראהו שחרחר כהה,

מבחר מחיתו מהדגים וע"כ יטון לחוף ימים ונחלים כמעט בכל חלקי הארץ. בשנת הק"א תפש אחד ממינים באירלאנד"ל ילך קטן ויעלכו - לעיני אביו אשר עמד לא רחוק ממנו - אל קנו, אביו הכנהל כי ראה זאת הערה למות נפשו ויעקיל לעלות אל מרום קנו, אך לשוא בלה כמו כי מלאו נקור העינים ומלא פלשים, וימת אחרי רגעים אחדים. בגוויאנ"א נמלא מין גשר אחד חזק וטורף עו אשר יחנק את מיני החזיר והעלל אשר הם, וגם את פני האדם לא יחון, ויכה את הכושים האסורים, בקדקדם.

ו האיה [קג] (האביבט) וכי גם מיני ההאביב"ט כרבים נחשבים למשפחה זאת, משכנו באיראפ"א הדרומי, הנקבה תמוד כאלה באורך, ורחבה צעופה אמה והליש, אכן כוכר קטן ממנה. מראה שניהם אמוץ ספירי, והוא ירא מן האדם - האורב אחריו - מאד, ואך בצוקר השכם או לעת ערב ישפיל לעוף על פני כשדות לטרוף את היונה כקורא השליו לעירי ארנבות ועכברים כו'.

ז תחמם האצילים [קד] (עדעל פאלקע), גדול כשכוי הבית, ראשו וממעל ללואורו ממראה ארום כהה

(ראסט ראסה) ויהר גופו ממעל לבול גם ממראה שחרחר אמוץ. משכנו ברוב הארצות איראפ"א ובאשכנז, ויקנן ביותר על שני הסלעים, מאכלו כמאכל ההאביב"ט. זה שנים רבות מאז נחרו בו אלילי הארלות ללמדו ללוד חיה ועוף למען הביא להם, כי יקחו כשלוש וארבע אפרוחיו מקניהם ויגדלום בבשר השכוי

[קב] הפרס, יתגמזהו רבים מההעתיקים הקדמוני' לחין זע א ד ל ע ר, הנקרא גם בל' רומי - העולם כמו אשר במרטומו - בשם, אסס-פראג"א, ובל"א "בינברעכ"ר, אשר לזה יהיה זה פרס שענינו כ"כ "שבירה" כמו [ישעיה נחז] הלא פרס לרעב, ונדומה; וגם הראב"ע ירחח לחין זה; והאשכנזי חרגמו לחין הנקרא "האביב"ט.

[קג] האיה, העתיקו הע' זקנים לחין הס' אל ק"ע, והעחק הרומי לחין הבייע"ר; אכן ח"א נחב כי שזה יחאר ביותר אח מין ה האביב"ט אשר קול לפופו ידמה למצט' מלת איה זו, ונקרא ע"כ גם בל' ערבי בשם "יא"א, או "יו"ו" ע"כ.

[קד] התחמם, הוא לפי הע' זקנים לחין יכ שו ק (אהראילע), ויש אשר יעתיקוהו לחין הנקרא שו א ל ז ע, באחרים שכן נקרא עד היום באחו גלילי' הדרום בשם זה [ואולם שם תחמם נראה להיות חאר לחין עוף מומם עו; והרב רמ"ל נטה בבואור מלת חטפ"א "שח"א ע"ש תחמם, לאחר שענינה "הבירה המעוף. - והכנס באנאר"ם נחב שהוא שם מין הזכר מהיענה (שטרום) וגם זה אין נראה, כי מדוע ינחב בחורה אסור מין הזכר לבד והנקבה לבד? ואולם רבים המכחינו ז'ל חרגמוהו לחין הנקרא פ' אל ק"ע, ובעקבותם הלכתו גם אני.

תולדות (המזוי) החיים

השכח והיונים, וכאשר יתלאו ימיהם כחשמה ירחים יתלו להכניעם וללמדם
 שבת על ידיהם, לעוף ברחותו מכל החי ללודו ולהביאו חמים אל אדונו,
 ואולם כמעט מדי שנה יתעורר טבעו לעזוב אדון ביהו ולשוב אל מלכו הפסטי,
 אשר לזאת ירגילוהו להכנע שנית, מחיר תחמם (פלאקע) נכנע ומלומד יותר
 לפעמים גם עד מאה ר"ט.

ח הגי' [קה] (פסערבער), הוא טורף ידוע נמלא בארלות איראפ"א,
 גדול כיונה גדולה, מראהו ממעל שחרחר כהה ועל ערפו
 פללות לבנות, בחרטומו לפרניו ומעופו ידמה הרבה אל הקוקו"ק, עד אשר
 ישנו האברים ודלי העם לדמות כי הקוקו"ק. [הנוסע בעתות החורף לארלות
 החמות, ותחתו יתראה לעיניהם הפסערבע"ר הבא לכפרים לבקש אכלו
 מעופות הקטנים] ישנה טבעו לטרוף בימי החורף. - ויעוף לבקש טרפו
 בצוקר ונשף מלפרים ויונים, ובחסור לו לחמו זה יזבח גם חיות קטנות
 בעכברים ולפרדעים ויונים. ויקנן על עלים בגזוהים בראש האמיר.

ט הכותב או תחמם הנחשים (ועקעטער) [כל רומי פ' סערפענטאריאס] בתארו

ידמה הרבה להרייע"ר ובגדלו להקרא: י"ד, אפס כי לפרניו וחרטומו יעידו לנו
 כי ממשפחת הפאלק"ע הוא, בקבולת נולות אחדות התקופות בראשו יתראה
 לנו ככותב תוקע עטו תחת טערו על חנוך אזנו, ונקרא ע"כ בשמו.
 משכנו באפריק"א הקדומי, מראהו אמוץ ספירי, ונצו שחור ולבן מקלחו,
 משני עברי כנפיו בקשוריהם יארכו ג' למחיס קסים כעלם אשר יעורו לו
 בלודו את הנחשים למחית נפשו. בלחמו אהם - אשר לא מעטים וקטנים
 המה שמה - נראהו לאמיץ לב ומהיר מאד, וגם בהשיגו מעי העופות - מאשר
 ידמו לנחשים - יתראה כנוחם אהם טרם יאכלם. מושבי חוף ראש הקוה
 טובה יכניעוהו וילמדוהו שבת בביתם, לבצר את העכברים ועקרבים; ואולם
 בחסור

[קה] הגי' , תרגמוהו הע' וקנים למין השפערבע"ר. וכן העסיקוהו רבים
 מתכמינו ז"ל, ובחוס' [חילין סינ'] נבחו, ואף אפשר לאמר שהנך הוא
 אשרווי"ר, דהא הנך הוא מ"ם עופות שאינם דורסים כלפירשנו לעיל, והשפירווי"ר
 דרם' והוא לפי שטתם שם; ואולם לשיטת הר"ן ושאר חפרשים דמסקי דהי"ט עופות הם
 דורסים, ונגל בפשיטת לאמר שהנך הוא השפערבע"ר. ואם ישנו אדם לשאול הא
 חוכה ההכחוב שהנך אינו השפערבע"ר, באשר הדבר ידוע כי השפערבע"ר אינו עוף
 החסע, כנחוב בספר, ואנחנו חולאים מקרא הלא שהנך הוא עוף החסע, הנוסע לארלו'
 חיון; כנחוב [איוב לש כו] ההביחך יאבר גי' יפרוש כנפיו לחיון; לזאת אודיעך כי
 לא לזה כוונת הכחוב, רק הכוונה לסגולה אחרת הנחללה בהנך, והוא כי כחן אלהים
 דעת בטבעו, אשר ברלותו - חדי שנה - להפיל גולוחיו, יפרוש את כנפיו פרדות כח
 השמש, להעני יחסר שחם, וע"י אשר יענע אותם יפלו בנקלה; חה דבר אויב, החבינתך
 יאבר [ענטפליגעלטע ויך] נך, יפרוש כנפיו [ברלותו להפיל גולוחיהם] לחיון
 [נכח השמש].

מערכת (ק"ז) העיף

בספור לו לחמו זה אז יטרוף גם את השכוי והיונה .

י תחמם היונים : (טייבען פֿאַרקע, זילמן, זוייע) , גדול כהשכוי , מראה גופו ירוק (ראסט געלב) בעלולים שמורים ראשו לבן, ולזנבו ב' קלווה בתאר המזג . משכנו בכל ארצות איראפ"ה , ומוסט במחנות גדולות גם לאפריק"ה ואזי"ה , והוא רואה ממרחק בנבט עופו גם את העופות הקטנים או העכברי' ההולכים בארץ , אשר יעוף כחץ עליהם פתאום ויתפסם, ויעשה נוק רב גם בעוף הבית . - שאר מינים : **מחור"ה** , וואנדע"ה , וועספע"ן , מויז"ע , פאלק"ע , הזועק (טרייער) כו' .

ג הנישוף וקן (חילע)

מיניה בששים . ראשם גדול ורחב כראש החתול (דבר בלתי נמצא בעופות אחרים) ומכוסה בנוצה רב . ואצבע הקטן מרגליהם (המחופות בנוצה) מתנווע לפניו ואחורנית . חרטומם עקום אך לא מכוסה בעור אצל שרשו .

עיניהם בעיני החתול ולא יסבלו מאור. היום המכה את עיניהם , רק וראו בקטף הערב והבוקר , אשר אז יעופו לתור אוכל למו , ויקראו ע"כ טורפי ערב , ואשר חשבו למשפט כי הינשוף לא יראה מאומה ביום הכזיב הנסיון , כי גם יומם כאשר יבהלו ויגרשו ממעונתם ידעו היטב לעוף חף לשוב להתחבא , וכן יש בהמעריק"ה החמה ממיניהם יושבי מערות אשר יעופו גם ביום . ולאשר כונן חוק טבעם לבקש מחיהם מן החיים בנפלים עליהם צמת שינחם , ע"כ נהן אלהים למו - לכל ישמע מעופם כשאר בעלי הכנפים - גולות כנפים רכות ונעימות , אשר אך תמונה גופם נראה כאשר ידאו , וקול כנפיהם לא ישמע . והם נעלים בחוש שמעם יותר על שאר

משפחות

[קן] הנישוף , העתיקו הע' וקניס למין עוף אי בי"ס , כי לרייע"ר , ולפי העתק השמרוני הוא העוף שווא"ן ; יאונקלוס חדגס , הכוס והיכסו"ק , קדיא וקפופא" אשר ב' מינים אלה נסמנו למו היטב בדברי חז"ל , באמרו [גיהנב] דקדיא וקפופא עיניהם הולכות לפניהם כשל אדם , אשר מזה דבר היטב שהז"ל יבאר את הכוס והינשוף בחיני הכ"א ב"א ל"ע , שעניהם בראשם לפניהם עיני האד' והחתול , ולא מן הכל בעיני שאר עופות ; וע"כ נפלאחתי על ההכנס מוספי שנתב בערך קפוף , שהוא עוף יושב בימים הנקרא בל"א יוני בשם , קעפפא"ס [בספרי מחול ל' יוני אשר לפני כחוב ע"ש קעפפא"ס שהוא עוף החיים בלתי ידוע היסב כעת לכנותו , והרב רמ"ל סבב שהוא הנקרא בל"א , בלחסי"ן] וברוח קטן הולך סביב , ונקרא יכסו"ק מלשון נשפת ברוח , ע"כ . ואכתי לא ידעתי מדוע לא מלאו מן בעיניו דברי חז"ל החסמנים אודות לנו היטב , וילך לבקש פחרונו על פחתי לשונות אחרות , ההחלמות החלים ; הלא הקבלה יקרה היא לנו תאלף החלמות כאלה , ואף כי באורו הוא לנגד דמ"ל , כי העוף הזה אין עיניו הולכות לפניו . ודמיון שם יוני והילדק ליעל מאמר חז"ל [חיליו סג] **חנישמת** בואת שבעופות , והוא קפוף . וע"ז נוכל לאמר שהוא [מדמיון החלים] חין , קעפפא"ס , אשר בל"א יוני , הנקרא [לפי דברי רמ"ל] בל"א , בלחסי"ן , ועיין בער' ק"ח .

תולדת (קיח) החיים

משפחות מערכתם, ויכולים לסגור מוסדות אזניהם ולפתחם כרלונם, מאכלם הוא דק מהבשר. להרבה ממיניהם יאריבו נולות מעטים משני עברי ראשם בתאר אזנים, ונקראם **ינשוף הארזן** (אהר חיילע). ומחס:

א הגדול (גראסע אהר חיילע, אוהו, טובהום), הוא הגדול ממיניו הנמלאים במדינתו. כי יגדל כאוח, ולא יסקול כ"א די לטרה, חרטומו ארוך צי תלבעית ממראה הכלת ססורי ונולות אזניו ימודו ככסית האמה, והוא מאוב בתארו, ראשו שחור בנקודות לבנות וגבו ירוק הדמוני (ראסה געלב) ושחור בטלואים לבנים קטנים. משכנו בגלילות אחדים מאיראפ"א, וברוב ארלות אוי"א ואמעריק"א, ביערים וחרבות, לעירי הלבאים ארצות עכברים נחשים עקרים ומיני עוף ישרתו לבשר זבחו. ויעשה קנו על שני סלעים צבתי חומה ימים ועל אמירי עלים גבוהים.

ב ינשוף הצעיר (טוייער פערל חיילע), סיפה במינו, גדלו בקורא (רעהון) מסביב לעיניו נולה יפה ודקה כשער, מראהו ממעל אמוץ יפה מנושא על מוסד לבנו הירוקי (געלובך) וברוד בנקודות קטנות ממראה שחור ולבן כחרוזי פנינים מסביבו, האפאריס מראהו מאלך, נולותיו דקות ויפות כמשי. משכנו פרוש על פני חבל למרבה, יומם ילפון לו בגרנות צהים חרבות ומגדלים, וכבוא ערב ילא לבקש טרפו ולא ישיב עד אור הבוקר, בחורף יבקש לו לחסות מהקור בין חליר רך ויבש ובערמות חבן, שינתו עמוקה, וקולו - אשר לא ישמיענו רק בלילה - משונה ונגבז מאלך, וע"כ יהצילו הפתאים צשמעם אותה לפהרו לדבר רע. והוא רב התועלת באשר יצער שקלים ועכברים הרבה לטובת האדם, אכן לפעמים יחמום גם כליז מלא עוף וברבורים. והוא כבד להכנע.

ג הכוס [קזן (ה' גרויסע רויטל) טייט חיילע], קטן מעט מהראשונים והוא דק הנוף, מראהו ממעל צלול משחרחר עמוק ושחור ועל חזהו אמוץ חור, משכנו בכל איראפ"א בחרבות מגדלים וכפיים, ולאשר

הם

[קזן הכוס, חרטומו קדיא, והוא מין נאכטאייילע כאשר כחצתי בהערה שלפניו וחרגוהו הרהבתי למוין הנקרא "אוי"א, והאשכתי חרגוהו למוין קויט"א, זה, אשר הוטב בעיני ההחלמות אשר לו עש שס העברי, כ"ס. ולעוף הזה כוונת הכוס [חילין כ"ב:] שנהנו דל"כ עוף שקורין קוונ"א יהיה טהור כו" וזה היה להסתברא שהוא כוס או ינשוף אמרי שיש לו לסחות כאלס כו', עיי"ש. ומלת קוונ"א ל"ל קויל"א. והחכם באכארי"ט תרגם את הכוס למוין הפעליקא"ן. ונקרא כן לבעבור ה"כ"ס אשר תחתה לוארו ורתיחי לבעל הכלל יופי שהביא בש"י שכתב, כוס פלקוין בלעו [ברש"י שלפנינו אינו וע"ז כתב, ולא כראה דהא הפאלקע הוא עוף נחלא בישוב, כי ילודו בו את העופות, ובהקרא משמע שה"כ"ס הוא עוף מדברי [מהלים קב"ז] כחוס חרבות וצאחה לפי דעתי אין כוונת רש"י במלת "פלקוין" למוין הפאלק"ע, רק כוונתו [כדעה החכם באכארי"ט] למוין הפעליקא"ן שהוא צאחה שוכן מדבר וארלות חרבות.

מערכת (היט) העוף

הם לטובה רבה לאדם כי יבערו מיני רמש ועכברים, ע"כ ילודוס יותר מאשר ימיתוס.

ד הכוס הקטן (קוילטעו), הוא הקטן ממיני משפחתו הנמלאים במדינתינו, מראהו ממעל שחחרר. צהיר (העול) בטלואים לבנים ודומים. משכנו בחרבות ומגדלים, וישמיע קולו בלילה במלות העמ"י! העמ"י! וגם קול המין הזה נטע דמיונות הוא בקרב לב הפתאים ורבי הלבב, אשר רבים מהם נחלו או מתו מזה, ויקראוהו בשם עוף המות. עופות קטנים עזאפים וחגבים הם למחית נפשו. — הלבן (טעמעמילע), השוהקוה"ו בו.

ד החונק [קח] (וירגער)

הם יותר מהשישים מינים. חרשום אשר ונעקם רק מעט בקצהו. בלי עוד הפסקה אצל שרשו. וצפרניהם דומים לצפרני עופות השורפים.

א החונק האמץ

(דעה גראסע גרויאע ווירגער, בערג גראס. קריג. עלטער, זייןטערטער), הוא הגדול בין מיני החונקים אשר במדינתנו, ויותר לתנו גם בחורף. ארכו קרוב לתרי אמה, חרשום קלר ושחור ונשיכתו חזקה, לפרניו הם ממראה עופרת, גופו ממעל חלח אמולי, וכנפיו שחורות צהרות שחיה לבנות, ויעוף כהעלסטער, באומץ לבו חזקו ואכזריותו לו יותר טאה גם על רבים ממיני התחמם, ולאשר אינו מהיר לדאות; ולו יראו ממנו כמאשר משפחות הצורפים לא השיג אף אחד, ע"כ שמו תלשים לכל יפחדו ממנו במראות עיניהם, עד אשריתפסס או ידעו עותתם. והוא אורב על הרוב בין עפאים הרמים לעופות קטנים כלפרים (טעמלינגע) העוצרים תחתיו, ונפל פתאים עליהם לתפסס בין לפרניו, גם יחפש בקק אחרי קניהם לבו האפרוחים הנמלאים, והיו לשמחה. כאשר יחסר לו מן העוף יאכל גם את החגבים ורמשים. משכנו בשרה ובגנים על עלים גבוהים. הניקבה תמלט 7 - 8 ביצים.

ב החונק האמץ הקטן

(דער קליינע גרויאע ווירגער), דומה בהתרו לבטו דרכי חיתו ומשכנו להראסון, ארכו קרוב לחצי אמה, ומלחו שחור, מאכלו ציורת מרמשים וע"כ

[קח] בנמרא [חולין טז] הכן למיכה להביא בר הדיא מאי בר חייא? שוריקא ואכתנו לא נדע גם מאי שוריקא, וכן בערוך ערך שוריקא לא בארו, רק בערך שלפני זה כתב שחרגוס, והבחר מ ח נ ק כפשי, במרח ש ר נ ק א נפשי" ואל"כ יהיה מלח שוריקא ענין ח פ י ק ה, אחרתי אולי כוונת ח"ל לחין הוה הנקרא גם בל"א דע"ר ווירגער, ובהשיג אח"כ ספרי הערוך עם הערות הרב רמ"ל, מלאתי כי הוא כתב בן נפשיסות נאלו בדור לו. ובספר החכם באכא"ט ראיתי שכתב כי אחד ממיני הכן נקרא בלשון ערבי, שורני"ק.

תולדת (קב) החיים

וע"כ יסע צחורף למקומות החמים, קולו ערב גם ידע לשנותו לקולות נעימים אחרים, והוא לוחם עם העלסעטע"ר.

ג בעל ראש ארום (ראשקעפטיגע ווירגער), קטן מעט מהשני, מאחרי ראשו ועל ערפו שחרחר אדמוני, וגולות כנפיו כמראה עפר, על שזמו טלוח לבן גדול, ולוחם תמיד עם שאר העופות וביזות עם הצינקה"ן, וגקרא ע"כ בשם נושך הפיניקה"ן, מאכלו מאפרותים קטנים אשר יבזו וגם ממיני קע"פך ורמשים, אשר לזאת ישכון על הרוב במקום מרעה כהמות, ביתך דרכיו וסדר חייו ידמה אל השני.

ד החונק הקטן (קליינסטע ווירגער, רארנדרעהר, ניין טערטער), משכנו בשדות ואחו במקום למחי קולים, והוא חזק מעט מלפור הבית (היו טפעלינג) ראשו וערפו ממראה תכלת המולי יפה, גבו שחרחר אדמוני, וגולות כנפיו כמראה עפר (טווארץ ברין). והוא נעים בקולו גם ימירט לקול שאר מיטבי שיר, מרפיון כחו לא יטרוף כ"א האפרותים ובהיותו בבית מקום אשר הלפרים לא יוכלו לברוח, יחזק גם את הלערכ"ע הצינ"ק וכדומה, בלכדו מהרמשים (אינועקטיין) לא יאכלם עד אשר ידקרא בראשונה על ראשי הקולים, [אכן אשר הגידו כי לא יאכלם עד אשר יתפוס תשעה ממינים, ולא יאכלם כאלה, זע"כ קראוהו בשמו, ככל ברוא הו"א], ויעשה קט על שכות שפלות, שם ימלט ד' או"ב צילים.

סדר השני

דקי החרטום (לייבטשאבלער)

משכנם רק בארצות החמות. רגליהם קצרות. ותרסו סם הנראה גדול וגבוה הוא חלולי ודק. ונקראו ע"כ בשם זה.

ה הבוטים (פאסאגיי)

הם כמאתים מינים, חרטומם גבוה ועקום לתחת כעין הקרסים מכוסה על שרשו בעור הדונג (וואכסהויט), ולשונם רחב כוין אשר יוכלו לבטא מילים אחדים הנאמרים לפניהם, אלצעות רגליהם ד', צי נטות לפניו ושתיים אחורנית אשר יוכלו לסק (קלעטשערין) ולעלות בהם על העצים, באכלם יעמדו על רגל אחת ובהשנית יסאו אכלם לפיה, לחים העליון מתנועע. והם יכולים להמיר את קולם לקול שאר החיים, לנביחת הכלב הציית החמול לשחוק ואנחת האדם וכדומה, אך לא יוכלו להעריך מנגינות כלפרים המזמרי, וגולותיהם יפות מאד, וגדלם משונה למיניהם מגודל השטי עד קוטן הלפור (טפעלינג)

מערכת (קבא) העוף

(ספעראינג), משכנס ביערי אפריק"א אוי"א ואמעריק"א החמים עד מעלה כ"ה משני עברי קו השווה, מחית' מפרי העץ וזרועים, אכן בכלוב שדים יאכלו מכל מהכל האדם. בחרות מולדתם לא יפחדו מן האדם גם כי יארצו אחרים. והם כבדים לעוף במרחק מבלי אשר ינחו להרביע מעט מעט. בלעדי מועד התחברותם הם אובדי הריעות מאד, ויעופו יחד משפחות משפחות לבקש אוכל למו, אשר ישחיתו לפעמים בגלילות נושבות פרי עץ וזרע רב. תושבי ארצות משכנס ילודים למען התענג עליהם, או לבעבור השג גולותיהם היפות, לאכול את בשרם, ולמכרם לחובלי אניות איראפ"א אשר יובילום אלינו: — הנאויס והיפוס במיניהם הם:

א עורב ההודי (אינדאניסע ראבע, אראם), הגדול והנאהב ממיניו, גדלו כשכוי, ומראה עלותיו אדמדם (לינאבר ראטה) עם ד' ללאים (סאטטורונגען) שונים, ד' גולות מעופו הגדולות הם ממראה רקיע (היאעל באויל), משכנו ביערות תמר אשר בחרות אמעריק"א החמות, קולו הו"ה במלות ארא! ארא! ומחיתו מתמרים ואחר פרי העץ, הנקבה תמלט צי פעמים בשנה בליים שמים.

ב קאקארז הוא קטן מהראשון, חרטומו שחור, וגולותיו לבנות, כנפיו וזנבו ירוקים (געאבלד) מעט, על ראשו קבולה (בוט) מנוולות לבנות, או גם ירוקות (געל) ואדומות, אשר יכול להרימה ללכת זקוף, וגם להשפילה. משכנו בהודו המזרחים לרוב. ויקנן שם גם על בתיים. הקרו"ק אשר בבראזילי"ע וגויא"א. הפאראקו"מ בלועזשחמרת. הקמזן (קליינע פאראקוט) בו'.

ו עוף הפלפל (ספעטער פאגל, טוקאן)

מיניה מעטים. שוכנים בין אופני ההפוך [קט] באמעריקא הדרומי. חרטומם ארוך מאד לערך גופם עשוי משתי עצמות דקות בגליון. ולשונם כעור מעובר (ועדר חרטני). (סבין העלמות הוא יודע על מה הטבעי חרטום ולשון כאלו למשפחתו ואח. תבמת מעשהו עמוקה מאד. ואנחת מה כי נדענה:) רגליהם אחוזות בד' אצבעות אשר א' מהם נוטה אחורנית. משכנם בין עפאים וסעיפי העץ אשר ירצו עליהם מחר. מאכלם פרי העץ וביותר התמרים אשר יקטפום בראש חרטומיהם ושליכום מעלה ואז ירצו פיהם פחות נחתם למען יפלו בהם: הם לא יסבלו סאום קור. הנעלים ממיניהם:

דמכא

[קט] הוא בערך כ"ג מעלות הרומח לשי עברי קו השווה לפונה ורומה, ונקרא או פני ההפוך, לבעבור אשר בהגיע השמש לגבולס (הוא בחקאפת חמו ועבת) מהפוך פניה להחקרב שיה לקו השווה, ולא תחרק ללאה הכלאה מהרומח הלוח.

תולדות (קכב) החיים

א המבטא (פרערינער), ארכו גי רבע אמה וחרטומו רחב וארוך כרבע אמה, מראהו שחור ועל חזהו ירוק אראנגי ובטנו אדום. ונקרא בשם זה לבעבור דרכו אשר צעת יסגו רבים ממיניו על העלים יעלה אחד מהם בראש האמיר ממעל למו, וינלפק בקולו הדומה מטט למצטא האדם.

ז חרטום הקרני (מזהארן פאנג)

מינה שמונה עשר. ונקראה בשם זה לאשר יצמח על חרטום הארוך ונקש פורחת (אויסוואקס) דק כגליון בתבנית קרן. מחומר קשה בהחרטום.

[תכלית פורחת זו אין פותר ואין ידע. טבור עינים רואה כל מעשהו, והוא - גדע צמח - טינה לתכלית נשגב הקשור ברתוקות חפלו עד גבוה מעל גבוהים.]

א חרטום הקרני (מזהארן פאנג, קאלאח), גדול כהטרטומהאין, חרטומו ארוך כעשר אלבעות ועצ צרסו כשתיים וחלי, בפורחת דבוקה עליו וחלולה, נוולתיו שחורות וכוללות ואחורי בטנו חנצו לבנים, משכנו על איי סודו המזרחיים.

סדר השלישי

חרשי עץ (טפעכטן)

חרטומם על הרוב ישר ולא עב. וארכו במדה (אעססיג). מסביב חדידהם נוצות דקות. הנליהם קצרות. ומאכלם רמשים (אינועקטן) ולאשר ידמו בזה למשפחת חרשי עצים (טפעכט) עב נקרא בכלל בשם זה.

ח חרשי עצים (רער טפעכט)

חרטומם מחודד בראשו. ולשונם ארוך וחד בשער קשה מעט צומחים בסנו. ויכולים להוציאו הרבה החיצה. ולמהר להשיבו. כרצונם.

לשונם זה הוא תכלית מכוון לטבע מחיתם אשר יקחו מרמשים (אינועקטן) ורמותיהם, כי יולאו אותם מבין דקקי העלים, אשר ירחיבו לפעמים ויבקעו בס כחרש עלי ס בחרטומם המזוכן לזה, והם ממחרים לרדת ולעלות על העלים ברגליהם אשר כווננו לסק (קלעטערין) בהם לפלא שין רואם, ולמען לא ישובו לפול מאחריהם בעלותם, נתן למו נוולת זבבם קשוח וטוחות לכפוף כעלם הדג (פיטיין) אשר צהן יחצמו על קליפות העץ מאחריהם מדי יעלו, והיה כאשר יאבדו מהם לא יעלו עוד על ענף עץ כ"א בעמל

מערכת (הכנ) העוף

בעמל רב . על הארץ - מאשר יכבד להם ללכת - לא ילכו אך לעמים רחוקים .
הברודים (בוטטטעכט) יאכלו גם זרועי עלי פֿיכט"ן או שאר זרועים שמני ,
והם הופכים להיות בודד ולא יתרוטעו שנים יחד , וגותרים חתנו גם בחורף .
ענעט שיבצ וסורר ולא יסקטו אף רגע , קולס דומה לשחוק האדם .

א השחור (טווארץ טפעכט , האלץ הרעה) , גדול בעורב , מראשו
שחור , בלעדי ראשו האדמדם (קאראצין ראכה) , נמלא
גם עד קלוי לפיו במקום יערים . כאשר יגקר בחרטומו הקשה בקליפות העץ
ידמה לאוזן שומעו כ ח ר ש ע ל י ס מכה בקרדומות , והוא פוחד ובלתי שקט ,
אשר יכבד לפגוע בו למטרת קנה רובה . הנקבה תמלט ב' או ד' ביצים
בעלים חלולים .

ב הרחם [קין] (גרינשטעכט) , נמלא יותר בגלילותיו - מהראשון
וגדול כמוהו , לבעו ממעל ירוק (גרינעלעכ) ובטנו לבן זיתי
(ווייסליך אליזין גרין) ראשו אדום (קאראצין) וקולו כאדם שוחק . בחורף
יקרב אל הכפרים לנקש מחיתו בצדקו הבתים וחוריהם מרמשים וזבובים אשר
הסתתרו שם .

ג- הברוד (בוטטטעכט) , הם ג' למינים : גדול , אשר יגדל כהאמ"ל
פני ראשו אדום (קאראצין) נבו ממעל שחור בקוים וטלואים
לבנים עוזרים . - בינוני , הקטן ממנו ודומה לו בלבעו . - וקטן , אשר
יגדל כהלערביע , מלחו לבן וקדקדו אדום , גופו ממעל ברוד שחור ולבן .

ט הופכי הצואר (ווענרע, ררעה, האלץ)

חרטוםם עגולי , ולשונם ארוך וחדוד וקשה בראשו כקין . ונקראו בשם זה
סעגלחם אשר יוכלו להאריך ולהפוך צוארם בתבנית נחש וזחל לכל
עכריהם .

[קין] הרחם הוא לפי העתק היוני אחד המיני הנייע"ר הנקרא , האסגייע"ר , גדול
בעורב , ראשו קרם כו' , וכחב חכ"ל שכן נקרא גם בל' ערבי , רק הדבר
חמוה שהיה נכון לכתבו אלל השפתחו הכחוצים בראש , הדלה האיה וגו' ולא אחרי
הכוס והחנשחם : האשכנזי חרגמו לחין השטאר"ך , באשר הוא ידוע ומחומר
ל ר ח מן ; אכן לא אליו כיונו ח"ל באחרים [יילין סג .] ד ח ס וו שרברק [וכן חרגס
הירושלמי , שרקרקא] וגמירי דאי יחביב אארעא ועבד שרקרק אחי השחא , ע"כ .
והשטאר"ך הלא שמיע קולו גם בהיותו יושב על הארץ , ואף כי לא ידמה קולו למלת
שרקרק זו . הרחב"ן העתיקו , גרין שפעכ"ט , וכחב ע"ו המבאר רכה"ו , הרחם חרגמו
,"ירקרקא" וזה שהעתיק הרב המעתיק , דע"ר גרין שפעכ"ט , ע"כ . ומלבד שלא הוטב
בעיני להבדיל מין הגרינשטעכט מהאר מיני השפעכ"ט , כי בודלוי בולס נכללים בשם
זה , אף גם זאת שלדעתי אין כאן כוונת החרגום לסמן המראה , כי רבים המיני העוף
הירוקים עוד יותר ממנו , רק כוונתו [כשהלמוד , וחרגום הירושלמי] לסמן את העוף
בקולו הדומה למלת יר ק ר ק או ש ר ק ר ק ; והוא כעין שמוק האדם ; כאשר נחבז
עליו הסבעיים .

תלדת (לכר) רחיים

כרדים : עד אשר יגיע תרומכם לעתים : באשר יסובבדו סמל להם אחרנית
על מעבה נבם : אצבעות רגליהם ארבע .

א הדוע (באסער ווינרעל) בלבענו וגדלו ידמה לרוב אל הנעליה

לערכ"ע , גבו ממעל אמוץ יפה בנקודות ממראה לבן שחור
ואדום אפל (ראסט ראטה) ואיננו מפחד הרבה מן האדם , בחודש תשרי יסע
למשפחותיו הנמצא בארלות החמות . משען חיתו מנמלים ושאר מיני רמש אשר
ילודם בלשונו הארוך ומתדבק (קלעברייט) , ותודו בקלחו לדקס צו , וירפד
קטו בחגיר למר ושער באחד מעלים החלולים .

שפעכ"ט מיז"ע

דומים בהארם להשפעכ"ט ולמשפחת המיזע . תרומם עטלי ומתואר כמרצע . ולחיים
העליון ארך מעט מהתחתון .

א הספירי (בזויא טפעכ"ט) גדול מעט מהקאהל מיז"ע , מראהו ממעל

אמוץ ספירי ומתחת כארומח מלבן (ליעל ראטה) . משכנו
בלפון ארמות איראפ"א אזי"א ואמעריק"א , ועושה קנו בחורי הסעיפיים אשר
אם יעמיקו הרבה ימלאם בטיט , ויתלונן אהנו גם בחורף .

יא עוף הקרח (איו עעגל)

הם יותר מארבעים מינים . בתרומם ארך עב וישר . ובעד ני צלעות .

א ריג המלך (וואססער טפעכ"ט , קעיגס פיסער , איו עאגל) גדול

ותוק מעט מהלפור (טפערייט) , נולותיו יפות מאד ,
כנפיו וקדקדו ירוקי עשב כהה בטלואי ממרא' הכלת , שכמו גבו חנכו ממעל
חכלת אפל (לאזור בזויא) נולץ , ונולות משופו שחורות . משכנו בכל ג' חלקי
עולם הישן זעיר שם ועיר שם אלל גדות נהרים ונחלים ; מנתר בין ערבי הנחל
ועל סעיפי עלי ערלע"ן , והוא מפחד מן האדם באשר ידע כי יחמוד למראהו
סיפה . מחיתו מדגים קטנים אשר ילודם בדלותו על פני הנהר ויבלעי המים
ובצעת דחקו יאכל גם רמשים , והוא שוכן אהנו גם בחורף , שמח כל עוד ימלא
מי נהר בלתי נקפאים ; אכן כאשר יקפאו ימות על הרוב מצלי אוכל . - ועושה
קטו בשרשי העלים .

יב זולל הרבורים (בינען ערעסר)

דומים בתארם הרבה להוידעהאפף . תרומם רבוע הצלעות (פירקאנטיג) וחדוד
ורגליהם ממהרות לרוץ .

א הדוע (ר' געאיינע ב"ע) גדול כהוידעהאפף , מלחו חנכו הארוך

הרבה ממרא' ירוק עשב ספירי , מקדקדו עד חלי גופו ממעל
שחרמר

מערכת (קכה) העוף

שחרחר אלמוני, שתי כחפיו ומקלת כנפיו ירוקים כעשב. מעטנו באיראפ"א
הדרומי ואוי"א התיכונה; ויקנן בעברי שפת הנהרות בחורים, ויחיה להם נפשו
ממיני דבורים שונים, בעופו ידמה אל הדרור (סוואלבע) ויסע בחורף הנגבה.

יג הרוכיפת [קיא] (ויירעהאסן, קאטהאן)

סיגיה רבים. חרטיכם ארוך כפוף ודק. וקהה בראשו. רגליהם במדה. בעלי ר'
אצבעות אשר א' מהן נוטה אחורנית. באיראפא לא נמצא רק מין אחד מאלה
הידוע לבליטה בצחנת ריחו הבאוש מאד. ולאשר יבוא באביב זמן קצר לפני
הקיקוק. נקרא ע"כ גם בשם מ ב ש ר ה ק ו ק ו ק (קוקוס לחייה).

א האיראפ"י או (קוקוס לחייה), נמלא בארלות החמות וגם קרות
בזרע באחו ויערים, תאר גופו ויפיו גולוחיו וזנבו
יפארו. מראהו לרוב, לזעו כמראה צפר בטלואים קטנים שחורים וירוקי
(נעל) והוא נלוה ומסיר בהלכו רק כבד ונרפה במעופו, קולו נשמע כאומר
הו"פ! הו"פ! וע"כ נקרא גם בשם זה. מיני קעפ"ר וחגבים ונמלים הנמלאים
בדומן. ואשפות הם משיבי נפשו והוא לבעבור זה עוף המסע ולאשר חרטומו
ארוך כרצב ולשונו צמחו קלר, ע"כ לא יוכל להציא מאכלו בגרונו רק כאשר
יטניכו מעלה לרוח, ויפתח חרטומו לנכחו כי יפול אל חוכו. ויעשה קט
בבקיעי העלים או בגללים.

יד רצי העצים (בוים לויטער)

הם במאה מינים הנקראים בשם זה. רבעביר בנימהרו מאד לרוץ על העצים
ובין מעיפיהם. עלה ודלת-רצוא ושוכ. חרטיכם דק ומתורד מאד ונעקש בראשו.
גם לשונם כחץ שחוט שנון מקצרו. לבעבור ישינו מאכלם הרמשים מבין נקרות
העצים. ברגליהם ר' אצבעות וא' נוטה אחורנית.

א הירוע (ר' געאיינע ב"ל), ארבו כרביעית אמה ותארו נלוה, מראהו
ממעל אדום אמולי צרוד לזן ושחור, ונמלא הרצב ציערות
בנים ותחו אלל גזעי העלים. ולא יפתח מן האדס גם אם יתקרב כשני העלים
ממע, במרולו ישימע קולו תמיד במלות ל"א! ל"א! והוא לטובת האדס
באשר

[קיא] הרוכיפת העתיקו היוני הרומי והערבי לחין הוויילע האפ"פ. חקר שם
זה צהב חנ"א שהוא נגור ממלח לוי"ק שעיניה בל' ערבי, חרנגול'
וממלח פח"א שעיניה בל' ערבי, דומן ואשפה' ויחורגם לדבריו קאטהאה"ן, אשר קן
יקרא גם בל"א. ולדעתו יתכן להיות שנגור שם זה מל' ארמי, ממלח דרך שעיניו
„חקוס" וממלח כופתא (או כפוחא לגיר הערוך) שעיניו צמח"ל, אשפה וגל ל"ס' כמו
[ב"ב ע"ג:] רמי כפוחא וסכר לירדנא ט', ויבואר, יושב בגללים' שכן לרך העוף
הוא לקנן בגללים, ולחפש גם חונו, כידוע. — ועיין הער' י"ת וקל"ב.

תולדת (קבו) החיים

באשר יבער הרמשים גם בחורף ויוליחם בחרמומו הסגון מהחת קליפות העלים.

ב בעל החומה (זויער טעט) , משכנו בארץ א"ל הדרומי , וארוב לקנן ביותר על החומות ומגדלים , גדלו כהלפור (טפערלינג) ומראהו אמוץ יפה בלחלים טונים וכנפיו אדומי טשנה . - היפים מתייבס ישכנו בארצות החמות . על איי זאנדוויכ"ם , קיבן נמלא ממינס אשר כל גופם אדמדם בכנפיהם וזנבם שחורים ויפים , ובהם יפארו יושבי האי הוה את קטורי עדיהם .

מו יונקי רדבש (האטיגויגער , באזענלסעט , קאליברי)

מינה כשבעים אשר הם הקטנים והיפים מכל משפחות המעופפים . תארים דומה מעט אל הבוימלופער . תרשום (אשר יש מהם ישרים ונקראו צירי הזבוים

משכנם באמערק"א ובאיים הדרומיים , רובם ישכנו בין אופני ההפוך , אשר הם אביב. המידי מלמח בכל עת פרחים חדשים , ומעטים נטו שכנם גם על עבר לפון בקאנאל" וכוזאנסבי"א , ובחורף יסעו הנגבה מחיהם צוהר מהבלומענקערלין , ולא ישמע קול כנפיהם הקטנות במעופם כי ימארו לעוף מאד , ולא יחארו שבת על פרח אחד , רק כרגע עמדם עליו יעופו כברק חיש אל השני , מתמעטים כל היום מבלי אשר ינחו , גם לא ירחו על פני האדמה . והם עוים לערך טבע רפיונם ורכות טבעם , ומעופפים יחידי בלעדי מועד החברותם . קולם פשוט ובלתי ערב ונערך , הולם יפים רב למאד , כי המעופפים הקטנים הלה אספו להם הלל לצעים מכל אשר מלאו בחדר הורחם הטבע הנדיבה , זוהרים ממרחק כמולק אבנים יקרות אודם פטרה כדכד וספיר גוליים מעליהם . קניהם יעשו מפשה העץ (בייזוואלע) בחאר חלי כדור הולה בין צי עלים מעל ענף אחד . הו בין רסיסי הקורות חולה מתחת לנגות , ציליהם גדולות כקטניות (רביין) . בכלוב מלכודם יחיו עם מיץ קנה דבש (לוקער) ורמשים , ונות ללכוד אותם ויאחרינו ימים גם בארץ א"ל . רבים מעמי אמעריק"א ישאו את עופות הקטנים הלה לעדי הפארת עני ראשם .

א הירוע

(רער געמייע קאליברי) , הרנו ג' אלצעות , ויפיו רב למאד , קדקדו נצו וכנפיו ירקרק חרוך (נאד גרין) ולושו אדום הארלא"ד , חוהו וצטנו לצנים ומלדיהם ירוק כעשב , קלה זנבו אדום כחולע (פורסור) . משכנו באמעריק"א הלפוני .

עוף

[קיב] איי זאנדוויכ"ם הוא שם קבוצת איים באויסטרליע"ן באורך ש"ך ורוחב הלפוני כ"ב מעלות .

מערכת (קבו) העוף

ב עוף הפארה (סמאח קאליברי) גדול כעוף קליינענען, מדיינטיג, נולותו יפות עד מאד, לוע זמורחתו יבריקו כאבן

פטרה (סמאח) מלדיהם כירקרק חרוץ (גאל גרין) ומחתת ירוק עכב נקי, חזהו וגבו יאדמו כהולע, בטנו כחולע נולץ לעין סזב, וזנבו כירקרק חרוץ. משכנו בסורינאם.

ג ההלך

(וואגער קאליברי) חרוץ כחמש אלבעות, מראשו ירקרק חרוץ ועל כנפיו כעין החלטה (פילעט) או שחרר: משכנו צבראזיליע.

ד השחור

(גראמס קאליברי) ארבו כשטת האמה, ראשו גבו ולוארן ירוקי כהה (רוקל גרין) נולץ למראה לטוב ושחור, כנפיו וזנבו נוללים ירוק כעשב, מורחתו וחזהו שחורי כמראה אבן גראמאט. משכנו בגויאטא ומעקסיקא.

ה הקמן

(דער קליינע קאליברי) הוא הקמן מכל מיני מערכת העוף, ארבו עד קלה וזנבו כעבי אלבע אחת, וכאשר ימרטו נולותו לא יגדל כ"א כשמיי"זליג"ע. הלעיר לחמו הלוה, עשה: לו אמו בת השמים מעילו הקמן, כבן זקונים לה, ביחרון פאר ויופי על כולסם: גופו ממעל ירקרק חרוץ נולץ לעין האודס ושחרר, כנפיו הם שחרר ספירי (פילעט ברין) בטנו מתחת לבן וזנבו חלטה שחורי נולץ ולבן מקלסו. קבו גדול כחצי קליפת האבן. משכנו על איי אנטילן וצבראזיליע.

סדר הרביעי

העורבים (ראבען)

חרטומם עב ונבנוני ממעל. ארבו במדה (געסטיג) רגליהם קצרות ג' אצבעות לפניהם וא' לאחריהם. מחיתם רגירי תבואה רמשים ובשר. בשר חכם רע לאכול.

זו העורב וקיג (ראבע)

למשפחה זו יחשבו רבים ממעופי ארצנו וגם משוכני ארמות נבר. חרטומם עקלי וגבוה בשער קשה מצדיו נוטים אל עבר פניו. ולשונם מבשר קשה. רבים מהם יאכלו בחור היונקים מבל אשר ימצאו.

הידוע

קיג העורב הוא לפי כל העתקות מין ראב"ע זה, וק נקרא גם בל' ערבי "עראב", ויכלול גם זה עוד רבים ממינים הדומים לו, כמחוב "ויקרא יא טז] אח כל עורב לחמו, וזמרו תול' חילין סב. [לפי גיר' קר"ק] עורב זה עורב אוכחא, אח כל עורב להביא עורב העמק והבא זראש יונים לחמו להביא אח הרויח ומנונית לבנה נו'.

תולדת (קכח) החיים

א הידוע (ראבע, קאלקראכע), הוא הגדול מכל מיני משפחתו שוכני ארצנו, כי יגדל כשכוי, ורחצו בכנפים פרודות כאמתים: חרטומו נוזותיו ורגליו שחורות כנחל, ומסביב לנחיריו מעט גולה, ככפיו וזנבו נוטים לירוק עשב, ואך להחפלה כי כל אשר יוסיף לקרב שכנו אל פתח נגב ישחור יותר, ולהפך כל אשר יקרב יותר לטבח הליך יטהר יותר למראה אמוץ, ובקלה הלפון נמלא ממיניו. אמולים ולבנים. משכנו פרוש על פני כל הארץ מחוץ ראש תקופה טובה אשר בקלה הדרום... עד אחרית אדמת גרענלאך: לטובת הלירים, ויעשה קנו ביערות, בחורף יבוא אל הערים ויתבולל עם הקראשען. ונותן ללודו וללמדו לטבא מילים אחדים, והוא אמוץ לב להסילב: גם נכח הטורפים הגדולים ממנו, ערום ואוכב לגנוב בשר זמאכל, גם האר חפלים, ובייותר אותם אשר מראהם נולץ, כוכב וכסף. ולטמאם במסתר; ע"כ יאמרו המושלי' גנב כסעורב". שנים מלפנים בעוד כסתה התבל פני ילודים במסיה האולת חשבו עמים רבים את העורב ליותר נחשב בין עופות שונים הודעים עתידות, ומגלים האותיות לאדם במעופם וקולם השונים, ורק חלון נשאו עיניהם ע"י כהניהם בבתיים מוכינים לזכ לפתור כל דבר: [קיד] ועל ידו היה כל ריב, מלחמה גם שלום, לחם ורעב, בעופו לימן ושמאל, גבוה ונפל, לוטק או דומם, וכניהם אותות למאות אשר בדו להם הכהנים ויחשו את חשוכי העינים בדרכהם, לפי רעת מזימתם. חודות למאיר לארץ אשר האיר בימים אלה עיני גויים רבים, לדעת כי נחלת הצותיכה הכל היתה ואין בה מועיל בלתי בה יודע כל, לבדו. - מאכלו מכל מיני בשר וימית את הארנבת הסמי ודומיהם, ויסחבם במחבואו, ברעבו יאכל גם את הגללים. קנו יעשה מלמר, ענפים דקים ותליר ברהש אמירי עלים הרמים.

ב עורב הלילה (כאבט. טטיין. אלטען. ראבע), משכנו על הרי שווייץ, חרטומו אדמוני וכפוף, ורגליו ממראה אדום שחרחר אפל, ראשו ירוק (געל) וטלוא אדמוני, בקבולת נוזות עליו, ויותר גופו שחור, גדול כשכוי הבית ובשרו טוב למאכל.

עורב

[קיד] **השעולה** הוא כהארה לנו בכלל לאו דלא תחשו... כלאמריקן [גנהרדין סי] זה המנחש בחולד' ובעופות וכן נחב הרמב"ם דל [פ' י"א חלכת ע"א וחוקותיהם], וכן אלו שומעים לפלוף העוף ואומרים יהיה כך או לא יהיה כו'. ובה: מדברי חז"ל תשמע שיש חמש בשיחה העופות, ויחלוא גם חכמים גדולים המבינים זאת, כראיחא בחדש [פ' אמור] כי עוף השמים יוליד את מקול, זה העורב בחכמת טיירין [הוא הנחוש, כחש יגחש, חרגוש ירושלמי, דמטיירא] וכן בגיטין [מה] בחעשה דר' שלש אחי יונה קא קריאו כו'; אולם לבעבור שפעול' הואת החעשה את לב העמים לרוב, וגם כי נחשבו בה שקרים והבלים רבים, ע"כ אמרה לנו החורה לעשות; וכן כ' הרמב"ם ז"ל [שם דין י"ז], והם שהעשו בהם ענו"ם הקדמונ' את לב גוי' ארלות כלי שינהגו אחריה' ואין ראוי לישראל שהם חכמים מחוכמים כו'.

מערכת (קכט) העוף

ג עורב השדה (פֵּעֵר. ואֵאֵס, קראהע), קטן מהראשונים, שרטי חרטומו ונחיריו ערומים באין מכסה, זנבו עגולי, ונולותיו שחורות נוללות לעין אודם התולע (פורסור). והוא אוהב ריעות* כי יעוף יחד עם רבים ממינו בעתות צוקר וערב להשתטעע עמהם, וישמיע את קולו אומר קראה"ע! קראה"ע! ולפעמים יעופו בהמון גדול מכסה את עין השמש במרביתם. והוא לתועלת האדם באשר יצטר הרבה ממיני הסקצ והעכבר; אפס כאשר יחסר לו זבחי צמר אלו, יעשה גם נזק רב בלקטו את הזרע הנפוץ על פני השדה. משכנו על עלים מקרוב לעצים ועל גנות ומגדלים, רובם יסעו בחורף לארלות תימן, ואך מעטים - ואף כי בחורף רפה הקור - יותרו גם אהנו, קניסה יעשו מחליר ושער תנולתים לפעמים רבים על ענף אחד.

ד עורב השחור (טוחרלע. רחבעו. קראהע), דומה בגדלו ותארו לעורב השדה, חרטומו ורגליו שחור נולץ, נולותיו שחורות ומעליהם יורח מראה חבלת (פֵּי־אֵלֵט). משכנו במפרטי חבל החמים והקרים ביצרים, ויחרף גם בארלנו מבלי אשר יסע, גם יבוא לחברתו בערים לבקש אכלו מלומח ובשר אשר ימלא.

ה עורב הערפל (נעבל קראהע), גדול כהשחור, רגליו וחרטומו שחורים, נולות ראשו ומוראחתו כרכות שחור נולץ אל עין ירוק עשב ותכלת (פֵּי־אֵלֵט) כנפיו וזנבו שחורים, ויתר גופו אמוץ. בתועלתו להאדם ידמה לעורב השדה, וגם הוא יעשה נזק לפעמים באכלו מפרי העץ והאפרוחים אשר יאהב, בחורף יבוא בערים לבקש לאכלה מכל אשר ימלא, חוש ריחו - וכן מיתר מיניו - החזק מועיל לו למלוא אכלו ממרחק.

ו עורב דאהל"ע [קמו], גדול כיונת שדה, מלחו קדקדו גבו וזנבו שחורים, כנפיו ויתר הלקי גופו מלדיו אמוץ צהיר, ובטנו אמוץ ושחור. והוא לבתרוועע גם עם שאר מיני משפחתו כעורב השדה, והשחור. משכנו בארלות הרים, ויאהב יותר לשבת בערים על פנות גג ושאר מקומות מסתור מאשר ביצרים, במאכלו ודרכיו ידמה לשאר מיני משפחתו, ונות להכנע וללמד לבטא מילים אחדים, לעוף ולשוב כהיונים, וגם יגנוב כהעורב חפלים גנוליים. צקנו אשר צניקיקי החומה והסלעים

* וכן אמרינן בגמרא [פסחים קיג:] ג' אוהבים זה את זה, עורבים כו'.
[קמו] בתנחומא סוף פ' כי שא, היה משה מבלך בקוליאם היה עד כו', והוא עוף ד אהל"ע זה הנקרא בל' יוני בשם קאליא"ס, והוא השמיע חמיר בעופו קול חזק במלות, יא"ק! יא"ק! אשר עי"ו ככיריהו היעב בעופו במרומי שמים אל פני נגב.

תולדות (קל) החיים

- והסגעים ימלט ד' - ז' בילים . - שמי"ן דאהל"ע .

ז האציל

(אטלעל, עלסטער), ידוע במראהו היפה, ראשו לוארו ולושו וחזוהו שחור כפחם, נולות מעופו העליונות וגבו שחורות נוללות לעין ירקרק חרוץ (נאר גרין גאלז), בטנו ויתר נולות מעופו לבנות נוסות לעין הלבוב, זנבו הארוך-שחור, ועלותיו היולאות, מהן אדומות כשני, ומסן בירקרק חרוץ, מעופו כבד ומתמוטט וכן גם מהלכו, במדותיו וסדר חייו ידמה הרבה להעורבים. והוא ערום נוכל ופחד מן האדם, ובכל זאת נוח להכניעו וללמדו ללאת ולשבו מבלי אשר ינום, ולבטא. במאכלו ותועלתו ידמה לעורב הערפל. משכנו בסבך עלי השדה קרוב לערי מושב, קמו יעשה מקולים וענפים קלוטי, ועליו ילמוד מכסה עשוי כ"כ מהמה, במבולו בלדו, ובחוכו ירפד חליר ושרשי עשב.

ח עורב הלונים

(נוס, האלף, וואר, העהער), היפה מכל יתר מיניו אשר בגלילותינו. גדול כעורב הערפל, אך דק (טלאקער) ממנו, בתארו ומדותיו ידמה לחתיו ממספחתו, נולותיו יפות דקות ורכות כמשי, מראיהו אמולי ולבט צהר בלתי שונים, נולות ראשו לבן, חמוץ צהיר ושחור ארוכים בתבנית קבולה (פערערבוט) אשר יגביהם וישיכבם כחפלו, וכן אחד שחור יורד מחרטומו אל מתחת לוארו, זנבו וכנפיו שחורות ועליהם פללות נעקקות יורדות ממראה חכלת לבנה (ווייס בויא) וספירי (היאטעלבויה) נולץ. והוא ערום ופחד, אכן כאשר ילודו יכנע וילמד לבטא מלים אחדים, אשר ע"כ נקראו מפאפוגי"י ארלנו. גם ישנה קולו בדמיון קול לפריס אחרים. מחיתו, הפרוחים רמש ופרי העץ, לפרטיו שונים ובהם יאחזו הללו כהעורפים, בכלוב שביו יאכל מכל אשר יתן לו מבלי אשר יחנק הפרוחים עוד.

ט עורב חברושים

(טאטען העהער), גדול מעט מכלווי, אך דומה לו בתארו, נולותיו כמראה עפר (טווארף). בריון על לחיו גבו ובטנו טלחים וקיים לבנים. משכנו בארנות לפון ביערים ולחו, ובהם יחרוף (וינטערין).

י עורב האלומות

(אמארל קראהע, ראקע)

דם ה מינים חרטום גבוה וסכיני (אעטער פאראויג) עקום מעט בראשו. וערום אצל שרשו. ולשונם הוא סבשר חנוכי (קנארפל ארטיג).

יא הידוע

(אמארל קראהע, בויארקע, בירקההער), גם הוא מעופות יפה המראה אשר בארלנו, בתאר גופו חרטומו ולשונו ידמה לרוב אל העורבים (קראהען), גדלו כעורב הלנוי אך זנבו קלר ממנו, מראהו חכלת ידוקי (גרין בויא) גבו כחפיו ושלה נולות אחרונות מכנפיו מראיהן ככבד לעברתארביג

מערכת (קרא) העוף

(לעברת ארביג) אפס כי לא יוללו מראיו אלה רק כמשוחים בלבע שמן (געפירנילט). משכנו באשכנו הלפוני ביערות מישור. מחיתו מרמשים ורמותיהם ולפרדעים, וכאשר יכניעוהו יתנו לו תולעי הגסם ובשר קי. — והוא עוף המסע.

יח זוללי הרמות (אזרען פרעסער)

א הקטן (קיינסטע ז"ע, אני) [כי יש עוד ב' מינים], גדול כהאמסע"ל מראהו שחור בנקודות אדומי תולע (פירסור). משכנו בארלות אמעריק"ה ואפריק"ה החמות, מאכלו רטשים ורמות (אזרעו) בגרידי תבואה ופרי העץ; ונודע בסגולתו אשר יבנו למו רבים ממיניו רק קן אחד לשבת כאחים יחד, דבר בלתי נמלא בשאר בעלי כנפים, ויגדל לעתים כגב בני מעטב קשה, ושפת מבואו חדוד מאד למען אשר לא יוכלו הנחשים לעלות ולשחת אפרוחיהם, מהמבוא יעבור דרך ומסלול לכל רוחב הקן במרחים נכניס משני לדיו, במרחק ב' אלצעות זה מזה, ויעלה לפעמים מספר חדריהם ת' מאות או אלהף, ולעת בי יעופו מתוקם יכסום בעלים לכל יראו,

יש זרויר ההודי (אינדישע טטאאר, אטלעל, עלסטער)

א הודוע (אינדישע העהר, זינא), אורך גופו קרוב לחלי אמה, מראשו שחור כולץ לעין הסכלת (פאלעט) ועל ראשו טלוא ריוק (נעלב) והוא קל ללמוד לבטא מלים יותר ממיני הפאפוגיי, וגם הוא בעלמו ילפוף בל היום כמבטא דברים בלמי מובנים, אף ינעים לפעמים קולו בזמרים. הסודיים ישימו לו כבוד רב. — האמעריקאני"ה או גונב המיי"ם (זייס. ריב) משכנו באמעריק"ה הלבנית, ויגנוב גם משדות אורז וחטי מיי"ם.

כ עוף הפרדם (פאראריו פאגל)

מיניה הם שמונה, מוגבלים במשכנם אשר הוא רק באיי גווינע"ה החדשים באויסטרליע"ן; ימים מקדם לאשר לא ידעו מקור משכן מינים יפים אלה, כנוס בשם עוף הפרדם כאלו מגן עדן אשר בארץ יבואו, ולבעבור כי העופות המלוחים (נעטטאכעטע) ממין הזה אשר הובאו אז מהודו המזרחית לאיראפ"ה חסרו כפות רגליהם, ע"כ חשבו למשפט כי באמת הם חסרי רגלים בטבע, וכי לא ינחו מעולם כ"א יעופו מעוף המידי, גם מחובלי ארצנו אשר קנוהו משם להביאו אלינו. לא נודענו הדבר מה הוא, אם כי גם הם לא ידעו, או כי ערום הערימו להפליא אותם בעינינו במקרה נפלאה ונ למען נקחם במחיר רב; ואולם מרוב שנים נודענו, ומתשוקת הקרי לב נגלה לנו, כי תושבי ארלות ההם גזרו מחפץ לבם בכוונים את רגליה ושאר חלקיהם הארוכים

תולדות (קלב) החיים

הארוכי, למטן יוכלו לשאת כליל פאר גופם על ראשם ללויתחן ועדיים, ואחרי אשר פרש המנהג הזה גם בשאר ארצות אז"א, נהיה העוף הוא למרכולת מקנה וקנין, וע"כ בא אל"נו העוף הוא מידיהם בתבנית זו. ארץ מולדתם בנווינע"א החדשה אי אחד במרח ארץ הודו, הבלתי ידוע עדן לנו היטב, ומסם יסעו עיפות אלה למועד ידוע בשנה אל אי מאלוק"א אר"ו ועארנט"א הקרובים אליהם לתכלית נסתר עוד ממנו, ויתמהמהו שם ימים רבים טרם ישובו לארץ נוייהם, ובאיים אלה ילודם תושביהם ויכינסו לתבנית אשר נראם פה בבית עקד תולדות הטבע (נאורקאבינעטע). האניות העוברות בין אי מאלוק"ע וגווינע"א יפגשו עפים למשפחות כשליש ויותר.

א הגדול (ר' גראסע פ"ע), הוא היותר ידוע ונחשב צמינו, גדול כיונה, לועו ובטנו להובים (גאלד געלב) גבו כנפיו וחזבו כמראה ערמון, חזבו שחרחר נוץ לעין ארגמן (פורפוראטה) מתחת לכנפיו יאריכו נולות דקות - לפעמים עד ג' רבע אמה - הרבה מלצעים שונים, שחרחר, אדומי תולע, לבנים ולהובים, ומאחוריו יורדים צ' נולות לפלאות בתארן ומראיכן ארוכות כאמה ורבע. יפה מראיכן צוהר כשמש הוא שעשוע לעין רואה [קטז].

כא חוטב העצים (כויס האקר, קורקו)

חרטום קצר עב וכפוף בשנים דקות על שפתו. רגליהם כוננו לסק בהם. נוצותיהם יפות במעט בנוצות הקאליברי. צוארם ורגליהם קצרות. משכנם באמעריקא הדרומית אשר שם יקננו תוך עצים חלולים. ומאכלו רמש ותולע (ונקראו בשמש השני על דבר קול צפצופם הרומה למה זאת).

א היוקי (גרינע ב"ה), גדול כיונה, מראשו ממעל ירקרק חרוץ, ומתחת ירוק (געל) וכן מראה חרטומו, לוארו שחור. משכנו בסבך יערות ארץ גויאנ"א ויחיה נפשו מרמשים אשר ישיבם ממורלתו (קאפן) לתתם למאכל גם לילדיו.

ב אדום הבטן (קורקו), משכנו ביערות צ'אזילי"ע ומעקסיק"א ראשו לוארו וגבו ממראה ירוק ספירי (באויא געלב) לועו שחור, חזבו ובטנו אדומי שושנה (ראונראטה) ולחבב לשבת בודד.

כב עוף הזקן (בארט פאגל)

הם בעשרים מינים שוכנים על ארמת אפריקא אויא ואמעריקא. חרטוםם נעקם מעט בראשו ונפתח עד מתחת לעיניהם. נוצות שער הארוכות היוצאות מנתוריהם ומפתח

[קטז] **אולי** לזה העוף היטה כוונת ר' דימי [ברכות ו:] באחרו, עוף אחד יש בנר"ב היס וברום שמו, וכיון שחמה זרחת עליו תחפך לכמה גוויין.

מערכת (הלג) העוף

וספתת הרטומם יתארו אותם כבעלי זקן . עם שער שפם (טנורבארט) . ועל כן נקראו בשמם . ושוכנים בודד ביערות . פותים אין רב . ומאכלם רמישים .

א ירוק שחורי (טווארגנעלבע ב"ע) , משכנו בזיער"א לעאל"א אשר באפריק"א , גדלו כהכוכבינק"ע , מראשו שחור וצטנו אמוץ .

כג קוקי'ק [קין]

בשם קוקי'ק זה נקרא בימים מקדם עוף ידוע ומצא באיבי בכל יערי מדינתנו . אשר נשמע קולו אומר קוקו. ועל כן קראוהו בשמו . אכן ברבות הימים נגלו לנו עוד מיני צפרים רבים בארבעים במספר הדומים אליו בהארם וסגולתם ועל כן נחשבו למשפתתו ושמו . הרטומם עגול ונעקש מעט . לשונם שטוח ובלתי חלק ושפה על נחיריהם .

א הידוע (ר' געאיינע קוקוק) , הוא אחד ממשפחתו צאיראפ"א , כמלא ככל גלילותיה וגם צאיר חלקי התצל למרבה , גדלו כיונת גדסה אך כנפיו זנבו ארוכים ממנה , וידלה ע"כ קל מהרה לכל עבר חפלו , רגליו כוכני לעלות ולסב בהם על העלים , אך על הארץ לא ילעד היטב ולא נראה עליה רק לעתים . מראשו ממעל אמוץ כהה , ומכנפיו גולץ כעין נחשת ירוק (קונפערגרין) וזנבו שחור ולבן מקלשו ; והוא היותר מפתח - בלעדי עוף הקרת - מן הארס , והלפים אשר שמעו את קולו לא ראו חאר פניו ונולותיו כי צורת

[קין] ירמיה [יו יא] קורא דג' ולא ילד . כחז רש"י . קורא דג' קוק"ו גולוכ"ט בלעו" וכונתו לחין קוק"ק זה הנקרא כן בלשון לרפח ; וע"ו כחבו החום [חילין טג] . ואינו , דקוק"ו בחוקת טמא מחוקיין , וקורא טהור הוא כדמוכח לקמן [קמ:] דר"א מחייבו בלוח מפני שהוא טהור , ורבין לא פליגא אלא מפני שרובן על בינים שאינו שלו , ע"כ . ובאמת עוד גדולה ההוכחה במוחש מרבין עלהם , דהם יאמרו שהקורא רובן על ביניה שאינם שלו והקוק"ק לא ירובן העולם על שום בינים . וגם רש"י בעלמו בארו בכחוב [שי"א כו ב] כאשר ירדוף הקורא וגו' לחין הרע צהו"ן הטהור , וכן בחולין [קמ:] כחז בפירוש , הקורא הוא עוף טהור ולא זה שקורין קוק"ו , ע"כ . [וכן בארו הרמב"ם בפ"י החשנה טס] ועיי' הערה קכ"ט . — [איוב לח מא] חי יכין לעורב לידו , כי ילדיו אל אל ישעו יחשו לבלי אכל , וכן בחהלים [קמו ט] לבני עורב אשר יקראו , ולאמרוין ע"ז בנחרא [בחיוב מט:] דהעורב לא זיין אח צניו , וכן במדרש משלי [ל יו] יקרוה עורבי נחל , יצוא עורב שהוא אכזרי כו' ; ולצעבור כי באמת כל מיני העורבים מכלכלים את ילודיהם בצום לב רב , וגם אובצים זה את זה [אשר אולי ישאלו ואח החכמים בעיניהם] לואח אוריעך שלדעת' כוונת מו"ל לחין קוקי'ק , שהוא מסדר העורבים , ודומה להם בטבעו , המניח בינים ולא יחוש להלח אפרוחיו ולכלכלם . והוא דאמרי ז"ל בנחובת , ל"ק הא בחיורי הא באוכמי [כרפי' החום] , חין עורב חיור , עיי"ט) כי כן הקוק"ק הוא מראשו ממעל אמוץ (גרו"א) כנחוב בספר

תולדת (קלר) החיים

בורח הוא . משכנו ביערים מתחבא בין סעיפי העץ , ולפעמים יעוף גם קרוב לכפרים ; לכל איש ואשה ממינס כזרת ארץ אשר בה יסובצו הנה וסנה מבלי אשר יעזבו את אחרים ממינס לגשת להם , ויבטאו בשפת' זה שמש קוקו"ק ! קוקו"ק ! והוא לא ימות וישקוט כל היום , כי אם ילחק וינחר משחשע למול אשתו , או ישגיח על אפרוחיו . מחיתו מרמשים קטנים אשר יאכל מדי יום - מטבעו הזולל - לרוב . והוא נפלא בטבעו אשר לא יעשה קן לו לבדו כדרך שאר העופות , כ"א ימלט ביליו הלצנות בקן מיני הלפרים (ויג פאגל) הקטנים ממנו , שהגראזמיקע"ן , היידעלערכע"ן לוינקעני"ג ורומיס , אשר בבואם וימלאו בילים מעוף גדול מהם , יחשבזאת למו לכבוד וסדר , וישליכו ארלה הבילים אשר המליטו הם לבדם - אם עדן לא השליכן הקוקו"ק - וירצלו על הלה , וגם אם עוד לא ישליכו ביליהם ויעזבו אותם , אז כאשר יבקעו וילאו אפרוחי הקוקו"ק מביליהם יזורו הם עלמם ברבליהם את בילי הקטנים וישליכום החולה , ואבות החללים ההם לא ישימו לבם לזה בכל זאת , ויעמולו עוד לילדי זרים אלה להביא כל היום טרף מכל הרמש אשר יאצו , ולאשר לא ישפיקו להם כי זוללים הם , יבקעו גם שאר ילדי משפוחיהם לעזר למו , זה יביא לו גריר דגן , וזה רמש קטן , זה זבוב , וזה רמז , וכה יעמלו בעדו עד כי יגדל ויעז לבקוף את ראשי מכלכליו בתחם אוכל לו אז יסוגו אחר ממנו וינחמו את אשר עשו . — על מה אדני חפץ אלהים זה הטבעו ? מדוע רק שנים אלה הוא והפירא"ל האמעריקאנ"י לא ירצלו על ביליהם הם לבדם , ויעזבו על שכם אחרים מעמסה זאת , נפלאת ממנו ; ולא נדערק אשר גם זו ממסחורי המפליא עלות מורה למטרת חכלית נשגב ממנו . והוא עוף המסע וכבד להכנע אם יתפש זקן כי לא יאכל בכלוב שביו , אכן הלעירים יכנעו .

ב עוף הרבש (האינקוקוק) , משכנו באפריק"א , גדול כהידוע , מראשו ממעל אמוץ בלילים שונים , ומתחת לבן , והוא יעוף לעת בוקר וערב לסובב ולבקע משכנות הדבורים ודבשם , ילפלק בקילו מלות טבע"ר ! טבע"ר ! האדסוגם ההאינגדאכ"ם שומרים מלעדי העוף הזה , למען ילכו גם הם בעקבותיו וימלאו את הדבש לאולר נחמד . — **הקאנאד"י** (קאנאריטע קוקוק) . הישותק (טטילער קוקוק) , שחרחרר אדמוני בו' .

כר עוף פירא"ל

הם בחמישים מינים הרומים ישר עגולי :סחורד בראשו . ורגליהם כיננו לסק בהם . **א הצהוב** (נאלר דראסל , נאלר אאסל , פסינגסט . קרט . פאגל , ווירעוואל) , נחשב בין עופות יפה המראה ממדינותיו , וגדול כהאמ"ל , כולותיו דקות ויפות כמשי ממראה . להוב צהיר (נאלר געל) כנפיו וחלק מזבני החורים , ומראה הנקבה ממינו ממעל כעין היות , כנפיה אמולות חנכה ירוק עשכ

מערכת (קלה) העוף

עשב שחורי . משכנו ביערות איראפ"א אזי"א ואפריק"א , וירא מהאדם כהקוקו"ק , מתחבא על הרוב בין סעיפי עלים אשר משם יסמיעונו קולו הערב במלות יחפיל"א ! יחפיל"א ! מאכלו ממיני רמש כפורחי לילה (נחמט טאטא טערלינגע) וביותר יארב פרי העץענבים וקירש"ן . והוא עוף המסע , את קני יבנה מעשה אמן מעשבים קורי עכבים קליפות עלי בירקע"ן ולמר , וידביקו היטב בפרשה ב' ענפים מן העץ לכל ינידנו הרוח , שמה ימלט כולם וארבע צילים . והוא אוהב את בניו מאד , אשר גם בטבעו המפתך יתלב בכל כחו לנכח בקרב אליהם עד כי ילכדו גם אותו , הזכר ישיג נולותיו היפות בשנת ב' או ד' להולדו .

ב ארום הכנף (ראהטליגעליגע פירחל , הייס דיב) , גדול כהטמאה"ר . מראהו שחור עמוק , לצד מכניפו אשר יאדמו ככרמיל (קארמעו ראטה) , והוא גונב חיטי מיי"ם מן הסדות ומשחיתם מאד , וע"כ יארב האדם אתריו , וילכד לפעמים מהם - באשר ירבו המוטיהם - עד ג' מאות כהחד . משכנו באמעריק"א , בשרו טוב למאכל .

סדר החמישי

הצפרים (וינג טאגל)

הרשומים עגולי ומחודד . ורגליהם קצרות ורכות . מאכלם רמישים וזרע הביאית . ויודעים כמעט כולם לזמל . בשרם טוב לאכיל .

כה עוף לערב"ע

מיניה בארבעים , ראשם עגולי , ולחיהם לא יתחברו היטב בשרשם , לפורן אלבעם אשר מתחרי רגליהם (הינטערקראלע) ארוך , וקולם - הממלא רוח מעופם במנגינתו - ערב , ויכולים לעוף הרבה מבלי אשר ינוחו , כי כנפיהם הרוכות ורחבות לערך גופם הקלר , מאכלם חולע רמש ומיני זרועים , גם בכלוב לכדם יענגו אותנו בהמון שיריהם , מבנה רגליהם הוא להיטב לעד ולרוץ על פני הארץ , אכן על העלים לא יבואו רק לעתים .

א הורוע

(פאר. היענאס . לערע , בארדאלע) , הידוע לנו ביותר בגלל שריו הטובים , גדול מעט מהלפור (טפערלינג) נולותיו ממעל בלולות ממראה אמוך , לבן אמולי שחור ושחרחר . וגם הוא עוף המסע ושוב אלינו עוד בחדש שבט להיות הראשון במבשר לנו מאור החיב , ולעתים כאשר ימלא עוד הסלג והקור בשובו אלינו , יסע שנים על שבועות אחדים לארצות חמות אשר לא ירחקו מאתנו , ויקנן על הארץ בין תבואות השדה , מפסילי העץ ועשבים חמה נוש עפר . חימו טרף ישחיתו הרבה מהם , בשרו טוב

תולדות (קלו) החיים

טוב למאכל, וילודו על דרכים שונים .

ב היערי

(וחלר. בויט. טטיין. היידע. לערעע), גדול כהראשון ודומה לו גם בתארו ולבשו, ונבדל ממנו בלרור נולה ממראה לבן בעומד על קדקדו כמותה, ובטלואים הלבניים אשר בקלה כנפיו. משכנו ביערות שחורים (טווארץ. נחרו. ווערער) קולו ינעם יותר מהראשון .

ג בעל המצנפת

(הויבן. קאטה. לערעע), דומה בתארו וטראהו להידוע, ונבדל ממנו בקבולת נולה אשר על קדקדו בתאר מלכפת, גם הוא חזק ממנו, משכנו באיראפ"א הלפוני ובחורף יבוא לאשכנז ויארם לחברה עם הפי"ק והספערליני"ג לבקש אכלו בערים על פני חולות, שיריו ערבים לאחון שומעת, ובשניים אלה נעשה גם לתושב ארץ אשכנז ויקנן בה גם בקץ. — יתר פינייה הם הפיפער"ר וויז"נ. ברא"ך, זומפ"ף, קרוי"ט" לערב"ע כו'.

כו הורזיר [קיה]. (טטהר)

מיניה חשש. חרסומם ישר. שטוח מעט וקרה בראשו. ורגליהם כיננו לצער בארץ .

א הידוע

(ר' געאינע טטהר), ארטו קרוב לחצי אמה, נולותו שחור נוץ, ועליהם יברוק עין ירקרק חרוץ ומראה נחושת, והוא נוח להכניע וללמוד לומר מערכות נגן (געלחריען) קלרים, ולבטא מלים אחרים. משכנו באתו ויערות מיסור, ונראים באביב מעופפים ערב ובקר

[קיה] בגמרא [בי"ק צב:] לא לחסם הלך זרזיר אלל עורב אלא מפני שהוא מינו, ובחולין [סב.] עורב למינו להביא את הזרזיר, וכחז רש"י אשעורי"ל בלעז" והוא בלשון לרפת השטאה"ר הוא, [וכן נחב החכם באכאר"ט שיש רולים לתרגם מלת זרזיר [מדמיון המלים] למין הדראס"ל הנקרא בלשון ספרד (הישפאניע) זארואל"ל, ושלדעתו הוא עוף שטאה"ר] והרב רמ"ל נחב ע"ז רק אין זה ממין העורב כ"א מן הדומה לו, ע"כ. כונחו שאינו ממיני משפחת העורבים. ולא ידעתי מאי קא קשי' ליה, כי אם באתח היה משפחת העורבים לא הייתי לריך לרבות אותו מלמינהו, וכבר היה נכלל בהלות, כל עורב"כ כאשר יוכלו כל מיני משפחה זו בשם זה, רק לבעבור כי איננו משפחתו ולו תבנית אחר הולך לרבות אותו מלמינהו, שכן נחב רש"י ו"ל בחומש כל מקום שנאמר בו, למינהו, יש באותו המין שאינם דומים לא במראיהם ולא בשמותיהם כו'; ואולם בזה ידק הרב רמ"ל אשר הקשה כי הטבע הכתובה בבר"פ [פי ע"ה] על הזרזיר, שאין ב' זרזירים ישינים על דף אחד, אינה נמלאת בהשטאה"ר, כי הם אוהבי ריעות ויושבים בחברה. - ולדעתי יכול להיות שהזרזיר הוא המין הנקרא בל"א 'קוקו"ק, אשר הוא כ"כ מסדר העורבים ונחשב למינו, כי קר דרכו לבלתי לעזוב את אחריהם מימיו לקרוב אל משכנו, כנחוב בספר ובאיכה רבתי [פי יזיר ה'] ר' יתק פתח כו' בנובג שבטולם אדם מגדל ב' זרזירין בחוך ביחו. ע"כ. שכן יגדלו את מיני הקוקו"ק עוד מקטנותם בחוך הבתים, כאשר נחב רש"י ו"ל [חולין סב.] וכן דרך העורבים שגלים בבתים שקורין קוקוא"ה ע"כ.

מערכת (קלו) העוף

ובוקר כענן במרומי שמים לאלפי' אשר משם יענגו אותנו בזמירות הרעותהמו .
 מאלכו מיני רמש רבים וגם פרי העץ ולמחים מעט , ונראים לפעמים עומדים
 על גבי הלאן מלקטים הרמה (אונגליטער) מצין למרס , בכלוב יאכלו מכל
 אשר יאכל , ויאריכו גם שנים הרבה מבלי אשר יטו . בירת השרי יסעו
 מאהנו - כי פרושים הם גם על פני לפון - אל ארץ איטאליא' הסמה , שם ,
 וביותר באגמי פלנטינ'ע ילודוס לאכלה לאין מספר . בחדש שבט יאובו אלינו
 ומי אז יבקשו יומם בדר את לחם חוקס , ובלילה יאספו המונים יחד למטן
 התענג בעלילות מרולתם , וילינו כה בחורש מלל או בין קנה וסוף עד אור
 יום , ואז יתפרדו שנית , ככה יעשו עד ירח ניסן , אשר הפעם יבדלו כמו למדים
 זכרו נקבה יחד אל קניהם בעלים חלולים .

כו עוף דראס"ל

הם כמאה וחמשים מינים אשר באיראפ"א לא ימצא מהם כ"א שלש עשרה . חרטומם
 עגול ומחודד בחבנית קעגיל . ראש לחים העליון כפוף מעט למטה . ודומים הרבה
 אל השטאהר . מתיחתם ממיני רמש חולע ופרי העץ . לרובם קול זמירות נעים .
 במצב החפשי יראים מן האדם מאד . אכן כאשר יצודום יבנעו ויתחברו אליו .
 בשרם נאכל למעדרים ויצודום בחורף לרוב .

א הכומר (וינגררסל , ליפסע) , הוא המטיב זמר ביתר שאת משאר
 מיניו , ארבו עשר אלבעות והארו דק ויפה . מראשו
 ממעל כזית חפל (רוקל אליוון גרין) . ואמוץ , ומתחת ירוק (ערבזין געלב)
 ולבן בטלואים שחחרורים , כנפיו הירוקות (העולא געלב) לעבר פנימה יבדליות
 מיהר מיניו . משכנו בכל . ארלות היראפ"א וברוב חלק אוי"א , והוא עוף
 המסע , ומפחד מהאדם גם בכלוב שבהו , אשר יאריך ימים בו , קולו ילפנף
 כחליל את , וירון למרבה ביער בעתות הערב והבוקר , גם ילמדוהו לזמר
 שירים נערכים (קיסטליכע געזאנגע) .

ב השחור (טוואר? רראסל , אהסעל) , גדול מעט מהראשון , מראשו
 שחור עמוק , חרטומו וסביבות עיניו לבוב (גמור געלב) .
 משכנו בארלות המזג אשר באיראפ"א ואוי"א ביערים , ולא יעוצב מקומו גם
 בחורף , ושם יבמיעונו לעת ערב את מיטב שיריו , וילמוד בנקל גם נגינות
 האדם . והוא ירא מהאדם גם בכלוב , ואף אפרוחיו אשר למדו לקפץ על
 האדם על ראשו גבו וידיו , כאשר ימנעו מהת להם אוכל עוד יספך דרכם
 לירא ממנו .

ג קול הנחרה (טנארר רראסל , איסטלער) , בתארו ומראשו ידמה
 אל המזמר , רק קולו אינו ערב , ודומה לקול
 נחרה (טנאררענר) , ונקרא בשמו השני לאשר יאהב פרי עץ הלוז , רוב
 מיט

תולדת (קלח) החיים

מינו נוסעים לארלות כחמות, ומעטים ישרו גם חתנו.

ד האדום (ראטה, וויין, דראסל), קטן מטט מהזמר, מראהו ממעל
 שחרחר ומחת לבן ירוקי (געבליך ווייס), משכנו בגלילות
 שוועדיין ונארוועניין, ובחדשי הלול והשרי בשפול לפאת נבז יצוא גם אלינו.
 אמרתו נערכה, אך קולו לא יערב, והוא אוכב ענבים.

ה צימער [קיט] או (הראשעטס פאנל, וואכהארער דראסל) האוכב
 נרגירי וואכהאלדע"ל וקראמע"ט. מראהו ממעל אמוץ
 וערמוני, חזיו וצטנו ירוקים (ראסטגעלב) צטלואים שחורים רבים, משכנו
 בארלות לפון בין שוכות וואכהאלדע"ל במספר רב, ובחורף יעלה מלפון למדיני
 כחמות לחרף סס, קולו משחת. — יתר מיניס, רינג"ג, ראדה"ר, ו
 שטיין, דראסל. — היותר נפלא ממיני ארלות אחרות נקרא בשם:

ו המחלל (פאעטין דראסל, מראע), משכנו ציערות כנדולות אטר
 בגויהאל, קולו נעים ומענג און שומעו מאד, ולפעמים
 יתעו הנוסעים לחשוב כי הוא קול אדם הקורא ונותן האותות בחליל מרחוק,
 ושמיעה בכל השנה אשר שם קיץ תמיד. בחודו המזרחית נמצא מין
 אחד הנקרא ראזינדראס"ל לאשר מראהו כשונפה, ונקרא בהרלו בשם
 סאמארמא"ר, ולאשר ישות שם את התבנים הרבים, קדוש יאמר לו.

כח זנב המשי (ויידע טו-?)

הם יב טינים. חרשום קצר ולחים העליון הארוך יותר עקום מעט. לשונם דוא
 מבשר חנוכי וסרוק.

א עוף המות (כעהאער, פאעטער, קריגס, פעסט, פטערב,
 פאנל, ויידע טו-?) שמו האחרון הסבו לו נולות
 זנבו הדקות ויפות כמשי, ויתר שמתיו נוסדו על חזיונות הכל אשר יפתרו למו
 הפחאים ורכי הלכב דבר צואו אליהם בחורף, למלחמה מות וכל דבר רע.
 צמארו ודרכי חיתו ידמה הרבה להדראס"ל, מראהו נולותיו בלול שחרחר
 ואמוץ בללים שונים, לוטו וכנפיו שחורי' ואלומים מקליהם, זנבו שחור וירוק
 (געו) מקלהו, ועל ראשו לרור טלות מתנועעים. והוא סכל בטבעו מבלי
 אשר יירא מהאדם, ולא ימים ממקומו גם בראותו אשר ילודו אחות מריטיו
 או יורו אותם. מיפיו יחזיקו אוהו בבתיס, בשרו טוב למאכל, והוא בל
 בגלילות אחדים מהשכנו בכל עמותי כחורף, וביתרם לטיס שונים.

נשך

[קיט] ונקרא בל' יוכי, קיבל'י, והוא היה אחד ממיני השליו, כדלחריין [וימא עה:]
 ד' מיני שליו הן שכלי וקיבל'י [גיר' הערוך, ככלי] פסויו ושלויו כו'.

D. M. BARNHART

מערכת (קלט) זויף

כט נושך החרצן (קערנבייסער) זייענו קולו

הוא שם עוף ידוע הנקרא גם בשם קירשן ריב . ואולם חוקרי הטבע יחארו בשם זה במאה מינים . חרטום נבוח ועב בתבנית קענל . ולחיהם כוננו באופן אשר יוכלו לפצל הזרועים וחרצנים לכאבל פיהם . והם לא יאכלו בשר .

א הידוע (ר' געזיינע ק"ב, קירטפייק, סטייג בייסער) ארבו בשליטת

האמה , ראשו עב , תאר גופו בלתי גאוס , מראהו ממעל אמוך שחרחור כהה ומראה ערמון , כנפיו וזנבו שחורים , חזהו מראה צמר ובטנו חור . משכנו בכל איראפ"א בלעדי ארלות הקרות , מחיתו אגוזים , זרועי פרי עץ שונים , וחלזני פרי אבן (כטיינפרכט) כמו קירש"ן פפלווימע"ן אשר ישחית הרבה מהם , כי יבחר לו רק הטובים יסליך את צמרם ואת האבן יבלע בצרמומו החזק ויאכל את מוחו . והוא מפחד מן האדם ומתחבא ממנו בין סעיפי עלים הסבוכים , אפס כי לא יעוזב בפחדו זה את מלאכתו , וכל היום ישגה בגנבתו לאין מעלר , בקנו אשר בין סעיפי העליים ימלט ג' - ו' בינים , צפרו טוב למאכל .

ב חרטום הנפלא (קרייז, קרייזטנאבל) קטן מעט מהראשון

ונפלא לנו בצרמומו הארוך כעבי אלצע , אשר לחיו העליון יכוף בראשו לתחת , והתחתון יעלה מעלה , ויעברו זה בלד זה שתי וערב , וע"כ נקרא בשמו , יש אשר מראיהם אדום , ויש ירוקי (גרינגעלב) והם מין אחד כי הם הראשונים עודם משנה ראשונה להולדם טרם החליפו גולותיהם פעם אחד , והשניים משנה השני' ויותר . משכנו באיראפ"א או"א ואמעריק"א , ומאכלו זרועי עלי טאגנע"ן ופייכט"ן , והוא סכל וקל להלכד מעופות הדג' (לאק פאגל) וימלט את בליו בחדשים הקרים כסליו טבת ושבע , בקנו אשר יבנה מענפים דקים וחליר מלאכת אמן בתאר מחבת , הזרועים השמנים והחמים בטבעם אשר ימלא הרבה לפני עת המליטו , יגיגו צעדו וצעד אפרוקיו לנכת הקור .

ג הידוק (גרייזי, גרייפייק) עוף ידוע נמלא בגנים ובין עלי הסדה

למרצס , גדול כהלפור (אפערייג) מראהו ירוק (גרינגעלב) כנפיו שחרחר בהיר ואפל , וזנבו שחור , ויטיב בקולו מהם . מחיתו ממיני זרועים , ויקנן על העליים .

ד השחור (ראאכפאפע, גיאטעל, בלוט פייק) הוא גדול מעט ממין

השני , ונקרא בשמו הראשון בעבור קדקדו השחור , מראה גופו ממעל אמוך , ומתחת כעין כרמל (קארטינראטה) כנפיו וזנבו שחורים . מבחר משכנו ביערות הרים , ויקנן על העליים גם יאכל מזרועיהם , ויותר פה אהנו כל הסנה עם הגרייזי"ג . והוא מטיב גנן וילמוד לזמר גם שרי האדם היערכים , ויוחן מחיר האחד לפעמים עד שלשים ר"ט .
המתרועע

תולדת (המב) החיים

ישלחו מביתם פי"ק אחד למוד וכנע מודבק באחורו היטב בשבט משוח צמי דבק (וי"ט) ויעזבוהו לעוף בין שוכני עלים ממינו החפשים, אשר בראות החפשי מתחתו פי"ק אחד יעוף ומתקרב אליו יפול עליו להדפו ולשכו, ולא ידע כי בנפשו הוא, כי כרגע ידבק בנולותיו אל השבט ונפל ביד מבקשו האופים לו מרחוק, ויגודוהו עוד על אופים אחרים שונים.

ב ההררי (בערנ, גאר, היסט, ווינטער, פינק, קוואקער), חזק מעט מהראשון, אך קולו לא יערב, גבו ראשו ערפו ולעטו שחור טלך, חזהו ונולות כנפיו הקטנות ירוקי ארא"ג, נולות המעוף שחרחרי כהה, וחזבו שחור. משכנו בקלה הלפון, ובחורף יבוא אלינו בערים לבקש אוכל לפיו.

ג צפור [קב] הבית (הזיו טפערלינג, טפאטז, ליניג), קדקדו ולחיו אמוץ ארמוני, וידוע היטב בתארו ויתר מראהו. משכנו בכל אשר ימלא האדם וסדה תבואות בעולם היסן, ומאכלו מכל אשר ימלא בבשר ובזרועים, וע"כ לא יעזב פלך שכנו גם בקור נורא, רק יבוא בגורן וסביבות הבתים בעליות וחלרות ללקט אכלו מכל אשר יסקיט רעבנו, ויעיז לפעמים לבא גם בבתי המבשלות ובחומות דרך דלתות וחלונות הפתוחים בראותו כי אין ח"ש, גם אהב לננוב כהעורב מפרי העץ וענבים, בעת הקליר יבואו יחד גדודיו גם על ערמות חטים וכדומה ויעשו נזק רב, אשר בגלל זה יארוז האדם אחריהם וילודים אוימיהם הרבה, וגם הוא ערום מבלי קרוב אל הפחים לבעבור האוכל אשר בו וע"כ יבדל ללכדו; האומנם הוא לנו גם לתועלת כי יבער הרמש הרע המשחיתים פרי העץ במספר עלים, וימלט בקנו כשגש פעמי' בשנה ג' - ד' בימים, אשר יעלו מזה למספר רב מאד, אם לא האדם וחיות ועופות הטורפים אשר יגרעו מספרם.

ד צפור השדה (פער טפערלינג), קטן מהראשון, ראשו שחרחר ארמוני ועל ערפו עגיל ממראה לבן, לחיו לבנים בטלוח שחור, ועל כנפיו צ' קוים לבנים, ויקנן בעלים חלולים, ביתר דרכיו ירמה אל הראשון, אך אינו ערום כמוהו.

ה עוף הרדרר (ריסטעל פינק, טטיגליז), אף הוא מלפרי מדינתנו היפים, גדלו בלפור השדה, רק מצבה גופו דק והדר.

[קב] הצפור הוא שם פרטי לחין עוף קטן אחד הנקרא גם בל' ערבי [בעי"ן נוסף] "עלפון" ובל"א שפערלינג, [תהלים פד ד] גם לפור האלה. ציח, [פסלי טו ב] כלפור לנוד כדור לעוף. - ויבוא גם לשם כולל למיני עוף קטנים, כמו [תהלים קד יז] שם לפדיס יקנו, [איוב ס בט] התשקבו כלפור, וביחוד יסתן את מיני עוף החומרים, אולי לבעבור כי לפרו בוחר עוד להיות הבוקר להשמיע קולו ולומר. ולפעמים יבוא שם לפור לשם כולל כל מיני העוף, כמו [תהלים ח ט] לפור שמים, [דברים ד יז] חבנית כל לפור כנף נו'.

מערכת (קמנ) העוף

וסדר ממנו , והם ב' מינים , גדולים , וקטנים , אשר בלבעם וחיטתם דרך אחד לשיניהם , קדקדו וחרטומו אדמדם (מרוחם-חטה) ושאר חלק ראשו שחור , על ערפו טלול אחד לבן , גופו ממעל כמראה ערמון בכיר וכפיו שחורות , חזבו כמראה קמנון . והוא נחשב בלעדי יפיו עוד גם במחק קול זמירותו , גם ילמדוהו להעלות ממטה מי משתחו בדלי קטן בעזר חרטומו ורגליו , אל גובה כולב שבחו , קנו יעסה בעלי גנים ויערים , מבחר מחיתו מזרע הדרדר (ריסטעליון) וזמזמין , ובחורף יסע על הרוב מאתנו .

ו עוף הפשתה [קבא] (האנפלינג , ליינפיק) , גדול מעט מלפור הסדה , כולותיו ממעל אמונות ושחורי אפל , ומראה מהתח וחוהו יתחלק לערך שנות חייו , אשר רובי האדם יתעו לדמות כי מינים שונים הם , ויחזקו למו דעתם באשר יראו כי אותם היושבים בכלוב לא ימירו מראיהם והיו תמיד על מלב לבע אחד ; האומנם נסבת הדבר הוא באשר לא יפלו עליהם ללולי השמש ורוח לח , כי המה המשנים מראהו פעם בפעם . בדרכיחיתו ידמה להסטיגלי"ץ , ויאהב ביותר לאכל זרע קבזום , בכנוב שבחו לא יחדל מזמר כל ימי השנה במלואם , אכן במלב החפשי לא ישמע קונו בימים הקרים מאומה .

ז האדום (קארזין האנפלינג , פֿלֿאקס פֿינק) , גדול כהלייסי"ג , לוטו שחור , חזבו אדום כשישנה , קדקדו מראה כרמיל (קארזין) נוץ , נולת מעופו וזנבו שחורים , ועל כנפיו ב' קוים לבנים . משכנו בארלות קלה הלפון , ולא יבוא לגלילותינו כ"א בחורף , ביותר דרכיו ידמה להסטיגלינג"ג הידוע .

ח הקטן (לייסיג , עראנפיק) , הקטן מכל מיני משפחתו אשר במדינתנו מראהו ירוק (געלב גרין) ראשי נולות זנבו ונולות מעופו בתוך ממראה ירוק (געלב) . משכנו במקום יערות ויותר באשר ימלא עלי ערלע"ן , בקץ לא נראהו אך מעט כי יתחבא בסבך העלים , אכן בחורף יתראו ממנייהם להמונים . גם קנו לא נמלאו אך לעתים רחוקים כי ילפנאו בין ענפי עלי פֿיכטע"ן וערלע"ן , מאכלו מזרועי עלים חלב וזרע קבזום .

ט עוף קאנארי (קאנאריענפאנגל) , עוף יפה ונאהב , בדרכי חיתו וגדלו ידמה אל הסטיגלי"ץ , במראהו ממעל ידמה אל הסטיגלינג"ג , ובטנו מתחת ירוק (געלב) או (געוב גרין) . ארץ מולדתו הוא על אי קאנארי , ולבעבור מערכות שריו הנעימי הביאורו החיבלים משם לאיראפ"ת

[קבא] כתב הרב רמ"ל שהו עוף צררא המוכר בחולין [פג] : א"ר יודא לר דא שרי , באחרו שהוראת מלת לר דא הוא , קאנבי"ם או האנ"ף , כמו [כתובת ה:] לר דא בה זוזא , שפי" רש"י , בגד קבזום" ויהיה ענין לרדא , עוף הקבזום* , כאשר הוא נקרא גם בל"א . האנפלינג"ג , ע"כ . ואין זה יסוד גדול לחקור חמנו כוננת חו"ל , לענין היתרא .

תולדת (קמר) החיים

לאיראפ"א , ומאשר יפרה גם בכלוב הבית , ע"כ ירצה מספרו כעת בכל גלילותינו ויהי לעוף הבית , במלכ הכפשי על פני החולה לא יעלור כח להיות סתנו בחורף . מאללו זרועי פשתים וקנבוס וביותר העשב הנקרא - על שמו - קאנאריענגרא"ז .

לג צורי הזכובים (פליגענפלאגער)

חרטום בעל ג' צלעות (רריא קאנטיג) רחב בשרשו ובראשו חרוך ומעות מעט . משני עברי שפתו שער קשה צומח ונוטה אל עבר לועס . סחיתם מרמשים וביותר ממיני זכובים אשר יצודים בעזם במהירות נפלא . ולא יתאחרו במדינתנו כי אם ד' חדשי הקיץ . היותר ידוע מהם הוא :

א שחור הגב (טווארלריקניע פ"ע) , גדול כהקאלמיי"ע . מראה ממעל שחור בטלול לבן על כל א' מכנפיו ועל נולות קלות זנבו , בטנו ומלחו לבן . משכנו בעלי שדות וגנים . - יתר מיניהם , האמוץ (גרוימע פ"ע) , בעל הענק (האלו בחגר פ"ע) כו' .

לד המזמרים

הם בשני מאות מיני עוף קטנים השוכנים פה ובארצות נכריות . אשר ביניהם מבחר מיני המזמרים . חרטום דק ומחודד בתאר פרצע ישר . ומאלם מרמשים רמותם וביציהם ותולעים קטנים . ומעט מהם יאכלו גם פרי עץ לחים (זאפטיג) , באשכנו נמצא ממשפחה זאת בששה ועשרים מינים אשר רובם הם עופות המסע . ומעט מהם - ולפלא . הקטנים ורבים ססיניהם - יותרו אתנו גם בחורף .

א הזמיר [קבב] (נאפטיגאל) , הנחמד בזמירותיו היפים מכל מיני משפחתו , גדול מעט מלפור הבית , מראהו ממעל כעין הקמון , ועל בטנו אמוץ לבנה , וזנבו שחרחר אדמוני , גיוו דק ויפה ומבטו נאה . משכנו על כל מפרשי איראפ"א מסילי"ע [בלעדי גלילות אחדים] עד ארץ שוועד"ן , באלגים (איינע) ובסבך עלים ביער , אשר במקומות רבים הוחק בדת פקודות לבל ילודוהו , בין לפני מדינתנו לא נמלא גם אחד אשר ימלא אחרי מנגינותיו , קולו לח עמוק וחזק , וישמיעהו גלילה יתר מביוס , בהגיע תור האביב אשר ישוב ממסעו יחל לענג אותנו במערכות שריו החמודים , ויאריך כה [אם לא בימי סגריר] עד קלה חדש סיון , מועד נסעו ושובו ישנא לפי ערך קור וחום ארץ שבתו , כי כל אשר ימעט קרתו יאחר לסעג וימאר לשוב , ואולם לא ישמע קולו כ"א בארץ , אשר מקנן בה ,

לכן

[קבב] כי עת הזמיר הגיע [שה"ש ב"ב] , הוא לר"ק שס תאר לחבחר החמרים בזה , באשר יחל לומר כרגע שובו בראשית האביב .

מערכת (קמה) העוף

אכן בענבו אורח במסעו ובמקום בואו לחרוף, לא ישמיע כ"ח קול לפלוק כשאר הדוגרים. בלעדי הרמש הוא אוכל גם מפרי עץ לחים; ביני נמלים (חזיוען) ומעטפות (פוסן) המעלהקעפ"ר הם בחירי אכלו.

ב הזמיר הגדול (טפראסער), דומה לו הרבה עד אשר יתחבבה רבים למינהו, אפס כי גדול הוא ממנו. משכנו ביותר בפלמטרי"ן ורוסי"א הדרומי.

ג שחור הראש (טווארלקעספיגע גראוויקע, אעק), [כי רבים ממיני הזמרים נקראים בשם גראוויק"ע] גדול כלפני הבית, מראהו ממעל אמוץ אפל ומתחת יותר צהיר, נולות ראשו העליונות שחורות. וגם הוא מיטיב נגן, ומשכנו כמשכן הזמיר.

ד הירוע (געאיינע גראוויקע, ווארד ויגער), הוא יותר נמלא וידוע. משכנו בין שוכות וסבך עלי השדות, בגדלו ידמה לשחור כראש. מראהו ממעל שחרחר אמולי, כנפיו אדומות (ראסט ראהטיך) ובטע לבן, זנבו שחרחר, ושתי נולות זנבו הקילוט לבנות במחליטן.

ה המוחן (ר' היילער, גאוועסליגע ג"א), נקרא בשמותיו אלה למחירת קול לפלופו אשר ישמיענו דחופים זה אחר זה כקול בית בטחנה, קלא"פ! קלא"פ! גדול כהלייס"ג. מראהו ממעל אמוץ אדמוני ובטנו לבן. משכנו בגנים ובחורש (געביטע) על שוכות ועל שפלים, אשר ירוך עליהם במהירות נפלאה, מלפף בקולו הניעים, והוא עוף המסע.

ו השחרחר (ברוינעלע), גדול כהלפור, גיוו ממעל שחרחר צהיר (העולראסט בריון) בטלואים קטנים שחורים ובטע לבן. מאכלו רמשים.

ז אדום הלוע (ראטה קעלען), ידוע ונמלא הרבה באשכנז, ורבים יאחזוהו בבהיהם למען נקותם מזבזבים ושאר רמשים קטנים אשר ילדום הרבה בעת קלר. והוא עוף המסע, ואשר נראה לפעמים ממיני מטופפי אלה עפים ביערי' גם בחורף, הם בלתי ספק מאות' אשר נמלטו אח"ז מן הבתים, כי לא תשאם לבס לעוף לבדם באשר חזרת משפתתם כבר נסעו מזה, ואלה כמה יסבלו רעבון גדול בעת כמות השלג את פני הארץ, ויבואו לפעמים אז גם אל הבתים. בחורף טרם נסעם ובאביב מדי בואם נמלאם הרבה קרובים לעיר על עלים וגדרות, ויעשה קו במחלות עפר ומתחת טרשים, וגם הוא מיטיב נגן.

ח זמיר חמים (וואסער נאכטיגאל, בלויא קעלען), דומה בדרכי חייתו אל אדום הלוע, לועו ובטעו כמראה תכלת יפה, בטלוא לבן או צ' בסוף, זנבו אדום (ראסט ראטה) ושחור מקלבו.

זמיר

יח

תולדת (קמו) החיים

ט זמיר החומה (זויער נאכטיגאל), [הוא אחד משני מינים הנקראים

בכלל בשם אדום הזנב] מראה גבו ובטנו אמוץ, חזקו שחור, ועל כנפיו שני טלואים לבנים. משכנו בערים וכפרים על החומות הבצוקות אשר מהם ישמיענו את קולו הנעים; והוא ממחר לשבז אלינו בעת האביב, לבעבור כי גם אז ימלא מחיתו מהרמש אשר יוליא מבין בדקי הבית והגגות, בעוד יתר מינו שוכני היערות לא ימלאו עדן מחיהם.

י החורשי (בוט ראטה ט-י), נקרא כן יען כי יאהב לשכון ולקנן בחורש קרוב לערים על עלי ערבה (זויערן). גדול כהראשון ומראהו ממעל אמוץ ספירי, לועו שחור בטבעת לבן מסביב, וגם הוא ישמיענו קולו הנעים, וביתר דרכיו ידמה אל זמיר החומה.

יא האכר (אקקער זאכען, ווייסע באשטעלנע), [הוא אחד משלשה מיני בא"שטעלנ"ע, ודרך שלשתם שיה לנוע זנבם הארוך הפל והגבה מדי עת, את ראשם ישאו קוממיות בהדר, ומלעדס נאה מאד, קולס בלתי נערך רק נעים וזך]. מראהו תכלת אמולי חור (בלאסער אטבוליא) ויאהב ללכת אחרי האכר החורש ללקט ברמשים אשר נשאו מבטן אדמה במחרשתו. והוא עוף המסע, וימלט בזילו על הגגות ובעלים ג' פעמים בשנה.

יב האמץ (גריאז ביט), עוד יותר קטן כאלוכורד מהראשון, מראהו יממעל אמוץ אפל, לועו שחור ובטנו ירוק (געל) בהיר, ויקנן על שפת נהרות ונחלים.

יג הירוק (געלבע ביט), הוא קטן ורך גם מהשני, מראהו ממעל אמוץ אדמוני בפללות ממראה זית, ובטנו להוב. משכנו בשדות תבואה, ומחיתו מבילי נמלים.

יד צפור הערבים (זויערענליסיג), [מינים אחדים קטנים ממשפחה זאת נקראים בשם זה, מהם ירוקים (געלבויד-גריין) ומהם אמולי ירוקי (געלבויד גרייא) ונקראים גם בשם עלי הערבה (זויערן בלעטען)] לבעבור כי ידמו בתארם ולבצעם לעלי הערבה, עד אשר יכבד להכירם בשבתם על ענפי עץ היער; ואולם אשר נקרא ממחקרי הטבע בשם זה בשלם] בנין גופו נעים מאד, ויענג עין רואו מקפץ בין עפאים. מראהו ממעל כעין זית אפל, נולות מכסה כנפיו ירוק אדמוני (ראהאליד-געלב) בטנו מתחת לבן עכור בטלואים ירוקים (ראשטגעלב), מחיתו מזבובים ויחוסים, ויקנן על הארץ מתחת מגרפות עפר.

טו זולל התאים [קבג] (פייגענפרעסער), ארכו רבע אמה,

מראהו [קבג] ונקרא בל' יוני, סיקאלי"ס, וגם הוא היה אחד מחיטי הסליו, כלאחריו [יוסא עה:] ד' מיני סליו הן: שבל"י קכלי פסיוני ושליו, מעלי מנולאו סליו נו'. כי הוא באהח היוחר שמן וטוב טעם מכולם.

מערכת (קמו) העוף

מראהו ממעל שחרחרר בטלוח לזנן על כנפיו, ומתחת לזנן בפללה שחרחררה על חזהו. משכנו בגני איראפ"ה הדרומי לרוב, את התאים יאהב מאד, ושמן לעת הבשלים, אשר אז ימלחוכו יושבי איטאלי"ה ואי"ה, ויכבשוכו בכלים עם מיני בוסס שונים, לשלחם לסחורה על פני הארץ. — והוא עוף המסע.

מזן פייטי"ם. דומה בחארו ולצבו ללפור הערבים רק יגדל מעט ממנו, ונקרא בשמו על אודות קול דגרו אשר ישמיע במלות פיה"ט! פיה"ט! ובונה את קנו מתחת לגוש עפר מחליר רך ועשב בתצנית תור עם מבוא לר בלדו. קולו נעים.

יו שכו היצוב (גאלר הענכען, הויבנקעניג, וויירענלייסיג), הוא הקטן מכל מעופפי איראפ"ה, ארכו ג' אלצעות וחלי, קדקדו ירוק כרכומי (ואפראנגעלב) במלואות מראה להוב משני עבריהם בחטר בסר, על גבו כעין זית אמולי בפללות עקומות לבנות, וטלוחים ממראה ירוק (געלב) על כנפיו. וירוך מהר על דגי וענפי העלים משמיע קולו הלח ובלתי נערך, והוא בלי פחד יותר מכל מעופפי ארצנו, עד אשר כמעט נוכל לתפשו בידים, ולא יעזב ארץ מולדתו גם בחורף היותר קר וגם אז ישמיע קולו בעתות הכסף לבעבור כי מעטתו נולות רבות דקות וחמות, ומחיהו מכל מיני עכבים וחבובים הנחבאים בין דקי וספחות העלים וגמלאים גם בחורף, קנו יעשה מפחילי העץ וחליר ויתלהו על ענפי טאנע"ן ופיכט"ן.

יח מלך הגררה (לוינקעניג), הוא יותר גדול ואמוץ משכו הלהוב, מראהו ממעל שחרחרר אפל ומתחת לבטני לזנן עכור; וגם הוא לא יעזב ארצו בחורף לבעבור כי ימלא בכל עת מחיהו בגדרות בסנד בהראשון, קולו נחר (טנארערנד) וחזק.

יש התופר (טויירער פאגעל), במראהו גדלו ותארו ידמה להפייטי"ם, ארכו ג' אלצעות ומשקלו א' קווינטבע"ן וחלי, ארץ מולדתו בהודו המזרחית. והוא נפלא במלאכת קנו, אשר למען יסחו אפרוחיו מנחשים וקופים הנמלאים שמה הרבה, יתלהו מקלה ענף עץ נרפה, דבוק בעלה אשר יהיה לכותל אחד מקנו, ואליו יחבר עלה יבש ורטוב אשר ינקצנו במרטומו החדוד על שפתו מסביב, ויתפרס בפחילי עץ דקים שניהם יחד והיו לתאר כים קטן, ובו ירפד לו פסתה העץ (ביאוואל) למלט שם ציליו הקטנות מאד, אשר הנה ויולדהם - מאשר יקלו - ופסתה הנרפד ינשאו יחד על העלה כואת חזק היטב; הלא יפלא לז כל איש מחבונן על תכונת בנין עוף קטן כזה, ומקרב לבו יתן חודום אין חקר למלמד בינה לכל ברוחיו.

לה עוף מייזע

מיניה פ"ב. חרטומם ישר חזק וקשה ומחודד בקצו. מכוסה בשער על ארשו

תולדת (קמח) החיים

הם אמצעי לב וחוקים לערך גדלם. אהבי עבודה וריעות. וסודרים לסק ולחזק על העצים וענפיהם. סחית קצתם מרמשים ורמזתהם. ויתרם ספרי העץ כאנושים ושקדים. אשר מוח סתוק ושמן בהם. ואהבים חפשי מאד. אשר ימחו בפיס אחרים אחרי כי יצודם מראבון נפש. והם קלים להלכר. וימליכו עד כי בנים. ונותרים אתנו גם בחורף :

א הידוע (קאהל. כראר. חייע), גדול כעוף אדום הלוע, ראשו שחור נוזק, וערפו ירוק (געל) גבו ממעל כמראה זית, בטנו ירוק (געל) נקו א' רחב ממראה שחור בחוד, והוא היותר נמלא והגדול ממיני מיז"ע אשר בארצנו ומפרה לרוב, טבעו אכזרי כי ימית פעמים רבות כאשר יוצא לבית גם את האממערין והסטויגליץ, ולעתים ינקר גם עיני ילדים יבנים.

ב הספירי (פאסעל, באויא חייע), קטן ורך מהראשון ויפה מראה מאד, קדקדו כנפיו וזנבו כמראה הספיר (היאמעל באויא) מלחו ולחיו לבנים, גבו ירוק (ליסיגריין) ובטנו כמראה גפרית (טוועפל). געלב), ביתר דרכו ידמה אל הראשון.

ג הברושי (טאטען, קליינע, קאהל חייע), קטן גם מהשני, ומלא ביערות שחורים (נארל וועלרער) אשר הם יכלכל נפשו מזרע עלי טאכעץ ופיקטעץ, ראשו שחור וגבו אמוץ, לחיו ומקלת לוארו לבנים, ולעו שחור ובטנו לבן אמוץ. ויקנ בעלים חלולים.

ד בעל המצנפת (הויבענ. טאט, חייע), לו לרור טולות בראשו ממראה לבן ושחור להפארת מראהו, לבנו ממעל אמוץ אדמוני ומחתת לבטנו לבן, מסביב לוארו כעין טבעת ממראה שחור. ואיננו נמלא הרבה כהראשונים.

ה הקטן (קליינע חייע), כי הוא הקטן ממיניו אשר בארצנו, ונקרא גם בשם ארוך הזנב (לאנגטוי-?), כאשר ימרט זנבו האריך מכל גופו, אשר יאבדכו בנקל, לא יותר כ"א כדור טולה קטן, ראשו לבן ומכוסה ברב טולות, גבו שחור ואדום שחרחר, ובטנו לבן. והוא רך בטבעו, ולא יעלור כח בכל העמל אשר יעמול האדם בו להחיותו בכלוב צבית, קטע יעשה בין ב' ענפי עץ נפרדים צדמות קלסון, גדול וכדורי, ואחח מעבר חולה בספחת העץ, ופנימה בטולות רבות.

ו בעל הבים (בייטעל חייע, סענרעלין, רעמיטן). משכנו באיראפ"א הדרומי בפולין ורוס"א, ראשו זנבו וכנפיו הם ממראה עפר (טוורלכריון) ואדום ובטנו שחור, והוא נפלא במלאכת קנו אשר יעשהו בהבנית כים עגול ארוכי (אומול) מלמר עלי פאפע"ל, עשבים רכים וחוטרי קינבום, ויחלהו מקרוב למים על קנה גומא או בענף ערבה אחד, ארוך כרבע

מערכת (כמט) העוף

מבצע חמה ועל שפתו מהחם מבוא לר , בחוכו ימלא שער ופסחה כעץ
(בויחואול) . באיטאל"א פולין ורוסי"א יחשבו המהבילים את כים הלזה לתועלי
מחלות רבות , וישמרוכו כהון יקר בכיתם .

17 הררור [קבר] (טוואלבע)

מיניה ל"ח , חרטומם הקלר נעקש מעט בחבנית מרלע ושטוח בשרשו ,
לועס עמוק , כנפיהם גדולות וזנבם ארוך ורחב לערך קוטן גופם ;
חכונות נפלחות להקל ולמכר מעוף גיו קטן הלזה, אשר יסכון למו הרבה בלודם
מחית נפשם כזבזבים שונים ויחזים מעל פני רוח . ואין אחד משופות ארלע
ממלא אחריהי בקלוהם זו , רגע יגביהו עיף כחץ בגובה שמים על פני העצמים
וכרגע, כמטר סוחף ירדו לראות קרוב לארץ ומים אשר במעט יגעו צם , ככה
יעשו חליפות לאלפים בעת קלר - לתמהון עין רואם - מבלי אשר יעפו ; הפס
כי לא יטיבו לכה ברגליהם , והם נוסעים כולם בחורף לארלות ההמות .
רבים ידמו כי הררור (טוואלבו) יללו בחורף במעמקי צלה ומים זכס ירדמו
עד עת האביב אשר יטבו ויעלו מהם ; האומנם הנסיון והמחקר כשני עדים
יעידו כי אין חמה בפיהם , כי אם כנים הדברים אשר ימלאו לעתים במי גימא
דרורים נרדמים אין זאת כ"א מאותם אשר ירדו שמה בראשית החורף והאביב
בחוסר מחיתם לבקש לחמם על פני האגמים בבליהתיהם , כי לפעמים מרעבון
וקור יגועו טופלים כן במים , ואתם אשר יעוררו משינהם בצחים החמים אחרי
כי נוליאם משמה , בלהי ספק כי רק מעת לא כביר נחלשלבם ונקפאו ; וברור
כעת הדבר ע"י החובלים הנוסעים בראשית החורף על ים החיכון , כי
יפגשום לאלפים עוברים לרוחב הים בפניהם מועדות אל אדמת אפריק"א
לאחר שמה , ובאביב יראו אותם שבים אל ארץ מולדת' לפונה , [אשר צבואם

בחון

[קבר] הררור שם זה שהוראתו לחין עוף , כמלא ב' פעמים בחיך , ובשניהם הוא
כחוב לכנח חין לפור , [ההלים פ"ד] גם לפור מלאה בית
ודרור קן לה , [משלי כו ב] כל פור לנוד כדרור לעוף , ויעמיקוהו רבים לחין
השוואלבע"ע העף חמר מאד [שייטב עליו חליאת כדרור לעוף] וכן כחז רש"י בשלמי
הוא עוף הנקרא רונדעל"ע (שוואלבע) ונקרא דרור שדרה בבית כבשדה" [והוא מאמר
ח"ל] וכחז חנ"א חקר הלת דרור שטינו בלש' ערבי , מהירח החנועה" אם לרוך אז
לעוף וכן נקרא בל' ערבי מדולת הגמל והסוס בשם "דרור" . וגם סנונית' הוא בדחול'
שם לחיני השואלבע"ע , וכן כחז רש"י , ועיין בהערה שאחר זו . והנה שם לפור דרור
המלא בדחול' , נראה שנוכחם לחין שואלבע"ע טהור , וזמיונהו לאורך זי"ט [ביצי
כד-] , שכן הבדילו [חליו ס.ב.] בחיני הסנונית' [הוא השואלבע"ע] , ואחרו , בחיורא
כריסא כ"ע לא פליגי דשרי כו' , ואולם אמתו לא נדע להבדיל ביניהם ונחיק את כל
חיני השואלבע"ע צמח [ופיין ס"ו י"ד ס' פ"ב ס"קו'] , והרב רח"ל כחז שלפור דרור
הוא חין עוף החסע שזכן בארץ חלרים , הנקרא "דרור" , ויש אשר יעמיקו שם דרור
לחין הנקרא בל"א , האללטיוב"ע .

תולדת (קנ) החיים

- בחון הדבר - ישוב כל אחד אל מקומו וקנו, ובאפריק"א יראו אותם באים בחורף ושמה יתאחרו מבלי אשר יעשו קן למו גם לא יפרו ; ואולם יש גם באפריק"א ואמטריק"א הדרומי ממין הזה, והמה יבנו למו בתי משכנות גם יפרו, כי תושבים הם. — והם לחועלת רב אל האדם באשר ילודו המון רמסים מרעים ומשחיתים מחיתו, וע"כ לא ימלא לב אדם להגד להם מאומה, ויבואו לפעמים בעד החלונות עפים בבית הנה והנה.

א דרור הבית (היוי, פענסטר, טוואלבע), המקנן בחלונות. מראהו ידוע, ונבדל מיתר מיניו בלבע גבו אשר הוא שחור ספירי בלויז'טווארג) ועל בטנו לבן ; ועליו יספרו אשר פעם אחד לקח ה'פור (טעערוינג) את קנו בחזקה, ולמען השיבו פרי תגמולו, אסף עליו המון מריעיו ויסתמו כרגע בטיט לחה את מצוה קנו, וימת ה'פור בתוכו מקולר רוח לרגעים אחדים.

ב דרור העשן (רויך, זייער, טטאל, טוואלבע), גדול מעט מהראשון, ונבדל ממנו במלחו ולוארו אשר הם ממראה ערמון, וז'נבו הארוך בתאר מולג בטלואים לבנים, ויבנה קנו במצוה הבתים וברפתי צ'תאר רבע כדור פתוח מלמעלה.

ג דרור החוף (אופער טוואלבע), גדול כדרור הבית, מראהו ממעל אחך ומתחת לבן, ויקנן בחורי עפר על שפת נהרות נחלים ומתחת שרטי העץ. מחיתו מזובזים קטנים המעופפים לרצבות בכל הקץ על פני המים.

ד דרור האבן (טטיין, זוייער, טהורט, טוואלבע), הוא הגדול ממיניו במדינתנו, ומראהו שחור אמולי. משכנו במגדלים ומלרות הבזוכים בחוריהם, ולמען לא ימעדו רגליו בלעדו על פני כותל החומה החלק, כוננו ד' אלצעיחו צלפרים שונים, אשר יוכל גם לרדת בהם מבלי אשר יפול, רק על פני הארץ לא יבוא. ויגבה לעוף גם במרומי שמים ללוד גם מעופפי הרמסים, והוא עם דרור החוף יקדימו לנבוע בחודש אב לארלות הנבז.

ה דרור האכל (עסבארע טוואלבע, סאלאנעגאט), היותר נפלא בקנו משאר מיניו גרי ארלות נכריות, גדול כהלוינקעטי"ג. מראהו ממעל שחרחר, מתחת לבטנו וקלות ז'נבו לבן. ודומה בתארו גם בדרנו חיתו אל דרור מדינתנו. משכנו על האיים הרבים אשר בין אי סומאטר"א ויאפ"א מקרוב לקו השוב, שם ימלאו קנו בתנוי סלעים וכפים על שפת הים, אשר הוא מחומר בהיר וסקוף (הרד'טוינג) ממראה לבן ירוקי (געלבליך ווייס) ונראה כיבוסת ליחה מאיזה חי, ואולי - הנראה לאמת - הוא מבלי אחד ממיני הדגים, או מחולעי המים, כאשר יושם לפה נדמה בראשים טעמו כמלוח מעט, ב'טון"א הדרומי ויותר בכי"ה יפליאו סגולת מאכל הקו.

מ'ערבת (קנא) העוף

בין כזה, ויקנו אותו במחיר רב לשמו במרק ובתבשיל בשר דק ; ולאס
ליוסבי איראפ"א לא יערב טעמו כ"א כאשר יענימוהו בבוטס :

לו ררור הלילה

לו הסים [קנה] (נאטטאואלבע, נאטטראבע)

מיניה י"ח. חרמוס קצר מאד ופתואר כמרצע. כפוף מעט בראשו ושוח
בשרשו. בשערות יוצאים סמנו. וספתחו עמוק. זנבם עגולי ורגליהם קצרות.

א האיראפ"י (לינגטעלוקער, טאגטאלפער), הוא האחד במשפחתו
הנמלא באיראפ"א, ארבו עד חלי אמה ורחבו בכנפס
פרוסות אמה. מראה כנפיו וזנבו אמוץ כזה בקיים בתרחורים עוזרים
למרחב, ולאשר ימלא לפעמים ברפתים לעת ערב כאשר יחלבו את הלחן
ללוד סס לאכלו מפורחי לילה (נאטטאטעטערויגע) ע"כ נקרא בשמו, בקלפו
ישמע קול חזק ורס קול הכוס והינשוף (נאטטאטעטערויגע) יומס ישכב שקט ביערות
שחורים על פני האדמה, וכזוא נשף או יחל לעוף לחתוף בעופו את הפורחים
נמאכל פיו, ולאשר יאבד את החוס מאד לא יאחר שבתו באלרנו כ"א ר' חדשי
הקין ויתר הסנה יבלה בנאטו לאלרנות נגב לחוס לו.

סדר השישי

השכיים (הינער ארטיגע)

חרמוסם נכונני נאחו בשרשו על ידי עור בשרי דק החופה אותו. ולחיים העליון רחב
יתר

[קנה] ירמיה [חין] וסים ועגור שזרו עת בזאכה, וחרגומו, בורכיא וסניניחאי
וכחב רש"י, בורכיא גרו"א הבלעו, [הוא מין הקראטיך בל' לרפת]
וסנויחא ארוכל"א בלעו [הוא עוף שוואלצ'ע] וכן כחב רש"י בגמרא [חילין סב.]
וכחב החכס באנאר"ט שנס בל' ערבי נקרא מין שוואלצ'ע בשס, סנוכ"ו, ויהיה הוראח
שס ס"ס, שחרגומו כור כ"א, לחין הקראטיך; ושס עגור, שחרגומו סנוכ"ו חא,
למין השוואלצ'ע; ולאס העק היוני והרומי הוא להסך, כי יחרגו שס ס"ס למין
השוואלצ'ע, ועל מלח עגור כחב החכס באנאר"ט שהוא הקראטיך, באחרו שנס קול
לפלופו דומה למלח עגור. וע"כ נראה לי לאמר שאולי נמלפו המלוח בהרגומו [אשר
כזה קרה גם בהרגומו יוכחן בפאוק, את הכוס ואת הינשוף, עיין מוספי ערך אוחזא]
ול"ל סנויחא, לחרגומו מלח ס"ס, ואח"כ בורכיא לחרגומו מלח עגור. אשר פיה יסכים
החרגומו עם ההעקוח. והנה שס ס"ס הנעקח למין השוואלצ'ע, לדעתי בלחי ספק
הכוונה למין הנאכטשוואלצ'ע, אשר קולו רס וחוק, ונוכל לדמותו בערכו לקול הקראטיך.
לא כן מין שוואלצ'ע הידוע אשר קולו בלחי חוק.

תולדת (קנב) החיים

יחד מהתחזון . רגליהם קצרות .

לח היונה [קבו] (טויבע)

הוא כחלק ממשפחת השכוי, ויש ביניהם דמיון רב, מיניהם כשבעים, מרטומס דק ורך, ואלל נחיריהם עור נפוח (חויפגטוואלין). מחיהם מגרגירי תבואה ולמתי אדמה, ויאתחו למו - לא כהשכוי - למדים איש ואשתו, אשר תמלט בכל פעם צי' ביליס, טבעס נעים ושקט, ובשרם טוב למאכל.

א יונה הירוע (בלוט, האץ, טויבע). משכנה פרוש על פני כל הארץ

הייתה ביערות, ודומה בגללה ליונת שדה, מראה נולותיה אחזק חפל בשני טלואים שחורים על כנפיה. על לוארה אדום כחולע (סורסור) נוץ לעין ירקרק חרוץ (גאר גרין), חרטומה ועלמותיה כמראה שוטה. והיא עושה קנה בעלים חלולים ובחגוי הסלעים אשר שם תמלט ביליה צי' פעמים בשנה. מחיתה תלקט מהשדות הקרובות, ובארלות הקרחת כמדינתנו הסע למרוף בלשר יחס לה. — גם יונת הבית היא לחללי תולדת המין הזה, אשר הכניעו בני האדם את החפשים האלה וילמדום שבת צבתיים כשאר נכניי הבית, ונמלכה מתוארים וסבולות שונות אשר לפיהן השונה גם בשמה. [א] יונת שדה (פעור טויבע), אשר תדמה למקור מולאה ואבותיה ציותר, וגם נקלה להפוך מלכה ולהשתובב חפשי שנית.

[ב] יונת התוף (טראזאעל טויבע), נודעת בקולה הדומה לדפיקת קול החוף, רגליה מכוסות בגולה. [ג] יונת המוראה (קראספטייבע),

ידועה במוראה הגדולה. [ד] יונת הצעיף (טוייער טויבע, העפצען, טיאלער), המתהפכת בעופה. [ה] יונת התוכי (פאויענטויבע), זבבה דומה הרבה לזנב התוכי. [ו] יונת האגרות (ברז טויבע), אשר ישרתו בה בארלות המזרח לשלוח אגרות איש לרעהו, ממחרת לעוף בעת קלר מרחק רב. ובמשך ה' שעות וחלי עפה יונה אחת מעיר לוגדן קרית המלכה אשר לענגללנד, לעיר צרים ל קרית מגד האלף: י. יותר מארבעים פרסאות. יונת הבית איננה נכנעת היטב בטבעה כהאווו והשכוי, כי

גם בהיותה נכנעת ויושבת בית עוד תשא מתחת למדה חפץ החפשים, ויעצ להס קן במדר קען בעליות, שמה יערבו אוכל למו, והס עפיש ושבים כאלות נפשא, האוצנס מקום אשר הצליעו ביליהם פעם אחד לא יעזבוה עוד אם לא כלשר יבדיוס מיני האולר ושאר טורפים, וימליעו אפרותיהם שזה

עד

[קבו] היונה, היא לדעת הכל המין הנקרא, טויבע, [ישעיה ח"ח] וכיונים אל ארצותיהם, שהכוונה להחדים הקטנים אשר יעשו להם עם ארצות לעוף ולאי, וכן [נחום ב ד] נקול יונים מחופפות, שהכוונה לחין, יונת החוף, אשר קולה דומה לקול מחופף בחופים.

מערכת (קננ) העוף

עד עשרה פעמים בשנה, בקיץ יבקשו אכלם בשדות הקרובות להם, רק בחורף כאשר יכוסו פני הארץ בשלג יביטו אל ידי אדוניהם, וטרם יורגנו בקיץ ישמרום אדוניהם הרבה לבל יעזבו ביתם וידבקו עם רעותיהן לשבת בקן אחר, ובלק נעשה מטיט יסן של תנור, שבת (עיים) ומלח דג, נלוש יחד היטב ומפורר בקטניות בקיטין - בלשר הם חמודי אכלם - יעלרום להוחר צו נבלתי ועזובו, בחורף יתנו למו שעורים קטניות וויקע"ן ותפוחי אדמה מבושלים. בשר לעירי היונים טוב ומחוק לאכלה, וע"כ יגדלם האדם בביתו, וחולם אין הטובה שיה בגזק אשר יעשו בקמות ותבואה.

ב יונת העגיל (ריגול טויבע), נמלכה כ"כ בעירי מדינתינו, גדולה מיונת הבית, לבעה ממעל תכלה חפל נוכך לעין ירוק (גריין), אמוץ, ואדום (פורפור), מסביב לוארה מתחת כעין עגיל וטבעת לבן בחאר חלי לבנה, משוכך בנולות ממראה ירקרק חרוץ. משכנה ביערות עלי טאנע"ן ופיכטען ותחיה נפשה מזרועיהם, ובעת הקליר גם מתבואה, ותסע לחרוף בארלות החמות.

ג התור [קנז] (טורטל טויבע), קטנה מיונת שדה, גבה תכלה אמולי בטש וארבע פללות לבנות טקומות מקרוב לוארה, גולות כנפיה וחבה השמורות לבנות מקליהן. משלכה באר"פ"א התיכונה והדרומה ובאז"א, במחיתה תשוב אל השנית, וגם היא נוכעת.

ד השוחקת (אכטטויבע), מקור תולדתה מהדוד המזרחית, וכעת נמלכה הרבה גם באר"פ"א, קולה דומה לקול אדם שוחק, וע"כ נקראה בשמה. גדלה בהתור, ומראה גופה ממעל לבן אמולי (גרויח רההטיך ווייס) מסביב לוארה פללות שחורות, והיא נעימה ורכה בטבעה מבלי אשר תסבול גם מעט קור.

ה הגוסעת (וואנדער טויבע), היותר נפלאה ממיניה גרי ארלות נכריות, גדולה כיונה החפשית, מסביב עיניה אדום כחולע, ומראה גופה אמוץ. משכנה בכל ארלות אמעריק"א הלפנית מראה חוף הודואס:נבי"א ועד מעקסיק"א, ותסע שמה בחורף מגלילות לפון בקרות אל החמות, אשר אז יתאספו ויבואו מהם באיזה גלילות המונים יחד לרצבות חונות על פני הים, ומשם יפרשו יומם הרחק מסביב לבקש מחיהם אשר הוא ביותר מהבוכניסע"ן. מקום אשר תחנה עליו מחנה כזו ישנה ויפליא מראה - כשממות עולם - מחד, עליו ימלא חריונים מכוסה בצובה אלצעות אחרים

[קנז] התור הוא כ"כ חין יונה, [ויקרא יב] בן יונה או חור, ובעתיקוהו למין טורטלטי"ב, וכן נקרא בל' רומי, טורטור, ולאשר הוא עוף המסע ילדק עליו הכתוב [שה"ש ב יב] וקול התור נשמע בארלנו.

תולדת (קנר) החיים

אחדים, עשב. ושוכות שוממים וחרבים, ענפים וזדים - ממסא מספרם רב
 אשר ישבו עליו - שבורים, וגם העלים עלמם ידמו כאשר מה גועס באין פרי
 עליהם עוד, והנים רבות יעברו עד אשר ישוב השממון הזה ליער לומח על
 מלו, וע"כ יתאמלו שיכני ארץ זו כאשר יודעו מקום תחנותם לגרש אותם משם
 בקנה רובה ומטות וזרית גפרית אשר ישאלו, ויאספו מהם חמרים חמרים -
 מקום ההחברותם (פאאררונגס ארט) תרחב אז על מספר כמה פרסאות,
 ויחבי הארץ הקרובים להם ימלאו מתייה למדי מאפרוחיה אשר יאכלו למעדנים
 כי כמעט כל עץ ישא על ענפיו כמאה קנים, ויבואו עם נשיהם ילדיהם וכלי
 הנזיד לשבת שמה ביער, ויתאחרו ימים רבים לבשל ולאכלה מטעמיהם זה,
 ולאשר הם שמנים מאל יקבלו מהם גם שמן צמדה רבה. וגם חזיר היער יסחית
 בהם הרבה. קול המיית גדוד רב כזה טרא מאד, עד כי האנשים העומדים
 שם ישאלו בדברם זה אל זה מבלי אשר ישמעו, גם הסוסים יבהלו וישוכבו
 לעתים מפחד קולם.

לט הקורא [קבה] (רעפהון, סעלהוון)

ונקראה בפי מחקרי השבע גם בשם שכווי היער (וואר הינער). נכרים היטב
 בעור החלק בעין יבלת (ווארטלע) אשר מסביב עיניהם. מבחר מאכלם מפרי עץ
 היער. גם יאכלו לפעמים מתבואות ורועים ודמשים. והם כבדים לעוף רק יסדרו
 לרוץ בגליהם. ובעת אשר יעופו מעט יצעקו.

א הקורא (רעפהון), היותר נמלא ממיניו. משכנו בארלות התיכוניות
 אשר לאיראפ"א ואזיא"א, ונפגשהו למכביר בכל מקום זרע
 ושהות, גדול כשכווי הבית קטן, נולותיו בלול אמוץ שחרחר ואדמוני כידוע,
 והוא מהיר לרוץ מאד. לעת ערב כאשר יתר מיני משפחתו ישבו למו למנוחת
 לילה, ירוץ הזכר ממין הזה על השדות הנה והנה קורא בקולו לדגור
 (סערוואאעלן) את לעיריו אשר נפולו כל היום לבקש אכלם, כי ישבו
 וינחו [קבט]. - יושבי ארלות ערב ילודוהו על דרך זה, כי ירולו אחריהם
 וירדפוס

[קבה] הקורא יחרגוהו רבים למין רעפהו"ן זה, וכן נהג רש"י [שמאל א

בו ב] כאשר ירדוף הקורא בהרים, פיהו"ן בלעו". מקר שם
 קורא זה שענינו בל"א, רופע"ר, הוא על דבר טבעו לדגור ולקרוא בכל יום לעת
 ערב את אפרוחיו, כי יחאספו מן השדה לנוח, וכן יאחרו הלוזים על הרעפאו"ן, ע"ר
 רופע"ט, וגם מלח רע"ב, או רעפ"הו"ן היא הלה אשכנזית ישנה ה' מלח רופע"ו"ן, ועליו
 הכון היטב מלילת, קורא דגור ולא ילד, ודברי דוד, כאשר ירדוף הקורא וגו', כאשר
 יבוא; אכן הרב רמ"ל פנה והלך לו אחרי דעת החכם באכא"ט להעתיק שם קורא
 למין השנעפעע, ויחיה מלח קורא, כמו קורה בה"א שענינה בל"א, באלקע"ן פפא"ל,
 על דבר חרטומו הארוכי, יעו"י"ש, דברים אשר לדעתי אין להם שחר.

[קבט] קורא דגור ולא ילד עושה עושר ולא בהשפט [ירביה יו יא], וכבר רש"י שמדון
 הקורא לרבוץ על צי"ס שאינם שלו כו' והוא מדברי חז"ל אשר יחא

מערכת (קנה) העוף

וירדפוס עת רבה עד בי יעמולו ויפלו, ואז יקרבו אליהם וימיתום במטות או ביד יקחום [קל] והוא נוח להכניע וללמוד אשר גם בלאתו על פני שדות ידע לשבז לבית ארזו, וילכו על הרוב למדים אים ואשהו, קנו יעשה מקם ונולה גם בין תלמי הסדה אשר בו תמלט ט"ז עד עשרים צילים. — מלבד האדם ימעטום עוד השועל החתול ועופות הטורפים.

ב השליו [קלא] (וואסטעל), קטן מהקורא, ודומה לו הרבה בתארנו ודרכי חיתו, נולותיו המון ירוקי (געבלד גרויא) בטלוחים שמורים, קולו הנשמע לעתים בשדות לעת ערב נעים מעט. — וימלט עשר עד י"ד צילים, וימיר נולותיו צ' פעמים בשנה בלציב ובחורף. — וגם כי כבדים המה לעוף בכל זאת יסעו בכל חורף מקלה חדש אלול לעבר דרומה מים החיכוך לתרץ אפריק"א, ומשם ישובו בחודש אדר אלינו, בשני עתים אלו יעמו על פני אדמת איראפ"א הדרומי כאיטאלי"ע ולרפת לאין ספורות מרוב, ואף כי בשבס, אשר אז יפלו [אחרי עברם את רוחב הים] עיפים על פני אורך חוף הים, ואז ילודוס יושבי ארלות אלה למרבה, לעשות בהם מסחר וקנין.

ג שכוי היער [קלב] (אויגרהאו), הגדול מכל מיני משפחתו כגדול הטורטוה"אין, מראה הזכר שחור בנקודות לבנות על

גב

לו הטבע הזה, כדאיחא בילמדנו [פ' כי תשא] הקורא היה מביא צילים שאינם שלו כו' ואולם פשט הכחוב יכול לכובץ לעבשו אשר נחצנו בהספר, ויבואר כן: כי האי"ש העמל לעשות ולאסוף עושר רב גם אשר איכנו נכון לו במשפט, דומה להקורא זכר העמל בכל יום גם לעת ערב, עת אשר כל יחר מימי השפחתו ישנים, והוא רץ הכה והכה על השדה מבלי מנוח, לאסוף את אפרוחיו אשר לא רבן עליהם כו'.
[קל] ועד זה הסובב תילת דהמע"ה [שי"א כו כ] שבוית את שאלו על אשר ירדפנו תמיד, כאשר ירדוף [הרודף את] הקורא בהרים, ולא ירף ממנו עד אשר ישגנו ויכנו נפש.

[קלא] השדיו הוא לפי העתקות הישנים מין הוואכט"ל, ובל' ערבי יכול שם שליו גם שאר מיני עוף שהנים, אשר ע"כ ילדקו דבריהם ז"ל [יומא ע"ה] ד' מיני שליו הם כו'; וחכמי העמים נעו להעתיק שם שליו למינים אחרים. **[קלב] או** מי נחן לשכוי בינה [איוב לח לו] הרגומו, **לחרנגולא ברא** וכן הוא בגמרא [רי"ה כו] חרנגול, שכוי, מאי קרא? כו' לשכוי בינה, זה החרנגול, ע"כ. ולכן הרגמתי את האויגרהא"ן בשם, שכוי היער. — והוא לר"ק הדוכיפת הכחובה בחורה, כדמחרגמין שם, **גנר טירא** שנקרא כן על דבר מעשהו אשר יחסו לו ח"ל [גיטין סח] לענין שמיר כו' לחרנגולא ברא כו' דמגנר ביה טורא, עיי"ש. והכה אחריו בגמרא [חולין סג] מאי דוכיפת; שהודו כפוח, וזכו שהביא השמיר לביהמ"ק, ע"כ. ופי' רש"י, שהודו כפוח, כדבלחו עבה ודומה כמו שפולה לחך וכפוחה שם, והוא עוף גדול כחרנגול וקורין לו, פואו"ן שלביי"א, בל"א ווילדערפשו"ח [וכונחו למין האויגרהא"ן הנקרא גם, טווס הכר] וכן דעת רש"י בחומש שכתב על שם דוכיפת, חרנגול הכר שברבלחו כפולה ובלעז הרופ"ת, [ל"ל הופס"א שעינו בל'

תורת (רנו) החיים

גבו, נולות קדקדו ארוכה מעט, ומתחת לוארו לרור נולית חולה אל פני ארץ. משכנו באיראפ"א ואזי"א הלפנייים במקום הרי יערות שחורים קרוב לנהרות ואגמי מים. והוא אהוב ללכת דרך בלעדי כאשר יקרב מועד ההתחברות בחדש אדר אז יקום בעוד לילה כשעה שנית אחר חלות ויעלה על עץ גבוה, ירים נולות זנבו כנגלל מסביב לו, מוראחו נפוחה, כנפיו חולות מטה, וגרונו נטוי, ויעשה בגופו תנועות שונות, יעקס פיו ויניע ראשו - לשחוק עין רואו- ויקרא בקולו ברם, והוא תתאספנה נשיו אשר הן כשמונה במספר - ואחרי מלאותו חפלו יפרדו כולם, ויתהלך שנית דרך כל היום כדרתו בכל השנה לבקש מחיתו, אשר היא מלני עץ פרי וואכהאלדע"ר ומיני גרגירים, ולעת ערב ישוב אל מעוט לעשות בבוקר כדת אתמול עד עבוד המועד הלזה, והיא תמלט עד ט"ז ביליס בין עשב ועלים יבשים. - צטרו טוב למאכל.

ד שכי היער הקמן (בירקוון), שוכן ביערות עלי לבנה (בירקען) ודומה הרבה להיערי, אפס כי לא יגדל יותר משכוי הבית.

ה הלוזי (האזו הון), דומה בתארו אל הקורא, רק יגדל ממנו, ואהוב מקומות הרים באשר יגדלו שוכות לזיס, למען אשר יאכל מפרחיהם.

ו שכי השלג (טנעעהון), גדול כהיונה, שוכן על הרי איראפ"א במקום אשר ינוח שם השלג גם בימי הקיץ, ואס כי יתר מיניו פוחדים מהאדם מאד, הוא בטבעו גם במלצ החפשי נכנע ונקל להאדם ללודו, וכמעט בידים יקחוהו כאשר יבליכו לפניו לאכול.

מ שכי הפנינים (סערל הון)

מיניה הם שלש. חרשום קצר חזק ועב. בעור הרונג מכוסה על שרשו. ראשם וצוארם קרח. ועל ראשם ספחת קרני (הארן ארטיג).

א הידוע (ר' געאיינע פ"ה), מוסד לבטו אמוץ שחורי או אמוץ ספירי, ועליו שדרות נקודות עגולות לבנות כעין פנינים (סערלען). משכנו בכל מפרשי אפריק"א, בארצב"א, ובאמעריק"א, וכעת הביאוהו גם לאיראפ"א

לרפח, ״עעדערבו"ש, קופפ"ע והוא שהביא שחיר כו" שהם כמעט אוחן החלוח עמנן אשר נחב ובאר בגמרא [וכן באר גם הרב רמ"ל] לא כהרכה"ו שכתב לדעת רש"י בחומש שהזויפת הוא הווידעהאפ"ף; ואלוה חקר חלת דוכיפת שכתב הרב רמ"ל כי הוא נגזר מחלת דו" (דער) ומחלת, כיפ"א (בערג היגעל) שיסמן אח חבניה הנוחרת הנבזה אשר על ראשו, און נועם זו. - [איב לש"ג] כנף רננים נעלסה, הרגרו, גרפא דחרנגולא ברא. ועיי' בער' קי"א וקל"ח, ועיי' יש"ש פ' א"ט על ענין חרנגולא דאגמא [חולין פג:].

מערכת (הגז) העוף

לאיראפ"א, וירגילוהו להיות נכנע והולך בחלרות השרים, במדותיו דומה הרבה אל הקורא, ואחזב לריב ולהתנשא, ויתולב לפעמים גם כח הטרוטאה"ן, קולו החזק ובלתי ערב אשר ישמיע בלי הפגוח הוא מעמסה לאוזן, במאכלו ישנה לשכוי הבית. הנקבה המלט עד כ"ד בימים אשר לא יגדלו באלונו כ"א בהשגחה ובשום לב הרבה.

מא שכוי פאזא"ן [קלג]

אשר תכלול גם שכוי הבית. נכרים בעור הקרח וחלק אשר בלחיהם.

א שכוי הבית (היוז האהן), ידוע בתארו ומראהו, ספחת בשר אדום

אשר ישא על ראשו תבדילו מיתר מיני משפחהו. מקור תולדתו במחוז הינדלסטא"ן אשר שם ימלא גם עתה טובב ביער, מראהו צלולה שחור אמוץ ולבן; אכן הנכנע מרבית מא כליו הטונים, מקומית שכנו ויתר מקריו, המירו - כמקרה שאר הנכנעים - גם את הארו ולבנו על פנים שונים. א) שכוי המצנפת (היוז האהן), הטובא לרור נוטה כמלנפת על ראשו. ב) הגמד (לוערנ הרהן). ג) המרוט (סטרויבהענט), אשר נולותו לא יושכבו רק הן זקופות ונהפכות ונראות כמרוטות. [אותם השכנים אשר יכרתו ביזיקן בעודן לעירי למען ישמנו נקראו בשם "קאפהא"ן] : מחיהם מתבואה זרע העץ, עשבים גריגרי פרי ובשר, הזכר נבדל בצולותיו הארוכות העוטות את לוארו, אשר יוכל להגביהם ולנועם, ובנולות זנבו העומדות כחאר מגל ממעל לו, ומה נפלאומעשה אלהי עליון בסגולת יודע עתידות הלוה, המבשר לנו חמרת יום וילילה והשתנות מלכ העתים לקור וחום רוח לח וגשם בקול לפלופו אשר ישמיענו, מי זה יגלה את הזע כי העבים אשר כסו פני שמים זה ימים רבים רוח יעבור ויטהרם, אוקי חזיונם אשר לא נראו מעת רבה יעלו עד מהרה, ומאין יאזין מלפנים קול המון הגשם כי יבוא, [קלד] רב העליליה יודע לפונות כל מעלליו, ואנחנו כאלן עינינו נגשם בחושך, לופים

[קלג] הערוך יבאר כל מלות פסיוני הנחללים בש"ס בו' [מדמיון המניס] במין הפאזא"ן, וכתב הרב רמ"ל ע"ז, שלדעחו לא יוכשר באור בעל

הערוך, באשר מלאנו כי חו"ל יחשבו את הפסיוני כהיגי השליו [וכן הרגס הירושלמי וחעל השליו, וסליקת פסיוני] והפאזא"ן הוא אינו עוף החסע, גם לא יוכל לעוף; ולואח בחר בדברי רש"י שכתב על הא דאמרינן בנחרא [ביק נה.] הרנגול טווס ופסיוני כלאים בו', שפסיוני הוא הנקרא פרד"ץ בלש (רעבהון) אשר הוא עוף החסע וגם מהשפחה השליו (וואנעל), ע"כ.

[קלד] ועל זה יסובו אהרות ה' ב"ה אל אויב [לה לין] או מי נתן לשכוי בינה; -

כי באמת הוא הפעל נשגב ועמוק, הפליא את לב כל המחצוקן על זה; וע"כ סדרו לנו חו"ל לצדך בכל יום להנחין לשכוי בינה בו'.

תולדת (קנה) החיים

לופים בעד בדקי דלתות חכמתו - אורו העליון כי רבונורא
 הוא - השכוי הוא לוחם עם מינו | קלהן וקנא בעצבו , ואך להתפלא
 כי השכוי ושאר עוף הבית ימלטו בזיכה בהיות' נכנעו' במספר רב יותר מאשר
 במלכ הכפשי , כי אז לא יעלה מספרם כ"א עד עשר וט"ו, ולעומת זה בהיותם
 בבית - כאשר נקח מהתם בזיכהם בכל פעם - ימלטו גם עד מאה בתקופת
 השנה , מועד הריונה כ"א יום , וגם שאר מיני עוף והטורטוה"ה"ן יכולים לחום
 ולמלט אפרוחיהם , ובמלרים אשר הם השכוי קטן ודל הצבר ולא יחפז לחום
 את זיליו , ישיקו הנוריהם במדה וערך חום ידוע להם . ועל ידי זה יוליד
 את האפרוחים מזיכהם .

ב הירוע

(נעמינע פאזון) , בגדלו ודרכי חיתו ידמה אל שכוי הבית ,
 ובמנהגיו לו דמיון רב עם החוכי (פפ"א) . מראהו שחרחר
 ואמוץ ירוקי (נעלב) ולחיו קרח וקדום , וגם הוא - אשר משכנו פרוש כעת
 על פני כל איראפ"א - הינו מקור מחלב הארץ הזאת , כי תולדתו בטירקיי"א
 אשר באז"א במחוז מינגער אל"י"ע"ן אשר על שפת נהר פאזי"ם ונקרא ע"כ
 בשמו , ומשם הובא לאיראפ"א אשר מהבהת את צברו למעדינים המליאו למו
 הופנים שונים כי יפרו וירב מספרם , יעשו להם לקניהם בחים לצדס ויכלכלום
 בשעורה וחסה גם יבדילו למו מקום בחורש מלל , וישמרו לכל יבואו שמה
 עופות הטורפים .

ג הצדוב

(נאזר פאזון) , קטן מעט מהראשון , זנבו ארוך ונולותיו
 יפיה מאד , על ראשו כתר גולות ממראה ירקרק חרוץ
 (נאזר גרין) יפה והדר עד מאד , לוארו ממעל ירוק ארא"ג וגבו ירוק עשב
 אפל גולות כנפיו כמראה תכלת , ובטנו אדום כהולע (טאר אבראטה) ובלול
 בצחור , מעטה הדר הלזה לא יסאו כ"א הזכרים ומראה הנקבות שחור וירוק
 (נעל) וגם אותם יחזיקו כהרים בגני העוף אשר להם , ציטר דרכיו ידמה
 לה"אז"א"ן הידוע , רק ב"אשר הוא רך בטבעו לא יפרה כמוהו , ואובב
 לחכל רמשים .

ד הכספי

(יולבער פאזון) , הוא והלהוב תולדתם מארץ כי"א , וגמלא
 גם בגנים הרבה אשר לשרי איראפ"א , גדול יותר מהפ"אז"א"ן
 הידוע , ונולותיו - גם כי לא יערכו לנולות הלהוב - כ"כ יפים , על ראשו
 לרור עולה מלבע תכלת (אירינא) מראה גבו ממעל כלבנת הכסף בקיים
 בחורים מעוקלים , וזנבו בצללות שחורות ולבנות , והוא חזק בטבעו מהלהוב .

מב עוף המפואר (אמורע)

א המפואר

(פרעכטינע אמורע) , הוא מין אחד במשפחתו , רב
 התפארת הלזה נודע לנו משנים לא כבירים בארץ האלא"ד

החדשה

[קלה] וכן אמרינן בגמרא [פסחים ק"י:] ג' זוכאים זה את זה הכלבים והתורנגולים כו'

מערכת (קנט) העוף

החדשה , דומה בדרכיו למשפחת האורז"ן וגם לעוף הפרדס , וברגליו הארוכות ידמה לעופות הצלה (וואספס פאגל) וגדול כשכוי הבית . חרטומו שחור , וטולה גופו שחורות נוץ לעין אדמוני , זנבו ארוך כאמה ונסב למעלה , מחוטו ילאו ב' נולות רחבות ארוכות ומעוקלות במרחות ולאליס שונים , וסביבותם נולות דקות ארוכות ויפות כשער חולות מסביב להן , המפליאים תארו מאד , ומעוררים רגש בקרב רואו .

מן שכוי ההודי (קאליקוטער טרוט, האהן)

א שכוי ההודי (קאליקוטער טרוט, האהן) , הוא מין אחד במשפחת חולדתו מדרך המעריק"א , גדלו כאווז גדול , וגם הוא משונה - ממאכלו ומקומות מושבו - במרחו הרבה , אך לא כהשכוי , עורו הספוגי (טוואזיאג) אשר על ראשו , ספחת עור רחב התולה מתחת לווארו , ושפרו הדבוק ממעל לחרטומו הם אותות כאמיס נהונים לו לבדו . מראה ג' אלה תכלת אדמוני ; אפס כאשר תראינה עיניו חפץ לצוע אדום , או כאשר יתעורר מאשר פגעיו להסיב נקס , או מורשת קלף דמו אשר יעלה בהם יאדימו חלקיו אלו כחולע , ונולות זנבו יתרוממו כנגלל מסביב לו שפרו יאריך אל פני מטה וילעד בגאה מכניפיו אשר ישפילם , פוגה רגע לימין ורגע לשמאל ויבלע מעטה קלפו בקולו הרם וגודע . בארלות החמות מאמעריק"א נמלאהו גם עתה סביב ציערים , ובגילה ילינו על עלים גבוהים , וע"כ גם בהיותם נכניעים יתעוררו לטבעם שצם על מקומות גבוהים . מחיתם מפרי העץ וחרושים . ההאק"א אשר באמעריק"א דומה לו בדברים הרבה .

מר החובי [קלו] (פסיא)

מינים אחדים נכללים בשם זה . ונכרים באותותם אשר נוצות ראשם תקועות להפך נושיות בקציהן אל עבר החרטום .

החובי

[קלו] החובי נחנז ב' פעמים בחנ"ך [מ"א י ככ , דה"ב ב כא] ויספר שמה מאליהו שלמה הע"ה אשר הביאו מאופירי שנהבים קופים וחו כ"י , והוא ה פ"ט וי"א הוא הנקרא גם עד היום בהרבה גלילות המזרח בשם "חוגי" , ומהו ראייה שאליהו שלמה הלכו להודו המזרחית , וזה היא ארץ אופיר . ע"י הערה , ופ"ט ג' - ובלשון ארמי נקרא בשם טווס כחרגומו זה , וכן בל' ערבי , [ובל' יוכי "טאל"ס] , ומכר פעמים הרבה ברח"ל , [ב"ק נה] טווס ופסיוני הם נלאים בו , [חילין קטו] , שבת קל] . אייחולו ליה רישא דטווסא בחלבא , וכ' רש"י , פאוו"ן , והנה"ג בהנה"ג ב"י סי' ל"ט כחג , עוף פוא"ן שגולה שלו מהודו ישראליה להחיר מהא דחולין הנ"ל , דחשמע לילכא רק א"סור בב"ח , ומהא דב"ק לאו טווס עמה פשיטא שהוא נלאים לאוריחא עס בפסיוני שהוא טהור , וסיים דבריו כיון דבאלו מרפות אחרין דוכיפת , ופי' רש"י , פוא"ן שלב"י"א , דחשמע שיש ב' מיני פוא"ן , אין לאכל שום אחד מהם , ע"כ . וכבר כתבתי

תולדת (קס) החיים

א התוכי (ספויח), גדול כהטרוטהאסיין, והוא האחד משעשועי כל חמדת הטבע אשר נתן אליהם לנו להפעננו בו, לבע נולותיו ממעל ירקרק חרוץ (גאהר גרין) גולץ בזהר חדמוני, ראשו חזכו ולותרו כמראה חכלת (לחור בלויח), וקלה נולות זכבו כליל כל יופי המראות והלבעים לא יכנלו גליון ועט לבאר פאר הארס, כי נפלא הוא. מלעדו בגליון וגובה כאלו הוא יודע מנת חלקו הנלוה בתולדתו, ויתראה ע"כ מחפץ נב לעין הנשים, מתנועע ומתפאר, כחפץ אשר יפליאו לחוות בנועם פארו. מקור מחלב התוכי ותולדתו הוא בהודו המזרחית, אשר הם יפריח גם עתה ביערים והוא כבד נעוף, וקולו הרם אשר ישמיעו כל היום משחת וגועל לנפש שומעו. בחורף יאספוכו אל מקום חם, כי ירח הוא את הקור מאל. הפרותיו יבחרו למחיתם שום לב הרבה, וע"כ יגעו רובם בעודם רכים, ביתר דרכו ידמה לשאר מיני הסכוי.

מה עוף טראפפ"ע [קלז]

מיניה י"א. חרטום סמעל גבנוני. ושלש אצבעות ברנליהם.

א הגדול (ר' גראשע טראפע), הוא הגדול מכל בעלי כנפים אשר באיראפ"א, ארבו אצתיס ורחבו בכנפים פרושות ג' אמות וחצי, ראשו ולותרו ממראה אמוץ חוד, משני לדי לחיו התחתון נולות ארוכות לבנות יתארוכו כבעל זקן, על ראשו לרור נולות לבנות, וגבו ארום (רחסט) רחבהליך) בקיים שחורים מעוקלים, ויקנן ברוב ארלות איראפ"א על שדות תבואה. והוא פומד מהארס מאל אשר גם בחורף - הלא או יתקרבו גם רבים

בהער' קל"ב, שהפוא"ן שלביי"א שכתב רש"י, הוא האויערהא"ן; בכל זמא לא נוכל להחיר לאלל את הפפוי"א, כי אין עוף נאלל לאלל בחשורה, ובתשובה מאהבה [חייג שויח שבת] רולה לאמר שמה שכתב רש"י על אום, פוא"ן, הוא ט"ס, ונ"ל פאז"אן שהוא טהור ודבריו רחוקים. - **בסדרש** [ב"ר פ"ו] רב הונא בשם רב מחנא אמר הלבו ע הוה הוא חטפה של לובן, ויש בו שם"ה מיני לבעוין נו', ופי' הערוך בערך לבע, שהוא מין חיה המזכרה בב"ק [שו"י] מאי ברלש, לבע, וכן כתב רש"י ו"ל; ולדעתי לא כוונו ככו"כ בזה, כי באמת כוונת המדרש פה לחין עוף טווס זה, אשר לבעבור רוב מראיו נקרא גם בשם **צבוע**, וכן הוא בהדיא בחנחומא [פ' תרי"ע], בוא וראה ה טווס הוה שם"ה מיני לבעוין יש בו, ומלור מחוך עיפה של לובן נו'. — [ייסייה יב ט] העיט לבוע כחלתי לי שיש הפרשים שהוא עוף בעל גוויין, לדעתי הוא עוף טווס הלוי; ולבעבור שהטווס הוא למעמסה רבה בקולו הרם ומשחת אשר ישמיעהו לרוב, ככתוב בספר, נבין גם קשורי חלילת הכתוב אשר לפני זה, נכתה עלי בקולה ע"כ שנאחיה", העיט לבוע כחלתי לי. ובאורו. האם כחלתי הוא כעט הלבע, השטא בקולו המשחת, שכן אשנא גם אוחס בקולם אשר נחמו עלי. - ונקרא גם בשם **דיבניס**. [יחוקאל כו טו] קרנותן אן והבנים. כחרגותו, אן דפיל וטווסין.

[קלז] כתב הש"ח בשם שו"ת מהר"י סג"ל, שעוף טראפפ"ע נאלל בלרן עשאר"יך, עיי"ש, ועיי' הערה ק"ח.

מערכת (קסא) העוף

רבים מהפוחדים בחסר לחם להאדם - ינום בהביטו אנום עבור מרחוק ,
וביותר יפחד מן הכלבים כי יודע הוא אשר ילמדו ללוקח אחריו , והוא לא
יוכל לעוף רק ימחר לרוץ מאד . מחיתו מתבואה גרגירי ומיני רמש , ובחורף
יחפה את הסלג ממעל , למטן מלוא הזרע הזרוע , אפרוחיו עתים להכניע .

ב הקטן (קליינע טראספע) : משכנו באיראפ"א הדרומי , ויגדל רק
מעט יותר משכוי הבית , במטופו ידמה לאווו הקטן (ענטע) .
ציליו ואפרוחיו טובים למאכל .

סדר השביעי

קצרי הכנפים (קורלפליגעל)

הם העופות הגדולים . אשר מקוצר כנפיהם לא יוכלו לעוף . רק ירצו מר .

מו היענה [קלח] (טטרויס)

מינים אחרים נכללו בשם זה : חרטום עגולי . דגליהם גבוהות בעלי ב או ג'
אצבעות . בוננו לרוץ היטב בהם .

א היענה הירועה (געמיניע טטרויס) , הגדולה מכל העופות
סידועים לנו , נוסדה הארוך , גבה הגבוה
ועגולי

[קבח] היענה, ה"א והירושלמי, **נעמיחא** והוא עוף שטרונים" הנקרא
גם צל' ערבי, נעמח"ה, ובמשנה [בלים פי"ו] צילח נעמיח החלופה
כו' [לענין כלי הנעשה ממנה], [שבת קכח.] שברי זכוכית מאכל לנעמיח. וכן הוא
העחק היוני והרומי למין שטרונים זה, אשר קולו דומה ליללת ואנחת האדם, וכן
כחוב [מיכה א ח] ואצל כננות יענה, ובאיוז [לב] וריע לבנות יענה, [וכתב
דכ"ו] שאולי נקרא יענים מן ענה כמו יעלים מן עליה ועל דבר קול יללחו זה נקרא אף
בשם **רננים**, שהוראתו [גם] הספל ויללה" כמו [איכה ב יט] קומי רוני ציליה, וזה
דבר ה' אל איוז [לש יג] כנף רכניס נעלפה אם אברה חסידה וטולה, כי תעווב
לארץ ציליה ועל עפר תחמם ותשכח כי רגל חזורה ומיח השדה חדשה, בקשיח צניה ללא
לה לריק יגיעה וגו', אשר רבים יזוטטו לפרש מקראות אלה, ולדעתו יבוארו על דרך
זה, כי הנה החסידה היא ידועה לאובצח ילדיה חאל, כי תעשה קנה על עלים רמים,
ושם תחלט ציליה, ובאברה חיה וכלו חיה חרבוץ עליהן עד כי יבוקעו וילאו אפרוחיה
לאו חלכלם בשום לב; לא כן הרננים או אשר חמלע ציליה על פני המדבר בקוס מדוך
רגלי חיות שונים. והרבה חבצילים תעווב מונחות מרחוק ולא חרבוץ עלישן, הלא זה
נראה ממנה כאבריות רב; ולבעבור כי רבוץ ותמוס הצילים הוא ע"י הכנפים והנולח,
ע"כ אמר במילתו: כנף [של] רננים [ה] נעלסה, האם [הוא דומה] לאברה חסידה
וטולה [אשר תחמם את ציליה על ידן? הלא הרננים לא כן היא] כי תעווב לארץ ציליה
וגו', והבן, ונחשב ע"כ גם לאמרוי [איכה ד ג] לאזור כיעים במדבר .

תולדת (קסב) החיים

ועגולי, ושאת בשר (טוילע) אשר על חזה, יתארוך דומה הרבה להגמל ונקראת
 ע"כ גם בשם "יענת הגמל", ארכה כארבע אמות, והיא גבוהה אשר לא
 יוכל האדם העומד אליה לראות ממעל לה אל עבר כשני, ונמלא ממינס אשר
 ימדודו מן הארץ עד קדקדס כעשר אמות, משקלה בשלש מאות לטרה, סוקיה
 דומים בעבים לשוקי חיה מגודל, ושני אלבעות רגליה נוטות אל עבר פניה
 ראשה ולוארה קרח ממראה בשר, ומתחת לוארה ועל בטיה נוטות רכות
 כלמר, יתר גופה מכוסה בנולות שחורות ולבנות, כנפיה קלרות, ונולות
 המעוף חסרות אשר ע"כ לא הוכל לעוף, משני קלות כנפיה יולאים ב' עלמות
 קשות וארוכות כשני אלבעות, נולות כנפיה ונצה לבנות, דקות ותלהלות
 (קריו) כקוולות ורכות כמשי, והן אותן אשר ינשאו על לעיפי נשים השרות
 באיראפ"א. משכנה במדבר חול אשר באפריק"א, באראב"ע ושאר מקומות
 החמים מאזי"א, והיא קל המרוץ להתחרות גם את הסוסים הטובים ולעבור
 אותם במרוחה. באפריק"א יכניעו אותה כעוף הבית וילמדוה אשר לעירי
 ימים וגם מגודלים יעלו וישבו על גבה ותרוץ אתם למקום חפלים כאשר אין
 כל מלומה עליה, והיא חזקה ברגליה, אשר בלפורן האחד מאלבעה [כי
 אלבעה השנית היא חסר לפורן] תבקע בטן האדם במכה אחת. מחית בשרה
 מיבול הארץ, פריהעץ עשב ירק ורגירים, אשר תרעם בשרה כהטראפ"ע
 והאזוז, גם תבלע לעתים אבנים קטנים רגבים מסכות וזכוכית, והן אוכבות
 ללכת ברעיות להמונים, רק בעת המליטס ביניהם יתפרדו למשפחות קטנות
 כארבעה וחמש על קן אחד אשר ינשאו במכרה חול ושפה לו מסביב, בו ימליטו
 ביניהן אשר בהגיען למספר י"ב"א חולנסן שבת עליהן להוליא בחומן את
 אפרוחיהן, יומם תחלפנה הנקבית ט"ע זו בזו לבת מעט מעט, ובליה
 יתאספו אישיהם הזכרים לרבוץ עליהן, ויגרשו את הטורפים אשר יארצו למו
 ולפעמים ימלאו חיות טורפים טובים מתים מקרוב לקניהם, כי במכה אחת
 בלפרנה תשסע את בטן השאק"ל ותחול היער ודומיהם. לפעמים ימלאו
 ביניהם אחרים גם מסביב לקנים במרחק ב' או ג' אמות, ואלה לא תבקענה
 כ"א יהיו למחיה לאפרוחיהם אשר אמותם יכללו אותם בהן, גם יוגיבו מעופות
 הטורפים. בשר סוקנים קשה ומלעריהם טוב למאכל, משקל בינה אחת
 הגולה כראש ילד - ג' לטרה, ותמלא בזמונה מקיס כ"ד ביני השכוי, אשר
 ג' אבנים רעבים ישבעו מבליה אחת, ויוהן מחירה על חוף ראש תקוה טובה
 י"ב גראשי"ן. מבחר חלקי גופה הם נולות כנפיה ונצה, אשר בהן ינשאו
 מרכולת ומסחר גדול מאפריק"א לאיראפ"א, וגם עורה אשר יעבור ישרתו
 להם בו שמה, וילודוה על אופנים שונים, אם כי ירדפו אחריה עד הלאותה
 וידביקוה להרגה בזמניה, או כי יתכסה אחד האבנים בעור היענה ויניס
 מושכ על פני המדבר, למען תתעה לקרוב אליו, ואלו יקח את נפשה במאכלה
 חדה אשר מתחת למדו.

בקטנה

מערכת (קסג) העיף

(עוה), משכנה בהמערק"א הדרומי, דומה בכל דרכיה להידועה, בלעדי אשר היא קטנה ממנו וברגליה ג' אלבעות גם אותה יכניעו וילמדו לרכיב עליה.

ב הקטנה

היא הגדולה - בלעדי ב' הראשונות - מכל עופות החבל, ולה כדמות קובץ (העלם) מחומה קשה בקרן על ראשה גבוה ג' אלבעות, לדי ראשה ולוארה קרח, ומתחת לוארה ב' ספחות צמר ממראה תכלת תדמוני, גופה מכוסה בצולה ממראה עפר, ואין לה זנב רק נולות אחורה ואריכו כדמותו, כנפיה קלרות מכנפי ב' הראשונות. משכנה בבורו המזרחית. — ויש עוד מין קאזוא"ר גדולה בהאלתני"ר החדשה.

ג האזוא"ר

מז עוף העצל (רראנטע)

א עוף העצל (רראנטע, טעלעל, וואלג פאנג), דומה בתארו להאווז הגדול (טוואן) ועוד יגדל ממנו, גופו עב וחסר חיפוי, גם חרטומו הנפתח עוד עמוק יותר ממלצ עיניו, כוח מחמת ההאר. מראהו לבן, רגליו הקלרות נושאות בכבדות בוק בלתי הדר בלוה, מלעדיו כמעדים, גם לעוף לא יוכל, ויחריד זמן לכתו דרך לא רב, אשר נוכל לקראו עיצל העוף. משכנן על ב' איי לרפת אי"ל ד"ע פראנסיס ובורצה"ן [קרט] מבני אשר ימלא בכל אשר חפשוהו במקומות אחרים; ואולם כעת גם צבני איים הלה לא נמלאהו עוד יותר, וע"כ יחשב ממחקרי הטבע בין המינים אשר כבר ספו תמו צימים הראשונים. — והנה עד כה הודענו ממיני עוף היבשה, אשר לא יבואו בצלחת ואנמי מים כ"א על פני תרמס יבשה יבכנו וילכו; אכן אותם אשר יוכרו עוד הם עופות האגם (וואסע פֿעגל).

כדר השמיני

עופות האגם (וואסע פֿעגל)

רגליהם ארוכות למען אשר יוכלו לעבור בהם לצרכם בבצאת ואנמי מים. סבלי אשר יעברו נוצותם. זנבם קצר. וצוארם ארוך על הרוב.

מח התנשמת [קמ] (פלאזינגא)

חרטום ארוך בשנים דקות מכביב. ואצבעיותיהם אחוזות בעור זו לזו.

האדם

[קרט] הם ב' איים למרחק אי מאלגטסקא"ר, באורך ע"ל וע"כ רוחצ הדרומי כ' וכ"א.

[קמ] התנשמת שבטופות, יהורגם בהעק היוני, פארפיהיריאן, והוא בל"א עוף פלאמינג"א, ויש שנהבו כי כוונת העק היוני לעוף הנקרא

הולדת (כר) החיים

א הארום (ראטהע פלאהינגא), קטן מעט מהאוח, אכן לוארו ורגליו ארוכים הרבה, עד אשר יחזיק בנבכו כשגש אמות במדק.
 מראה גופו ורגליו ככרמיל (טרארא-טרה) אפל, ונולות מעופו שחורות.
 משכנו בארלות החמות וביותר על חוף ים התיכון אשר לעבר דרומה, ואוכפ חברה וריעות, כי ולכו יחד במי אפסיס אשר בקלבה הים ויעכירו את המים למטן ילודו הדגים הקטנים השטים שם וגם תולעים ורמש המים, ויקניגו בצלאת אשר על פני החוף.

ב הכירי (פליטע פלאהינגא), קטן מהראשון ומראהו לבן, רק גבו ומכסה כנפיו יאדימו כחולע, ודומה בדרכי חייתו לראשון.
 משכנו במחוז כיל"א אשר באמעריק"א הדרומי.

מש אווז הכף (ועל גאנו)

נקראים בן על אודות חרטום הארוך ורחב בתבנית כף :

א הרבן (ווייסע ועל גאנו, לעפל רייער), גדול כהרייע"ר, רוב טולותיו לבנות, לוארו קרח ושחור, ובקדקדו לרור נולות מעט.
 משכנו באי"א ואפריק"א ובאיראפ"א הדרומית מזרחה, באורח חייו ידמה אל כרייע"ר, מאכלו דגים ולפרדעים, ויקנן על עלים גבוכים.

ג השלך [קמא] (רייער)

מינייה הם כמאה, לטלם חרטום ישר ארוך ושטוח מעט, וארבע אלצעות ברנליס

בלשונם פוליק"א פארפיהיריא"ן, והוא בל"א, ראטהע ברייסמיגע וואסערהו"ן, וכן כתב חכ"א. לפי העמק הרומי יחורגם התגשמת לחין השוא"ן, ויש כתבו שהוא הפעליקא"ן; רש"י ז"ל באר את התגשמת לחין הפלעדערמו"ן [וכבר בארתי בהער' כ"א חקר מלה זאת לדעת] וסיים דבריו, ותגשמת שבצליים דומה לה ואין לה עינים, ונקרא סלפ"א (מחילוואורף) והוא מגמרא [מ"ק י: ועיי' הער' ל"ד]. אכן אשר כתב הגאון ר"א מחוילנא ז"ל זי"ע [בספרו אדרת אליהו פ' ראה] גם על חגשמת שבצעו פ"ת שהיא ברובה שאין לה עינים, לא השיגידי לדעת המקור האין הוא. הרד"ק כתב שהחגשמת הוא חמיני עוף הלועקים בלילה, וכתב רבה"ו, לדעתו יש להעתיקו בחין נכטעאיי"ל"ע הנקרא "קייט"ן", ואלום מהירושלמי שחרגם, חגשמת. **אורחיא** והוא נשם היוני, "אטי"ם, [וכתב הרמ"ל על זה שהוא בל"י מין הטראפ"ע, ובאמת אינו הפורש בספרי שרש"י לשון יוני אשר לפני, אינו מין עוף הוא, רק כתוב שחם שהוא מין עוף החתואר באזנים, ועוד הלא הטראפ"ע הוא עוף כשר, עיי' הערה קל"ז] אשר לדעתו הוא האבראיי"ל"ע [כי ה'א ו'ן נקרא בל"י "אטי"ם, ובבל' ארמי' "אוסיא"] הנקרא גם בל' רומי בשם "אטי"ם, נראה בלתי ספק שגם הרד"ק כיון לחין הים. וגם שם, **בואת"ר** שאחרו בגמרא [חילין פג.] חגשמת, בואת"ר שבשומא [וכן חרגם ואנקלם, **בואת"ר**] הוא בל' יוני [לפי דברי החכם באכתאר"ט] שם לחין האבראיי"ל"ע.

[קמא] השלך, העתיקו הע' זקנים, קאטארקטי"ם, והוא שם בלתי ידוע כעת. היעב, יש יחרגמוהו לחין עוף הטויבע"ר, ומכ"א כתב שהוא

מערכת (קסה) העוף

ברגליהם , וזה דרכם לרדת במי נהר ומקוה מים מקום לא עמוק ,
שם יתלכזו מבלי אשר יטעו , או ילכו רק בלחץ , ואז יחישו דגים הרבה
- תחת אשר היה להם לנום - לקרוב להם ; רבים יחוו סבת דבר , כי יאכזבו
הדגים את ריח רגליהם , וע"כ ימשכו אליהם להריח צם , האומנם לדבר אמת
נשפט לנו כי אלה יתאספו בללוע בללו אשר יפליט , כי הוא למעדני צפיהם . -
מבחר מאכלם ממיני מערכת השרליים (אש"ביעו) אשר יחפשו בצלאת ואגמי
מים , גם ילודו בתרטומם את הדבורים העומדים בלחו על העלים .

א הירוע (געזיינט, גרויאט, רייער) . משכנו פרוש על פני כל הארץ
לפון ולנגב , ביערים גדולים אלל נהרות מקום אשר לא יבוא
אדם שם , כי ירא הוא ממנו מאד , והוא קטן מטע מהחסידיה (טטארך) , על
ערפו קבולת טולת ארוכות ממרא' תכלת אמוץ, מתחת לו ארו לרור טולה נופלת
צעופו על פני חזו , ויבנה קנו על עליס גבוהים מקנה סוף וזלזלים דקים .

ב הכספי (אלבער רייער , איגרעסטע) . משכנו צפרם ואיראפ"א
הדרומי , והוא נעלה בשני קבולות טולה יפות ורכות ממרא'
לבנת הכסף החקועות על שכמו , מאריכות ממעל לבנו , אשר ינשאו מיושבי
מזרח וגם משרי איראפ"א בכובעיהם לעדי הדר עלי ראשם , ונקראים בשם
הכוב . טולות אלוו איידע"ר , אשר ימכרום במחיר יקר .

ג החסירה [קמב] (ווייסע טטארך) , נמלא' גם פה אחנו הרבה ,
גבהה כלה וחלי , ורחבה בכנפים פרושות ג' וחלי
חרטומה הארוך וארום (העול ראבה) ימוד כשישית האמה . רגליה אדומות ,
מראה גופה לבן ונולות המעוף שחורות , טבעה נעים ומלעדה בדהר , את
האדם - לאשר לא ייר לה - לא תירא רק מטע מזער , וביתר ארמות חיה
תדמה

הסטורלפעליקא"ן [בל' רוחי פעליקאנו"ם באסאנו"ם] וזבאח' ידק עליו בזיחר שם שלך ,
לבעבור כי הוא משליך א"ע חמרומי הסלעים אל הדגים אשר יראה שטיס מרחוק -
האשכנזי חרגס את השלך לעוף שווא"ן , והרחבמ"ן העחיק , פ"שרייגע"ר , ורש"י"ל
נחב [חולין סג.] שהוא עורב החיס (ועע ראבע) , אשר על כל אחד מחינים אלה
ילק חרגום אונקלם „שלינגנא" ובגמרא [חולין סג.] ר' יוחנן כל הוי חוי שלך אחר
השפ"ך חבוס רבה נו' ; ואולם לכל הדיעות האלה לא אוכל לדעה ולהבין מדוע נחב
השלך בחומש ויקרא [כי במשנה חורה לא נחב כן] בין כהום והינסוף , שהם צ' מיני
האראייל"ע , לדברי חו"ל .

[קמב] החסירה , יחרגו רבים למין השם אר"ך , הידוע , עוד משנות קדם לעושה
... מסד רב עם ילדיה , ובגמרא [חולין סג.] שעושה חסידות עם
הברוטיה . והיא עוף החסע , אשר ילק עליה הלילת ירמיה [ח] גם חסידה בשמים
ידעה מועדיה . [ובל' רומי נקרא' , ליקאני"א , ועליה כתב הרא"ש בחשבוותיו כלל כ' :
שהיו מקומות שאכלו אוחו , ושהוא אסרו , עיי"ש] וכבר בארנו בהער' קל"ח את הכוזב
[איוב לט"ג] אם אברה חסידה וטולה . והאשכנזי חרגס את החסידה למין הרייע"ר .

תולדת (קמו) החיים

הדמה להרייע"ר, קנה הצנה על עלים גבוהים או גם על גנות רפתים וגרנות
 בערים וכפרים, ותעשהו גדול שטוח וחזק מנלרים וקולים קלועים, בו
 המלט הנקבה כחמש צילים, אשר הרבוץ עליהן בחליפות עם אישה במשך
 כ"ד יום, והם יאכזו זה את זה וגם את ילדיהם, וגם לא יעזבו את מכון
 הבית אשר בנו עליו פעם אחד את קנם כי אהוב הוא להם, וכאשר תבער את
 בורף את הבית הזה יחרפו נפשם לעוף במעבה העשן למען ראות קנם עוד
 פעם ה', ולפעמים בהיות אפרוחיה שם ולא יוכלו להוליאם, יבחרו יותר להשרף
 עמם יחד. - וטח ללודם וללמדם לכת הנה והנה באהו מבלי אשר יעזבו את
 הדוניכס, והיא רב התועלת להאדם באשר תבער את הנחשים ושאר מיני רמש
 וע"כ לא נרע לה מאומה, ובארץ מלרים אשר רבות הנה שמה, יחרלו משפט
 מות לאשר ימית אחת מהם, כי קדושה. - באשר הכה חרטומה העליון
 בהחתון השמיע קול דופק, ונקרא' ע"כ, הדופק (קלאספערטטארך).

ד השרור (טוארלע טטארך), גדול כהראשון, מראה גולותיו בעין
 העפר (טוארלבריון) חזהו ובטנו לבנים. משכנו בגלילות
 רבות מאשכנו אך לא נמלאהו רב' כהראשון, ויקנן על עלים רמים ביערים. -
 והם עופות המסע.

ה העגור (קמגן) (קראינד), גדול כהטרוטהאה"ן, רק לוארו ארוך
 ורגליו גבוהות הרבה ממנו, מראהו מעבר פניו שחור
 ומאחוריו ראשו קרח ואדום, על ערפו כדמות משולש ממראה אמוץ אפל,
 ויתר גולותיו רובם אמוץ, מקלה כנפיו קבולת גולה יפה ורכה, מבנה גרגרתו
 הוא בהבנית חלילה (טראשעטע) כפופה נפלא מאד, ועל ידה ישיע קול
 גבוה וחזק, אשר אוליגו השמענה אוהו מדי עברו באביב וחורף למסעיו,
 ירעם בקולו צגיבה שמים. והוא ירא מהאדם מאד, ובעופם בגדוד יחד כאשר
 יחנן באחד המקומות יליבו לופה עומד על רגל אחת בזוארו נטוי למעלה,
 מביט מכל עבריו להודיעם מאשר יראה. במדותיו ידמה הרבה אל החסידה,
 וקל גם להבניעו כמוהו, מנחר מחיתו ממיני הסרלים (אמסיביען) ויאכל
 לפעמים גם מזרע העץ. - **כותבי** חדשות מגלילות נהר אה"ה הדישו
 לע אשר המיתו שם בשנת תקע"ז עגור אחד מגובה ז' אמות וחלי ורחב גבו ד'
 אמות

[קמגן] העגור, ראה בהערה ק"ה כי שם בארחיו, וכחצתי אשר גם קול לפלופו
 דומה לחלה זו; וכן גם בשאר לשונות נקרא בשם החובר האוחיוח
 אלה, בל' רומי גרו"ס, ובל' לרפח גרו"ע, והרב רח"ל האריך לנטוח מדרך העתיקים
 ומפרשים הראשונים ז"ל אל חשעול לר, לבאר את העגור, החורגם, **בורכיא** לחין
 שורב (ראבע) הנקרא בל' יוני, קאראק"ס, ויכוון להחין הנקרא בל'א, בער"ג דאהל"ע.
[עיי"ש בערך קליאס] וירלה לאמר שגלות, סוס עגור, הם כחלה אחת, והאריך לייפות
 דבריו בהלעות שונות; ולדעת' הם חסרי הכועס, וקורא אני עליו: ואם איש שפתיים

מערכת (קסו) העוף

המום ואורד בנפיו ב' וחלי ; אם אמת הוא הדבר , הן יגדל יותר מכל המעופפים .

ה הכתולה (נוטריטע יונגער) . משכנו בארץ אפריק"א , מראהו אמוץ יפה , ראשו חזק ולוארו הארוד שחורים , ולרור גולות ארוכות הסולות משני עברי אגזיו לבנות , מלעדו נאום והדר , כמתפאר על גולותיו היפות , בגדלו ובצבו ידמה להחמידה .

ז עוף המלך (קניגס פאגל) , במשכנו גדלו ובצבו ידמה אל בחולץ נומידע"ן , גולותיו האמולות ועל ראשו עדי כיתרת מנולה יפה והדר .

ז עוף הסוף (ראהר ראמבעל) , גדלו כשני הבית , מראהו ממעיל אדום חור , בפללות שחורות יורדות עקלחון , לוארו נראה עב מאד מהמון גולות העוטרות אותו , במועד התחברותו או כאשר ישתנו העמים לרוח לח וגשם ישמיע בליה קול משתה רוב , מבחיל חיון שומעו מרסוק . משכנו ברוב ארצות איראפ"א בין קנה וסוף ואלל אגזי מים על שפסס .

נא האיבי"ם [קמד] (איביס , בראב פאגל)

ימים מלפנים כאשר החשו כהני מלרים את המון עם ארלס , ויעורו את עיניהם באמולות והחיונות שאל וכיבנות , למדוס גס לכבד להם לאזהר חיות קטנות עם גדולות הרבה , אשר אהבום ועבדום , פנו להם בתום השתחו וברעו לפניהם , וכאשר מתו חגגו אותם בגמי מרקחת באופן אשר התקשו אח"כ כאלן לעמוד לימים רבים ויקראום בשם מוסייע"ן , ונמלאים עוד רבים שם במגדליהם לזכר חפפת עולם להם ; בין מינים אלה נמלא גם מין עוף אחד קרום להם , דומה למשפחת הרייע"ר אשר קראוהו בשם איבי"ם , ויתלקוהו לשני מינים : לבן ושחור ; האומנם אוחז לא נדע היס לבחר העוף הלוה ולדעת דמיוט ומינו בין הנמלאים שמה עתה , אך כפי הנראה לעין חרלו למשפט כי זה איבי"ם הלבן הוא משפחת העוף הנקראה כעת בראב פאגל"ל או נומידע"ר זא"ש , ונמלא בעם רק מעט במלכות הסיונות

[קמד] האנפה , ח' אונקלס , אבו" וכפי הנראה כיון לחיני השפחה זאת , הנקראה בלשונות רבות בשם "איבי"ם , וקועל העקתו היונית , כאראריא"ס , כחז חכ"א שהוא בלשונם שם כולל לחיני הבראנפאגל"ל , ע"כ . אשר בהם ככלל גס האיבי"ם , והנה שם היוני , כאראריא"ס , יכלול גם מיני השפחה השטראאנדלו"פע"ר והרענגנפא"פע"ר . הדומים הרבה זה לזה , וכן גם שם האנפה בלחי . מסק וכלול כ"כ השפחות אלה , אשר לזה נכתב אללו מלח ל חינהו [עיי' העב' ק"ח] ובחר לו אונקלס מין אחד מאלה , הוא האיבי"ם , הידוע בשמו , להרגם את שם האנפה ; והיחודשתי בחר לו להרגם מלח אנפה במין אשר ידוע , מהמינים הנכללים בו , כאשר יבואר .

תולדות (קסח) החיים

התיכונה, ראשו הקרח וחרטומו עם מעט נולות גבו וכנפיו שחורים, ויתר גופו לבן, בגדלו ותארו ידמה להחסידה, ונקרא "כ"כ ניל רייע"ר, ואולם איננו הסחור לא גרע עתה מי הוא. האדום. הקאהי"ני בו.

נב עוף שנעפפ"ע

מינייה כחמשים אשר רבים מהם ידועים לאוהבי מטעמים לבעבור בשרם הטוב, דומים בתאדם החילון ובדרכי חיתם אל עופות האדם, חרטומם ארוך כראשם ויותר, עגול ובלתי חדוד, ולהם ד' אלצעות אשר אחת מהם נוטה לאחור, ראשם מוכסה בנולה רבה, למען ימלאו באגמים ומקוה מים לא צמוקים ערך מחיתם אשר טונן ממרום להם מחולעי הגשם, חומטים ולמחים אחדים, ויראים מהאדם מאד עד כי כבד לראותם.

א פאפ"ל שנעפפ"ע, גדול כשמי הבית, חרטומו ארוך דק ועקום מעט. מראהו ממעל לבן עכור.

בטלואים שחרחרים וירוקים (ראשטגעלב) נולות מעופו שחורות בטלואים לבנים. משכנו על פני כל ארלות לפון על שפת יאורים ונהרות, והוא מפחד ובורח מעין האדם מאד, עד אשר יכבד גם לירות אותו, הלודים המליאו להם חליל נחושת הדומה בקולו לקול העוף הלוה, לתקוע בו, אשר טרם יפנה להביט בהם והנה, בדמותו כי רעאו ממיט קורא אותו, יוראו.

ב עוף הגשם (רענגטעפפ"ע), גדול כמחלה מהראשון, חרטומו שחור וכפוף מול מטה, ומראה גבו שחרחר.

בטלואים שחורים, והוא לא יפחד מהאדם כהראשון. (וואר, האלץ, טעפפ"ע), גדול כהקורא, חרטומו ישר ואדום מקליהו אלל שרשו, גבו מלא קוים מלבעים שונים, שחור אמוץ שחרחר, ולבן עכור. והוא נוסע מאתה בירח חשיריילודו או הרבה לאלפים.

ד ראש העז (בייקאפן, פארהל טעפפ"ע), גדול כיונת הבית, חרטומו עקום מעט אל פני מעלה. מראהו ממעל שחרחר בהיר ומתחת לבטנו לבן. משכנו בכל גלילות איראפ"א על שפת נהרות ונחלים.

נג האנפה [קמה] (טטראנלויפער)

מיניה דומים הרבה בתאדם ודרכי חייהם להשנעפפ"ע רק חרטומם קצר סגור.

ואצבעם

[קמה] כתבתי בהערה שלפניו, שבשם האנפה עם מלח לחינהו יוכלו מינים רבים השוכנים אלל המים; ואולם עיקר שם האנפה, כפי אשר בארוהו מ"ל [חילין פג.] זו דויה רגזנית, ונקרא שמה אנפה שחאנפת עם חברותיה: ילדק ביותר על אחד חמישים אלה, הנקרא בשם קאחפפה"אן או הויטטיפ"ל. באשר הוא באמת רגון גדול ולוחם חמיד עם בני מינו, לפעמי' עדימות. - רש"י ז"ל באר

מערכת (קסז) העוף

ואצבעם האחרון הניגע על פני ארץ בלבתם אין לו רק קשר (גלענק) אחד. בשרף גם כי טוב הוא לא יערך לבשר סיני השנעפ"ע.

א הקיב"ץ הידוע (געוויינע קיב"ץ), וכי מינים רבים נקראים בשם

זה גדול כהיונה ובערפו לרוד נולה תולה מטה. מראהו ממעל שחור ירוקי (גריילד טווארז) גולץ כהב, חזבו שחור ובטנו לבן. משכנו בכל איראפ"ל במקומות לחים ורטובים באלגמים, וכיכרו ביותר בקראו שמו, קיב"ץ! והוא ירא ומפחד מן האדם, בכל זאת טבעו סכל ובלתי ערום, כי כאשר יראה האדם לקחת אפרוחיו, אז יעוף מסביב לראשו, מלפניו בקוט מבלי אשר יירא כי פסאוס יורחו ולינו, מעופו קל ונחפו, ומאכלו כמאכל השנעפ"ע, גם יכה ברגליו על הארץ במקום משכן חולעי הגשם, למען יתעוררו וילטו מתוכה, והיו לליד בפיו, והוא עוף המסע.

ב האנפה או הלוחם (קאמפאהאן, הויטייפעל), רק הוא יחיד

במעופי ארלנו, כאשר מראה פרטי מינו שונים זה מזה בלבעיהם גם במלכ החפשי, מהם לבנים ומהם שחורים אמולים ושחרחרים מנושאים בלילים שונים; אפס כי בזה ישו כולם אשר להם מסביב לוארם ממעל נולות ארוכות, ובקלפס יסומרו ויוגבהו מעלה. משכנו בארלות איראפ"ל ואז"ל הלפוניים הלל מקוה מים, ויחיה את נפשו כהקיב"ץ, הגדול מעט ממנו. כאשר ינחו צי זכרים ממינס זה הלל זה ילחמו בחוקה, קופלים חים נוכח פני משניה ולא ירפו עד נפול האחד תחת רגלי השני, ולמועד התחברותם יקרה גם אשר ימיתו חד הם אחד על אופן זה, והם נוחים להכנע, ונוסעים בחורף לפאת הימן. - בשרם טוב לאכלה.

ג אהבי הגשם (רענגספייטער)

הם כשלשים מינים הדומים בתאר הרטובם למשפחת השטראנדלויפער. רק נהיריהם אשר בו ארוכים ברמות קנים. וברגליהם רה"ג אצבעות. בארחות חייהם ידמו אל ב' משפחות אשר לפיהם. משכנם אצל נהרות. ואהבים ביותר מקום אשר יששפו שמה הגלים. או יהבו ויחמרו המים. גם יתענו בדת הגשם. אשר ישטוף עליהם. ויצפצפו אז בקול צח. אשר ע"כ נקראו בשמם.

א גולל אבן [קמו] (טטיין רעהר), גדול בעורב הערפל, בכל

את האנפה לחן הנקרא בל' זרפת הערא"ץ (רייער). ויש כתבו שהוא מין הפמפוגי"ל. ברמח"ן העתיקו לחן הנקרא בערגפאל"ק באחרו שאין כמותו גם להסקלף; רק כי לא אבין הדבר, מדוע נדמה מקומו מיתר מיני הפאלק"ע הכללים בשם אי הלו"ח ח"ס.

[קמו] גולל אבן, ובל"א שטיינדרעהר, ונקרא גם בלשונות אחרות בשם מהוראה, והוא על דבר העז כמו ודרנו לגולל אבנים קטנים, ולנקש את

תולדות (בע) החיים

זאת יעוז בכחו לגולל חבנים קטנים למען ימלא החתיכה את התולעים אשר ישרתו למחיסו .

כ הצהוב (גאר רעגנטפייטער), גדול כיונה הסדה . — הסטראלנד רייטער כו', כולם נוסעים בחורף תימנה , בשרם נאכל למעדנים .

נה דיג החומט (אויסטעריניטער)

א דיג החומט (אויסטעריניטער), מיט רק אחד במשפחתו. משכנו על שפת ימי איראפ"א אוי"א ואמעריק"א, ונמלא לפעמים גם באשכנו אלל יאורים . והוא גדול מעט מעורב הערפל , חרטומו ארוך וסקוח ובראשו כתאר גרון (קייל פאראיג) . מראהו שחור , ונקרא בשמו על אודות דרכו אשר בעת יספלו המים (עבבע) מהים ויסוגו אחור , ירוך על מקום סגולה וילקט את החומטים אשר נשארו שמה ; ויודע כיצב לפתוח מסגרי קליפותיהם .

נו חרטום החרב (ועבל טאבלער)

א הירוע (געשיינע ויט), [כי יש עוד צ' מיניסן, חרטומו דק וסקוח משני עבריו , ומחטקס מעט למעלה , דומה בללמו אל החרב, וע"כ נקרא בשמו . משכנו על שפת הים אשר לארצות החיכוטות מעולם הים , כאלל שפתים באלטיק"א, השחור, והחיכוט, גדול כהקיצי"ן , מחיתו מרמשי המים ותולעים אשר יוליאם בחרטומו ממעמקי כבלה , מראה נולותיו שחור וברוד (ווייסבוט) .

ז שכי המים (וואסער האן)

מיניה הם כ"ו , ונמלאים גם בארלט שוכנים על פני נהרות ומקוה מים , בתארם ידמו הרבה לשכי הבית , חרטומם עגול וגבזה מעט , ולחיים העליון רחב מהתחתון וסובב אותו בהסגרו , מלחם קרח , וברגליהם ד' אלבעות המחוברות ברוב מיניהם בעור דק , מחיתם כל מיני רמש ותולע , וגם למחי הים וזרועים . ויראים מהארס מאל אשר בראותם אותו מרחוק ימבלו מתחת למים , והולכים דרך רב גם במעמקיהם , כי ייטיבו לטוט ולטבול (טויבען) בחרילות נפלא , וגם יעופו , וירולו על יבשה ארץ קניהם אשר יעשו אותו מלמדים טונים חזק ודבוק , יניחו על שפת הנהר בין קנה וסוף , למען יוכלו לטוטו עם הפרוחים על המים בהתגברם מאעל למשכנם . והם נוסעים לארצות

הרמות אשר ימשיכו לחבל פיהו ; ולדעה כיון גם הירושלמי שחרגם שם האנפה בחלק אבניחא , לחץ עוף זה ; ויסמנתו כיתר הלשונות כפגולתו זאת , כי גם מין זה נכלל בחלה כיונית , נארלדרי"ם , סנעחקה חסה האנפה .

מערכת (קעא) העוף

לאריות כחמות, וקלים להכניע וללכס פס עוף הבית.

א ירוק הרגלים

(גרינסיינע וו"ה), נמלא כמעט בכל הנהרות, גדול כהקלוטהאין, חרטומו ומלחו ארום אראנ"ב רגליו ירוקות (אליוועערין), גופו ממעל כמראה זית אפל, ונולות מעופו חנכו שחרחרי אפל.

ב הידוע

(געאיינע וו"ה), נמלא יותר מהראשון ודומה לו בגדלו. מראהו ממעל שחור וחרטומו לבן; ולאשר יירא מהאדם בעומד גם מרחוק, ע"כ כבד מאל לירותו, כי בטרם יפגשו כדור קנכסרובה, אך נראה האש יולא ממנו, והנה הוא במלולות מים.

נח עוף ראדל"ע

מיניה שלשים. חרטום עב בשרשו. וידוק אל פני ראשו אשר הוא סחודד.

א מלך השליו

(וואסלט קעיג, וויזען טנארער), גדול מעט מהשליו ודומה לו הרבה גם במראה נולתו. משכנו בלחו וסדות תבואה לחה, ומחיתו ממיני רמש ותולע. ונפלא בנחרת (ט:אררער) קולו הנשמע לעת ערב וגם חלק מהלילה, לעק בני חשך, מלות אר"פ! טנאר"פ! גם כאשר ילכו אחריו ימחר לרוץ ולשאג בקולו זה. בחורף יסע יחד עם השליו, ובאביב יבז כ"כ עמו, וע"כ נקרא בשמו.

נט עוף החצוצרה (טראמפעטין פאגל)

הם ב' מינים. חרטום נבנוני וארך ומחודד בראשו. רגליו גבוהות הרבה באצבע קצר נוטה אחורנית.

א הידוע

(געאיינע ט"ב, אנאזי), הוא גדול משכני הבית. מראהו שחור וחזהו להוב נולך, ונמלא להמונים ביערות אמעריק"א הדרומי. מאכלו זרועים ופרי כעץ. קולו נורא ועב, וידמה לקול דממה (רוואסיג) יולא מקרב בטנו, גם לא ינוע חרטומו בזעקו - כדרך כל העוף - כ"א חובה. ונפלא גם בזה אשר לא יירא מהאדם גם במלכו הכפשי, אף אם יקרב אליו ויגע בו, ולא מסכלוהו וחסרון דעתו, כ"א מרב האמון והמחסה אשר יליב לו בו, ואין עוף אשר נראהו אמון ומהקרב אל האדם כמוהו, וגם זקנים ממינס כאשר ילדום אל תוך הבית כרגע יכנעו, מבלי אשר יעזבו את ארונם וביחו, שמחים אלי בואו, ושומעים לקולו, מהענגים על נשיות פיהו, ומשיבים הנמולו עיי אורות מחסה סחודה (ראנקבארקייט), ומכירים גם את ארובי אדונם לדבקה בטח אליהם, ואשר רבו וכתנרו בו ינשטס בחרטומו; סוף דבר, נראהו כחבר בטבעו זה להכלב, ובחלו גלילות אמעריק"א ילמדו אותו להיות מנהיג ומנהל לעוף הבית.

תולדת (קעב) החיים

סדר התשיעי

השוחים (טוויאזער)

מדרך רגליהם רחב . ואצבעותיהם מחוברות זו לזו בעור הכשופ . חרטומם רחב ולרוכס שנים דקות מסביב .

ס חרטום ההפוך (פערקערס טלאבל)

הם שני מינים הנקראים בשם זה על אודות לחי חרטומם התחתון הארוך יותר מהעליון . אשר תארם זה יאות לדרכי מחיתם . כי יעופו על פני מי הנהרות סקרוב להם ברחים והחתחן במים . וטובלים בכל רגע לצוד את הדגים הקטנים השפים הנה והנה .

א השחור (טווארלע, נעאיינע, פ"ט), גדול כאווז טנטיע, מלחו ובטנו לבן ויתר גופו שחור כפחם תארו, למרחב כנפיו קו לבן. משכנו באמעריק"א החמה.

סא ררור הים (ועע טוואלבע)

חרטומם ישר ומחודד בראשו כחאר מרצע . בנחירים עקומים על שרשו . כנפיהם תארכנה לערך קוטן גופם . וקצה זנבם נבדל לשנים בתמונת קלשון . כב' מקרים אלה וגם במעופם ידמו הרבה אל הררור (טוואלבע), ונקראם ע"כ בשמו .

א הירוע (ר' נעאיינע ו"ט), גדול כיונה כהחקת, חרטומו ורגליו אדומים ככרמיל (קארטאזינראטה), קדקדו וערפו שחורים, נבו ממעל אמוץ ומתחת לבן . משכנו באיראפ"א עד קלה גלילות לפון, ויעוף בכל ימי הקיץ על פני ימים נהרות ומקוה מים, טובל חרטומו בהם בכל עת, ולא ינוח אך לעתים . קנו אשר יעשה עבות מקנה ושבליים יניחו בסוף סבוב וגבוה אשר על שפת הנהר מבלי קרוב אליו, ויסע בחורף אל מקום אשר לא יקפאו מימיו תימנה, בשרו טוב למאכל .

סב הטובל (טויכער)

אף כילא יפלו ממקרה שם זה גם שאר כל עופות המים, כי כולמו יטבולו לרוב, בכל זאת נחנו מחקרי הטבע רק למשפחה זאת ככלולה משה ועשרים מינים את השם הזה, ביותר שאת אשר לכ במלאכה זאת על כולה, גם כנין גופם כונין ביותר לפעולה א, רגליהם עומדות קרוב לתחוריהם יותר מבשאר עופות, וטויות מעט מנקודת הכובד אשר בגופם תחורנית, וע"כ

מערכת (קעג) העוף

גם כי יטו ראשם אך מעט אל עבר פניהם מטה, יתחפכו כנגע לטבול מהחזת למים, ומנכבה זו יקל להם גם למהר לטוט על פניהם הנה והנה; אכן ללכת על יבשה ארץ יכבד למו מאד, וע"כ לא יבואו עליה רק לעתים, ריבם הם חסרי הזנב ולזאת כאשר יטבלו וילכו שמים בה, לא נראה גופם מאומה כאלו לללו במעמקים. חרטומם ישר מהחצר על שפתו וחדוד בראשו כחבנית מרלע.

א בעל מצנפת הגדול (גראססע הויבענ טויכער, טלא:האן)

גדול כחוזו הקטן (ענטע) ויטא על ראשו כמצנפת נולות ממראה שחרחר, נחלק לשנים בתוך אשר יוכל להגביהו ולהשכיבו כחפלו. מראה בטנו מחמת כלבנת הכסף, על לחייו ולוארו מעטה נולות ארוכות נוללות שחרחר צהיר. משכנו צהיר אפי"א ואז"א על יאורים הגדולים קרוב למקום קנהו סוף רב הגדלים על שפתו, אשר צראותו איזה אסון יתרחק בלילה על המים ויטבול עד מהרה; ולבעבור כי הוא ירא מהאדם מאד יכבד להשיגו או גם לירות בו. קנו יבנה בסוף, אשר בו ימליט כארבע בינים לבנות, וישמור את אפרוחיו בהשגחה רבה אשר יתרחק נפשו על אודותם לנכח מהקוממיהם, ולפעמים חשימם יולדהם על גבה וחברת עמם למרחבי מים. מעור בטנה היפה בגולותיו [וכן גם מעור שאר מיני טובלים אחרים] יעבדו אדרות (פעלזין) לנשים השרות.

ב הטובל האוירי (רוזאער טויכער, לוואער) קטן מהראשון.

מראה כל גופו ממעל כמראה עכבר (אויז גרויא) ועל בטנו לבן. משכנו על חוף הכפים (פעלעניקסע) אשר בקלה איראפי"א הלפוני, ויחיה נפשו מדגים קטנים; ואולם לא ישב שמה כ"א בימי הקץ, וכבוא החורף יסע לחוף ימים אשר בנגב איראפי"א, ומדי עברו יטה כאורת לבקר גם את נהרות השכנו, ולהראות את פני דגיה הטובים. והוא יקן על שני סלעים ולורים גבוהים אשר שמה על שפת הים. הנקבה תמלט בכל פעם רק ביילה אחת בגודל בילת אווז. שוכני ארלות לפון וביותר יושבי איי פערטע"ר [קמז] ילודו אוהם - אחרי כי יתפרו נפשם להמות ולעלות על הכפים וסלעים הגבוהים כמאה אמות ויותר - מעל קניהם המונים לרוב. האומנם לו ידע אנוש מה נורא מלאכת עלותם על גפי מרומי הסלעים, ומה רב האסון והפגעים הפורשים על מלעדי הנשים אלה, טורפי רוחם בעד פחותי לחם; כי עתה ממעמקי תהום לבו יתרומו גלי מי תודהו, יטופו יעברו כל גדות שפתיו לנתן לחמו בהשקט וצטח, אל הים עליון —

האנשים בהם יעלו שמה על צ' אופנים שונים. האחד, כי יקרבו מעבר הים באניות אל רגל הלורים בהם הנבזים וחלולים, ובמותות לחי

[קמז] איי פערטע"ר או אפאיימלען, הספרס כ"ה, והם חמת המשלח חלכות דענען, באורך י"ב רוחב הלפוני ס"ג העלות.

תולדת (העד) החיים

אחוץ צהל בראשיה, וחבליים, יתרוממו מעט מעט על המגרעות (אבועטלע) אשר בכותל הלורים, ואיש את רעהו יעזורו - באשר הם קשורים זה לזה בחבל - לעלות ולמסוך אחריו גם את רישו אשר מהתחיו על דרך זה: האחד, יתקע את המוט אשר בידו בכותל, והשני יעמוד עליו ויעלה על המגרעה הכנית אם השיג ידו, אשר אז ימסוך ויעלה גם את רעהו הליו ע"י החבל הקשור בו; אכן אם המעד אשורי רגלו, או כי ישבר פלח אחד הלורים אשר עליו כי נרפה היה, אז אם לא תמלא כח יד השני העומד התחיו מאחריו לעלות אותה במטהו, אזי יפול וימסוך גם את רעהו הקשור בו בעבותו, ונפלו שניהם יחדיו מנופלים כנבול יולר, ממרום שני הסלעים למעמקי ההום רבה. — האופן השני, הוא, כי יתפשו למו לעלות מעבר היבשה אשר שם הכר מעט במורד, וידלגו משן סלע אחד אל השני, סובים אל כל מקום אשר יוכלו למלא מעור לרגליהם, עד אשר יעלי אל מקום קניהם, ואז נקל להם מאד ללוד את העופות ולקחת מהם כאשר יכסופו, כי הפותים האלה לא דעת להם לירא או לגום מאוס מן האדם, וביד יקחום מקניהם ויורידום צעת קלר משא הניה מלאה, אשר בשרם המרית כשמן (טראן) יאכלו הנכאים אלה למעדנים חי מבושל וללי, ומעור נולתם יעשו למו מעטפות לחום להם. — חופן ירדס את"כ מראש לורים אלה הוא כ"כ רב השכסול, ולא נגרע בערך פגעי המות אשר בו מאשר לאופן עליהם. כי יחברו ממעל קלה חבל אחד הארוך מאד, ע"י קרמי צהל אשר מקלהו נתקעים תוך אחד הכפים העליונים, ויאחזו בהחבל לרדת מעט מעט באשר יורידו ידיהם עליו עד צואם מטה; כנה גם צוה ישאו נפשם על פני רוח, כי באשר ינוע צירדס יתנועע גם החבל ויהגרד על שני הכפים ויפלו רגבים מהם עלי ראשם; וגם כי ישאו מגן צראשיה' לסוכך צטר רגבים הקטנים, חבל מה יושיע זה נכח חנן כבד כי יפול עלימו, הלא יקח פהאום גם את נפשם אהו לשחת.

סג השוץף [קמה] (מעווע)

דרשומם ישר בחבנית סכין וחוד צראשו, וטקום מעט כהאר הקרסים, מחחת לראש לחיס התחתון יולא למח (הערסאר ראונג) קלר. מכנס בארלות לפון ובחורף יסעו לפאת נגב, ומדי עברם בנסעם הטובס יתראו גם עם מי נהרות השכנו, לטעום את דגי הארץ ההיא, השמנים הם; ויטוחו על פני המים או יטופו ממעל להם, ומגובה הרוח יתנפלו על הדגים הקטנים

[קמה] השוץף, הוראת שם זה הוא הענין, כמוש וכרה* והוא לפי העתק היוני עוף זעמטעו* ע הכמוש חלד, והירחבמין העחיקו, מעערהוין.

ומלא נחב שהוא אחד ממיני האייל"ע, אשר הם היוחר כמושים בין העופות, גם כי יאכלו הרבה. - ובנתי ספק יהיה מחינם אלה גם העוף קלנירתא אשר בנמרץ [יולוז קי:] באחרם עליו, שהוא טחא, וכמוש חלד, שאין כולו כוח ובחד אבר אית כוח במשאו צטר גידים ועלמות. - האשכנוי תרגם את השוץף למין ה' קו קו* ק.

מערכת (קעה) העוף

סקמנים אשר ינוללו מן המים נכח פניהם ויעלוס עמם , וכאשר ירדוף איש אחריה' או יחליכו בלעם מפייהם אל מקום אשר לקחו .

א החומס (ריב אעווע , סטרוטיעגער) גדול מעט מהינה , קדקדו שחור ובטנו לבן , וקו אמוץ על חוכו , ונפלא בטבעו לבל יעוזב את שאר עופות ומיני מעווי"ע ללוד דגים באשר יראה , כי ירדוף אחריה' בחוקה עד אשר ייעפו , ויפילו שללס מבין שניהם , ואז ימחר לרדת כחץ ומן הרוח יולדט עוד טרם יגע במים ; ולולא נאלל לו משמים תחבולת ברכה זאת . כי עתה הלא ברעב נאספה נפשו , כי קלות גופו ; ולנגד זה אורד כנפיו הנבו לא יעזובו לטבול - לקחת מחיתו אשר כוננה לו - מתחת למים ; ברוד הממלא חסר כל ברואיו . **האיסלאנד"י** (איסלאנד"י אעווע) , ארכוכחלי אמה ומראהו לבן ואמוץ , חרטומו ירוק (געל) . - **ההורפי** (וינטער מינע) , ארכו צ' שלישים כאחז , חרטומו שחור ומראה גופו אמוץ . - **בעל השמלה** (אמטל אעווע) , ארוך יותר מאמה ולא יסקול רק ארבע לטרה , גופו לבן וגבו שחור . משכטו באיראפ"א הלפוני וגם על טוף ראש תקיה טובה . - **הערינג מעווי"ע כ"י** .

סד עוף פעמאין , (אעטאן , טראטיק טאגן)

הם שלש מינים השוכנים בארצות החמות בין אופני ההפוך (וענרע קריין) , חרטומם ישר וחדוד נפתח עד סחתת רעיניהם . ודגליהם אחיות בעור הזשזש .

א ארום הזנב (ראטה טוי?) , משכטו על סחיים הדרומיים ונקרא' שם בשם "טאוואג"ט" ארכו כאמה וחלי , ואורד חרטומו אשר הוא ממראה ארום חפל , ג' אלבעות וחלי , גופו לבן ונקוד בחבנית גלים ממראה שושנה , זנבו , אשר ממנו ילאו צ' טולות הטיד הארוכות - מלבד גופו - כאמה , ארום יפה מאד , אשר לבעבור זה יחרפו נפשם יושבי חיים הלה לתפשו במקומות פגע בין חגוי הכפים , כי שם יקנן . יתר דרכי חיתו עוד בלתי ידוע .

סה עוף הנחשים (פלאגענפלאגעל)

חרטומם ארוך וסחודר מלא שנים דקות . ודגליהם אחוזות בעור המשוש .

א אנדהינג"א , גדול כאוח קצן (ענטע) , תאר לוארו [הארוך כחלי אמה] , גם לבטו וכהטעטעו , דומה אל הכחש ; כאשר ישכב , ישב , או יחזה במים , יתנועע לוארו תמיד כתבנית גוף נחש זוחל , אכן בעופו יפשטנו ישר . ראשו קטן וחלק , וחרטומו ארוך כשמינית כאמה . מראה גבו שחרחר ובטנו שחור בעלואים ארוכים ממראה ירוק (געל) . והוא שוחה תמיד על פני המים , ויקנן על העלים או שני הסלעים במקום אשר יוכל - ברצונו לזה

תולדת (קעו) החיים

אזכה אסון קרב - למהר להשליך ילדיו אל תוך המים . והוא מחוכם ופחד מן האדם , וע"כ יכבד לירות בו . מחיתו מן סרגים אשר ילודם בנקלה ע"י מכירת תבועת לוארו , מבני אשר יחטא למטרת חפלו . - הסורניאמ"י , הוא קטן ממנו .

סו עוף האניה (סיפספאגעל)

הם ר' סינים . חרטומם ישר . וראש לחים העליון הוא בתאר הקרסים עובר על לחים התחתון הקצוץ ישר סקצהו .

א אנית מלחמה (קריגיטיפספאגעל , אובאסראס) , גדלו כאות הגדול (טווחן) . משכנו על פני הימים מחולה לשני אופני ההפוך ; וירחיק לפעמים לעוף עד מרחק ת"ק פרסה (אייע) מיבשה ארץ . מחיתו ממיני דגים שונים וביותר מדגים הפורחים , והוא מפרה לרוב .

סו עוף הסערה (טטורט פאגל)

הם ארבעה ועשרים מינים , חרטומם שטוח מעט , ולחים העליון מתעקס בראשו אל פני מטה , וחמר שנים . - הובלוי היס תארום בשם זה לבעבור כי הכירו גם באשר נסו פעמים רבות , אשר זה דרכם לעוף מסביב לאניותיהם , בכל עת טרם תבוא הסערה ; ואולם למה זאת עשה אלהים אותו לנביא וחזה . מהיסכון לגבר אשר יודע ויחד לבבו עוד טרם תבוא הרעה ; אם לא מאשר יחפץ יודע כל , להעיר לב כל מבחר ילוריו באשר ימלא עוד עת חמן לפנות ולשוב אליו לטוב להם , וחפץ חסד בגיד ע"כ דברו לבעל כנפים הלוה , הוא אשר שלחו . כי ישמעו וישונו . - משכנם על מרחבי ים הגדול הרחוק מאד מדרך יבשה , אשר לא יבואו עליה אך לעתים , מחיתם מרמשי הים ותולעים , ויקננו על שני סלעים הגבוהים , אשר משם יעופו על מרומי הגלים כשחוקים לסערה , ותשואות מי ים לא ישמעו .

א הירוע (געאיינע ט"ס) , גדול כעוף לערכ"ע , מראהו שחור , וקלות נולות כנפיו וחבבו לבנות , ויפנשוהו לרוב על ים המערבי (אטלאנטיקא) . והוא שזן מאד , אשר יושבי אי פערלאע"ר יעשוהו למו למטרה , יעבירו פחיל פשחה סעץ (בויאזואל) דרך גופו וידליקו אותו להאיר להם . - עוף פופין ט"י .

סח הקאת (קמט) (פעליקאן)

הוא שם העלם למין עוף אחד הנקרא גם בשם אווה המוראה (קראטל) .

קמטן הקאת , הוא לפי העמק היוני והרומי מין הפעליקאן ; וכחב מל"א חקר שם קאת שהוא משרש קוא ; לבעבור שדרכו להקיף מקרבו

מערכת (קעו) העוף

גאט) : אכן מחקרי הטבע יכללו עמו מיני משפחה רבה הדומים לו במקריהם , ויקראום בשמו . חרטומם ישר ועקום מעט בראשו כתבנית יהד ברול (תגעל) , ותרבע אלבעות רגליהם תחזות אז לזו בעור המשיט . מינים תחדים מהם נפלאו ב אשר מתחת לחיים התחתון תולה מחובר כים עור רחב .

א הירוע (געשיינע פעליקאן, קראשפאנטו) , יוא הגדול מכל העופות

השיחים , והקף גופו יחזיק ב' פעמים כעבי טווח הגדול (טוואן) . חרטומו חרוך יותר מחני המה , וכיסו החלוי בלואתו יוכל להתרחב הרבה עד כגודל ראש אדם . נולותיו לבנות , ובחורף יהפכו למראה אדום חור , רק שכמו ונולות מעופו לא ימירו לבעם מעולם , הרחשן חמוץ , והשני שחור . משכנו בארלות איראפ"ה המזרחית ובחז"ה (ובמלנגס באשכנז בגני העוף אשר להשרים | אלל טפת נהרות ויאורים , ויקן על הארץ קרוב למים . מחיתו מהדגים אשר ילוד גם גדוליהם ויאכלם בחספר עלום , ואת הנותר ישים - כהדיג - בשקו אשר תחת לואתו , וישאם אתו לכלכל בהם נפש ילדיו . לפעמים יקן גם בישימון אשר באפריק"ה ארץ חין בה מים , וואו ילוד מרחוק לשארוב מים בכיסו ולהביא להסקות בס אפרוחיו . - לאשר תאדים לפעמים חזבו מדם הדגים אשר יאכל , היתה נסבה למהבילים לספר עליו כי דרכו לקרוע חזבו ולהוליה דמו להסקות בו אפרוחיו , בשרו חסר טעם . בהודו המזרחית יכניעושו וילמדוהו ללוד דגים להם , אחרי אשר ישימו טבעת מסביב לואתו לבל יוכל

אם המותרות הגלתי נענלים בקיבתו , בקליפות השבלולים כו' . ומקירתו זאת לא הוטבה בעיר , כי לדעתו נגור כל עם תשמות הברואים מחקרה וסגולה הנמללה רק בזמן הנקרא בשם זה לבד , אשר ע"ז נכירו הטעם בשמו ; או לכל הפחות שח"ה הסגולה והמקרה אשר בשם נגור תמנה נמללה בזמן הזה יותר מבשאר כל החינים , אשר ע"ז יסובו דברי חז"ל בכתבי הקומות , שאמר אד"ר לזה נאה לקרוא שור ולזה נאה כו' , שענינו כי הוא הנסמן בסגולה אשר אך לו נאה לקרוא על אודותה בשם שור כו' ; לא כן הסגולה הזאת , ל כ ק"א המותרות הגלתי נענלים , הלא היא נסונה גם ליחר מיני עוף המים , כאשר כתב הוא עליו [ובאמתה היא נמללה גם נעופות הטורפים , ככתוב בספר במשפחת הנשר] ובמה יודע אפוא השם ק"א שהכוונה הוא לעוף פעליקא"ן ; - ולדעתי ידעתי שז ק"א אח העוף הזה מסגולה אחרת , והיא אשר יק"א מכיסו אח לידו מנינים רבים , אחרי אשר יביאה מרחק רב , לתחם לאפרוחיו לאכלה , אשר הסגולה הזאת נמללה לו בזוהר . - בגמרא (חולין סג) מאי ק"א ק"א [גיה' הערוך , ק"א , ומרעס ירושלמי , ק"א] והוא שם הפעליקא"ן בלשון פרס , אבל בל' ערבי נקרא הקרא"ה ע"ש בשם "ק"ק" ובל' יוניקרא חן עוף אחד שזן במים בשם קעקא"ס . אולי הוא עוף השערה (טורפתאנגל) השזן האד ונעשה למנורה בכרכי הים , ככתוב בספר , כי לעוף שזן גוה יבארו גם חז"ל את הק"ק [שבת כח] מאי שזן ק"ק ; אלא שחזקל עוף אחד יש בכרכי הים וק"ק שמו , ובירושלמי שם חסיים על זה , חני דר"י ק"א זה הק"ק . - הרמ"ל יבארו לחן הזעיר א"ב ע"ש שהוא ב"כ המיני הפעליקא"ן ,

תולדת (העת) החיים

יוכל לבלוע אותם . מכיסו יטשו כיסי טאבאק"ק ואת עורו יעבדו לאדרות .
[וכוא נקרא משוכני מלרים (עני:סין) גם בשם גמל המים (ואסער קאמא"ע
על) ומספרסיים בשם נושא המים (ואסער טרעגער) לאשר ישל
מים לילדיון .

ב הספינה (זרענאכטע), נקרא בן למסירת מעופו, כי יעוף
לפעמים עד מרחק שי פרסה (אילע) במרחבי ימים .
גדלו כשטי, ואולם כנפיו ארוכות מאד אשר ימודו בהפרסם עד ז' אמה .
הרטומו אדום ונולתו שחור ספירי . בעמות בשם ורוח יהרוממו לעוף עד
אשר לא תראה עין האדם, ובכל זאת גם משם יתנפלו כבדק חיש להדגים
אשר יתראו על פני המים, ויולדום . - קארמאראן או (טארבע, זעע
ראבע) הגדול כאוון ממראה שחור . משכנו בגלילות הלפון, ומחיתו מדגים
אשר יולדום הרבה מאד .

סט עוף הנבער (טעלפעל)

חרטוםם ארוך מראשם . ידועם מתואר בעין כים . רגליהם אחוזות בעור . ואצבעם
האדירן ארוך מאצבעותיהם אשר מלפנים .

א הירוע (זעאיינע טעלפעל, ראטה גאז, טסורלפעליקאן), נולותיו לבנות,
ורגליו שחורות, ונראהו למאות שוחה ישן על פני ימים, ויותר
מקרוב לאי בל"ם אשר לשאטלאנד, ויבקש אכלו מתחת למים . קנו יעשה
על הלוים הרמים, וגם משם יעוף כחץ להדגים אשר יראה מרחוק, עורו
חזק ויטב לאדרות .

ע האוון (ענטע)

בשם זה נקרא עוף הבית ידוע, ועמו החפשי הדומה לו; ואולם מחקרי
הטבע יכללו בו משפחה רבת מינים, ולהם יחשבו גם את האוון (נאזו)
ואוון הגדול (טוואן) הדומים לו במרטומם הרחב וידוע ושאר סגולותיהם .

א אוון הקמן החפשי (זוילרע ענטע), משכנו אלל נהרות
ונחלים ויכלכל נפשו מדגים רמש תולע
ולמחי המים, את קנו יעשה בקנה וסוף או על גזעי עלים הקרובים, וימלט
בו כחמש עשר ביצים, בקץ נראהם הולכים שנים שנים, ובחורף יתאספו
המונים יחד הולכים לבקש מקומות הפתוחים בנהרות אשר לא נקפאו . - ממנו
ילא אוון הקמן (ענטע) הנכנע, אשר בביתו, המשוים במרתיבה
מאד; בערים הקרובים לנהרות מים יגדלו למרבה, כי במקום אין מים בו
לא יגדלו היטב, גם משם; בשרם ירזה . הזכר נקרא בל"א, ערפעל, כודט
במראה היפה, ונולות זנבו העקומות . הנקבה הקטנה ממנו תמלט כחמש
עשר

מערכת (קעט) העוף

עשר ביצים אם יעוצבו לרבוץ עליהם ולחמם אותם, אכן כאשר יקחום ממנה
 מדי עת תמלט הרבה יותר. והוא אוכל בהערוב מכל אשר ימלא גם עכברים
 לפרדעים בו ויחפש גם בבגלות וגללים להשקט תאות אכלו הגדולה. —
 בעל הכף (עטלענטע), אשר חרטומו הולך שחור מחואר כעין כף, ארוך
 כשמינית האמה, ואורך גופו אמה, קדקדו ממראה ירוק עשב שחורי ניצן,
 לועו לבן, וחזבו ובטנו כמראה ערמון (קאשטיען בריון) והוא עוף המסע.
 השחור (זאמעט ענטע), ארוך כאמה ממראה שחור נולך כבגד זאמו"ט.
 משכנו על פני ים הלאוני, והאונגווי"ן ילודם לרוב על דרך נפלא. —
 שירקיש"ע ענט"ע, משכנו בהדו המזרחית ונמלא כעת גם באיראפ"א
 בגני הסרים.

ב האוון [קנ] (גאנו), דומה הרבה בתארו ודרכי חייתו אל אוון הקטן
 (ענטע) וגם לו מינים רבים בארלות נכרות, ויש בהם חפשים
 ולאלתי מטיהם הנכבדים. — החפשי קטן מעט מהנכב, לוארו וכנפיו
 ארוכות, מראהו אמוץ שחרחר ועל חזבו ירוק אדמוני (רחה געלבליך) והוא
 לא יחשב לתולדת ארלנו כי לא יקנן פה אתנו כ"א הרחק בארלות הלפון
 ובאזי"א, ולא יבוא אלינו כ"א בחורף כאלו עובר לאיראפ"א הדרומית,
 ולעתים כאשר לא יחזק הקור והשלג לא יבסה ארץ יחרף גם בארלנו, עד בוא
 האביב אז ישוב לביתו. והם ערומים פוחדים מן האדם ומביני דעת להכיר
 את האורב להם, ליום - בר"אוס אלו - ממו, וכאשר ינחו לרעות על שדות
 הצואה יליבו משמר להם, וע"כ יבדד ללודם או לירוחם, טולוחם וצפרם ירתו
 ללוד האדם. — אוון הנכבד (זאמע גאנו), אך למוחר יהיה לספר דבר
 ממנו כי ידוע, וגם הוא ישחה היטב במים, רק כי נקל לגדלו גם בלעדי
 נהרות מים. בשרו יקחו לאכלה, טולוחו למכסה, וטולוח מעופו יעשו לעט
 לנחוב על הספר דרו.

ג אוון איידער [קנא] (איידער גאנו), הנחשב יותר מכל מיני
 אוונות, בטולוחו הטובות והרכות אשר יקחום
 הסרים במחיר רב לשומם במכסיכם תמורת טולוח אוון ארלנו. הוא גדול
 מהענט"ע, מראהו ראשו ובטנו שחור, לוארו ירוק עשב חור, ומראה הנקבה
 אמוץ (רחסט גרויח) בנקודות שחורות ולבנות. משכנו על שפת ימים בארלות
 לפון

[קנ] האוון, שם אוו"ם, הוא בלשון רומי שם כולל למיני העוף, וחז"ל לקחוהו
 לשם פרטי לשמן צו עוף בידוע ונמלא זה.

[קנא] אוון איידער, כן נקרא בלשונות רבות כאשר נכח לרפת אנגלי ופולאני"א
 בו, מבלי אשר נדע מקור שם זה, ואולי נגזר מלשון ארמי הקדושי [שכן
 נשאר הרבה ממלות ל' עבר וארמי בלשונות ארלות המערב] ממלת, **אודרא** שהוראתה
 "טולוח הכרים וכסחות" כלארמין [ברכות ט.]. נפק אודרא הצי סילא, [ביב כ"י]
 הניתא ד אודרא; לבעבור כי יחרון העוף הזה הוא רק בטולוחו הנקמים למלוא הכרים
 וכסחות, ויה' הוראתו, דוינע"ן גאנ"א.

תולדת (קפ) החיים

לפון כנרענלא: ד' היסלא: ד' ונארוענין במקום לורים גבוהים, ויבוא לפעמים בחורף גם באשכנז ובגלילותינו על יאוריה' ואגמיה' קנו יעשה על מלודת סלעים רמים מחליר ועשב אשר בו תמלט הנקבה כחמש בילים, ולאשר תירא כי יקר לאפרוחיה שמה, תמרוט בחרטומה גולותיה מסחזה ותפרדם מלא קנה, עד אשר לא תראה לעהים בשבחה עליהם; ויושבי ארלות ההם יעלו ויגזלו הגולות עם הבילים, וכאשר תרפוד והמלא בגולה שנית, יעשו גם לשני' כמשפט הראשון, ולפעמים גם לשלישי', וימכרו גולות אלו מיפיהם וטובם בחמיר רב, והם ספוגיים (עלמסיים) מאל אשר יוכלו לקבץ כשלא לטרה במלא כף יד אחת, תחת אשר בחמש לטרה ימלאו מכסה גדולה.

ה האלם (סטיוויצ טוואן)*, ארכו אמתים וחלי, ורחבו כנפיה' פרושות; ד' אמה, חרטומו ורגליו אדומות, ועל שורש לחיו העליון ספחת (אויסוואוס) עגולי ושחור, גולת גופו כולה לבנה כשלב. משכנו בהרבה גלילות איראפ"א ביאורים ונהרות, וזיותר נמלאה באו"א על ים קאספיי, בחורף יעלה מקלה הלפון לחסות מקור, למדינותינו, ולפעמים בקור חזק יעבור ממתנו והלאה לאיראפ"א הדרומי. כאשר יכניעוהו ישימוהו לשחות בצרכות מים אשר צגני השרים להחענג על יופי גולותיו, ועל פאה צפון גופו הנראה מעל פני המים; ואולם כפי אשר נחענג וייטב לנו לראותו שוחה על הברכה במרחב, כן ירע צעינינו הצניחו ומסלכו בלכתו חולה על פני האדמה, כי בכבדות ילך, צרגלים מתמוטטות כטפל על פניו מדי רגע, וע"כ לא ילך על הארץ רק לעתים רחוקות, גם לצוף יכבד לו מאל, כחו ועלמו בקשורי כנפיו גדול למרבה, ובהם יצריח ויכה כל שוף, או את הכלב אשר יקרבו לקחת אפרוחיו, ולפעמים יסבר בהם גם זרועות האדם בקרבו אליו. לוארו ישא על הרוב עקלקל בהבנית אות ע"ס, רומי s, וקולו לא ישמע כ"א בדממה דקה (קטוררענד) וע"כ נקרא בשמו. מחיהו מלמחי הים וכל הזואה כהאוח, גם יאכל לפרעים ושאר רמש הים, ויקנן צין גומא וסוף. במקומות רבים ימרטו גולות הזקנים פעמים אחדים בשנה למכרה אותם גסתורה, ובארטות לפון יעשו מעורו בגולותיו אדרות (פעלנן) חמות.

ה המזמר (וינ טוואן), קטן מהראשון. גם אין לו צנזון על שורש חרטומו כמוהו. מראה חרטומו עד נחיריו שחור, ומסה עד עיניו ירוק אמולי (גרויח געלב), מראה גופו כלבנת השלב, במשכנו מנהגיו ודרכי חייתו ידמה להראשון, לוארו ישא ישר על הרוב, קולו חזק ולת, וע"כ נקרא בשמו; וגם אותה יכניעו ועשו לו כאשר יעשו לאחיו הגדול.

ו החשור (טווארלע טוואן), נודע לנו זה ימים לא כבירים על אדמת האלא: ד' החדש, גדול כהאלם, וגם ידמה לו בתארז מדותיו

ודרכי
* יש' אהרנז' את ה' כ' ו' יש' יהרג' את ה' ש' לך, למיני השווא"ן. עי' בער' ק' וק"ה' א'

מערכת (קפא) העוף

ודרכי חימו, אפס כי מראהו שונה ממש, גופו שחור כפחם, נולות מעופו
 לבן ירוק (געלובליכ ווייס) ומרטומו אדום, ונמלא כעת גם בנני השמים
 אשר בענגלאנד.

ז אוו העץ (ראי"ה טאטיגע בויא, גאנז) . משכנו בארלות איראפ"א
 הלפוני, ויבוא לחרוף בארץ שאטלאנד ואירלאנד,
 אשר יתיה שם לת נפשו ביותר מחולעת השבלול (אויטעל) הנקרא בשם
 קליפת האוו" (ענטענאויטעל) ולבעבור כי השבלול הוא יסתבך על הרוב
 בחוט ארוך אל אחד מענפי עץ הגדלים שם לחוף ימים, ע"כ יתיה נסבה
 בשנות קדם - באשר ראו אותו פעמים רבות חולה בחוט השבלול הזה, למען
 הולא מחיתו - לדמות כי מן הטען הוא יגדל האווז הזה [קנב], והולאס כעת
 טרע דבר אמת, וגם יכירו בילוי הלבנות אשר ימלטם במספר ו' או ז', ארכו
 יותר מאמה ואורך מרטומו כעבי שתי אלבעו, ראשו לוארו חזכו וחזבו שחורים,
 בטנו ושכמו אמולים, ויתר גופו לבן. מחיתו ממיני רמש בניים ותולעים,
 קולו ישמיע במלות רא"ט! רא"ט! וע"כ נקרא בשמו.

עא. עוף אל"ק

הרטום חרות מעבריו בתאר חלמים ארבעה. ונ צות עושרות מסכיב לנחיריהם.
 כנפיהם לעוף קצרות. וברגליהם ג' אצבעות.

א האיראפ"י (טעער טאבל, טארר לוק), גדול מלווז הבית (הוויז).
 ענטע), מראהו ממעל שחור ומתחת לבן. משכנו על ים
 הלפוני מאיראפ"א והאמריק"א אשר ישוט עליו מהיר יותר משאר עופות
 המים, ויקנן בין חגוי הסלעים.

מיניס

[קנב] **אולי** עוף זה הוא אשר נשאלו חכמינו הראשונים ז"ל, על עוף הגדל באילן אס
 הוא אחר בשמייה, והמרדכי בשם ר"ח החירו, ור"י ועוד הרבה פוסקים
 אסרוהו משום שרץ השורץ, ואשר נהוהו פסק הרב ז"י [י"ד סי' פ"ד] ז"ל, מיני עופות
 הגדלים באילן וחלויים באילן בחרטומיהן אסורין משום שרץ נו'. ובספר הברית ח"א
 האמר י"א פ"ד בזכרו חפלאי החיים, נחב, וכן יש מין עוף הגדל באילן, ובהבשילו יפול
 מן העץ וחי, ובהזינת אירלאנד נמלאים כחן אווזות הגדלים על האילנות השחולים
 על פלגי חים [אשר שם המדינה ומקום גלגל יעידו לנו, שיכוון למין הזה, הכחוב פה
 בספר] ובהגיע החור מפלים מן האילנות חיים וגדלים במים נו'. ומר חגיגי מ' חוה'
 אליקום נו' אמר לי שמה שאמר בזוהר [שמות טו:] זוה"ל כד הוי חיי ר' אבא אילנא
 דליבא אחעביד וענפא דפרד הוי בני נו'. ואמר אי הו בני נשא ידעין להאי רמחא נו',
 ע"כ. אפשר שהגירסא הכנוכה היא חד אילנא דאצ"י החעביד עופא דפרא נו' ואחרת
 לו יפה דנת נו', ואני הולך רביל הגלה סוד החכמה שרמו' אבא נו' והמשכילים יבינו
 דבר מחוץ דבר ע"כ בעל ספר הברית. ועשה אחרי אשר בזמינינו נחגלה ענין העופות
 הגדלים; - הנה נסתר יסודו וסודו של בעל ספר הברית, ואין לנו לעשות ע"ס בספר
 זוהר, כי לא לזה כיון ר' אבא ז"ל.

תולדת (קפכ) החיים

עב אווז הטובל (טויכער ענטע)

מיניה דומים הרבה אל הענטש'ע. ונברלים סמנו בזה. אשר דרשום העעלי ומתואר במרצע עקום בראשו בחכה. ומלא שנים דקות על שפתו פניסה.

א אווז הטובל (טויכער גאנו, זעעראבע), הוא קטן מאווז הבית, מעל ערפו תולה לרור נולות יפה, לוארו ממראה ירקרק חרוץ (גאר מין) גבו שחור ובטנו מחתת ירוק (טטראה געלב), ונמלאהו בכל חלקי הארץ; אותם השוכני' בלפון יבואו בחורף למספר חדשים אחדים בגלילותינו, מחיתו מהדגים אשר יתאספו גדוד רב ממינו ויגרשו אותם מלב ימים אל החוף, ומלירים יותר עמדתם בכל פעם עד אשר יקרבו אל פני החוף, אז יעטרו אותם כחלי מחוגה, יתקסקו ויכו כנפיהם על פני המים עד אשר יבהלו המון דגים אלה ולא ידעו לטום, ואז גם האדם הרודה בכל, יתלבב הכן לנגדם במכמורות ומלודות אשר פרח על הדגים, וילודוס לאין מספר, הרבה יותר מאשר הכה ואכל מהם מין העוף הזה. ולאשר הוא רב החוטלת, על כן ישאר האדם מניגע בו ללודו או לירותו, גם כי בשרו טוב טעם.

עג טובל הסכל (ארענע פאסוויי, טויכער)

הרשום קצר הדבק היטב על שפתו. בעור קבוצ אצל סכנרות לחייהם. וברגליהם רק שרש אצי עות כווננו למש'ט.

א הירוע (פאסוויי טויכער), ראשו גבו וזנבו שחורים, בטנו לבן, ורגליו ירוקות (פאגראלי געלב), והוא שיכן ביותר על פני המים, אכן ברעותו ללאת ללכת על פני האדמה, אז יטה גופו - לבעבור כי רגליו יולאות מנקודת הכיבוד - ללכת כמעט זקוף בראשו כהאדם. כבוא לילה ילאו ללון על החוף חוד חגוי הסלעים, או בחפירות אשר יכרו למו באדמה; ולבעבור כי הם סכלי הדעה יקל ללודם או לירות אותם למרבה.

עד אווז השמן (פאסטע גאנו, פינגוין)

מיני משפחה זאת נלבים על קלה גבול מערכת העוף במסילה העוברת למערכת השלישית, השרליס (אמפי בעיו), כנפיהם חסרי עולה, ודומות יותר לספירי הדגים, נולות גופם לא ידמו כ"כ לנולת האר העוף, כי הן קלות רחבות ודבוקות על גופם כהבנית קשקות הדגים, רגליהם עומדות בקלה החורס, ומהלכס מתמוטט וחסר ההדר, גם לא יוכלו לעוף מאומה, אך ימחרו לטוט בחרילות, גופם יללול אז כולו במים ולא יראה ממנו כי אם האר, רגליהם וכנפיהם ישרתו למו לכלי המשוט אשר ישוטו בהם לפעמים כהדגים

מערכת (הפג) העוף

- כהדגים בסנפיריהם - במרחק ק"ג פרסה מן החוף . משכנם על עבר השני
 מקו השוק דרומה , ממרחק ארבעים מעלות הרוחב והלטה , עד גליל ליר
 הדרומי , גם יעלו על אי קרח הנורא אשר שם , כי מרוב שמנס אשר ימלא
 גופם לא ייראו מהקור מאומה . בלכתם יגביחו גופם - למען מלוא נקודת
 הכבוד - קוממיות כהאדם . והם לא יראו מהאדם ולא יעשו ממנו . החובלים
 הנוסעים שמה יכו המזנים מהם במטותיהם למוט , והם יתקוממו נגדם
 בשניהם , יסערו עליהם וינשטום - אם לא יבריחום - במעבה בשרם . מאכלם
 דגים סרענים ושאר חית וימים , והם י"א מינים אשר רובם טובים למאכל , קולם
 דומה לקול האווז .

א בעל המצנפת (געהיבטע פינגוין) , ארכו אמה , גופו ממעל
 שחור ומתחת לבן , מאחורי ראשו לרור כולות
 ממראה ירוק כסיר (העול ועוב) ונקרא ע"כ בשמו . משכנו קרוב לאיי פאלק
 לאנג"ד ; והוא נפלא באשר יוכל להתרומם ולקפוץ חמות אחדים ממעל
 למים , ברוח .

ב הגדול (פאטאגאניטע פינגוין) , הגדול ממיניהם , ארבע אמות ,
 גופו ממעל אמוץ אפל , ומתחת לבן , משני עברי ראשו
 טלואים ירוקי (געלב) גדולים .

ג שרור הרגלים (טווארן סינגע קאפטע פינגוין) , גדול כאוז
 קאן . משכנו קרוב לחוף ראש הקוים טובה , חת
 בליו יאכלו שמה הרבה למעדנים .



תולדת (קפד) החיים

מערכת השלישית

השרצים (מאפה יביעו)

חת שם המפיבי"ע זה, יכללו המוטי העם כל אותם המינים אשר יוכלו לחיות ביבשה וגם במים, ואם כן הדבר, הלא נמלא גם בכל שאר חמש המערכות חיות אשר הם המפיביע"ן, כהיונקים אשר במים, רמסים (איטעקטין) רבים, והטובלים (טויכער) אשר במערכת העוף טו'; אמנם חוקרי הטבע לא כן ידמו, והם יכללו במערכת שם זה רק אותם החיים אשר דמם הרום ובלתי חם, ובמקרה זו יבדלו משתי מערכות הראשונות; ויש להם ריאה (לונגע) להשמיע קול ולשאוף בה הרוח, ועל ידי זה יובדלו גם ממערכת הדגים אשר גם להם דם קר, אפס כי לא ישאפו רוח בכלי הריאה, וע"כ גם קולם לא ישמע; ואלוים ריאת המפיביע"ן לא תהיה במלואה עם ריאת חיי שתי מערכות הראשונות ואינה כ"א כשק מפוח, יתרחב בהמלאו רוח, ויתקלר בהריקו, וזה להם לתועלת לחיות במים מבלי אשר ישאבו רוח זמן רב יותר משוכני מים הראשונים, ככלב הים (רחבבע) והטובלים. דמם לא יחס וע"כ נמלאים קריים באשר נמשח את גופם, אף לא יקר הרבה, וע"כ יוכלו לסבול גם הוים גם קור גדול מבלי אשר ימותו, ובמדינות הקרות זה דרכם להרדם - כמקרה הרבה מהיונקים - במשך ימי החורף, עד שוב האביב אשר יקולם.

גם בזה המה נבדלים מיתרם, באשר חלקי גופם הקשים, ידמו יותר אל צמר תוכי (קנארפלייט) מאשר לעלם, מכסה גוים נבדל ממכסה היונקים והעופות, כי גם שער גם נוטה לא נמלא למו, כ"א עור רך ודק, חלקלק או מכוסה בקשקשים קשים, רבים או מעטים. מראיהם אפל (דוקעל) מלובע אמוץ בכל מעבריו (אבטטויפונגען) ללבע שחרחר ושחור, ואך מעטים המה אשר מראיהם יפה. רובם ישכנו ביבשה כבמים, ומזער מהם לא כוננו כ"א למים. רוב מיני המפיביע"ן ישכנו במסתורי חושך לחים וקטוריים. מראיהם הנתעב, וריח בלוט הנמלא בהרבה מהם, והרסם, או רירם הנובע מצנפם יליבום לחרדת האדם, ולגועל נפשו בהם. - לדעת החוקר הומבאלד יבשו הרבה מיני המפיביע"ן ברירים, וכן יעמו, ויסו את"כ שנית צעת הגשם. ענין שינה נפלאה -

רוב מיניהם יחיו מתולדת החיים כרמסים, תולעים, וגם חיות גדולות, ואך מעטים אשר יחיו את נפשם מהלמחים, ויבלעו שללם שלם מבלי אשר יעמזוהו בראשונה, ולזה יועיל להם רירם בפייהם, אשר ירטיבו אותו בו, והם

מערכת (קפה) השרצים

והם יכולים לרעב גם עת רבה , כי כח מיחס קשור בם מאד ; וכבר בחנו בלב המגן (טילדקרעטע) אחד , אשר חי יותר משלשים יום אחרי אשר סתמו בעדו כל מקום מולא ברוח , ואחד אשר חתכו את ראשו חיה אח' עוד שלשה ועשרים יום , ואחד חיה בלי מאום אוכל שמוכה עשרה חודש ; גם יאריכו שנים הרבה .

רוב מינייהם ימלטו בילים , ויעזבו לחוס השמש אשר יבקע ויוליא לעירייהם , ואך מעטים מהם יולידו חיים . ילודיהם הם שלמים בתארים אשר יתארו בו גם אחרי גדלם , מלבד הפרדעים אשר ימירו תבנית גופם לתארים שונים , עד בואם למצב תארים הנכון ונשחר אתם הפרדעים לטאות (אירעקסין) ונחשים יחליפו את עורם מדי שנה , כי ילאו מהיטן סקלר ודחוק להם ; עם עור חדש אשר גדל תחתיו . והם נפלאים בסגולתם אשר בהכרת מהם אחדים מחלקי גופם , יסובו להלמיחס וגדלם שנית בזמן קלר .

לרוב מינייהם יחסרו כלי נשק ומגן , ואלה לא יחיקו לאדם ובהמה גדולה , ומעטים כהתנים (קרחאדין) ונחש טענק (רינגלאנג) יעזרו בעולם כוחם הרב למאד , ואלה יפגעו גם בהאדם ; ויש אשר להם ארס שורף בפייהם לנקום ולהמית בו , ולא נמלא בשאר מערכות החיים בעלי ארס ממיית כבמיני הסרלים (אמפיבען) הלה . - מיני מערכת זאת נחנקו לסדרים שנים .

סדר הראשון

יכלול משפחות צב המגן (טילדקרעטע) הצפרדע : הלטאה (אירעקסע) אשר לכולם רגלים ארבע . ונקרא ע"ב רוס שים (קריכענדע אמפיבען) .

א צב המגן (טילדקרעטע) [קנג]

מיניה שלשה ושלשים , הדומים בתארים להלב הידוע (קרעטע) , ונבדלים ממנו במכסה קשה קרן הסובב את גופם , ולא יוליאו ממנו כ"א תרבעת

[נגן] הצב , הוא אחד מה' שרלים [ויקרא יא'ל] , וזתרגרו רש"י , פרוי"ט , ורנה"ו כחב שפירש"י כח"י כחוב , פרוי"ט , והוא שם לשכנוי נוסף לחין הקרעטע כלאר סיים דבריו בחומש , שדומה ללפרדע"ו וכן ר"א בתור שזרגס את הלב לחין השילדקרעטע , כחב תחתיו מלת , שילטפרו"ט . - ובגמרא [גדה ע"ג] הביא רש"י ב' לעיב אלו יחד שכתב על הלוח , ובגמרא דמחולא , פרוי"ט והוא לב , ויש שקורין אותו בלע"ז פרוי"ט , וכן בהשכת ע"ו [מ] כחב רש"י , לב הוא כוכריל בלע"ז ודומה ללפרדע"ו והנה מלה זאת לא מלאהי בספרי מילים ללשון לרפת , רק ראה זה הלוח כי הלוח הנקרא בל"א , קרעטע"ן קרוי"ט , נקרא בל' רומי , כורוכיל"ל וכן בהשג' [הדרות פה ופן]

תולדת (קפו) החיים

ארבעת רגליהם זכס וראשם הקטן ע"י נקבים אשר אלל ראשם ואחרם .
 גופם שטוח הרבה ועגול ארוכי (אחייט) ועלם מגן גכס יותר עב ונגבה
 (עוועובט) מאותו אשר מתחת לבטנם , מחוברים שניהם על שפתם מסביב ,
 זמם אשר מגיניהם יפים , ויעשו או יחפאו כס כלים שונים . רוב מיניהם
 ישכנו בארלות החמות , ויותר בין שני אופני ההפוך . הקטנים ממיניהם
 הנמלאים בארלנו יפלו - כיתר המפיביע"י ארלנו - בארדמה למשך כל ימי
 החורף . משפחה זאת היא היחידה במיני מערכתה אשר יחיו נפשם ביוהר
 מהלמחים , ואך לעתים אשר יאכלו גם דגים קטנים רמשים ותולעים ; והס
 שטים במים מהר היטב , אכן על פני הארץ ירמשו בכובד ואך לאט .
 הנקבה תפרה מאד , כי תשרץ מדי שנה כאלף עד י"ב מאות בלים . בחול
 אשר על שפת ימים ונהרות , ושם יתור האדם אחריהם , ימלאום ויאכלום
 למטעמים ואור השמש יחמם אותם ויוליא את ילודיהם החיים שלמים בהארץ ,
 ויאריו שנים הרבה . בפענוזלפאניע"ן מלאו בשנת תק"פ לב המגן אחד
 חי חרות על גבו שנת תע"ד . בשרם בריא וטוב למאכל , ויעניק טובה רבה
 לחובלי הס אשר יאכלום מהם לרוב . משפחה זאת נחלקה לשלשה ראשים .
 א] לבי הס (אעערטיילדקרעטע) אשר מגן גכס מחובר למגן בטנס ע"י
 עלס רך המדביקס יחד . ב] לבי הספר , אשר מגיניהם יחוברו ע"י
 עור . ג] ולבי האדמס אשר יחוברו ע"י עלס קשה .

א צב מירא"ם (ריון טילדקרעטע, זיראס) [קנד] משכנו בימים , והוא הגדול מכל מיני משפחתו , ארכולפעמים ארבע

תמות

השרץ והלפרדע , לענין ספיקות בטומאה , נחבו הרע"ב והר"ש שהשרץ הוא הלב הדומה
 ללפרדע , ויכולין לטעות"א אשר זה יבון ביותר לחין הקרעטע ; וכן תרגם האשכנזי .
 חקר שם לב הוא לדעתו מענין ובטנך לבי , ללבוח בטן , שכן בטן השרץ הזה הוא
 עב מאד ודומה לכלבה , או אולי הוא מענין , ל"ב , הנמלא בדמול"ל [חילוי קדר] . שעיניו
 ליחה וריר" (נייער) היולא זכ מהבשר , כי כן דרך חייים אלה אשר ירטב גופם המיד
 בחין ריר וליחה היולאם חקרבס . ולכן קראתי את מיני השילדקרע"ט הנכללים תחת שם לב
 [עיין הער"א אחר זו] **צב הבגן** . ואולם הרמב"ם בהקדמתו לסדר טהרות נחב
 שאערטונג"א [הוא השילדקרע"ט , הנקרא בל"ר לפת , טארטונג"ע] הוא טהור .
קנר] בת"ב [פ' שמיני פ"ו] ובגמרא [חילוי קפו] . הלב למינהו לרבות הערוד
 [ובת"כ הקוסה' חזר בר , והוא חין הבג מחבור הלב עם הנחש ,
 נדאחר שם בגמרא , ראיתי נחש כרוך על הלב , ליהיט ילא ערוד חביניהם , ובז"ר פ'
 פ"ב במעשה דענה שהביא כלאים נו' חייך שאני צורא לך דבר המזיק נו' וילא מהט
 חזר בר] וכן הגפיליים וסלמנדרא . וכתב המהרש"א בחז"א על זה , אהם הנפילים דקרא
 קאמר הוא קשה להבין דמשהע חקרא דבני אדם גבורים הם ולא שרץ וחין לב" ע"כ .
 ויש גורסין בגמרא , וכן הנפילים"א וכחז בגליון הש"ס שבוה יחיישנ תמימה המהרש"א ,
 ע"כ , ולדעתו חין לאו תמימה רבה , כי הנה באור חלח נפיליים אשר נהקרא [בראשית
 יד , בסדר יג לך] הוא עמו , ענקים וגבורים"א וכן תרגם אונקלוס , גבריא"א ואם כי הונח
 בראשונה על חין האדם , גבור וחזק , יתכן להיות שזשאל אמ"כ גם לשאר מיני צוראים

מערכת (קפז) השרצים

חמות וחלי, רחבו עד כאמחים, ומשקלו כשמונה מאות לטרה. ממגן בצו אשר מראשו שחור ירוקי (טווארז גרינליך) יעשו למו יושבי ארלות אשר בין אופני ההפוך - כי שם ביתו - כלים שונים, מגינים, אשפות החלים ודומיהם. עלמות רגליו הארוכות, ושאר חלקים היולאים מקרבן - אשר ברלותו יאחפם אל ביתו - מכיסים בקסקסים, כגופות הלטאות (חידדקסין) ונחשים רבים. במקום שניו נמצא לו בלחיו עלם קשה וחרין. ויפגשים שם להמונים רוחשים על שפת ותיף ימים, ועל האיים. מחיתם ביותר מסוף הים (ועע. טאנג) ותלעי הקליפה (טאוויירמער) אשר ידוקים בקליפתם הקשה על נקלה ע"י עלמות לחייה' השנוות. כאשר יאכלו חוף המים לשבעה, אז ילאו לרמוש על החוף, ויותר למקום נפל הנהרות (מינדונג), ושמה יארצו אחריהם המון אדם

חוקים [אשר שחח מושאלים כאלה נמצא לאלפים גם בחקרא כמו, לב ימים, עבור הארץ כו] והשאלו ח"ל, לדעתי, אח שם הנפילים לחיני השיל דקר ע"ט, אשר הם כולם גבורים לובשי מגן, ובראשם לב מידא"ס זה, אשר הוא רב כח למלך; כי ישא על גבו משא כמה כבדות, או כחשעה אגדים, וירץ עמם, עד שגם בל' אשכני נקרא - לבעבור רצ גללו ונחו - בשם, ריעענשילדקער"ט, עליהם יכוין הטיב שם חו"ל לקראם לעומת יתר מיני הלב - נפילים, שענינו, גבורים. — וכן חרגם וינתן אח שם כסיל הנמצא בחקרא, שענינו, תחומת כוכבים ידועה, במלת, נפלא"ת ותחומה זו היא הנקראה בל' יוני בשם, אריאל"ן, והיא הלווי"ר בצבנית ענק אשר יספרו עליו בכתבי הבליהם, כי חרד באלהים, ויאשרהו בחבלים [אולי הוא רחל למעשה שחמוצי הכחוב במדרש אביר, שאמרו עליו שהוא הולה בין שמים לארץ, וכן נאמר שם על הבחול' אסטהר שכתובה בככב כיתה] חולה בין הכוכבים, וע"כ נקראה התחומ' הוהת בלה"ק בשם כסיל, שענינו בל'א, דפ"ר גאט"ט לואוע"ה, ובל' ארמי נקרא, נפלא"ת (דער רזע). — והרב החכם מוספי אגה ברואה, שבערך נפלא הביא בערוך הכחוב [איוב לחלא] או מושכות כסיל הפתח, שהרגומו, או אשלי דנגהין נפלי השר"י וכ' המוספי ע"ז פי' בל' יוני עק עז, ונקראו בן כוכבים החשונים ונחשט לא יהלו אורם, ע"כ. והרב רח"ל נחשך אחריו והביא את השם בכתב יוני, נעפעל"י, וכ' שהוא בל'א, נעבלשטער"ן, ע"כ. והוא שניאה גדול, כי לדבריהם נעתיק, אשלי [הבלים] דנגהין [שארירים] נפלי [החוך] חשרי [תפתח], ומה ענין החבלים להאיר חשך, ואיכנה יתורגם מה החקרא, ומושכות כסיל תפתח? וגדולה מוה הלא גם בישעי' [יג"ן] על כחוב, כוכבי השמים וכסיליהם לא יהלו אורם, יתורגם כ"כ, ונפיליהו"ן וארץ חלק הלילח, לא יהלו אורם, אחרי אשר הם כוכבים חשונים חמיד. — ובאמת הגירסא הלכוכ' היא הכחוב' בכל הספרים, ואשלי דנגהין [בל'ה"ח] נפלי חשרי, שענינו, החבלים המושכים ואפסים את הענק תפתח, ומוזן מאשר כחבנו למעלה. — ולב עבזר כי הנפילים (שילדקרעטין) אלה ירחשו גם על היבשה, ע"כ אפורים משום שרץ השורץ על הארץ. — במדרש (ש"ר פ' ט"ו) שהרא' הקב"ה להטה את השרלי' נו' ועזע את היסוב [פי' נענעו וברעדו] והראהו את הלב [פי' שהקריע אליו ע"ז את הלב לראות אותו, כי נתקשה משה, לידוע] ועזע את הימים והראהו את בן הפילים [הוא ט"ס ול"ל את בן הנפילים, כנוסח הח"כ ובגמרא] אשר הוא שכן בימים והראהו שאף הוא טרא באשר ירחש גם על היבשה. — והרב רח"ל נחב, שכן הנפילים הוא הין חולע הקליפ' (מושעל) הנקרא בלשון רומי, נועילוס"ט ושניאחו בזה עיין העד' רכ"ו.

תולדת (רפח) החיים

אדם וחיות לחלפים, ללודס ולחכול את צטרס למעדנים כבשר הענל, וזריא עוד ממנו. זיליו גדולות כזילי האוזן וטובות כ"כ למחלב. ביותר חללח מלאכת לידה הזאה בעת אשר ישרלו זיליהס, כי יעלו על היצבה זלילה להמליטס סס ואזי יפלו הלודים עליהס, יכרתו את רחשס, או יהפכוס בזוטות זגנס אל פני מטה, אשר אז לא יוכלו להושיע למו עוד, וילכדו. - במקומות רבות יסעו זלילה בזניות על פני המיס לשמור את עקבו, וישליכו עליו חנית ברזל כזד האחוז בחבלים, אשר מכבדו ועבור דרך מגינו אל מעבה גופו, וימות.

ב הקיקשי (טיפפנו ט"ה, קאררעטא), מגינו בזנוני ויפה, אשר יקחיהו לכלים זונים. ארכו כשלוש אמות ורחבו שתיס.

משכנו לחוף ימים רבים, ויותר אלל איי אנטיילען, והוא נחשב לאמץ לב יותר משאר מיניו, כשרו לא ייטב למחלב כבשר הרחשון, גם מגינו לא יסולה עוד בשנים אלה בזימים מלפנים. וילודיהו כמשפס הרחשון.

ג העגור (רוכער ט"ק), מראה מגינו ממעל ירוק (געלב) בטלואיס קטנים שחרחרים. והוא מחובר מעשרים ושלס מגינים קטנים עוטרס על שפתו מסביב, ושלס עשרה מגינים המשובלים פנימה בהוך. משכנו בזיראפ"א הדרומי.

ד האיראפ"י (איראסיטע ט"ק), הוא לב הנהר, ארכו עס ראשו וזנבו כחלי אמה, ושח מגינו עגולי ומחובר משלס עשרה מגיני הוך, ועשרים ושמס על שפתו מסביב. מראהו ממעל שחור, ומחת שטוח ומפולל (געטארייטס) שחור וירוק (געלב). משכנו זנהרות ונחלים אשר לאיראפ"א הזלתיקרה, וזיותר על קרקע הזלחת מקליהס. כשרו טוב וערב לחך לוכלו; אפס כי כזד הוא להחלב, ורבים יתפשוהו וישימוהו בכלי מים, ויכלכלוהו סס זלחס, הפוחי אדמה כו'.

ה המצויר (געזאע-ריטע ט' לרקרעטע), הוא לב האדמה, בגודל כף יד האדם. משכנו זיערות הודו המזרחית, מגן גבו שחור זקוים ירוקים (געל) יפים, עוזרים הנה והנה ומהארים המונות זונות, כהמונות הלורות אשר זלמודי הגעאמעטריי. וזרכס סס להחקבן זלילה מונחיס הרבה יחד, נגשים אחד לאחד, כאלו כסה פני האדמה זרלפת עלמות יפות אלה. - יתר מיניה, מאזייש"ע, זומפ"ף, געזעפעלמ"ע, געשנאבעלמ"ע, שריפ"ט, שיי"ק, קויאנ"א, כו'.

ב הצפרדע והצב [קנה] (פראש אונד קרעטע)

נחשבים שניכס למשפחה אחת כוללה כשמונה ושלשים מינים, גופס חלק ורחב זרגלים ארבע, אשר שתיס האחרונות יאריכו יותר מהרשונות.

[קנה] הצפרדע, הוא זנקרא זל"א, פראש"ע, ונקרא זל' ערבי [זחסרון רייס] לפד"ע, וזל' ארמי, אורדעא" ודעת רש"י שאלה הלפרדע

מערכת (קפט) השרצים

מהראשונות : ידיהם כוננו בחלבעות נדללות , וברגליהם יחזרו זא"ז צעור המשוט ; פיהם יפחחו רחב מאד , למען אשר יוכלו לחטוף בנקל הרמשים אשר מהם יחיו , ויכולים כולם ליטב על החורם ורגליהם , צדיהם ובופס זקוף למעלה , ככלב למד ; והם חסרי הזנב . רונם יטבנו על הארץ באגמים . במקום קטורים רעים , ובמים , ומעט ממיניהם יטבנו גם על העלים , וגם אלה ילכו לעתים ידועים לנוח תוך המים , וכן צליהם ומסייהם (ארבען) לא יוכשרו לחיות רק במים . קול הלפרדעים הוא הנשמע יותר מקול יהר מיני מערכת זאת , ולפעמים גם עד מרחק פרסה (אילוע) . בארלות הקרות ילפנו את עלמם מראשית החורף בחורי הארץ , קלערין) , ובמעמקי הבלאת , והם יטבנו ישנים , כהרבה מהיונקים , עד בוא האביב , ואז נשמע קולם ירונו במים , ורשש ינפח עיז מלא בחלבעות . צליהם הן כגרגרים קטנים שחורים , מחוזרות למאות יחד מונחות בבלאת , ביזור קיץ חי בכל אחת , אשר יוליאם השמש בגודל עדשה טגולו וארוך מעט ; והם חז בעלי זנב וחסרי רגלים , מתנועעים במרוץ גדול על פני המים לאכול מכל מיני רמש ולמחיס רכים , ויקראו בשם מסוים (א ארען) , במלכס זה יתריכו לערך עשרה שבועות , ואז יחל ללמות להם מעט מעט רגליהם האחרונות , ובעוד שתי שבועות גם רגליהם הראשונות , ואח"ז יפול מהם כל עוד המסוב עם הזנב , ויבואו בימים אחדים לתאר' הנכון כמראה יולדיהם , ואז ילאו על פני האדמה . גוף הלפרדע ארוך חלק ומזוי (הח סי) , ובטוקיו העלומים יקפץ לפעמים כאמתים בפעם אחד ; חכן גוף הלכ (קרעטע) הוא עב ועגור ללדיו , עלמותיו עבות וקלות מעלמות הלפרדע , עירו הוא כעין יבלות (ווארטליג) קשה מעט ולחמתי (טוייג) , והוא נרפה בכחו יותר מן הראשון . וירמוש יותר מאשר יקפוז .

א צפרדע השרחרר

(ברונע נרא: ארשט) , כיותר מלאת מכל מיני אמזיביע"ן במדינתנו , ונראהו בכל ימי

הקץ מקפץ ביערים רטובים , באחו וגנים , גדלו נבדל לערך שנות חיתו . ומראהו ממעל עלות , שחרחר אפל , וצביר , בלאלים (כאטטיד: גען) שונים . כבוא האביב ילך אל תוך המים להטריץ הם ציליו , ובמלאותו זאת , ישוב אל היבשה . ולא יבוא שמש עוד עד ראשית החורף , אשר אז ישוב שנית לחרוף נרדס ביאורים ונחלים במכרה הבלאת אשר יעשה לו . לעירייהם הקטנים זה דרכם לעלות על פני האדמה אחרי אשר ימטר נשם חם להרטיב פניה , ויקפלו שם על פני ירק דשא מקרוב למולת מים במספר עלום , ומלאת הטם הבלתי יודעים

הקטנים היו ליבת מורים , וענין נוגף בלפרדעים , אינו לשון חיה , רק לשון חכה , ע"כ . אכן דעת האברבנאל והא"ע כי בלפרדע של חלריה ה"ה הלפרדע הגדולה הנקראת בל' ערבי , אלחמס"ח , והוא הקראקאדיל אשר גם ימיית וישחית צבני אדם , שכן השמע ל"י נגיפה וכן אמר דה"ה [הגלים ע"י מ"ה] ערוב ואלכלס ולפרדע ושחיתה . -

תולדת (הצ) החיים

יודעים בראותם אז המון קטנים אלה מקפלים , מקום אשר ימים מלפנים לא ראו , יחרולו למשפט כי מן השמים עם הנשם יחד נפלו אלינו , וכי הרוח ממעל ילד להם את אלה ; אמת הדבר אשר גם זה קרה כי המטיר ה' מן השמים לפרדע רב ; אכן זה היה מאשר נמסכו יחד עם איד מים (וואסער. הדיע) בעבים אל גובה הרוח , ומשם שבו שנית אל הארץ. והוא לנו לתועלת באשר יבער המון רמשים וחומטים (טעקין) , והוא לבדו נאכל משופות רבות כהחסיד , הסלך, הענט"ע כו' ומדגים כמו ההעכ"ט, ומנחשים ; ואף דבר צמה לירא ממנו כי כל רע לא נמלא בו .

ב צפרדע המים הירוק (גרינע וואסער פראט) , הגדול מכל לפרדעי מדינתנו , והוא בבנוי

(העקרינ) על פני גבו , צשפה על עור צטנו מסביב . מראהו ממעל ירוק (גריין) בקוים ירוקי (געל) ופללות שחורות עוזרים עליו , ונבדל מהראשון באשר ישכון המיד צמים , ולא ילא רק לעתים רחוקים חמים על שפת הנהר , וכאשר יקרבו אז אליו ידלג כרגע אל הוך המים . קולו רם ושמע יותר מקול יתר מיניו , ובדרכי חייו והאר מנהגיו ידמה לראשון , והוא טורף לפעמים גם בר אוזות קטנות , [כי ימשכס מהחת למים] ועכברים , ואוכל זרע הדגים ולעיריכם . בלרפת יאודו אותם באגמון (אנגען) לרוב , ומכרום לאכלה , אשר לא יאכלו מהם כ"א חלק אחרים .

ג צפרדע העלה (לויב פראט) , יסומן בזה , אשר אלצעותיו - תחת לפריים - אחוים ביבלות קטנות , אשר על ידם

יוכל להתפשט וליך גם על מקום חלק כזכוכית . והוא קטן מהראשונים , ויפה מהם במראהו , לבשו ממעל כהפית (אפלארין) ומתחת לבטנו לבן , מבין יבנות צטנו טובע מין ליחה , אשר בגולה לעין האדם הצעיר בזה תום רב ; בלעדי זה אין זה כל רע . והוא נבדל באורח חייו מיתר מיניו , באשר ישכון מקלה ירח סיון עד ראשית החורף על העלים ושוכות , ושם יכלכל נפשו מרמשי , וכבוא החורף הליך לו אל בלחת המים , לישן שינתו במתוקה כיתר מיניו . באצבי ישמיע קולו מן המים הדומה לקול הפעמונים , ולא ילא משם עד אשר ישרץ ויראה לאלאי מעיו , ויש אביים אשר יאחזוהו וישימוהו בכלי זכוכית , כי יתצובה לידע העתים בלוחית אשר להם בו . בצרפאלי"ע ומדינות הקרובות לה ; נמלא לפרדעים ממראות שונות יושבים בגיבה על העלים , ומשם ישמיעו קולם כעין זמרת מקלה (קאהר געזאנג) . בין לפרדעי ארלות נכריום נמלא מין אחד בסורינא"ם , אשר ימים מלפנים חשבו , כי הוא בעל זנב , ויקראהו ע"כ בשם צפרדע מוזר (באסטיר פראט) ; ואולם עתה נגלה הדבר כי אינו זנב אמתי , רק אשר יאחר זמן רב מהסר זנב מסובו , יותר משאר הלפרדעים .

מערכת (הצא) השרצים

ד צב הירוע (נעשיינע קרעטע) , לא נמלא יוחר נחעצ ומנועל
 לנפש האדם כמוהו , אשר כמעט יחשוב כמות לו אם

נגע בו מצלי ראות בידיו ; האומנם אין בו מאוס רע , ולשוא נבזה מעשה ידי
 יולר הכל , אשר ללא מחממה מקום גם לחיות השפל הלוא , בזמיומות הכל אשר
 נכחלו בקרבנו בעוד היינו לעיריח לימים , מילדים קטנים מדלגי יחף אשר היו
 כגילנו . הנקבה ממינו תגדל לפעמים ככף יד איש . עורו חלק ורך במשגי .
 מראהו ממעל אמוץ ירוקי (גריליך גרויף) שחור , וירוק שחרחר (ברוינעלז) .
 בקיץ יטכון במקומות רטובים , במערות , מנהרות , מסתורי גנים וחרבות ,
 ובחורף ירד אל המים לישן בהם , אורח כיתר מיניו , ושם יתאחר גם באביב
 עד אשר ישרץ ויזריע זרע ; ואולם סיגנו בעל ארם כאשר ידמו אנשים , גם
 ליגע ולאחוז בו אין לירא מאומה , כי הליחה אשר מסביב גופו לא תרע על
 בשר בריא וטוב . ונמלאם לעתים סגורים בחוף אבנים , ובגזעי העלים
 כו' ; הסבה לזה הוא כי מרכות גופם נקל למו לדחוק ח"ע גם למקום לר ,
 ולחיות הם זמן רב מצלי אשר יחבבו , הם רק ימלאו מעט רוח דרך נקבים
 לרים ועמוקים ; ואך שקר יענו האנשים אשר יאמרו כי יחיו הם למאות שנים .
 חוקר טבעי אחד סגר כשהמניס תוך חבן סירי (גיפס) , ולאחר שמוצה ימים
 מלא ארבעה מהם מהים , ואך שנים נשחרו חיים באשר מלאו לשאוף רוח חדש
 לח , דרך נקבים קטנים ובלתי נראים לעין בשר . איש אנגלי , ארסקה"ט
 שמו , כלכל נפש לב (קרעטע) אחד כשהו ושלשים שנה , בלחמו אשר נתן לו יום
 יום מרמשים , תולעים ופתותי בשר ; ועי"ז מלא מעט מעט אמוץ (לוטריוע) ,
 אל אדונו , עד כי לא ירא ללאת מחורו אשר היה מתחת מדרגת העלים ,
 ולהטות בראשו מול אדונו , לרזום כי יתן אוכל לו . —

ה צב המפוצל (קריי ל קרעטע) , משכנו במנהרות רטובות , חתת

אבנים , ושאר מקומות קטורים לחים ורציים ,
 רבים ימירוהו ויחשכוהו למין אחד עם הראשון , אשר באמת הוא נדלל ממנו .
 באשר הוא קטן גם דק יותר . גבו כמראה זית שחרחר , ביבולת ממראה
 אדמוני עכור , וקו אחד ירוק (נעל) עובר לאחורו ממעל , גרחה לפעמים
 כעיין שתי וערב , ונקרא ע"כ בשמו . לעתים ישמיע קול דממה (רוזשעני)
 כמקון , אשר היה סבה להבילים לפתור אורו בתלומותיהם למבשר רע .
 והוא יתן ריח כורע הסומים (ק.חבו"ך) או כנפירת קנה הרובה (פולווער) כי
 יבעיר , וגם הוא אינו מזיק , כהראשון .

ו צב האש (פיערקרעטע) , הקטן במיני ארלנו . גדלו כלפרדע העלה

ונמלא לרוב באגמים ונהרות , גופו ממעל מכוסה ביבולת
 (ווארטלין) ממראה שחרחר אפל , או אמוץ , ועל בטט ירוק (פיער נעלכ)
 בטלואים ממראה הכלת . משכנו תמיד במים , ולא גראהו על פני ארץ כ"א

תולדת (קצב) החיים

בקץ ציבות מי אבס אשר ישאר רומש על היבשה , וממנו נשמע באביב קול קורא זלת פו"פ ! פו"פ ! אשר בהתערבו עם קול לפרדע העלה , והמית (הורקין) לפרדע המים , עונים חליפות זה אחר זה , ישמע כמערכת שר (קאנלערט) נפלא .

ז צב הסור'נאמי

(סורינאמישע קרעטע, סיסא), משכנו באמעריק"א הדרומי באגמים ומקוה מים : הנקבה ממיצ גדולה כמתלה יותר מלצ הידוע אשר לנו , ומראה מגועל , ראשה קלר בהבנית משולש ורחב יותר מערפה , פתחי פיה עמוקים , גופה השטות ומלא יבלות , הוא מלצעים אפלים (דוקטעל) , ממעל כמראה זית שחורי (חלוינגריליך טווארלברין) , ומתחת ירוק אמולי ; (גרווינגל) אלצעות רגליה הראשונות מחוברות בעור המשוט, ואחוזות בלפרטים . והיא נפלאה בדבר הפרוחה , אשר יסד אלהים בה , כי אחרי אשר המלט הנקבה ציאה , יעלם הזכר על גבה וימרחם ברגליו עליה , ולו ילבה עורה , וינופת נשא למעלה , ונקבי הענור (פארוס לעבער) יתרחבו לתאר חדרים קטנים , אשר בהם יולדו הסמיוס (וארפען) לאחר עת ידוע , ולא יסורו עוד מעל גב אמם , כ"א שם יחיו מרמשי המים אשר יוכל הנותן מחיה לכל בשר , גם להם , עד אשר ישיגו הארס מלא , אז ירדו מחדרי הורחם , ועור אמם תשוב למראה הראשון . הלא גם בזה עינינו הרוחות מעמקי סתרי הכריאה , מדוע אך זו בחר מכונן רבבות ילוריו בחכמה כי יוליא ילדיו על אופן נשגב מדעתנו כזה ; ומה גדל האות מעלילות נפלאים כאלו , לדעת כי יד שלטת ממרומי מעל כוננה כל אלה , כעין הרתוק אחד באחד יתחברו , ואיש איש מהם נכדל בסגולותיו לתכלית - ידוע אך לו לבדו - בשרו נאכל למעדנים מגרי ארלות משכנו . - כעת נגלו עוד שני מינים מהם אשר ידמו בסגולתם אל הפיפ"א .

ח צב הקרני

(נעה זרנטע קרעטע) , היפה מכל מיניו , ויותר בעיניו הגדולות ומשובלות ממראה תכלת אפל , ושחור , ומעליהם יתרוממו למחיס (חויסוואיכסע) עגולים - אשר הם עפעפיו באמת - ממראה ירוק (זרא:גולב) ויתראו לנו משני עברי ראשו כעין קרניים , אשר ע"כ נקרא בשמו . מראה גבו שחרחר ירוק (געולבליך בריון) ועליהם יתוארו טלואים ממראה תכלת (פילעט) , הלבנים על שפתם , מקרוב לקדקרו ואחורו פללות וחברבורות ממראה ירקרק בהיר (ה:לונרין) וכל גופו מכוסה ביבלות חודרים , גופו עב ארוך כחשע אלצעות , ורחב שם , ומסקלו ארבע לטרה . משכנו באמעריק"א הדרומי , ויחיה את נפשו ביתר מיני משפחתו .

ג תנין המעופף (פליגענרע דראכע)

א תנין המעופף (פליגענרע דראכע) , בשנות קדם כאשר בדוא להם חזיונות נוראות , ותמונות מבהילות שונות לפחד

מערכת (קננ) השרצים

לפחד הפוחים, למען יראו את ככליהם, המליאו להם גם תמונה אחת, אשר קראוה בשם 'תנין מעופף', ולאשר נמלאו חת"כ בהודו המזרחית ואפריק"א מין שרץ (אמפיביע) אחד אשר ידמה מעט לתמונה זאת, קראוהו בשמו. והוא מין אחד במשפחתו, דומה בתארו וגדלו להלטאה האמולה (גרויזאע איידעקסע) אשר בארלנו, מאני עברי גבו עור דק פרום, אשר יוכל לפשוט אותם ולקמטם בעור עלמות ונידים רכים אשר בהם; ואולם לא יוכל לעוף על ידם, ולא יעזרונו כ"א אשר לא יפול מענפי העץ, בקפלו עליהם - למען מלוא מחיתו מזובזים ורמזים ז' כשלא נארבע אמות כאחת.

ד הלטאה [קננ] (איידעקסע)

מיניה הם יותר משמונים, הדומים לרוב אל הלטאה הידועה (געטייענע אַיידעקסע) אשר בארלנו. גופם ארוך ודק יותר מגוף הלפרדע, מכוסה בקשקשים דקים כהרבה ממיני הכחש, או חלק וערום (נאקערד), וידוק (פערדינען) מקלחו לעין זנב ארוך, ולכן ארבע רגלים שוות בגדלן. מחית נפשם כוננה להם מתולדת החיים; בגדלים במיניהם מחיות גדולות, והקטנים מרמזים. מהם אשר יחיו תמיד במים, ומהם אשר לעתים או גם תמיד על האדמה ישכנו, ויותר על בעלים. - הבעלים ממיניהם:

א התנים [קננ] (קראקארילוע), הוא הגדול מכל יתר מיניו, וידוע לנו משנים כצירים, דומה בתארו להלטאה, ואורך גופו

יותר

[קננ] הלטאה, נחבו חפראים הראשונים, ליישרד"א בלע"ז [ל'ל לאלערט"א] והיא האיידעקס"ע, וכן אחריהן באהלוה [פיא] זנב הלטאה שהיא חפרנסה; שכן נחלא לה הסגולה הזאת. ויש נחבו שהיא [מדמיון המלים] מין איידעקס"ע הנקרא 'בל' ערבי. אלאחד"א, ובל"א הוא שרץ, שטינקו"ס. הארוך נרבע אמה, ונאכל עם לחשטן חוון גם לשמי רפואה.

[קננ] התנים, עוד מלאו הודעתי בהערה קנ"ב, שהקראקאריל"ל יכונה בשם חניס" נכתוב [יחוקאל כט ג] נכבואח פרעה, התיכיים הגדול הרובץ בחוף יאוריו, ונקרא כן על דבר קולו הדומה לקול נער סופד ומילא אשר כפרו עליו, יעו"ש. וע"כ יאחר בספר מינה [א ח] אעשה חספד נחנים, ובאזוב [ל כט] אה הייתי לחנים. - ונקרא גם בשם **לויחן**, [אשר הוא כנרדף לשם חנים] נכבוא [איוב ט בה] חמור לויחן בהכה נו' אשר כולו סובב הולך [בדרך חפשא] על הקראקאריל"ל, וכן בחללים [עריג] אחה בקעת ראשי תיכיים, אהה ללח ראשי לויחן. ומה בנתי לפרש נחוב אחד באזוב [ג ז] יקבואו אורריוס העתידים עורר לויחן"א אשר אין פוהר אוחו היטב; יש יבארו מלח לויחן מענין, לוייה והזרה"ה ויש יאמר כי ענינו, הספד וקינה" ויבאו ראיה חסידותלמי; ולדעתי הדבר פשוט שענין הכתוב הוא: יקבואו אורריוס בעתידים עורר [חפשא] לויחן [קראקעלין קלאג], והוא האר לקינה והספד רב, על דרך, אעשה חספד נחנים, כי הוא היה דמות [בילד] הקינה וההספד, וחומר הנסמך, אשר היה מלאנו פעמים רבות בחי"ך, כמו [ישע נ א] וארבעי אשי עכבים, שענינו

תולדת (קצר) - החיים

עתה מחמסה עשר חמות : משכנו בילדור-מזרים (ייל-האוס), וגם בשאר
 נהרות אפריק"ה הגדולים. מראה עורו ממעל בחרחר כהה, קשה וקרני
 (הארנאטריט) אשר לא יעבידנו כדור קהם רובה, ונתלק לרצועים קטנים ע"י
 קוים שחורים עונרים לחרט ונרחבו, אשר מכל רבוע יהרומם כעין גגנון אחד
 כ"כ מרובע, עומדים בשדרות מידיו ברחשנות עד קנה גבנו, מלדיו אשר
 ירך עורו מעט מראה ירוק לבן (וייס געבלירך) - וגבו ארוך מכל גופו, ולו
 נח רב בו להפיל גם את האדם על ידו במכה אחת לחרץ. לפרא ידיו חמסה,
 וברגליו ארבעה, והחמור בעור המשובע. לשובו כנחת בשר חסר עורקים, ושניו
 הן חזקות ועגולות, במספר לי עד ל"ו, דומות בהארן לשני המגרה. בשר
 ערפו הוא מדגים והאר חיות אשר יארב להם חלל שפת הנהרות; כאשר
 ישחה יראה גבו גם ראשו ממעל למים. וירוך היטב גם על האדמה במרחק
 לא רב מן הנהר; אפס כי לא יוכל לסבוב ולהפוך ראשו ימין או שמאל, אם
 לא אשר יספוך כל גופו עמו, ועל דרך זה נקל להמלט ממנו, כאשר יטה הירדף
 ללכת עקלקלה. קולו הדומה במעט לשלגת הארי לא ישמע רק בלינה ולעמים
 רחוקים; מדבר קול בני ומספר דומה לקול נער, אשר יחשו לו בשנים מלפנים,
 בלתי מכוון מהרבה מחקר הטבע האחרונים; האומנם לרוב העמים הסופרים
 הקדמונים פליאות ומעליים על החיין הזה, גם פחדו ורחמתו הגדילו הרבה
 יותר מאשר הוא, במקום משכנו במזרים העליונה כי הוא נמלא לפעמים יסן
 על-חוף הנהר ועל חיי חול אשר הם, ומחמסו הולכים פעליקתק"ע ושפת
 עופות המים מבלי אשר יראו מעט [קנח]. - שוכני ארעות אלו ירחלו למו
 בנהר ע"ל עם נעריהם הקטנים בלי פחד, וכן עשה גם חכם אחד לרפאי,
 כי הוא ירא על הרוב את האדם ובורח ממנו, וביותר בראותו חבורת אנשים
 הולכים יחד; ואולם גם זה יקרה לעמים אשר יבלע את האדם, או ינאוך
 אחד מחלקי גופו; ופעם אחד נשך פני אשה מזרים, אשר ירדה לשאוב מים
 להצחקן און שומעו. גם ייראו שמה לנסוע באתיה קטנה על פני הנהר, כי
 והפכה לפעמים על פניה, ויפיל רוב אדם אשר בה. הנקבה תמלט שנים
 או שלשה פעמים בשנה, בכל פעם כעשרים בילים, הגדולים יותר מבילת
 האיש [וכס טובים למאכל, אפס כי יריחו כעין הביזח"ס] ותטמנס בחול, אשר
 חום השמש יגמור בעדם במשך חדש ימים להוליא את ילדיהם, הגדולים או
 באורך ארבע, וגם קטנים חלם לא יסכן לכבשם ולהכניעם, וכבר בחטו ונסו
 ללמדם

[יין ענבים, ואני חפלה, ת' [אוש] חפלה. - והוא אלו חלות חיים ולו יתן גם לשאר
 חיות ים גדולים, כדגים ונחשים. - יש חפרים חלת אקרובות אשר במרחל [ביב ענ]
 ופי' רש"י לפרע, [מזחיון החלים] לחן קראקאדיל"ל זה. -
 [קנח] על דעתו כיון גם החמל דני-אליהו לענין כפלה זה, בלחרו עם [ח"א פיין] ח"א
 לפרע; לפור שיש בו דיע, בשעה שהעופות למאין ונאים לשחות אומר
 להסבוב ונח ואל סיראוי, אשר לנאור' נראים סדורי' האלה כורים; והוא בלחמ
 הפלטי יולר בראשית, הנקרא בשם, אל דענא -]

מערכת (קצה) השרצים

ללמד שצעות ארבע, חבלי חובלת, כי לא נכענו, וגם הכול לא יאצו לו.
 הבוס מבייחם נאכלים בחמלת ה' מהאיכנימאין [קנמ] וכן לשיריהם אשר
 יולדו נטרפים למרבה גם לפי יולדיהם - הכושים יחלנו בשרם כבשר העגל
 למעדרים - למיכהו

תנים ההודי (נאניו קראקאריל, גיפילא), מסכת ביהודי המזרחים בנסר
 באנג'יו, ארבו שש אמות, ונפלא בזה אשר האר פיו
 יאריך בדמיון חרטום העוף, שני הם במספר ל' - ל"ו (אנינו נורא להאדם
 כהרששו, גם כי יחשב למיכהו)

תנים האמערקאנ'י (גיפילא, אוליגאטר), מסכת ביהדות אמעריק"א
 הדרומי, ואז לכך קסן הרבה מתנים האלרי, גם

אופו עגול וחלק יותר ממש; מספר שני ל"ח - מ"ב, זעל ראשי כמסרק דומה
 לשני המגרה. במקומות ידועים מנהרות אמעריק"א נמלכה רומשים במספר
 דב, ויותר בעת אשר חוס הסמש יבש אנמים ובלאת רבות, וליקיים להתקבץ
 והרבה מהם במקום אחד, אשר אז גם אחד את משנהו יטרופו; ויבחר יותר

ב' המבשר (עראניערער, ווארנאייקעס, ווארנאליטער), מסכת

ביהדות משכן השנים (קראקאריל), ארבו עד שלש אמות וחלי. מראשו ממעל

כמראה עפר (טוארל כרוין) וממחת לבטנו טלוח שחור ולבן. מחיהו מלטאות

קטנות, ביצי עופות דגים. בקראקאריל והקיימאין הם אויביו הגדולים,

אשר בקרבו חל הנסרות לבקש מדינה, ויזין למות בתו על הרוב, כי יפול

סוף לשתיים; ואולם הוא נסור גפשו מהסגמטר, ובראותו חוסס מרחק

יבהל ויחג בקולו הדומה לקול חליל (פייטע), והיה לאות בשורה גם לבני

אדם הסולטים שמה מקרוב, לחכות ממכל זה ולדעת להשמר ממנו - גם

[קנמן בערוך] ערך בלכית הביא הנמרח [שבת ע"ג] אימת כל בית על לויחן. ופי'

הערוך שהוא לג קטן טמא נכנס בפיו של לויחן. וכחב ע"ז הרב רמ"ל

וולי נראה שהוא חין עכבר, וכמו שחרכנו, איכנימאין, והקדמונים ספרו כי אימתו

על הלויחן הנקרא קראקאריל, ע"כ. [ובן רמיהו להחכם בנאכר"ט, שהביא בשם חכם

אחד בצור זה] והוא שנייה, כי אם הערוך לא הביא פה רק את שם כלבים

האזכר בשבת, הלא נזכרו לברר את כל הלוח כלכית הנמלחים בש"ס כידוע

במ' [אילין ע"ג] כלכית בללפס הוי, [עיי' לב'ג] לפטין ליר דגים בבזיוח, אם

כל בית אמת שופסח בו נו' [בנמרח שלנו כחוב בכל מקוהות אלה, כל בית] וגם

למקומות אלה כיון היטב הערוך לאמר: כי הוא לג קטן טמא; וכן הבדרמ"ל שעתק שם

כלכית לחץ האיכנימאין, מה ענינו לליר דגים או בללפס, ואולי נעלם מחרכנו בעת היות

שנמלא עוד הלוח כלכית בש"ס בלעדי הכחוב בשבת - הוהנס לדעה נראה לאמר

שהכלמית הנזכר בש"ס הוא דג ס' הור קטן, [ואשר בחולץ הוא חן טמא דומה לו]

מבני בר' והרש"א, כי אפי הרוחה לו דחיון רבעס חלח בלכיר [אשר לא הובא

בערוך] כנמלחה בירושלמי [טריס פ"ג] אשר שם הוא בודאירג ס' הור קטן, ע"ש -

תולדות (קצו) רד"מ

זו חממתך אלהים נורא ; ועל ידי מבשר זה , מבשר גדול פשוטך ולדקתך בקבל רב .

ג לענואין , גדלו ממדות טויות, מחלי אמה עד שלש צאריך , ראשו גדול , שטוח מלמעלה (זו ואשען געריקסט) משני עבריו , מחלשותיו שטוחות ומתחת לוארו - הרחב כשק - כעין משרק מקשקשים ארוכים נלבים זקוף בשדרות , מקדקרו ועד זנבו ממטל יעבור כ"כ משרק אחד מקשקשים נלבים כשני המסור . משכנו באפריק"א אוי"א ואמטריק"א , על האדמה או על העלים , ולפעמי' גם במים אשר יתכה בהם בכבדות . טוכני ארלות ההם דולקים אחריו וילודכו , או יהרנו אותו בחבולות , למען יאכלו את בשרו הטוב . נשיכתו מכאבת אך לא תרסי .

ד כאמעלעאין [קס] , הנפלא בלבד עורו המשחטה , גדלו מרבע עד חלי אמה , ראשו מזה (קאמטיג) וחדוד בקלסו לשוע ארוך ומודבק (קאעברייט) אשר ילוד בו - בהוליוו אותו ויעמדו עליו - פרמטיס (אינטעסטי) כי יודבקו מבלי אשר יוכלו לברוח . עיניו גדולות ויפות נוולות כזהב , אשר ילטשם עין אחת מבטח לעבר זה , והשנית לעבר אחר , ויביט לפעמים באחת לשתי מעל , בעוד השנית לופה מטה . משכנו בארלות הסמות מאוי"א אפריק"א ואמטריק"א על עלים גבוהים , ונמלא לעתים גם בספרד הדרומי . והוא עלל מאב , אשר יעמוד לפעמים כשני שעות על מקום אחד - צפיו פחות ולשנוי תולה מטה - במסמר נטוע , מבלי אשר יתנועע ואח"כ בהליבו רגלו אחת ללכת , לא יריס עוד השנית מרבע טעה , כמתיעך בדבר , הילך ; אם לא . - לאשר ישאף בקרבו לפעמים רוח רב , ויתראה כעוף לבה ופוח , היתה סבה לחשוב בשנים מלפנים אשר מחיחו מן הרוח ואולם

[קס] **בנמרא** [פיהרדיו קס] . צענין חיבת נח שספר שם צנו , האי זיקתא לא הוי ידע אבא חמי אכלה ; יומא חד הוי יחיבוקא פאלי רומחא , נפלא חולעהא חניה , אכלה , חנאן והילך הוי גביל לה חירא , כי מחלע אכלה , ע"כ . הערוך בערך זיקתא לא צאר את המלה הזאת , וכחב המוספי ע"י , ולי נראה שהוא מין חיה שאפת רוח , ויש כותבים שהיא נוגת מן הרוח , כי חרגוס רוח , זיקא" ע"כ . ולא ידע לקרוא בשם את החיה הזאת , כדרכו בכל מקום לצאר היטב . והרב רמ"ל כתב על זה , אייץ טה"ר . כי לא ידע איזו היא . - ולדעתי הכוונה בלחי ספק למין שרץ זה , אשר עליו דמו בשנים מקדם - לאשר ישאף בקרבו לפעמים רוח רב - שמחיתו מן הרוח , ככתוב בספר ; וכן יקרא כל' פולאני"א עד היום בשם , וויאטר"א זשי"ל . - לעתה נכונה היטב את דברי אגדה זו , האי זיקתא לא הוי ידע אבא חמי אכלה" . כי באשר לא היו חולעים המליים לפניו לא אכלה תלומה [כי היא החמינים היכולים למיזע עם רבה בלי אוכל] ולאשר היה פיה פחות חמיד , ומלאה את בטנה רוח , כדרכה , השב גם נח שמחיתה מן הרוח , וע"כ לא דאג בעבודה , יומא חד נפלה חולעהא [אשר הם מחיח נפשה באמה] ואכלה" או ידע נח אגם לה נכון לתח חולעים כלשאר מיני חיות רבות כו' . - לדעת המכס באכאר"ט הוא רחנשמת שגשגלים הכתוב בחורב , ונקרא קנ על דבר אשר יג שם

מערכת (קצו) השרצים

ואולם באמת מאכלנו מרמשים ורמותם אשר ילודם בלשוננו, וע"כ ילמדוהו שמה
 כעת לשבת בבית האדם, למען בער הרמשים מבתיכם. - והוא נפלא בלשנו
 אשר מוסדו האמתי הוא אמוץ ירוקי (גרייליך גרויה), אכן לעתים, ויותר
 כאשר יקלוף, ישוגף מראה עורו לירוק עשבי (גרוין) ירוק גפרית (געל) ושחור
 חליפות, אשר כפי הכרחה יולד זאת ע"י מי המרה (גאלוע) כשגלחים מקרבה
 חולה; אמנם הארון זאק"ק יאמת ספור הקדמונים אשר אמרו: כי יחלוף לבצע
 עורו למראה הדבר הלבב כנגדו, כגליון (טפיל), כי בחמו בהיותו בסוריגה"ם
 אשר באמעריק"א וראהו ציטבו על העלים היה מראהו ירוק כעשב, וברדהו
 משם על הגזע החליפו לשחרחר כהה (דוגלבריון), וכן נסכו אחרי אשר הובא
 לביתו, כי הוסיפו על מחסה הגשם (רעגן טירעט) ירוק (גרוין) והיה גם
 מראהו ירוק, ובשבתו על הארץ הפך מראהו לשחרחר. בשרו נאכל עם
 בגלילות אחדים.

ה השממית [קסא] (דער געקא), גופו ארוך כחלי אמה, עב
 ונגלמי (פלוזם), ומכוסה ציבולות (ווארסלען) הרבה.
 מראהו כעין הפנינים (פערל גרויה) או אמוץ אדמוני, ועל גבו ובזנונים קטנים
 אחדים. משכנו בהודו ומזרחית ואייה, ברוב ארלות אפריק"א, ובאיטאלי"א
 הדרומית; בחורי עץ נרקב ושאר מסתורים לחים. כל עוד ייבש פני האדמה
 לא יתראה לאור עינינו, אכן אחרי אשר ימטר וירד הגשם, אז ילא ונראה
 לעין. מהלכו כעלל ונרפה, ומאכלו נמלים ושאר רמשים. גם יאהב לבוא
 להגנב צמעות האדם. נשיכתו ארסי, וממית בה, אם לא יחתך מקום
 נשיכתו, כרגע. גם הליחה הטובעת מבין אלצעו' רגליו היא מקור מות לטועמי,
 והיה באכול האדם מן התבואה אורז וקמח אשר עבר עליהם הגעק"א, והשאר
 אחר מדרך רגליו ליחא א, ישא בשרו אח"כ תחלואים עלומים, ולפעמים
 אחריתו המות, ונקרא בשמו געק"א, על דבר קולו אשר ישמיע בהסתנות
 בעתים

[קסא] השממית, כלם אה הרג' ירושלמי. **סכמירא** ונחלא נחוב [בסי"ן]
 גם בחקרא [משלי ל כה ארבעה הם קטני ארץ והם חכמים
 חוכמים וגו' שחמית זידים חפשוהו היא בבינלי חלך. ויפורש היטב על מין הגעק"א,
 אשר גם כי שנוא הוא להאדם ורולה לחפשו ולהרגו, בכל זאת הוא חכם יודע להתגב
 עם בסתר אל חדרי מושב האדם, וגם בבינלי טלך, וכן כ' מבאר נולרי אחד. וגם העחק
 היוני, סטעלי"א, יכוון להחין בזה שהיה נקרא כן בשנות קדם. והרב רח"ל
 בערך אקמחא העתיק את השממית [מלמיון המלים] למין הנקרא בלשון רומי
 סימיי"א, והוא הקוף (אפעט) ויבקש לו עור גם מהחרגוס שחרגמו, אקמחא
 באמרו שיחאר את מין האפעט"ע הכולך לפעמים גם בקומה ללבה; וזה אינו חשני פנים,
 האחד, שהקוף איננו חקטני ארץ, כי הלא מהם גדולים כהאדם ויותר; והשני, כי לא
 יחין שחשוער וחשוב ערך חמתו עם חכמה שאר מיני חיות קטנות כהשפן והנחלים,
 כי לו דעת וחכמה הרבה יותר מהם, ואין לו עמיהם כמעט שום דמיון. [וגם החכם
 באנאר"ט נחב על שם אקמחא שהוא אחד חמיני אחפייצ"ע] ורש"י נחב [שבת ע'
 סחמית אייראלי"א בלעז' בלי"א שפינ"ע.

בתולדת (קצח) החיים

בעתים, הדומה למלה זאת. **ו' הסלמנדר' [קסב]**, רבים צמיני לטאות קטנות וקראו בשם סלמנדר; אכן פה ידובר מאותו הנקרה גם בשם

מאל'ד, או **ערד מאל'ד**. אורך גופו כרבע אמה, גולמי ועב מעט. מראהו ממעל שחור כפחם, בחברצורות אדומות כחש (החך פייער ראטה) ומתחת לבטני לזן ירוק כנפרית (נעל) או שחרחר. משכנו באיראפ"ה הדרומי כו' גחה ללני עלים במקום רטוב ולח, ומהלכו לאט (ליינע) - מדלת העם יחשבוכו לרב הארס; וכי גם בעברו על יד האדם הלכה ותנפח ממנו, [אחד כזה דמו עליו גם מתקרים רבים בימים מקדם]; אולם באמה לא ירע מאומה, כיבר לטאות מדינתינו.

ז' סלמנדר' האגס (וואסע סלמנדר), גדול כהרשון. מראהו צפון ממעל שחרחר, ומתחת ברוד (ווייס בויג).

ח' סלמנדר' המים (וויסער סלמנדר), גדול ועב מהם. מראהו ממעל ירוק עשב שמורי, ומתחת שחור ולחוב. **ה' סלמנדר'**

[קסב] סלמנדרא, התנשמה [שזאליס] חרגס ירושלמי, סלמנדרא' [ובערוך וכן בצומט הפרג' אשר לפנינו לא נחלא כן] וואולס בגמ' משמע שהנשמה איכנו הסלמנדרא' דכא בחולין [קבין] מרביץ ליה למיכא דלכ. - בת"כ [פ' שמיני פ"ו] ובגמרא שם, כשהיה ר' עקיבא הגיע לפסוק והלכ למיכנו, אחד מה רבו העשירי ה' - יש לך בריות גדולות בים, ויש לך נו' ציבצה, יש לך בריות גדולות באור [כחז רש"י], הוא הסלמנדר' הנולד מן האור נו', וקיס ליה לר"ע דמיכא דלכ הוא נו', ובסוף חגיג' אמרין ח"מ אין אור של גהינם שולטת בו ק"ו הסלמנדרא' שחולדה האש הוא נו', ובסנהדרין [פג'] על חוקיא, ששכחו אמו סלמנדרא' [ופי' רש"י], סלמנדרא' חיה קטנה שזאלה מתנוד שהאש צוער בו שבע שנים, ובמדרש שמה [פי' יו] ועוה אתה תבאש וקראכו אתה סלמנדרא'. ויש האבש דתנו העיוו להכויב דברי חז"ל, בחשבס שנוכח חז"ל, בשם סלמנדרא' היה למין הכחוב בספר; וק בחז המוספי, בלש' יוני מין שרץ וחשמה הקדמונים אמרו מה שאמרו, אך האמת כי מפני גמחו וקרירותו אינו נכזה כ"ל אחר זמן רב ע"כ. ועוד רבים נחווה כחזו כן. - ולדעתי עשו בזה, כי לא להסלמנדרא' כהחוב בספר כווננו חז"ל, דהא אחר ר' עקיבא עליו, של אור אלהל יולא לאורי חיד תת' והסלמנדרא' היה בלא הוא חי לרוב באור, והיחכן שלא ראוהו פעם אחד חי; רק כוונתו למין אחר אשר חולדתו באמת מן האש, כדברי רש"י ו"ל אשר הבאתי, כי לא הלכו בזה פלגרים האלה וחס כחובים בילמדנו [פ' וישב] ו"ל, בריות הגלות באור, וזו הסלמנדרא', כילד הגנין שטושן המוכיח, כשהן מסיקין את הכבשן ו' ימים וז' לילות רזופים [אולי היה גיר' רש"י ו' שנים] וילא תשס בריות נו', והבריות קורין אותה סלמנדרא', והסך מדמה אין האור שולט בו, ע"כ. יחכן שקראו אח"כ בשנוח קדם גם את המין הכחוב בספר מאשר ידמה במגולתו מעט לסלמנדר האש, בשם סלמנדרא'; וחז"ל ודבריהם אמת. - וראיתי להרב בעל ערבי הכתוב שכח אשר גם אונקלס שחרגס את התנשמה, אשיותא' כיון כ"כ למין הסלמנדרא', וקראו בשם אשיותא' לבעבור שחולדתו מן האש, ולא ידעתי איכנה יבאר את האשיות אשר בגמרא [פ"ק י:]: לדין את האשיות ואת העכברים - ששם הוא גדלי מין שרץ חי באויר.

מערכת (קצט) השרצים

ט הלמאה הידועה (ב' נעמינע היידעקסע) גמלאה בכל ארלות

איראפ"א בגדים יערים שדות ואחו. ארכה כפמית אמה, ומראה אמוך, בשני קוים סקרחורים על גבה, ונראתה ביותר אחרי אשר יגעיר גשם חם, תרוך סנה וסנה. הסקבה תמלט בליה במים וסח ילאו ילדיה. וזאת נקחת לרפאות מחלות ופלעים ידועים.

י הרוקה (י' נמינע היידעקסע, טערינגער) ארכה כרביעית

המה ויותר. נאום ויפה במראה. גבה ירוק כעשב, ועל ללעומיה עלוף שחור וסחחר. בטניה ירוק לבנה (בעלוב ויים) או ממראה נחמה, זנבה בארוך ואחיו בטבעות מקשקשים חדים הוא קל להצק כאשר יעלרו אורה בו; אפם כי יגדל וילאח בעת קלר טיית. מסבני באיראפ"א הבלתי קרה ובמדינות אחדות באוי"א, מהחם סליד (אזאס) נעלים הסוגני על פני תרץ. והיא מהירה לרוץ מאד אשר כבד להצדיק אחרית ולהשיגה. מחיכה מרמשים ולפרדעים קאנים, גם סחרוף לטאות קאנית מצינה, וגמלאם לפעמים כאשר גהרנגה עוד סיים בקרבה. הסקבה תמלט ביניה ממראה לבן עכור, טוללות בחבבת ליל. כעת סמליאו מצינה רפאות סעלה לחלטים אחרים מסוכנים, ויותר למחלת הרעם, באשר יתכן להצלה לבלוע נחח מגנה; אחרי אשר יחתך את ראשה. על אופן רקות ידוע.

יא למאת באוילסקי, ארכה ג' רבע אמה, ועל ראשה כעין

משרק קבוב זנבה, וכן על גבה ועבור פ"כ כעין משרק עד חלי זנבה. גופה מנוסה בקשקשים דקים נקודים ממראה לבן. משפנה בארלות היות על בעלים, אשר תנחר עליהם מבל לבד ע"י אשר תנפח משרק ראשה והיה לה לעזר פעין הסנף, וכן תחזה גם במים ע"י עור משרק זה. מאבלה רמשים וזבובים טי.

יב סטינקן"ס, היא מין לטאה סלנבת על מעברה בעבורם משפחה

סלעמות למשפחה הנחשים. רגליה קלרות מאד, ובל גופה סלבן כסוף מנוסה בקשקשים, כדג [קסג]. משכנה בארלות השמנת כמלרס

[קסג] כאשר חדתי חלך אשר על הראש [פ' אלו טריפוס] כתב ישבים שרצו דג

אחד הנקרא סטינקן"ס מארנו"ס, והוא סס החוח, והרוקמים חרעי פעולות להוליו הארם חמנו, ויש לו שררה וראשו רחב, זנב יש לו קשקשים על כל מין [אז] לו שום סנפיר, רק יש לו ר' רגלים רגלי דהמה, ושאל רופא אחד איך חרית האורה כלל [בסימני טהרם הדגים] אשר על ידו נוכל לאכל סס החוח; והשיב לו שאפשר שהוא מין מורכב אחד קבלת חול' נו' ע"כ. והארינו בזה גם הפירוש, והשלח עיי"ש. - ודרעתי איך כאל שאלה וקדויה כלל, כי גם מין הש טינקו"ס זה [כל יחד מינו] אינו ככלל מאותה ככלל, אחרת תאכלו מכל אשר במים. כי הוא שונן על פני הארמה, גם כיוסעה במים היטיב [אשר זאת היחה לסבה בשנים חלפנים, לחשוב אואן לחולת המים, ולקראו בשמו] וככלל הרבה מהדגים בזנבין גופו, ושללי הריחה אשר לו,

תולדת (ר) החיים

כמלרי וערב בו מקרוב לנכרות מים אשר חדע גם לשחות בהם כיטב ; בשנים
מלפנים [וגם כעת בזרלות המלאה] חשבה לרפאות העלה רבה , לחזק
כח המוליד , וגם לשאר מחלות .

סדר השני

יבלול

בקרבו כל משפחות מיני הנחש , ולאשר הם חסרי כלי התנועה ,
רגלים או סנפיר ; כ"א יזחלו על גחונם בתבנית בליס (וועלון .
פאראיג) מהר מאד , נקראש ע"כ בכלל בשם זוחלים (טוייבענרע) , מפחח
פיהם עמוק , וגרונם יכול להתרחב בלרנס עד מאד . מסביב לחייהם פנימה
שנים דקים אשר ישרתו להם לאחוז ולחצוף שללם בס , אך לא לטחון ולהדק ,
כי שלם יבלעו בשר זבחם , לשונם הארוך תקוע בזנבו (פוטראל) כחלק לשנים
ומתנועע מהר הנהינה ; ואולם אשר ידמו רבים כי בו יפרוש וידקור (סטעבן)
הוא דבר לא יתכן , כי הוא רך הבשר . חוקרי זמנינו מלאו בזנסונם כי לשונם
זה לא יועיל למו לטעום אכלם אף לא להשמיע קולם , רק הוא להם לעזר חוש
החשש , כהקרניס (פיההערנער) אשר בראש רמשים רבים . מתחת לשון רבים
ממיני הנחש נמלא שנים קטנות מתנועעות וחלולות , ומתחחס עורק (ריויע)
קטן מלא ארס , והיס בששכס בשניהם , ע"י אשר ידחקום בבשר הנשך , יפתח
העורקי אשר מתחחס , ויה ארסו אל תוך פלע הנשך . גופם מכוסה במנינים
(טילרע) או קשקשים קשים בקרן וטנונים מקליהם , מגודל ותארים שונים ,
אשר על ידם יוכלו להתרומם ולעלות על העלים . והם שומעים כיטב גם כי
לא נראה למו כלי האוזן כלשאר החיים . הנחשים יפשיטו מדי שנה עורם
הישן אשר יילך להם בו , וימלאו תמורתו - באשר גדל תחתיו - עור חדש ויפה
לערך מדתם . מחימם מחיות קטנות וגדולות אשר יפלו עליהם בערמה . מהם
אשר יתליטו בליס , ומהם יולידו חיים . מעונתם במחבואים ומסתורים בין
עלי הים , בזרלות בלתי חמות ילפטו למו בחורף במערום עפר , וירדמו כן
עד האביב . וגם אחרי אשר קיללו כי ישביע עפר לחמם , עוד כלי
ערמתם לא נלקחה מאתם , וקלים הם להתלמד לרקוד ולעשות כל אשר
בכחם , ממנחשים (גויקלער) אשר יכניעום , ויראו אותם לט , מבינים לאשר
ירדמו

אף שכל גופו מכוסה בקשקשים כמוהם , והוא בודאי מין שרץ , וחמ"ל וכלייהם אחת .
לודקים לכל מחבונן בס . ונקרא בל' ערבי . אלאלד"ח . וכבר נחבתי בהער' קכ"ז
שלדעת חכם אחד , הוא [מדמיון המלים] דלטאה הכתובה בחורה ; ואנכי אדמה
לחגנם בו אח סס הברוח [ייקיא יא ל] ויקרא כן על דבר סגולתו הגדולה אשר יחסו לו
לאחזן פעולות ותאוות המוליד , ככתוב בספר , כי זה נקרא בלה"ק בשם כח' ככתוב
[ביאשית פ"ג] כמי וראשית אוני . או סולי הוא [אם חנינו מין הלטאה , והכח אשר
בחורה] מין בניתא רבי כרבא , אשר בדחמ"ל [סבות טו:] שאמרוהו משום שרץ
השורץ בו כאשר כתבו החס' , דג הנמלא בחמרישה , עיי"ש . ואין להאריך .

מערכת (רא) השמים

ירחון למו בלוחות חלילים (פתייען) בי יתלנו לפניהם ; ואלה לא יראו
 מארסם , כי יודעים כמה פעולות נעלמות אשר על ידם יאסרו אותם לבלתי
 ידעו להם , וזכיר יקחום לרוח מן השדות וישחקו בהם , וזמנים עלי ראשם
 סובבים את ידיה' וגופם , וכמה רבות יעשו עמם , ששבע פחדים לעין רואם
 ותמחון דעת למחקרי הטבע גדולים . אשר כמה ראו בן בעיניהם מנחשים
 עושים במלרים ובסודו , מבלי אשר יבינו לשפוט בטבלם , מה זאת -

נחש הצלצול (קלמסער טאמנע)

מינייה חמשה , הןקראים בשם זה , על דבר קולם ללול אשר ימיינו
 בראתם מרחוק דבר אשר יחפלו להשיגו ולנשכו , והוא נעשה ע"י
 עלמות קטנות וקטנות המחזירות מקלה זבם . אשר יועשים או וידפקום זה
 בזה , והיה הקול הוא לקול מבשר לאוון הסולכים , אם כהמה אם איש ידעו
 לבדו כי בנפשו הוא ; הפס כי בעת גשמים גרוח קטורי ולח לא ישמע שיטב
 קול ללול הלוה , והוא נקל מבלי ראות להדבק מהם ולבוא בפי שאלו רגעים
 אחדים . והם מולידים חיים , לפעמים גם שבעים מכת אחד . וכדלם
 משפחה זאת גם בלשר להם קשקשים על בטנם ומתחת לזבם .

א נחש הפלצות (געמייע קלמסער טאמנע , סויער טאמנע) , ערך

גדלו כשלוש אמות ועביו כזרוע איש . מראה
 עורו ירוק כנפרים לבן ותחרת ברוד (ברויכבוט) בטלואים שחורים בלתי
 שיים בתארם בעור כולם , על גבו יעבור קו ארוך מנוסא (ערהאבן) . משכנו
 באמעריקא מקרוב למעינות ונפרות מים , אורכ בין סנכי הער . לבשר
 זכרו ארנבות מיני עכבר עופות ולפרדעים אשר יור , כי לא יוכל לרלוק
 אחריהם . יצוים מקדם דמו כי מצט עיט הגורא הפיל את מיני החיות
 בשגעון ובלאות אשר הם בעלמם יעשו ויתקרבו אליו ; אולם חוקרי הטבע
 האחרונים הדסו בנסיגותיהם משפט זה , רק יתולו אשר או בערמה יארוכ
 לחפוט הללו , או כי יענו המינים קטנים ההם להתקרב לשמע קול ללולו .
 והוא לא ירע לאדם אם לא כאשר יתגר בו , כי אז יתגולל כנבל (טזראו)
 פתייען) יללל בזבזו , ינפח בטנו , ואת ראשו יעט הנה והנה , מביט בעינים
 מללות כלפידים מקלפו , וכה יתגולל כחך עד גשתו אל בשר זכרו האדם הנוה
 וינשכו בטניו לזכר עילא לו . שני אלה עומדות בלתי העליון שנוטות ונעקשות
 מעט , הפלע אשר יפלע בס תבליב בראשונה כמדקרת קיץ , ואחר זה כרבע
 חפול עליו חל ורעדה , וקדחת קרה הסמר בשרו , מקים הפלע יושא
 בתחילה בשאת (געט וולוסט) מעט מעט , ומשם יוסיף להתרחב גם על פני
 יתר גופו , וקמרי רגעים אחדים - אם לא יחשו ברפאות חשלה מפלט לו -
 הא פני המות . בשטו פעמים אחדים ביום אחד לא תזיק עוד נשיכתו הרבה

תולדת (רב) החיים

ביום ההוא , כאשר לא חזק גס צימי החורף ; וגם צננו האדם ונעלו לא יעלו צעד ארסו מלעבור אל בשרו ; ומה נפלא הדבר אשר החזיר , עופות הטורפות , וגם האדם [הנעלה , האיראפ"י] אוללים שם את בשרו מבלי אשר יכאז להם , ויסילה עעמו בטעם דב אל"ל טוב מאד . **זה** קנים אחדים מאז נסו בפאריו"ז את נחש הללול , כי הנישו לו בראשונה כלב אחד אשר נשכו וימת לרבע השעה , השני אשר קרבו לפניו מה מגשיפתו במשך שעות שהים , והשלישי אשר נשכו שב אחר חלי טעה - אחרי אשר התהפך והתנועע מכאזו - אל חימו בראשונה , ובוה הסבו את ההרגל להנחש ההוא אשר נלחץ לנשך את עלמו , וימת אחרי חמישים השעה ; והכלב אשר חלל את"כ מבשרו לא נפגע מאומה ; האדון פיק"א ראה את נחש הפללות וישב במערתו עם האריבהאר"ץ ואת הכאמעלאין עם לב הארץ (ערך טירקרעטע) וישבים בלחיים מבטון , כאשר הסלימו שלם עולם ביניהם . למינהו : האלם (רער טאוואיער) .

הנחש הענק (ריוענטלאנגע)

כוללת כעשרה מינים , הנסמנים בצירסות (קאויען) שתיים ויללות מקלה אחורס , אשר כפי הנהגת ישרתו למו לאחת ולהחזיק בצד על ים , ונקראים בשם זה לצבור כי הם הגדולים מכל יתר מיני הנחש - נאנים בעלי ארס .

א נחש המלך

(קעניגס אבנאטס אלאנגע , באא) ארסו בעשר צד חמשה עשר חמה , ועצו בשוק ח"ש , מראהו טלול מירוק גפרית או שחרחר יפה . פשטו בהודו אפריק"א ואמעריק"א הדרומי , ונקרא שם בשם , אמצרון ; ואותו עבדו רוב הדינים בשנים מלפנים , וגם עתה] ונמלא ביותר מקרוב לנהרות ומקום מים , על העלים או על הארץ , מקום אשר שם יעברו חיות רבות לבאים חילות כוי למען יצברו למאס ; עליהם יפול ממארבו , ואשר יתפוש ויהיה לו לשלל , יחבקהו מסביב עד כי יתק וידוק מבנה עלמותיו כרבע . [מלפנים ספרו כי לא יטעם מבשר זכאו עד אשר ישחוו בראשונה עם רירו (גייער) ואחר יאכל ; ואולם חוקרי זשינו לא יקומו הדבר הזה] ואחרי מלאתו בטע לשבעה מבלי אשר יוכל להתנועע , יעלו לעצים הגמלים (טעראיסו) בלפו פיו נאזניו וימיתוהו . באפריק"א יאכלו את בשרו ואת עורו יתלו למו לעדיים . אגרות ענגלאב"ד אחת הובילה מהודן את הנחש הלוה , ארבו היה שמונה חמה והקף גופו ב' רבע חמה , מונח בחדר חוק ובלור , וסגור בלחן טפל הניעה מעשה רשת ושכבה . העו (זייע) אשר נדחק לו לאכלה תוך הפסת הזה , כרנע עברו על המפתח פנימה , עוד רחק ממקום משכב הנחש , החל לעיך בקול נהי והמים , כאלו רעה מרחוק אמת קלו הטרא , וכל זאת הלך בעלמו , הלך וקרצ אל פני שאלו . ראשית

מערכת (ד) השרצים

מצט הענק עליו נדמה, כאלו יצואו לא יחפץ צו; אכן כרגע הסעודה בקרבנו
 דומה אחר; ויחל להכניע, כרים ראשו צפועים צוערות הביט אל מערכת
 צפוע; אשר רחפו עלמותיו מפחד כעלה צרוח; שלח לטונו ויחזרו צרבע
 צרבלו הראשונה ויפלוה; ופתאום הקיפוהו בגופו; צמירות; נפלה מסביב
 סביב לו; על אולם נבו בחוף; למען יגדל כמו להדקו סיטוב; מבלי אשר עזב
 עזן את רגלו מפיו; והעו הזה לא נח מלשאיב; אך מדי עת יורה נרפס וחלש;
 ולרגעים טיט ילא נפשו וימת; בכל זאת לא עזבו מחזיקו עוד פשעה אחרי
 זאת; ואלו ידב מחצו ויחל למוץ. דמו בראשונה; [צפתחו מרחצויהו נרפס
 צשו בקרבנו ארום] ו אחיב בלע את כל שללו עם קרניו ועלמותיו צאחד אל
 גופו; ואלה הרחיבו מקום מעברם בקרבנו מאל; עד כי דמו אשר יבקע עודו
 מפולשים, ויתרעמל הצבולו עלמות שללעות; גם כיהדיקס בראשונה משעט
 צטינו החדות; אז אחרי משך צ' שעות וטליט מדי עברו כל חלקי הטו דרך גרזנו
 אל מרחצו צפטס הצולל טיט פחצלי המלחים (ספיראלה זיאני) וינת לו על תצטיט
 זה טצועות ארבע; ואלו נחמו לגעו אשר למחלל פיהו; אשר התנהג עמו כמספט
 הראשון; הנתח הוא מח אח"כ בדרך קרוב לטוף ראש הקוס; וכעת יוצאו
 לפעמים ממיטם לתרפיה; הגשם מהדור הוא נבדל במקריס סרבה
 מהמחטריקא; בצראזיני"ע נמלא מין נחש ענק אשר צטכנו בין העשבים
 הצבועים; ותרפה נכוע עץ תמר מונח; ויתחזק לעמים בקלה זצבו אל אבן
 או עץ נלכ; וע"ז יסלך עלמו כחן אל זבח טרפו. למינהו: בעל ראש

החלב (הגרים קפסו באח) קנייפער בני יתרו
 הצפע (קסד) (למסערי) קטקטו
 סיניה כמאה ושבעים; ונכמנו בזה אשר אין להם פנינים רק על בטנם; וקטקטים
 להם סתחת לונכם.

א צפע העגיר (רינו לאסטר) כוא היותר נמלא אללנו ציערים,
 ארבו כאמה וחלי; ועציו כעבי אלבע. מרחק
 קטקטו

[קסד] הצפע הנה חלואו בחקרא שמוח הרבה אשר בהם נקרא הגורש; פחן;
 חנין; אפעה; שפיפין; ושרף; והלעות; חלום
 צמאר שמוח אלה למיניה; ואכני צמרחי לחרונם צמחר צעוטיס; מבלי אשר אביט
 את פעוטה; כי רפיס הם; ובאדר"כ פ' ל"ט; שעה שמוח נקרא הנחש; שרף; חנין;
 לפעוטי; אפעה; עכאוב; ולא יקולחי לדעה מדוע לא חצבו גם את שם פחן ושפיפון;
 אשר גם המה חיי נחש. — ההפון [ישעיה לר טו] חרונות קופרא; כסרגוס שם
 ק 17 ד; וא"כ [לפי אשר בארנו לעיל בהער' ל"א], יחורגם למין הנקרא; שטאלשזויין;
 אפס כי לא יובן הנקרא; אשר יחארנו לחטיל ציליס [שם] שם קנהה ק 17 ו החלט
 ובקעה וגו'; והשטאלשזויין הוא מוליד חיים וחינק; וע"כ חרנמו חכ"א למין נחש
 הנקרא; פפ"ל טלאנג"ע; שכן הורחא שם ק 17 בלשון ארמי ענין; ללוג וחרוץ חכר*
 שמתדלג על כהרים, חרנמו, חקפו* ונמלא כוח גם במדרש.

תולדות (רב) החיים י"ב

קקשו סדקים ממעל ירוק עשני ותכלת שחור (בואו מווארלוך) ותחת
 לצטט חבלת שחור אפל , מלדו בחרות לבנות , ותלוא אחד ירוק בנפרית
 מטברי זואר בזכר , ולכן מטברי זואר הנקבה גראה כעין העניל , וע"כ נקרא
 בשמו . ימים מלפנים כאשר מלטה אדמת השכטן יערים גדולים ורחבי ידים ,
 מאלאו אז בהם גם נחשים גדולים ועצים ממיין הזו , אשר זאת היה סבס
 לספיר נשים בזקנות מהבילות מהליגד ונוואור"ם ומלתמות הרטטטער עמסה
 והוא הינו בעל חרס , ויכול לשוס צטט חלבע על פיו , ולת יזק מאומה .
 מעונתו במחלות עפר אשר מחת לעלים , ויכלכל נפשו עמשים ולפרדעים
 אשר ילודם במים בזכלי ערמקו , מעכברים וגם עופוס . בחורף יחבבה
 במאורתו מחת לענפים דקים ועלים , ושם ישכב מרדס כל ימי החורף ועד
 כנקבס תמלט . השכלות בילים מחזברים זה לזה בליחה : במקום מורת עמס
 מסחה לעלים וערמות השפה , ותעצום להשמש אשר יחמם ויוליא ילדים ,
 וכס ירחשו לפעמים דרך פי אנשים אל פוד בטנס , ושם ימוו גם יורעו זרע .

ב צפע הירוע (וע"ייע אטטער) כי מינים רבים ממשתתה זאת

יקראו בהם אטטער"ר] חרבו חלי חמה עה
 חמה , גופו עניל וזכה בעוביו מרחבו - כמהוחר בעין לב (הערלעארוויג) -
 ועד קלבו אשר הוא חדוד מעט : מרחבו המוך או שחרר והער , ועל ראשו
 טלוא אחד ממראה שחרר בהמונת לב , במשכנו ומחירו דמה להראשון , שני
 מלאות חרס אשר יסוך בהם בהמה וגם חרס אסינהרה או יגע בו , ה"שך
 ממנו ימחר לקשר היטב ממעל לפלעו , למנוע דס המקום הזה מלעלות לשאר
 גופו , וחת דס השחמם ויליא בזכלי המך (קרעפן) גם יחכל מלח נאטטער
 סנעטה במלכה רקוח מגוף נחשים חלה , ורפא לו . והוא נמלא ביותר במקום
 חרס , ומוליד חיים .

ג נחש הנחוישת (קופטער זואנע , טוויילטע נאטטער קרייל

הסטער) , חרכו קרבע או שליס חמה , ועביו
 פחלי עובי חלבע , ראשו טטוח ועגולי בזילה , וליחרו דק , עביו טוב על פני
 כל גופו מלבד קלבו אשר ידוק מעט . מרחבו ממעל המוך (ראסט גרויה) , ועל
 ראשו כשני חלי טבעות שחורים , כזה () בחורף גבו בחוד יענור קו אחד
 ממראה שחרר , ומלדו כ"כ נקודים ממראהו . במשכנו ברוב מדינות
 חיראפ"ח במקומות לחים ורטובים ביערות , דרכי חירו דמה להראשונים
 והוא יותר חרסו גם מהשני , כי נשיכו - חס לת ימחרו להמליח לה מרפא
 ברגע - חוביל לחדרי מות צטט מבלי אשר השפה . בהרץ טוויילין אשר שם
 כמלחה לרוב , ישרהו למו לרפאות הסוך באשר ירחלו תת הפלע עד מהרה
 בקומץ חס עם חמאה , וזה שנים אחדים מאו טשך שמה ממנו נער ח' בחלבעו
 בקמן ולת מברו לרפאותו בשעה ראונה , וימת ליום השליש חתרי אשר נרקבו
 ונפלו ממנו חלבעות שמים .

ועל פי חוקי הטבע , יתקיימו חוקי הטבע , ויחיהו חיים .

מערכת (רה) השדעים

ד צפע השחור (טווארלע אכטער / חייבויטע פ' עטר) מראה
 שחור או חמוץ שחור, מסיבב לשפתיו מלא שחור
 ולבן, והוא כ"כ רב הארס.

ה צפע המצרי (עניטטיטע פ' עטר), ממט עבר הכוללים בשנים מלפני
 את הרופח הטריה"ק, וגם עתה יפלאו את הנזיר
 הנעשה ממט לעור נעמי העור ספסם ולרעה, ויותר לרפיון הבחות; האומנם
 גם לפני הרלט ישרהו כ"כ הרבה להעלות הלו.

ו השפיפון (ועהארנטע נאטטער), משכנו במדברו חול אשר באפריק"א
 והארצ"ע, ארבו אמה עד ששה אמות, ממטל לעיניו שלי
 למחיס (הערשארזאני) קטים בעין קרנים, ומראהו ירוק (ברויל זעלב).
 והוא בעל ארס; ארס כי לא בכל עת יתה חסון נשיכהו, לפעמים ימות
 הנשך ממנו לרנעים אחדים, ולפעמים יותר חי מבלי מארס נוק, אשר מזה
 נלמוד דעה כי לא ימלא בו חמיד ארס ממת הכוה, וכי לעמים יוריקו ולא
 ישאר בקרבו מארס; והוא על דרך זה ילדו הפנחסים בארלות הנגב את
 הנחשים הארסיים, ויתנו לזבעם בפיכס מבלי נוק; כי בלתי ספק נתנו לו
 בראשונה מטפחת או שאר דבר - אחרי אשר החגרו בו - בפיו, אשר בנשכו
 חפלים אלה, כוליו או ארסו, ואיננו בקרבו עוד.

ז הפתן (ברילעטלאנגע), משפט ארבו כשלי אמות, ועבין מרוב
 ארס, לזע עורו על הרוב חמוץ אדמוני, ומעטים אשר הם
 ממראה ירוק (געבליך) או לבן, מאחרי לו ארו כוה משום מלבע אחר
 בחבנית זכוכית בתי גייסיס (ברילעט) וע"ב נקרא בשמו, כאשר יתגדו
 בו ותבער ארס חמוץ, יתרחב מקום החבנית שלו, נעופו יבזיה למעלה; בפיו
 ערוך לנחש מקום חפלו, יירוז עליו כחץ וינשכו; וכוה מסוכן בארסו יותר
 מארס כל החיים, ולא יאחר מות מבוא אחרי זה כ"א רנעים אחדים, אם
 לא כי יקרימו כרנע רפואה בטוחה ומועילה; וגם הרפואה היותר טובה עור
 השאיר אחריה מכת הסרטן (קרעבוע) מבלי אשר ינקה מכל ארסו. העבבר
 איכיימחין ילודו ויאכלנו כולנו חמים מבלי אשר יוזק, והוא יאבד או כת
 ארסו באכר יתערב עם הרוק ואשר משקים הנמלאים בנוף הנחש פנימה.
 משכנו במדינת החמות באפריק"א, ובבדו המזרחית, הסודיים יקרימו תוח
 עת מאל, וכל הטנע בו עתה דמו ברהשו; כאשר יעידו ע"ז ספורים שונים
 מוסעי ארלות מזרח: המנחשים (גויקאטר) ילמדו שם לרקוד ולהתהפך סביב
 וסביב בתמועות שונות, לקול אוחות החליל (פפ"יע) אשר יחללו לפניו, וישארכו
 כן בחיבה קטנה מבים לבית להרעות זאת בעד אגרות כסף.

ח נחש החיק (פאחא נאטטער / יונגער זאאנע), מראה לבן
 כשג בפללות שמורת עוברות עקלחון (יוקויר),
 והוא נעים ויפה, ולא ירע מאומה. משכנו בקרן המזרחית אשר שם יתאבד
 נשים

תולדות (רו) החיים

כנשים על חיהם להקר בופם , גם לשחק בו . מחמתו מוזבזבים ורמשים , נחש למינה , נחש ההוקף (חשפן נחשטער) , הברוד (כונטע נחשטער) , נחש החול (ואנד נחשטער) , נחש הרשת (נעטן נחשטער) כו' .

נחש הקשקשים [קסה] (טופפנו . אמל . טלאנען)

סינידה דם חסרי פנינים ברא מבוסים בקשקשים על פני כל גופם . ואינם בעלי איש עיניהם קטנות . ומחיתם פרמשים אשר יצורו למו . והם נרדמים בחורף .

א בעל ד' רגלים (פירט סיגע טיט) , ארכו אמה ושביו כעבי אלבע ולו ארבע רגלים קלרום באלבעות קמס ולפרנים , שמים

[קסה] הערוך בערך פלייחא הביא כי על האנקה [יירא יא ל] שהיא אחת מת שר' , הרנס ירו' פלייחא חוויא , וכן בילמדנו [פ' בלק] לו יש חרב ביל ונו' , משל לרופא שהלך לרפאות בלשונו לשוך נחש , ראה פלייחא חוויא [ו' גיר' בערוך] ובילמדנו שלפני כחוז, האנקה אחת החמיל אבקש חקל להרגוה , לחמו לו אי אחת יכול לישול, והאריך אחת הדולה לרפאות בלשון נשך נחש , ע"כ לשון הערוך בהוספת דברי בילמדנו . וכח ע"ז הרב ד' ח' , שלדעתו הוא המין הקקרא בל"א , שופפענשלאנג"כ הכחוב פה , באחרו כי חלפ , פלייחא הוראה בלשון יוני . קקשים [וחוויא הוא , נחש בלשון ארמי , ע"כ , ושנאמו רבה ביה , כי בלעדי אשר אינו לפי חוק דקדוק ארמי כי ה' לר' לכתב חוויא פלייחא , המתואר לפי החול , כדוע ; עוד נעלמה חמוה הלכה ערובה , כי יכל הנחשים הם עהורים , רחב"ס פ"ד מהלכת אצות העומאות , והוא תח"כ ומס"ס [פריחה ד' : סד"א חן דלויחריבי לטומאה כו' נחש דלא אחרבי לטומאה כו' . הרי שאין ללל טומאה בנחשים . - עוד כחז בהערה זו כי לראה לו לחמה שהגירסא , פליח חוויא והיא כחיה הקקרא , פאנגאלי"ן , [מערכת היונקים משפחה ל"א] אשר כל גופה חמוסה בקשקשים , וגם זה לא יבט פיעז תחמת כחה טעמים . - הא' , כי חחשטענדדריס בילמדנו אשר הביא לחבל אח החיים הוא , ראה פלייחא חוויא משתע שהוא חיה חלויה בחוב , והפאנגאלי"ן בלחי נחלא רק על אי פארמאוי"ן אשר בהודו המזרחית , לא בראה ארלוס . - הב' , חיה זה אשר התפללו : לוו אי אחת יכול לישול" ואיככה יעלכג בידים אחרי כי היא חללה על כל גופה קקשים חדים אשר לא ינקק כל הוגע בה , כי יפלעוה , [ומהוכחה זו יש לי לברר גם אשר האנקה אינכה האוי"על , כי גם הוא חלל קנאים חדים כו' עיין הער' ל"א] . - הג' , מה זה הק"ו , לוו אי אחת יכול לישול והאריך אחת יכול לרפאות נשך נחש" מה ענין זה ליה ? אח הפאנגאלי"ן לא יכול ואח נשך הנחש ירפא בלשון , וגם תהרואח אשר הוכחתי לעיל הערה ל"א שהאנקס אינכה האוי"על , ע"כ , הלא חסם עלמס יסחר גם השפטו . אשר האנקה היא הפאנגאלי"ן . והנראה לדעתי שהאנקה ופלייחא חוויא . הוא מין חיה קטנה נעימה ידועה להם , אשר דרכה לבקע ולאכול נחשים ארסיים , כי חלפ פלייחא עיניה , בקוע נחשו" , כמו [ב"ב קס] פלייחא וחיה , ויבואר פלייחא חוויא , חבקעת הנחשים" וייראו הנחשים לקח אחת פן יש על רגליה מעט ארס מהנחשים וידבק בדם . ועתה כבין היסב החלל בדברי המדרש שהרופא הלך לרפאות נשך נחש בלשון , בלתי ספק כי לא יירא חרס הנחש כלום , והחמיל לבקש חקל לברוג אח הפלייחא חוויא , ע"כ ששע היטב ואחרו לו אי אחת יכול לישול , כי ירא אחת אולי לבקב בזה ע"ט מן החרס , ואיככה ירפא בלשון נשך נחש .

מצרכת (פהו) והשדעים

שמים מקרוב לחאשו ; וסמים מקלה זכבו , אשר ע"צ לא יוכל לרמוז צפטה , כח

ב בעל ברגלים . (לודיה חייב ט"ט) . אשר לו רק ב' רגלים .

קלות באלבמות שמים עומדות אלל אחורו , מראהו טלוז ירוק (גריז) ואלדוס , זיס מהס אשר מראהו זכבו שחרחרס , וזכבו ירוק כגפרית . משכנו זכודו המזרחית .

ג נחש העור [קסו] (כליידע טוייכע , ברול טלאנגע) . ארבע כחלי

אמה ובחיראפ"ל הכדומית כחלל גס משמים או שלם קאמוס ; גופו עגולי , וירוק אלל זכבו , מראהו עמעל דמוני , מרע"ל זכב' ופל

זכבו שחור . משכנו זיערים אשר ימים אום גקשו מרמסס וחולעים . והוא מוליד חיים , כאשר יקגרו זו , און אך יגעו בו ברפון עם איוה דבר , וקשק

גופו כחבן ריבקע לנתחיים רבים . [קסו] זלויז מרס . י יתר מרעה . המלוא : (געפאקסט ט"ט) , הקרבי , (געזאמטע זיט) . במזן המלך . (קעניגס-זיד) כ"י

נחש העגילים (רינגעל טלאנגען)

מיניה אינם מכוסים זעל גופם בקשקשים או סנינים . (ט"רע) כי אם הם טקשים בעגילים (רינגעלן) רבים בלתי קשים . סוככים את גבם . וגם זכבם . אחיות מרמשים וחיות קטנות . ואין להם ארס .

א הלבן (ווייסע רייט) , אורך גופו מוקף ברכ"נ עגילים , ועל זכבו ט"ז . מראהו זכב' , ויש גם מהס אשר מראהו דמוני , אל

ירוק (געבליד) ארבע ג' רבע אמה (עצו כעני אלבע . משכנו באזעריוק"א . השחור

[קסו] החומט [יקרא י"ל] כחב רש"י , ליחל"ה , [ליחמא"ן , בל' לרפח] (זעקע) ונחברכה"ו זכאורו על זה , שהוא הנקרא בל"א , בלינד"ע שליכ"ע .

וכן הדפיסו חוך דבתי רש"י , וגם האשכנזי העתיק , בלינד"ע שליכ"ע . ולא ידעתי מה ענין הבלינד"ע שליכ"ע הכסומן בכל ספרי מדרש חלים (וערטער ביטער) בחין נחשוה , להלימה"ה שחב רש"י ; וחלילה שיכוון רש"י ז"ל לחת"ה , כי הבלינד"ע שליכ"ע שהוא מין נחש זומא פהור , כאשר בררתי ב"הע"ל שלפני זו .

[קסז] דרעתי יכון לפרש כוונת הכחוב [ההלים ט"ז] , כפל אשח בל חו שח" בחין נחש העור זה , ונקרא בשמו , **נפל אש"י** , על דבר טולחו הואח .

אשר אך כנוע איש בו יבקע לחתיכות קלרונ , ככחוב בספר [אשר ע"כ נקרא בלשון אשכנז גם בשם , זרוכשלאכנ"ע , ויחורגס , כפל אשח , דע"ר שיקקע"ן לערפאללע"ר . כי מלח אשח ענינה , חתיכה וגורה" כאשר כחלל דחמ"ל [מנהרין קח] א ש ש י ו ח של זרול , שזאורו , חתיכות" , וכן גם בחקרא כחוב זעיי"ן [שה"ש ה יד] העיו ע שח אן שענינו , חתיכה] כל מה שחש . כי הוא חסור לאין עינים , ונקרא ע"כ גם בשאר לשונות בשם , נחש העור" .

התולדות (רח) החיים

ב השחור (סווארלע רייט) מכניז גופו סני מרות ענילים, וועל

זכנו שלטים, ארבו כחלי אמה ועביו כעביו אלבע קטן.

משכנו בלמעריק"ם ובהודו כמורחית.

נחש המים (וואסער טלאטען) קומט ארויס אונטן

מינה הם שובני מים, וערב נמצא למו זנב שמוח ורקוע. כתבנית המשוח לשחות

ונומצא במשפחה זאת מינים ארובים מאד [קסח]

א הנרגורי (נעקערטע ווייט), משכנו על אינאו"ם במעמקי הנהר,

ארסו חזק וממית.

ב בעל שתי הצבעים (זווייטארביגע ווייט), הוא כ"כ בעל ארס

משכנו בים הסקט (סטילער זעער)

האפטייט"ן אוכלים את בשרו.

[קסח] כבר בלרחי בהערה נ"ב, כי אחד מבורח רתנין הוא גם למין נחש גדול,

וזינור נחש המים, עיי"ש

הדברים הם באים (עליון) באינם יא, בישראלים בענין אצל סופרים מאד ידועים

בזה, וכן באים ספר הכשרה סופרים, שיטת דברי ספר (עליון) סופרים

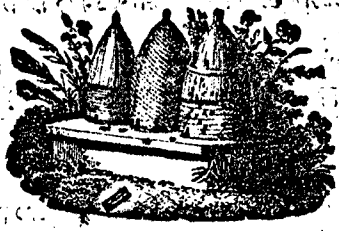
הוא בזה אצל רובם, רובם רחוק משלמים

הוא בזה אצל רובם, רובם רחוק משלמים

הוא בזה אצל רובם, רובם רחוק משלמים

הוא בזה אצל רובם, רובם רחוק משלמים

הוא בזה אצל רובם, רובם רחוק משלמים



הוא בזה אצל רובם, רובם רחוק משלמים

הוא בזה אצל רובם, רובם רחוק משלמים

הוא בזה אצל רובם, רובם רחוק משלמים

הוא בזה אצל רובם, רובם רחוק משלמים

הוא בזה אצל רובם, רובם רחוק משלמים

הוא בזה אצל רובם, רובם רחוק משלמים

הוא בזה אצל רובם, רובם רחוק משלמים

הוא בזה אצל רובם, רובם רחוק משלמים

הוא בזה אצל רובם, רובם רחוק משלמים

הוא בזה אצל רובם, רובם רחוק משלמים

מערכת הרביעית

הרגים (פסע)

משפחות מערכת זאת משולח הרבה בחתרי החילון ומבנה גופם הפנימי משלש מערכות הראשיות, ובנקלה נוכל ע"כ לדעק להבדלים מהם; תאר גופם כוון בחכמה לערך מקום משכנם, ועור תצטעה דמם הדום וקר כדם השרליים (אמפיביען) אפם כי לא ישלפו רוח ע"י כלי הריאה כמוהם, דק ע"י אונזים (קמיון, קיערון) וריקו הרוח אשר שלפו בשיהם. האונזים האלה הם בתבנים עליים (בלוטעערוי) בצפילי צבר דק כעין גולה דבוק עליהם, ומונחים תחת הקסקטים הגדולים ועגולים אשר בלדי ראשם בתאר חלי לבנה, הנקראים מכסה האונזים (קיאעני רעקו), מנבד הדגים התנוכיים (קארפול פוטע) אשר להם אלל האונזים גם ככבנים הריאה אשר להראשונים. מקום משכן כל מיני מערכת זאת הוא במים. מבסם אבר לא יוכלו לחיות כ"א במים המנוחים, ויש אשר לא יסוּתו רק בבהרום ונתנים מחוקי המים, ורבים מהם ישכנו גם בשניהם. רובם ימותו צעם קלר אחרי יולדות מן המים, ומעטים אשר יסוּתו עת רב גם בלעדס, ויחולו לפעמים מעלמם מהרות משכנם על האדמה הקרובה להם.

מכסה רובם הוא מקשקשים בתארים שניים, מוגזחים זה על זה כרעפי הגנות, גללים לקנחק, ימעטים, כדגים הסקוויים, מוגזים במגניים (יידע) מעלמות דקות מתנצרות על כל מפרצי גופם, ועליהם גומחים בעין קוליס או כנבנוים קטנים על מקומות שונים. ככלים אשר על ידם יעשו גופם אל מקום חפלה, הם הספיריים (פלאססען) אשר לגדוהם, המטוים בשמות לפי מקום עמדתם, ספיר החזה, הוא אשר מקרוב לראשם; ספיר הבטן; ספיר האחר, מקלה בטלם קרוב לזנבם; ספיר הגב חוטו אשר על גבם; וספיר הזנב. הספירים האלה עשויים מעלמות דקות ורבות, מטוים בשם קליים (סטראהוען) ומקוברים זה לזה ע"י עור פרום, ולפי דססר הקלים האלה יבדילו חוקרי הטבע מיני המשפחות זה מזה. מלבד הספירים נמצא לרובם עוד כלי אחר הנור פנימה אשר יועיל להם למחירת הטענתם, והוא הנקרא בשם מפרוח המשוט (טויובלווע) מחובר אל קיבהם, אשר יוכלו להרחיבו, וזו יתרוממו מעלה על פני המים, ולקלרו וזו ירדו מטה מטה לפי ערך הרחבו והקלרו. לאשר יחסר להדגים כלי הריאה ע"כ גם קיליס לא ישמע, וגם כי נשמע ממעטים קול דממה חין זאת כ"ז ע"י מכסה האונזים באשר יפתחו ויסגרו. רבים מדגני הים יסעו לעמים ידועים אל מקומות אחרים בימים, או יעלו אלמי נהרות רחוק מהחופים

תולדות (דריב) אהרן הכהן

אשכנז קלפוי . והוא מחדשן הטוב בשפתיו כעגולות בכל אשר ימלא , עד כי
 יוכל להרים על ידו אהן כהדבק בו . כבד כהלש פעמים ממקלו , מבלי אשר
 יעזובו . בשרו הטוב נאכל למעדרים מעשרי ארץ . וגם אומו ימלחו
 בוישמוהו למחורס .

בני דני האכעז

הם בעלרים סינים . אשר רובם נודעים בסגולותיהם השונים ונפלאים . גופם שומח .
 פרדם בראשם מחרח . ובצוארם חמשה נקבי דרוח . והם יתחברו זכר ונקבה ארת
 כיוניקים . וימלישו בוידים ממראה עפר (טווארלברין) בקליפה בעלת קצוות ארבע
 (סרטיטלינג) . הנקראים בשם הכוב . עכ ברוי הים . משכנם בויסיף .

א המחריר (ליסער ריכע ; הרומנס סיט) . אשר לו סגולה כלי
 העלעקטרישטיט . גופו עס ראשו יחד עגול כקערה
 שטוח ותלך , מראהו ממעל שחרחר ולבן בחמשה טלולים שזורים עגולים ,
 ובעט . ככרוב הדגים - לבן . משקלו ער עשרים לטרה . כאשר יחסיש
 אדם בו במקום קרוב לראשו , תאחזו פתאום מבת המדה (טואג) כמעשה
 כלי העלעקטרישטיט , וסוסיף או תמטע המדה הולח לערך אומץ וגודל
 הדג , כל אשר ירפה כח דג הוא יאבד מעט מעט גם סגולתו , ובאומו חלש
 גם היא ממנה . ואלו יטולים לאחזו בזנבו כי אז לא תחלה פטילת המדה
 מלוחם . הסגולה היא מושבה בכלי מטיח לוח זנוף הדג . אשר זה יחסה
 מפקח שואיו , כי לא יוכלו ליגע בן מבלי אשר יפתו , גם יחריד על דה
 הדגים הקטנים לידם פיהו . מהכנו בים באלטיק"א , והטיחין ובלטין ים פרם .
 במלרים יאכלו את בשרו .

ב הארסי (וילט , כטאלו , ריכע) , גופו עס ראשו יחד עגול כקערה ,
 צבטי . באמלעיתו יידוק אל עבר קליחיו . משקלו
 כעשר לטרה . מראהו ממעל שחרחר או כעין הית ומחחה לבן , מועב - אשר
 הוא מקבולה שער קסה (במרכסימרינג) - יחריד קין אחד בעל שנים כעין
 העשור (וענעסירינג) . אשר יפול ויהחדש לו מדי שנה , ובו הוא נבדל מהארס
 מיט קשפתו , הקיץ הוא השבו מקרם לארסי , דבר בלחי יאומן , אחרי אשר
 נודעו כי הנשי ארץ יאפאן יתלו אומו בחיקם לסגולת גסיכת הנחש , ולא תמטע
 אשר מת או קרה חסין לאחד מהם על ידו . כבד הדג הוא נאכל למעדרים ,
 גם יליתו שמו מין הין החמש כרפאות העלה רבה למחלת הדרעת .

ג הנקוד (ניס ריכע ; דרפע) ובלטין רוחי נקרא באי"א
 בארסי . בארסי (סוואקסט) . על צנו טלולים שנים , כבעט לבן
 (קסט) בנטיא [אלי לט] קיטו ליה לרבה להנח , בלוחה שטיח להחל ונח
 דבו קא קרו בארסי , אשר מקק קרו ליה כהטי , שיה דבר עמח

מערכת (דין) הדנים

בנקודות שחורות, ובזבזו שורה אחת קוליס נלבים, ארבו על הרוב כחמחים
ורחבו חמה; ויש אשר הם גדולים הרבה יותר, וילדוהו לרוב על חוף ימים
במקומות רבים, ויותר בים התיכון, והלפניו לבעבור צטרו סביב לאכלה,
ולאף כי צטר לעיריו. יתר מינה נשך הים (אעפראדער) - האיי.
נאנעל. דארנראכ'ע - שפיטצנאז'ע - מעער
ענגע'ל כר

דני האי (האיי פיטע) דער דני איז
הם בשלשים מינים. גופם עטלי בחשיה נקבים מעברו צוארם. והאיש יאריך
בתבנית חושם.

והם ביותר טורפים מכל דגי הים, ופחד לכל החיים אשר בחום, ויבלעו
מכל הדג לפניהם גם עורות, בלואי סחכות וצרוז; מבלי לטבעה,
אשר ע"כ יסומו מאחרי האני למען ישיגו מכל אשר יושך או יפול בלי ראות.
והם לחרדה לב למחפשי הפנינים והחובלים אשר יפלו למכסול במים, נחושם
רחב מאל ולועם עמוק, בלחשיהם שורות שנים הרבה, עורם מכוסה במיניס
מעלמות קטנות עגולות כגרינריים, ויעבדו ממנו את האגריין, בלילה ינוקך
מרחיכם בטקס ממעל על ידי חומר פרום על עורם אשר לו סגולת חומר
האגריין, והם מולידים חיים.

א שורף האדם (אענטענלערעסער היז), ארבו כחמסה עשר חמות
ומסקלו לפעמים ד' אלפים לטרה, והוא פלוס
מאלד אחיך לב וסובב, בפיו וגרונו הרחבים ועמיקים יוכל לבלוע אדם חי חיים
מבלי אשר יפגע, וכאשר יעלו את האף. כזה במותו ילכו וישובו כלבים גדולי
בפיו הפתוח אלי בטנו, מבלי אשר יחקון חד את אחד, לאכול את הנוחר
אשר לא נתחבל בקרבו. והוא מגור לכל חיתו ימים, בורחים מדרכו במפני
שאל הרחק מאלד. מראה גבו וולטניו אמוץ שחרתה. בפיו ז' שורות טנים בגל
א' מלחיו, אשר אחת מהן ארוכה כשני הלבעות ולבנה כשן הפיל. משכנו בגל
הימים, יושב ביותר במעמקי הים, ולא יתרחם מעלה רק למען מלוט טרפ,
אשר ירחנו גם מרחק. האטום אשר יובילו מדי שנה את העבדים (סוואפן)
מאפריק'א לאמעריק'א, ולו המיד מהאון דני האטוי' עד בואם אל מכונם.

חית בי, לא אכיל. פ' רש"י בש"ג טה"א. וכ' הרב רה"ל, שהוא המין הנקרא בל' א'
דארנראכ'ע, [בל' רומי ראי' א' רוב'ס] כי לקרא בל' יין, באטא'ם. ואין דבריו נראים
כי המין שהוא [כפי אשר נחב הארון שטרא'ק בספרן] בלתי חוקק לאכול, וילחיה רק
בגלל השמן אשר יולחו חכדו; ע"כ נראה לי כי הגאש היה הוא המין הנקרא בל' א'
רומי, ראי'ם בא' פ' ס'. אשר נחב. עליו כי הקטנים מהם הם טובים לאכלה
ואכלוס שם הנוכל אנשן; וע"כ ערבו אותם עם הלאכהא אשר הם כ"ל ג' קטנים
[עין הער' קפ"ב] ורבה הבין הדבר ולא ראה לאכול אותם.

תולדות (ריד) - החיים

בי יודעים שמה אשר רבים מנחלים הלה האסף נפסם בטוער בעודם באניות
 על הדרך... וע"כ יחכו אשר נושלו חולה מן המים לנסות להם. לאכלם;
 האומנם גם בחיים הטופלים באסין אל מוך המים ונכשרו להם, וגם האדם
 המפליא לנסות בחפזה לא יוכל נפשו מפגעי זולל קזה אם הוא אך קרוב אליו,
 והלפחות עלים יחשוב לו אם ימלט חי ציד או רגל אחת כרח ממנו.
מלח אחד אשר נפל מאנית מלחמה אל המים נבלע ממנו כרגע; ובראית
 רב החיבל את זאת מהר לירות עליו מכלי הוחת (המאין) אשר מלא
 אותו בכדוריו לחטרה, ומאוקת כאלו קאה את האדם קזה בעודנו חי מקרבו,
 דק נפגע מעט - זך שנים אחדים מאלו נחלספו דינים רבים באנית
 אלל שפת ים נארוועניין ללד את מין דגי דא"ש, ומרוח סערה אשר נהרומם
 לעת הזאת, נפלו אחדים מהם בטבעים במעמקי מים, ובשני ימים אחרי כן
 באשר המיתו בגליל ההוא ה"י גדול קלאו בקרבו אחד פהטבעים חמים עס
 בגדף הטעמים מעור וכלי לידו לבד מכובעו אשר סר ממנו - אחדים מחיבלי
 הנייה אחת מנחלסא"ן, אשר נחה בחוף את פני העיר בארנאלד"ס, גשעיררו
 ביום אחד לרחוק ולטוט עס במי הים לטעושים; וזל אשר יראו מהטורף הזה;
 הליבו מרעיהם שימרים אשר יביטו יראו בקרבו, לזא"ז להודיעם למטין ימלאו
 בן עמו האם כי בכל כחותיהם אשר החיטולמפלט להם לבוא אל הוך האזיני,
 באשר התגפל באחיון מהם בידיו על האנייה ורעיו החזיקו בו, ונחזו גם החסבל
 הזה ברגלו ויכריחה ממנו צ ריעו אשר קנא למחוס גורלה זאת, חרה אפו
 ויקפץ בחפזה אל תוך המים עם מאכלת חדה בידו, ובראותו אותו מחקר
 אליו חפץ לבלעו, מהר ללול מהחזיו, ובמרחק מעט ממנו התרומס טיח,
 ויהקע פהחום את המאכלת בעבי גופו, וממכתוב רב הש"ר אחז
 הח הטורף הלו, סגר מרחבי פיו ויך בכל עיו בזנבו לירא מלך, וימת
 לרבעים אחדים; וגם הטיד ממנו מה - אחרי אשר זכ ממנו דס לרוב - לימים
 בטס. - הנקבה הלד כעבר פעמים בטנה חי עד ג' ילדים, חיבלי חניות
 עובלח"ד, לזד דג הא"י אחד, וכאשר חתנו לבלאו מלאו הוך בטנו ארבעה
 דגי הא"י קטנים, מבלי אשר נדט חס בלעם - נס כי ממינו הס -
 לערפו; או - הנרחב יותר חמה - הש"ר הלה היו ילדיו, וכי סגדס בקרבו
 למחסה עיו מפני חיביו, כשרו לא ייטב למאכל, בכל זאת יהרבו אחריו
 ללודו בחחס אחוזים ברתוקות ברזל, אשר יבלעם לטעבור גתחי כשר הדבוקים
 עליהם, ובראותו כי לא יוכל לעוזב מקומו באשר הוא אחז ונלכד, יתחזק בכל
 כחותיו להנהק ממנו עד אשר ייעף וייגע, ואז ימסכהו לחוף הים או על האנייה
 בטח - מכבדו יעשו שמן (פרחו), ואת עורו יעבדו לשאגרין.

ב דג המשור (ועג האי), ארסו כשס או טבע אחת, זנדע בכלי
 נשקו מהבנית מסור כיולא ממול ראשו ארוך לפעמים
 באממים וחלי, וכו עשרים וארבע טנים חזקות מעלס קשה. מראהו מעט
 אטון

מערכת (רשי) הדגים

החוק שחורי, ומלדיו יותר צהיר (העלוער), וגם הוא חומם עלים ונורה חם
בחרבו יורש מחיתו, גם יחסה ויהקומם צו לולא משלחו, והוא חריב טבעי
גדול להנין (ואואט) לוחם היה בכל אשר ימלאו ד' התיך אתלחץ להטותו מות
בזבו אשר גם הוא ידע להסגר ממנו בזה, ויהיחום ממעל לו על פני הים,
וברדהו יתקע חרבו אל גון התיך פהלום אשה ימות לפעמים מדקירתו זאת;
לפס כי לעתים לבור הח חרבו מעט מעט ע"י מלאכה זאת באשר יאשר תקוע
הוא חם ויחיה בן בצמן הפנין. מסכנו בכל הימים.

ג דג הפטיש [ועז] (היאוער ש"ט, האחוטרתי)

רחבו הפלג אשר לא יעמוד טיה עם גופו כבשאר
דגים, כ"א הוא נתקע עליו בפטיש להחב (אן קוער) בעינים מסוי להט
ברקועים הפוחים, ובפיו טלטה טורים טיים. ארטו חרבע וחמם אמות גם
יותר ומסקלו ת"ע עד ס"ק לטרה, מרחקו הכלל אבולי (עויה בליח).
מסכנו בימי ארדשא, ויפך צים המערבי אלל אי יאטיק"א, וגם הוא טורה
הכורי. כפטיש (ועעערן) הסוכום שם גלי יואי בחרוף נפס רב, לבענה
השיתו, לא למען בשרו. כי משת הוא. יתר מרה, דל"ה - קרעט"א
פזער"ד, וויז"ל, בלוי"ע, גלאטט"ע, סנד"ס, ספי"כו, ספי"ט

ד תניני הים (ועעראלן, כואערן)

בנקבו החת ארבעה סחחז צוארם. כי שנים וחחבות בלתי העלן וכן בחיזון
שפתם העלונה מבקעת בהפשה סדקים ווערת חלקדלי קשקשים.

א תנין החץ (פייירבאפט, אעערהטלע)

טפו ארוך כמחטים וחלי ומקלוא יולא זנב ארוך בתאר זנב העכבר, ספיירי
בטנו ארוכים, ועל זבו קוץ ארוך כרבע חמם וחלול, מרחאו לבנות הפסקה
לו ירוקי (ועלוביך). מסכנו צים הפיכון, ומחיתו משבלום (ואזעלין) ספי

[קען] כמרדש [ב"ר פ"ן] לענין כלאי הדגים, יכול אלג חקירה, משום הנהיג, חניג,

ב' דגים אחד חייוון ואחד אספ"ן וקושרן צמיחומטיט צטד. ה' ה'
ע"ו הרב הכנס חופסי שאספרון הוא חין לג' טמא בלי זני שלורחו כחן קורנט והוא חמל
עמיים, ובלשן גמרא [שאלט] קרה, שפרנוט, ע"פ. הנהיגה ש"ד טרסו צגס"א
אספ"טנא ש"ח, בנימנת הר"ח, וכן משתשם בגמרא, זלל, סה"ד בערשם ש"ד
וכחפ"ת לחן האחער האי"ו ו'. ואלט לרציו לא י"טנז דב"י הממש אשפינטי
לחל בחין טורק עו"ה לאמר: הניא כו' וקו שבן בג' תג, בו לא בודקשתי, גוד
ישם כפו על משחית כחיה וקס? וגם ואל כי נפי אשר חיות בספר ש"ש לשן זני אשר
לפני, לא יקרא בחין הזה הנקרא בלאכס קאסטר"א [שעניט פטיש] צטס ספירענ"א,
כ"א חין לג' אחר, הכראה כקורנם והוא מתשפתם ההענ"ט הוא יקרא בל"יון, קאסטר"א
צט, ספירענ"א; ואם אליו יהיה כוחם חיל בחלם שפר כו"כ, נלך לגודם.
שפר כונא סהור.

תולדת (רטו) החיים

ב שכי-הים (ועעהאהו), ארבו כלמתים . מראה נופו כלבנת הכסף
 וגבו נולץ כזהב, מעל מלתו מלה בעל מלת הטרוטסה"ן
 נחח שור רחב מכסה את פיו, והוא חסר השנים . משכנו בים הדרומי
 (עטה חפיטע אעער) ומקרוב לארץ כיל"א בלמעריק"א .

ה דני הצפרדע (פרחט פ"ט, ועעטי"ל)

הם ארבעה מינים . נופם גדול ושטוח . ומתחת לסנפירי בטנם נקב הרוח אחד אשר
 בקרבו יראו סנפירי החזה . לשונם חכם ולחייהם אחוזים בשנים קטנות ושגנות .
 עורם דק וחלק בלי קשקשים .

א הידוע (ועאיינער פר"ט), ארכו למתים, וראשו כרחב מחזיק יומר

מחלי נופו, לחורו ידוק מעט מעט עד אשר יבולע בסנפיר
 זנבו, דומה עי"ז למסוי הפרדעים (קולפמרה) אשר ע"כ נקרא בשמו .
 משכנו - עם שאר מיניו - בימי איראפ"א, והוא יחזה רק לאט לאט, ובכל זאת
 ידע למלוא את אכלו מדגים קטנים אשר ילוד, באשר ילחויטכיר את המים
 לבל יראה, ויניח לו מושכב שמה, ויעוזב פחילי זקנו הארוכים כלמה לטופ
 סנה והנה, ובראות הדגים את הפחילים כאלה שטים, ידמו כי חולטים
 מתנועעים סנה, ויתקרבו לבלעם; ואזימשוד את הפחילים באלה מעט מעט
 אלי פיו, ובקרוב הדגים אליו יומר יפול פתאום עליהם בפיו כרחב ויבלעם
 מים, לו כי ידקדם בקוליו אשר בנבו . יתר המינים, המלוא (געמלעקסטע,
 פ"ט), הקרני (המרנ"ט) בשני קולים על גבו .

ו דג הקרני (הארנטיס)

נופם מוצק משני עבריו (לו ואחזענז געריקט) ובכוסה בקוצים קטנים . גבם וכטנם
 חרה, על גבם מקצה ראשם או בין עיניהם נצבים הסנפירים נראים בחבנית קריתם
 ועל כן נקרא בשםם .

א בעל קרן ארוך (מינה ארנטיס), אשר לו רק קרן אחד (וכוה)

באמת סנפירי הגב] על ראשו בין עיניו
 ובסנפירי אחורו לו אחד וחמשים חלים, ארכו כחלי אמה, מראה
 סמוך בגולמים שדמרים, ואסוק עינו שחור בטבעת ירוקי כנפרים
 מסביב . משכנו בנהרות ארץ כיל"א ובראזיל"ע, ומחיתו מזילי הסרטן
 ומשפליפין . יתר מינים, הבינעז"י, הקמן, זנב הקוצי כו' .

סדר
 אלו המינים הם אשר ימצאו בארצנו - ויש המינים אשר ימצאו בארצות אחרות
 ויש המינים אשר ימצאו בארצות אחרות .

מערכת (הריון) הרגים

סדר השני

אשר להם ולתות מבמות את האזנים (קטעון):
דגני שמעיד [קטעון]
פיהם ארוך וישר בתבנית הצורה. נפתח בשפתיו מל מפת. וחמר

[קטעון] הפריח כחב בשם ספר אוכל מועד, דג שקורין. אשוריות. [בזמן השמיעה]
יש לוטרין אוחו, והדמין בדקן ושרה אוחו בזים וכשחיר הקשקשים
הלך מחמר, וגם הר"ח חמירו, ע"כ. וז"ל. אוח מולד זיהול ח"ג מ' כ"ח כ"פ
במעט' להרב דעמחשוואר, שגראסה דעמו להחיר אח השטער, בלחמו. הכלל הרמזין
עלמו שהוה המחיל הראשון שהקשקשים לריים להיח נפשים מן העור ביד להבסמן
[ושבגמחא בענין דחוי ביה קלפ' לא משמע כן] החיר אח השטער חמיר אשר נהכוהו
דלא ופיין עול ש"ח בגדי כהונס יו"ד. מ' ד' ונחשוה. מחבבה אוח שכ"ט] אכן על
השפיר, הוא דג שערלע"ט, כתבו שבדחי אקוב, כי קשקשו אינס נקלפס.
כתב הרב ר' משה לאנדא, שג שטער זכ הוא הנקרא בדמול בשם שבוטא, אשר
עליו חמרו [חולין קט], ובויד"פ כ"ב]. אשר לן חיר החיר לן מוחא לשבוטא. בחמרו
כי לפי עוזם חמרי הטבע יש להשטער טעם בשר חמר, ע"כ. והערך בערך אספן
ובערך חר כחב. על קולים האספנין שהוא הנקרא בדמול, שבוטא, ובלשון ערבי
אלשבוט, ע"כ. והנה קליאם האספנין, הוא דגרך ידוע ממימי הטהונקס, הנקרא
גם גל' יוני ורומי בשם קאליא"ס, ונחלא בים ארץ. שפאני"ט לרוב, וע"כ נקרא
האספנין, וא"כ יהי גם שברע"א שם לדג זה; אכן הרב רמ"ל לא פנה לזה ושם כתב
כי בערך שבוטא יבדקה הוא, וזיון לדעמו אשר הנחמי. ודעה לדעה שנה בזה,
כי לא חקר חמרי מקרי דברי הערוך, וזלחה לא בזה הרב בעל הערוך אח הדב"ה
חלבו, כי בלשון אשר הקאליא"ס מה נקרא גם בל' ערבי בשם אלשבוט"ס בדבר הערוך
[וכן נחב הרמזים ו"ל [במש"ח י"ד] קליא"ס האספנין מן דג שערך דהחמ"ח ונחמי
אללכו חמערב [כי ה"י בפאני"ע] וקורין לו אלשבוט"א] אשר גם זה ראוי [במש"ח
באלה] לשם שבוטא שדמול"ל כי הוא הקאליא"ס; עוד הבינו גם חלמול עלמס, דהחמ"ח
[שבת קס"ה]. וכוון חורו [פ' שכל הימים בהתעו ועופוה ודגים חורו חזבל לא] חור
חקולים האספנין, דלהדרי חיה והאי כיון ללא אליס שדדיה ולא חמ"ל סליק, ע"כ;
ולבעבור כי החמיר הוה נאמר בסוף פתיחה איכה רבתי וזכר שליח סוף תענית, ושם
סייט. מן חדג אחד ששמו שבוטא, מה נראה שבוטא וקולים האספנין אח' הם.
ונאשר הוא דגרך [כאשר נחב הרמזים] לא אליס שדדיה ולא חמ"ל סליק, וכן הרא"ש הכיר
אח הדג [מהור לכ"ע] הוה, שכן בחשבוטו [כלל ב' מ"י"א] לענין בלכ"ס דבעי בקבא
[כ"ק"ה] הכסיו בעיאו וזכרונת ח"י? נחב, ושבוטא דג עכור וזל' דהא בלרס
לחל"ס אוחו [החיות חמוה דמה לו להביא דאיה חלרפס; הלא הוא גמחא ערוכה
[קדושין פ"א שבת קס"ה] דבא חל"ה שבוטא; ובחולין [קט] החיר לן מוחא לשבוטא].
ע"כ. וגם ה"ה שהביא הערוך שכתבו על הקולים שהוא שבוטא, וכן כתב רש"י [שבת
א"פ] לדעה כוונה בלחמן זה עלמו כי הוא בחמת חמיו כהונו ע"כ הנקראים פאני"ט

תולדת (ריח) החיים

שנים. לפניו ד' פתילי הזקן. ונפם בעל ה' צלעות (פנינעקאנסיוג).

א הודיע (געזייער טטער), ארטו שתיס עד עשר אמות, ומשקלו לפעמים עד אלף לטרה, חמש שורות מגינים גדולים פרושים בשוה על פני כל אורך גופו, ואלה המה מהאר"י כי ללעותו הנזכר. מראהו אמוץ ספירי (בואילוינרויח) בנקודות שחורות. משכנו צימים רבים ויותר בים הקרח הצפוני, ובהקאספ"י; בראשית האביב יעלה מים הצפוני בלעד' עלב"א, ומים קהספ"י יבוא במספר עלום בנהר וואלג"א להזריע שמה, הבילים הנמלאים בצבטן הנקבה יחשבו למספר ששה מיליא"ן, וישקלו לפעמים כשני מאות לטר'. ומהם יעשה מאכל הקאפ"ר, אחרי אשר ינקום מעורוטיהו הדקים המקיפים אותם, ימלחום ויכבשום בחציות לשלחם לסחורה על פני כל הארץ, הליד ביותר גדול הוא בעיר הסטראבל"ן אשר על אשד נהר וואלג"א גם בשרו נאכל.

ב שמערלעיט דומה אל הראשון רק הוא קטן ממנו; ארטו כשלים אמה. בשרו גם הקאפ"ר הנעשה ממנו הוא יותר יקר וטוב מבשר וקאפ"ר הראשון, ונמלא לרוב בנהר וואלג"א ובים קהספ"י.

ג דג הוייען [קעב] הוא נדל במכסי אזניו הקלרים ובלתי מכסים את כל הקימע"ן, בקלה ראשו אשר הוא קשה (טטוואס). אפר) מהראשונים, ובמספר הצבטנים אשר על מגיני גופו, ארטו עד שלשה עשר אמות, מראהו ממעל שחור, ועל לדיו כעין חללת (בולויד). משכנו צימי איראפ"א ומחיתו - כמחית שאר מיני משפחתו - מבשר דגים, טופות המים, ושאר חיות קטנות, וילודוהו ביותר בנהר וואלג"א ויאיי"ק. והוא לתועלת רב בכל חלקיו, בשרו נאכל מאלפים אנשים מבוטל נעשן ונמלס. מביאיו יעשה הקאפ"ר ואת שמנו יבערו במחיות, גם יטעמוהו בו בגיד החח חמאה, ממפות המטוט אשר לו יעשו מיץ המדביק הנקרא בשם "הווענבלא"ן, להדביק בו כלים שונים, מעירו יכסו חלונות טעפים, בכליותיו נמלא לפעמים חומר מקשה דומה לאבן, הנקרא בשם אבן בעלוג"א (בעלוגה טטיון) ונחשב לרפואות העלה במחלות ידועות הרבה.

ח דגני המגן (פאלנער. ביון. פיס)

מיניה רבים, אשר תאר גופם המזוי (קאנסיוג) נטפה הרבה מתאר שאר הדגים, ועטוף כולו בעלם או מנן אחד. משכנם צימי ארצות החמות, מקרוב להקו המזרחית והמערבית ומסביב אפריק"א.

[קעב] הוא דג טמא, וע"י צו"ח נו"ב ח"א ש"ח כ"ו לענין השלוחות שלו הנקראים על שמו, הווענבלא"ן. החושמה במשקים שונים לברור את השמרים, כי ימיה שם דעקו להחיר.

מערכת (ר"מ) הרגים

א ביגל אייזין : ארצו ב' חמה, ונראה כעמוד בעל שלש ללכות אשר
כאלה יסגור את צטו, ושנים סובבים את נבו.

ט במן הקוצי (סמאל בויצע)

משפחתממנים רבים נקראים בשם זה. לאשר לחם קיזים מכסים את פני במנם.

א דג הירח (אחר-ס"ס, איהל סטיון), גופו עגול כקערה, הומל
בחארו לראש דג הנכרת מגופו, משקל לפעמים כחמש

מאות לטרה, מראהו ממעל שמור, מלדיו כלבנה הכסף, ועל-צטו לבן.
עורו גריני (עקערנעלט) ויעשה ממנו שאגריין : משכנו בכל הימים. - למינהו :
המפוצל (עסטרייט) בעל ראש הארנבת. המלוא (געלעקסט

צדו, ומה שיהיה (סמאל, חנו, ס"ס)

חסים הרבה במאדם למעי במן הקוצי. ונבדלים מהם באשר קוציהם ארוכים
יותר מקוצי הראשונים. ובלחיהם רק שן אחת רחב' בכל צד.

א (כרוב הקוצי) (סמאל קונעל), אורך גופו כחלי חמה, מכסה
בקוליס חדים כחקועים חוד גופו בשלשה ראשים,

ויכול להודים אשה יונקו על גופו. וגם לזקפס ללבים בזה, באשר יעשה
סקפוד (ליגעו), ובהם יחסה נוכח משאליו. משכנו צים אטלאנט, ומחיתו
מסרטנים (קרעביע) חומטים (טנעקען) ושאר חיתו ים הקטנים, צטרו רזה
וכלתי נאלל. - למינהו : הארוך (אחיני ס"ס), בעגור (יונדע ס"ס).

המלוא. פלומיע'ר ט.

יא מחמי הים (ועענארלען)

פיהם ארוך ועגולי. ופתחו צר מאד. והם חסרי שנים. ומפתח אונדום
(קאנענעלעבונג) על ערפם.

א ראש הסוס (ועענערדען, ועערייטע), ארצו כחלי חמה, ראשו
נוטה לרחבו ודומה סרפה לתאר ראש הסוס בנצטונם

רבים מלי, שפתו ארוכות ועגולות, גופו בעל ז' זוויות, ונבו 7. משכנו
צים כמותו וכמעטו ונמלה גם צלראפ"ש. למינהו : ההצטורה
(סראמעטע) מהט הים טי.

אב יונקי הכמן (מיזוינער)

ראשם קצר ונחיריהם קרובים אל פיהם ורחב. דועם ולחיהם מלאים בשנים שנונות
לאך

תולדות (רכ) החיים

לאך גופם נסעא ד פורים נבנונים. ג' ג' מצדיהם; ואר עלובם

א ארנכת הים (ועעהאוע) גופו ארוך כחמש וחצי, רחב ועב
הרבה, מראה גבו שחור, לריו לבנים ובטנו ירוקי
(ועלביד) הלי סנפיריו ממראה ירוק גפרית אדמוני, - ואשר לסנפיר גבו
ואחוריו אמולים. לפעמים יתדבק במעמקי המים אל אחד מנקבי הסלעים
כיונק ממנו, ויסוכך שמה את גופו ממשאליו; ונראה לו יותר חוש הסמט
מלשאר כל הסיים, מחיסו מחולטים. למינהו: **דג השכן** (להנליט) **דג**
הבטן ט'

ב דג השכן (אעססערטיס, סנעספענטיס)

גופם ארוך וצר (סמול) מכוסה במנינים או בעור קשה ובלתי חלק, קצה ראשם
ארוך כתרשום, ומשפתו פדים הקצר וצר. עיניהם גדולות נצבות מקרוב לנחיריהם.

א הידוע (געאיינער א"פ), גבו מכוסה במנן מעלם קשה, וממנו
ילא קוץ אחד ארוך עוד יותר מונבו. באדו ייבשאו וכבשוא
בין לאכלו למעדנים. - למינהו, **המעססערטנעפ"ט**.

ב דגים העצמיים (פיינעמאליצע, גרעם, סיטע)

כנפיריהם וצלעותיהם עשויים מעצמות קשות.

סדר השלישי

כלול המינים אשר הם חמרי סנפיר הבטן.

יד דג מורעניע

מיני משפחה זאת אחד עשר, והם כמעברה עוברת ממערכת הדגים אל
משפחות הנחשים אשר ידמו להם בתארם החילון וגם במבנה גופם
פנימי, כי גם כמה יחיו מהן למים, וילאו מעלמם בליטה על שפת הנשורות
באחו וגנים לבקש מחיתם, ובקור החוק אשר בחורף מלאים פעמים רבות
טגופים בערמות חליר לחוס להם. גופם עגולי וחלק כגוף הנחש, ראשם
קצר ופחמי פיהם רחב, בלחיהם שנים קטנות לנכות פרודות.

א דג אאיל [קעגן] (געאיינער אאיל) ארס כלמחיס, ועביו מרוב
איש, מראה גבו שחור, שחור אמולי, וכעין סעפר.

[קעגן] כנפרא [עיו לט.] הסוא נולא דכו דמי לצדופחא [גור' הערוך, ללובחא]

מַעֲרַת (רָכָא) הַדְּנִים

וּבְסֵנוּ לִבְּנֵי יִירוּקָי (גַּלְבּוּדִי) קַשְׁקֻטָּה צוּפוּ קַטְנוֹת וְדִקּוֹת , מַשְׁחֹת צִדִּיר וְלִיחָה
אֲשֶׁר לֹא יוֹכְרוּ , וְיִשְׁקוּ לַפְעָמִים עַד עֶשְׂרִים לְטֹרֶה . מַשְׁכְּנוּ צְרוּב נִהְרֹת הַחֶבֶל
וְגַם צִימִים ; וּמַחִיטוּ מִרְמָסִים סִרְטָנִים לְפִרְדָּעִים . וְגַם כִּי הוּא נִמְלֵא לְרֹב
בְּנֵהֲרוֹת אֲרֻלָּנוּ , כֹּל זֶה עוֹד נִעְלָמוּ מֵאֲחֵנוּ הַרְבֵּה מִדְּרָכֵי חֵיטוּ , וְיִוְתָר
לְפָנֵי הַפְּרוֹחוֹ , אֲשֶׁר לֹא גִיעַ - בְּלַחֵי כִי הוּא מוֹלִיד חֵיטִים . וְהוּא קָשׁוּר בְּכַח
חֵיטִים רַב , אֲשֶׁר גַּם אַחֲרָי כִי נִחְסְבָנוּ לְגוּרֵי יִתְטַעֲנוּ חֶלְקוֹ עוֹד זְמַן רַב , בְּשֵׁר
מִחוּק , שָׁמֶן , וְעֵרֵב לְאֵכּוֹל אֲךִי קֶשֶׁה לְהַחֲכֵל , מֵעוֹרוּ יִשְׁעוּ רְלוּעוֹת לְאֵסוֹר
עַל־הַסְּמוּרִיגִים (רֵרֶעֶטְפֶּלְעֶגֶל) וְחֹסְבֵי קֶדֶר יִעֲשׂוּ מֵהֶם לֵהֵר חֲלוּטֵהֶם .

ב. מוֹרְעֵנִי וְהַעֲדָן הוּא יִפֶּה הַרְבֵּה מִהֲרָשָׁן , מֵרֵאשִׁי יִרוּק עֲשֵׂי
אוּ טוֹלוֹ שְׁחוֹר וְלִצֵּן , וְלוֹ יִחְסְרוּ גַם סַפְיָרֵי הַחֹהַב , שְׁחִים
מַשְׁנִיֹּת יִתְטַעֲנוּ כְּשֵׁנֵי הַנֶּחֶשׁ , וְהַנְּסוֹךְ מִמֶּנּוּ יִבְעִיר (עֲנַטְלֵי גֵרוֹ) מִקּוֹס פְּלִטָּה .
מַשְׁכְּנוּ צִימִים הַתְּמִים לִים הַחֵיטוֹן כִּי וּמַחִיטוּ מִסִּרְטָנֵי וְחוֹלְפִים , וְיֵאָבֵד צִוְחָר
אֶת בְּשֵׁר הַלֵּדִים - : מֵלַח אֶחָד אֲשֶׁר יֵשֵׁב בְּאִינֵה צְרִבְלוֹ אַחַת חוּק הַמִּים נִשְׁכּוּ
הַדָּג הַיָּם צְרִבְלוֹ וְלֹא עוֹב מִקּוֹמוֹ , עַד אֲשֶׁר מַשְׁכּוּ כֵּן צְרִבְלוֹ וְיַעֲלֶה מַעֲלֵה - .
גְּרִי רוּמֵי אַחַז אֶת הַמִּין הַיָּם - מֵאֲשֶׁר אֶסְבּוּ אֶת בְּשֵׁרֵי - בְּצִרְמֵתֵיהֶם , וְכַלְלוֹב
בְּבֶשֶׁר עֲבִדֵיהֶם אֲשֶׁר שִׁפְמוֹס לְמוֹת בְּהַעוֹתָם דִּרְכָם אֲךִי מַעֲשֵׂי - .

ג. הַיָּמִי (אַעֲרָאֵל) , אֲרִבּוֹ כְחֶמֶשׁ אֲמוֹת , וּמַשְׁכְּלוֹ עַד שְׁשִׁים לְטֹרֶה . מַשְׁכְּנוּ
צִיִּים הַלְּפִטֵי וּבְשֵׁאֵר זִמִּים , וְהוּא יִקָּר וְנִחְשָׁב בְּבֶשֶׁרֵנוּ סְמוּב .
לְמִינֵהוּ : הַבְּרוּד (כּוֹנֵט מַחֵל) , הַגְּדֻשִׁי (סוּמַגְעוּן מַחֵל) , כִּי .

ד. קֶרֶדֶי הַגֶּב (קַהֲלֵי רִיק)
הַיָּמִים הַרְבֵּה לְמִינֵי מַשְׁחֹת הָאֵלֶּה , וְנִכְרִים בְּאִשְׁרֵי הַסִּרְטָנֵי פִּנְעִיר הַגֶּב וְהַחֹבֵב .

ה. דַּג הַרְטֻט (לִיסֶר מַחֵל , עוֹעַקְסֵרִיטֶע . דְּרִיל . תֵּט) , אֲרִבּוֹ כְּאֲמַתִּי
וְחֵלִי , וְעוֹרוֹ קֶשֶׁה כְּעוֹר מַעֲבוּד וּמְכוּסֶה בְּלִיחָה רַבָּה .
מֵרֵאשִׁי כְּמֵרֵאשִׁי זֵית אֶפֶל , בְּטוֹלוֹתִים אֲחֵדִים בְּהִירִים , וְנִקְבֵי אֲחוּרוֹ קֶרֶב לְאֲזָרָיו .
מַשְׁכְּנוּ לְרֹב בְּנֵהֲרוֹת סוּרִינְאִים וְצִרְאִילֵי"ע , וּמַחִיטוּ מִדְּגִים קַטְנִים וּסִרְטָנִים
וְגַם לוֹ מִקֶּרֶה תְּנוּפֶת הַרְטֻט כְּמַעֲשֵׂה כְּלֵי הַעֲלֵעַקְטֵרֵטוֹ"ר . אֲשֶׁר אֵם יֵאָחַז אֲרִבּוֹ
בְּדָג גָּדוֹל מִמִּין הַיָּם , אֲפַעְלוּ לַפְעָמִים חֲטוּעַם הַרְטֻט עֲלָיו בְּחֻקָּה עַד אֲשֶׁר
יִפּוֹל לְאָרֶץ , וְעֶשְׂרִים אוֹ רִפָּה כַּת יִמּוֹתוֹ לַעֲתִים זֹה , וְגַם כֹּאֲשֶׁר יִתְפַּאֵר עֲשֵׂרֵה
אֲנָשִׁים חָדָה אֶת אֶחָד , וְאֶחָד מֵהֶם יִגַּע בּוֹ בְּדִיל , תֵּאָחַז תְּנוּפֶת הַרְטֻט - כְּמַכְלֵי
הַעֲלֵעַקְטֵרֵטוֹ"ר - אֶת כּוֹלֵם . בְּהַיּוֹת בְּנֵהֵר יִחְלַק מִכָּה סוּגְלוֹתָ גַם לְמִים אֲשֶׁר
בְּמַרְתֵּק

מֵאֵל לְסוּבָּה , קַחֵב הַעֲרוּךְ הוּא הַדָּג הַנִּקְרָא בְּלַע"ו , אֲנַגְוִילֵ"א , וְכֵלֶ"ע עֲרִבֵי לְלַחֲחֵ"ל
וְכֹאֲשֶׁר אֵל"ל אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ חֲתוּקִין לֵיהּ בְּסַחֵל כְּמַשְׁחֹת הַגֶּב
[קַעֲר] כְּבִירֵי שֶׁבְּאֲחֵי לְעִיל הַעַר' ק"ע , חֲצִי"ב' דְּגִים אֶחָד בְּאֲרוֹן ט"ו , נִרְאֵה
שֶׁהַכּוֹסֶה לְהַמִּין קוֹב הַנִּקְרָא כֵּן בְּל"ו יוֹנֵי גְרוּמֵי וְגַם בְּשֵׁאֵר לְשׁוֹת
וְכֵן כַּחַב הַחוּסִפִּי .

תולדות (רכב) החיים

במרחק שמונה שנים סביבו... ויגדל עוד כח פעולתו וזו לעת אשר יתגרו בני-
 ואולם בניגוד בו ע"י מטפחוס משי (ויירע) לא יפעל מעשהו מאומה, ובלתי
 ספק יש בחוכו חומר העלעקטרעליטעטיט סגור בבלי מוכן לזה. הסגולה הזאת
 היא לו לחושלת ועוד רב להשיג מחיתו. ולחסום בו כוחת מהקימיו. כל-כל
 הדגים הקטנים הקרובים אליו ימותו ברטט. וגם חיתוים הגדולים יברחו
 מפחדו הלאה. ויובילוהו בכלי מים גם לאיראפ"א. הכם אחד אשר
 גסה בפאריו לקחת אותו בשהי ידיו, נרתת מאלו עד לחלי הלמוק (קרחאסו)
 ולא יכול לעזבהו מידיו, ולולא אשר מסר לעבול את הדג הבול במים, כמעט
 מת מהרטט ההוא, וגם אחרי אשר עזבו סבל ימים אחדים כאב רב.
 האדון הומבאל"ד-הספר אשר באראנעק"א התחמנה יכופ עם החגשים את
 הסיסים והחמורים לרדת אל הנהרות, ולפי יעלו לרוב הדגים האבק
 ויחרדו אותם בסוקה. עד אשר ימותו רובם. אפס כי גם הדגים - לאשר
 השאב ומורק ע"י כח סגולתם מעט מעט ירפה בהם וילודם. למינהו
 ארוך-הזנב, האססאלט"ל טו.

זו דני השלח (רענולט)

הם חסרי סנפיר הזנב. גופם ארוך וצר (מחאו), וסנפיר אחד עובר על כל פני גבם
 פיהם ארוכי ומלא שיניים. יפפי אונייה (קיאערעקל) נצבים מקרוב לעיניהם.
א הגורת הכסף (יולבר גירטל) או דק הזנב, הוא עין דג
 ארוך כאמהים, נמסר מאלו ומתפך לגופו
 כנחש, יתגולל ויפשוט יעלה וירד כצדק חיש. מראהו עורו כלבנת הכסף
 נוזן, נראה כמעט גם בחיבון לילה. משכנו בנהרות נחלים ואגמי בראזילייע
 ומחית בשדו מדגים קטנים, אשר ילודם בחפזו על נקלה. בשדו נאכל שמה.

זו דני הנחש (טלאנגענטיטע) [קעה]

חמים בחארם הרבה. אל משפחת המורענייע. ולא יברלו סהם כי אם באשה
 קשקשיהם נכרים יותר על פני גופם.

א אמוץ הזקן (גרויח בארט), ארוך גופו ג' רבע אחס, שפתיו
 עבות, ופיו מלא שיניים, זד' פסילים יורדים מזקנו.
 מראהו אמוץ ככסף בנקודות אפלות הרבה מפתרות עליו. משכנו בים
 סוף

[קעה] ובלשון רומי נקרא אפידיוס. ויחכן להיות דהא לאחריון בגמרא [ע"ז ס:]
 אחר אב"י כי חניא הויה בפרא ופלמודא - [כן הוא גירסת הערוך
 ובגמרא דין, בארא] דלמי רישיבו לטמחאים" הכוונה לחמין הוה הנקרא בל"ל
 אפידיוס, ודומה בחבנית ראשו כחלוד לדגי האהל, ולא כדלל מהס כי אם באשר
 קשקשו נכרים, וטהר.

מערכת ((רבנן)) הדנים

סוף והסיון, בשרו לבן וטוב למאכל. למינכו הצוצרת הפול (עלמאטין ריסל) כו'.

כאשר סודו גופו...
בשרו כחוש.

בשרו כחוש.

בשרו כחוש.

א הרווע, הוא דג חוק וחרוך לפעמים כשמוכה אמוה, זמיר לשחות...
למניכו: דג קארא'יק, פאנצער'ר דג' כו'.

ב דג (מארי'ס) (עליו קאפו)

הוא מין אחד בשפתחו. חסר סנפיר החזה והבטן, וסנפירי גבו ואחריו זרובים...
כא דגני התרב (קעון) (פאוערר, הארן, רענגל'סטע) כו'.

הוא מין אחד בשפתחו. חסר סנפיר החזה והבטן, וסנפירי גבו ואחריו זרובים...
דג' אל ע' א' ס' י' ס', וידוע הוא ממחקרי הטבע שהדג הזה הוא חרוך וגדול, וחסה על רש"י...
רש"י, ע"י ברכות [מ"ד:] ודברי רש"י אס'.

תולדה (רכר) החיים

ישר ושמוח בחאר החרב

א הידוע (ר' געוויינער ט"ט), ארבע ד' עד עשר אמה, מראה גופו שחורי ובטנו לבן טוץ בלישון לינס. קטעני בימים סתמים, ולא ימלא בים באלטיק"א והלפוני אך לעמים. מדיחו ממיני דגים צנינים וגם מלמחי הים אשר יגורם בחרבו, עולם חוקו וחרבו יליבוכו למגור גם לדגים כגדולים כהא"י כו; ואולם לעומת זה ילרו לו דמשי ים וחולעים הרבה באשר יהדקו על פני גופו וינקרו בו, ויותר בימים חמים וסורפים, אשר מכאבו הרב יתרוםם בצום הרבה ממעל למים ופול לפעמים אל תוך האניו: בשרו טוב למאכל, אפס כי יכבד ללודו, כי יגזור על הרוב מעשה ארץ כרשמוס וילא מסוכס. **הדענפרי"ש** אשר עלם לחזי כולל בעל ג' לנעוס.

כב דגני המכסה (רעק ט"ט)

נקרא בשם זה לבעבור יופי מכסה גופם. הנאוה ונוצץ סאר. ונכרים הישב: בספתחי אוניהם (קיינעטאנונג) הקצרים ונצבים עלי ערפם.

א מכסה הזוהב (גאררעקע), גבו סירוקי (געלב) טוץ כהב; בלחיים מלאי שנים, סנפיריו ארוכים ולבנים, ועל שפתם כמראה הספיר (בלויח) ארבו בשלישית האמה. וכול שוכן אלל גדותים בודו המורקי ומסערבי ומאכלו ממיני ים קטנים, בשרו טוב למאכל. למינהו **מכסה הכסף**. מכסה האמוץ. השחור ע'.

כג דג העורה (כלידעיס) ד"ו

דומה בתארו הרבה לדג בעל חמש עינים (ניין חויגן) ולדג האליל מצלי אשר נוכל לחטבו בכל זאת לאחד משני אלה. ארבו בחלי אמה ועביו כאלבע, מראה גבו ספירי (באוליד) לדיו אדמוני ובטנו לבן. וכול מוליא מתוך נקבי גופו (פארום לענער) ליחה וריר רב, אשר אם גם נשימה בכלי מים טהורים וזכים, יעכרו לעת קלר מאשר ימהו בלימה זו. עינים גם לאן לא נכרו בו; אפס כי ימלא מקומם בשמונה פתילי סוקן סיוולאים מפת כרחב, אשר ימשש בהם, בלחיו שנים דומות לשני המסרק ובהם יאחו ערפו דגים רבים למאכל פיהו, כי לא יירק מהם עד אשר ימותו, לעירוי ישרץ סוך בטענ ע"י זיליס, ואת"כ יולידם חיים ווא"כ כול בלתי ספק דג טמא.

כד קרחי החזה (קאהל ברוססט)

הם חסרי סנפיר החזות ומקורב לצוארם אונים (קיינען) בלתי מכופות. **א דג הרחוק** (קיינענעס), מראהו שחרחר, בשלול לבן טובר על פני

מערכת (הכה) הרגים

פני כל נצו בחמונת רחוק (קטטטע) ראשו ומפתח שפתיו קלרים, ולחיו
לחויים בשנים שטות. משכנו בנהרות חרץ סורינא'ס - למינאו: דג
הרשת (נעטלסט): האפריקאני (אפריקאנישע קיב) (רבים ממחקרי
הרשת שטות, פטוט יחשבו למשפחת המודעני'ס).

א בעלי און הצואר (האלו קיטען) נכרים באוניהם (קיטען) הנצבות בצוארם מחתל: כיש אסא
א הרלוא (אראמארישע היק), מרלכו ממעל כעין זית אפל,
מלדו ירוק (גרינעבולד) בטלואים ממראה הכלת
(פילוס) ראשו נצנודי ממעל, וללדיו ומתחת שטות. משכנו בנהרות חרץ
סורינא'ס, וזוהו מולד קיים - למינאו: הבלתי - טלום (אויגעקלעקטע היק).

הכפול (רמפולטע היק) - סלוקאנישע טייט, כו' -
כמו אים הרבים שטותו כו' (אראמארישע)

סדר הרביעי

א בלול המינים אשר נפסדי בשנים נצב על לועם וקרב לראשם יותר מספירי החזה:
א כו' דג העכביש (סטינענל'ס)

א דג העכביש (סטינענל'ס) מראה ראשו ונצו שחרחר ומלדיו ירוק כנפדות,
מפסירי צנן ארוכים סרצה, ואשר על חוקו רחבים. משכנו בים אטלנטי'
לעבר לפון אלל גדות ארלות איראפ'א, ומחיתו מעלוקות סיס (ועעמיגען)
וכוכבי סיס (ועעטטערן) כו' - תנין הים (ועעררחטע) כו'.

כו' החוים (סטערנעהר)

א הידוע (הי' סטערנעהר) לכר צפתיל אחד וחולס משפת פני
הספחה - כמו עיניו - אל פני מעלה, ובראשו הנצנודי: ארבע
כחלי חמה מרלכו ממעל ספירי (כויח) מלדיו אמוק ועל צטע לטן צופו
חבו מסכים נקשקשים דקיס. משכנו בים הכיטון.

כמ' (הי' סטערנעהר) לכר צפתיל אחד וחולס משפת פני
הספחה - כמו עיניו - אל פני מעלה, ובראשו הנצנודי: ארבע
כחלי חמה מרלכו ממעל ספירי (כויח) מלדיו אמוק ועל צטע לטן צופו
חבו מסכים נקשקשים דקיס. משכנו בים הכיטון.

חולדת (רכה) החיים

שנים קטנות שנוות הרבה . משכנו בקארטלי"ע . שחר מיניס ; הלבן
(ויטלינג) ממראה לבנת הכסף עולץ בסנפירי צפון שחורים . השחור
(קאהער) צפיא הסחור כנחלת - פאלל"ק . צווערגדאר"ש . כו' .

ל רני הליחה (סלייח פילטע) .
נקראים בשם זה . לבעבור גופם המכוסה בליחה רכה . סעל ראשם הקצר יאריכו
צמחים (פערלענגערונגען) שתום . זופניר בננס קצר .

א אם האמ"ל (חאל זוסער , חאל אעער . גראפע) ; "א חרכו עד ני'
רבע אמה ; ראשו דומה לראש לב (קרעסע) זגופו
לדג חל"ל , זמולד חיים . משכנו צים התיכון , בסלפוני , ובסמורחי (באטיטיער
אעער) עלמותיו (גרעסן) יגיקו באיסון חושך , וכאשר יבוקלו יספכו למראה
ירוק כעשב , וגם כי הוא טוב טעם , בכל זאת ימאסו בו מלאכול , ואולי בגלל
חבנית ראשו המואל . - למינשו : . הבוטטע"ר פ"י"ס / אשר לאורך גופו על
סנפירי גבו ט' - י"ב טלואים שחורים עגונים . משובלים במראה לבן .
מעטעלערכ"ע . מעטערי"ש . באנדירט"ע"ש"ש כו' .

א הנבן (האצריקען) .
סוף מין אחד במשפחתו , ונכר סיטב בנבו
סבנוני הרבה , עיניו גדולות , ובמקום מכסה האוזן נמצא לו
קרום רחב כפרוש עד סנפירי בטע , מראהו ממעל ירוק כוסב , ומלדיו כלבנת
הכסף , קשקשו קטנים מלד . משכנו בנהרות סולו .

סדר החמישי

בעלי סנפיר החזה (ברוסספלאסער)
הם י"ז משפחת כוללות (בספרי החוקר לינגע) רכ"ח מיניס . אשר סנפיר חזיהם
נצב לנחת סנפיר במנס . רובם ישכנו בימי ארצות רחוקות .

לב מנוללי הסנפיר (גרונעלן)

הם מיני דגים אשר סנפיר צמנס מגולל (זו ואחאען געוואכסן) , בתאר מספר
או טוט"ע . משכנס בין כלורים אשר צמטמקי ימים , גופם שמוח לשני
עבריו ומכוסה בקשקשים , מפמת פיהם לר ובלתייהם שנים דקות , מחיתם
מלגים קטנים וביליהן כו' .
כשחוכ"ס

מערכת (כט) הרנים

א. השחור (אערגרונר) [בל"ר, נהציו"ס לינער], ארטו כרבע אמה, מראשו אמוץ צטלואים שחורים ורוקי; (נגל) וצטען ארוך (געל) - וכו' דג טורף גס דגים קטנים ממית; משכטו צים סלפוי וגס צהמיטן, בשמו טוב לאכלה. - למינכו, הספירי (באיה גרונר) בעל זנב חדוד. (אגלעס גרונר). המסרק (דער קאמט) נפלא צעטל לחנו התחמון פמונתם לרוחב (הארילאומאל ט) זו חללו וזו כעין מסרק מונח; משכטו ציני"ת.

דג רחבי הראש (גרמפסען)

חס פבוסי"ם ביבלוח (זוהרנ) או פנינים (טילרע) חסרת קשקשים. ראשם הרוב ועב יותר מנופם אחז בקוצים או נבנוגים אחרים. גופם עב ורוק אל פני עינם; פאונדן (קיאענהוים) ששה חצים (טמראלען).

א דג ההומה (קנוהאהן, טטיינסקער) - אורך גופו רבע אמה; מבוסי"ם צמונה טורים מגנים פמאריס אותו לצטל שמונה ללעות (אצטעקי), ראשו אחז בקוליס ופחילי חזקו כרבע, צלחיו וחכו שורם אחדות שנים דקות ושנוות, מעל לחיו ד' למחיס בולטים צהצנית צ' חללי לבנה; משכטו צים סלפוי, וילודוהו לרוב צנהר טלצ"ח ואידע"ר. - בעל ראש מזוה (קיאסלן). משכטו צחלי מים זכים, אורך גופו סעחרחר קרוב לרבע אמה, וראשו כוח צעל ג' ללעות, כאשר יחפשו [אותו או את דג האמה] ישמענו קול כומס (קנורר) על ידו מבכי אזניכם, ויתנוטע - כחז יעוף - מחר מאד. - זעט צנ"ל, ארוך בהל אמה צים המזרחי, צרוממ"ר, צהדרו המרחי והמערבית. - זעט קארפיל"ן, ארוך כחמתיס, אלל גרענלענ"ר.

לדג התקוה (באר פיס, קלינע, דעגן)

א דג התקוה (באר פיס), גופו צר (סמאל) מאד, וזארוך עד אמה וחלי; דומס לעין הקיס (באר) מתנוטע ומתספך מחר צהצנית גלים כצרק חיס; מראשו קשקשו כלצנת סכסך נולץ לעין האדם, פיו עגולי, צלחו סעליו שורס אחת ונתחמון צ' טורים שנים, סנפיריו ממראה אדום טולץ, ואשר להוצי חדוד. משכטו צים סמיכו, ויתום נפשו מסרטנים וחולעי הקליפס.

ב דמות הנחש (ראטהלע ועע טלנגע), ממראה אדמדם, סנפיק וצבו ממאחר צראשים כמולג.

לה דג הגליון (סטיגעל פיסע)

גופם שמות, וצאי סנפיריו נבם ארוכים על הרוב ומתארים בשער. ראשם קצר

תולדות (ג' דל) הרדים

(אבטיסיו) סמול פניהם בראשי חיות היונקים.
א רג השמש (ואנטיס) ארכו כרגל וחלי ומסקלו עד י"ב לטרה.
 מראהו מלאו כגול מיוק עשבי וירוק (נעל) יפה וטוץ, גבו שחור, וכן נוכח
 סנפיר חזק ומלא טלול אחד עגול ממראהו. משכנו בים התיכון, וכו'.
 משמש קול סומס כאשר נתפסקו: ארוך השער (אנטיס) (ט"ס).
 שכוי המים (ועעהמן) הערום (ר' יאסטיע ט"ס) סי' .

רג ראש התנין (ראבצנקאמל)

בגס על דבר תמונת ראש הנפלא, ומתואר בקלוות (עקין)
 אחדים, בקולים ארוכים נקריים, ובפתילים הרבה תולים מסביב
 לעיניהם ועל לחים: בעל קשקשים גדולים (אנטיספיעה ר"ק) באורך
 ד' אמות בים המערבי: בעל קשקשים קטנים. המכשף (ליבער).

(ט"ס) סי' .
רג השוחים על צדם (פאלזען, בוטען, פאטטיע)

משפחה זאת לא ידוע על בטנם כאשר הדגים, כ"א על אחד מלדיהם
 זע"כ נקראה בשמה, והם יחידים במיני החיים אשר שחי עיניהם זאפס
 נמלאים רק ללד אחד מן הראש, מהם אשר ללד זה ומסו אשר ללד השני,
 ושנים באופן אשר עיניהם ממעל להם, גופם עגול ארוכי (זוואל) שטוח
 ורחב, ואין להם מפוח המטוט (טוואבלע) אפס כי סניפרי בטנם פרושים
 לאורך כל גופם עד קלאו.

א הירוע (געמינע טאלע, גאר בוטטע, פאטטיס), ארכו עד ג'
 רבע אמה ומסקלו כשסו עשר לטרה. מראהו ממעל טלול
 סטרח, אמוץ, וירוק (אראנע טארב), ונבדל ממיני משפחתו בשסו גבוניס
 סנמלאים על ראשו. משכנו בים הלבון ובאלטיק"א, וילודוהו סס על גדות
 בחדשי שבע וארר, כי אז יעלה ממעמקי סכנו להוריע זרעו מקרוב לסחוף.
 מחיתו מדגים קטנים, בסרו נאכל מזוול ויבס.

ב שון הסוס (פאערלונגע, אעער, הייליגע בוטטע), הגדול מכל
 מיני משפחתו, ארכו ב' - ו' אמה, ומסקלו עד ד'
 מאות לטרה, ונכר בסניפר וזכו הקרוע בראשו בתבנית חלי לבנה. מראהו
 ממעל שחרחר (אעברבריון) וזכען לבן. משכנו בים אוקיאנוס הלאפוי, שמה
 יעוהו נבצבי מעמקים הרבה ממינס זה בלד זה בפיכס פתוח ללוד בו דגים
 קטנים סרענים ט'. וילודוהו לרוב בתיתום ומחיס: בסרו נאכל.
 פלנדער

מערכת (רלא) הדנים

ג' פלונדער, ארבו רבע אמה, זמשקלו עד 4 לטרה. וכו' דומה
 הרבה להסאליליע סידוע, ירק מאונה ממנו בגננות
 הסגונים אשר על גופו, ובהקץ אשר בין סניפיו צטנו ואחורו. מראהו ממעל
 סחרחרר אפל בטלוחים ירוקים (גרינגעל) וסחודים, ועל צמנו נקוד סחוד
 ולבן, נמלא לרוב בים הלפוני והמורתי (כחאטימעוע) וצעת האביב יעלה גם
 בנהרות, אשר ילודוהו גם שמה גם פה במספר רב. אכטי לילאלייק ויבסוהו
 בעטן וימכרוהו בארלות אחרות בשם. ריגעש"ע צוטש"ע, עלונדערקע"ס,
 ובהסאליל"י ייבסוהו ברוח וימכרוהו בשם. האלאלגליש"ע צוטש"ע.

ד' הלשן (ריח לונגע, זאהלע), ארבו רבע אמה ומשקלו עד שמונה לטרה.
 עורו בלתי חלק (רויח) ומראהו ממעל כמראה געפר
 (טווארלברדן) ומתחת לבן, לחיו העליון יאריך מעט, ומסמאל פיו נמלא
 קוליס במקום השנים. משקלו ברוב נסרי איראש"א, זמעטרים נמלאים בש
 בים הלפוני ומורתי, בשרו רך וקוב טעם יותר מנשתה אראונים. יתרמגי
 משפסו ז' גלאהרק"ע או קלייש"ע, טאכלנאנדער"ר גלאש"ע, שטי"ן,
 צוטש"ע. סארנ"ם. ריח"ע סאלל"ע בו.

לח רני הכפיים (קליפ סיטע)

פניה ב"ג. גופם רחב ושטוח. וסניפיו נבם ואחרם הם בשרי (סלייטצט) וצבופי
 קשקשים קשקשוח גופם הם סמראות יפות. ובפיהם שנים חרוצות הרבה.
א' המזה (ספריטלעס, דיסאקסטיגע ק"ס) משקלו בנהרות אדון
 ומחיתו מרמשים חזבונים אשר ירוק וזום עליהם דרך מצ
 סארוך, בגובה אמה וחלי אל אשר יעופו או יעמדו על בען, אר מזה
 יפלו וסיו למאלכות פיד; רבים מחזבי אדון יאחו את דג סקטן יפס זש
 בכלי מים למען סחענג עליו באשר ירוק אל סובזים אשר ידניקו צבונים
 ממעל לו. למינה. הסר הקשקשים (טופלומער ק"ס) - הנקוד
 (געפונקטירטער ק"ס), בעל הקרנים (געהאכטע ק"ס), הקשת (זאנגי
 פ"ט), דג המלך (קיער פ"ט) ט'. בולם סוכנים בימי מרעות סמעות
 מסביבות לכפיים.

לט שמוחי המתלעות (ועע בראססן)

בפיהם שני העין חוקית. ובמתלעות שטוחות וקוצות נצבים קרוב זלוו.
 שפתותיהם כפולות. ספסה אוניהם וסניפיהם מבוטות בקשקשים.

א' הצרוב (נחל בראסע), נקרא כן על דבר חבנית חלי לפיה אשר
 בין עיני ממראה זהב, גם יסר גופו הוא ממראה ירוק
 מאערמלנין

תולדת (רלב) - החיים

(פאזערמאנין געב) טונץ לעין חוכב, - מקרוב לזנבו נמלא טלול שחור, - ואלל ראשו ועל פניו בנז פללות ממראה חכלת, - ארטו קרוב לאמה, ומשכנו במי ומים, בחורף יעלם לנהרות ולא יזכר עד האביב, - גייסבראש"ע, ממראה לבנת הכסף שמרחורי. זאקלאלאטע"ר, מראה ארום זשני טלואים אמוליס כו'.

מ. דג היונק (ויגע פייט)

הם ז' מיני דגים קטנים הסוכנים בנהרות סודו זאמטריקיא. ראשם רחב ועגולי (חומל), ועליו כמגן מעלם שטוח זעגול הנחמד פעמים רבות לפתי ולערב, אשר עיניו יקומו בו בזנבונים חדודים וקנים הרבה מסוארים כעין הקרסים, ובו יחדנבו לאחו עץ ושאר דבר, או גם על גוף דג הסאריי, ואלו לא טבל לכפרידם משם עד אשר יקרעו; ואלולם הם עלמם ברלוחס יעזבו מקום הדבס, - כמין הא' נקרא דג היונק הקטן (קליינע ז'ס), והשני, מעצר האניה (סיספהאלטער) לאשר יתחבר בגופו לחחית וסולי האניה, ובימים מלפנים למו כי מרצתם יוכלו לעלור באניה מלכת.

מא הצוצי הראש (טוטלנקעפפע, דארארען)

היא משפחה פפוארה אשר רובי מינה יראו קשקשיהם כזרב גוצין. ונהדר בצבעים שונים. ראשיהם קעוץ סמול פנים. וסנפיר עובר על פניו בל אורך גבם.

א הדוע (געזיינע דארארע, גארקארפפע, גארדפיטע), אורך גופו כשלוש אמות מכוסה בקשקשים דקים ויפים, ראשו ממראה חכלת, לריו יעללו ירוק כעשב ולהוב, ועל זטנו לבנת הכסף טונץ, נמלא לרוב זימים תחת החגורה שורפת מקרוב לגדות אפריק"א ממכה לשוט מאה. וסוף לויב גדול לדגים הפורחים (פליגיפיטע) אשר יחלם לעתים לעזוב מקום מחנותם ולעוף ברוח ע"י כנפי סנפיריהם. וימות לרבעים אחריו כי ויליאוהו מן המים, ואלו יאלדו גם זוהר לזעיו סיפוס, - למינכו טובי היום (זעערה).

מב דגני השפתים (ויספיטע)

הם מיני דגים בעלי קשקשים. בשפתים עבות הרבה. ושנים שנונות. דומים בתאדם מעט למיני דארארדיין.

א הארום (די ראטהע ז'ס), גופו הארוך כחצי אמה הוא כולו ארום לזכר מגי טלואים השחורים אשר מקרוב לזנבו; משכנו מקרוב לחוף וס נארוועגין, ומחיתו מתולעי בקליפה, בשרו טוב למאכל.

מערכת (דלג) הרגים

אירוק (גריע ו"ט) **הבראזילי**. זעעווי"ב. גרייט, שווארץ.
 פלאסער [קעה] מי' גרייט דער דלג

מג' הגים הכהים (אומבער פאע) :
 כהנים

ראשם : מכוסע בקסקים הרבה, וגבס'חרון או סדוק לארצו חסד יוכלו
 לסודי ספירס ולהניחם בן, ולבעור-כי דוב' מליהס סס ממרסות
 כסות (רוקעו) וחסיכות ע"כ נקראו בשם [עין מל' לומבע' בלי' כס
 פסס זאפל] - השחור בעל ב' קוצים (לויטטאטל) : הנקוד בעל
 קשקשים גדולים כו' : דאס פאסעל פאר דעם

מר הגי בארש'ע (בארע, בארטע)

דס ששה מיני דנים אשר על שפת מכסה אוניהם פימות (למקטן) רבות : ומפידיהם
 סתם אירא ביזנס זיי בידה דם קוצים : זינסס בידים : סתם מיט דוק

א הרוע (ועיינע פ'וס בארט) : נמלא בכל כהרי איראפ"א וואז"ס,
 ארע עד אמה : מרחאו במיס זרס אירוק (גרייטעט) גולץ
 סס, כשכע פללות כסות עוברות למרחב, זבעטו לכן : וסא זולל סורק
 לעמים גס את להלתי מעיו, ומפרס לרוב : כסרו עוב למחלל :

ב דג צאנרעד : או (ואגד בארט) : ארט, אמתים ומלי זמשקלו עד
 עשרים לטרה : דומה כחארו הרבה לכבאר"ס
 סידוע זכס להעע"ס : מרחאו ממעל שחרר, זבארבורות מפרסע עפר
 ואדומות, מלדח כמרה סכסך ועל בטנו לכן : משפז במעמקי כהרי חול אשר
 באיראפ"א וואז"ס ובסרו כלהב למטעמים : למיניה סלינדל, סטרעבער'
 זע"ע, קויל באר"ס : כולס נאלים, זך מקרופ גלז כהלרות סודו סין
 באר"ס אחר : אסר יוכל לזחל בקויל : ספיריו כסדקי קליפות סעליס לעלות
 סתם סתם : נקרה כסס, קלעטטער באר"ס : סתם סתם

מה : דני שמיכליני
 ספיר כמנס, נעב סקרוב לסנפיר חויהם, ולפני סנפירי גבס אל מול ראשם
 קוצים

[קעה] **בנפרא** [עיו למ] איימו לקמיה סהוא נוכח דהוי דמי לחפושית, סהוא דג
 סתם : וסעחיקו סכנס כאלמאר"ס לקמין סקרה בלשון דומי
 קאלסאר"ס : זבל"א נקרה, גלאלנפ"ס : סהוא אחר ממיני מספסה זחל] וכחכ. סלח
 סבלו את סדג סה, לבעור כי דרבו לטון בבליה ורפס, וע"כ מאסו בו : וז"ל סיקוד חלח
 ספו א"ס מעלין רפס זמלחה" סק נמלחה כסוראס זז גס כמקום אחר כדברי ח"ל
 זאולס גל ידעתי מדוע יסבבו לטחח, אחר' אסר גמלח לו קשקשים, זגס הלשון סגמח'
 סס לא מסמע כדברין : למרה

תולדות (רלר) החיים

קוצים אחרים (החיים) (החיים)

א יתר הארג (פיליטט, ואססויון), ארכו רבע אמה, ותוארו כיתד הארג (זועבערטאול) ונקרא גס צטס לאטס מה"ן, אשר הוא האר להאנשים העוברים לפני האניות להעבירם ממקומות מסוכנים בטח אל החוף; לבעבור כי דרכו ללכת לפני מיני דגי האיי הטורפים מבלי אשר ירעו לו מאומה.

ב הקמן (קליינע ווע טטיילינג), הוא הקטן מכל דגי הים, ארכו אלבע (אחול) וחלי, ומראהו כלבנת הכסף נוזך. משכנו בימים וכבול האביב יעלה גם בנהרות לבקש לאכול מביני דגים אחרים.

מו דני מאקרעלין

הוא שם משפחה רבת המינים. אשר ראשם חלק וקצר - (אחול) ועפעם סכוסח בקשקשים מעטים. מקרוב למפיד זנבם נמצא על הרוב עוד סנפירים צרים אחרים וקראים סנפירים סוזרים (באסטארטלאסן).

א הידוע (געוויינע מאקרעלע), ארכו אמה, מראהו ממעל ספיר (בלייח) נוזך לעין ירוק עשני, בקיום שחורים אחדים, ויתר גופו כלבנת הכסף. משכנו בים הבלפוני והמזרחי, וגם בנהרות איראפ"א. והוא זולל וטורף דגי העריינג גם שאר דגים, ולפעמים גם את האנשים סיטנטיים. בשרו שמן וטוב למאכל, אפס כי ישחת עד מהרה.

ב דג טרוין [קעמ] (טהוויזים), הוא הגדול מכל מיני דגים הנאכלים ארכו עד חמש אמות, ומשקלו לפעמים עד ת"ר לטרה, מראהו ככסף, וגבו ומלחו כמראה הספיר (אחול בלייח). משכנו בים התיכון והבלפוני וגם בשאר ימים, והוא זולל וטורף דגים קטנים לרוב, כי יעקס זנבו אל מול ראשו כנגל (טפירח פירויג) וישוט כה במקום אשר יחזה דגים רבים אשר עייז יתנגלו הפים רבים אשר סביבו בהקף (וירבא) והדגים הקטנים יתפכו בהם לרוב וילודס עד מהרה; ואולם גם ממש יאכלו האון דגים הטורפים כדג החרב ודגי האיי. כאשר ירלה לתרוע ילך במספר עלום לוחים זה את זה עד כי יכבד לאיה לעבור ביניהם, וישע כה למסעו אל גלילות החיים, כים התיכון, והס ילודס צטני עברי הים באיראפ"א ואפריק"א, ויותר בסילילייע בתחבולו שונות לרוב מאל. טעם בשרו משונה לערך.

קעמ [בגמרא חילו סי. עיי לט.] אין לו עכשיו [קאקאס] ועחיד לגלל לאמר זמן כגון הסולקית והעפילון, יש לו עכשו ועחיד להשרן בשעה שעולח מן המים כגון אקוסס ואפוסס כספחאס [וצע"ה הגיר' כטאשאים] ואנספטיאס ואמנוס [ובן צמולין [כה]. גבי כלי עץ, להטיח בטונס. כתב רש"י, חין דג כדאמרינן [מתהרת ב.] משושים צעור סלג', והוא חן דג זה הנקרא כן בלשון איט ורומי, ודרכו כדרך יתר מיני משמתי להסיר הרבה מן קאקאסו.

מערכת (הלה) הדגים

לסוד חלקי בופו, מנחר חלקיו הוא מנעטו אשר יכנסו בו חומך ומלח כר למטעמים

ג. דג באנע"מ (באנעט פיש), סרכו כלהמים, משכנו זימוס התח סמורה השורפת, וסוף פם סויב גדול להדגים הפורחים

ד. קשקשת החזה (כריכט סופטע) זלשין לפת באנעטע [קפ] מסביב לסמור חזבו קשקשים לקים ויתר בופו חלק. מרזא כלבנה הכסף, עיניו גדולות, איטו סחור בעגול להב מסביב. משכנו זים התיכון וביתר אלל חוקים ביסקא"י, ארכו אמה רבע ומשקלו כמים עשר לטרה, ונחל חי ומלוח קעניגס"ים. שטעקע"ד. שפרינגער. גרווללינג. ראש"ע, שווער"ד, מאקרע"ע כו'

זו. דג כארבע (ועער בארבע)

ראשם צר וקצון (טרענ) וקשקשיהם גדולים ונוגלים מהם בנקלה. לרובם ב' פחילו זקן ארובים יודים מלוח החתון

א. זקן הארום (רשטהברט), מרזא נופו אדום בצללות לחובות (נאר פארביג) סנפיריו לזנים עוללים לעין התכלת (פילעט) וזמנו כלבנה הכסף, קשקשו נופלים כולם עד מהרה, משכנו זימי איראפ"א, ויתר זים התיכון מסביב לקאנסאציאנא"ל לרוב מלח, זפרו טוב טעם — יתר מינים, הגדול (גרזשע למטהברט). המלוא (עטלסקע ריב) כו'

מח. שכו היס (ועע. ועער. האה)

הסייד מינים. ראשם מכוסה במין. וסנפירי חויהם יאריכו בחבנית אצבעות ארס

קפ] בגרמא [ביצח פח] הנהו שב בניחא דאחיין לקח' דרבי כו', [ביקיש:] סמור לאלל בניחא [בייש עש:] כו' סח סכרסח סקליה ופי' רש"י בכל מקום שהוא סכ דג, וכחכ סככ המ"ל שהוא לדעתי [דמיון המלים] דג הנקרא כל"א באנעטע"מ, וכל' דוחי, סקאמבע"ר פעללות"ים, והאריך סל לספר הארו ולעור. ולדעתי שגה בחשפטו, כי הנה תלשון הגמרה משמע שהבניה הוא דג חלו ומנהגל ציפיהם, כחובן מדבריהם, ודג באנעטע"ע זה הלא בלח נחל רק זים אוקלינס אשר זין שני אופני ההפוך הוחק מלח מהס, ונגלה בזימוי הלה ע"י בחובלים העוזרים שמה ובלח ספק כי לא היה לפס זה הדג. ולביחאזב ע"כ כי דג בניחא זה הוא חין אחר הנקרא כל"א ברומססופפ"ע, וכל' לרפח, לע זכא כו' ע, והוא נחל הרפח זים החיכוך ע"י היות חלילהם, ועליו כחכ האדון שטרא"ק בחקל ד'אספרא במלוח סל ה ארכו אמה רבע וכל ואח יסקול עד שנים עשר לטרה [חמה אשר יתר מיני משפחו כהידוע, או הסמו"ם לא יסקלו אם יאריכו אמה רק ד' זה לטרה, ואם יאריכו אמה וחלי יסקלו רק כשבע לטרה] לבעבור כי הוא צר (פליישני) הרבה, אשר מזה חבינה דברי חו"ל [ביים עש:] בניחא א כריס א חקלי' -

תורה (לה) חיים

חובם יכולים לפרוח מעט ברוח : ולאשר נמצא סמיניהם המשמשים קול שפל
(קנוררענד) באשר יסגרו ופתחו דלת נשימתם ע"כ נקראה בשפה .

א דרור הים (ועי' מואבוע) , אורד גופו כחלי חמה , מראשו ממעל
סכסוף סנפירי חזרו שחורים ארוכים ורחבים אשר על דם יתרומם ממעל
למזג העוף עת קצר צרות : משכנו צום כלפוני והמרחי - יתר מיניו שכויר
הים הגדול , והקטן , האמין , והאדום , זעעליפיר . טו .

סדר הששי

יכלול המשפחות אשר סנפירי בטנם מאחרי סנפורי חזיהם וקרובים יותר לאחורם .

מש דני שמערלעין - או (הויכטייער)

גופם מכוסה בליחה וקשקשים דקים . ועיניהם ערוכות פראשם להביט חסיד אל
פני מעלה : בתארם החיצון ידמו לרג א"ל

א הידוע (סמערלע , גרינדל , בארטנרינדל) , ארכו עד רבע חמה
מראשו ממעל ידוק עשב חלל בפלגות שחורות עוברות , ועל
בטנו חמק צהיר , גי פחילי חוקן בלחיו העליון מעבר מזה , וגי . מעבר השני
מחיתו מרמש ותולעים , והוא מפרס לרוב : אפס כי ימעט לבוא מהמון דגים
גדולים המשחיתים בו , צטרו טוב למאכל וע"כ יאחזקו רבים כי יפרס בצרכות
גיהס , ואולם אם לא ישמרו אשר יהיה לו בכל עת מים חיים , ויטובזהו
צמקה מים באזשים לא האריך נפשו צם . משכנו בהרבה נמרות איראפ"ס ,
וביותר בנחלי חלמים (קיעולבאך) .

ב מכשר העתים (ויעטער עיט , מלאח בייסער , פיסלהער) , ארכו
לא ידאו קשקשיו הוא ממרא' שחור בפלגום ירוקי (געל) , עיניו קטנות , בלחיו
העליון שספ פחילי חוקן , ובמחיתו ארבע . משכנו בנמרות ותלי בלחית
(וארחשט) , ולו כח חיות רב [הפך מן הראשון] , ויכול לפיות עת רבס גס
מחוז למים , על עשבים לחים , או מטפתות קרובים . מחיתו מזרע הדגים
ורמות , נוצרע ביליו בחדשי ניסן ואייר על עשבי ולמחי המים , ונקרא גם
צמס , מצטר העתים , לצעבור כי כהשר גשימכו בפלי זכוכית מלאה מים , בחול
אל חלוק מתחת , אזי בצוא עת הרוח או גסס , יסער בזכנו להעכיר המים
: בתול , לבשר רוח עכור בלחי טסור : שטייץ פישצק"ר כי .

כחוק

המחיתו מזרע הדגים ורמות , נוצרע ביליו בחדשי ניסן ואייר על עשבי ולמחי המים , ונקרא גם צמס , מצטר העתים , לצעבור כי כהשר גשימכו בפלי זכוכית מלאה מים , בחול אל חלוק מתחת , אזי בצוא עת הרוח או גסס , יסער בזכנו להעכיר המים : בתול , לבשר רוח עכור בלחי טסור : שטייץ פישצק"ר כי .

מעשה (רלו) הדנים

ג דג הבצאת (אחזקת פיס)

החלק (רעד קהלוע א"פ), ידוע למק אחד במשפחתו, ראשו הוא מעלס קשה, בלחיו וחט שנים חלודות הרבה, ומחיריו חולים פהלים שנים, מקרוב לספיר זכבו טולא אחד שחור. משכנו צמי בלחם.

נא דני ויעל'ם

פינה שלשים. ראשם שטוח והלק. גופם מכוכה בליחה וחר קיפקשים. בפתילי הזקן מעברי פיהם. והם כבדים להתנועע ולשוט.

א הדויע (ר' געאיינע זעלס), הוא מבחר כל מיניו והגדול. מכל דני הכהרות, מלחו עד שמונה חמה, וישקול לפעמים גם ב' מלוח לטרה, ראשו גדול רחב ורקוע, גופו אל מול פניו רחב וחזק וצטנ קלר, זכבו ארוך ודק. מראשו ממעל ירוק עשב צחורי בטלואים שחורים, ומתחת לבן בטלואים שחורים. ונבדל מיתר מיניו בששם פתילי זקנו ובסנפירי זכו אשר הם חסרי הקולים. משכנו ברוב נהרות הגדולות מאיראפ"ל כהעלב"ע דונאי' ואדמ"ר ב', מחיתו מדגים קטנים אשר ילודם - מזלתי יכולת ללוקו אחריהם - בערמה, כי יתכב על הרוב במקום אשר לא יפול על לב הדגים להשמר ממנו, ושם ילודם לטרף נפשו, והוא זולל ויטרוף לפעמים גם אווזות ואווזות קטנות (ענטן) הסטים על פני הנהר, ויאכל גם צפר אדם כנטבע, בחדשי חייך וסיון אשר אז רוח חס זלח, יתרום ממעמקים למעלה להצריע צרעו, ואז ילודו לרוב, צשרו ערב למאכל אף קשה ל - לצעבור שמו - להתאכל, מעורו ומפוחו יעשו מין דבק (אייס).

ב בזן הנבקע (סלאמל ביד), ארכו כשמינית חמה. והוא נפלא בדבר הפרוהו, אשר צילי הנקבה יגדלו בחוכה מעט מעט להלכות צטנה עד כי יבקע לארבו, ואז יפלו ממנה הצילים אשר בכל החת דג קטן חי דבוק בהלמון (ראטער) ואוכל ממנו עד כלוהו, ואז יצוט לו לבקש רמש למחיתו, ובלאח כל ציליה מקרבה יסגר צטנה בצרלשוני. משכנו בנהרות הודו.

ג בעל הרטט (זייטער זעלס), ארט חמה. צטנו פיס צו האחוהו תנועת הרטט (טאג) אף נרפה - באשר חין צו הרבה מחומר העלעקטרעליטע"ט - מרטט דג ליטטערל"ל. משכנו בנהרות אפריק"ט, צשרו נאכל. בעל הקרנים, חסר הזקן, ב'.

ד רני הכבר (זעבער פיס, פייטהיס) ראשו קטן כסול פניו. ובכל אחר מלודים שורה אתה שנים. באונייה חסות

תולדות (הלכה) הציים

הציים (טבראהלעו) .

א הודיע (לעבער פֿיט) , הוא דג קטן אשר מראהו כעין סכנד
(לעבער פֿערב) בטולאים [וסנפירים] ממראה תכלת , משני
עברי וצבו כעין קץ (טטאל) מחנוטע . היא וואו אנ"י אשר בנכרות א'
יאוו"ע דומה כרבה להראשון רק נבדל ממנו במספר חלי סנפיריו .

נג דגי הצנה (פאלנער פֿיט)

ראשם סבוכה במגן ורקוע (רדער נעריקט) סבול פנייה . פיהם ארוכי . (ריפל)
פארזיג) וחסר שנים , ובאזניהם ששה הציים .

א בעל השריון (האריט פֿיט) , גופו הארוך כחלי אמה מטוס
בשריון ממנינים (טורכעו) קשים , ומחואר אלל
סנפיר גבו כרובע , ראשו ממעל גבוני וקשה , ומתחת חלק ורך , פיהו עגולי
והפתחו עבות , מראה גבו וסנפיריו חמוץ . מהכנו בנכרות למעריק"א .

ב קטום הפה (רוזל זויג) , לחיו העליון מתואר בקמוט (פלאס) כעין
חלי מח גה - באמעריק"א .

ג דגי סאלים או (לאנס)
הם יותר מחמשים מינים . ראשם חלק , ושנים בלחיהם . וכנזיר אחד נוסף
(פאטעטלאשע) על גבהם סקרוב לונגם .

א הודיע (רעד לאנס) , ארכו עד שלוש אמה , ומשקלו בששים לטראס .
מראהו ממעל הכלה שחרי , ועל צטע כלבנת הכסף . מהכנו

צים הקרח הלפוני במקומות רבים במספר עלים , ומחיתו מדגים קטנים
מבילי דגים רמש ורמה גם מלמחי המים . בקלה החורף כאשר יתלופו יעברו
גזרי הקרח , יאד בגדודין למרחק אל מקום נהרים להזריע שמה צמי אפאים
(זייטע) , ואוכב ביותר ללכה בנכרות שוטפים ; מהלכו הוא על סדר נכון ,
והחמ מהם יצבור ברהש למנהיג , בפניו יצר טובת טוף המס , ולא ימשעו
בעיבורים באגיות , קול המון וסאון התנוטעס צמים . כצולו למקום מסגר
(וועהדע , ראקס) עובר לרוחב האר , יתרוםם בנחו - ע"י אשר יאחו סנפיר
אצבו בין שניו ויעצבו פתאום מכה על פני קמים - כשלת אמות , ויעבור אח
המסגר ממעל לו , וגם כאשר חין מעלור למים יתרוםם מקפץ לפעמים גבוה
ממעל להם , הם מכאבו אשר יסבו לו החולעים הדבוקים מהתח למכסה אור
או מסכה אחרת . הנקבה מזריע ציליה , בחור אשר תכרה בנכרה טוך החול
כמונת בתחתית המים , והכזר יפץ זרעו עליהם ויכסם שנית בחול . הוקנים
יעובו בחורף שנית אל טים , אך לעיריהם יוהרו בנכרות עד ראשית סתיו .

מלכת

מערכת (רלש) הדנים

מלאכה לידתו היא למחיה לפני אכסר רבים אשר ילדום בימים זנב בזהרוב
 הגדולי כעלכ"ע ארע"ר רי"ן כו' ; בשרו נאכל מצותל נעטן ומלום למטעמים .

ב הקמן (אכסארעו) [קפא] אנס הוא עם שאר מיני פארענ"ע
 נחשבים למשפחה הסגולה הוא קטן מהלאכס , מסקלו רק
 בעשר למרה , מראה גבו תכלה בחורי , לדיו ירוקי עשב , ועל בטנו ירוק
 לבנה (וייסנעבלוך) בטלואים בחורים עליבס , חכו לשונו ועיניו יאירז
 - בעידט חי - בלשון חושך ; באורח חיוו ידמה לברלשון אפס כי לא יאחזר
 זמן רב במי הים כמוכו , כי יעלה אל הנהרות בחדש איר - לאורע , זמשה
 לא יפוצ עד אשר יחלוף קרח הנהרות , בלדר ; בשרו מוכ יותר מהרששון .

ג הנהרי (טי"ז . באב . געזיינע . פארעלע) , ארכו כחלי אמה ומסקלו
 רק גד ג' למרה , גבו ממראה זית אפל בטלואים בחורים ,
 לדיו הירוקים (ניינענאב) טלואים ממראה אדום ספירי ובטנו כלבנת הכסף .
 בלרחות חיוו ידמה אל בראשוים , בלערי אשר לא יפוצ אל הים כ"א יספן
 סמיד בנחלי מים קרים וזכים נרפדי מאבני חלמים (קיו) בתלוי מחברי יערים .

ד היערי (וואר פארעלע) , ארכו אמה ומסקלו עד עשר למרה , מראה
 ממעל שחרחר אפל בטלואים אדומים משובלים בעיניים ממראה
 אמוץ אפל , ומתחת כלבנת הכסף . משכנו בנהרות מים זכים אשר על כרי
 יערות , ודומה בדרכו לבראשוים .

ה האמוץ (אטע) , בקרא כן ממראהו האמוץ בעין האפר (אטע) ,
 ארכו אמה ומסקלו כשני למרה , זכר בחפיר זכנו בעי
 כ"ג חלים אשר הוא ברוד (בוטנעעלעקט) . משכנו בנחלי ללים אשר ביערות
 כריי שלעז"ע , בסביביר"ע וענגלא"ד .

ו הספירי (באויאיינ , גאנליט , טנאזל) , ארכו עד חלי אמה , ומסקלו
 כלמרה ומחלה , לחיו העליון מתואר בעין החושם . מראהו
 ממעל ספירי (באוייד) בלדיו לעבר בטט ירוק (עלובלך) ועל בטנו לבן .
 משכנו בעמקי מי ים הפוני והאחרת , ובסניע חודש אב יתרום לנסוע
 בגודרו אל אשד הנהרים ושפת הים לארע עמה , ורבים מהם יסעי ע"י
 מנהיג חזק משינס העובר לפניהם , גם לנהרים החוקים , בהלאכ"ס ; כאשר
 יחלו לנסוע האון רבבות דני הע"י"ג , או יסע גם הוא אחריהם למען
 סמיות נפשו מורעם אשר ימליכו אלל שפת הים , וע"כ בעת אשר ידונו אש
 מרבים

[קפא] מיני ה פארעלל"ע נקראים בלשון רומי לרפתי ואנגלי בשם פוטט"א
 ואולי חיה המין נעשה ספירית [שהוא דג ספור גדול נחשך לחיכות
 רחב"ס והרא"ש] המוכר בחקומות הרבה בנחלא [ע"ו לט' ולה' . נדריס נא . ברבית סר .]
 אקרא על שמו . והחוששי בחב שהוא מין דג גדול נקרא בלשון רומי . ט"יטאן , רמסבא
 סמס פלימו"ס למיניס אפ"ס , וכן כחל רש"י . טוויכ"א .

בני תולדות (ג' רמ) והתנים

מרבית דני הפרינץ, זלדכו כ"כ מספר רב ממין הזה. לעיריכם הטלדים יוחזו
בזהרום עוד אשר יגדלו כשמינית האמה, ואז ילכו אל הים, ולא ישובו עוד
לנהרות, עד אשר ימלא להם ששה שנים, כי אז יוכשרו להזריע גם הם, בשח
מזב טעם ונאכלו באופנים שונים.

ז המארעניע הגדול (גרויסע הארעניע), ונקרא גם **מאדור**, [על
שם יאור אחד בפלמעתין] - אשר יולדוהו ששה
מדי שנה כשליש ארץ, ארכו כאלמחים, ומסקלו עד י"ב לטרה, - נצו מסורה,
לדיו ממראה הספיר, ובטו כלבנת הכסף. משכנו להמונים בשמקי-אגמי חול
אשר באשכנו ופולין, רחוק מהשפה, ובמזרח יקרב לגדות הים להזריע, ולא
יולדוהו לרוב בגלל צערו הטוב.

ח הקטן (קליינע הארעניע), מראה נצו ספירי ויחר גופו כלבנת הכסף.
במשכנו וזרכיו ידמה לאחיו הגדול.

ט שמינץ או (עטערען, מאנרער), הקטן מכל מיני משפחה, ארכו
עד ה' אלבעות, וגופו צהר וזרעים המעיים אשר בקרבו
נמלא במספר עלום ברוב יאורי מדינות איראפ"א, ויולדוהו לעת עבוד הקרח
לרוב מאל - לאכלה ולשלחו לסחורה בנות בחינות ח' או מלוח למדינות
סקריות, ריחו פרות מעט. [וע"פ נקרא בשמו האשכנזי] [קפב], וטעמו
טוב רק הוא קשה להשכל. ונמלא עוד מין שמינץ אחד גדול ממנו השוק
בימים ונקרא מעטראשני"ט. אלפענפארעל"ע, בגחלי סרי אלפין -
היובפארעל"ע, צנה' דאנוי. זילבער לאב"ס בים באשקיק"א
וביטורים. בלווא פעלבעין, ארכו קרוב לאמה, ויולדוהו באשכנו
סדרומי לשלחו לסחורה.

נה דני הקנה (רעהר פיס"ע)

הם ג' מיני דגים, מראשם יאריך הצוצרה (ריסעל) בדמות קנה (רעהרנפלארעני)
בפיהם סקצור, ובאזניהם שבעה חצים.

א דמת הסוס (ועעטערר עהגליכע ריפ), גופו הארוך כשני
אלבעות דומה בתארו לרוב אל דג בעל דאש הסוס
במזב בסדר השני, ואלום ספיר צענו וזחאר אזניו יבדילוהו להחשב למספתת
ע, חולרים ראשו טעוה משני עבריה, בפמילי זקן אחדים יורדים ממנה.

[קפב] בגמרא [סוכה יח, ע"ז לט] צחנתא דבב דהרא שריא [ע"ז ט] הלא
ארכא דלח תא, ובגדרים [יא] לחנה ולימן, וכתב בערוך, דגים
קטנים כבזנים - אולי הוא חמיני דגים קטים אלה אשר יקראו בשם צחנתא מלאון
לחנה וסרמן [כמו וטעל לחנאו] לבעבור ריחו הסרוק חעם אשר מקרה ואם השדה לו
גם שמו האשכנזי. ועיין בגדרים [יא] גרין שם.

מערכת רמ"א ההגים

אכסי לזניו קטנות ודקות, וספירי צטור גדולים ומודבקים בחבנית שק או לזו. משכנו באמצעית'א

ב דג החליל (פ"י ענפי'ט), ארוך כלמה וזר, חלולת ראשו ארוכה כרבע גופו - משכנו בהודו (ע"ג)

נני דני העכ"מ

אם יב מינים. ראשם ממעל שמוח למול פניהם. וספירי גבם נצב מקרוב לזנבם בפייהם שנים חדרות אשר בהם יטרפו דגים שונים לאכלה.

א הידוע (דער הענט)

משפט ארוכו חמה, ונמלא בנדר וואלדיא וטוד נכרו ארלות רובי"א ופרם גם באורך ס' חמות וישקול עד שלשים מטרה. משכנו בנהרות ארלוגיט ונמלא גם באמטריק'א, מרשהו יסופק לפי שנות חייו. הזקנים ממונם הם על גבם מרמה שחורה צמח לבן בנקודות שחורות ולדיהם אמוץ בטלוחים ירוקי (גען). וגעריהם ירוקים כזית. והוא הדג ביותר טורף בנכרו מדינתו, ויבלע מכל מיני דגים אשר אך יוכל לתקפס בנחו, וגם ק"ת סחלשים ממיט; ובלעדיהם יטרוף גודל אפרעטים עכברים נחשים ואווזות קטנות כו', גם בשר נבלת סהרם; וזרע זרעו בקלה החורף, שנות חייו יחשבו לכמה מחות, ואולם לא בחנו עדן כ"א אשר יחיה יותר משלושים, בשרו טוב ובריא גם לחולים, במדינתו (גמאלע) ילכשו מראה שמחת ידוקי (געבריון).

ב בעל הקרניים (הארגענט)

ארוכו ג' רבע חמה, ולחייו קלונות בקלונן בחבנית מרלט, מרמב גבו ירוק בעטב לדיו שחור, ובטעו בלבנת הכסף. משכנו צים כמזרח, בקלה החורף יקרב אל מי הסוף לכורע, והם יקטנו בלילה לאור חם בחימות וקלים שוקים. דג העצם (קמאנהענט). ודג ההרב הקטן (קוינע טווערדיט), משכן מיטם בנהרות הודו כמזרחית וסמערבית כו'.

נני דני הלמאה (הירעקסענטיטע)

ראשם חלקי בשנים קטנות. באונייהם (קואענהיט) שלשים חצים וענבהם נכפל עוד אתן שרת אחות בחמש שנים.

א דני הלמאה (הירעקסענטיטע)

דומה בחתרו כרבים לדני גלכ'ס, ונכדל מהם דק בלזניו אשר הן כפולות ובעלי חלים מרבה גבו כעין כחללה, וספיריו חמונים, ספירי זנבו קרוע בלמות מולב, ועליו טלוא עם קרשחור, משכנו באמטריק'א, וישקול עד שלשים מטרה. ראשם חלקי בשנים קטנות. באונייהם (קואענהיט) שלשים חצים וענבהם נכפל עוד אתן שרת אחות בחמש שנים.

תולדת (רמב"ם) החיים

נח דגני הכסף (ויאבער פ"ט) (ויאבער פ"ט) (ויאבער פ"ט)

שנים רבות בלחיים. באזניהם שמונה חצים. ובסנפיר בשנים חצים הרבה.

א חץ הכסף (פ"י ויאבער פ"ט), דומה בתלרו ומראהו לדג הארנב. טעמו, ארכו כחצי אמה, משכנו בימי איראפ"א.

ב האמערקאני (קיינע באהאמיטע הערינג), ארכו כשליש אמה. משכנו בנהרות אמעריק"א.

נמ שמוח הלהיים (פלאסקער)

לחיים העליון שמוח ובאזניהם שלשה חצים. בצדי גופם פצלות סמראה לבנת הבסק

א שכולת הדג (קארנעהרע, טנעפפענטיט), ארכו כשליש אמה, גבו שחרחר, ועל לדיו פללות ממראה לבנת הכסף.

ראשו ממעל חלק ומזוה (עקיג) ולחיו העליון טעות, בפיו שנים טענות, וקשקשיו מרובעים. משכנו בים התיכון, ויותר אלל חוף עיר אחמיר (ואיראפ"א).

ס דגני מעעראשע"ן

על גופם וראשם כסוי קשקשים גדולים. פיהם קצר וחצר-שנים. ושבעה חצים עקומים באזניהם.

א עב הראש (דיקאמל, הארדער), מראה גבו שחרחר, ובטנו לבן ככסף בקיים שחורים לארכו. משכנו בימי

איראפ"א סדרומי, ולעת הזריעו יקרב בהמון רב אל החוף. עד אשר יוכר את מסעו במראה סמים, עוד בהיותו מרחוק. מביליו יעשו בלרפת

ולטעמלי"ע מין קאזיא"ר, מחיתו מלמחי סמים מחולעים ואדמה שמה, ורבים ילודוהו להושיבו בברכותיהם למען יפרס. האמערקאני.

סא דגים הפורחים (ואאטעל פ"טע)

היא משפחה מג' מיני דגים פורחים, סדומים בגדלם ותארים אל הסעריני"ג ונקראו ע"כ גם בשם פלינענד"ע פערני"ג, ראשם מכוסה בקשקשים,

ופיהם צנולי חסר שנים ומלא קמטים, בטנם מזוה (קאטטיג) וסנפירי חזיקים ארוכים לעופף בהם.

א השליו הפורח (פלינענדע וואטל), ארכו חצי אמה. משכנו בימי ארלות סתמות, ויותר בין שני אופני הספך

ולו אויבים רבים דולקים אחריו בזים כדגי דלראל"ן והדעלפינ"ע, השטים ארדפים אותו מבלי מנוח, ואין לו מחסה מהם בלעדיו באשר יתרומם פתאום

לשוף ברוח ולנוטל ממעל למים; וגם זאת עשה אלהים למנוח האדם בחיר ילוריו

מערכת (רמג) הדנים

ילוריו, למפן יתענגו לזכרונות נאמנים הנוסעים שם באניות בשרב וסוס שמה
 הסורף שם מספר שבועות רבים, מבלי אשר יראו יותר כ"א רקיע ומים,
 וע"כ הקים ה' לעונג להם עושי רצונו אלה, הדגים הפורחים, וואויבי נפשם,
 למען יתרוממו וישקטו ברוח לשעשע הנכאים; האומנם לא יוכלו להחנוטע
 בעופם, הנה והנה, כמעופפי הארץ, כ"א איש איש אל עבר פניו מאשר התרומם
 ברוח שמה יעוף ישר מבלי יפול; וע"כ על הרוב לא יועיל להם מעופם זה,
 כי גם לשונאיהם דגו. הדארארד"ן נתן אלהים לב לרעת אשר לא יטו אלה
 כמעופפים עקלקלה מני דרכם, ולזאת ימחרו גם הם לשוט ישר אל עבר
 מעופם באשר התרוממו; ואז בנפלים יקדמו אותם על הרוב במחלעותיהם,
 לברות למו. והם לא יעלרו כח לעוף יותר מעשרה אמות, אך לא מאשר
 ייבטוכנפי מעופם; כאשר ידמו רבים, כי הנה כבר ראו את הטופלי' על פני
 הכניות ממיניהם, אשר ימותו אחרי רבע שעה וכנפיהם עוד יורטבו גם עת
 דבה אחרי כן. בפרחם ישמע קול דממה יולא מהרוח אשר ינשמו

סב בעלי אצבעות (פנינער פיסע)

בלעדי ספיריהם יש עוד בעין אצבעות ארוכים ומנותחים (גענוירערט) יורדים
 מלועם. כתבנית אשר לשכוי הים. ראשם גופם רוב ספיריהם מכוסים בקשקשים.

א דג הפרדס (פאראריו פיסע)

ארוכים ככל גופו, ואחד מאלה יאריך עוד יותר עד ב' שליטת האמה,
 ולאשר כי פתילים אלה יערכו ללכת גופו, כעלות זנב עוף הפרדס המארכים
 הרבה יותר מגופו, ע"כ נקרא בשמו. משכנו בצענגאלי"ע. קאללמ"ן
 בעל ה' ה' אלצעות, באמעריק"א הדרומי.

סג דג מורמערין

הם ב' מינים שוכנים בנהר גיל באפריק"א. ראשם חלק וחסר מכסי האוזן.
 וגופם מכוסה בקשקשים.

א דמות האמ"ל (אאו זורעע)

ארוכי כשליטת האמה ועביו אך
 כעביו אלצע, ראשו טלך כהב, גבו ירוקי כעשב
 כספיר עובר על פני כל ארטי, וצמטו כמראה הכשר. קארפנא
 מורמ"ל נ"י.

סד דג הערתי"ג

הם ירד מינים דומים בתארם לזה הערתי"ג הידוע. ראשם ופיהם קטנים. ספיריהם
 כצרות

תולדות (רמב"ם) החיים

קצרות וסגפיר נבם נצב לנכת סגפיר בטנס. קשקשות כמנס יגדלו בחאר שני המשוך
 א-הודיע (דערגשיינע הערינו), אך למותר יהיה לספר תולדות ומרחבו
 ולדיבס אדמוני מעט, ונקרא סלך ההעריני"ג (הערינוקעסניג). מסכנו
 בכל מפרשו ים סלפוני וקקרח, וגם בים באלטיטק"א, ואך לפתים ידועים
 יסע. לקרוב אל גדות ארצו; ולא מאשר ירדפוהו חיותו ים הגדולים כהחנין
 וכלב היס בעתים אלה, לגרשוו אטיע. כאשר יכזילו רבים; דרך כי גם לו
 אורח כרוב שאר הדגים לבקש לו מי אפסים לצוריע שמה; זע"ב יחמור בעת
 יבואת לסעת ולקרוב מסביבות יבשה ארץ באשר יוכל. בעת הזאת היא משונה
 לפי ערך מיניס; לגדות אמעריק"א יבואו מחודש טבת ועד ניסן; וזאל שפת
 ארץ נארועגי"ן יבוא מין קטן מהס בחדשי האביב, ואח"כ גדולים מהס בחדשי
 הקיץ, ובחורף יבוא עוד מין אחר קטן להזריע — וזס מפרים לרבות
 עלמו מספר, כי בלעדי אשר ילוד מהס האדם אלפי חציות ללרבו, עוד גם
 יאכלו לאין ספורות מהמון דגים הגדולים אשר יבלעו כשאלו הייס למדי,
 ורבים אשר לא יחיו רק מהס. בלכתם לגדות מדינותינו ימלאו מקומות בטטת
 פרסאות אהדים אשר יבוסו עין המים מהס בחומר אחד מולק עד מעמקין,
 ואח"כ את רעבו דסקון עד כי ימרטו קשקשיהם זה מזה. מחיפס צייתר
 מהסרטינים הקטנים אשר יחמרו מי ים מהמוס. בכל מהבית מיני הדגים
 לא נמלא גם אחד אשר יהיה לתועלת ומחיה להאדם, כהדג הזה, כי בלעדי
 רבים עמים מארלות נכריות אשר יכללו את נפסו בו, עוד גם רובו מדיעות
 איראפ"א, כרוב חושבי ענגלא"ד האלא"ד לרפת שווידי"ן ותושבי אשכנז
 יליצו להס לידתו למלאכת מקנה וקנין גדול, לשלחהו בארלות אחרת. מועד
 לידתם הוא רק לפני הזריעס, בעודס מלאים, להוציר למלא החלב, זלנקצי
 הבילים, ואחרי אשר יריקו זרעס; אכן במועד הזריעס לא ילודו ולא יגעו
 בס, כי אז ייראו מלבוא שנית להגליל הזה. בהאלא"ד לא יורשו לפרוש
 להס רשת רק מכ"כ לחודש יוני למספרס עד ראשית שנתס (יחמורס).
 רשתותיה גדולים מאד, ובהס יחברו חבנים מקלה האי למען ירדו למעמקין,
 ומלד בשני יחברו בכלי עץ לצבבור יטוטו מעלה, בערב יסתחוס על מנוס
 במקומות ידועים להס, ובבוקר יוליאוס ויאספוס אליהם, דך יועלה מספט
 מספרס במולד רשת אחד עד ק"מ אלק דני המין הזה, ואז יעשו עמסס
 כחפס, יבשלוס ח"ג לבלב, וכן ימלחוס ויפצוסו בחציות לשלסס הרחק על
 פני הארץ, וגם יעשוסו אשר אז יקראו בשס, בוקליני"ג, ושלחיס כ"כ למרחק.
 בשוועד"ן יוליאו ממיניהס שמן רב (טראו) מדי שנה, ואת סעוחר יפרשו לדומן
 על פני האדס, וימלאו עי"ן שכר בתבובה רבה.

וארדעל"ע

מערכת (דמה) הרנים

ב זאדעלע, דומה פרי' להטערינג [קפג] ונבל מהס בראש לחיו
 בעליון הארוך יותר מהתחתון. ראשו נוץ בעין זכב,
 מראהו ממעל ארוך ירוקי (נעלב ורייח), ארכוכקלי אמה ועציו כעצוי האלבע
 קסקטיו רכים גופלים בנקלה. משכנו בים המערבי, התיכון, והלפוני, והוסב
 שמו על שם הארץ דניע"ן אשר ימלא בגלילותיו לרוב, וילודוס על
 מפרי ארלות לרפת ספרד ואיטאליע לחין ספורות, ימלחוס ויטלחוס לסחור
 בהם. בבל גלילות איראפ"א, וטרה ימלחוס אחרי אשר יקחו קרביסס מהם,
 יכבשו מבשרם מין שמן אשר יקטוהו מטבדי בעורות.

ג אלויע או (גאל, גאלי, סיט, אוטער הערינג), ארכו ב' רבע אמה
 ומשקלו עד ד' לטרה, וכבר בקסקטי בטנו הקשים ונראים
 כמגינים, מראהו ממעל רחוק (געלב גרין) בטנו צפן, ולדיו טלואיס סחור.
 משכנו בים התיכון והלפוני, באזיב יעלה לנהרי עלביא ריי"ן וועזע"ך בוי
 להאריע שמה, וילודוהו אז שמן מאד, כי יקטבו בשור כבשר כלאכ"ס.

ד ברויטלינג או (טמראט, אארפ ביד), דומה הרבה להטערינג
 היתדוע עד אשר רבים חשבו למין אחד; אפס כי לחיו
 התחתון הארוך מהעליון, והבדל מספר חלי סנפיריו יבדילוהו ממנו. משכנו
 במעמקי ים התיכון, הלפוני, ובאלטיק"א, ולא יעלה משם כי אם למועד
 האריעו, וגם הוא נמלא במספר עלוס כהטערינג קידוע, ואולי עוד יותר
 ממנו, ונשיב ארלות לרפת האלאכ"ד בוי יעשו גם בו מסחר וקנין גדול,
 ונריחוהו צו לרבוואוח (הילימאען). ברשת אחד יעלו לפעמים ממנו מלואות
 ארבעים חביות ויותר, אשר בכל חביות נמלא מהם. לאשר יקטנו רק יעד ה'
 אלבעות - כשני אלפים, ויתנבגו צו כמשפט הטערינג. הנמלחים מהם לא
 ימלאו אחרי טוב טעם הטערינג, ואולם המעושנים עוד ייטבו ממנו.

ה דני קארפפ"ן (קארפס)

הם חמישים מינים. גופם ארוכי ועגול כביצה (אנגליצא יירוגר) וקשקשיהם חלקים

[קפא] במשנת [ע"ו לה:] אלו דברים של ענ"א אסורים לוי ודהילק כו' ונכח
 ודומי האלע"ק ובל"א הערינג, [ובספר שרד לזון יוב אשר לפני ה' האלחי שם
 לאליק"ס, למן הטערינג, ויש מהם לרבווח, ובפרט בארלות אלו ועושים מהם
 פרקמטיא קו'. וכן תבז בעל כחר כהוסי, בלע"ו הרינג, ע"ב; ואולם לדעתי לא
 כוונו היסב, דבא אחר רב על זה [שם דף ל"א:] חיל קו ו סדרתניות, וחיל [הוליסו.
 צויע"ו] כחבו על הסולחנית, אשר אין לו קסקס בראשונה רק עתיד לגדלם לאתר זמן
 באשר הבאחי למעלה בהטרה קע"ס, ואכחנו לא נחלא סגולה זאח צמיני הטערינג
 כי בולס בעלי קסקס גדולים, וגם לחין דג זאדעלע"ע"ו הקטן לא תלחתי סגולה זאח,
 ובלתי ספק כי הוא מין אחר מדגים קטנים.

תולדת (רמז) החיים

פיהם חכר שנים . וימצאו תחת זה על עצם אחד מתחת מבסה אוניהם .

א הירוע

(רער קארט) מבחר כל יתר מיניו , ארכו - לערך טוב מחיתו ומשכנו - עד ב' אמה , צפיהו לומחים פתילי הזקן , וחך השלישי מספירי גבו ואחורו חרוץ למול זנבו כמגרה . מראהו ממעל ירוק עשב ספירי , קלה לדיו לעבר בטט ממראה זית ובטטולצן - . קארפ"ף קעני"ג , או (טפינו קארפ) הוא ממינו רק יבדל ממנו בשלשה טורים קשקשים גדולים העוברים עליו , ולעתים נמלא על גופו חרבורות חלקות . לעדע"ר קארפ"ח , הוא חסר קשקשים , ועורו דומה לעור מעובד ממרה' שחרחר . מקום משכן הקארפפ"ן הוא בנהרות הסולכים לאט באיראפ"א הדרומי וצפרים , ומשם הביאום הנוסעי' ויפרוה גם בארלות לפון , והם ערומי' ויודעים להיות אמון (לטרויליך) לאדם הנותן מחיה להם , ויוכלו ללמד על אות ידוע אשר יותן להם כמו להכות בפעמון , וכדומה , כי יקרבו ויבואו אל שפת הברכה והנהר לקחת מחיתם הנשלך לפניהם ; ובהם נח חיים חזק כי יכולים לחיות עת רבה בלי מים , בהאלאכ"ך יתחלוש אנשים רבים בעשב רטוב ולח ויתלוש במנהרותיהם (קעלערין) לתת להם שם לאכלה ממאפה סולת כו' עד אשר ילרטו אותם , וכאשר יוחלו בשלב ויותן להם סולת או לחם טבול ביין שרף צפיהם יוכלו ככה חי גם מרחק שלשים פרסה מבלי אשר יחלו , ולפעמים ילאו בעלמם על שפת הנהרות במקום עשב רטוב להחענג על חוס השמש . מחיתו מהולע ורמש ומטעי המים , וכל מיני גללי חיתו נהר , ואוהב לשחק במי בלאת (טלייאג) . בהיותו בן די' שנים יחל להוריע , והנקבה אשר חשקול כחשע לטרה ימלא בקרבה עד תר"כ אלף ביצים , ולולא אשר שחתו הלפרדעים נחשים ואווזות בהם ובלעיריה' היולאים , הלא רבו למאד . לידתם כבד מטט יען כי ילפנו לחו במעמקי הצלה , וגם יקפלו לפעמים כאמחים ממעל לשפת רשתם וינללו . מבליהם יעשו קאפיא"ר צמדינות אחדות הכשר לאכל' גם לט , וממרורחם (גאלוע) יכינו הלצט ירוק הנקרא „זאלטגרי"ן .

ב בארביע

(באראע , טיין באראע , ראפה בארט) , ארכו ג' רבע אמה , ומשקלו לפעמים גם י"ח לטרה , מראהו ממעל כמראה הדת , מלדיו לצן ירוק , (גרייליכווייס) , בטט לצן ותפתו העליונה אדומה , וכדל מיתר מיניו בלחיו העליון הארוך מהתחתון ובארבעה פתילי הזקן אשר צו , ואוהב לשכון במקום מים שטפים ונצבי חלמים . מחיתו מדגים קטנים רמש ותולע , בשרו קשה רק טוב למאכל .

ג שריויע

משכנו במי בלאת וטיט בכל נהרות איראפ"א , ארטו עד אמה , ומשקלו לפעמים כשמונה לטרה , מראהו ממעל ירוק עשב חמורי , על לדיו צלול ממראה ירוק והחרחר , ובטט לצן , ונכר בשני פתילי זקנו הקלרים , ובקשקשו הקטנים חלקים ומטוסים בליחה , וזריע

במערכת (רמו) הרנים

ב' פעמים במשך ימי הקץ , ובחורף יתחבב במעמקי הכללית וירדס סס פ
גאלד שליו"ע . ממראה להוב כסה , הוא ממיט , ונמלא ביותר באגמי

ד קארופ"ע , גם הוא ידוע ונמלא בנהרות רפס בכל מפרטי איראפ"ס
ואוי"א , ארכו בשלישית האמה ורחב הרבה , משקלו
עד לטרס אחת , ואין לו פחילי זקן , סנפיר זנבו בלתי נחלק , במראהו
ידמה הרבה אל השלי"ע . מרביית זרעו אשר יפליט באביב וגם לעירוי הס
על סרוב למאכל הלהרדעים ודגים , בארחות חייו ומסיתו ידמה אל הקארפ"ף
וטוב למאכל .

ה בליו"א (בליו"ע , בראשע) [קפד] , גופו רחב ורקוע הרבה
ארכו כאמה וחלי ומשקלו עד כ' לטרס , מראה גבו העקים
ירוק עשב שחורי , ומלדיו כלבנת הכסף , סנפיריו שחורים , זנבו בלתי נחלק .
משכנו במעמקי יאורים ומי נהר בלתי טופים , ולא יתרומם אך לעת
הזריעו , והוא מתטעע לכל עבריו בהזריעו , וכאשר ישיביתו האדם ממלאכתו
זו ירוב שינת למעמקים , והיה אם נעלר בזרעו אם זכר או נקבה ימותו .
בשוועד"ן אשר הם ילודוהו ביאורים לרוב , לא יעזבו להשמיע קול גדול להכות
בגרון וכדומה מסביב למים בעת הזריעם , בהרכי חיתו ומנהגיו דומה אל
הקארפ"ף וגם חיתו יובילו חי טמון בשלב למרחק רב , בשרו נאכל מבוטל
מלוח ונעשן .

ו ארום העין (רמסא אויגע , ראטה פאערד , פאעאלע) , נמלא בכל
נהרות ואגמים וביותר באשכנו הבלפוי , ואוהב לשכון
על כבכי חול , ארכו כחלי אמה ורחבו ד' אלצעות , מראהו ממעל שחרחר
זיתי (אוייונגרין) עכור , ויתר גופו להוב עכורי , והוא נכר בזנבו בלתי
חלוק , בטבעות עיניו הירוקות (ואפרינגעלב) ובסנפיריו האדומים (לינאבר .
ראטה) והוא מפרס לרוב , בשרו בלתי נחשב מנסבת עלמות דקות הרבות
אשר בו .

ז ארפ"ע , או (ארפ"נ , פריוענטיס) , הוא היותר יפה - לבד מדב
הזהב - מכל מיני הקארפ"ף , ארכו כחלי אמה , גבו ממעל
קדום (ארננג ראטה) לדיו ובטנו כלבנת הכסף , ונמלא - לא הרבה - בנהרי
האשכנו הדרומי , ומיפיו ישימוכו בדרכות ואגמי השרים .

ח כפוף הלחי (קרואק פער , ראסע , טיער , רויס באלעס) , חודר
גופו כאמה וחלי ורחבו רק רבע , משקלו כשיס
אשר

[קפד] בנמרא [סוכה יח] דרש רבי יהודה בר אלעאי אברומה שריה . וכתב
הערוך בערך אברומה , שהוא מין דג הנקרא כן בל"י , והמוספי כ'
ההגימסא הנכונה היא , אברמין" שכן נקרא בל"י יוני מין דג רחב גדל בדרכות מים ;
והוא מין דג בליו"א זה , בעל קשקשים קטנים ודקים .

מערכת החמישית

הרמשים (חינוקסין)

מערכת החיים הקטנים אלה, מפליא ביותר את עין האדם, והעורר נפשו לירא את פני אלהים עליון, המכלכל לאלפים ורבואות מהנועעים קטנים אלו, ומשגיח עליהם לחומלה, לבל יחסר מהם דבר לכל פרי לרכם, במעמקי חכמה ודעת, אשר לא ישיג ולא יבין האדם עור העינים אף חלק אחד מני אלה מהם. ואם כי עיניו משוטפות בזוחלי עפר ואבן אלו לטוב למו, מה ירצ גדל טובו עם האדם; מבחר כל צרכיו. מקור כל הטובה לא יפעל רק הטוב לפניו, ואם חנע בנו הרעפ, כלא אך הנחנו לבדנו השמים, באשר נשחית פרי הכלהתינו צידי עול לנו [קפון], ואלו החוללנה עלינו ברעות מסבוס מהפכות בחבל, מצלי אשר יחפץ בו, ועל דרך זה עמקו מחשבות מפורד החכם לאמר: **חם תרתת פניך חייתי נבהל**, וישנס דברץ אלה מיקרהם, עד מדי דברו מכלל סגורים כולם ואמר (תהלים קד) - **חם תרת פניך יבהלון** -

המערכת הזאת תכלול כל המינים אשר תורץ גופם נבדל לחלקים שלש, הראש, החזה, והאחור, נכרים בנחמכים זה מזה, אשר לזה נקראו בשם 'חינוקסין' שהוראתו בלשון יוני קרוע ונחמד] ולא יקחברו כי אם על ידי פתילים דקים או עבים; רבים ממיניהם כהדבורה וכלרעה כי יעמיק חמוכם אשר לא יחוברו חלקיהם כי אם ע"י פתיל דק - ואם ממיניהם אשר לא יוכר בעין החתוך הזה, בהפרעו כו'. כל הרמשים יש להם תמורת דם האדם אשר לתרבע מערכות הראשונות, מין ליטה ורצר לבן וקר, בראשם ב' קרנים למשש (פ' הו העיני), ורגליהם קשות ודקות אשר לא ימעטו ממספר שש, ויש אשר מספרם הרבה יותר מזה. ומה גדלו פלתי מלכת העינים אשר לרבים מקטנים אלה, נבחרה לנו זבוב או פורת (טאטעטרויני) אחד, אשר צעיניו בשר לו לא נחזה כ"א שהי עינים קטנות וכדוריות, וכאשר נביט עליהם ע"י זכוכית מגדלה (פערנרעס ערוונס גלוח) נראה אותם נחלקות לכדורים קטנים עומדות בשדרות; אכן כאשר נחבונן בכן ע"י כלי הרואים אשר בבתי עקד החכמה (איקראשקסין) או עינינו

חפצו וכן כמלא גם בחומר השם חירחיו [ד' יח] דרך ומעלליק עשו אלה לך - ורמו ענין הסדרת הפנים כנוכר יותר מכ' פעמים כחובים בחנך, ואף כי בהראת ה' צ"ה [דברים לא יח] והסתרהי פני מהם והיו לאכול בו. והרמב"ם ו'ל בספרו מ"ג ח"ג פ"ב, בלע אחרותיו שם בחלים אלה, ומברעות נעשה גוהם בעלמנו בבחרתנו נכבד וניחם אותם להשם ג' חיה אולה אדם חסלף דרשו, ע"כ

תולדת (ג' רנ) : החיים

תחילת אותן לטובו למספר שטחים רבים, הנקראים בשם "שדות" (פעורער) כנליון (טסינג) הלטוט לעברים שונים, אשר יראה תמונת הרואה בו נבדל בכל אחד לבדו; כן גם בעיני ילורים אלה יבסו יראו לורת העומד נכחם, כמספר שטחיהם לרוב. בעין הדבורה יספורו' אלפים שטחים כאלה, לזבוב מ' אלפים, בעין בתולת המים (ויאפערוונגער) י"ב אלף, ולפירח (טאפטגרוינג) י"ז אלף; וא"כ נמלאו בראש הפורח ל"ד אלף שדות כאלה - אך זה מעשה אחן נפלא - גדולים מעשי' ה' - ורק מעט מהם אשר אין להם כ"א שתי עינים כהפרטוט כו' ולעכבש נמלא הם.

תאר פיהם משונה למיניהם, יש אשר שפתיו יפתחו כמלקחים (לאנגענאמראיג) ויש אשר להם פה ארוך בקנה, לרבים מהם נמלא כעין לשון, אשר יוכלו להאריכו ישר וגם לכפפו מוכלל (סטיראל אמראיג) וסוף באמת קנה חלול לניק מחיתו בו. הושיו השמע והריח נמלאים להם, רק גרפים מאל; וילק הנבלה (מאסקעפער) וחובב שמיוזליג"ע, יריחו מרחוק בשר הנבלה וימירו לעוף שם, וזעמיהם אלו גלו חכמי הטבע גם את מקום כלי חושיהם, היפה הם. גם בדבר מנסה גיוס יסונו הרבה זה מזה, יותר ממיני מערכות הראשונות; רבים מהם יטוט בעור קרני (הארנארטיג) כמנן להם, הם על כל גופם או רק על מחיתו; ויש אשר הם ערומים או מגודלי עור. רבים מהם לקחו מנת בוסם מאשמי הלצעים סיפים, אשר בזה ידמו אל חיי מערכת העוף. בנין גופם פנימה הוא משונה הרבה מבנין גוף מיני מערכות הראשונות ואין כס אחד מהם אשר יהיה לו כלי הריאה; רק יתאפרו רוח ע"י קנים (רעהרין) מוכנים לזה העוברים בלדי גופם פנימה. מספר העוברים (אוסק לז) הנמלא בגוף הקטנים האלה עלום מאל, וחכם טבעי גדול מנה עוברי גוף תולע הטרבה (וויירענרויפע) יותר מד' אלפים במספר, תחת אשר בכל גוף האדם לא ימלאו כ"א ד' מלות וארבעים ואחד.

משבנם פרום על פני כל הארץ, ויבנים על העלים, על האדמה ובמעמקים, בימים, וגם על גופות שאר החיים, על האדם יותר היונקים, על העופות, והדגים, ועל שאר מיני מערכתם כמיני הטעם (אילבע) אשר יסבו לרוב על הילק, וזבובים, ודבורים מ'. מהם אשר יחיו בזרדים כהעכבים כו' ומסם אשר יחיו בריעות וחברים, ויש אשר להם גם מנהיג ומלך כדבורים וגמלים (אייזען). היותר נפלא בדרכי חיהם הוא, שתמורה, אשר ימירו תואר גופם פנימה או שלשה פעמים מאז האדם, עד צואם אל תכלית תואר פני יולדיהם, ובלעדי מעשים ממיני משפחת חסרי כנפים המולידים בתאר שאר יתארו בו גם אחרי כי יגדלו, כהכנס הסרטן מ'. בלאתם מבילת וקראו תולע [קפז] או רמה (אמרג, וארמע) ואז ירחשו ויחלו כהרמות, ויאכלו מונס מחטר סק להם. במשך הטעם האמת יחלישו את עורם פעמים אחדים ויש

[קפז] ונמצא גם כללי והנוכר גם לשם פרטי אל חין נוקב הגפנים ירדים י"ה י"ט, ויין לא תשאת וגו' כי האכלנו החולדעית, ובמעשה הקקיון

מערכת (רנא) הרמשים

רש אשר להם גם כנפים. במלכס הזה, ובמלאת ימי לבאם כל מין כמשפחו, ימירו תארום זה לתאר אחר משונא, שוכבים נעטפים במעטפות (סופע) מבלי אשר יניעו את גופם, ולא נדע אם חיים כמה, אם לא כאשר נגע בס; ואז לא יפרו; אף לא יאכלו [בלעדו מעטים ממינס] כבוא מעד לאהם יבקע - מחנועות חוקם אשר יניעו - עורם, וילא תואר אחר חדש דומה לילדית מעופף הנה והנה, אשר כל אלה נוכל לראות בעינינו בימי הקץ, אם נשים לב לזה. רובי הרמשים יבלו רוב חייהם במלכ האר התולע, אכן, בהאר המעטפה (כישע; סופע) לא יאריך זמנם, וכן גם בתכלית הארם התחרון לא יארכו הרבה מהם כ"א ימים אחדים או יום אחד, כי הוכן פעילתם אז איננו כ"א להפרות ולהוליד, ובמלכותם חוקם זה ימותו ויכלו, ואולם יש גם מהם המאריכים חייהם בתארם ההכליתי יותר מזמן בי מלביהם הראשונים. הרבה ממינים אלה יפרו לרבותא בעת קלר, וירבו מבלי ספירות, והיו להכלית טובה כי יוכללו מהם רבבות נפש מיני החיים במהיה המידית ולעומת זה יסבו החגבים הגמלים ותולעי הילק כו' זק רב בלמחי ארץ רוב מיניהם נמלאו למו - לשאר כל החיים - רק מין אחד ונקבה לבד, לשאר יפרו וירבו, לבד ממספחות הדבורה והנמלה (אז יוע) אשר להם גם מין שלישי עושי המלכה, המכונים בשם "ספקים", ואלה לא יוכשרו להפרות ולהוליד זרע.

כל מיני הרמשים מולידים בינים, בלעדי מעטים חצוב שמייזליגע כו'. ומה נפלאו מעשי מכונ העליון, באשר הכין בטבעם לטוב להם, אשר ימלט כל מין את ביליו, על מקום המוכן להחולע כרגע לאהו מבילתו באוכל רב, כל אחד באשר דרטו גאלל; וגדולה עוד מזאת כי ידעו לבחר לביניהם בחלקי המטעים ודומיהם - מקום, אשר לא יפול ויעדר גם כביה החורף, וע"כ לא ימלט הפירח (מאטענרלינג) מעולם את ביליו על עליהם או פרו כעץ הנופלים בחורף, אם ידע אשר לא יבוקעו עד עת הזאת. בארצות החמות ירבו מיני רמש אלה ביותר ושם לא חשבת פעילתם כל הקיפות השנה; ואולם במדינותינו אשר גם חיות גדולות לא יעלרו כה, וירדמו בימים החורף, לא יבדלו גם מיני מערכת הרמש - לבל חושבת הולדת מיניהם - ממקרה זאת; כי גם הם במלכות ההכליתי ירדמו בחורף בחורי מספור עד כי יקילם החביב גם תקום הולדתם ע"י הבילים אשר ימלטו בראשית החורף, מונחים כן, מבלי אשר יתחיהם הקור עד עבור הסהיו, ואז יוליא השמש המון לביניהם לחיים, ואלה אשר הם במלכ התילע יסתחרו כ"כ בין צדקי העלים ובמחרו' בארץ, או כי ינחמו אז במלכ המעטפה; אם הם, ואם הם, יבגיה מכינס עליהם, לשמור את מיניהם לבל ידמו מן החבל, באשר גם הם פרי תכלית

(וואונדערבוים) [ינה דין] ויחן אלהים חולעת וגו' ותר וגו'. וקערמער' וואור'ס נקרא בשם, חודקעת שני' [שמות בח ה].

חולצת (רנב) החיים

רצו למהרה חיים ולשמרם מדרכי פגע, נתן אלהים להם כלי חסד
 שונים להשמר, ולהחילצ על ידם נוכח מהקוממיהם, אלה ימוללו במלקחי
 (קניימלמנועו) שפתותיהם הקשות, ואלה ידקרו בקולים (סמלעו) אשר להם
 בפייהם או בלחורם, ויש אשר למו מין ארם או מין רע כריח —
 כאשר נפקחה עיניו נחזה, כי המון קטנים אלה הם לתועלת מין קלה
 לרצבות ילורי שדי, ורבים מהם גם להאדם עלמו, החגב הסרטן
 לאכלה, הדבורה לדבש ודוג, חילעת המשי לבגדי חמודות, וחולעת שני
 לזבוע טי, ורבים מהם יערטו לרפאות העלה לחבשה במדויים ידועים; ואולם
 לעומת זה עוד יגדל גם המזק הרב אשר במוסר ה' - יכינו לו - רבים ממיני
 הילק (קעפּר) יסומו יערים גדולים לרוב, וגם כלי עץ הרבה; החגבים
 יבחימו בהבואתם ושאר למחי אדמה, ויסבו לפעמים שנת רעב ובלרות
 החולעים ינקרו בפרי העץ, ואלורות תבואה, וגם על בגדי האדם יפילו
 גורל למשכן משחית בהמה, גם את עלמו ובשרו לא יחוו, הכנה הפרטוש
 והסקאריפוא"ן הם לו לנגעים מכאיבים גדולים, ויותר באלרות החמות, הם
 לא ימלאו מנות מאורחים רעים אלה, והיו לו למלככה מצלי השקט.

המפרגה הזאת נחלקה לפי הברל תאר מיניה וסגולותיהם. לסדרים שבעה

סדר הראשון

הילק [קפח] (קעפּרין)

יכלוד משפחות הרמשים, אשר על שתי כנפיהם העשויות מעור דק, יכסו
 עוד שתי כנפיה קשות כקרו (הארנארטיג) ויקראו המשפחות האלה
 בכללם **ילק** (קעפּרין); ואולם רובי מיני ילק, בעלי המרוץ, [הנקראים
 קן לזעבור כי ימחרו לרוץ היטב] הם חסרי כנפי העור, ועל כן גם מכסה
 כנפיהם הקרני דבוק בצופס מצלי אשר יפעלו בס מלומה. לכל מיניהם נמלא
 שש רגלים, ושמונה נקבי הרוח בלחוריהם. - בין כל מרבית מינים האלה
 לא נמלא גם אחד אשר לא יפול תחת מקרה התמורה והתחלפות החוחר
 ואחרי אשר יתחברו זכר ונקבה, ותמלט את ביניה על מקום כשר לפניה
 יעמול בעדם השמש לבקעם ולהלית מהם החולע (הידע) הקטן, אשר הוא
 ממראות שטות, בשש רגלים רוחש הגס והנה, ולא יעשה דבר, כ"א יאכל
 וימיר.

[קפח] הילק הם זה נמלא ט' פעמים בחי"ך והעתיקו האשכנזי בשם הכולל קעפּרין
 וגם הע' זקנים העתיקוהו לשם העני' גרונרס, שהוא כ"כ אחד
 מחשפחות הסדר הזה, הנקרא בל"א, ואהענקעפּרין, וע"כ תרגמתי את סדר
 סקעפּרין בשם ילק, גם אם לדעתי יחורגם על דרך אחר כאשר יבואר בהערות ק"ב
 ובדומ"ל נקראו בקעפּרין בשם חפשיית, עיין הערות ר"א

מערכת (רנג) הרמשים

וימיר עורו - אשר הלך לו - מדי עת : רובם יבנו במטבה עלים נרקבי
תבוצים , ושם ינקרו ויכלכלו נפשם ממנו . ויש אשר יבנו ויחיו חת נפשם
בגללים מוטלכים , או בחרץ ; וכאשר יבואו אל חכלית גדלם , אז יתעטפו
בקליפת עיר מוטכב בנוש עפר , או בטץ חלול מבלי אשר יחנוטעו , ויקראו
אז בשם , מעטפות (ניאטען , פיסו) ולהם אז דמיון רב עם הילק המגדול ;
ולעת ידוע כי חצוף , יבקע עורם , וילאו ממנו בהלך הוריקם מלא בננפיקם
ומכסיים , אשר עודם רכים בחחילה , ומדי עת יוסיפו להקשות , ולהשיב
מראיהם ולבצע הנכונ . משכבם ודרכי חיהם משונים מהל לערך מיניהם ,
רבים מהם לא יחיו במלב השלישי רק שבועות אחדים , ומכאן אשר יחיו גם כל
החורף נחבאים במקום מסהור מהחת להבנים ובמנהרות , כילק המרוץ ,
ומהם הנראים בכל עתות השנה וגם בחורף בימים לחים , כילק הסים (ראס)
קעפר) . רובם יחיו על העלים ושהל לחים , והם אשר יבנו על החרץ
או בקרבה , ואך מעטים ממיניהם ימלאו גם צמים , מכפר מיניהם יחשבו
בעת לארבעת אלפים , אשר יחלקו - כהרשונים - למשפחותיהם .

א ילק הדומן (ויאס, קאלב, קעפר)

מיני משפחה זאת הם יותר מארבע מאות . ונכרים באשר יעכו קניהם למשש
מקציהם בדמות קאלבין בחובר בארבעה עד שבעה עלים דקים . וגם בתרועים
(לאקן) אשר בקצה רגליהם . משכנם על הרוב בערבות דומן .

א הגדול (הערקולעס) הוא הגדול מכל מיני הקעפיר , ארכו כששית
האמה ; ובמראהו ידמה אל ילק החיל (הירט קעפר) אשר
בארלט , ולפעמים יראה גם שחרחר ירוקי (גרייליב בריון) . ולו ב' קרנים .
כאחת ארוכה מהעקמי אל מול פניו בטור שנים אחד , והשנית קלרה ממנו
בעלי שורות אחדות שנים , אשר שתיכן יחד הנראות כעין מלקחים (לאגעו)
הן לו לעור מחיהו , לבקע מיני חנוזים שונים ולאכול מפריהם אשר הם מזונו .
משכנו באמעריק"ל בדרומי ויותר בדראזיל"ע .

ב בעל קרן האף , (נאוהרנקעפער) מראהו שחרחר (היאע בריון)
ארכו כאלבע וחלי , ולו קרן אחת גדול בראשו ,
ושלשה קנים קלרים לומחים מחוהו . משכנו באשכנז בערמות דומן , ובאלוניהם
(אייצען) חלולים ונרקבים , אשר הם נמלא גם מעטפתו .

ג ילק האום (ראס העפר) הוא מין ידוע , נמלא בכל ימי הקץ , וגם
בחורף בימים הלחים ובלתי קרים , על גללי הסיסים
והבקר . ארכו אלבע (אלו) ומראהו כחכלת (באוי) נולץ לעין ירקרק חרץ
(נזאר גריון) , קרניו למשש נטות במרתיכן לאדום , וכנפי מעופו חרוכות
כהלמים .

תולדת (רנר) החיים

כחלמים (געזורצט) . מחיהו מהגבל ורפא אשר ישכון בו , גם יעשה לו ממנו כדורים גדולים ויטמון בכל אחד צילה אחת מהשר ימלט , וילפנס מהחת לגללים על האדמה , או בחורי עפר , וחוס השמש והרפא יגמור בעדס לבקעס ולהוליא את החולע מהחוס , אשר ימלא כרבע מהכלו מכדור פרוס הלזה וזיהי כאשר ירב לאכול מכל סביבותיו , נלא יותר בו כ"א מחילות דקות , או יטיחס מסביב בריר גופו , וימיר הארו מושכב במעטפתו . כאשר יוקין יתרבה על גופו מין עט (קעפר וילגע) המכתיב את בשרו מאלד , ויליקוהו לעתים עדי מות . הסמוני האכרים חקרו בדקות הכלס למשפט לזק , אשר לעת כי יראוהו משוטט הומה לעת ערב , יבשר על יום מחר למטרות נשכס ייהיה .

ד ילק האביב , (אייז קרייז קעפר) ידוע בתארו ומראו , ונמלאהו באיזה שנים בחדשי האביב לרוב , מאכלו עלי ערבה (ויידע) ואלונים , אשר יסבב לפעמים עי"ז נוק רב , והוא יסן כל היום ולעת ערב יעוף בהמיה סנה ובהה , ויאכל כל הלילה עד הבוקר . בחודש אייר יתחברו זכר ונקבה יחד , ואז תפרח הנקבה לנקר בעפר למלט סס ציליה ולשוב על מקומה , ואחרי מלאותה זאת , יכלו וימוחו מעט מעט . מבזיליהס הלה ילא תולע קלר , אשר יחיה את נפשו מתחתם לארץ מלמחי הנגיס ושרשיהס וכה יבלה סס חייו בארבע וחמש שנים , ויגדל עד לעבי אלבע וחלי . מראשו לבן ירוקי (געזבל-כוייס) ראשו ירוק (ואפרעכ געזבל) ואלאורו כהללת (בלויז) ויקראו אז בל"א בשס , ענגערלינג , גלימע"ן . בחורף יעמיק לחפור גם כשני חמות להרדס סס , וכבוא האביב יעלוס האכרים במחרשהס , על הארץ ממעל לרוב , ומסס ילקטוס העורבים העלכערי"ן וסאר עופויה לאכלס למעדניס . בהגיע עתו להעטף , אשר הוא חוד ימי החורף , יתבודד בגוש עפר , וימיר חמונתו למלכ המעט פה (סופע) אשר יעוה מושכב כה עד האביב , כי יחמס השמש את פני הארץ , אז יבקע עורו וילא בתואר : הוריו המייאקעג"ר מהאדמה , לבקס לר עץ טבהו למחיהו , ולחיות עוד בארבע או סי שבועות , ולאשר ישחית המייאקעג"ר ולאלאו החולע , בעלים וגניס למרבה , ע"כ יתאמץ האדם לבערו ולהפילו - בחדשי אייר עוד מרס המלט ציליה - מעל העלים , להיות למאכל לעופות ביתו , גם יתר מצי עוף וחיות הרבה יתחיתו בו לרוב .

ה ילק התמוז (יוזיס . יאהניס . בראג"ל קעפר) , הוא וחולעתו דומיס הרב . להמייאקעג"ר וחולעתו , וגדול רק כמחליהו , עראשו ירוק שחרחר (בינילי-יגריין) ונראה בחדשי סיון ותמוז מעופף לעת ערב על שדות שמוטות (בראכאקער) ומסביב עלי ליג"ן , ויעשה נוק רב בשדות וגניס , וכן גם תולעתו .

[קפט] בלישון לרפח נקרא בשס , הענאטא"ן , ורש"י ז"ל נחז אח הלעו הוה גנח' [ע"י בח:] לבאר מלות , חפוישחא גמלניחא , עיי' בער' רי"א .

מערכת (רנה) הרמשים

ו ילק הנז (נארטענ. ראוענ. קעפער). דומע אל המי"א קעפער רק סוף קטן ממנו, ארבו כרביעית מעבוי אלבע, ונראהו על הרוב בחדשי סיון על עלי השושנים אשר יאכל וישחית בס, גם ינקר ויקוסם בפרי עץ הדסים. תולעתו תכלה ותשחית הרבה ממיני הירק (קהלו) כי תאכל שרשיהם.

ז ילק הזהב הירוע (געמיינער גאר קעפער) [מינים רבים הדומים בתארום זה לזה הרבה, נקראים בשם „גאלדקעפער“, והם היפים מכל מיני משפחה זאת, אשר זה האחד מהם נסמן בשם „הירוע“ מראשו ממעל כירקרק חרוץ (גאר גרין) טולץ, ועל מכסה כנפיו כשלה ורובעה קוים קלרים ודקים ממראה לבן אמולי, בטעו אדמוני טולץ כהב, ותגדל המיחו בעופו לאור היום, בחדש סיון נראהו על פרחי שושנים ושאר פרחים, אשר מעליהם יחיה את נפשו, והוא קטן מהמייאקעפער. ומה גדלו חסדי אליהם אשר עיניו פקוחות גם על התולע קטן ממין ילק זה, אשר ישכון ויגוח בין רבבות אלפי נמלים בתחזיתם, מבלי אשר ירעו לו כל מאומה, אשר באמת אין זה דרכם, כי המה לא יעזבו משאר כל החי לנות אתם; רק יכו וישחיתו בס עד השמדם, או ינוסו מעל משכנם, ובכל זאת לקציים האלה לא יעשו דבר; האומנם גם מדלת השם עושי מלאכת הסדה יתפלאו על זה, רק ישקצו תמיהו לבס באשר לא ירעו כי לאלהי ילק הזהב הוא, וידמו להם לקראו בשם חדש „מלך הנמלים“, ויוסיפו עוד ככל לאמר; כי ילליחו האנשי אשר ישאוהו באמתחתם וכי ישמרו על ידו הבקר מחלאים רבים. ואנחנו לא נרע באמת, על מה זה השלימו כנמלי עם לאלהי קעפער אלה. וזכות טבע כל ברואיו הוא יודע.

ב ילק היער (וואר קעפער, טרעטער)

גברים בקרניהם למשש החוברות סאחר עשר נחתים : דלתי פיהם ארובים וחרוצים (געלאהנעלט) - והם ייב מינים
א ילק האיל (הירטקעפער) הגדול מכל מיני קעפער אשר בארלנו, דלתוס פיו ארוכות בקרנים, קשים ותרוילים בקרפי האיל. גופו כמראה עפר (סווארל ברין) וגדול ב' עד ד' אלבעות. ונמלא בחדשי סיון וממז על גוטי עלי אלון (אייבע). אשר יחיה מהליחה סוכה מהם, בלינה יעוקאומה סנה והנס. בשנים מלפנים חשנו כמהבילי אשר יצא במלקתי פיו הארוכים בחלי אש ויבעיר בס את הבתים, ויכטאו ע"כ בשם „מבעיר הבתים“. התולע ממיט הוא לבן בראש ארוסירוקי (געלוב ראטה) ויחיה אגים אהדים ברקב עץ האלון. למינהו, הנקרע (נערטרענטע וויק) מיני

הערות: [הערות על המינים והתארותם]

תולדות (רנ) החיים

ג. אוכלי העוור (הויסטרעסער, טאב, טמקא קעסער)

כוללת כשבעים מיני קעג'ר קטנים, אשר בקלה קרנית/ למשם כדורים דקים חרולים בבקעים אחרים, ויכולים להכניס ראשם ולהלפיו בקרב מען חויסס. תולעיהם הם נפלאי המראה, גופם שעיר (רוכהחריג) ובתחורס קבולת שער קלר מעט, ויאלכו מצאכל הקעג'ר סודיחס מתולאות כחיים, עור שער וחלב כו' אשר ע"כ ימלאו בחדרי מאל, ומלחמות, ויערכו שמה נזק רב. תולעיהם ילכו לפנים וגם אחורנית, והקעג'רין כאשר יגע אדם בס, יתראו כמחיס, ויאספו ראשם אל גופם לבל יכירום אס חיים'ס. כוס ריחם חזק מאד, ומרחוק ירעו, כי יפחת חיס סיבה, אשר בם רמשים יבשים וחרבים, וימחרו גם הם לעוף אל תוכה להתרמות כמחיס, למען יסגרו גס אומס, ואלו יאלכו מהס למלא בטנס, אשר ע"כ נכון לדעת מבשר מינים אלה - למען השמר מהם.

א ילק הסם [קצ] (פגול. מאטא. קעסער), גדול כשמינית האלבע מראהו שחור נוץ, על חוכו ג' נקודות, ועל בשנו אחת ממראה לבן, אשר הוא באמת מסכת שער דק ובלתי ערה סיבב אשר במקומות אלה. סנקבה פאלט ביניס באדרות שער. (פעלזווערק) והתולע סיוול מתוכס הנקרא פעללמאטע"ע יאלכו וינקר בהעור כזה עד אשר לא ישאר כ"א השער לבד, נוף התולע מכוסס בשער שחרחר ירוק (געלוב בריו) דק, ובתחורו מעט שער להוב חרוכים כאורך כל גופו, ומלא כמסלים או במלחמות בנדים, ולהשגר ממנו שימו בין האדרות ממני לחת המריחס בחזקה, כלענה (ווע"אויסה) שפיקא"ט כו', אשר ריח כזה ימנעום מנבוא שמה, ולפחות ירא את הקעג'ר לבל ירית האדרות, ויבוא להמליט ביניו אל חוכו.

ב ילק החלב (טאעגה-הער), ארכו כרבע אלבע, ראשו חזו וכפיו מכסהו שחורים, ויהראו מסלים מול פניהם - ע"י שער דק המונח עליהם - כמראה חמוץ, גם על יתר גופו נמלא שלס נקודות ממראה זו, וחס נמלאים הרבה בבחיס, ויאלכו ביותר לאלל חלב ובשר מעושן.

ג ילק הבית (הויז. קאז. קעפער-כיו), גדול מעט מילק הסם (מאטא. קעסער) מראהו שחור בנקודות חמולים (גרויז בעטאויכס) משכנו בהיותו במלכ התולע, בכלי עץ ישיס, דלחות. עמודים, שילחות כו', ובחביב ימיר תארו לקעג'ר, וממנו נשמע לעתים בחדרים קול דופק בלאט, אשר יעשוו בפיו החודד מכה בעץ, וע"י קול זה טבל לארוב לו ולגלוט אותו; ולגשים חין טבונה בס, רפי לבב, יחרולו קול דופק כזה לקול מבשר הטום בבית האז; ויהי גם סילק בנביאים.

סס

[קצ] לרעתי נקרא חין ילק זה בנה"ק, בשם סס או ע"ש, כאשר חבאר בה"ר קל"מ

מערכת (דנו) הרמשים

ד. ילק קליפת העץ (בארקנקעפער)

הם בעשרים ושתיים מיני ילק קטנים. חמים הרבה למיני משפחה אובלי העור. בלעדי אשר קרניהם למשש נצבים יותר קרובים זה אצל זה. וגם נבדלו באריות חיהם. אשר מיניה ישכנוו חחת קליפה עצי יער ומשוחיתים במ הרבה.

א. הידוע (געמינע בארקנקעפער, בוטרקקעפער), גופו גדול כילק

הסם, ועגולי, נסח חזקו ארוך מנחת אחרו, ומכסה כנפיו יתקלרו (טרעג אבעטאטאט) אל עבר אחרו, במרולו על שפת הקילוי, ומראהו שחור. החולט ממינו יחיה מחמת קליפום עליו יערוו שחורים (גמל) וועלדער) מנקבת הקליפ' הפנימית הדקה (בחסט) אשר להס עד אשר ייבשו. וכאשר נסיר את הקליפה נכיר שמה מהלכס אשר ינקרוה שמה למסלות שונים ונמלא שם מונח גם את הילק אשר ילא ממנו; ואולם הילק הזה לא יאריך ימים עוד במלכו האחרון. הנקבה תמלט זיליה בנקרות קליפה נרקבה מעבר פנימה. ויקרה לפעמים שנה אשר יעשו קטנים אלה נוק רב בגלילות אחרים, ביערות שחורים (גמל) וועלדער), ומשנת הקמיו עד מ"ז ממו ויבשו בגליל האר"ץ אשר באשכנו יערוו מלאי עץ רב; ויקראו המהרה זאת בשם יבשות החולט, גם עליו תפוס ושאר עץ פרי ייבשו לפעמים מנסיה זאת.

ה. ילק הנוקב (באהר קעפער)

מיניה לא יגדלו כ"א בגרירי הכמון (קיאול) ויקראו ע"כ גם בשם ילק הכמון (קיאול קעפער) קרניהם למשש יתעבו מעט בקציהם. וקצח ראשם תקוע מעט חוד כנז חויהם. וגם להם הסגולה לאסוף ראשם ורגליהם אל תוכם. ולהתראות כמתיק

א. גונב הרמש (אינועקטין ריב, ריבקעפער), נקרה בשמו לבטבור

כי הוא ותועלתו ישחיתו הרבה באספות רמשים שונים. מראהו שחרחר אמולי, בשני קוים לבנים על כנפיו, ויגדל מעט מספרעו (פולאה) וכול משחית הרבה בטרפי למחה ועלי הספרים, אשר ממנו נמלא לפעמים ספרים מנוקרים לארכס ועבים.

ב. נוקב העץ (האלן באהרער, טראטלקאסו) קטן מהראשון

עגולי, ומראהו אמוץ, החולט ממינו כול האמן הנפלא לנקב בכלי עץ ישנים, נקבים עמוקים ועגולים, בהלכות שונות, הנראים כנקובים במחט עב. וזירח תחת כאשר ימיר הארו לילק, אז ידחוק לו ללאת מחוריו אלה, להחצבר עכ רעיתו, חסרת כנפים, הגדולה מעט

תולדות (נח) : החיים

ממנו, אשר לחי' חסוד שנית למעונתה למלט שם בימים, ולרגעים ימוחו. ואף הם יתראו - כאשר נגע עם אך מעט - כחמים, ויקשו ערפס לבל יראה מהם אום חיים, ולבלתי הניע גם רגל אחת, אף כי יושמו בכלי מים חמים, וגם מהם נשמע לעתים קול דופק בלחץ.

ו ילק הסוכב (נוועל, ררעה, קעער, וואסערפלאה, וואסערלויפער)

גראים בקץ הרבה דלים על מקוה מים עומדים, וחס קטנים, ועגולי ארוכי (חוואל) מתנועעים בחרילות, ע"י שער המשוג אשר ברגליהם הראשונות והתיכונות, סו צו צו הולך הנה ונה, לכל אחד מהם ד' עינים, שמים ממעל, ושמים בראשם מהתה, אשר ע"י חזק ראותם מאד, ויכבד לתפסם, ריחם נודף בלתי טוב.

א השוחה (ר' טווייער), מראהו כחליל (טטהל בלויח) נולך, ורגליו אדומי שחרחר, אחזים מחמשה נחשים (גלידער) שנים בעינים, אשר הראשונים ארוכים יותר מארבע הקילונים, ובפ' שנים קטנות, - בלעדו, יחשבו כעת עוד ג' מינים למשפחה זאת.

ז ילק הקצוי (סאפול קעער)

הם ששה עשר מינים, נתח האחרון מקרניהם יכול החלי מכל ארבו לנתחיו, ראשיהם תקוע בזמן חיהם, ובו צ' שנים בחאר המלקחים (לאנע), כנפי מכסהם קלולוס (אבגעטאטלט) ולא יגיעו עד קליה אחורם, שוקיהם רחבים, שטוחים, ומלאי חרולי, משכני בערמות דומן או מתחת קליפוי העץ.

א האיראפ"י (איראסייטע ט"ק)

אחריו כשלישים האלבע, וזמראהו שחור נולך, עור גופו קשה אשר יכבד גם במחט לעבור צו, אחורו קלר לגרד חזו, וכנפיו המתחוני' ארוכות לפי מדת גופו. משכני בערמת דומן או בחול, וכאשר יגעו צו יתראה מושכב כמת. - יחד מיניו, הגמד (לוערנ), העלה (בלעטלען) אשר עביו רק כעבוי העלה, ממראהו שקור נולך באורך חמשים האלבע, ע"י.

ח ילק הצמר (וואלענ קעער, בלווענלסטויב קעער)

הם חמשה עשר מיני ילק קטנים, אשר גופם מכוסה בלמר דק מאד, וסוכלי בכלי חבק הפרחי' ויומר בפרח מולפ"ע גם במיני ריק-קרייטער) יבשים מולמחם חחיה נפשה מנבלת בשר, וגם השמים בהפרחים.

מערכת (רנ"ט) הרמשים

ט ילק הנבלה (חמש קעפר)

משפחה כוללת כמאה מינים, אשר הם וחולעת' יחיו מבשר נבלה, קרניים למשם מתולדות בחבנים עץ יד (קייט) ומחזרות מאחד עשר נחשים, נראות כחרוז פנינים (פערלענשניור), ראשם נוטה מול מטה, חזיקם טעום, ושפה על כנפיהם מסביב.

א הרופר (טארענ גרעבער), גדול כמו ילק החמוז, מראהו שחור בשני קוים רחבים ממראה אדום (עלב ראטה) עוזרים על כפי מפסו, ומלאכה בכל ימי הקיץ על פגז נבלת הסעבר החתול כוז' הנומים לרקב. וגם במקום אשר לא נראה שם מלפנים יבוא פתאום מרחוק לפוק מאשר יריח צבאר הכבלה, ויחפור בארץ למען יעלה בחוכה מתחת, ויתמכה שם רק פלגים שעות עד אשר ימלט ביליו בחוכה למען ימלא החולב אחרי (אחור) אלאו, אכלו מסביב לו.

ב האשכנזי (דייטשער חיק), מראהו שחור, ומשפם מעשה דומה לבראשון, גם יתנוק לפעמים קאשר יחצר לו מיני רמז שונים, לקבור אותם, למען ימלט ביליו בחוכה.

י ילק המגן (טיוז קעפר)

הם חמישים מינים, קרניים למשם מתולדות כפתילים, דבוקות מאחד עשר נחשים, חזיקם טעום ורחב, ושפתו מכסה את כל ראשם, וגם כנפיהם למכסה אחוות בשפה רחבה מסביב. משכים על מטעים שרים, אשר מטריפסס יקחו מזון למו. תולעתם הסטוחות, ומכוסות בקוליס דקיס סוכנות כ"כ במקום סוריסן, והן מרימות זנבותיהן כפוף ממעל לגבותן, אשר על דרך זר יריקו גללי גופן תמיד על פני בנן.

יא ילק השמש (בלאסט לויז קעפר, ואלענ קעפר)

הם כמאה מינים. הנקראים בשמש. לבעבר כי רובם יברכו נפשם מכנות העלה (בלאסטלויזע) ואוהבים לשבת באור השמש, תבניתם כעין חצי כדור.

א בעל שבע נקודות (ויבנונקמירסט ואלענ קעפר), ונקראת קיבליון, הוא הגדול בין מיני משפחתו אשר בארצנו. משכנו בקיץ על גזעי סעץ ובגדרות, ובחורף אלל חלונות מקום אשר יאיר השמש. מראהו מעל אדום יבוקי (עלב ראטה) בנקודות שחורות שלש. על כל אחד מכפי מכסה ואחת בחוד, הלקבה תמלט ביליו על למחיס ועלים אשר ימלאו עליהם כנות העלה, להיות לחולעיהם לאכלה אחרי הולדס כי ישחיתו בהמה לרוב, ונקראו ע"כ

תלדה (רם) החיים

ע"כ צדק ארי כנות העלה (באפ לוי לטוע) יתר מיני משפחה זאת
הם קטנים ממנו, ויכנו ע"ש מספר נקודותיהם, בעל שתיים שש חמש
עשר נקודות, כי יתנו נקודותיהם ויהיו כמות

יב ילק העלה (באחס. גאר. קעטר) החדש

משפחה כוללת כשש מאות מיני ילק, וישבים על עלי למחיס שונים, והם
עם תולעתם יאכלו מעלים האלה, לפעמים לנזק רב. רבים מהם
יפליאו ח"ע במרחיבם סיפה, ויותר במרחב לסוב נלך אשר על כנפי
מכסיים, קרניהם מחולקות כפתולים. אף חבלים דקים (פארנ. טיר.)
פארויג) ועצות בקליבן מעט, ושפה מסביב לחושים... רובם יאומע על שם
העץ אשר ישבו עליו, כמו פאפ"ל, ער"ן, בלאטקעפ"ר ט', ויש בהם מינים
קטנים אשר קרסוליהם עזים בקרסולי המנחר, בעשב (גראו הסעטר) לנחר
בהם מרחק רב, ויקראום האכרים בשם פרעוט האדמה.

א ילק עלת הירק (קאהל. געאיש. בלאטקעטר) גדלו כפרעוט

ומראה חכלת ירוקי (גרייל-בלויז) ויקרו שנים
אשר ימלא לרוב בירחי האביב רוחם בגנים ושדות, ומילר לו הרבה באכלו
ממיני הירק (קאהל) ופשתה סרסם, וסוף יחרוף על העלים עד עזור הסתיו,
אשר אז ימלט שם בליו על לך ספימי מהעלה, ולעת קלר גלאו מהם סחולעים
אשר גם הם לעת קלר ימירו תבניתם לילק הוריים, ככורמים יגרשו
מעל העלים באפר, או גפרית שחוק אשר יפזרו עליהם. ריחם רע —
למיניהו, אוכל הפאפ"ל, ראשו וחזוהו ממראה חכלת (טמאהל בויז)
ותוכן על עץ ליטערפאפ"ל.

יג ילק הקוצי (רארנ. טמאהל. קעטר)

הם יב מיני ילק קטנים, אשר רובם פכוסים בקוצים על פני גבם. קרניהם למשש
עבות לערך גופם.

א השחור (טיוארלע ר"ק), משכנו על למחי עשב, ולבעבור כי יפיל

עלמו ברעותו אדם נגש קרוב לו, ע"כ יכבד להסיגו.
קרניו לומחות בין עיניו קרב זה לזה, ועל כל חלקי גופו קוליס נלבים בשדרתי.
רגליו בעלי נחמים שנים, אשר התחתון הוא יותר עב.

ד ילק הזרועים (ואואענקעטר)

מיניהו יח, ראשם קלרה ושפתות פיהם קאות, כנפי המכס' קלרות מעט
מנופס, וחומים הרבה אל ילק החלולה (ריסו קעטר) ומשפחת ילק
העלה

מערכת (דסא) הרמשים

העלה , ונקראו בשמם על דבר אשר ישכנו חוד זרע מטעים שונים ; וזהם ימירו תבניתם לילק , אשר נראים אז מרחפים על פרחיהם .

א ילק הקטניות (ערבוענקעטר) , מראהו הכלת שחורי (רוקו) . ממראה אמוץ לבנים , מסכת עפר קלר ובלתי נראה בדבוק שמה , ושתי נקודות שחורות על אחורם הנגלה ; ממראה אמוץ . גדלו כהפרעוש . באמעריק"א הלפוני הם לגע מזירה גדול , משחיתו בשדות קטניות למאוד , ובארלנד ומלאו הרבה באביב על פרחים שונים , ולעת אשר יפרחו הקטניות , ימלטו שם את ביליהם עליהם , אך לא יותר מאחת על פרח אחד ; וזה כאשר יפול הפרח מעליהם , ויחאר למסגר (טאטטע) יסגר גם התולע הקטן זה בחוט , מבלי אשר נכירו מעבר חולה , וחס ילט פניו למעטפה , וינקבם אח"כ ללאת בתאר ילק פורח .

טו ילק החצוצרה (ריסן קעטר)

היא רבת המינים מכל יתר משפחות הילק , כי הכלול יותר משש מאות מינים שונים , ונכרים בשפת פיהם אשר מקלה ראשם , הרוח דמות חלוצרה (ריסן) ומעליו ילחחו קרניהם למשש (פיההערנער) , הרמות ממיניהם הם תולעים דקים (אזרען) אשר רובם יקראו בשם מחללים (פטייער) וישכנו על הלמחים , ובחוסם .

א ילק התמר (פאלק ר"ק) , נקרא בשם זה , כאשר דרכו לשבת

על עלי תמר , משכנו בסורינא"ם , וביתר ארלות אמעריק"א החמה . מראהו שחור כבגד זאמו"ט ; ובנפי מכסו קלרות מעט . תולעתו נקרא , תולעת התמר , ארכה שמינית האמה ועבים באלבע , וזיה שמנה מאד , ויאכלה שמה למעדנים .

ב ילק הרגן (קארן ר"ק) , נמלא גם בארלנד , ארבו כחמישית עבי

האלבע , עגול , ממראה שחרת ארמוניק , חזה ארוך בערכו ונקוד , כנפי מכסו ארולות כחלמים (געירכט) . משכנו על שדות רגן , ובצחים בצדקי הכתלים , ויחרוף בחורים ונקבים אשר ימלא לו , כבוא עת האביב יתחברו זכר ונקבה , ואז תקוב לה נקב קטן בגרגירי רגן וחטה למלט שם ביליה . אשר מהם ילא תולע קטן הידוע בשם , תולעת-רגן השחור" (טווארלער קארן וואורט) המשחית בתבואות הרבה ; בלאת התולע מבילתו יסגר את פי נקב החטה או רגן אשר עשתה אמו , בריר-מדביק היולא מנופו , אח"כ יחל לאכל שם מסביב עד קלה הקליפה , ואז ימיר תארו למעטפה ולרגשים יפשיט עורו לתאר ילק , ואז מפרה לרוב מאד , כי יוליד במשך ימי הקץ כששת אלפים במספר - באשר יגעו את התבואה מד עת

תולדת (רסב) החיים :

ברוח, או יעזבו הרוח לעבור תמיד עליה, ינינו עי'ז מהמון משחיתים אלה.

ג נוקב הגפנים (רעבנטפיזער), הוא ילק קטן אדום וטוֹץ כוכב, נמלא לרוב בכרמי איראפ"א קדרומים, אשר הוא עם חולעתו יעשו נוק רב בגפנים, ונקרא ע"כ בשמו, - מהחולע הקטן הנמלא בלוזים (האועליסע) ממראה לבן אדמוני, וילא כ"כ מין ילק הנחשב למשפחה זאת.

ד ילק התפוח: (אספוי רייק), הוא אשר יתרוק על עץ תפוח, וכבודו הכביב ימלט בזיוו על הגלגים, אשר מהם ילא תולע קטן לבן וצנקודות ממראה כשר, המשמים בצץ שהוא לרוב.

ה ילק המבריק (יאוועלין. בריגלאנטין. רייק), מין אחד נפלא ממשפחה זאת, הנקרא בשמו על דבר מעטתו הנאדר במאד, ארטו כאלצע, מוסר מראהו שחור, צנקודות מעמיקות על גבו, גוללות כספירים מלצטים שונים, והוא כמעט סיפה במראהו מכל מיני החיים, אשר עשה אלהים לו - משכנו בצרואילי"ע.

זו ילק הצוצורה המזור (כאסטארד ריסל קעטער) מניחה דומים לרוב לטיני ילק הצוצורה, ולא יבדלו מהם רק באותות אחרים.

יז ילק החיש (כאק קעטער, האלץ באקע)

משפחה תכלול כשני מאות ושלשים מינים; הנקראים בשמם על דבר אשר יעשו יתכנו בעלים, ומהם ישו אח גפסס, ואשר קרניהם למשם הם בתבנית שער (בארטייג פאריג) ארוכות מאד, וכפופות ממעל בדמיון קרני הסייס - תולעים הלצבים, בלחיים חזקות ושטותם, יולאות מהבילי אשר חמלט במעבה עץ מרקב, והם ינקרו את כעץ ויאכלו ממנו, נללס הוא הנקרא בשם כחוב "קמח החולע", (וואוראזעהל), ועושים נוק רב בעלים.

א מעבר העור (גערבער), נמלא גם בארלט, ארטו כאלצע וחלי, ראשו וחזכו שחוריו, וכנפי מכסהו ממראהו שחורה (פאסטייניג ברוין) בפיו טטס גדולות, וחזוה חרולה על שפ' מסביב. הנקבה ממלט בזילה בחורים אשר הנקב בשניה חוד גוע עלי האלון (אייבע) אשר הם ימלאו גם הרמה והמעטפה. - יתר מיניה, שריינע"ר, לאנגהאלנד.

הירשבל"ק, טו' - מיני

מערכת (רסג) הרמשים

יח תיש הרך (וייטע האלץ באקע) (ווייטע האלץ באקע)

פינו משפחה זאל דומים לרוב למיני ילק סתים. עד אשר יתעו חוקרים רבים, להמיר ולחשוב מיני משפחה האחת בהשנית, ונקראו בשמם על דבר כי מכסה עורם הוא רך על הרוב, גם כי ימלא כזה כ"כ במיני ילק סתים -

באגענטרייך, בו

יש תיש המזור (באסטארד באקע; האלב קעפר)

מינה דומים הרבה אל מיני ילק התיש. אשר יכבד למראה עין להכבילם מהם קרניהם למשש הם בעין פתילים. וכנפי מכסיהם צרות (טאלן). ווי איכטו את רוחב גופם

א הגרול (גרויטע ביב) מסכנו על הרוב תחת קליפות עלי ערבה נוץ, קרניו ורגליו ירוק שחרחר (ברוייליכ געלב) וכנפי מנספן ארום שחרחרת (ברויינר רחטה) הספירי (בוייטע ביב) ע"י פתחה

ב ילק המאיר (וייטע מיין קעפר)

הם סיד מיני ילק קטנים. חזיהם השמות וחצי ענולי (האלברונד) מכסה על הרוב את ראשם המלא קמשי ויבלות (ווארן) מינים אחדים מהם נמצא בנ פם תימר

סאיר (פאהספאהרטיס) אשר יתה לנו באישוקושיך

א הידוע (יאהניס וואורמכען) כוח מין ילק ידוע בארצנו, כמלא בקלה ירח סיון ובתמוז, בגלות למח, ובמקומות יער רטובים

למרבה, המאיר כעין אש ירוק (גריין) ומענג עינינו בשעשוע סטבע סלדיצה מלאכה חלסים עליון. הזכר יכיל לערך שלישית האלצע, ומראהו למראה עפר, על שני טבעות האחרות' מבטט ב' קוים לבני, אשר הם יפילו אורם בעת ליל, מבין ירק דשא וחליר, לחאות נפש רואם. סנקבה גדול' מעט ממנו, מראהו שחרחר לבנה מבלי כנפי מכסה, ודומה לחולט. כפי הגראש יוכלו להסויף. וגם לגרוע זכרם כחפלים; כאשר ילכדום, ייעפו, ונס נגהס יאסף מעט מעט, עד בא סמות, ואחספו הם ונגהס שנימו יחד. סנקבה סגלג ציליה ממראה ירוק (געל) על דשא וחליר לח. אשר גסה ותולעתם היוולדת מקרבים יגיסו באופל לנו, מחיתם משרשים ושאר למחים, ויתרפו כה כל בעת שחורף עד בוא האביב, אז יספוד סארם והיו לילק.

ב סגורת עיר רומי (ראזייטע לאמעט) גדול כחבוב סבית ומאיר

בחורף וגנים יומר סהראטון מסכנו באיטאליה

תולדות (סדר) החיים

בליטאלי"ם . יתר מיניסס , האדום (מחלואכראסיה) . הספירי (בליטאלי)
 פמרינער זיק) . כיותר נפלאים מהס יטכונ בלמעריק"ל סדרומי , וילירי
 כרנכ בליטא כמעט כנר דולק .

כא בעלי יבקות (ווארלנ קעפער , אפסער טיינקעלער)
 ספפרס יוחר משמונים . הגקראים בשם זה לאשר בעברי גופם כעין יבלות רכים .
 קריניהם למשש דקות כהבניה שער (כארטטינפארטיג) וכנפין מכפיהם רכות
 ושוח ברוח לכל פני ארצן .

א השחרור (טווארלנ ברוינע זויק) הנמלא לרוב בחדשי סקיץ , בגנים
 יערות ואחו , ארכו יותר מחלי אלבע , וראשו נוטה
 סולס מול מטה , חזכו שחורה בשפה אדומה עליה מסביב , כנפי מכסהו לרות
 (טאלי) מאלד , ונראה אחרים גלוי לעין משני עצריסם . והוא נמכר וחי
 (לעבהאלט) ובלעדי אשר יוכל מפרחים וטרפי לחסה , יולד גם מיני ילק ,
 ולפעמים גם ממשפחתו לו לאלכה . מולעמו השחורה ארוכה כאלבע ברגליס
 שם , ותחיה בלדמה מחולעי כגסס , ולבעבור כי ימלא לפעמים בחדשי טבת
 הבט (ע"י אשר ידפנט כמוליוואור"ף . או מאשר יעקר גזע עץ עם שרשו]
 מונח על פני השלג , קראוהו ע"כ גם בשם תולעי השלג (טנעע וואורט) .

כב ילק המקפץ (טפרינג . טעל . טאדע . קעפער)
 הם נחמיסים מינים , גופם ארוך ולר , ונקראו בשמם על דבר סגולת טבעם
 אשר בהפוך איש אותם בגבם אלי מטה , ולא יוכלו להסתפק יען כי
 גבם שטוח , יפרוממו זיק פלו לרוח מעט בראשונה [וזה יעשו ע"י קוץ אחד
 קרני סדבוק על חויסם , אשר יוכלו לשלחם אל חור מכוון לזכ תוך אחרים
 ולאספו אליסם כרענס ; ויהי בהוליאם אותם וישלחוהו פתאום שנית לחוץ .
 יריקו מלווי גבס על ידי זה יתרוממו ויתקפצו] . לשוב שנית ברגליסם ארלה
 מעסה ידי אחן — משכנס ביערות וגנים .

א מקפץ המאיר (וייטענדע זיק) , משכנו בלילות אמעריק"ל
 כחמה , אורך גופו כעבי אלבע או שנים ,
 מראהו שחור (טווארלנ פאהו) ועל חזהו שתי נקודות מלבנע ירוק (געלב) אשר
 בשדעו חי סן כוללות חוהרות בחשכת ליל , עד כי כוכל לקרוח לאורן גם כתב
 מליס קטנים סעב , ויכול לגרוע ולהסיף זכרו , לפעמים יעלץ אדום בהיר
 ולעמים יכה כזהר הלציה . חומר המאיר (פאספאהר עסענן) אשר בו
 כובע משק קטן נמלא בחזהו מלא ריר חלבי מטבע פאספאטה"ר נמס . הולכי
 ארמות הארץ היא יקשרו למו בכל אחת מרגליסם ילק קטן כזה , להאיר למו
 סדרד אשר ילכו בו , נשיסם יעשו מלחכתן לנוכח אור הזה , ובנות הנשי
 תיראפ"ח

מערכת (רסה) הרמשים

פיראפ"ל הימוס למו שמה לעדיים זפארות בראשם , בלכתן לשוח לעת ערב ,
ויכנהו סס בשם "קוקוי"א" , - בלעדו, כמלא להס עוד מינים אחדים דומים
לו, עד אשר הטוברים ביערות ארץ הואה , ידמו מרובם לראות זיקות אש
(פיער ווערק) עפים - י יתר מינים , פורכנשיל"ד , קריילערעג"ר , כו' .

כג ילק החור (ואנר. לויס. קעסר, ואנר לויסער)

הם יותר משלושים מיני ילק, בעלי זכעים יפים, ראשם רחב רובע (פיר.
עקי) אחת בשנים חזקות, וחזיבם קלרה ועגולי (וואלנפארטיג), ונפלאו
בזה אשר גם בהכרת ראשם מגופם, ויחנעו עיד קרניסם וזניסם עד לערך
שתי שעות, וימלאו כח לנשך גם אז בחוקה כאשר צעודם חיים .

א ריץ השרה (פעלר לויסער), מראהו נוץ כעין בנד זאמ"ט ירוק

(גריו) ושפה על חוזה ממראה ארגמן להוב (גאר-
פורסור פארב). על כל אחם מכניי מכסהו. שש נקודות ממראה ירוק לבנה
(ווייסגעלב) שבעה נחמים הראשונים מקרניסם שחורים, וארבעה הקלונים
גם רגליו קם ממראה ארגמן (פורפורפארב) נוץ . משכנו חוד עליס שונים,
ובגנים, ומרולתו נמכה מאד - המלוא (געפאלעקסר ו"ק), כו' .

כד ילק המפואר (פראלס קעסר)

הם יותר משמונים מינים, אשר רובם מפוארים במראות יפות. הגדולים
והטללים ממיניסם יושאו מבנות אנשי אמעריק"א לפארות ועדיים
עלי ראשם. בתוארם ידמו לילק המקפץ, ראשם תקוע במחליתו חוד מגן
חזיבם, ורגליסם קלרות. משכנס - גם משכן תולעסם - על טרפי העליס
וגזעיסם, וימחרו לעוף היטב .

א השחרחר

(ר' בריינער פ"ק) משכנו צהודו המזרחית ואמעריק"א,
וינשא שמה לעדיים, גדלו ממדות שונות, היותר גדול
יכל כעזי אלבעות שחיס, עיניו סם ירוקי שחרחר (ברוינגעלב) ראשו וחזהו
טללים כהב, כנפי מכסהו לזבעות שחרחר יפה, ומראה בטנו כירקרק חרץ
(גמאר גריו) נוץ - בעל חי נקודות (אשם פראמל), פיער גלוט"ס .
באגידרט"ע פ"ק, כו' .

כה ילק המים (ואלסער קעסר)

משפחה מששים מיני ילק השוכנים בנהרות ומקום מים, וע"כ חוננו
בסנפירים קטנים אחוים ברגליסם לשוח בהם, והם זוללים
אוכלים לרוב מרמשי ולמתי המים, להרבה ממיניסם הגדולים נמלא קיץ אחר

תולדות (רסו) החיים

חדוד יולל מתחם חזיבס ; אשר בו יתדבקו סיטב ; בלשר יתקטבו ; גס על
נוף דגיס גדוליס ; לנקר ולאכול מבשרס ; ויכאריבוס מאל ; והס שוכניס על
קרקע המיס בצללת . חולעיבס הס כ"כ זולליס וטורפיס רמשי המיס נשמי
שניבס החדות ; שש רגליבס הקטטת אחוזות בשער דק לטוט זכנ , ואלת
רוח חיבס יבאלפו ע"י נקבי אחורס . ברלוחס להטעמף ילאו מן המיס לנקב
למו חור בלדמס ; אשר בו יתעטפו , וינחו כן עד היובס לילק .

א השוחה הגדול (ר' גראסער טוויקעטער) הוא הגדול ממיני ילק
המים אשר בארלט , ארכו בללבע וחלי ומראהו
שחור מבדיק , רגליו ארוכות וחזקות , ותחת חזהו קיץ ארוף וחדוד להחבק
בו על גופות דגיס טויס ; יתר מיניו , הרחב (ברייטעטעטעו"ק) ,
האלבשטרי"ד , כו' .

כו ילק המרוץ (ליסקעטער)

מיני משפחה זאת הס כשלוש מאות , הנקראים כן על דבר קלות רגליבס
ומרולתס הנמחרס , ויכונו גס בשם ילק האדמס" (ערקעטער) רובס
הס חסרי כנפי המעוף , וכנפי מכסביס דבוקות על גופס ולא יתנועעו ,
קרניבס למשס הס כעין פחיליס ; וספס מסביב לכנפיבס וחזיבס ; חולעיבס
שוכניס בחור האדמס , מתחת לחלי ובעליס נרקביס , ומחיתס כמחית
כוריסס , לטרוף שר מיני ילק וחולעיס לאללס .

א הנוציץ (ר' גועלענערע ז"ק) הנמלא לרוב בעחותי קיץ בשדות
ויערים . ארכו בללבע , ומראהו שחור נוץ , ראשו וחזהו
ממראה נחשס מבדיק לעין הובב ; בטנו שחור נוץ ורגליו אדומות
(פוכס , ראטה) .

ב חומס המעטפות (סופטרויבער , סעררעטעריטער ז"ק) גדול
מבראשון , ונמלא לו גס כנפי המעוף ,
חכו מחוארס כתמונת לב (הערנלפאראיג) ממראה ירוק (בלויט גריון) יפה ,
כנפיו כעין ירקרק מרוך (נארגריון) נוץ למראה האודס , בשבס עשר נקודות
מעמיקס עליבס , וסס טורפיס - לחזעלת האדס - בכל אשר ימלאו רמשיס
משחיתיס , גס חולעתס -

ג בעל התוחה (באבארדירקעטער) הוא היותר נפלא ממיני
משפחתו ; ארכו כמחליט עבי בללבע , מראה
ראשו חזיב ורגליו אדום ירוקי (נעלבראטה) כנפי מכסבו סכלת שחורי (טווארז)
בלויט (בויט) בקויס כהיס , ובטנו שחור . והוא נמלא בכלימי הקיץ בשדות ויערים ,
אשר שס יחיה אל נפשו מרמשיס הקטניס ; ואלולס גס עליו יאבדו ימינו
הגדוליס גס ממנו , ויותר ; בעל חומס המעטפות ; ומה נקל לספס ערדוף
אמריו

מערכת (רמז) הרמשים .

אחריו וללודו , בשרו ועלמותו כרגע הלא יגרמו ; לולא אשר חלק ה' לו מתן כפלא , והוא , כי לעת קרוב אליו מאחריו שוגלו זה הרודפו , פהאוס יורה אליו מאחריו קטור ספירו (באוי) בלוש , המשמיע קול מרעוד (קנאל) אשר ממנו יבטל רודפו , משתומם עומד כרגע , והוא יום לעת הזאת באשר יוכל , ויהי כי ינחם אויבו לרדוף אחריו עוד שנית , בקרבנו , יעשה לו כי כמשפט הראשון , האומנם יחסר וימעט בקטור הזה , וקולו , בכל אשר יוסף לירות בו , עד כי בעשותו ככה כעשר פעמים חרק מקורו בולו , ואם לא ימלא מפלט לו במשך עת המלחו זה , באחד החורים הלחים , אז יהיה טרף לשי אויבו ; אכן אם ימלא מנוח לו ונס אל אחד החורים , אז כעבור שעה ימלא שנית כלי הרובה אשר לו , לעשה בו כמלפנים .

בו ילק הצל (כאטט, זעהו. קעטרי)

נקראים בשםם לבעבור כי יאבדו לשבת במקומות לאלים , ותוך חורף מסמור , מויהם רחבה כרוחב אחרים , וצדאיהם שחור ואפל , מהלכס אך לאט כפוחדים . תולעתם שוכנת בקמח , ובעלים , תוך השפתות וסורי הבית , ובשאר מקומות באושים וסזוכים , רחם בלתי טוב .

א - ענק הסוריאמי (סוריאמיטע ריע) , ראשו שנים , וקרניו כקליהן מונחות זו על זו , ועליהם כעין השעה תלמים מעמיקים , רגליהם ארוכות ומלקות , ונתחם סתחחון ארוך יותר הנתחים טלס יחד .

כח ילק האבעבועות (בלאונקעטער)

הם כארבעים מינים , הנקראים בשם זה על דבר סגולתם , אשר אם יודקו למזור (פלאטטער) ויניתח על צער האדם , ינפח המקום האם באבעבועות (בלאון) מלאי ליחה , חזיהם עגולה , כנפיהם רכות מאד , ורשניהם טטה מול מטה .

א - זכוב הספרדי (ספאניטע פליגע) , [הוא שם הכוזב למין אחד מהשפחה זאת , כי אלינו זכוב באמת , כ"א ילק ביתר אחיו] , ארטו צ' שליטה האלבע , וגופו לר (טאטל) מראהו ירקרק חרוץ (נאר גר) גולץ , לצד מקרניו השחורות . ונמלא בחדשי סיון ותמוז על פרחי עלי עשע"ן ופליקע"ב , באיזה שנים לרוב מאד , אשר יכלכל את נפשו מטרפיהם . בכל חלקי גופו נמלא ליר מרית אשר בן בח אש רב , להבעיר מקומות ערומים משר , אם יניחוהו עליהם , ולהטלות אבעבועות , גם הוא לקס מות להחיות אשר יאכלו אותו , לצד מהקפוד (מינעל) . הרוכלים יאספו אותם לקמלים , ויעשו למזור (פיוקאטאריען) . ולאשר לא הכירו מלפנים

תולדות (רסח) החיים

מלפנים החלע ממינו, ע"כ דמו כי מרחוק יבוא הילק הזה לעוף אלינו.

ב ילק החולע (לוייער. מילי וואורס. קעפער), ארבו כעבי אלצע, ובופו עב ורד, כנפי מכסו לא יכסו כ"א מחליט אחרו, ודמה לילק וגם לחולע, אשר ע"כ נקרא בשמו. מראהו כחלם (טטהל בל"י). בלחת איש אוחו, ילח מבין קרסוליו מיך שמן ירוק (געל) ועו הריח, הנחשב לרפואה העלה רבה, להנשך מכלב מוכה בשגעון (טאלז) אשר בלחת לא בכל עת הלח רפואה זאת, ולבלתי האבד את הריר ילקטו את הילק ממקום לכתו ביצרים ושדות כו' ושימוס בדבש, אשר יחנקו שמה, ויוכלו לעמוד כן ימים רבים, ולעת הצורך יקחום ויולאו רירם מהם, וכפי הנראה יועיל לוריר זה לבגון עליו נוכח אויביו.

כט ילק הנפל (פאלוקעפער)

הם כשני מלות וחמישים מינים הנקראים בשם זה, על אודות סגולת טבעם. אשר בניגע אדם אך מעט בשוכת עץ אשר ישבו עליו, יפלו כרגע ממנו על הארץ. בתלרס ידמו סרבה לילק העלה, קרניסם כפתילים ונופס עגול.

א ילק החבצלת (לייענ. קמטראנעכרע. פאלז קעפער), ארבו כרבע אלצע, ונמלא בחדשי סיון ותמוז על העלים סירוקים אשר להחבללת (לייע) גופו שחור חזהו וכנפי מכסהו אדומים (ליינאר. ראטה) ונשמע קולו בנודו ראשו אל חזהו. מראהו רחוח כחולע לכן דק ומשחית לרוב בטרפי למח החבללת, גם תלבור עליהם גללה לחמרים אשר תחכסה והסוכך בו מחוס השמש ואויביה האורבים לה, ותשא עליה מגינה זה לתם בכל מקום לכהס. - שפארבלקע"ר, כא"כ ממשפחה זאת.

ל ילק הפרעוש (עדר פלחה קעפער)

הם י"ד מיני ילק קטנים הנקראים בשם זה על דבר אשר דרכם לקפוץ בלכתם כהפרעוש מהר מאלד עד כי יכבד לתפסם, משכנס על משעים שונים, ומחיתם ממרפיהם אשר ינקרו, אורח חיתם עוד בלתי ידוע.

א בעל נקודות הפנינים (פעראנעמונקט), מראהו שחור נוזך, ומכוסה בשער דק מאלד על שפת חזו ומתארות במראה הפנינים, על כל אחד מכנפי מכסהו טלואים לבנים נוזלים, ונקודות צ' צ' ממראה זו על טבעות בטנו. בעל ב' המראות (לוייערביגע), ט'.

מערכת (רכט) הרמשים

לא ילק החומס (רויב. טראיכ. קעטער)

הם יותר מארבעים מינים, ראשם הגדול אחוז במלקחי אוכל (פרעז. ספיטלן) גדודים שונים וקשים אשר הגדולי ממיניהם ינשבו צם סיטב, חזיהם לר מראשם ואחורם ארוך ומקלחו צ' קולים עגולים (קעגיל פראויג) אשר בהן יתקן כנפי מעופו כי יונחו קמוטות בסדרים תחת כנפי מכסהו הקלרות. משכנס על עלים ועלים שונים וגם בדומן, - והקטנים ממיניהם אוחזים לעוף, והם ידמו בדרכי תמורתם אל חולע האוזן אשר חזר עוד, כי כן גם רמחם חמה בחארה מלא להילק מולידה, בלעדי כנפימכסה אשר יחסרו לה, וע"כ נוכל לחשוב את המשפחה הזאת כמעברי עוברת ממשפחות הילק לסדר בעלי חלי הכנף.

א דמות הרבורה (הוואעל ארטיגע ר"ק), דומה בתארו להדבורה הגדולה (הוואעל) קלולת כנפים, ונמלא לעתים על גללי הפרוח, והוא שער (האאריג) על פני כל גופו, ראשו ממעל, פני חזהו וג' טבעות האחרונות מבטנו הם ממראה ירוק (געוב גרינד'ך) טלף, כנפי מכסהו אמולי כהה, וקרניהם הקלרות ועבות הן ממראה עפר טווארלברויג).

לב ילק הבצלים (לויבל. קאובנקעטער)

קרניהם קלרות מראשם וקלולות, עומדות בשרשי לחייהם העליונים גופם עגולי בגווי וחלק, כנפי מכסהם דבוקות זו לזו וארוכות יותר מאחורם. — בעל האזנים (אהריגלויבל קעטער) בראשו המתואר כמרובע מעוות (רויטענפראויג). משכנו ברוס"ל המזרחית.

לג ילק הגללים (קאטה קעטער)

הם מיני ילק אשר על פיהם נלכ שער קשה וקלר, עיניהם גדולות ועגולות וגופם שטוח מעט, על מגן לוארס ד' נקודות שקועות (פארטיפטע) כנפי מכסהם הן באורך אחורם, ורגליהם קלרות.

א ירוק השוקים (געוב בייניגע ק"ק), מראה גופו שחור, וכנפי מכסהו גם רגליו ירוקות (געאבויך). משכע בגללים.

תולדת (הע) החיים

סדר השני

בעלי חצי כנף (המלב פליגו, המלב קעפּר)

השם הזה לא יאות בלחם לסמן משפחות הסדר הלוה; כי לא כולם חף לא חלים יכוללו תחת מקרה זו, אשר יהיו בעלי חלי כנף, לרובם כנפי מטבע עורי (לעררארטיג) ויש בהם גם בעלי כנפים בהירות (ורד, זיכטיגע), בעלי שתי כנפים, וגם חסרי כנפים; ואלוה רלון חיקרי הטבע לכלול בסדר הזה, המינים המתדמים באירח תמורתם, גם אם לא יהיו בהתאם החילון. תולעיהם ילאו מהזבילים בהתאם מלא כהוריהם, לבד מהכנפים החסרות למו, וכאשר יחלו לגדל ולהחליף עורם מדי פעם, יתחילו להקרות בהם גם דשמי כנפים, ואז יתעטפו, וגם במלב הזה ילכו לזעלם ולבקש חכלם; אפס כי לא יתחברו להפרות עד לזאת ממעטפהם בכנפיהם פמשפט. פיהם נוטה אל עבר חזיקם מתחת, מהם בלחיים, ומהם בקנה החיוץ (זוגריסן). רובם, בעלי ארבע כנפים, אשר העליוע בן גליון (פאגנאזשנס) במחלה אשר לעבר שרשם, ומתלה השטים הוא עורי (לערראטיג).

ג. תולע האוזן (מהב וואובס) - א

רבים השנו את המשפחה הזאת עוד לסדר הראשון, ויקראוה בשם ולק המלקחים (לזאגענע קעפּר). האומנם היא נוטה במקרה לרוב מהם, כנפי מכסיכה רכות, וכנפי מעופם נקממות מאד אשר לא יכסו גם חלי אחורם כי חשוף הוא, בקלה אחוריהם כמלא כעין מלקחים (לזאגענע) למולל (לו גניסן) בהמה, וכן בדרכי תמורת' ידמו למרבה אל משפחות סדר הלוה. כי גם הם בהיותם במלב הרמה ימלאו בחאר-הילק אשר יומרו חליו, מלבד כנפיהם החסרות למו, וישו כל שלשה מלביהם לחיות מחמם רמיס אחרים או מפרי עץ מחוקים ושאר לחמים, יומם יאבדו להסתר במקומות חסוכים; (בנקרות הכתלים, זעלים כו' וימלטו זיליכה עליהם או על האדמה).

א הידוע, (ר' געמייער לאיק), ונקרא גם בשם הכוזב תולע האוזן, תארו וגדלו ידוע, ומלא בקיץ ובחורף לרוב ממת לאזנים בקליפות העלים ושאר מחבואי מסתור. והוא לנגע רב להכורמים, כי ינקר פרי עץ שונים כפפירשין, אפריקאזין בוד גם ישחית את כללים (קנחסן) ומיני פרח פאזווען) רבים, אשר לחסות בעדם מהם יליבו את בני הפרחים (באווען טעסע) בקערות מים, והם לא ידעו כי לא יועילו בזה מאומה, כי במקום אשר לא יוכלו לרחוש, יבינו גם לפרוש כנפיהם ולטוף, ונקרא בשם תולע האוזן לבעבור כי קרה פעמים רבות אשר עלו אל תוון אדם היסן.

מערכת גרעא (הרמשים)

לה [קצא] הערוכ (טאבע, קיקעראקע) ב

מיניה ששה עשר קרנייהם למשש בחוארים בעין שער (בארמטי אראוי) פיהם אחוה בארבעה חרורי אוכל (פרעסטי-מלין) ובלחיים לנקר סונחים זה על זה לרוחב בעין השתי והערב

א המורחי (אריענטאליטע, געאיינע, קינז, בראט, טאבע, סאראקאן) אורך גופו העגולי כבילה ב' שלישיה האלבע, ומראשו כעפר (טווארל בריון) בכנפים קלרות, אחרו הסטוק (פלאט) בעין כנת הכותל (טאלנע) יבולע בחודים שנים, ולא יעוף אך לעתים - ארץ מולדת סרמט כזה - אשר מסכנו פרוש כעת על פני כל איראפ"א - הוא באמעריק"א בחמה, ומשם בא אלינו בחיות מביאות קני' הדבש (ליקער רחמה) ויפדה לרוב גם אללו; עד אשר הוא במקומות רבים לפגע ומארה רבה, כי הוא זולל גדול לערבו יותר מכל החיים, ובלעדו אשר האכלת כל מיני חי ולמת באשר ימלא, עוד ישחית גם בצנדי למר, כלי עור ופשתן, ואתן מקים אשר יתחבא האדם ממנו בצנדי, וגם בטפו ליטן שקט; ורעה מואת, אשר לא יתראה יומם - מיראתו את האדם - לעין רואה, כי במחבואו יסתתר, וכפוא השמש בבית דמיה זקקט בבית, או ילא לפעלו - הנקבה היא חסרת כנפים, וזמלת בילה אחת בגל פעם, וכל זאת יגדל מספרם לרוב במשך ימי הקיץ - בילתה גדולה כמחליה אחרה, בשפה חרולה (געלנהעלס) מלדה אחת, וחלוקה פנימה לאחרים שמונה; כביאעתה להבקע יפתח פיה אשר מעבר השפה, וילא מכל חדר קולע (סיכע) אחד לבן בלאט, וישחר מעט מעט במשך הימים, ואחרי הפקיעו עורו כארבע פעמים, או ימלא בתואר כורחו - ולמשן המיתם יעלה האדם במקום מושבם עשן וקטור כגפרית, או יליג לפניהם ארועט"ק מהול בקמח, גם הקפוד (איעל) יאכל מהם הרבה.

לו ארבה הציד

מיניה דומים לרוב אל מיני הארבה, חויהם ארוכה ולרה (טאאל) ארבע כנפיהם כפולות ומגוללות (זו ואזשען געראולט) רגליהם כראשונות שטוחות וחרולות (געלנהעלס) ומקליקן אלבע דק בעין שער נוכה אל עברו, והאחרונות כונט ללכת בהן, לא לנחר כשאר מיני ארבה. והם סורפים לודים בקרסוליה הראשונות מיני רמשים לאכלה, רובי מיניה שוכנים בארעות

קצא כבר דברתי על דבר הערוכ ועוה ח"ל בזה בהער' כ"ח ס"ו, וכחתי שפה דעם ח"ל, שהערוכ היה חמי' הרמש ויכוון לחץ של ב' ע' בזה, אשר הוא נגע מחליב רב; ולפי העתקה היויה יהיה הערוכ חמי' השפוחות הנוב המלרים ותחביים להאר', וזו באחת דעם ר' נחמי' גמ' ר' פ' וארא המובא' בהער' נ"ס

תולדות (כרעב) החיים

החמות מחולקת לאיראפ"א .

א אוב הענק (ריועג געטפענסס), סנקראכן על דבר תארו הנפלא,
גופו דק וארוך כרבע אמה ויותר, שוקיו ארוכים
מאלד אשר לא יוכל ללכת בהם מהר, כי אם לאט לאט ירחוש לחפות שללו.
מראהו אמוץ ירוקי (גרינלייב גרויח) צטלוואים אמולי כהה, וכנפיו כמראה עליו
עליו אראנ"ג יבשים. משכנו בהודו המזרחים, ויאכלוהו שמה ללי למעדנים.

ב המבקש (גאמטעס אכבעטער, וואזערעלערע בלאט) משכנו
באפריק"א ודיראפ"א הדרומית, והוא הולך לרוח על
ארבע רגליו האחרונות, ואת הראשונות ירום - כמתפלל ומ בקס דבר -
מעלה, להיות מוכנות ללוד לידו בהם. כנפי גליון (פארגמענט) העליונות אשר
לו, ידמו במראהם לעלה עץ ערבה (ווייערע) יבש וירוק (געלב), אשר ישגו
ע"כ בנומו על פני האדמה לחשבה לעלה.

לו הארכה [קצב] (הייטרעקע, גרילע) ד

הם כשי מאות מינים, שונים בתארום וגדלם, בכנפים חולות מטעם, אשר
הסתמנותן סן קמוטות, ורגליהם האחרונות חזקות בשוקיים ארוכים
לנחר בהן, רובם לא יושעלו למו כנפיהם, כ"א אשר יוכלו - כג המעופף -
להעלר ברזח מעט בעת אשר ימתרו. הסוכרים מרוב מינים אלו ישמיעו קול
חרדה (ליטערנד) ע"י אשר ישחקו כנפיהם בשוקיים האחרונים -

א צלצל התנשמת (אילוואורעס גרילע, ווערע, ערדקרעבו,

רייטוואורט, עדרוואורף), ארנו צ' אלצעות
גמלי, מראהו ממעל שחרחר אפל, ומתחת ירוק שחרחר (געלב ברויליך),
רגליו הראשונות חזקות ורחבות, בתאר רגלי התנשמת (אילוואורף) עשויות
לחפור בהן, וכמלא על אדמה רכה בשדות וגנים. רוב ימי חייו יבלה
מתחת

[קצב] הארבה, הוא כפי הכרא' שם הכולל למיני דגש אחדים החשיתים בתבואות
ועלים, וגם שם פרטי למין אחד מהם, וכמלאהם כפרטים בשמותיהם
[ויאל א ד] יתרא הגזם אכל הארבה ויתר הארבה אכל הילק ויתר הילק אכל החסיל,
זן בחורה [יקרא יא כב] אח אלה האכלו הארבה הסלעם החרגל החגב, וגם
שם גרב [עצום זא], וכחז חבאר נולרי אחד כי אוחס ד' מינים הסוכרים ביאל, אינם
מינים שונים, כ"א יסמנו רק את חין ארבה אחד בשמות לפי הלוף מלבי; אוחסו אשר
עודנו חסר כנפיהם אחרי הולדו, יקרא בשם גזם, ואשר יותיר הוא במלכ הוא יאכל
אח"כ כאשר יתיר ויחליף עורו אשר יקרא או בשם ארבה, וכן נולס; וגם חנ"א נחב
כן על מלח גזם שהוא שם הארבה אחרי הולדו באביב בלאתו מן האדמה; ויסקרט
חשרש גזם שענינו בל"ע, יליאה מן האדמה; וכן בלשון כוש נקרא הארבה בכיות
במלכ הוא בשם אנבט חשרש כז שם שענינו בל"ה הוא, יליאה מן האדמה" ע"כ [וזהו
דחמריק בגמרא [תענית ד':] לורבא מרבנן דמי לפרלודא דתותי קלא דכין דכזט כבט].

מערבתי (דעג) הרמשים

מקומה לארץ במלך כחולע (אמרע) באין כלפיס וינקר גרסי כחצואס
 והזרועים עד כי יבשו מהם , באביב כאשר ישיג חמר מלא בנפס , ילא
 לפעמים על פני האדמה , וזכר ישמיע על פחה חור מושבו קולו כידוע , אמרי
 אשר יתחברו תרד סנקבס שנים , לחפור לה מעון מקורה (עוועלט) מהחם
 לארץ , וחס ממלט כשנים עד שלס מלות בינים , אשר במלאת שתי שבועות
 ילא מחוס כחולע , הדומה אז בגדלו לגמלה (איינע) ומחר לגדל ; בעת
 החורף יכינו להס מעונס בערמות דומן , אשר ימלאו שמה לפעמים בשבט
 ואלר לקמלים , וכאשר יעלו במחרסה מבטן הארץ אז יאכלו מהס העורבים
 וסאר מיני העוף לרוב .

ב צלצל הבית (קצנ) (היינע ווע) ארצו לעבי

האלבע , ומראשו שחרר אמולי , או אמוז ירוקי
 (עלבי גרוי) בקו אפל עובר על ראשו למרחב , מכל אחת מנפיו הכתונות
 ילא חרות (סטינג) אחד שערבי (בארטיג ארטיג) המאריך ממעל לקלות החורגי
 משכנו לרוב צבתים , ויותר צבתי האנשים בצדקי הכתלים זרלפת האדמה ,
 מקרוב לתורים או שאר מקום חס , אשר לא ילא מהס כ"א בחיות שקט ושאלן
 צבים , מחיבו בלק קמת , ולחס , וגם כי לא יסבו לנו זקק באשר אר מעטים
 מהס , בכל זאת קול שריקסם זללולס לע למעמס רבס . גופו קר כקרחס
 צחלי בקץ , סנקבס ממלט בינים באדמה יבשה , אשר מהס ילא כחולע
 הדומה בתארו לגמלה .

ג צלצל השדה (עווע גרוי) דומה אל הצבתי ; דק הוא עד

היינע זאכעס , ממנוקת ארבע כנפיו הן שוות בלחן , ומחפחות
 לס אחורי , האחור בעטרות (בארטיג) הים , מראשו שחרר חללקי יסוס
 את נפשו בשדום מלמחיס ומיגי רמש , כבוא מודס אז אין ישיג כנפיו , גס יתחבס
 צמס רשימו , ולעת הזאת ישמע המיחס מקול ללול , אשר יעירו בכנפיהם זה

ד הירוק (גרוי גרוי) גרינע גראו היסער) , כנראה מקלה חדש

אמוז , עד ימות החורף מקפץ בגנים על עלים וסוכות ,
 ובשדות פול (באהנען) , הוא בגדול בין מיני מדינתו . מראשו ירוק געש ,
 ולנפיו ארוכות , להועיל לו גם לעוף מעט , מאכלו מטרפי העץ , ולא יסובב
 זק רב כהראשונים . סאר יללל (שווירעט) בקץ לעת ערב בימים הלחים
 עד קלה חדש השרי , סנקבס - סנקבס - בקוף ביולה מאחורה - ממלט בינים
 בחודש אלול בעומק הארץ , אשר אחרי ירחים שבעה כבוא האביב ילא כחולע
 (עווע גרוי) דומה בתארו לגמלה .

ה קצנ (קצנ) (דברים ח' מ'ן) ערך אפרי אלמחר ירח אל לללל , סארמנו רבים

אין חס וחס , דער אונגעלעך , אשר הוא חס כלל למידתו ומולטים זולוס
 מ"ס ועוד מפקדים עתיקותו למינים הנקראים בשם , גרינגע , ויחארו בשם זה לבעבר
 קולס הדומה מעט לקול מלחים ולל ללי שעה וחורג , קלידע ,

תולדות (רעד) החיים

מסך הסוכן על האדמה עד אשר תלמחנה כנפיו ; וקנייהם ימותו כחורף .

ה בעל המשק

אחוריו אדום וכנפיו ירוקי (געלב) בטלואיס ממראה ירוק כעשב . משכנו לרוב בארלות מזרח ובאפריק"א , ונאכל גם מעמים רבים לרוב ; הערבי (אריבער) ימרוט ממנו קרני המשש והוקיו ויללהו טבול בחמאה למטעמים ; גם ייבשו אותם חמרים חמרים בחום השמש יטחנום ויעשו מהם קמח למאפה חנור ; באפריק"א יבואו לפעמים עפים לאין ספורות לחנוט באחת המדינות כמאראק"א ופז"ז כו' ; ואז יפול יוקר מחיר בכשר עשר מעלות אחורנית , כי תלמו יקחו מהם ימלחום ייבשום בחנור יעשו אותם ויכינום לאכלה על אופנים שונים , כי הם טובים בטעמם כטעם בני יונים ; אדם המגדל יאכל מהם כשני מאות בארוחה אחת ; ואולם גם הארבה הזה צבואו בגדוד גדול יערוך נוק רב .

ז ארבה הנוסע

(זון וואגער , הייטערקע) , הוא לנגע מזיק רב בארלות מזרח ובאפריק"א , ולפעמים גם באיראפ"א בדרומי ארצו . בארבות וחי ויחומן צנבו ממראה ארוך כמנוטה משש בחוד , בראשו בקסה (סטומאך) ולחיו בשחורים , אחורו ורגליו אדמוניים וכנפיו בעליונות ממראה ארוך ירוקי (גרייז געלביך) בטלואיס שחחריים ; והתחתונות ממראה עשב . ארוך מולדחם הוא בשימון ומדברות אזי"א החמינה , והם יפרו באיזה טנים לרוב מאד וישחיתו ויאכלו מכל אשר סביב אליהם שמה , ולא יספוק להם עד אשר יתהלכו לנסוע ברצבות למרחבי ארלות אחרות לעבר ימה , וישחיתו את כל יבול הארץ באש אוכלת עשב חליר עליה ומבולאות ; לפעמים יבואו גם לארלות מזרח דרומה מאיראפ"א כמאלדאו"י וואלכ"י ויבצערנ"ן כי לשחחם , ובשנת ת"ז ות"ק הבישו גם על אדמה אשכנז ויחריבוה , אשר אז גרשו הפקידים את כל יושבי הארץ על פני השדות לבצערם ולהרגם לסמוך זכרם מהארץ הזאת , ולפעמים יאבידו גם הם את עולמם בעופם על פני ים .

ח נושאי המנורה

(ואנטערע טרענער) ה מינייה רבים נקראו בשם זה על אודות מלחם הארוך וקרני (האירנארטיג) אשר בו מפוח (כאזע) המשלח מקרבן אור נוגע במקום אפל , כולם הם טובי ארלות החמות באזי"א ואמעריק"א , ובאיראפ"א לא נמלא רק מין אחד בחבנית מלה כזה , אכן אותו המין לא יביא ויאיר כימרים ; סטוריקאל"י

מערכת (העה) הדמשים

א הסורניאמי (רי סורניאמיטע לאים) אורד בופו סי אלבעט

אשר רובו יכיל מפות מלחו, אחרו ירוק (געב) וכן כנפיו העליונות הם ירוקי (געלב) בטלואים ממראה שחרחר אדמוני ולבן, על קלה כנפיו הפחתות כחבנית עין עגולי ממראה ירוק (געל) ושחרחר, בטלוא חלי לבן וחלי אדום בחוף, מפות מלחו עגול ועב כנפוי ממראה זית (אויגעגעלב) בטלואים אדמונים; ולפי עדות נוסעים רבים לא ראו אור

ב הכינעזי (כינעיוטע לאים) קטן ממנו, מלחו טחוט מטט כחרטום,

כנפיו העליונות הן ממראה טשכ בטלואי ירוק (געל) משכנו ציני"א

ג הצוללים (ליקארד) א

ה יותר משני מלות מינים הדומים הרבה להללל (גריילע) קנה כמולך אשר להם נטיה כפוף אל חסו, והוא חלול בשלש שטרות חדודי נטועים

בחור, כנפיהם העוריים (ערדער ארטגי) תלואים מסה, ורגליהם פוננו לנחר צהן, הסברים ממינס ימיעו קולם הדומה לקול לל לה שפתי בעל קדחת עזה (ליסטערנד) ויולא מעור דק המתנועע בחזיהם ע"י עורקים קטנים, מחיתם מלמד הלמחים אשר ימולו צפיהם.

א תולעת הקצף (אויז ליקארד) א

על עגל ערבה (אויזעג) ושאר למחים, וחס חריק את חלבה מחחררה בחוחר קלף (אויג) אשר הסמוך יקראוהו רוק הקוקו"ק, ואם נחפש חוד הקלף שהוא אז נמלא בו ליקארד"א קטן לבן וחסר כנפים אשר יתחבא שם להגן בעדו נכח חום השמש, ולהטמן מלת פני העופר דורשי דמו; לפעמים לא נמלאהו עוד בהקלף הלזה, אם יען כי בחר לו מקום אחר לשבתו, או כי ילא וסמיר תמונתו לחלית תלרו בכנפים, כי אך חרבה והמעטפה יעלו הקלף, ובמלת תלרו ינחר כשאר מיני משפחתו.

ב המזמר (אייטאלעניטע, בעריהאטע וינג, ליקארד) אשר שנים מקדם פארוהו למנעים זמירות נפלא.

משכנו באיראפ"א הדדומי ואפריק"א הלפוני על עלים שונים, גדלו כחבוב גדול (ברעמע), ארכו אלבע וחלי, ומראהו שחרחר בטלואים ירוקי (געלב) - צנטי טורים נקודות שחרחרים על שפת כנפיו.

ג החצוצרה (טראזעטער) ימיע קיל נחרה (אנארדער) דומה לקול חוללותו הילדים ויולא מעור דק, מכונן באחרות

כנפתח ונסגר ע"י עורקים שנים. משכנו בצראנעלי"ט - למינה ארדך האוזן (אמג מהר) בעל הקרנים; (געהארנטע ליקארד) מינה

בהגדה (לדעו) והמים

מ כנת הכותל (וואלע, וואר לייע) [קצד] ז"ל

יחשבו נעת למספר ז' מאות, זכס שנים בגדלס הארס, לזכס הארס
מולאיהס, זכנל זאת יסאו כולס אוח אחד אשר יוכל כל חוקר
טבעי להכיר על ידו אס משפחה הוואלע, הוא ז' אס לא, וסאו; זכנל
המולץ אשר להס הטטה אל עבר חויהס, זכקרטיהס למשס הארוכות יוסר
ממנו החזה, כנפי מכסהס מוכחות עוברות זכ על זכ כעין שמי וערב,
העליונות כן עורי (פארוואענק ארמיג) זכלים אשר ללד שרשס חזלי כסמים דק
זכסיר (דו-זכסיר), שפה מסביב לחויהס ונכס טטוח, רובס יכטנו על
למחיס שונים להחיות נפשס מלשד ליחוסס, זרק מעשים אשר טונט לזכר
החיס, וזכס - זכעדי מעשים - זעלי כנפים זכמלוח מלכס, מרתיס זכתי יפס
ורחיס - מנסבת הליאה הוואלע מקרבס זכסטועסס - זכחוס, וימלאו את
כרית הזכ גס זכמיני פרי וסאר חפלים אשר יכטנו זכיהס, העולים ממיניהס

א כנת המטה (בעט וואלע), נמלא - לנעט מכאבת להאדס - זככל

מפרשי איראפ"א וואו"א, וסאו חסר כנפים, מרשס
ירוק (געל) אז אדוס (מוכרמטה) טשך זכפו זכבאזיב, וסאו לא יסכון על זכ
אלס זכזכס גס כתיסס מדמס, זכ"ל יכז זכחורי זכדקי כמטות וזכחלים וסאר
מחזורים, גס זכמטות הוונים זכרבוריס, זכחורף ירדס שס זין זכקו עד
זכדל זכזכז ויקלעו, חוס ריסו חוק כי מדחוק ירית את האדס הזכזכז על
מטתו ויזול לקדס פזיו זכמדקרותיו הזכזכזיס, וסאו יחיה עת רכס זכזכז
זככל, אשר אולי זכזכז נפשו אז מקטור (חויסרונסטונג) העולה זכזכר החיס
ומניע אליו, וואלס קטור הסוס לא יוכל לסכול, וזכאדס אשר ירפד לו אדרת
סוס זכמטתו יגן זכעדו נכח מרעיס חלה, הנקבס זכמלט זכזכז ד' פעמים זכזכז
ימל סקך, זככל פעס כחמיסס, וזכתיסס זכדקי מעונתה, כרמס הוואלע
מזס הדמס לכנס לזכס קטנה אשר כמעט לא תראה זכעין, וזכ"כ זכדל מעט
מעט, סחפך להשחיסס יפור זכמקוס זכזכס קמים עזי כרית למען ימותו
קטיהס, אז יטוף שס מים חמים כי יכו זכס.

ב כנת העין (האל, בירקענ, וואלע), סאו כנפלא ממיניהס, מרשס

חמץ ירוקי (גרוס גריגליד), זכמלוח שחור על כנפיו
בראש
[קצד] זכדלשון חז"ל נקרא זכס פ"שפ"ש, זכלאתריקן (נדח נח) פ"שפ"ש זכ ארנו
כרזנו ועמנו כריו וכל המוללו מרית זכזכז רש"י, פשפס פוניש"א
זכלע"י [פונאייס"ע זכל' לרפח] (וואלע), זכערוד כחז, ל"מל"י זכלע"י [לימעק"ס, זכל'
זכח"י] זכל' יזמאל, זכלכ"ן זכזכרות (פ"ח) כחז' כ"כ הרמב"ס זכל' פשפס סאו חין
הולקיס אדומיס זכזכז עדיס, וזכס חלוסיס, זכזכזן ערבי זכק"י, וזככס זכלכ"י

תולדת (רעה) : החיים

סב עקרב המים : (וואסער סוף ארץ) מ - ח
הם ב' מינים הרבים הרבה לפני משפחה אשר לפני זו. בלעדי אשר יוכלו לאסוף
רגליהם הראשונות (לאנג פיסע) ולבסוף זו מול זו בעין סמפרי (טענדרן) העקרב
זנקראו על בן בשמם.

א האטיין (ר' אטנרויטע וייט), הוא מין רמש עגלל הוחם על הרוב לאט
בצלחת מעמקי המים; ואולם כאשר נחפסנו אזי ידקור
בנקיו להכאז בצדק האדם יותר משאר כל מיני הרמש, תאר גופו עגולי כבילה
וטטות, ראשו קטן, שיניו עגולות וזולמות, וקנה מלו כפוף.

ב המחט (נאר וייט), גופו ארוך ולר (סמאל) ממראה שחרחר ירוקי
מטבט בנסרות ומקום מים. סנקבה חמלט ציליה לכבנות אשר יפלו לקרקע
המים, ונמשך ד' ימים יבקשו וילאו ילדים.

מג כנת העלה (בלאט לויגע)

הם כשמונים מינים קטנים נפלאים מאד. גדלם כפרעוס או כנה, ולהם
קנה המולך כפוף, וקרניהם למשא ארוכות מחויים, ארבע כנפיהם
זקופות ממעל להם, ובאחרים צ' קרנים בתאר הלורה (טראמסע אעהנליך),
ונקראו בשמם לבעבור כי ידמה תאר' לכנה וישבו על עלי עליים שונים להחיות
נפשם מליחותם, אשר לפעמים יקמטו וילמקו העלים מסבה זאת. הליחה
היה ירוקו מצטנס ע"י צ' קרני אחרים על פני העלים, ונראה בתחלה כעין
הדבש, ואח"כ יתפך מראיה ברות למראה הקמח, אשר הצלתי יודעים יכנו
המחזה כראשונה בשם מל הדבש, והשנית בשם מל הקמח; ואולם יוכל
לסולד הדבש והקמח היום גם מסבה אחרת באשר יפלה האיד (ראסט)
מהעלים, אם יושב עד מכרה עליהם שנית ע"י רוח קר או גשם שוטף. אופן
הפרוחם נפלא מאד, באצבי יחבקשו ציליהם אשר היו דבוקים אל ענפי סעך
ותלחה מהם רמותיהם לרבויות, אשר כולמו הן אך מין נקבות, וכל אחת
מסן תלד שנית מצלי אשר תחבר עם זכר לאלאים חיים, וגם לאלאים יעשו
כמוסן, עד דור השיעי אשר יולדו להם, כי זו ימלאו גם ממין הזכרים לרוב,
ואלה הם ייתחדרו עם הנקבות אשר הן כ"כ מדוד החשיעי, וכן ידביקו ציליהן
על ענפים ולמחים מוכנים להן בראשית החורף, אשר צלתי ספק כלול בהמה
בל לאלה השמעה דגרות אשר יולדו להם בקץ כבא, הציליהם האלה
ישחקו לקור וקפאון החורף כי לא ירע למו דבר ועוד יגמור בעתן לעזר
אשר ילאו הקטנים מהם מלאים. ואלמים בראשית האצבי כי יבוא. ביתר
דרכם ידמן לשאר מיני משפחות אלו אשר תארם מלא גם במלב הרמה, לבד
מהכניפים

מערכת (רעמ) והדמשים

מכוננים אשר יחסר לכן לו יחזקו כזכרים הם קטנים מהנקבות, ורבים מהם
 חסרי קרניס למטה - וגם כי מינים אלה משתיים לחוב בעלים ושאר לחמים,
 ועיניו חסכו מלראות מהם אחת תכלית דבר קולע למוצא האדם - בכל זאת
 הלא כעורים נגש קיר חכמתו העליונה הנבונה ודמה ממעל לסכלו, ובמח
 נדע כי לו נחכנו עלילותיו לתכלית טוב, עלום הרבה יותר מכל כחות הנזנתו;
 אף גם זאת בעינינו נחזה כי יש רמשים רבים אשר הם וחולעתם יחד מטוב
 מינים אלה יבצעו, הנחלה והדבורה יינקו את נאף הדבש כיוצא מהנה, וכן
 כוונתה נקבעת והשאלה פליגין יאכלו גם אותם לרבותות יחד. בפרטי מיניהם
 אין כל חדש. בנת עלי השושנה (ריוענבלאטוויזע) ירוק כעשב בקרניו
 שחרום. בנת הפול (באהגענ בי) הוא שחור, כיו.

מד פרעוש העלה

מיוני משפחה זאת הם עוד קטנים מהראשונים, דומים בתארם אל לוליים.
 (ליקחרא) ובדרתי קייסם לבנת העלה, הנפלת מהם הוא לראות למד
 כלומח על גופם אשר הוא מליחה רכה יולאה מנוקס מרד נקבי פוע. (מחיים)
 לעבר) הנקשה צבואה ברוח כלומח סעכדים (טפייע) וכאשר נמחה למד הם
 מעליהם כרבע ישוב אחר חמתו; ואלום סגולה זאת לא תמלא למו כל
 ציותם במלצ התולע והמעטפה, אכן בהשיגם הארס מלא בכנפים פורחות
 יאבד מהם על הכוב גם סגולה זאת, ועיניו סרואות לפעמים כדור קטן
 פלמר פורח ברוח, מבלי אשר גרע מה הוא וכי נחקור לתכלית דבר או נחזה
 כי מין דמש הוא השון בצוכו - משקם על עבר פנימה מהעלים או על
 ענפים רבים מעלי צידען משען תאנים ועל מיני געסעלן, ויחיו את גפסם
 לבנת העלה מליחותם, האומנם יעו מהם בדרתי הפוחם כי לא וולנדו,
 מבלי אשר יחזר וזר אליהם, וימליטו רק בינים לא לאלאים חיים. מינים

מה כנת המנן

הם כארבעים מינים אשר במלצ הרמה ידמה סוכר לרעיתו הנקשה, אפי
 צבואם לתארם התכליתי ישתנו הרבה זה מזו עד אשר לא נאמין כי מד
 אחד הם, מחיתם ממין המעשים אשר יינקו בקנה מלס. כאשר יתעמק
 סוכר יותר צבואו לתכלית מלבו יספק להאר אחר משונס מאשר בראשונה
 וידמה לזבוב דק מסיר וקטן פורח בחרילות מעלה אחת לשנים, ואז אין לו
 לחיים גם קנה המולץ, ולא יקח אוכל לפיו כ"א יתחזר עס רעיתו וימות
 הנקשה תחילתו אך מעט את הארס כאשר תתעמק, וצבואה לתכלית מלצה
 עשיג מן לה סופה על כל נופה, ולא תרחש עוד יותר כ"א חרפק בעלם

בית המדרש (רפ"ג) חיים

החנה והמלט הם במה אלפים בילים קטנים משוחים בלוחה דקה, והיא חופפת על טלחה, וסמוכה בה מצד אחד המעוז מקומה, ובה שר המות, ורובן ספרותם נמכה וירבו ע"כ למחר. הלמחים אשר יונקו ממחצית אלפיהם ייבשו ויחריבו בולם. ויש מינים אחרים מהם ילכו ויבקרם אם המין אשר יונקו יחזקו ויחיהו לחולעת רב לנו, ואלה חברו פס, ויש מינים אחרים...

א קאשעניל"ע הוא דגם המעריקאלי משוחרר הממילא לנו לבע סקר ודוש בשם הורחו וז. קאשעניל"ע. הלבע הזה לא נשיג רק ממין הנקבה הדומה בגדלה לילק השמש (והענקעפר) בעל ז נקודות, רק היא שטוחה יותר ממנו, מראיה אדום חור (בלאשראטה) או אדום שחרחר, קרנים ורגליה שחורות, וגופה מחופה בלמר דק בשני מצבים הראשוני. מקור מלבד חולדה הוא בהמעריק"א החמה יותר בגליה מעקסיק"א, וגם בהדור המורחית. המטעים אשר תשכון עליהם נקראים בשם "חלני חודו" (איריחיטע פלין, קאקסוס). למלאה גם בנתי הלחם אשר בהקראתו, והם ב"מינים האחר נקרא בשם "קאקסו"ם הידוע (געוויילער קאקסוס) והשני בשם "קאשעניל"ע קאקסו"ם, ונחלחם לפעמים גם על שאר מיני קאקסו"ם מין מטע זה יגדל גם פרא ביערים ויפריה עליו את מק דגם הזה; ואלוה למען דכות מספר הלוזעים קטנים אלו, יטעו שמה בוכי. בארץ את המטע הזה בשום לב גם מסביב לבתיים קאשעניל"ע מלאכת מחשבת והשגחה רבה יפרדו המון לבנות הרמס הזה ייטיבו רובה יותר מלבע קאשעניל"ע הפראי, ונקראו ע"כ בשם "קאשעניל"ע היפה" (פיינע. עלטע. קאשעניל"ע) (וכעת נגלה עוד מין כנת המגן אחת הנקראה בשם "דע"ר פילוינ"ע, אשר תחיה כ"כ על מטעים אלה ותפיק לנו גם היא את הלבע הארום, "שארלא"ך] באביב חמלט הנקבה ילדיה חיים שוכנים מפחת לה ותמות ברגע, והם יחשוו מתחת צטן האם ויבואו במשך ג' חדשים אל תכלית מלבע, אשר לא ימליטו ויפחו צטנים וימותו, זה הדור השני יפריה פ"כ לג' חדשים דור אחר שלישי, ואז יקרב הסורף אשר שם באלותם הוא עת הנשם, וימותו רבים מקור השלישי ורק מטעים יותרו מאשר החתבתו עד עבור הנשם ויגיעו הימים השלישי וחמישי. יושבי הארץ השלי יתפשו ויבדו מהם ג' פעמים בשנה. בפעם הראשון באביב ילקטו האמות המפות ויותרו בטיסם אתריהם חיים למען ירבו, בפעם השני יקחו את האמות וגם מעט מילדיהן, ובפעם השלישית בבוט. הסורף האספן האמות וילדיהן לרוב, ואף מטעים מהם ויתורו ויכלכלום בבתיים להחיות מהם זרע לפליטה לעת בוא האביב, את החיים ימיתו. במים רומחים או בחום הגור, שורף, ויקבלום בחור זה לשלחם לטרעם אורחא"ל, מארבע לטרות קאשעניל"ע האספיים, לא ימלאו עוד גם לטרע אחת בשום יועלה על לטרע אחת מספר ז' אלק רמשים. ומה ורצ גם מספרם לרבות לטרעם השגחים אך לאיראפ"ם. בקרב רמשים אלה למלא חומר אחד - מאשר מין בלמתי המטעים

מערכת (רפא) הרגשים

המחשבים - מלכע אדום, אשר לא יזמר ולא ישתח מראה גם לשנים רבות, ובו עס יתר הלכעיים אשר יחזירו עמו ילכעו את הלמד והמטי כו' במראות שונות, כקארמז'ין שארלאכראמ'ה פורפוי'ר פיללע'ט בעל'ב כו', גם יעשו מהם את הלכע סיקר הנקוב בשם קארמ'ין.

ב. תולעת שני: [קצה] (שטעטלענעס-לויז) , באיראפ'א קרומי ובחרות מורה נמלא מין איין אחד טשא פרי, וקרא בשם שטעכאייכ'ע או קערמע'ז אייכ'ע אשר על עליו חשכון מין כנה (פירר ויו) אחת דומה בדרכיה אל יתר מיני משפחתה, הנקבה גדולה בקטניות (ערבוע) קטנה ממראה אדום שחרחר נוץ באצק לבן נפח עליה, וגם היא חדבק פקאשעניל'ע אל העלים וחינק מהם, ואחרי אשר יתחדדו טרם ימלטו בייליין יקבלו עס האנשים המון רב מנקבות אלו - בלעדי מעטיו אשר יתירו להחיות זרע - וזרקו עליהם חופץ יין טוב למשן המה את הבייליס אשר לא ישרץ עוד דמש מחוכם, ייבשום ברות וישלחום למרפול בשם קערמע'ז או שארלאכבער'ן, ובסה ילכעו אדום, שחרחר וליג'ע. ימים מקדם שרתו להם זו גם בבתי הרקח (שאשעקין) לרפאות העלה שונות, וגם עתה יעשו ממנו במאנעליע'ר אשר ללרפת מין רקח - בערבים אותו עס לוקע'ר - לחק

ג. האשכנזי (רייכע קאשענילע, פאלניטע סיררוי), הוא מין רמש נמלא על למת פראי הגלל באשכנז פולין ופרייס'ן על אדמות חול, ויקרא הלמח הכוא בשם „קטיע'ל“, מראהו אדמוני (פורפיר-ראטה) דומה בדרכי חייו לשאר מיני משפחתו בלעדי אשר ישכון משחת לארץ בחול רך, וטרם מלאו את הקאשעניל'ע אשר במעקסיק'א לבעו בשחולע סוס מראה אדום, ואולם במקום אשר יוקח מזה באחרון ללכעו משקל עשרים לטריי, ימלא הקאשעניל'ע בלטרם אחת. - זה שנים אחדים מלאו מלאו בארץ לוקרייכ'א למת אחד ממשפחת הכוויילין אשר ממנו יחיס מין דמש קמליא כ"כ את הלכע קארמז'ין, ומשקל לטרה אחת לא יעלה כ"א עמיר

ד. קצה [תולעת שני] שם זה נמלא בנחו' לרוב, ופרשהו דביס למן לבע קערמע'ז הנקח מחולע זה, וכן נחב הרמב"ם במשנה [פרה פיג], תולעת השני הוא לבע אדום הנקרא בל' ערבי בשם קערמע'ז [אשר מחנו כוונתו לשון אשכנזי ונפ'ג מהל' פרה אדומה נחב בחו'ן. תולעת שני הם הכרניים האדומים ציומר כו' ותולעת כמו יחוש י'ש בכל א' (הו') . ונקרא הלכע הזה גם בשם ברמ'ין [ג'פ בדברי הימים] וכל' ח'ה' כי חקר עס כד ח'ל הוא חל' פרסי ממלח' כד' ע' שעיניו בלשון הכוא חולע, ותלת א' עעיניו אדום נוץ, ויבואר, אדומת החולע (וואורס ראטה).

תולדת (רפכ) החיים

רבע ח"כ, וימלא מקום חלי לטרכ קאשעניל"ע.

ד כנת עין התאנה

(גומילאס טייל) בבחי כרוכלים נמלא מין חומר אחד הנקרא לפי תאריז בשמות שטעללא"ק, גומילא"ק, וסטאקלא"ק, אשר יוקח ממין כנת המגן ז. משכנו צהודו על ב' מיני עץ תאנה וגם על שאר עלים אחדים. בחדש כסליו אשר שם העת הזאת חמה ילאו לאור ילדיהן הנשארין כן שבועות אחדים בתאר מעטפה (אראע). הנקבות שוכנות על ענפים סרכים אשר ייקו מהם גופן מכוסה בחומר רירי אחד צהיר ומתדבק היולא מנקבי עורם ויתקשה צבואו לרות, והוא יתוסף מעט מעט עד אשר יעטר כל גופן כמגן מסביב, באמצע חודש אדר יגיע המגן הזה לתכלית גדלו - אשר הוא כגודל הקאשעניל"ע - דבוק אל הענפים, וימלא בהמגן שהוא עשירים עד שלשים בלים או גם ילדים חיים, אשר יחיו את נפשם מריר אדום נמלא במגן ההוא; וכאשר יאכלו את הריר עד חומו אז ילאו הקטנים האלה והמגן ישאר דבוק ריק אין כל בו, מחדש אדר עד חשרי יסברו השוכנים שם את הענפים האלה עם המגינים הקטנים אשר עליהם ויקראו אז בשם שטאקלא"ק, ומעט אשר ילקטו מהם את המגינים לאחדים מן הענפים אוחו יקרא גומילא"ק, והוא גרידי ורבים ישימו את המגינים האלה במים רותחים עד כי ימכו והיו כעין חומר הדבק (ויים) בלחות דקים (אין שטעלען) ואוחו יקרא בשם שטעללא"ק, אשר כל אלה יתראו למלאכת הליך וכדומה - יתר מינייהם ארא"ג ש"ל, סושב על עלי ארא"ג, רעבן ש"ל, על עלי גפן, ט.

ט בעלי רגל המפוח (בלאו סיטע) יג

הם ארבעה מיני רמש קטנים אשר כמעט לא יראו בלי זכוכית המגדלת (אעיררעסערונגסגלאז) בראשם קנה המולץ קלר וקרנייהם למשש מסבית פתילים, גופם לר (טאאל) מאלד ועבולי (וואלענפארטיג) על גבם מונחים ארבע כנפים לרות האחוזות מסביב שפסם בשער דק, וברגליהם כעין מפוחים קטנים. משכנם על עלים ופרחים שונים, והם עפים גם רלים מהר.

א השחרחר

(ברוייע בי"ט), מושבז על פרחי כאמיללע"ן ושאר פרחים גופו שחרחר ועל אחורו קיים ירוקי (געל) עונברים למרחב.

ב השחור

(טווארלע בי"ט), נמלא בראשית האביב על פרחים שונים, מראהו שחור ככנפים לבנות, רגליו ארוכות מעט ובקליהן מפוחים קטנים אשר על ידם יתדבק על העלים בלכתו עליהם. משפוח

סערת (רפג) הרמשים

סדר השלישי

הפורחים (טעטערלינגע, באוועג, בוטפער, פאגל, לוייעלאמער)

משפחות הסדר הזה יסומט בארבע כנפיהם הכרעות כמלוסות באבק דק, והוא באמת המון קשקשים דקים החקושים גם מקליהם ומונחים בשדרות כרעפים אשר על הגג [החפץ לענג נפשו על דקות ויופי קשקשים אלה ולראות מלאכת חרט חכם עד מה תגיע, יבחן לראותם ולהביע בם ע"י כלי הרואים (אקראסקופי) אשר בבתי החכמה] נאין למו לחיים, כ"א קנה מולץ אשר יוכלו לכפלו במעגל ולהפשיטו יחד כרלונס, ובו יינקו מלוף דבש הפרחים ולשד גזעי שאר עלים ידועים אשר יעמיקו אותם בם ויוליאו מחיתם לשבעה. קרניהם למש ארוכות, ובשני עברי גופם ימלאו ז' נקבי הרוח (אופט לער) רגליהם שש - - רוב מלאכתם הוא בדבר הפרוהם, מזיליהם ילאו הרמות אשר הן ארוכות, חסרי כנפים, בעלי ז"ב עינים, ומשמונה עד י"ח בגלים, והם ינקרו ויאכלו בלחיים מעלי הלמחים ושאר מטעים לרוב כוללים, אשר יחשב אכלם ליום כשמונה פעמים ממסקל גופם, ויפשיטו עורם פעמים אחדים ובפעם האחרון בפשטם את עורם יהפך תארם למעטפה (ניואע), הרמות הן משונות במראיהן מאד, מהן אשר עורן חלק ומתן מכוסות בשער דק או עב או קולי - - שנים מלפנום לא ידעו להבחין בין הרמות מאיה מין הם, אלה זכר - או נקבה, אכן עתה גבר חוקרו, בטבע ושימו לוחותם, גם בקטניהם היולאים מזילתם, זרואו בלעמי הארץ כבוד מלאכת אלהים כי נורא הוא - - גם המעטפות משונות מאד - - זו מזו ומתן אשר מראיהן יפה ונוגז-פפסק גוהב, רובם יסכבו במלב זה בלתי מתנועעים, ואין אחד מהם אשר יאכל לעת הזאת, בהגיע עת גלת הפורה (טעטערלינג) המונח בקרבו, בחארו מלא, יבקע עור המעטפה מעט ללך ראשו, ואז יוליא בתחלה את ראשו ויעמול ברב כח להוליא גם קרניו ורגליו הראשונות מתוכו, ובהוליאן אותם אז ישרת לו בם לעזר, באשר ידחוק ברגליו על העור עד כוליאן כל גופן אשר עודנו עב ורך, וגם כנפיו - המוחארות בלבען וקויהן כנבון - עורן קלרות, ואח"ז יחל להשטיח ולפשוט את גופו לכל עבריו עד אשר במשך שעה אחת ישיג תארו הנכון, ואז יתחוקו ויקפו כל חלקי גופו, וסרגע יחל לפרוח ולעוף; למען היטב תאר כנפיו יביא אתו מאת מעטפתו ריב הדום אשר ישלחו אל כנפיו בעורקים דקים כפי לרכו לזה, ואת הטהר ישלח מקרבו - בעופו ברות - ע"י אחורו, אשר בנפלו משם על פני יחידי ההמון ידמו לפשוט כי מטר דמים הוא אשר ימטירו ממרום.

תורה (פרק) החיים

מן פורח יום (טאנפאלטיג, טאנפאנעל, טאפילאס) א

הם יותר מחשע מאות מינים אשר רבים מהם נמלטים גם במדינתנו, אחר גופם, כנפיהם העומדות זקיף מעלה משיקיהן או לו בעת נוחם, וקרניהם למשש אשר כן כעין פתילים מתעצבות בקליטן, הם אמות משפחה זאת; והם לא יעופו כ"ף במאור יום מתענגי על עוגם השמש הזרח עליהם, כרמה אשר למיניהם תחצבר לה באחורה אל הכהלים גושי העלים ושאר מקומות נכונים לפניו, או כי טוהה חוט דק אשר תדביקו בשני קלותיו אל מקומות ההם ותחלה את גופה עליו בתוך, והיא בעלת ט"ז רגלים. רבים ממיניהם משחיתים הרבה בלמחי הירק (קהלספלאנע) — . האוקר הטבע ליננ"ע יחלק כלל המינים האלה למחלקות חמש, והם:

- א רוכבים (רייטער), אשר כנפיהם גדולות, רחבות הרבה, ויפות, ויפרדו לשני ראשים - . א] רוכבי פראי"א (טראיניטע רייטער) על חזיהם כתמים אדומים, מיניהם נקראו בשמות: א פריאמו"ם הוא יפה מאלד בכנפיו ממראה ירוק עשני נוזן, ושחור כוי. ב רעמו"ם כנפיו שחורות נוזן לעין הספיר (בויה) - . ג פאנטהאר"ם כנפיו ממראה ערמון [משקנ'ג' אלה על אי יאמבאל"א אשר בהודו המזרחית] - ד העקוב"א ממראה ארא"ג כהה [בהודו המערבית] - . ה פארי"ם מראה כנפיו שחור, בכינ"א - . ב] רוכבי מוקדן (גרייטע רייטער) הם חסרי כתמי החזה, ומיניהם: א אדאני"ם בכנפיהם ממראה סרקיע (היאעל בויה) [בסורינא"ס] - ב פאדאליריו"ם או זענלסאג"ל ממראה ירוק חור (בואם געלב) חולעתו הוא ממראה ירוק (געלב גרין) שוכנת על עלי פרי יורק (קאהל) - ג מאכאא"ן או פטנכעלסאג"ל - הוא ממראה ירוק (געלב) יפה ונמלא בכל איראפ"א - ד דיאמענדע"ם בנקודות ממראה זהב על פני גופו, משכנו בהודו המזרחית.

ב בעלי כנפים צרות (טארל טייגל), כנפיהם - ארוכות ולרוח והטלואים אשר עליהן נכרות משני עבריהן. א קווינג"א [בסורינא"ס], כנפיו העליונות שחורות בשני קוים ירוקי (געל) והתחתונות ממראה תכלת (העלבויה) - . ב פורח העין (העקיג בו"ו ווייטלייג) נראהו כשדש חמוץ מראהו לזן בקוים או עורקים שחורים על כנפיו, ביציו הירוקות (געל) ימלט על עלי תפוח ביר"ן ופלווימע"ן. וגם על עלי ווייסדאר"ן, ובחדש תמוז ילאו ילדיהן הקטנים ואמולים (גרויס) מחריבי ומנקרי העלים. כבוא החורף יתאספו לחצרות קטנות לחרוף בין שני עלים אשר יקשרום אל ענף העץ בחוט אחד דק הנעוה מפייהם למען אשר לא יפלו עמנו, ועל אופן זה יבנו כל ימי החורף בתרדמה, ובראש האביב כאשר הלח

מערכת (רפה) הרמשים

תלמו בעלים את נלניסה יקילו גם הם לאלל מהמה . בקלה חדש חייך יחטטט
 ובראשית סיון יבולו לחכלית תארס . ג השועל הגדול (נוחטער פוכס .
 קרסטפולטער) . רמתו סוף ממראה שחרחר חפל , זמלאה בחדשי סיון לרוב
 על עלי בירן וקירטן לאלל את עליהם . ספורח ממיט ועוף ברוב חדשי הקץ
 עד בוא החורף אשר אז יסתר בעלים חלולים כו' לחורף גם בחרדמה עד
 ירח אדר אשר יקילט , ונראהו ע"כ מעופף גם אז לאור השמש , בחודש חייך
 יתחברו למו וימלטו בליהם על עלי בירן וקירטן אשר מהם סחיה כרמה
 אח"כ . ד אפאל"א בכנפים בהירות ממראה ירוק חור , משכנז באיראפ"א
 כדרומית . ה פיער"א [בסורינאס] כנפיו חסרי קטקים וסחרחרות .

ג הלכנות : (וויספולגער) אשר מוסד לבטס לבן או גם ירוק (געל) .
 א פורח הירק (קאהלוויינג) וסס ב' מינים : קטן ,
 גדול , מראיהם לבן , כנפיהם כראשנות שחרחרת מקליהן , וימר חלקיהן ירוק
 (געל) ועופו בחדשי סמוז ואב , רמת מין גדול ירוקס כעטב בקיים ירוקי
 (געל) ונקודות שחרחרת וסעירות (הציג) מעט , ורמת מין קטן דומס
 במראה להראשונה רק סוף חלקה בלי שער , סחיהן טוכטת על עלי הירק
 (קחה) ושאר למחי כגן ועטו כסס נוק רב . קארנאנע"א / כהדו
 כמזרחית] . עבארע"א נ"כ ססן מראיהן לבן .

ד מלוא עין (נאשען) , נכרים כיטב באשר על כנפיהם מלואים
 טגולים ממראות טונות ובחוכם נקודה בתכנית עין
 כאלס , ויש מהם גם חסרי מלוא כזה , ונכרם בכנפיהם סחרחרות (חויסנעלסטר)
 ועליהם כנחציד חים לוחיות וקוים טונים , ולסס יחטבו : א גליון החוכי
 (ספוייענטסיון) , בכנפים יפות כעין זנב החוכי , רמתו לקודם סחור ולבן ורגליה
 ירוקי (געל) משכנה על כנעססל"ן . ב חצי המחוגה (לעפולטער) ,
 רוחב כנפיו ב' אלכעות , כנפיו כראשטות ממעל כן ממראה קנמון (ליטבריון)
 על שפתם סרוך וסחור , ומתחת כן שחרחרת אמולי בנקודות אדומות ולכנות ,
 כנפיו כסחרחרות לבנות כדמות אות ל"ע רומי , כזה C כחוב עליהן .
ג מבשר האביב (פריהוינסההרחר , נעססעלפולטער) , גופו סוף
 שחור ומכוסה בשער דק ממראה ירוק (געלב) מלך , שפת כנפיו כקילונה
 סחורכה (געלאהנט) ומראיהן ירוק (פיייער געלב) בשפה שחרחר מסביב , כו' .

ה פורחי האכרים (בויער-פאגל) סס פורחים קטנים טכנים על
 למחיס פרחים טונים . א פורח האלק
 (חילענשטאטער-לינג) כנפיו כעליונות שחרחרות כשני פללות ממראה ספיר
 (בלויה) וסססחרחרות כ"כ שחרחרות , ומתחת כן אמולות , כו' .

תולדת (רפ) החיים

מח פורחי נשף (רעזארונגס פאגל, טווערשער) 2

גופם עב וחזק יותר ממשפחה הראשונה, קרניסם למשש עבות וכנפיהם לרוח (סאמל) נוטות אל פני מטה, יומם גם לילה ינחו שקט על הרוב ורק בנשף יעופו כחך מהר מאל, ויינקו מהפרחים בעופם ברוח מזלי אשר יבזו עליהם, נוף רמותיהם עגולי. רובם יחרפו מונחים בקרב הארץ ולא ילאו משם עד האביב.

א ראש המת (סארטענקאמל), הוא הגדול ממשפחה הזאת צין פורחי ארלט, ונקרא בשמו על דבר התמונה אשר על חזהו היראה כר אש אדם מת, כנפיו הפרושות ימודו ד' אלבעות וחלי ברוחב ומראיהן שחור וירוק (נעל), והוא אשר שמוהו המהבילים - ממראה חזק וקולו - למלאך רע מבשר במקום המלאו דבר, מות הבהמות ושאר רעות; ואלוהם זאת היתה בשנים הראשונים אשר לא ראוהם אך לעתים [כן דרך הנשים ודלת העם - אשר גם להם בכל דבר אורח כנשים - ליחס את כל אשר יבוא ויקרה אך לעתים, ובלתי נמלא הרבה; למבשר חדשות, או רב הפעולות בתרופות ומזור, למזל טוב ורע בו] אכן כעת הוא נמלא הרבה באשכנז - רמתו ירוקת כדשא בפללות ממראה זהב, נמלא באיזה שנים לרוב על לחמי תפוח אדמה (קארטאמל).

ב. פורח הברושים (קיסערנאווערשער), רוחב כנפיו כשמינית

האלמה וארכו אלבע וחלי, גופו ממראה אמוך עטור, כנפיו הראשונות ממראה שחרחר אמוך והאחרונות שחרחר ככה, מראה רמתו ירוק אדמוני (ראסה געלב) בראשו, ויתר גופו ממראה עשב בשני קוים ירוקי (נעל) לשני עבריו, וקו אחד לבן על גבו הנחלק בפללה אדומה על מחליתו, והיא משתחת בהמחטים (נארען) מעלי ברושים (קיסערן).

כט פורחי לילה (נאכט פאלטר, נאכט פאגל) 2

משפחה זאת היא רבת מינים יותר מכל משפחות החיים כי תכיל בקרבן כאלף וחמש מאות מינים במספר, ונקראה בשמה לבעבור כי רובם לא יפרחו רק בלילה, וכבוא יומם יתחבאו במקום מסתור, קרניסם למשש הם מתארים שונים, כעין הפתילים, או כעין מסרק טי, מהם אשר ישאו כנפיהם דבוקות זו בזו למעלה, ויש אשר ישטחו אותם אל פני מטה. גם רמותיהם לא יאכלו על הרוב רק בלילה, ותאמר מעטפתם עגול ארוכי (אוואל) - משפחה הזאת נודעת ציונה ממקרה אחת נפלאה אשר לרמחם, עגולת להם בגופם פנימה, מין מין מדבוק (קלעבריס) אשר יוליאוהם דרך פיהם נטוויים כעין חוטמים דקים ונקשים כבואם ברוח - ומחוטמים אלה אשר מהם דקים ומהם עבים מעט יעשו למו בית עגול מסביב להם להחטמף צו, ונקראו

מערכת (רפז) הרמשים

ונקראו ע"כ טרזים (מסייער) אשר פה לא יתרו רק החטובים מהם :

א חולעת המשי [קצין] (זיירענאורק, זיירענאסימער), הוא רב החולעת יותר מכל הרמשים, הפורח ביולף מרמס או ארבו כעבי אלבע ורחבנ אלבעות שמים, כנפיו ממרס לנן ירוק (געבלייזיים) בפלות שלס ממרס שחרחר חור (בלאסכרוין). הנקבה חמלט בימים אחרים ש' עד ה"ק בלים בגודל גרגיר הדגון, ומסג ילא חולע קטן שחור, אשר אחרי כ' יפשיט. עורו בפעם האחרון יספך חסרו לננן או שחרחר. מחיתו מעלי עץ מולבע"ר הלנן, ואחרי עבור' או ז' שבועות למלבו זה יתל למוות חוטיו אשר הם ממרס לנן או ירוקי (געבלייז) לבית משכן (קאקאן) מסביב לו, משקל סבים כזה הוא כשני גראן וחלי [כוס חלק א' מכ"ר במשקל קווענטל"ע] ואורך חוט המקיף הם נפסטהו ישר, ערך ח"מ אמות, משך ימי מלאכתו או יאריכו כשמונה ימים, חוד סבים פנימה יטיח לו מסביב ביתר רירו ויהי כעין גליון (פארגאמענס) דק, ובזמיר תארו למלכ המעטפה אשר אחרי ז' שבועות או עשרים יום ילא ממנו - אחרי כ' ינקבו בריר פיו הסורף לחולה - הפורח הנזכר, ואולם אותם הבתים (קאקאן) הנבחרים לפשטם לקחת מהם למשי, לא יחכו האנשים שמה ער עת לאת הפורח ממנו חולה, כי אז ישחת נקבו אותו, רק ימיתוס בעודם חוכס באשר ישמו את הבתים האלה בתור חס ולא יותירו מהם כ"א להחיות זרע ולכחור מהם שארית לימים הבאים, ממעל לכל בית נגלל במעט משי סביר אשר לא יתכן לישרו לחוטים, וע"כ יסירו מהם שלס, את המעט הזה ויקרא בשם, משי פלארעט"ע (פלארעט וייד) [קצין] ואח"כ יגנו ויסירו ממנו את המשי הטוב אשר גם לזה לורך השגחשוס לב הרבה, למשקל לטרה משי יגוללו כעשרים אלף בתים. מקורם ממלס פראי ציטרים לא תחת יד האדם בלתי ידוע היטב, וכפי הכראה סיה מקורו מאלות כנ"א, ואולם משנים רבים עוד לא יקחוס גם שמה מיערות עלי מולבע"ר, כ"א בל אחד יאספוס ויכלכלוס בחדרים מוכנים לזה, באשר אלס יעניקו הרבה יותר משי מהפראים. מלאכת כלכלו המין הזה גפרסה בכל ארלות אנ"א, והי כמאה שנים מאז למדו לעשות כן גם באירפ"א החמה, וכן באשכנז ימלאו למו בתחבולה זאת כמה אלפים לטרות לשנה, האומנ' נמלא חסרון בארלות נטיים ללפון

[קצין חמשי, שם זה אשר נעתיקהו צ"א, זייד"ע, נמלא רק ז' פעמים במאקאל [יוחרגס שם, לבעוין] ובלשון ח"ל נקרא שיראי, והוא כמו שם לשון רומי, שיראקו"ס, (ויידע), וכחז הבטיי דע"כ לא מלאנו משי במלאכת המשכן ולא הוכשרו להלאכת שמים אלא טהורים לבד. [קצין] ובלשון ח"ל נקרא, בשם כלך [שבת כח:] בלאמרינן שם בגמרא, ר' ילתק בר זעירי אומר גושקרא, וכחז רש"י הוא פפולת משי טעב, הנקרא פולידל [פלאסעל] [פלארעט וייד].

תולדת (רפח) החיים

ללפון בהקור סחוק אשר הוא לנגד טבע סמין חס; וכן לא יוכשרו סטב עלי מולבע"ר לגדל כהם - ימר המינים סמוים :

כ אשלים , הוא הגדול מכל מיני הפורחים כי רחבו כעשר אלבע"ר , מראהו כעין סקמחן (ליעט בריון) . משכנו באמטריק"א ואזי"א החמה על עלי ארז"ב , ביתו גדול כשש פמחים מצית הראשון וכמשי ממנו הוא טוב . - נאכט פפויא דאלטער"ר , כו" . בארלות כי"א יטוו משי עוד מהגי מינים נקראים בשם מילי"א וצינמהיי"א אשר משי זה האחרון הוא דק ופה מאל ובלתי יתכן לטווחורק אם יערבוב בפשטי סעץ (בויוואומע) וכבנד סעטסה ממנו הוא חזק . משכנו על הקיקון סידוע (גרינער וואונדר בוים) - ימר מיני סמוים כמו הרנינגל פאלטע"ר , לא יליתו לנו בבתיכס למשי באשר לא יחזק להכשירו למטוס .

ג ההולך בסדרות (פרחלעס חן פסינער) , כנפיו הראשונות הם ממראה שחרחר אמולי בקו כהם עליסם ,

וסאחרונות ממראה לבן אמולי , והוא נפלא ברממו השוכן על האלונים (אייבען) מראהו ירוק אמולי (גרינעלבוך) בפללה אחת רחבה מלבע ירוק (געל) , ומטוסה שער . והם יטוו למו בית אחד למוטב רבים ממיניכס יחד , בעלות השמש ילא מן הבית רק אחד - אשר הוא מניכס - בראשם , ואחריו תלא שורה אחת רמות הולכים לאחדים זה אחר זה באורך חלי אחת , ואחרים שורה אחת הולכים למדים שנים שנים , ואחרים שורה אחת משלש שלש וכן כל שורה תוסף אחת , הולכים לסדרם ישר , וכאשר ישבות האדם את סדרם , כרבע פנות המשנית יטובו לסדרם הראשון , וילכו ככה עד בואם אל ענף רב בעלים , והם יתפרדו לבקש אוכל למו ; וכבוא השמש בערב אז יטובו שנים אל מעונתם הולכים על סדרם כמשפט הכוקר . וגם נפלאים המה בשערותיהם אשר כהם ליחה ארסית , כי אם יגע אים בהמה יקום בבשרו במקום המגע חום קודח מעוררו לגרוד במקום ההוא , ואח"כ יעלה שם השלח (גרינעלבוטס) ואנשים אשר בלעו במקרה - מלת ה' - משערות אלה קרמו לימים אחדים אחרי באבים עלומים את פני המות . - הפיכמנשפינע"ר המשחית לרוב ביערות עליס השחורים טאנע"ן פיכטע"ן וקייער"ן [אשר על דרך זה התרבו זה שנים אחדים יער אחד בגליל דרעז"ן] ילק כ"כ בקר וערב בסדר' בהראשון .

ד נאניע , כנפיו בעליוני לבנת עולץ לעין שחרחר , בקוים שחורי עוברי

כיה וסנה במרחב (חן קווער) ובאחרונות אמולות , והוא ידוע ע"י החורבן הרב אשר עשה ביערים בימינו אלה . סנקבה תזלט בי"ה לבנות בנועי סעץ וסעיפיהם ומכס תלאהם כרמות בבוט האביב הארוכות באלבע ומלי . מרתיס שחור בקו שחרחר או סמוך ירוקי (גרינליך גרו) מסובך בקי" שנים ירוקי' (געל , געל גרין) או לבני עוברי עליו , ומכוס שער , מחימו מקולי

מַעֲהַת (רַפֵּט) : הַרְמָשִׁים

מקולי (אמרו) עלי חייבטנין ומאנעין, וגם מפלי האלון ועץ פרי. האעטען
 היא ממראה ירוק שחרחר (ברוי גרין) גולץ, ונראש בצודש סיון חולה צבית
 מפוס שחור בין כפלים, אדמה זו ערכה בשנות המאה שואת-הממון רב ציערות
 ארץ ליט"א ונאבטלאכ"ל אשר יצאו עלים רבים מהם וימותו בחין ליטה,
 ויולרס המכוננס סוף אשר הכין גם אבדן חיחס, כי בבוא קץ אחד רב פגשם
 (אעטען און און און) גושו אבדו כולמו.

ה טיה הערכים (ויידענהאל סטיינער) הוא הגדול מכל מיני
 בעולם, כפי הרשונות ממראה אמוץ שחחר
 בקיים שחורים עזברים לארכו ולרחבו, והאחרונות אמולות. החולש בקרא
 חולעת הפורום (ויידענהאפע) משכט בעלי וויידעין בירקעין ולינגעין
 זקנים ונקבים, ומשם יוכל בקלמי פיו השונים, ומועילים לו גם להגן נכח
 מתקוממו, כי ישכס ולא יטוף מפיו מין ריר אדום. ברעותו להטעף
 יעשה לו מנקיע עץ דקים בית מביב לו אשר ידביקם אחד לאחד ע"י ריר
 פיהו, ובמלאת ספקו ללסס ינקר לו חור בקלמו, וממנו ילא בחחר פורת
 (אעטענהאפע).

ו פורת החורף (אראסט אעטערהאפע) הוא מין רמש נפלא,
 הזכר ממיט אשר רק לו כנפים מחזיק ברחבו כחלי
 אלבע, מראה כפיו הראשונות אמוץ שחרחר חור (בלאס) בקיים עזברים
 עליו והאחרונות אמוץ לבנה ומחחת אמוץ שחרחר. לעת אשר יפלו כל מיני
 הרמש בצמחמת החורף או יראה לאור הפורת (אעטערהאפע) הנה, ונמלאה
 צימים בלתי קרים מקלה חמש חשרי עד ירח כאלו בגני העץ, הם יעופף
 הזכר בלאתו מן הארץ ויבקש את הנקבה למיכה על גזעי העלים וסעיפיהם
 למען התחבר עמה, וכאשר ימלאנה ימלא חפלו בחספת לילה, וע"פ אם
 נאירה שמה על פני העלים במטרו דולקית נמלאם יושבים יסידים וגם למודים;
 בעבור מועד החבור חמלט הנקבה כתי מאות בימים ירוקים כדשא על ספתות
 (פולעטע) העלים וענפיהם, ויונחו ככה כל החורף עד בוא האביב. אשר
 חוס השמש יפתח הכללים, או יפתחו הביצים גם הם ותלא מחוס הרמש
 להסתלק בחוף הכללים ולאכל מחוס הפרחים והעלים עד להשחת, אורך
 הרמש כחלי אלבע, מראה ירוק עשז אמולי בקיים צהירים ממראהו. בקלם
 מדש חייר ימיר תלרו בארץ למעטפה שחרחרה, אשר ממנה ילא בחורף
 (אעטענהאפע) הפורת (אעטערהאפע).

ז גולד האלון (אייבענויקלער); הוא אחד ממיני גוללי העלים
 (בלאטוויקלער) - הנחשבים יחד כמספחה לבדם בין
 פוררו לילך (נאטטאלער), ואותות, כי ישואתם כנפיהם בטחם בחצבת
 נב מעל להם, חולעיהם קטנים ודקים סוכנים על עלים שונים בצרפיה
 אשר יגוללו לשבון גם, ויבולים לנוס בחוסם מאיבם סחף להלך להם, עד

תולדות (רצ) החיים

מסרה גם אחורנית / ולרדת לארץ ע"י חוט משי דק ובלתי גראה עד - עזבו פגעם, או ישובו להחרום על חוט זה שנים אל משכנס - כנפיו הראשונות הם ממראה עשב בשני קוים עקומים ירוקי (געל) והאחרונות לבנות - הוא זרמחו אוכלים מעלי עץ הזה.

ח: הירוק כעשב (באהנאייבטנוויקלער), [בלי רומי, ווירדילאנ"ם], כנפיו הראשונות הן ממראה עשב (גרמוגריין) זשאחרונות אמולות - מראה רמחו ירוק (גריין) זראשע שמור: ח.

ט: משחית השושנים (בערגזאכטנוויקלער), כנפיו הראשונות ירוקות כגפירית בנקודות אפלות ממראה זו, וחסורים ארבעה מעין הכסף, רמחו אוכלת ומשחית בעלי וכלי השושנים - אפגענוויקלע"ר, רמחו אדומה בראש שמור - צירקנוויקלע"ר - וויטוויקלע"ר, כו'.

י: עש הדבורים (בינענ, האכיג האטטע), הוא אחד מיני העש (האטטע) - כנחשים כ"כ יחד למשפחה לצדה בין פורחי לילה, והם מיני רמש קטנים אשר כנפיהם הראשונות קלרות והאחרונות רחבות ומגוללות דבוק אל גופם. רמותיהם יטוונו בפרי העץ, באדרות למד, על העלים גם בתוך העלים בין שני עורותיהם אשר הם יעשו למו מסלות דומות לכתב האדם, והמבטילים ייחסו מראה זו לדרכים נסתרים - כנפיו אמולות ומקליפין אדום (פורפורעאריג) בקו לבן עליהם, וימליטו את ציליפן מחתת לחדרי דבש הדבורים (בינענטשאקע) למטן יחיו מהדונג הנוטף אליהם מבלי אשר יעשו להם הדבורים לזר.

יא: הסם [קצח] (קליידער האטטע), כנפיהם אמולות ובשני עברי גופו ממול פניו צקודה אחת לבנה, תניח את בליה בצמדי למד ואדרות (פעל?). הרמה חטוב חדרה מהציב לה זחשאלו עמה בכל אשר חלך, ותשחים בגדים ואדרות.

יב: משחית הדגן (קארנאחאטטע), כנפיו ממראה אמוץ לבנה כוללות ככסף, ומשכנו באסמי חבוזה. רמחו הנקראה בשם, תולע הדגן הלבן" מחצר ע"י חוט משי אשר חטוב גרינדי חבוזה אחרים ותשמן עטוף ביניהם לאכלם אחד אחד, ובמקום המלחם הרבה ישיחמו בחבוזה לרוב.

רוב

[קצח] ישעיה [נא ח] כנגד יאכלם עש וכלמר יאכלם סם, - הם צ' מיני רמש משחיתים בצגדים, ויסודגחו בשם, האטטע"ע, או, קליידער האטטע"ע. ולדעתי נכון לחרגם אחד אצ' שמות אלה בחין הנקראה בשם, פעלן, האטטע"ו, קעפ"ג, כמחוב במשפחה ג' חסדר הילך, אשר הוא כ"כ משחית גדול בצגדים ולמר.

מערכת (רצא) הרמשים

סדר הרביעי

בעלי כנפי הרשת

(עטלפויגלער , פלאהר פליגן)

הרב משפחותיהם הם בעלי לחיים , ורמותיהם כמוהם רובם זוללים וטורפים .
מדת כולם מתולדת החיים , הרמה והמעטפה ידמו הרבה לתארים
התלית בעלי אשר יחסרו למו הכנפי אשר כנה מעשה רשת (עטלפואריג)
ובהירים , והם חיים בשני מצבים הראשונים חוד המים , וגם במצבם השלישי
יאהבו לשכון מקרוב למים .

ג בתולת המים (וואסער יונגער , ליבעלן , וואסער נישטען)

לחיהם בגדולות זקנות יעידו על תכונת חייהם , משני עברי גופם שתי
עינים גדולות בתאר חלי כדור בעיני הפורח והזבוב , ובלעדן
אלה יש להם עוד ג' עינים קטנות מלדין , כנפי רוב מיניהם נוללות ללצטים
שונים . הנקבה תמלט בליה בכל מקום מקרה מים ומחס תלאה , הרמות בעלות
ו' רגלים , והם זוללים מאד וילודו לפעמים גם דגים קטנים ואחרי אשר
ימורו עורם ג' פעמים אז יבואו אל מלכ העטוף (סוטע) אשר צו יחלו לכלמים
הכנפים , וכבואו האביב ויכלו ימי מלכ העטוף יעלו על אחד ממטעי המים ,
הבקע המעטפה , והם ילאו בכנפי ותארים בופה טף ברוח על הרוח קרוב
למולאי מים מבלי אשר יקרו ללגונות עורם , רובי מיניהם יעופו כדקקים
ולדים מעל פני הרוח הרמשים מעופפים הקטנים למחיהם , יש מהם אשר
בנותם ילאו כנפיהם זקופות מעלה , ויש אשר יפרסום אז למרחב . - אשר

א בתולת הגור (פלוס נישטען) , נראה מרחפת באביב מקרוב

(אטורבוליא) או ירוק בעשב ,

ב בתולת האגם (חמפ נישטען) , קטנה מהראשון וסוף על

מקומות לחו , וגם עשב , גופה סדק (סלאנק)
וד פוא ממרחות שונות , ספידי (בלוא) אדום וירוק בעשב , - ואשר ילאו
כנפיהם שטוחות הם .

ג בתולת המים הגדולה (גראסעוואסער יונגער) , ארשה

כשמינית האמה , גופה טלוא בצבעות
שומע ועל פחה ד' קיים ירוקי (על) .

בעלת

עמוד

תורה (רצב) תהלים

ד בעלת כמן השמות (פלאס בוי צינע וויין) , זאמורה
 ממראה חכמת וטובה . מחכנס על
 העלים מקרוב לנהרות ?

נא ה"י יום אחד (האלס, סאנטהירצע) , זיינמאס פליגע) ב

הם י"ח מינים , כרמס הנשלים הוא חסר לשיים ואין לו רק מדוי אוכל
 (פרעס טפילטן) , וג' עינים גדולס מדליק , כנפיקן עומדות זקופות ,
 אשר האחרונת הן קטנות מאל , ובאחרס 'ב' או ג' שערות . מראה פרמס
 נפלא בזנב מאחוריס ושטה עלי המשוג (טווייבלעטלען) משני עזריכס ,
 מחיתס מרמשים קטנים וחולעיס ולפעמים גם ממטעי המיס , ולאשר יאכלו
 לרוב מהדגיס ע"כ ילפוני גפשוס מהס בחול ואדמה בגב , אשר במעמקי מיס ,
 והס חייס במלכ הרמס כב' שניס ואח"כ ימירו חבניתס למעטפות ויחל ללמות
 להס כנפיקס , והיה גבוה האביב יגיעו לחסר' השלס, ולעס הזאת יתרוממו על
 המיס ממעל וסס יבקע עור המעטפס וילא הרמס מסוכו להפליב עליו - כעל
 אנה קטנה - וינבס לנוב בכנפיו וגעוף אל אחד ממטעי המיס או על פני
 האדמס , ואז יפשוט מעל גופו עוד עוד אחד וירחק שטוס אחדים בלי לקחת
 אוכל אל פיו , וסמלט את ביוליס , ומסו ביום ההוא גם שניסס .

א הירדן (האלטע) , הוא הנראה באביב , מראהו מחורר כנפיקס
 שולואות מחור , ושערות ז' יולאות מאחוריו , בגליל לאט"ן

אשר בקארענט"ן ימלאו לפעמים בחדס סיון עפוס כענן לרוב , וסס ילודוס
 לחמרים לזבל בהן את הסדות .

ב חיי שעה (סטונרענהאלט , סטונרענטהירצע) , זללו כמיקיט
 ומראהו כלבנת סלג, ונראה באמצע חדס אב לרצואות עף

פל פני המיס לעס ערב אשר גם בלילס סוף ימותו , באחרו 'ב' שערות .
ג זבוב האביב (פריהויגס פליגע , וואסער אימסע) ג

הם ארבעים מינים לחיכס קלרות וכנפיקס מתרוממות מפעל להס בהבני
 גג . החולעיס ממשפחה זו טובות במיס , גופס עגולי ארוך דק וחלק
 ויעשו למו למחסה נקב וחור אחד בג' גיר חול , בבקעי טץ , בבחי סגנעקי"ן
 אשר זו יסבו צרנליס יולאות הקולה לשאת את ביתס אחס בכל אשר ילכו גם
 יסוכו , ויבקשו ערפס מרמשים ומטעי מיס . בחורף יסתחרו בבולאת וכבול
 האביב יסעטפו על דרך זס , כי ירד אל אחד האבניס או ממעיס הנחלמיס
 מתחת למיס ויחדר אליכס את קט (ויין רעהרע) בחוט אחד מסי אשר יטוה
 מפיו ויעס ככה שני שבועות בלי מחיס , ואז יעלה ויבקיע עור המעטפס ויהי
 לרמס פורת חי שבועות אחדים .

מערכת (רצג) הרמשים

א הידוע - הוא הנקרא בעל זנב הדלשוך (גאבן סוג - יום ט"א)
ראשו וחזהו חמולים ורחורו ירוק כנפריה ; וכנפיו שחרחרת בטלואים ועורקים
בזמנם יוצאים שני עינים , שער זנבו ארוך ככל גופו .
נג זכוב העשב (גרמו . פלאר . פלינע . אמרובעלע) ד

הם עינים מינים בעלי לחיים והדורי אוכל . עיניהם זפות ונוצצות כזהב . בנפיהם
שוכבות ובלתי נקטמות וקרניהם למשש הם כעץ פחילים . דרסה פסיו חמציא
לנו תועלת כאשר הבער אחרי כנות העלה משחיות ארצנו .

א זכוב הפנינים (סערל פלינע) , נמלא בכל ימי הקיץ בגנים ויערות
ארבו כחלי אלצט ועינו יפות וגולגולת כהב , כנפיהם
רכות וביטיות ממראה ירוק כעשב וריחם בלתי טוב , בחורף כאשר יחורו פני
כנפיהם למראה אמוץ יבואו לפעמים גם אל תוך הבתים להחבא בנקיקים .
באביב חמלט הנקבה את קבולת ביניה על אחד מטרפי לחסה מקרוב למקום
משכן כנת העלה , ותניח את כל אחת על קנה אחד - אשר הוא מליחה נקשה
היולה מבטנה - לחסות אותה מכנת העלה ונמלים (איינע) ובהקטע הביצים
אז ירדו החולעין מקניהם אל מרבית כנות העלה אשר כרבע יתלו להכות ולהכל
מהם לרוב . - [ונפלאו מעשה ידי יולר הכל אשר ימלא רמות זכוב הפניני
זאת , רק בשנה אשר ירבה גם מין כנת העלה] - ונקרא ג"כ גם בשם אררי
בנת העלה - ועל דרך זה יבלה לו בשני שבועות ; ואז ימות מסביב לו בית
גדול כדור קטניות (ערבוע) ויהטף בחוכו , ואחרני' שבועות ולא שלם
בנפיו ותארנו .

ב כנת הגריון (פאפיר . ביכער . האן לוי) , מראה אמוץ בגודל כנת
קטנה אך היא דקה ומכירה ממנה , ונמלכה בספרים
הינים בחיכות בגליונים וכלי העץ ; מלפנים חשבו אשר הלה הקטנים לא ישיגו
כנפיהם לעולם ; ואולם הנסיון הודיע אשר גם המה אחרי כי יפסיטו עורם
פעמים אחדים ישיגו הארס שלם בכנפיהם בהירות וגולגולת כעין אס הפנינים
(סערלוטער) וידמה בחתרו זה למין זכוב קטן כמסופף לרוב בגלילותיו
וידוע בשם "זינעין" . במלך הארס ישמיע קול דופק גמוך . מלך אשר ע"כ
גם אותו קראו הסמון בשם "טוידענהויער" .

נד ארי הנמלים (איינענלעווע , אקסעריונגער) ה
הם יב מינים קרניהם למשש הם בחבנית עץ יד (קוילע פאראיני) ארוכות כסוג
חיות . בי שנים בניהם רדודי אוכל , באחריו הוצר בעין מקזיים .

א ארי הנמלים (איינענלעווע) , הוא שם מין אחד ממספרה זאת
הנקראת

תולדות (רצד) החיים

הנקראים על שמו, ואשר באמת לא יאות לקרוא גם אותם בשם זה, כי לא את חולעתו הנפלאה בדרכה —. הן כל אדם יחזה על אדמות חול נקבים בארץ בחאר משפך (טריבטריאריני) דחצים ממעל ומולקיס בעומק מצלי אשר ידעו מה הוא? ואלה הם פעולת חרש קטן החולע הזה הטוב בגופו ברגלים קלרות, אשר באחריו וראשו יתפור לו כבמעדר חפירה כואת, ואחרי כי יכוננה היטב יעמיק לשבת בקרבה מתחת עד כי גם אם נטיב להביט שם לא נראה כ"א ראשו הטוב אל עבר תולה, ויגוה שמה כן עד כי תעבור נמלה (חיייע) על גדות המשפך הלזה או יתאמץ לטוב ברגליו את כל מחילת החול הסוף כי תפול שם פנימה עם הנמלה, והחרש נלב מתחת הכן לתפשו בלחיו הרחבות אשר ירחו לו למלקחיים ולקנה המולץ, וימוץ דמה מחוכו ואת העיר יבליך החולה משפת חפירתו, והיה אם לא תללח עלתו והנמלה תעבור בשלם מצלי אשר יתנועע החול לחמת, או ימחר ללאת ולהסלק אחריה בראשו קבולת חול וזזה יפעול לעלור בה ולהפשה; אם כה ואם כה יעש, ישוב לאמץ כחו אח"כ להטיב בנינו ומלודתו במחילות עקומות כהראשון למען תפוש נמלה אחרת שנית, - ומה רמו דרכי גבוה מעל גבוה הירדע ומורס עלתו ללעירי יאוריו אשר כמעט לא תשורס עין אדם מקטנס, כי ידעו דעת לבנות מזודות חבויות כאלו למען מלוא לחס ביחס; אך הוא הדואג ומכלכל נפשות כל יאוריו מגדלם ועד קטנס, וגם אהנו נבקשה ע"פ ממנו כי יחוננו באשר ח כמתו העמוקה ידעת לטוב לפיכך, ואנחנו מה? לא נדע גם את הטוב גם את הרע - .

ואח"כ ימיר הבניות - חוד חדר חול אשר יבניק בריר פיו - למעטפה, ואחרי שבועות אחדים יקוב חדרו זה וילא ממנו דמות רמש פורח במקומם חול ונקרא בשם "אשטער" יונגער", להחיות נפשו מחמם רמשים קטנים וימלט את ציליו בכחול אשר מהם ילא ארי הנמלים, אורך הרמש כאלבט וחלי ורחבוני אלבעות. מראה גופו שחור בטלואים ירוקים (געלוביך) כנפיו הבחירות הן ממראה שחרחר אפל ועל שפתם לעבר אחרו טלוא לבן.

סדר החמישי

א בעלי כנפי העור (היסטוליגער)

משפחות הסדר הזה הם בעלי ד' כנפים חזקות עוריי (פאראנאענס ארטיו) והראשוני הן תרולות על שפתן אשר לעבר אחורן, ומי"ז ידבקן היטב בכנפיהם האחרונות עד אשר הרמה העין לראות רק ב' כנפים רחבות לחייהם חזקות, בריב מיניהם נמלא להקבוצ והספקים (נעטלעטלאוע) קץ מדוד בפייהם ובו ארס מצעיר בבשר אשר יקור בו - להעלות לרצח וכאב רב, מביניהם תלגזה הרמות ברגלים ע"ז, או תולע חסר רגלים - .

מערכת (רצה) הרמשים

נה (הצרעה) [קצט] (ועסקט) א

כוללת במאה רמשים מניס, בפיהם לחיים חזקים וקריקה למשם הם בעין חלק, עיניהם הם בעין חלז לבנה ובאחוריהם קוק טמון אשר בו נמלא ריר שורף, ויהיה נדקדם בבשר אדם ישלחוהו אל תוך הפלג לכאב גדול.

א הירועה (געטיינע וועסקט) נמלא במינה זכרי ונקבות, וגם ספקים (געטועכטלויט) אשר הם בעלי העבודה ולא ילחו להפרות. הנקבה היא הגדולה מהם באורך עני האלבע, והזכרים, וספקים יחריבו בי שלישיה האלבע, מחיתה מלשך הפרחי, ואחר מין מתוך הנמלא חוך הגמחים, מדבש כל הדבורים ופרי עץ מתוקים, ולעת דחקה גם מריר רמשים אחרים ומוקים גוף רב דפרי טען ובנפנים - להוכר יחסר קח טמון. והם בעלי אמן גדולים כי ינשכו בשניהם עלים מעלי דרשים (פריטמן) זמם ידביקו בריר פיהם המדביק ביתם העגולי, ובו חדרים בעלי ו ללעות; הבית סוף יניחו מתחת לגנות או בארץ, ויגדל לפעמים כדול ראש האדם, הנקבות ימלטו בו את בליהן ומהם ילאו חולעים לבנים קטנים אשר יכלכלום ויגדלום כהדבורים, דקירתם מכאבת מאד - בהגיע החרף ימותו כל הטרעות (ועסקט) אחת אחת, ולא השאר כ"ל הנקבה טמונה במחבואה עד בוא האביב, זאו תמלט בליה אשר לא ילאו מהם כ"ל הספקים העושים במלאכה זאלה ירחיבו וישיבו אל בנין משכנם לפני אחיהם אשר יולדו עוד, ואח"כ תשוב למלט בליה ממש ומהם ילאו הזכרים והנקבות בהמון רב.

ב הצרעה הגדולה (האריטטע) היא הגדולה מהטרעות אשר בארצנו, הזכרים והספקים גדולים כעני אלבע והנקבות כאלבע וחלי, משכנה בעלים חלולים וגם באדמה, מחיחס מלשך העלים וציותר מלשך מדביק (גוואוי וחסט) אשר בגוטיהם, גם ילדו מיני זבובים עכבים ואחר רמשים, וקטרוך לפעמים טמון גדול בסלי הדבוריי כי תלוד את הדבורים הטעונים עוד בדבש והמיתם. והם אמולי לב וגדלי חמה שופכות מחמם גם על האבן אשר יושך עליהן יסובו אותם ויגטבוו, דקירתם תריק אל תוך הפלג נטף אחד צוער ככאב עלום כמעט להשתגע, ודקירות רבים מאלה יסובו גם את סמות, כעשרה מהם יוכלו להמית גם את סמום דקירתם. ביתר לרוב ימו אל הטרעה.

[קצט] הצרעה, לפי חקיקים ומפרשים רבים היתה הטרעה הכחובה בחורה מחיני כוועספען, המכאיבים בדקירתם מאד, ומעוללים לרעת וחרחר (ענטלינדונג) בחקום עקילחס, אשר ע"כ נקרא' בשם לרעה.

תולדות (רצו) תחיים

נו צרעת העפצים (גמול וועספע) (ר) ב

הם כח מינים הדומים הרבה אל סרעס וגדולים כחוב לבית, קרניסם למשם סם בעין הפתלים, להקבוצת קיץ אחד מתגולל (ספידאפמריי) באחרים, אשר בו ינקבו בעלום ושאר למחיס להמליט סם ציליסם והריר סרב אשר יעלה מהנקב סוכ יתקשה ויקף את סצילס מסביב כתפוח נקרא בשם "עפץ" (גמול וועספע) בחוך התפוח הלזה חלל הרמה מבעלתה אשר תחיס את נפשה בחוכו מהריר הפנימי, וזו תמטעף, ותלל אחיכ באשר תנקבבו בחתך סגאלוועספע, ונפלאו גם בזה אשר ציליסם יגדלו עוד טרם לאלת סתולע מהס.

א צרעת הארון (אייבענבלאט גייו), נחלל בחדש אייר על עני סאלון (מיכע) גדלו כמחלה מזכוב סבית, חזכו שחור בפלום ממראה ירוק (ארינג געלב) ואחרו עגולי כדור ממראה ערמון (קאסטיגענבאיון) ורבו שחורות ורגלו חשולום. - כאשר יתפרדו עני סאלון מלביסם (קאסאפן) אז תקוב לה סנקבה חור דהמה ותניח בליה בתוכס אחת אחת והסין סולל מהס יתקשה ויהי לעפץ (גמול וועספע). מאותס סעפלים אשר יגדלו בארלות סחמות יעשו את הליו ושאר לבעיס. אכן סעפץ אשר מעלי סרגלו לא יוכשר לזה, ובלתס סגאלוועספע מהתפוח סזס אז יבחרו סותו רמסיס אחרים ומיני עכביס קטנים למען להס.

ב צרעת השושנה (ראוען גאל וועספע), גדלה כפרעוש ממראה ערמון ושחור ותקוב לה ציונקות סקטנות משוסיס ספראים להניח סם ציליה אשר מסביב לו יעלה התפוח סנקרא בשם תפוח סבינה (סאלעזילן) באשר ייססו כת סטינה לניס אשר יאכלנין אז תפוח סטינה (ראוענאספעל) ויקרה לפעמים אשר בהיות עוד הרמה סוך התפוח ינקב התפוח סהו סניס מהסין סנקרה, ראוענעטלופוועספע אשר סמלט כ"כ ציליה בחוכו, ויהי בלאת הרמה סטיס מחוך צילתה תקח לה לאכלה את רמס סראוועספע סראזונה וזו ילל אחת סראווענאספע מין אחר סנקרה, ראוינעטלופוועספע.

ג צרעת התאים (רא) (פייג גייו), אשר סדקור [באירלפ"א סדרומי ויותר בארץ, קריכנלאנד] את סתאים ספראים, יושבי סארץ סזאת יתלו את ענפיס ספראים אלו מקרוב לעלי סתניה סביתס למען יבואו הרמסיס סלה לנקב גם סוך סתלני סביתס, סו

[ר] וכן צלי חולל נקרא בשם אפצא או עפצי, [שבת קד, גישו יט.] כתב ברוטירא ואלפלא. [מנחות לא:] הא דלפינן, וכן נקראו בלשון ערבי, עפץ. [רא] וברברי חולל נקראה לבעבור ספיו וזו ונקביס קטני אשר מעש' בהאני' בשם פה, [שבת ז.] סה דתלני סה דרמור כו' סכנחא.

מערכת (רצו) הרמשים

צ' ע"ז יונמרו סיטב ויגדלו יותר משיעורם, ותקרא המלאכה האמת שמה בשם קאפריטיקאטי"ן.

נז צרעת העלזה (בלוט וועסע) ז

הם מאה ומחשים מינים, לחייהם חרולות, ורובם חזיקים ואחורם שופ, מקלה אחורם קוץ אחד, ובלעדו גם כעין צ' סכינים קטנים מאד טמונים שם בסדק אחד. לרמחה עשר עד כ"ב רגלים קטנות; בנגוע איש בזה ימהרו להתגולל ככדור במעגל. משכנס על טרפי למחה שונים אשר מהם יחיו את נפשם, וכבוא עת החמורה להטעף ידביקו למו במטוייהם עלים אחרים יחד להחזיק שם ולהטעף או ירחשו אל הוך האדמה, וישארו כן במלכ פזם עד בוא האביב.

א הירוק

(געלכע בי"ו), גדול כהלדעה (הארניסע) ראשו וחזו ירוק שחרחד (ברוינגעלבוך) קרגז למשם ירוק אדמוני (ראהטיך. געלוב) ואחורו ירוק (אקער געלוב), רמחה חסון על עלי צירקע"ן, ערלע"ן, זאהלנדיידע"ן. מראיתה ירוק כעשב בקו שחור על גבם.

ב צרעת עלי השושנה

(רמוען בי"ו), ארכה כשלישית סאלצט, שחורה, ואחורם ירוק כגפרית בקו שחור עובר על כנפיה הראשונות, רמחה הירוקה כעשב חסון על עלי שושנה (ראוענטטאק) ותקמוטה אוחס.

נח צרעת העץ (האלאוועסע) ד

הם י"ח מינים, לחייהם חרולות וקרגייהם למשם דומות לפתילים מחוברות מכ"ד נחמים (גלידער) מאחורי הזכר יולא קוץ (טפילע) אחד על ק, ולנקבה סוף חרוץ כמגרה אשר ברלוחה האספהו אל תוכה, וישרת לה לקוב בו חור בעלים למלט שם בליה, ויותר בעלי טאנע"ן ופיקט"ן נרקבים. רמחה סיוולת חסון כ"כ עליהם, ומהם חמיה את נפשה שנים אחדים.

א הענק

(דיונהאלאוועסע), דומה בגדלו ותארו אל ההארניס"ע, מראהו שחור וחזו שער (הזאריג) משכנו ציערו שחורות. רמחה הירוקה (אקערגעלוב) מנקרת סלכותומים בעלים נרקבים.

נט דוקר הרמשים (טאופוועסע) ה

מיניה הם יותר מדי מאות. לחייהם חרולות, וקרגייהם למשם הם כעין שער (בארסינארסיג) בעלי שלשים נחמים, אחורם מסובר אל חזיקם רק ע"י פסיל אחד דק, להנקבה קוץ אחד אשר תלפטו בין צ' מלאי קנים

הולדת (רצח) החיים

קניס דקיס ועגוליס . והס ממדות טויות דקי בנוף ומהרי התועה , ויניחו
 ביליין בגוף רמות אחרות אשר ינקבו בהן . ברזוסה למלט בליה הבקש איור
 רמה וחרקה מסביב לה עד אשר תמלא ידה לנקוב את גופה בחדד המקומות
 ותניח שם ביליס , מבילה זאת ילא תולע קטן (אמרע) המחיה את נפשו מבשר
 רמת מסכנו , וע"כ רבות מהקובות יאספו חיייהן בהכלל מחלקי גופן הנלכך
 עוד טרם תהטעפנה , וגם אלה אשר יטעטפו אך לשוא נקוב כי ילא הרמש
 מהם , רק במקומו ילאו רמשים קטנים (טאוסוועספען) . אשר נמלא הארס
 במעטפת רמת משכנס . ונמלא לפעמים על רמת פורח העץ (העפניוסינג)
 כדור מטה ירוק (געל) . וקטן ובו מעטפות רבות משלופעספען , והוא
 לבעבור כי תולעי סמין הוא אכלו ממנה עד כי מתה , ואח"כ גוון הכלם
 בקרבה ויטעטפו .

א המתרועע (געוועליגע ט"ו) , גדלו כנמלה (אחייע) קטנה מראשו
 שחור ברנגליס ירוקות (געל) .

ב דוקר צרעה השושנה (ראו ט"ו) , מראשו מלפנים כירקרק
 חרוץ (גאלרנין) נולץ , ואחורס חדוס
 כחולע (קעראשו) נולץ ותניח בילתה ברמת הראונוועספען . - היורוק (ר'
 געלבע) , תחיה מרמת בעל זנב הקלשון - המתעה (פערסרערע) , גופו
 שחור , שפמיו לבענות , ורגליו אדומות .

ג צרעה המוזרה (נראב . זאנד . באסטארד . אפטיער . וועספע) ו

הם יוחר ממאה מינים הדומים הרבה להלרעה האקחית , רבים הם בעלי
 שנים בלתיים , ויש אשר להם לשון כפוף ; יש אשר קרניהם למשה הם
 בעין הפתילים ויש אשר כשטר , כנפיהם טובות טווח ובאחורס קוץ נחבא ,
 מחיהם מלמד הפרחים ובכל זאת נקראו בלדק גם בשם "מית הרמות"
 (רו פנטעדטער) לבעבור כי דרכם להמית רמה קטנה או עכביש (טפיניע) כי
 במדקרתם ולנשחם אל חוד גומץ קטן אשר הכינו להם , ובנוף מת זה ימליחו
 ביליסם וחסום בעפר . התולע (אמרע) היולא ממנו הוא רך דומה למפוח קטן
 בלי רגליס , ויחיה מהרמש המת עד כי יתום מין אכלו ולא יאחר כ"א העור
 נכזב , או ירד ויטעטף בקרבו ובמלכ הוא ידמו הרבה אל מלכ החכליתי ,
 וממנו ילאו בהאר' מלא , מהם אשר יניחו גוף רמת המתה עם בילתה אחר
 כחלים חומות ועליס או בחוד האדמה אשר תחיש לה מהלכים אליה .

ד הידוע (רוינטערסער , גראבוועספע) , נמלא לרוב וביותר באדמה
 חל , ארבו כאלבע ומראשו שחור עד טבעת הסני או הסליטי
 האמון , ומשם עד קלשו הוא ממראה חדוס (יראגראטה) , נקלו אשר
 בלתי

מערכת (רצט) הרמשים

באחור ורכסים (געלעקט) שנים. וסוף ממסר לרוץ ולנחמ, ומכאן בדקירות

סא צרעת הזהב (גמל וועספע)

הם מינים קטנים דומים הרבה בתארים אל השרעה, ומראיהם נולץ כהב, קריניהם למשש הם כעין הפתילים מי"ב נחמים, ובפיהם לחיים בלי קנה כמולץ (וויגריס) כפיהם רחבות וקמוטות, ואחורם חלול מתחת בקוץ אחד מקלבו אשר יקור בו למכאוב רב, ונמלאים על אדמות חול או בנגרות וכחלי חומות ישנות לפעמים הרבה יחד.

א צרעת האש (גוסה וועספע)

ורגלים ממראש יקרק חרוץ (גילררין) נולץ אחורה ממעל ארום (זרסוררטה) נולץ לעין חרוץ, ומתחת ירוק כעשב על ראשה ועברו קוים ירוקי (געל) ריחה בלתי טוב. במין הספירי (בויא בויך) האציל (ארעל וועספע) בו.

סב הרבורה (רב) (ריא ביענע)

היא רבת המינים עד לערך רמיו במספר, וכן בעלי לחיים ולשון כפוף מונח בין שני קנים (טיידע) קריניהם למשש כפופים, ובפיהם בלתי מתרוממות הרבה גם בעופס, לנקבה ולספקים קוץ אחד טמון באחורם, מחיהם מלשך מחוק אשר ימלו מהפרחים וממין שאר מטעים בפרי העץ ועלים מתוקים, רמותן הן חסרי רגליס ודומות בדרכי פעולתן אל השרעה (וועספע).

א הרבורה (האניג ביענע)

הקרות, ומשנים רבות נקיו גם לנכניעות בננים, וארון משנית להם. תארה גדלה ולבשה ידוע, גוף הפראים הוא יותר שיעורי (האמריג) עב ושחור מהנכניעים, וישכנו בעלים חלולים וגם בחפירות באדמה אשר שמה יבנו למו כ"כ חדריהם ויעשו דבש בהנכניעים, ולאשר יקח האדם את דבשם משש ולא ידאג להחזיר להם שארית למחיה, ע"כ ימותו לרוב בארלות נוסבות, לא כן הנכניעים אשר בעליהם ידאגו גם להם לבנות למו סל מעץ חלול, או יעבטוהו מקש וגלרים למשכן להם ולעשות שם דבשם וכל לרכם האספה

[רב] רבורה (ביענע), וכן בלשון ערבי, [ובלשון ארמי, זבורתא], חקר הסם הוא העין, הנהגה, כמו [ישעיהו י"ז] ורעו כבשים כד ברם, [מ"א י"ז] ד-ו-ז-ח-ט, שעינים, תהנה והנהגה, וכן בלח"ל [ביצה בא] א דבריה רבא למר שמואל [שם ט].] אדבריה רב חסדא, ופי' רש"י הגהינו וקראה בן על דבר שכל פעולות החץ הזה הוא בסדר זה הנהגה ידוע, וזוהי נבון דעת למה נקרא החץ הזה על רשקל נקבה בה"א, והוא, לבטור מן החלבה (קענין) נקבה, היא האחת המהגות אח כל עדת הדבורים, ואחריה ילכו כל עדתה לאלפים כמחוב בספר

מערכת (שא) הרמשים

יחטטפו מוכחים שזועות שמים, ובכלות העם הזאת השבר מחילת הדונג על ידם וילאו את לפעולתו, דבורים עפים. מספר עדה דבורים יחשב לעשרת אלפים ספקים, וז' מלוא זכרים ונקבה אחת. בכל ימי הקיץ בעוד אשר הפרה המלכה את ביליה ימלא תוך העדה מכל השלשה מינים; אכן כבוא חדש לב אחרי כי יבולע מועד מזרעה, לא הסבול המלכה עוד את הזכרים הנמלאים בעדה, ואלו ידקורו אותם הספקים בקיליהם אחד אחד וישליכום החולה וסם ישנים בחורף אם לא בימים הלחים ובלתי קרים, ואלו יאכלו מאשר הותר למו אדוניים בהוליהו את הדש בראשית החורף לאכלה ממנו - בלעדי הנלעת המשי תחשב הדבורה ליותר מועילה בין מיני הרמשים, ובמקום אשר ימלא פרטים הרבה שמה ימלא גם דש לרוב. - האומני המלאכית השנוט מקטני אלה ומחבולותיהם יעידו על חכמת לוד טונס, ונכון לאדם להחזיקן לדעת מעשיהם אלה, למען תתרומם בקרבו יראת ה' רוממה - אמול דש רב לא טוב, וחקר כבוד אלהים הוא התכלית האמתית, בכל אשר ירבה האדם לחקרו ירב עונג נפשו בעולם החושך משיבי אור העליון - מקרה מסע דבורים (בינענטווארט) יפיק לאדם לעתים סכנה רבה, וזה שנים אחדים מאז הסיחו על הדרך אשר בין קריות וויטענבערג וברלין שני סיסים טובים רחומים במרכבה גם הרוכב לא נמלט מהם רק בעמל רב. הטכבר הלארדע והחסידה (טאסרד) הם שונאים הגדולים דורשי דמה - באיראפ"א הדרומית באיטאליע ואלפ"ל נמלא מין דבורה אחרת אשר שם יחזיקה תמורת הדבורה אשר בארלט - באמעריק"א הדרומית נמלא כ"כ מין דבורה אחת אשר תהלה את חלטה (וואבע) למעון לה מגולה על העלים, דבשה הוא לעתים כמרורת פתנים במולה מפרחים ידועים.

ב הבוררה (סאפעלער, אפגען בינע), נפלאה במלאכתה כי לא תאבה לשבת בחברת' רק היא מתבודדת, ויחידה תחפור לה בור עגולי עמוק כשש אלזענות ותרפדנו מכל עבריו בטרפי למח שושנים, שם תמלט בילתה ותניח אללה מאסם דבשה מחיה לרמתה, ותכסהו אח"כ שנית בעלי שושנים ועליהם השיב העפר כשהיה, בהולד הרמה תאכל לרויה הדש המונח אללה עד תומו, ואלו תתעטף ותלא אח"ז בהאר הורתה. והיה קטנה מדבורת ארלט, וזהו שחורה, ומכוסה על אחורה בשערת קטעת אדומות (ראסם ראטה).

ג דבורת החומה (וויער בינע), גדולה כהדבורה, מראה אמוך שחרחר ובלתי חלקה, והיה בונה ביתה מגרגירי סול דבוקים ע"י ריד מדביק אשר צפיה, אל אחד החומות והכתלים אשר יתקשה אח"כ כאבן, ותחלק אותו לאחדים קטנים אשר בכל אחד תמלט בילה אחת ותניח אללה דבשה למחית רמתה אשר תולד.

ד דבורת העץ (האל' בינע), מראה שחר כנפיים מזרחה תכלת פחלעט

תולדת (שב) החיים

(פִּילֹאטוּס). משכנה תוך גזעי עלים זקנים אשר תחלקם בבקיעים דקים לחדרים .

ה הרבורה הגדולה (הוּמְעֵל) דומה בדרכה אל הדבורה ; אפס

כי לא תחיה כן הרבה בחברה וריעות כמוה , גם היא גדולה יותר ממנה . - „ערך הוּמְעֵל“ נמלאת מרחפת בכל ימי הקיץ , אחרונה לבן וטבעת ירוק כגפרית על החזה , הזכרי ונקבות גדולים כעצי אלנבז והספקים קטנים מהם , ויניחו ביניהם במחילות עפר אשר יעשו גם חדרים נבדלים במחילות עורי (עֶרְוֵה־מִטְעָט ארצית) מקלחם לביניהם ומקלחם לאוסם הדבש הטוב למאכל , ואולם לא ימלאו הרבה יחד . וגם הם ידקורו למאכזב , ובעופם יעורו בכנפיהם קול שאון .

סג הנמלה [רג] (אחייע) ט

הם נ"ו מינים הנפלאים בכל דרכיה' מיתר רבבות מיני הרמשים , והם בעלי חודי האוכל ולחיים , קרניהם למשש הם כעין פחלים וכפופים , וברוב מיניהם נמלא בין חויהם ואחרים כעין קשקשת נלצה , כנפי הזכרים והנקבות מיוחדות טעות והספקים הם חסרי כנפים , להנקבות והספקים נמלא קיץ נבוב טמון באחרים אשר ממנו יזרקו דקרים מין מצעיר אל הפלע מסבב שרב וגרוד במקום שהוא .! הספקים הם חרולים עושים במלאכתם מהבקר ועד הערב ; וע"כ היו למשל מוכר עוד משנים קדמוניות לאמר : [משלי ו'] לך אל המלה , עלל ! - והם שוכנים בריעות וחברה גדולה ובוניים ביתם באדמה במהלכים ומסוללים שינים , ויקרא בנין זה - לאשר יראה מעבר חולה כנבצה - צטט „גבעת הנמלים“ . וגם כי הספקים הם סריסים , בכל זאת ידאגו להחיות זרע אחר , לאלהי אורהם , וינשאות וינטלום לפי לרכם אל מהלכים וחדרים בעמוקי והעליוני , לעת קור ישאום לעבר נבצה נכח השמש לחום למו ובחומם ישאום לפונה . כאשר יחריב אים ויהרום ביתם יתאמלו בראשונה להלל הרמות והמעטפות ממינם אל מקום מצטח , והדבר אשר יכבד לאחד עשוהו יתאמלו לעשות שנים או רבים יחד . מחיתו מלמד מתוק , פרי העץ רמשים קטנים חולעים ונבלותיהם . הספקים הם הנראים בכל ימי הקיץ רלים על פני הבנין ובתוכו , הזכרים והנקבות יתחברו בעופם על פני רוח , אשר הזכרים ימותו לרגעים אחרי זאת , והנקבות ישוּבו למעונתן להמלט שם ביניהן אשר הן מהני מינים : גדולות ומהן הלאה הזכרים והנקבות : וקטנות אשר יולילו את הספקים , ולעת מלער ימירו תארים למעטפות אשר ישגו בהמון לחשכם לבינים , ואלה יבוקשו למאכל לפי עוף הזמיר (נאכטיגאל) . באחרית ימי הקיץ ירצם

[רג] נמלה (אחייע), וכן הוא בלשון ערבי . חקר גם זה הוא לדעתו הרב נח אשר צפי אחרים חמדי השפחה ל מו ל ל ולנקר בו גם בינים גדולים לשמחות עולם , ונקרא החין הזה על חשקל נקבה , לבעבור כי גם פה - כמו במשפחת הדבורה - נמלאו מינים אחדים אשר רק הנקבה היא היחידה גברת והלגת כל עליה .

סערכת (שג) הרמשים

ירצה כמין הוא למאד וימלא לפעמים את פני הרוח כקטור עשן לרוח .

א נמלה הגרולה (ראם אחיזע) , היא הגדולה ממני ארלנו , ארצה יותר מחלי אלבע , מראיה שחור ויריטה שחורת

אחורה ענולי כבילה , דקירתה מכחיב מאד . משכנה ביערות שהורות .

ב הירועה (יעמינע רחכה אחיזע) , קטנה מהראשונה , מראיה

מלפנים ארום שחרחר ואחורה כמראה עפר ונמלא לרצבו

ביערות שחורים , שמה יאספו לגבעות רסיסים דקיס וקולי העלים לבנות ביתם

למו , ומגבעות אלה יאספו את המעטפות למאלל הזמיר , וגם את הלבונה

(ויירוד) והוא זפת (המר?) גריירי אשר קבץ בחוכו הרוח מריה החומלי אשר

לנמלים , ובעמקי בנינה מחמת חשכון רמת ילק הוהב (גמאר קעפר) - וגם

בי אין להן קץ דוקר בכל זאת ישמור האדם לנפשו מנשיכתם כי יורקו בו אז

דיר חומלי בוער ומכחיב .

ג הנוסעת (לוג אחיזע) , גדולה כהרעה (וועסעט) שעירה ושחרחרת

(ראסט ברין) ראשה עב ועל חזה ד' קוליס , משכנה

בסורינאלים ובהודו המערבית , ותעשה לה בחברתה מהלכים למעון בארץ

עמוקים כשלא וארבע אמות מעשה חרש אמן מולעים בעלי העץ , אשר יקאופו

לפעמים עלי עץ כולו בלילה אחד , כי אלף יעלו ויקאפוס מעל העץ ואלף

יליעוס מטה . כאשר יתרצו בשנים אחדים יאעו לבקש אכלם בארלות נוסבית

ויכחיבו מאד לשוכניהם , כי ימלאו בתיים ויאכלו את הנמלא בס , גם יאכלו

ויבערו בעת ההוא ענברים רבים ומיני פכבים (טעינען) ודומיהם .

ד המחרבת (פ רויסטערע אחיזע) , משכנה באדו המזרחית

ובאמעריק"א , והיא קטנה , ממראה ראס"ט ואצורה

שחרחר , חרולה במלאכתה אך רבת הנזק לאדם . - לבעבור כי לא תסבול

מאור השמש ע"כ תחבא תמיד יומם מחמת לארץ צחדריה אשר יבנו למו

צבורתם בעת קלר ויטיחו אותם בריר פיהם , לפעמים יבואו להמונים ע"י

מהלכיהן מחמת לארץ אל חוד בית משכן הארם , וינשכו וינקרו מכל אשר

תחזינה עיניהם - מלבד אבנים ומתכות - לחרבות עולם , ויערכו עיין

באסמים לעתים נזק רב לאלפים .

ה זוללת הצוקעיר (לוקער פרעסעניע אחיזע) , תאכל ותשחית

הרבה בקנה הרבה (לוקער רזה) ותחילב לבגד

האדם המבקש לנרטה - בארלנו נמלה מין נמלה אדומה הנפלאה בדרכה ללכת

בלילה למשנות הנמלים השחרחרות ותסחבם אחת אחת אל מעונתה לקחץ

אותם לעבדי עולם .

תולדת (ד ש) החיים

סדר נמלה הלבנה (ווייסע אריווע, סעראטיע)

הם כחשעה מינים דומים אל הנמלה, ונבדלות ממנה באשר הן חכרי הקשקש אשר לנמלה בין החזה ואחורה, וגם הן שוכנות זריעות וחברה ונפלאו בארמנותיהן אשר חביינה למו, החברה האחת תכלול זכר אחד ונקבה אחת הנקראים בשם המלך, והמלכה והמון רב הספקים הנחלקים לאנשי חיל ולעושי המלאכה, אנשי חיל לשמור את גוף מלכם, משכנו ואסמא, גם להחליב נוכח אויביהם המתקוממים נגדם, ועושי מלאכה להכין את הבנין וכל לרכיו; וישנו כנפים במלך החליתי. משכנם בארלות אשר חחת החגור החמה (ווינדערקרייז) - הנעלים ממיניהם:

א המשחתת (פערדערבליע, קריגעריטע וו"א), משכנה צהודו המזרחית ואפריק"א אשר שם היא הגדולה במיניהם,

הזכרים והספקים דומים מעט לכנת הראש כ"א באשר הזכר יגדל כפלים ממנה מראה לבן אצול, הנקבה גדולה עוד יותר מהזכר וכבוא עתה למלט צילים סעבה כשני מאות פעמים יותר מאשר היחה והיה ארכה ג' אלצעות, פני גוף הנקבה ממראה שחרחר ואחורה לבן בקיים עובדים ממראה ראש"ט, במלאת ימי הריונה תמלט במשך ארבעה ועשרים שעה עד ערך ח' אלפים צילים, והם יבנו ביתם על הארץ דומה בחארו לאהלי חושבי אפריק"א עגולי, רחב מלמטה ולר מלמעלה גבשו כשש או שבעה אמות ויותר, וחוט ס' אמות יקף אותו מתחת, ויעשוהו מחול חומר ושאר מיני אדמה, אשר יחוקוהו בריר מדביק היולא מפייה, שעה בנינם מעל הוא מולק וקסה מאד אשר כמה אנשים יוכלו לעמוד עליו מבלי אשר ישבר מתחתיו, בחיק הבנין הזה בתוך נמלא חדר המלך והמלכה ומסביב להם חדרי אנשי החיל שומרי הראש, ועושי המלאכה, ואחריהם חדרי לאלהים הקטנים, ואחריהם אסמי אוכל ושאר לריהם; והם חדולים במלאכתם וסדר פעולתם מבלי אשר יעדר מאיש דבר מכל לורך פקידתו - אורח כשאר נמלים - בבואם למעון בית האדם ישחיתו בו לרוב כיתר מיניהם מכל אשר ימלאו לבד מהמתנות, ויחריבוו בחי פן וחומר אשר יוכחו צעת קלר שאיה מבלי אשר יוכרו, ויושבי המקום ההוא יברחו או ויעזבו בתיהם רקים, כי יעתיקו משכנם למחוז אחר, וגורא הנוק אשר יעשו בבואם לאוסס חבואות או באייה עשינה מרכולה. כקרוב איש אל מעינתם לרע להם או יפלו עליו שומרי הראש ושאר אנשי החיל, וינשכו היטב בצשרו, ויחרפו את נפשם למות, מלסור הלאה אשר יבועל רגונם - כעת במלאו צי מינים מהם גם באיראפ"א, האחד בגליל בארבע"א אשר בלרפת ובאיע"אליע, והשני במחוז פראענ"ע באיע"אליע, ויתכן להיות אשר בלא לשם באייות מארלות אחרות.

מערכת (שיה) הרמשים

סדר השישי

בעלי שתי כנפים (לויית פליגנרי)

להסדר הזה יחשבו המשפחות אשר למיניה' שתי כנפי עור בהירות מונחות למרחב, ובמקום אשר למיני סדר שלפני זה נמלאים ב' כנפים הראשוניים נמלא לאלו ב' קשקשים דקים, ומתחת כל א' מכנפיהם נמלא קוץ דק התומכו אשר ע"י כי ישחק ויגרוד בהכנפים ישמע מהם בעופם קול דומה, פיהם אחוז בקנה יונק. הרמות הם תולעים קטנים שוכנים בגוף שאר החיים או על למחיס. רובם לא יפלטו עורם -

א סה זכובי הברמות (פיהברעאען, ברעאזען) א

הם בעשר מינים, פיהם לר ובתוכם אחוז קנה היונק (וויגריסל) קרניס למשש מחובר' משלשה כפתורים דקים אחוים זה בזה בתצנית שער מקליס, וימליטו ביליחס על מקומות שונות מגופות החיים במקום אשר תמלא רמתם את מחיתה כרגע לאתה, ויתעטפו אח"כ על הארץ, ואחרי אשר יושלם תארום לא יקחו עוד מאכל אלי פיהם -

א זכוב השור (אכסנברעאזען), דומה בתארו אל הסומע"ל, גדלו כהשמיזעליני"ע, חזהו מטוסה בשער ירוק (געל) דק בקוים שחרחרים, אחורו ממראה שחרחר ירוקי (געלובל-יברויין) שחור מקלהו ועל כנפיו קוים שחרחרים. משכנו במקום מרעה הברמות ותמליט בילתה על שער גוף הבקר והלבי, הרמה היולאת ממנו תנקר במעבה עורם ותרד לאכול מהליחה אשר בין עורם לבשרם, ותסבב להם עי"ז הצורות הן-קראות „צאסטלביילע"ן המעוללו' להבקר כאבים עזמים, וככה ישכנו שם עד חודש אדר, ואז ילאו לרדת על הארץ להעטף עליהוללאת אח"כ בתאר ברעמו"ע.

ב זכוב הסוס (פסערברעאזען), ארכו כחלי אלבע וכנפיו לבנות צנקודה שחורה, תמלט בילתה על כתפות והוקי הסוס, אשר צעת כי ילוק בלשונו במקומות אלה יבלע את הבילים אלי בטנו ושם בקיבתו תלך הרמה אשר תחיה את נפשה מהליחה אשר בתוכה, ונמלאם שמה לפעמים במספר עלים, דומים בתארום לגרגירי החמר, באביב ילאו מבטנו בגללו ע"י אחורו, ואז יתעטפו בארץ והיו לזכוב ברעמו"ע.

ג זכוב הרע"ן (רענטהיברעאזען), חזהו ירוק (ראסטנעלוב) בקוים שחורים ואחורו ירוק (ראסטנעלוב) בלבע ירוק חור (בואסגעל) מקלהו, הנקבה תמלט בילתה על שכם חית רע"ן (רענטהיר) ,

תולדת (שו) החיים

המכיר אוחה היטב ושומר נפשו מאד, ושם ינקרו החולעים תחת עורו לכלכל נפשם מליחתו, לכאב עלום לו, ובחציב ילאו ממנו להחטטף על האדמה.

ד זכוב הנחירים (לאועברעאזע), גדול כהדבורה, חזהו אדום (ראסטראניה) ואחורו שחור צהטר ירוק (געל) דק, הנקבה חמלט ציליה צנחירי הסוס הלבי והלאן אשר משם יעלו הרמות אל עלם בגלגלתס ויסבו להם תמהון וכאב רב.

ה זכוב הצאן (טאפברעאזע), חזהו שחרחר ונקוד שחור ולבן צרוד (ווייסבוט) גולץ, חמלט ציליה על פני בעז הלבי והלאן, אשר הרמה תעלה משם אל חלל בגלגלתס לנקר צתוכו וירבה כאבס עי"ז מאד, ויותר יכאב ללאן אשר לא יסקטו ולא ינחו, יסובו הנה והנה צתמהון, ולפעמים גם ימותו מזה.

סו ארוכי רגלים (לאנג פיסע, טלאקען) ב

נראים לרוב בימי הקץ צמקוס לאלים ציערות ואחו, והם ארוכי רגלים ודומים צתארס אל המיק"ע רק יגדלו ממנו, חזיהם עבה ואחוריהם דק, ולהם קנה יונק צלי מחבוא אשר ינקו צו למחיהם ממיץ למחיס שונים, וירקדו צחצורת ריעות כהמיק"ע, גם יעופו מחפץ לב - כמוכו - אל מקוס אור זורת. רמותם הם חסרי רגלים שוככות צמים צעץ רקב צגללי החיים וצשרשי המטעים מתחת להרץ, מחיהם מכל אשר יאכל צלמחיס וצחיים.

א הידוע (העררוואורטנאקע), גדול מעט מהפרעוש ומרהו שחור, כמלא צחודש סיון לרוב על גזעי העלים צמקומות רטובים, רמתס הנקראת "הטררוואור"ס, הוא תולע לבן דק צראש שחור, שוכן להמונים יחד ציערים מתחת לחליר אחוים זה בזה כנחש ארוך, וינחו לפעמים ישר ולפעמים יסובו צמעגל - מיני טוף וחזירים יחורו אחריהם לאכלה.

ב הגני (גארטנטאקע), גופו אמוץ שחרחר ארוך כאלצב, וכנפיו שחרחרות צבהרות לבנות, הרמה תשכון צאדמת הגנים והשחית סס לפעמים צשרשי הלמחיס.

ג הנחירי (כאפסאקע), שוכן מקרוב לנהרות, ארכו כאלצב ויותר, ורגליו ארוכות כשמינית האלצב, גופו אמוץ וכנפיו שחרחרות צבהרות לבנות.

ד משחית התבואה (געטרייע טענער, ראסה קארנוואורט), המשחית צבחואה לרוב, וצשנת תקע"ג כחריב שדות שעורים הרבה צגליל צאדע"ן. משכנו תוך העלים אשר לשבלי השעורים ושם ימלט ציליו ולא יחיה יותר מארצב ועשרים שעה. משפחת

מערכת (שו) דרמשים

סו הזכוב (פליגע) [רג] 1

משפחות רבים שונים מרמשים מעופפים נקראו בפי ההמון בשם זכוב ;
 אכן חוקרי הטבע יסמנו בשם זה רק משפחה אחת כוללת
 כארבע מאות מינים , להם קנה יונק רך ובשרי (פלייט־ט) בשתי שפתים
 מלדו , קרניהם למשש קלרות , ומחן המחופות בנולה דקה . מחיתם מכל מיני
 דיר הלמחים או החיים , וגם ממאכלים קשים אשר ירכבו אותם בריר פיהם ,
 ציליהם יניחו כל אחד ממיניהם על מקום אשר הוכן להרמה לאלה כרגע אחרי
 לאחה , הרמות הם חסרי רגלים , ומחס בעלי זנב - גם יש ממיניהם אשר
 יולידו חיים .

א זכוב הבית (הויזלגע) , ידוע היטב ברב המעמסה אשר הוא

עלינו בקיץ . משכנו על פני כל הארץ גם על האיים
 הדרומים לאין ספורות , בארלונטינו הקרות יחבצו בחורף בצדקי הכתלים
 ושאר מקומות מסתור אשר יוכל לחסות בהם מקרה , וירדס הם עד אשר יקילו
 החביב , כאומנם לא יאחר מהם בחורף רק מוצר , כי רובם ימותו עוד בקלה
 הקיץ , וע"כ גם בחביב לא נראים עדין הרבה ; אכן כאשר יתחברו להפרות
 זרע רב ויעברו כל תמורותיהם בגי' או ד' שבועות , יוסיף לבלש בחודש סיון
 יותר , ובהגיע חודש אב ירבו לאין מספר עפים בכל הבתים מבלי אשר נמלא
 מקום להסתמר מהם . הנקבה תמלט בגללי הסוסים ששים - שמונים צילים כולם
 וארבע פעמים צימי הקיץ , ואחרי ימים אחדים תלא רמתם בחצר חולע קטן
 לצן , אשר לאחרי ו' או ז' ימים יתעטף בארץ או שאר מחצות , ובמלאת שבועה
 אחת ילא בחצרו מלא בכנפיו אשר לעת קלר יפרה גם הוא , ועל דרך זה
 נחשב , כי מלמד אחד זכר ונקבה אשר יפרו בחביב ילאו בכל משך ימי הקיץ
 לאלהיהם יותר משני מיליא"ן . ולערך הרעה והמשה אשר הם על האדם כן
 הגדל טובתם ותועלתם ללפרים המזמרים אשר יולדום לאלפים להחיות נפשם
 מהם - החפץ להמלט מהמה יטור את חלונותיו ודלתותיו לכל יפותחו ויבואו
 בהם , גם ימיתום בשם ממת .

המולד

[רד] הזכוב שהורחאו , פליגע"ט , נחלא ב' פעמים במקרה , וחרגונו דורבא ,
 וכן בדמול"ל [נה י.י.] אביי כלי דידבא . חקר מלה זאת כחז חנ"ל
 שעינה בל' ערבי , פריחה ועופפות . כתב בספר זכור לאברהם י"ד אות' ח' בשם
 שו"ס מהר"מ חביב , הזכובים החטילים ציליהם ציחות החמה , והם כמו גרעיני חרל
 לצנים , לריך לבדוקן ולהדיח השאר שלא יאחר אף אחד , והיהו י"א דהני גרעינים לצנים
 שחטילים הזכובים אינם בלי הזכובים אלא מרוקס ולואחס מחהוים , והראו' שאינם
 נעשים לאח"ו זכובים אלא חולעים , וכל עוד שלא נעשו חולעים הם כפירשא בעלמא ,
 ע"כ . ואלו ידע הרב הגדול היה בידיעת טבע היולדים לא הי' כותב כן , כי בוודאי אלה
 הם הבינים , אשר יבקעו וילאו מהם בראשונ' בחבנית חולעים , ואח"כ ימירו הארס לזכובים
 ואין להאריך . —

תולדת (שח) החיים

ב המוליד חיים (טזייזליגע), גדול מהצבוב, מראהו שחור ועל
חזהו קוים נחוררים (באססער, ממראה זו, עיניו
ארומות, וקרניו למשש מחופות בנולה דקה. משכנו בבחי המבשלים,
מנהרות וחדרי אוכל רב, והוא מוליד חיים על בשר סרוח או על בשר
חבורת אדם.

ג זכוב הסואן (ברעפליגע), קטן מעט ממנו, ומשונה בגדלו לערך
מחית רמתואס רב או מעט הוא, ויבוא גם בחדרי
אדם להשמיע קול ס' א' ו', חזבו שחור ולחורו ממראה הכלת (טפאהבוליא).

ד זכוב הגבינה (קעויליגע), קטן הרבה מצבוב הבית, מראהו
שחור צעינים שחרחרות, וקוים שחורים בכנפיהם.
חמלט ביזים על הגבינה אשר מכן ילאו תולעי הגבינה ואחר כי יתעטפו
יומר הארס לזבוב פורח.

ה זכוב הרומן (קאסהפליגע), מראהו כזכר הדבורים (רראהגע),
ונמלא הרבה בקיץ ובחורף בבתלים, ועל פרחים
שוניים, חזבו ממראה אמן ולחורו לבן, רמתו היא בעלת זנב נמלאה במחוראות
ועל ידק הלבן (ווייסקאהו).

ו זכוב הרגן (געפריידע פליגע), ראשו וחזבו ירוק כנפרית ולחורו
שחור, והוא קטן, רמתו חשטן בשבלי החטה והרגן.

זכוב העור (בלייד, פפערד פליגע, ברעאע, פיהברעאע) ד

מינייה שמונה ושלשים, פיהם צערי (פלייטיצט) צשפתים ארוכות ודקות
ובתוכן קנה יונק מחובר משלש טערות, אשר בו ינקבו בעור הסוס
והבקר וימולו דמס עד כי יזוב ממקום הפלע גם אחרי סורס ממנו, דקירתם
מבלבנת ולא יקרבו לעשות כן להאדם אך לעתים, גם יש מהם אשר יחיו ממין
הלמחים, רמותיהם שוכנות בארץ ואוכלות משרשי העץ.

א הענק (ריוענברעאע), גדול כהאריניס"ע, עיניו ירוקות כעשב
חזבו ממראה ראס"ע ולחורו כמראה עפר, מקלבו לומח
שער אדום דק.

ב זכוב הבקר (אכסענברעאע), גדול כהראשון, והוא בחדשי תמוז
ואז נגע מבלבז לבוסים ובקרים, עיניו ירוקות
כעשב ונפו שחרחר, על לחורו יעברו קוים ירוקים כנפרית למרחב, ועל
כל א' מטבעות לחורו נמלא טלואים בהבנית משולש ממראה זו.

מערכת (שט) הרבנים

סג היחוש (איקט) [רה] ה

הם י"ג מינים דומים הרבה בתארים אל ארובי הרגלים (אנאקטו) רק הם קטנים מהם, בפיהם קנה היונק חובר מחמש טערות וטמון בנדנו אשר יתקטבו בנקבם עור החיים עד מקום הדם, כי הוא מיבחר מחיים, רמחם ומעטפתם ישכנו במים.

א הידוע (געמייע. וינג ויקט), נקרא בשמו על אודות קול המיי כחומר אשר ישמיעונו בעופו, באשר ישחקו קו לוי בקשקשי כנפיו.

מראה גופו אמוץ והמונה טבעות בטנו שחרטרות, הוה נכר בקרניו למשך מתבנית חשך אשר הם יותר יפים מקרני הנקבה. מושגנו פרוש על פני כל הארץ נמלא בכל מקום מקום מים כענן פרוש לרוב, וזאת הולות החמות ימלאו כמעט את פני כל הרוח ויכאילו הם בדקירת' מאד. היחושים מארלות החמות הנקראים בשם מוסקייטע"ן הם מינים שונים גומשפתה זאת - האדון הומואל"ד ספר אשר באמעריק"א החמה יעוף משעה ז' בבקר עד שעה ה' אחר חלות מין זכוב דוקר (טטעבלויגע) קטן נקרא בגזם סימוליו"ם, וטרם חבוא השמש יתרוממו מינים אחרים ממשפתה היחוש אשר רגליהן ארובי מרגלי היחוש אשר לנו, דקירתם מכאבת ביותר כאשר נפריחם, ואלו יאריבו ימי עמדת הפלע טבעות אחרים, אכן אם לא נמנעם ונעזבם למוך הדם לא יכאבו הרבה את"כ. בארלותינו יחרפו במנהרות ושאר מחבואים, ויתחברו באביב בעופם עת צוא השמש ביום לח, ואחיו תמלט הנקבה ביליה במקום מים שומדים על אופן זה, כי חבקה לה מנוח על עץ כלב במים או על שאר דבר אשר תוכל לעמוד עליו באחורה נכח פני המים שמה תפסק את שתי רגליה האחרונות אחרונות לתאר מרובע ארוך, ותחבר לזאת מסביב אחת לאחת בריר מדביק אשר ביניהן תמלט במשך רבע שעה ש' עד ש"ג ביליס, ואלו האסוף רגליה האחרונות אליה, והביליס נופלוגו בתאר מרובע

מחברות

[רה] ירוש, הכמלה בדחו"ל כמו במעשה לטיטוס, ועוד הרבה, יפורש במין חיק"ע, ושרשו נחש (דער אויטראטטער) ויסובב ביותר על מין השני הכחוב בספר, על דבר הרעות רבות אשר יעשה בבקר ולאן ברחשו או! קרבם ומחית הרבה מהם, והוא למעשה גם אל האדם. - ענין אימת יחוש על הפיל [שבת ע"ו] עיין הער' ל' - בגמרא [שבת ע"ו] ה' אימות הן אימת חלש על הגבור כו' אימת מפגיע על לרי כו', עיי' רש"י, והנה מלאחי בספר החכם באכא"ט שהביא בשם חכמי קדם רבים והם טאמערלאן הערבי, שטראז"ל, דיאלרו"ם, אכיללע"ם שחבנו גם הם על מין מי קטן הקרא קולי"ם, בל"יון, שהוא רץ לנגד הארי' והארי' חפ"ד מקולו, ונקרא ע"כ בל"י בשם לעאן טעפאכא"ן (לעווין שרעקער) ובלחי ספק גזז כוונת מו"ל להחין הזה. ואנכי לא ידעתי לכוון צבור מין קולי"ם זה, גם שאלתי חכמי נולרי בקי בלשונם יודע בטבעי הברואים ולא ידע, וכנראה הוא חמיני היחושים הנקראים בלשונם בשם קולעק"ם, ויהי' מפגיע, מענין, פגע והשחת' כמו יחוש מן נחש. והחכם רמ"ל האריך בענין פגיע בדברים חסרי טעם.

תולדת (שי) החיים

מחבורות על פני המים , מהבילים האלה תלונה אחרי צי ימים הרמות
הנפלאות במחזיקן ע"י כלי הרואים (איקראטקאפי) , ויחיו את נפשם מרמשים
קצטים במים כי לא יוכלו ללכת ולחיות בלעדס , רק ישוטו באחרס ממעל
בעור שני זנבות אשר האחד ישרת למו לשאוף רוח חיים , והבי' למשוט .
כעבור עשרה ימים למלכס זה יתעטפו ואלו ישונא תארס , פני גופס כדורי
בשני קנים קטנים יולאים אשר בהם ישאפו רוח וע"כ ירדו אותס ממעל למים
ואחרס שטות וחסר הזנבות , ואלו לא יטעמו מאוס אוכל כי חסרי הפה המה ,
אחרי שמונה ימים ימלא תארס ליחוס (איקע) ויתרוממו ממעל למים לעת
הערב , מעטפתס חסבר , והיחוס ילא מתוכה בכנפיו ויהילצ עליה רבעים
אחדים כמתיעץ מה לעשות ? ואח"כ יפרח מזה , ויוכל כל אדם להשתענג על
שעשועי הטבע זה בשאבו מים אשר מעטפות בהמה .

ב יחוש התגרי (קאלאמבאלער איקע) , נקרא בשמו על סס גליל אחד
בארץ הגר (אונגערין) אשר סס יסובצ רעה רבס
בבקר ולאן , גופו קטן ושחור דומה הרבה להזנב , וגס רגליו שחורות בטבעת
לבן עליהן , משכן הרמה באגמים . היחוס הזה יפול בקיץ למרבה על הבקר
וירסוס ע"י נקבי האוזן והפה , לתוך גופס , אשר בדקרו סס יעולל למו כאבים
עלומים מבעירים , ועל הריב יבוא אחריהס גס המות , בסיצרי"ע ולתלאל"ד
גמלא ממין הזה במספר עלום למעמסה גס לגוף האדם . וירפאלו את הבהמות
ע"י משיחה נעשה משמן (טראן) וגפרית כחוס .

ע זכוב המרקד (טאלל סליגע) ו

מיני משפחה זאת דומים הרבה למיני היחוס (איקע) ויותר לארוכי רגלים
(טנאקען) ונקראו בשמס לבעבור כי דרכס להתאסף לעת ערב ולעוף
במרקדים עלה וירד , קנייה'למוץ הוא קרני (הארנארטיג) ארוך יותר מחזיקס,
וקרניהס למשס ארוכות כראשס בעלי ג' נתחים ומתוארות כעץ יד (קילע) ,
מחיתס מחמס רמשים אחרים .

א הצפוני (נארדלענדערין) , גדול מעט מזנב הבית . גופו שחור , כנפיו
שחרחרת , ורגליו מכוסות בשער עב , והאחרונות ארוכות
יותר , ועפים הרבה יחד .

ב האמין (גרויה היפעער) , הוא יותר גדול ועב מהראשון , מראה
למוץ שחרחרת בג' קוים שמורים על חושו , ורגליו ירוקות
(ראסט געלב) .

עא זכוב הדוקר (טטענל סליגע) ז

הס תפשה עשר מינים הרומים בתארס החיצון לזכוב הבית ונברלים מסנו בקנה
המוצץ האוחז משערות אשר יצפנודו בנדנם .
הידוע

מערכת (שיא) הרמשים

א הירוע (געמיינע ט"פ, ווארנטטעכערין) גופו עגולי כזילה חלק ואמוץ, ונמצא לרוב במקום זכמה וחלב מתענג על הקטור (רוסס) בעולה מהס, ומכאיר להצהמו' בחמשים החמים כל היום. - קעגנ"ל שנאז"ל, ממרח' שחרחר ואחורו אדום ירוקי (געבליזרטה).

עב זכוב החומס (רייב פליגע) ה

הם ל"ג מינים הנקראים כן לבעבור כי טבעם לחיות רק מחמם רמשים אחרים, ונקראו ע"כ גם בשם וואלפס, האזיכט, פליג"ל, ואויכזים את חוס אור השמש, רמחם היא חסרת רגלים, ומחיתה באלמה משרשי החמטים.

א אכיר החומסים (טטראסנראבער), ראשו חזקו ורגליו ירוקות (אקער געלב) ירכותיו שחרחרות, ואחורו שחור מלפנים ועל קלבו ירוק שחרחר (ברויג געלב).

ב ירוק הנב (געלב רוקען), גדול מעט מהלרעה (וועסע) גופו מכוסה בשער אשר על חזקו הם לבנים, על אחורו בעגולי כזילה ממראה אדמת שועל (פובס רטה) ועל רגליו השחורות הם ירוקי (געלב):

עג זכוב המרהף (טוועב פליגע) ט

הם מינים הדומים בחארם למיני הזבוב; אפם כי קנה היונק אשר להם הוא ארוך ככל גופם נחצה בנקרה (העהלע) אשר בראשם מתחת לקרניכם, ראשם שטיר ואחורם רחב עגוליקלר.

א הגדול (ר' גרסע ט"פ), מראהו שחור מכוסה בשער רך כלמר ואמוץ, מחלה הקילונה מכנפיו שחרחר.

ב הארום (ר' מיטילע ט"פ), מראהו אדום שחרחר מכוסה בשער לבן ירוקי (געבליזווייס) כנפיו שחורות, ועל אחורו טור נקודו' לבנות, רגליו שחורות מקליהן וממעל אדמו'.

עד זכוב הכנה (אויפליגע, פפערר, טפיטליגע, הורספליגע) ז

מיניה ה', קנה היונק אשר להם עגולי (קעניז פאראיג) בשער דק מקלסו ישרמו למו למוץ דם החיות אשר זה כל מחיתם, מקלה רגליהם להם כעין עלים דקים אשר צם יתדבקו היצב על גוף החי עד כי יכבד לסטיר משם.

א כנת הסוס (פפערר אויפליגע), הנמצא ביותר על סוסים ופרות, גופו גדול כזבוב כבית ושטוח כעכביש, חזקו לבן צרוד (ווייסבאנס) וכנפיו מונחות מאחוריו חזרות א על א שתי וערב, אחור הנקבה יצב ויעשה מאד טרם לדה, ואז תמלט ביצתה הגדולה כמוה, אשר היא

תולדת (שיב) החיים

באמת המעטפה , כי אחרי עת קלר ילא הזכוב ממנה בתחרו השלם .

ב זכוב העוקו (פֵיגוֹ וִיב) , הוא גדול כמחלה מהראשון , ומראהו

ירוק עשב אפל . משכנו על גוף מיני עוף שונים .

ג זכוב הצאן (טופלעקקע) , מראהו אדום כמלבן (ליגעל ראטה) .

ומשכנו על גוף הלאן , והוא חסר כנפים .

סדר השביעי

חסרי כנפים (פֵיגוֹ לואע)

משפחותיה נבדלות בתארן [ובמספר רגליהם] זו מזו יותר ממשפחות ו'

סדרי רמש הזכורים עד כה , רבות מהן אשר ידמה תארן

ביותר למיני מערכת החולעים , מהם אשר ימליטו בליים ומהם המולידי חיים

ולא ימירו תאריהם כרמשים הראשונים , כי אם יולידו בהבניתם אשר יותרו

בו גם אחרי כי יגדלו . —

עה רמש הקשקשי (טופלענסה:ירבען) א

הם שבעה מינים בעלי לחיים וחדודי אוכל . מכוסים בקשקשים דקים ומקצה אחורם

יוצאים ג' שערות .

א האורח (זוקער גאסט , פֵיטצען) , דומה בתארן לדג קטן ומראהו

כעופרת נוזן , מקור תולדתו באמעריק"א ומשם בא לאורח

עם הלוקע"ר לאיראפ"א , וכמלא לפעמים הרבה בבדקי הבית והחלונות בחדרי

מאכל , יומם ינוח ובלילה ילא לבקש מחימו ממאכלי' מחוקים כלוקע"ר בו' .

עו פרעוש הצמח (פלאמלענפלאה , פום טווי-? טהירבען) ב

הם אחד ושלשים מיני רמש קטנים בעלי לחיים ומתחת לבטנם זנב בתבנית

מזלג אשר על ידו יתרומומו לנחר ברוח כהפרעוש (פלאה) , באביב ימלאו

שטים בלגורות הספק (פפֵיטלע) או גם בכלי מים אחרי גשם חם , עגוליי בגודל

מטבע גראש"ן ממראה חכלת , ואחרי אשר יתבונן האדם עליהם היטב

ימלאם כי הם חבור רמשים דקים וקטנים , והוא מין פרעוש המים

(וואסער פלאה) .

ב פרעוש השלג (טנעע פלאה) , נמלא בשנים אחדים בחדשי אדר

וניסן מונח לרוב על פני השלג היותר בשדות

בדרת הטל , מנחר הנה והנה .

מערכת (שינוי) הרמשים

עז הכנה [רו] (לוי"ט) ג

מייניה הם ס"ו, שוכנים על גוף אדם ובהמה ועל שאר מיני חיים, אשר
מבשרם ימולו ויכלכלו נפשם והם חסרי לחיים וע"כ לא יוכלו לנשוך
ולנקר רק יש להם קנה מולך כמרלע מונח בנדטו הנחלק לשנים, קרניהם
למשש קלרות בעלי ה' נחמים.

כנה

[רו] הבנה, שזה כמלא ו' פעמים במקרא, ידובר מעין חנה חללים הידוע',
ועתה יקוהו המפרשים למין הנקרא בל"א, לוי"ט, וכן מוכר' ההל'
הואח הרב' פעמים בלח"ל. ונחום' [שבת יב.] הביאו דעת הר"י מאורלי"ט דכנה
הוא המין הנקרא בל"א, פלא"ה, ועיי' בהער' שאחרי וו. . . [שבת קז.] ר"א אומר
שהורג כנה בשבת כהורג גמל, ורבנן פליגא, ואמרינן עד כאן לא פליגי רבנן אלא
בכנה דאיני' פרה ורבה, דר"א סבר אפי"ה כיון דאיח' ב' נטילת גסחה חייב, אבל בשאר
שרנים מודו. ופריך אביי וכנה אינה פרה ורבה? והאמר חר' [ע"א ג.] יושב הקב"ה
זון את העולם מקרני ראמים עד ביני כנים, ופי' רש"י קס"ד כנים קטנים כשולאין
מבליהין, ע"כ. [ורדקק ל', כשולאין, משמע דקשיא ל' לרש"י כי לא ילדק לאחר אשר
הוא ון אותם בעודם בביניהם; ובאמת הלך כל היטורים לריבין מוון גם בהיותם
בביניהם, העופות יאכלו או את החלמון (דאטטער) וכן כולם, ובפירושו קהבו הטבעיי'
אשר בהיות הכינים עודם בביניהם הם נראים בחוכן חיים ושלמים ובלתי ספק לריכים
גם מוון, ויבואר, זן ביני כינים כפשוטו], ומשני מינא הוא דמקרי ביני כינים. ופריך עוד
והתניא הטפויין וביני כינים? ופי' רש"י שירון הטפויין וביני כינים, התניא הוא
ולא ידענא היכא תניא" ע"כ. [והנה כ' רש"י שירון הטפויין, דקא קשיא ליה דאדרב',
מלשון ברייתא זו משמע באמת דמינא הוא דמיקרי, אחרי אשר משיב מין הטפויין, וביני
כינים; ולואו הוסיף רש"י חילוי' שבאורו, שירון הטפויין, [ומשני] מינא הוא דמקרי
ביני כינים". והנה המחמר הזה הוא כפלא, דאחרי אשר חידלו פעם אחד דביני
כינים הוא גם למין ידוע הנקרא כן, מאי הקצו שנית, בודלוי גם הכא הבור' להמין
ההוא, כפשוטו דלישנא דהטפויין וביני כינים, ולא דמי לשאר מקומות ב"ש, דמחלוי
והדר מקצי מחקו' אחר ומתריך כ"כ החירון ההו', כמו [שבת מג.] דמשני בלריך למקומו,
ומקשה עוד, ומשני שנית בלריך למקומו, וכן הרב', דהתם בסברא ומוקמת' הליא מילתא,
וע"כ יקשה שנית מחקוס אחר אולי יש גם סברא וחירון אחר, כדכתבו החוספת שם
ובכמה מקומות, אבל הכא אשר הוא אוחו השם בעלמו, אחרי אשר פרטוהו פעם
אחר שהוא מין ידוע הנקרא כן, בודלוי גם בברייתא דהטפויין הוא אוחו המין, [ובכל
חקוס ב"ש כ'אשר יתריך שנית החירון ההוא ככתבו בלשון, הכא נמי, כמו [שבת מג.]
הכא נמי בלריך למקומו, [בי"ט א.] הכא נמי במנהיגו ברגליו, [חולין מא.] הכא נמי
דאיח' ליה שותפא, הכא נמי בישראל מומר -], ורש"י ז"ל כתב על ברייתא דהטפויין
מחתינא היא ולא ידענא היכא תניא" - . ואי לא דהתפינא הוי אמיתא למלוא הבריית'
של הטפויין, ולכוון היטב קושית חז"ל השנית וחירוולא; דהכ' איחא בתי' דבי אליהו [אשר
הוא ברייתא דרב עקי, ונקרא בכמה מקומות ב"ש"ם בלשון, תניא" פ"ו, י"ד מיני כנים
הביא הקב"ה על המלריים זאלו הן, ה' ירוקין, ב' ירקובות, ג' קפויין, ד' קפומות
כו"י"א אס כינים, י"ב עכשו כו'. והי' כ"ל לאחר דטעות הדפוס נפל בלישנא, וז"ל
בשבת [ק"י] והתניא קפויין ואס כינים [כידוע הא"ך נקל לפול טעות במלים זרים כאלה]

ואי'

מס

תולדת (שיר) החיים

א כנת הראש , היותר ידוע' . משכנה רק על ראש אדם וראש שני מיני קופים ויותר על ראש ילדים לעירי לימים ותפרה מאלד במקום לרצת ומכה טרייה אשר בהראש , וגם צבריאח קטנה וגמאסה זאת עיינו תחזינה פליאות אמן נשנב יולר הכל כאשר נחבונן עליהם על ידי זכוכית מגדלת - . למאה נקבות ויותר יחובר אך זכר אחד וימליטו אח ביליין בחאר כד בלמיד פחיל עליו מונחות בין שערות האדם , צבילים האלה נמלא ילודיהם שלמים בתאדם רק קטנות מאלד . הכנה אשר על ראש הכושי (נענער) היא שקורה , וגם כנת ארלנו אס תבוא על ראשו ישחר הארה - . לפעמים ימלאו בחבורות ופלעי האדם מין כנים קטנות במספר עלום דוקרות בעומק כבשר אשר יכבד מאלד לרפאות חולי הזה .

ב כנת הכנר , דומה הרבה לכנת הראש רק נבדלה ממנה בגופה בעצב מהראשון ועיניה יותר גדולות , והיא לא תבוא מעולם על הראש כאשר גם הראשוני לא תרד להבגדי' . . . - "פיללנו" , נמלאת במקומו' אחדים מגופות אנשים בלתי נקיים .

עח הפרעוש [רז] (פלאה) ד

הם רק צ' מינים בעלי קנה היונק כפוף ושעיר (כארטטינאריטג) מונח בבדנו הנחלק לשנים (לנויי קלמני) ורגלים לנחר , ורק משפתה זאת יתדה , בסדר הזה אשר מיניה ימירו תאדם כרמשי יתר הסדרי' .

א הידוע , גם הוא נגע מכאיב להאדם ויותר להכלב השועל ושאר יונקי' הנקבה תמלט ביליה במטות משכב ועל הארץ בחצק ומקומות מסתור , וחארי' או ח' ימים ילאו מהם תולעים קטנים לבנים בראש ירוק (געל) מנתרים כסולעי הבציה הנה והנה , ויכלכלו מליחות שחן ושאר משקי' בלתי

ויהי' זה קושי' אחרת דמקשה מהתנא לבי אליהו , דאחריר לקא חשיב י"ד מיני כינים , ולא תשיב מין כינים האמיתי (אייגענטליכע) , משמע לי' דהא דחני , אס כינים" הוא המין כינים האמיתי שאנחנו קוראים כנה , רק אחר אס כינים , שענינו האמות של הכינים שהן גדולות ומכאצות ביותר , ואס כן חויין די' לבינים אמות ונהה פרה ורבה ? ומשי מינא הוא דמקרי אס כינים , פי' שיש מין ידוע הנקרא בשם זה , אבל הכנה האמיתי' אינה פרה ורבה - וצותן לבות יכפר לי' - . בילקוט איתא י"ד מיני כינים הביא עליהם הקב"ה [ולא חשיב שמוחיהם] הקטנ' שבהם כביל' של חרנגולת כו' . וכפי הנרא' הלוק' האגד' הואת על אגדת ר"ח [פנירריון סו:] מכאן שאין הסד יכול לברוא בריה פחות מכשעורה , וסברה שהיו בריות גדולות הרבה יותר מכשעורה .

[רז] הפרעוש (פלאה) , וכן נקרא בלשון ערבי [צב"ח] , "ברע"ש" , אשר חזה ראי' לדעת החוש' [שבת יב-] דפרעוש הוא השחורה הקופלת , לא נדעת הר"י מאורלייני"ש . ונדעתי יש עוד ראי' מהכחוב [ש"א בר טז] אחרי חי ארזי' רודף וגו' אחרי פרעו' ט' אחרת . למילית מלת רודף משמע שהוא הכנה השחורה הקופלת . לא הרוששת - .

מערכת (שמו) הרמשים

בלתי נקיים, ואחרי צ' שבעות יארוג לו החולע מנוה דק להעטוף צו, והמעטפה הזאת דומה מרחוק להפרעוה הנכון, וינח כן שמונה או עשרה ימים עד לאח ממנה הפרעוה הנכון, אשר יחיה מדם הצרואים אשר ישכון עליהם, ונמלאם על הרוב יושבים למדים, והקטן מהם הוא הזכר. נעדרי הדעת בהמון ידמו אשר מנסורת עץ מהול בשמן יתילדו הפרעושים גם בלי זכר ונקבה למו, ואולם אין אמון בפיסה, כ"א אמת הדבר אשר יתרבו שמה הפרעושים, אין זאת כ"א מאשר המליטה הנקבה ביניה שם כי הוא נבחר לה למקום מוכשר לילודיה לבלתי יתהווה למו מקרה רעה, וע"כ ירצו שמה כהשר הרחיבה עינינו. - כל משכיל על דבר יתפלא על אומץ הרב הנמלא למין דק וקטן הלזה אשר הוא צערנו חזק הרבה יותר מן האדם וגם מהנמר, כי איה ארפו החי אשר ימלא כח לקפוץ כמוהו במרחק מאה פעמים מגודל גופו ועוד הרבה יותר; או מי משאר רמשים גדולים יוכל לאזור חיל לדחוק א"ע כמוהו מבין אלבעות האדם באחזו אותו היטב? נורא עלילה, הוא אשר חלק פלאי עלילותיו הרבים לאין חקר ברצבות אלפי יורויו קקטן כגדול, והאדם אשר יראה בהם אולי רק אחת מני אלה; הלא ממעמקי תהום לבו יתן תודה לאמן נפלא שהוא.

ב פרעוש החול (ואנדלאה), משכנו באמריק"א הדרומי צבתים

צמקים שרמות חול, וירחוש על האדם הדורך שם יחף לעבור אל מתחת לעורו למלט שם ביניה. החולעים היולאים מהם יסבו להאדם גרוד חכוך ותבערה צמקים שחנם, ולפעמים כאשר לא ימות להסירם משם, יולדו לו חבורות מכאיבות לזמן ארוך. הכושים הולכי יחף הם ביותר עגולים לזה, וע"כ ימלאו ביניהם פסחים רבים.

עז ביצי כינים [רה] (אילבע) ה

הם יותר מפ' מינים, אשר רובם לא יראו כ"א ע"י כלי הרואים (איקראסקופי), בעלי חי רגלים, קנה יונק קטן וישר ואללו חודרי אוכל רבים. משכנם על גוף שאר החיים לחיות מהם, ויש אשר ישכנו על הלמחים וצחוכס, ומחס יחיו את נפשם.

א הירוע (קעוע אילבע), משכנו בקמח, ומראהו לנן בשוקים ורגלים ממראה ראס"ט.

כ"צ

[רה] קראתי את המין הזה היותר קטן מהמיני' הנראים לעין בשם "ביני כיני", אשר עליו יסובב היטב [לפי דברי מו"ל [שבתקו:] מינא הוא דמקרי "ביני כינים" מאמרם ז"ל [עייא ג'] ויש הקב"ה הון כו' עד ביני כינים. ורש"י כ' [עייא ג'] שהוא הנקרא אנב"א ובלעו לינטרי"ם, והוא הנקרא בל"א כיס"ע, והנה הם באמת ביני הכינים האחתים, ומחס חלא"כ הכינים -; ואולם הפשטא דלישנא דיושב הון עד ביני כינים, משמע דהי' ידוע לבעל הברייתא כלמוקרי הטבע אשר צומנינו דהכל' פרה ורבה, כקושי"א אנב"א בשנה [קו:], ובגמרא קא מדמי דמינא הוא כו'.

תולדת (שמו) החיים

ב כי הפרה (פואהילבע), גדול מהראשון. משכנו ביערות על פני האדמה, גופו עגול כבילה ושטוח ממראה שחרחרת ודומה לתאר העכביס ממחר לרוך; כאשר יסב איש ליטן ביער, יעלה הרבה מה על גופו וידבק בו היטב לינק ממנו עד כי יכבד להסירו, אך נקל להניסו כרבע עמדו עליו עוד טרם יינק; ואולם בנחו של בהמה לאן ועופה בו יתדבק בהם היטב לינק לרוב עד אשר יגדל גופו כקטניות (ערבוע) ולא יחכן להסירו כ"א באשר יעקר גופו מראשו. באמעריק"א נמלא ביערות מין מילב"ע אשר ירזה ויכחש את הפרות הרועות שם, עדי מות.

ג כי הגרב (קרעטלאיבע), ידבק במקום לרעה וגרב אשר להאדם, לנקר שם בצער הרע, וירבה מזה החטך והגרוד מאל מראהו לכן ברגלים אדומות... הריסע"ל מילבע"ן, הקטנים מאל יחסנו כ"כ למשפחה זאת.

פ עכביש הסרטן (קרעבו. אפטער. טפינע, וועבר קנעלט) ן

הם ט"ז מינים, לחייהם קרני (הארינארטין) ומחולרות כמספרים (טערעני. פארואג) ושני חדודי אוכל דומים לרגלים, במלחו על קרקדו ב' עינים ומלרי ראשו ד', רגליו שמונה.

א דמות העכביש (אפטערטפינע, וועבער קנעלט), נמלא בקיץ על כחלי החומות והבתים, גופו עגול ושטוח ורגליו ארוכות מאל, יומם ישב שקט, ובלילה ילא לפעלו לחטוף את הזבובים מעל הכתלים ולמוץ את דמם.

ב עכביש העקרב (טקארפיאן טפינע, ביצערטקארפיאן, ביצער קרעבס), דומה בלחייו להראשון ובדרכיו להסרטן והעקרב, וע"כ נקרא על שם. גופו עגול כבילה ושטוח ונמלא בספרים וכתבים ישנים בתיבות ישנות וחתת קליפת העץ, מאכלו ממיני זבובים שונים ויתדבק בס היטב עד כי לפעמים יעופו וישאו גם אותו, עד אשר ילאו וידכאם חתת רגליו.

פא כנת הפרעוש (פואה הילבע) ז

ראשם בלתי גדל מחיכה, וחמר קרנים למשש, רגליהם שם כוננו ללכת בהם ובזנבם קילים אחדים.

א בעל ב' נתחים (לויגלדערניע פ"א), משכנו על גוף עטלף ברזל הכוס (הויפאייזינפלעדריחווי) אשר יעמיק לנקר בצערו מאל, אחורו נחלק בקלבו לשני נתחים... פה המספרים (טעערוויז) היא משפח' ממינים קטני' מאל בעלי עשר רגלים וששה חדודי אוכל.

מערכת (שי) הדמשים

פב העכביש [רט] (ספינע) ח

הם יותר ממהל מינים יושבים יחידים שונאי החברה, והנאותם להאדם - ראשם דבוק בחזיקם ואחורם עגולי כדור או כביצה, ולפעמים גם מזוה (קאנטיג), צפייה ד' לחיים חרולות, וממעל לכן עוד צי חרודי האוכל בעלי ד' נחשים, חי עינים, וחי רגלים. והם נדלים ציניהם מאד בחארם החילון ובדרכי חיתם; רבים מהם בעלי אמן יודעים לארוג להם רשת צמטוה דק אשר ישלחו מאחורם ויהקשה ברות, ויפרטוהו בצמקום אשר ימלאו שמה רמשים מעופפים להחיות גיווס מחמם למם, ומהם אשר ירולו או יתרוו כנה והנה מבלי אשר יארגו רשתות למו. - הקראצשפינע השטוחים לא יטוו רק מעט, ומרולחם היא לעבר לם (וייטווערטס) - העכביש יכול לרעוב גם כחלי שנה מבלי אשר יחלש, ולא יבוא אל הנקבה בלתי לרגע אשר יתחברו, ונס או יתקרב אלי רשתה רק בלאט מעט קטט, אשר אם לא האבה בו או תפול עליו ותמלה דמו. הנקבה הטוה כים אחד מסביב ציניה, ומתן הנוטאות אומן בכל מקום לכתן. - יש מיני עכביש אשר להם ארם צנטיכס.

א עכביש המצויר (קריילספינע), הגדול מיני עכביש אשר בארצנו

נקרא בשמו על אודות הסמונה המזוירה על גבו כעין שתי וערב. מראהו שחרחר אדמוני בלאלים (טאטטירינג) שונים, גדלו כהגוז לזוי קטן, ויקוה רשתו מעשה אמן פרוש ממעל אל פני מטוה (וענקרעכט) מתחת לגנות בעליות עלים וגנים. - ההמון יחשבוהו לארסי, דבר אין אמת בו, וגם נשיכתו לא תכליב מאומה, כריר השחרחר הנוטף מפיהו כונן אולי רק ללידת הזבזים; אבל האדם לא יחוש אותו, וגם כי יבוסל בולו במים אין רע, והמזפת ע"ז כי הלפור השכוי (ספערינג) ושאר העופות אוכלים את צפרו מבלי אשר יאונה להם דבר.

ב עכביש הבית. (הויז. פענסטער. ספינע), קטן מהראשון, וגדול

מיתר מיני ארלנו, כמלא לרוב בזוויות הבתים ושם יארוג רשתו השטוח (הארילאנטאליס) גופו עגולי כביצה ושחרחר בחמשה עלותים שחרים על אחרו, ואין אתו מאוס רע.

ג עכביש הכים (ואקספינע), השוכן ביערות גנים ודוח, גדול מטט

מחבוב הבית, אחרו עגולי כביצה ממראה עפר אל שחור. הנקב' הסחוב ציניה עמה בשק משי לנן - הגדול לפעמים מכל גופה, פ"י

[רט] עכביש (שפינע) הוא ל' המקרא, וכן בדברי חז"ל, בל' ארמי עכבותא

ובל' ערבי, עכבו"ש. : וכת' חז"ל חקר שס זה כי הוא מורכב מחלת פ"י ש ענינו בלשון ערבי. אר"י. (וועגן), ומחלת ע"כ"ב, שענינו בלשון הברא מחר, (שעלל).

תולדת (שיח) החיים

ע"י חבל משי דק לבזוק בהחורה - אל כל אשר הלך, ואוכזבת את צנייה למאד, אשר לפעמים בלאתם מבזייהם ימולו לאלכה כל ליתות בוך חמס עד כי תמות לעתים מזה - חזיון נפלא - אכן גם צוה עמקו מחשבות וולרס, ומה חזים כי ידעם —

ד עכביש מאראנט"א (טארנטול)

גדול כפלים מעכביש המלויר, גופו הארוך הוא שחרחר חמוץ או חמוץ, ושחור מחמת. משכנו באז"א התיכונה ובאיטאלי"א התחתונה מקרוב לעיר טארנט"ע במחלות עפר - • מלפנים ספרו בעלי הדמיון אשר הכשך ממנו יפול במחלת השגעון, ולא ירפא כ"א ע"י רקודים רבים ומערכות נגינה (אויק); האומנם נסיון זמנינו יעיד אשר גם אם אמת הדבר כי תבעיר נשיכתו שם במקום ארץ חמה [רין] הנקלה להבעיר בשר כל חבורה, בכל זאת לא יסב מאוס סכנה, אם לא כאשר יפגעו בפלגו הרבה, ואולם ספורם הדמיוני זה חלם להם מאשר נמלא באיטאלי"א מין רקוד (טאנז) נקרא גם הוא בשם "טארנטעל"א.

ה עכביש העוף (פאגל. בוט. קראב. טפינע), משכנו באמעריק"א

הדרומי, והוא גדול, חזו ארוך ומטטא, וחרוץ מעט אל תוכו, ושחור בגודל בילת יונה, גופו שער ממראה שחרחר חפל. משכנו ביערות במחלות עפר ולא יראה לאור כ"א בזרוח השמש, אשר גם אז לא יתרחק ממעונתו, נשיכתו הבעיר בנקלה, אפס כי אך לעתים יקרה אסון להעור עי"ז. מחיתו מרמשים שונים, ואך סקר יענו אשר ילוד גם את העוף קאליבר"י הנמחר בעופו - • והוא לא יטוה רשת כיתרם, וידמה בארחות חיו ביותר למין הקראב"ע, שער הלומח עליו יפרד מאתו גם במגע אך מעט, ומסבב בעור האדם אשר נגע בו הבעיר וחוך גדול. - עכביש האגרוף (אויסטפינע), משכנו בהודו המזרחית, ויגדל עם רגליו כקף איש.

ו בעל טלוא ארום (קוראסאל. אראנע טפינע), נחשב ליותר

חרסי מכולם, גדלו מעכביש המלויר, ומראהו שחרחר בטלוא ממראה הדום (אראגראטה) על אחורו, ואין לו כ"א ו' רגלים, נשיכתו הסבב את השגעון והלמוק (קראסל) ואחריותו - אם לא ימכרו לרפאות - המות. משכנו על איי אנטיל"ן.

ז עכביש האדמה (אייר טפינע), משכנו בלרפת הדרומי סביבות

עיר מאלפליע"ר, והוא נפלא מאד במלאכת ביתו אשר יחפור בפרסות רגליו השונות במקום אין אבן בו מערה עמוקה כאמה ועגולה

[רין תהילים קה"ד] חמת עכשוב חמת שפחיתו [אשר אוחיותו נחלפים חס עכביש], נראה לי לברו בחין עכביש זה, אשר הוא באמת בעל חרם, ומסובב כאבים עלומים להכשך חמתו; ואולם באבות דר"ג פ' ל"ט יבארהו לחין נחש, עי"י הער' קכ"ד, וכן כ' חכ"א.

מערכת (שיט) הרמשים

ועגולה (לזענדריט) וטוה פנימה על כחליו במשי לכל ופלו בושי עפר דקים לחוכו, ולבלתי יודע מקומו יסגור עליו דלת עשויה בחכמ' ארוגה ממשי ועפר חלקה לעבר פנימה, וללד חולה מרחיה כשאר עפר המוכבז סס, מבלי אשר יכירנה מחומה, ויאחוז דלתה ההיא חבל משי ארוך ומגיע עד מקום שבתו לפתוח ולסגור על ידו; ויהיה גם כי יכיר האדם המקום ההוא ויתל לפתוח את הדלת במחט או בקוץ חדוד בלחט, או כרבע ימחר לרוי' ולדחוק על הדלת צרגליו עד אשר יבין הפותח כי יש פנימה דבר המתחוק לנגדו ובלתי עוזב לפתוח, כאשר נאמלה בכח ונפתחו, ימחר פתאום לנוס אל מעמקי חדרו פנימה, וכאשר ילא לו לעזוב מקומו אז יאבד ממנו אומץ לבו גם מעוז חזו וילא גרפה ומתמוטט כאשר לא זה הוא ימראה שחרחר נולץ -- בקאלנדאני"ע החדשה כמלא מין עכביש אשר יללוהו שמה ויאכלוהו למעדנים.

ח עכביש המים (וואסער טפינע), משכנו במקוה מים וגם בנהרות, שמה יארוג רשתו במעמקים ויחברכהו ללמח או שורט אחד, או יפרשהו על אחד החורים, וגם את גופו יעטה במטוה מסביב לו כבמעטפה, אשר בו יתרומם ממעל למים וימלאנו רוח להביא אל מעונתו למען חנון מלאכתו. מחיתו מרמשים קטנים אשר ילודם מעל המים ויוורידם למעונו - והוא נרדס בחורף.

פג העקרב [ריא] (טקארפיאן) ז

הם ח' מינים, ראשם דבוק בחייהם, ארבע לחייהם קרני (הארנארטיג) ומקליהם טעין קרסים (האקטן) שפתייהם קרות בשני חודדי אוכל גדוליו בתאר

[ריא] עקרב (טקארפיאן) כן יתרגמוהו רבים, וכן משמע במדרש [ב"ר פ' ח"ד, ש"ר פ"א, וי"ר פי"ג] דעקרב יולד ששים בנרם אחד אשר כן נחצו חכמי הטבע על המין הזה, [ויש תרגמוהו מיני האילדעקסין] בשם עקרב, ולא ידעתי כוונתם, ואם ישאול איש הא דרשין [חולין ס"ז, ונח"כ פ' שמיני פ' י"ב], כל הולך על ארבע זה עקרב, דמשמע דהעקרב הוא בעל ד' רגלים, ולמין טקארפיאן זה הלא נחלואו ח' רגלים. אף אני אומר לו כי לא יבין אל חכמת דברי חז"ל וכוונתם, כ"ל כדבריו אשר העקרב הוא מין הולך על ארבע רגלים, מה זה בחזו ו"ל לפרש חלוא על ארבע" הכחוז בחזו' במין העקרב יותר מכל מיני החיים ההולכים על ארבע, בודאי נכללו כולם בזה הולך על ארבע, ומה זה עקרב; רק באתח לדעתי כוונת חז"ל לדרוש חלוא כחזו בארבע רגליו, כז"ל, שהוא יחס הכלי, כמו, צרגלים חרמסני' אץ צרגלים, וכאלה רבים, וכחכ בלשון על ארבע, כי כוונת הכחוז לרבות מין אשר רגליו נוספו על מספר ארבע [כי אחד תבאורי חלח על, הוא עטין הוספ' כמו] [עמוס ג' שו] בית החורף על בית הקיץ] אם שזה או שחזי', אשר עי"ז יבין גם חלילת חלח על' וגם קשור לשון הכחוז [ויקרא יא מא] הולך על ארבע [צרגלים נוספות על ארבע, יהי' לזה מספר שיהי' על כל מרבה רגלים; וע"כ אמרו היטב שהוא העקרב, אשר רגליו נוספו על מספר ארבע, כי שחזנה הם. — והנה נחזר רש"י ו"ל בחומש, על ארבע זה עקרב כל הולך להביא את החפשי' אשקרבו"ם בלעז ואת הדומ' לדומ' [והם דברי חז"ל חולין סו:]

תולדה (שכ) החיים

בתאר מספרי (טעורע) ספרטן, רגליהם ועיניהם ח' ובין חויהם ואחורם כסחי
 משרקות (קאמיונו), מקלה זנבם הארוך ורצ כהתחיים נמלא קיץ אחד כפוף
 אשר ירקור בו ואללו מפות קטן מלה מיץ ארסי לזן, והיה בדקרו יזרוק המיץ
 ההוא לחוך הפלע לכאז גדול מעולל את הקאמוואולוסיא"ן, הצבעה, ועל
 הרוב יתור לפניו גם מסלול ודרך להמות • והם בודדים ושנתי הריעות .
 משכנם במקומות אפלות וקטוריים, ובליה ילאו לפעלם וילודו רמחי וזבובים
 וכאשר כסגרם יחד יאלכו מרעב גם איש צער השני החלש מעט - הנקבה גדול'
 מהאכר ותמלט ל' מ' ילדים חיים כאחד — .

א האיראפיי (איראפע'יטע טקארפייאן), ארכו עד ב' אלצמות ומראהו
 שחור או כמראה ערמון (קאסטייענבריון) משרקיו חרוזות
 י"ד עד י"ח פעמים, יושבי איטאליע התחחונה וספרד (ספאניען) יחפשו
 מדי לילה ברעותם לשכז במטותיהם, אולי התגנז שם עקרב אחד ויקרס
 הסון, דקירתו מכאבת ובווערה • שמן עקרב (טקארפייאן עו) הוא רפואה
 טובה למקרה זאת .

ב האפריקאני (אפריקאניטער טקארפייאן), משכנו בהודו ואפריקא'
 וגדול עד ד' או כ' אלצעות, מראהו שחרחר ארמוני
 מנצו שחר, במשרקו י"ב שנים, דקירתו היא רבת הסנהה, ובימים הסמים
 גם עבד להמות .

פר הסרטן (קרעבו) [ריב]

מספר מיניה כשני מאות, והם שונים בתארים, צפיהם ב' לחיים קרני ,
 ששה

אשר גם שם כתב רש"י חפוזית אשקרבז"ט, ובח"כ פ' שמיני פ' ר"ב וכתב הרמב"ן
 בהגותו חוך באור רנה"ו ברש"י שזרפוס חפוזית אשקרבז"ט בלע"ו, ונראה שהוא
 השקארפייאן, ובשני הכ"י שבידי אינו ע"כ . וחמיהני כי זה ענין חלה אשקרבז"ט
 לחיין השקארפייאן? ובפרט כי כבר הודענו שהעקרב עלמו הוא השקארפייאן, ויותר
 חמ"י על חכם גדול ובקי בלשונות כחיה, שנעלם חמנו; הוראת חלה אשקרבז"ט אשר
 הוא מלה לרפתי נקיה [אשר דרך רש"י ז"ל לשמש בל' הוא ללעו בכל מקום] שם לחשפת'
 הנקרא בל"א קעפע"ר, ויקרא בלשון ההוא עסק ארצאט [ובל' ערבי מכפוזי
 גם מיני חשפת' וזה בעליו רגליים, ראו' לחה שחבנו לחעל'] והוכח' גדולה לזה הוא
 מה שכתב רש"י בעניני רפואות [עיי' כח:] לחמריין ליחא חרבא לחפוזיתא גמליחא ,
 וב' רש"י חפוזיתא אשקרבז"ט, גמליחא גשה והוא הכעון, ע"כ . כרי שכיין כאלן רש"י
 צהרי' לשמות ל' לרפח, וכתב בראשית באור חלה חפוזית בשם הכולל אשקרבז"ט [הוא
 בל"א קעפע"ר] ואח"כ באור חלה גמליח' שענינו, גדול', בחיין קעפער גדול הנקר' בל'
 לרפח, האכנעטא"ן, אשר הוא בל"א החייאקעפע"ר . —

[ריב] הסרטן, הוא שם מורגל צפינו לכנות בו את חין הקרעבו"ע, וכן נקרא אחד
 מי"ב החולות - החכוני בל"ר בשם קאנק"ר, ובל"א בשם
 קרעבו"ע. - כ"ב בשם סרטן, חבלי אשר נדע מקור שם זה .

מערכת (שכא) דרמשים

שטה חדודי אוכל ושלש שפתים , לרובם כי למד רגלים אשר כראשונות מהם אחוזות במספרים מקליהם , ורבים מהם אשר עיניהם יושבות על קנים מתנועעים , גופם מטוסה בקליפה קשה סידי (קחלקרטיני) ואחורם דומה לזנב בעל נחחים אחדים אשר כל נחח מהם מטוסה כ"כ במגן קשה ומקלחו סנפירים כעין רגלים . רובם שוכנים בימים , ויש ששוכנים גם בנהרות או על האדמה . רוב מחיתם מתולדת החיים כלפרדעים לטאות דגים וביניהם כ"י וגם מבשר נבלה ופרי העץ ואגוזים אשר יבקעו במספריהם , כי כח להם לבקע גם את האגוז קחלקרטיני אשר יכבד להאדם לפתחו גם באבן . הנקבה תשא ביניה הרבים מתחת לאחורה עד לאת ילדיה מהם המלטים בתארים וממחרים לגדל . והם יפשיטו עורם הסידי על דרך נפלא , כי בהגיע עת התמורה הזאת ימלא קיבתם - הטמונה בראשם ואחיהם בשלש שנים רחבים וחדים לטחון גם מאכלם - מין אבן סידי המתקבץ ממותרות אכלם ונקרא בשם הכוזב , עין הסרטן" (קרעבוניאויגו) אשר אחרי כי יפול עורם הקשה וישראל גופם חלק ירד כחמאה [והם נכונים אז להפגע, וע"כ יסתרו במחבואיהם] יחלו האבנים הקטנים לשלח חלקי הסיד מקרבם ולהקטין עורם מעט מעט אחרי כי יחתו בראשונה לריר נוזלי , ולעת הזאת ימירו גם את קיבתם ומעיהם , כי הקיבה הראשונה תחד והשנית תקיף אותה מסביב זכיתה בקרבה לראשית אכלה . - אם ישבור איש מאתם רגליהם ומספריהם , יגדלום שנית לעת קלר , וגם הם בעלמם כאשר יחשו לפעמים איזו כאב בהם, יסירום מהם ולמחו אחרים תחתיהם . - החוקר לינג"ע יחלקים בכלל לשלשה ראשים , והם : א] קצרי הזנב (הראבבו) אשר זנבותיהם קלרות וכפופות מתחת לבטנם - ב] סרטן השבלול (קרעבוניאויגו) , טעקענקרעבוני) אשר זנבותיהם ארוכות וחלוקות ויחבואו ע"כ בקליפות הסבוליים הריקות . - ג] סרטן העצמי (אייגענטליע קרעבוני) זנב ארוך קשקשי .

א] קצרי הזנב (קראבבו)

א סרטן הארץ (אנדקראבע) , משכנו ביערות חיי באהאמי"י [ריג] רחבו עד רבע אמה , ממראות שונות ארום לבן וירוק כגפרית מבריק (פלאזאטענר) . ונפלאו בדרכם אשר מדי שנה אחרי כי יתחברו ילע מיערותיהם במרחק כמה פרסאות אל חוף הים למלטשם ביניהם ; במסעם זה ילכו בישר ולא יטו מאומה מני דרכם , וגם כי יקרה להם לעלות על גדרות וחומות גבוהות ויטולים לסבב אותם , יבחרו יותר לרחוש על כהלים ולעבור ממעל להם , מלכת עקלקלה . כאשר יקרה אסון לאחד מהם ולא יוכל לילך אז יפלו בולמו עליו ויאכלו אותו - וכבואם אל המים יתאחרו שם עד כי יפשיטו

[קין] איי באהאמי"י , ונקראו גם לוקאיישע" אינולען , הם קבולת חיים כו' מאות במספר , באורך ר"מ - ט"ו . ורוחב כ"א - כ"ו מעלות הלפון .

חולדת (שכב) החיים

יפשיטו עורם ויגדלו בניהם אשר יוכלו לשוב ללכת אחס. במסעם זה יטחיתו כל למחי הסרה אשר יעברו עליה, ובסובס, יקחו שוכני הארץ מחיר נזקם בשדות, מבשר זקני כמין הזה אשר ילודים לרבוואות.

ב סרטן הרין (לוי־קראבע), גופו מרובע באורך ורוחב רבע אלבע (למא) בבנוני ממעל, ובעל י"ב רגלים, מראהו תכלת שחרחר (ברוינ־יאולעט) וזנבו לבן מעט; ונפלאו בדרכס אשר אחרי בוא השמש ילאו מן היס להמונים אין מספר רלים - כחץ יעוף - במרחק ארבע אמות מן החוף רלוא ושוב פעמים רבות, מבלי אשר גדת תכלית פטולתס זו. - סרטן הנהושת (קוספער קראבע), הקמין (קויינע קראבע), סרטן ההוף (טטראנד קראבע), הנהרי (פלוס קראבע), כוי.

גו סרטן השברול (טנעקען קרעבוע)

א הכודר (איינידער) או דיאגנוס (ריאגנוס), מראהו אדום, מספרו השמאלי ארוך מהימיני. משכט בנהרות אמעריק"א וילודו, מתבודד נחבא בבתי הסבלול (פנעקע) ויוליא מהס אך מספריו להשמר בהמס נכח מתקוממו (וע"כ נקרא בשמו). לאשר יסחוב אהו את ביתו בכל מקום לכתו קראווא גם בשס דיאגנעס (וכוא שס חכס יוני אשר גלל את ביתו - הוא הכביות אשר יסן בתוכה - אהו בכל מקום לכתו), ויבחר להנחח לנחחיס מהשר ילא מביתו זה, ובהלר לו בית שבתו ילא לבקש בית אחר גדול ממנו - למינסו «ראש המת (טארטענקסלן), כוי.

גו סרטן העצמי (קרעבוע)

הס סחארים שונים. בעלי ב' מספרים (טעע-רע) שוים. או בעלי ב' קרנים למשש ארוכות וחזקות.

א סרטן הנהר (פלוס קרעבוע), משכט בנהרות כוי, וגס תחת שרטי בעץ ומחלות עפר אשר על שפתס, ארכו עד חלי אמה, תארו ידוע ומראהו שונה, שחור או ירוק עשב שחורי, ואחרי אשר יבשלוכו יספך מראהו לאדום, ויכול לחיות עת רבס מחוץ למיס, וגס בעלמו ילא לפעמים לבקש מחיתו על פני האדמ'. בחורף יתחברו זכר ונקבה, וכבוא האביב תמלט בליה ומדביקס מתחת לזנבה, לעירייה סיולאיס מחונן בגודל נמלה גדולה יתלו גם אחר זה על אהס זמן רב - ובמלאת להס ג' שנים יזריעו זרעס אף הס - האדם ילודום על אופנים שונים; אהס כי לא בכל חדשי השנה ייטב טעמס, אבני הסרטן (קרעבוע חייגן) אשר על אודותס ילודו ברוסי"א ופולין סרטניים לרבות ויעוצוס להרקב, לא יעשו במלאתה ברקוח יותר תועלת למרפא מהסיד סידוע.

מערכת (שבג) הרמשים

ב סרטן הגרודל (הואצער), הוא הגדול מכל הסרטנים כדועים כי ילודוהו לפטמים באורך אמה וחלי וישקול יותר מיי"ב לטרה, דומה בחארו הרבה לסרטן הנהר. מראהו כמראה עפר בטלואים אדומים, ומסגנו בים הלפוני והמזרחי (באלטיטעוועג) וגם בשאר ימים במספר עלום, ורבים מעשירי ארץ בחרו למו לידתו למסחר מקנה וקנין, ויעשו להם חניות הנקראות על שמו בשם "חניות קוממע"ר", אשר בהם רלפה בפולה, וההחתונה נקובה למען יעלו זה מי בים, ובין שתיהן ייחוו את סרטניי קוממע"ר כנולדים לכובלים חיים לביחם. שוכני ארצות ענגלאנד והאלאנד"ד בו יסלחו מדי שנה בארבעים חיות אשר כל אחת מהן תכיל ערך י"ב אלף סרטנים כלה, ובכל זאת לא ימטט מספרם כי הם מפריס מאד, וכבר מלאו תחת זנב נקבה אחת י"ב אלף בליט דבוקים, בשרו ערב לאכול אך קשה להתאכלם. סרטן הפיל (עלפאט קרעבו), הגב היום (יעשה יטרעקע).

פה פרעיש המנן (טיור. וואסער. פלאה, קיטענפוס, חין אויגע) יא

מיניח ס"ז, בארבע עד שמוני רגלי המשוע ארוכות, בקליפה קשה כמגן הסובבת את גופם, ועל קליפה זאת נמלא עין אחת או שתיים. יש מיני משפחה זאת כנדולים בארבע אמות ויותר, ויש אשר מקטנטם לא נראה בני כלי הרואים (זיקראטקאפי) —

א הענק (ר' ריענ קיטענפוס), הנקרא גם - אס לא בלדק - בשם סרטן מאלוק"י (מאלוקיטע קרעבוט), הוא הגדול מכל מיני הרמשים כי נמלא מעיניו כנדולים בארבע אמות ויותר, ורחבם כאמה וחלי, מעיניו הוא ממראה זית, וזנבו הארוך אשר יוכל לדקור ולפלוט בו מחולף כמרלע, מסגנו צימים אשר מסביב אי מאלוק"א ביהודו, ונלא ימלא בו רק מעט צמר הטוב לאכלה.

ב חירוע (געשיינע קיטענפוס), נמלא באצבי צלנורות הספק (פפוסלען) ובאר מקוה מים עומדים, לפעמי' במספר רב. ארכובאלבע ממראה זית (אויוענגר), מיניו עגולי כבילה קלץ ישר מאחוריו, וצ' שעריו ארוכים באחורו. מחיתו מרמשים קטנים.

ג פרעוש המים (וואסער פלאה, וואסער קיטענפוס), מראהו אדום גמלא בצורה שנים בנהרות לרוב מאד עד אשר יתראו המים כמעט אדומים מהנה, והמהבילים יפתרו למו או לשנת מלחמה וספק דס רב - בה! מי יתן שנת מלחמה ברובה זו, אשר יכרתו המהבילים וחונפי בדבר מן הארץ; או אז יזאירו המשכילים ויגדל קרנם גבוה, האמת והעבודה, תהיינה מחלימות, מאירות כשני המאורות, החגפה והשקר יכחדו — לכבוד אלהים.

תולדת (שכר) תחיים

פו בעלי יד רגלים (חססעל) יב

הם כארבעים סינים אשר רובם ישכנו בימים על הדגים לנגע שבאבת להם : והם בעלי ארבע עשר רגלים . ולחיים בניהם . וישלישו ביצים אשר יחממו אותם בשק מתחת לבטנם .

א בעל המנהרה (קעלער אסעל, טאבע, קעלער וואורק) , הוא מין רמש ידוע נמלא בקיץ במנהרות (קעלערין) החת אבנים ובכתלים רטובים , ויותר במקום קטורים עבים , גופו עגולי כבילי באורך חלי אלבע , מלמעלה בגונו ממראה אמוץ , ומתחת שטוח ממראה לבן אמוני , מחיהו מליחה רטובה ומיץ מחוק באשר ימלא , ומלפנים שרמו להם בו במלאכת הרקום (אפאטקער) , - שפי"ס וואורס . משכנו בימים , - זע"ע וואטל"ע , - וואסער אהסע"ל כו' .

ז פו מרבה רגלים [ריד] (סקאלאפארער, טווינר פיסער) יג

הם י"ג מיני רמש הדומים בתארים לתולעים , גופם ארוך ושטוח בתאר תולע אחזו מנתחים רבים אשר בכל אחד ב' רגלים , בפיהם לחיים גם חדודי אוכל , והם יפסיטו עורם מדי עת כל עוד לא יגיעו לתכלית גדולם, ובכל פעם מדי הפשיטת יתוסף עליהם נחה אחד .

א חירוע (געאיינער, טערענ. סקאלאפארער) , נמלא במנהרות מתחת לכלים אבנים וקליפות העץ כו' . מראהו שחרחר (קאפעבריון) נוץ , ארכו אלבע בחמשה עשר למד רגלים , ובראשו כמלקחים אשר בו ילוד הרמשים ותולעים לאכלה , בנשכו יזוב מפיו איזו ריר אשר על ידו ימותו התולעים והזבובים אשר ילוד , אכן להאדם לא תעשה נשיכתו גם רירו מאוס דבר .

ב תודרי (אינריאניטע סקאלאפארער) , משכנו בזהו המזרחית ואמעריק"א באדמה ובעלים נרקבים , ארכו כשלישית האמה , ונשיכתו מכאבת מאד , ומסוכנה גם להאדם .

ג תנוציץ (גולאז סקאלאפארער) , אורך גופו כר (טאמא) מאד, כאלבע וחלי , מאיר באשון חשך . והוא נמלא לפעמים תקוע במיני פרחים , אשר יעשה לעתים אל חוטם האדם בזריתו מפרח הלזה , ויסבב לו בגולגלתו רעה רבה .

הס

[ריד] בנפרא [חולץ סו: ובח"כ פ' שמיני פ' י"ב] מרבה רגלים זה הסדל [כ' רש"י שרץ הוא וקורין לו מאה רגלים (לענטאפדיט) עד כל מרבה לרבות בדומה כו' . וכוונתו למיני השפח' ואח' ומשפח' השנייה , אשר לכולם רגלים הרבה , ויקראו ע"כ בל"ר, לענטיפעדי"ם, בל"א, טווינר פיסער' ובל' פולאני"ע, סטאלא"ג כו' .

מערכת (שכה) הרמשים

פח בעלי אדף רגלים (פיליטער) [רטון] יד

הם ח' מינים הדומים לתולעים עוד יותר מהסקאלאפאנדע"ר, ואשר ע"כ העמוד משפחה הו"ת על גדר מבדיל בין מערכת הרמשים (מינוקטון) ובין מערכת התולעים (זייראער), גופם ארוך ועגולי כחולע אחוז מנתחים (גלידער) רבים, אשר בכל נחש צ' למד רגלים, צפיהם לחיים גם חדודי אוכל.

א בעל אדף רגלים (טויזינדפוס, ערדפילוס), רק הוא האחד ממיניו, הנמצא בארצנו, וכפנשהו בקיץ במקום משכן הסקאלאפאנדע"ר ולפעמים גם צבתים על הכהלים, ארוך גופו כשתי אלבעות ועציו ששית האלבע ממראה עפר (טווארלבריון) בשתי פללות ירוקי (געל) או שחרחרות (ראסטבריון) על גבו, ולו מאה למד רגלים דקות כשערות קלרות ולבנות.

[רטון] בערוך ערך יילי, הביא דהאנקה מחרגמין יילא, ונחש המוספי על זה שזהו [חדמיון המלות] מין חולעים הרבה רגלים הנקראים כן בלשון יוני, וכונתו להמין הזה הנקרא בלשון יוני ורומי בשם "יול"ע או יול"ס; ואולם לדעתי שנה ציה, כי בלתי ספק המין הזה הנחשב בקרא בשם **מרבח רגלים** נ"ל לאיסור לאו דלא חשקלו, אינו בכלל עומאה חמורה דלא תמאזו משום שורץ על הארץ, כדליתא בהדיא בת"כ [פ' שמיני פ' י"ב], "כול יטמאו עומא' חמורה ח"ל ולא תמאזו בהם" הרי שאין לאיסור עומא' למרב' רגלים זה הנקרא בל' יוני בשם יול"ס. ומין לנו ללכת אחר דמיון המלות חלשונות, בדבר הנראה לעין סותרו מן הדין. —



תולדה (שבו) החיים

מערכה הישנית

התולעים (ויראע)

משפחות מערכה זאת הם חסרי כחות החיים יותר משאר חמש המערכות הנזכרות עד הלום, וע"כ יעמדו בלדק על מפתח מקום לאתנו מדיעת מיני החיים, היא החולדה הזאת - גם רבים ממיני רמות הרמשים (אינוקטין וארסן) נקראו צפי ההמון בשם תולעים (ויראע); אינן חוקרי הטבע לא יכללו תחת שם תולעים זה כ"א מיני זוחלים חסרי רגלים וקרני המשש, ואשר לא יפלו תחת מקרה התמורות כהרמשים, ולא ידמו להם רק צורה, אשר גם למו תחת דם אדום מין ליחה לבנה וקרה - תארס ושאר קורות גופם משונא מאל יותר מזמיני הרמש, רובם כוננו בנוף מחומר רך (גאולוגרמטיג) חלק, או מכוסה בקליפה סידי, ומעטים אשר יכוסו בשער; וגם כי הם חסרי רגלים, בכל זאת ימהרו להניע גופם ממקום למקום ע"י אשר יקמטו ויפשיטו חלקי גופם בחליפות מהר מאל, חסרון קרניהם למשש יושלמו על ידי חלקי בשר אשר בראשם כעין פחלים דקים בלתי מנוחחים (נעולידערט) ונקראו, פחילי המשש; האומנם לא רק למשש כוננו פחילים אלה להם כ"א גם ללוד בהם אכלס בפייהם - על דבר כלי חושיהם, נרעה ידיעתנו בהם מאשר נדע מחושי הרמשים, לרבים מהם נחזה עינים זוהרות ויש - כהפאליפין - אשר לא נראה בהם עינים ברורות, בכל זאת יחושו היטב אור וחושך מאשר נשו בצוחן אחס, גם יש להם חוש הריח כפי הנראה מדרכי חייהם - משכנם במקומות שונות, רובם ישכנו במים וימים [אשר בלתי ספק נמלאו שמה עוד לאלפים בלתי ידועים לנו], ויש אשר ישכנו המיד במעמקי ארץ, וכן רבים מהם ינחו בקרב אדם ובהמה במעיהם, ואין אחד ממערכה זאת - כבשאר מערכות - אשר יוכל לעוף, באשר אין כנפים למו - בדבר הפרותם נחזה ארחות נפלאות ממנו, כי רוב מיניהם - כפי הנרא' - הם כל א' זכר גם נקבה יחד, ורק מעטים נראה בהם יחידים יתחברו - מבל דעת מה זאת - והם לתועלת האדם בעינינו רבים, מהם אשר ישרתו לו לאכלה, חולע הדיו (טינטענוואורמ) יעניק לו מין לבע שחור, ובשנים מקדם ידעו להוליל גם לבע חבלת וארמגן (פורפור) מחומטים (טנעקין) ידועים, השטעקמושע"ל יאלול להאדם מין משי טוב לארוג בגדים ממנו, ויש שבולוי" (וואטעלין) אשר יפארוהו בעדי הפנינים (פערלען) וגם באם הפנינים (פערל. וואטעלין) אשר יוקח למלאכות וכלים שונים, ויש מין קליפת חומט קטן אשר ישרת באיוו מדינות גם לשלם בו מחיר חפלים בתהלוכות מסחר כבמטבעות כסף; ואולם יש גם רבים מהם לזק האדם, תולעי הקרב ויקו הרבה בבטנו וקרבו

מערכת (שבו) התולעים

וקרציו, וחולעי הגשם, הם מטיס והטוקזים (כאהר וויראער) משתיים פעולותיו וכליו, גם ימלא בהם חולעים בעלי ארס - הארס החילון ושאר מולאיהם ילמדו אותנו לחלקם לסדרים שמשב .

סדר הראשון

תולעי החרב (אינעווירדוראער)

הם אותם השוכנים בקרב גוף ארס ובהמה, ולהם יחשבו גם שאר חולעים ארוכים חסרי איברים החילונים גם כי לא ישכנו בקרב כל חי, גופם ארוכי ועגולי, שטוח הרבה או מעט, בעל נחם אחד ארוך או גם מנתחים קטנים דבוקים זה בזה, ואחוזו בשער מלדיו, פתח פיהם לר אשר כמעט לא חוכל עין האדם לראותו. - גופן הולדם צמעי הארס - אשר נמלאם גם בקרב גוף נפל אשת - הוא דבר בלתי ידוע, כי גם אם נחמה אשר יוסיפו חולעים חדשים מדי עת, הן לא נבינה מאין באו החדשים כאשר לא נדע גם מהישיש [רשז] ובכל יום נודע יותר ממיני חולעי משפחה זאת, שוכנים גם בעכביש רמות כו' כמעט בכל חלקיהם עיניהם מוחם בשרם ועורם כו' .

א תולעים העגולים (רוני וואורט)

הם כשמונים מינים שוכנים כלם בקרב אדם ושאר חיים. ונקראים בשם זה לאשר גופם עגולי, ולהם נ' צמחים רקים בראשם .

א תולעי המעים (דארט. טמול. וואורט), משכנו צמעי הארס

ויותר צמעי נערים קטנים, ארכו רבע עד חלי אמה, ועציו כעט הכותבים, מראהו לבן או אדום. מלבד מעי האדם עור לא מלאו אותו במקומות אחרות, וגם רק בלאתו מקרב האדם החולה ימות לרגעים, וא"כ הדבר לא יתכן אשר זרע החולע יבוא מחוץ אל חוד האדם, ולזאת תשכון הידיעה במאפל מבלי דעת מאין באו החולעים האלה בקרבו. - צין ג' למחי ראשו נמלא לו כעין קנה היונק אשר בו יינק מחיתו מליחת המעיים. ולפעמים יעמיק לנקב בהם היטב, ונמלאו במינו זכר ונקבה אשר חמלט בעשרת אלפים ביצים למלא בטנו, וכאשר ירבה המין הזה בצטן הילדיו או יחלו במחלת התולעים, וימקרו לרפאותם באשר יגרשו אותם בסמים מרים חולה, לו יניחו מרורת (גחוע) השור עלי בטנם .

תולע

[רשז] היצורים האלה, ומקר ראשית חולדם, יורונו לאמח דברי רבינו הרמב"ם ז"ל [מ"ג ח"א פ' ע"ב] באחרו החולעים המחילדים צמעים וכיולא בהם, יתהוו מעלתן ע"י נח הפועל והלייר חמיד לפי הכנת החומר ע"י ש ובגזעת המור' .

תולדת (שכח) החיים

כ תולע הילדים (היורה, טפרינג, וואורט), ארכו כאלבע ומקפץ
בהתנועעו כהולעי הגבינה. משכנו במעי הרחב
(מאסט רארט) אשר בצטן הילדים, ונראהו יולא מהס לפעמים לרוב, ויעורר
תאזה ללאת להסך רגליו מדי עת, גם יסובב גרוד בנחירי החוטם.

ג תולע היבלות (ווארלעג וואורט), ארכו כאלבע, ועביו כעבי
שער הסוס, ובכל זאה נחזה בתוכו ע"י כלי הרואי'
(ויקראטקאפי) את ציליו הכהירים דרך עורו, על אחורו ד' יבלות. תולע
המדהט (נארל וואורט), אורך גופו הלצן וחלק צ' אלבעות ומשכנו במעי
דגים אחרים.

כ תולע הפתילי (פאריג וואורט)

הם שבעה עשר מינים מתוארים בעין הפתילים (פארטפארטיג) חרודים בשני
קציהם. ועל פתח פיהם בשתי שפתים מנושאות:

א תולע העור (הויסוואורט, פאריג, נערווינג, וואורט), ארכו כשש
אמות ועביו כחוט הכבל (רארווייטע) משכנו בארלות
החמות מאזי"א אמעריק"א ופאריק"א מתחת לעור רגל האדם. אשר געשה
חבורות בצרכיו וקרטוליו ממאירות ורובי הסכנה. לעתים ילא בעלמו משס
בלאט מעט מעט ואז ישמור האדם לנפשו מאחוז בו לכל יקרענו לשנים, גם
כי יאריך לפעמים משך זמן הילאה זאת כשגש שבויעת. מחקרי הטבע
האחרונים מלאו גם בארלותנו מתחת לעור בטון וחזה הסוסים והרמות תולע
כזה. העערינגס"ו, ארכו אלבע ולצן מונח מגולל בקרב דג העערינג"ג.

ג תולעי הגשם (רענגוואורט)

נקראים בשם זה לצעבור כי דרכם ללאת מן הארץ אחרי רדת הגשם,
להראות לעין האדם, גופם ארוך עגולי בחאר גלויים (רינגען)
צקו בשרי עובר על גשם, וקלה פיהם ידוק בתצנית חולרס (ריסלפארטיג).

א הירוע (געוויינער ר' יו'), משכנו באדמה רכה, ואם שמנה היא ישמן
גם הוא, ויאריך לפעמים עד עשר אלבעות, על גלילי צטנו
בחוד נמלא מלדס כעין שערות ארבע קטנים מאד ובלתי נראים לעין, אשר
יוכל להוליאם ולהכניסם כרלוגו, וישרחו לו להתנועע וללכת בהם, כל אחד
מהם הוא זכר וגם נקבה, בכל זאת נראה בהם התחברות צ' ב' יחד, אשר
גם זה הוא למען החיות זרע, צליהם יחזמו בצטנס ומשס ילאו הולעים
דקים לבנים חיים, מחיחו מרקב תולדת החיים והלמחיס ומעלי הערבה
(ויידען) אשר נמלאם לפעמים חקועי הרבה יחד באדמה ע"י מלאכת התולע

מערכת (שכת) התולעים

כזה אשר אספס, וגם ממנו יחזו מיני טופות רבים והתנשמת (איוואורד) אשר מיראתו אותו בראותו כי יניע אדמת שבתו, יגוס התולע מן האדמה חולה, והפוף הנקרא קיביץ יודע טבעת זאת, וע"כ ירמוס ברגליו בכוניס על משכנות אדמתם, למען יבהלו לרמות כי מלאכת התנשמת הוא המניע אדמתם, וילאו החולה, ואז יקחם למאכל מתלעותיו; ברוך המאילי מחכמתו לברואיו - והוא נפלא בטבעו אשר אם יחדך לשיס בסכין טוב וחדוד, יעשה מהם - כי ילמחו ויוספו החלקי הנחסרי הגלילים (ריגעון) והמעיס הפנימים - שני תולעים חיים, גם יניס בחשכת לילות החורף, [ואולם לא בכל עת פללה מלאכת הרעפראדוקטיאין, הוא למיחת החלקים הנחס כוססנית] - למינכו הוא "הזעזעאנרוואור"ם.

ד תולע הכבד (עגול, בוגרוואורט)

כוללת כארבעים מינים השמותים מעט ורכים (גאלערארימיג) דומים בתוארם לתולע הכבד (לעברואורט) ולהם ב' פתחי בטן, אחד מקליה אשר כפי הנראה הוא הפה, והשני במחליהו אשר הוא להוליא בללו ולמלט ביניו. — תולע הכבד (לעברואורט, טאטעגעל), משכנו בכבד הלאן לפעמים גם במספר עלום אשר ינקבו אותו כולו, גופו העגולי כביצה ושמות ארוך כאלבע, ואולם יוכל להאריכו אשר ידק אז, או לקלרו ולהעבות, מראהו שחרחר, וגם הוא לא יבוא מן החוץ, רק יולד תוך גופו פנימה, מים ואחו זקאי טובים הם נסבה להרבות מין תולע זה - ונמלא בזמן כזה גם בכבד הסוס הכקר והלאן כו' - למינכו, בעל הזקן (כארטוואורט) הסוקן במצי הכלאקפי"ם - פישוואור"ם גדול כנרגיר זרע אבטיח ויש גם גדולים כאלמה, בדגים שונים כו'.

ה תולע המורק (טפריסלואורט)

תאר גופם כעין כלי המזרק (טפריסלע) עגולי וארוך, וידוק מלפניו בתאר לילינדע"ר בפיהו מקליה, מלדי גופו מפתח בתמונת יבלת.

א הערום (ריח נאקטע טפריסלע), ארכו כאלמתיס ועביו ב' אלבעות משכנו בים אוקיאנוס האיראפ"י מקרוב להסוף תחת האבנים המונחים במים. — זאקשפרימצ"ע, ממראה ספיר (בלויח) נוכך משכנו בים הודו כו'.

ו העדוקה [ריח] (בלוטאגעל)

הם י"ד מינים, גופם חלי עגולי (האלברונד) וחלק, מפניו ואחוריו ידוק מעט לתאר

[ריח] העדוקה [משדו לטו] לעדוקה שחי בנח, ונחש חל"א שהוא לפי העחק היוני

תולדת (של) תחיים

לחאר שטוח וקלוק (אבעטמאזאפסט) וזכלו לפסט גופס הרבה ולקלרו . משכנס
במים ושס ישו ויחיו מרס שאר תחיים אשר ידבוקו בהם .

א עזוקת העלה (אעדלינישע ביע) . ארכה כעזי אלבע ויותר .

מעט , וחולל לפסט גופה גס עד ד' וס' אלבעות
מראה כעפר בצללות ירוקי (געל) לשני עבריה . משכנה לרוב במקוה מים
עומדים , ומשס יולדו אותם וישמרוה הוך כלי זכוכית , למען הלינגה על עור
האדם במקום רב הדם , או אשר דס עכור ונשמת בו , כי תמוץ אותם והיה
לו לתרופה . כלי נשיכתה חדה ומלאה פיפיות ופלע הנשוק ממנה יוכר כעין
משולם , ערך משקל הדם אשר תמוץ עלוקה אחת אס רעבה לפני זה ימים
אחדים הוא כשני לאט"ה , ובשבעה דס לרויה אז תפול מעלמה ; אכן כאשר
יחפץ האדם להעתיקה משס בחזקה עוד טרם מרף מלמוץ , אזו מקרע , וישאר
ראשה הקוע בעור האדם לכאב ממאיר .

ב עלוקת הסוס (פסערדעגעל) , הנמלאה ביאורים לרוב , מראה

מעל שחור ומתחת כמראה זית בטלואים שחורים
וגם היה חיצוב למוץ הדם , ותדבק לפעמים ברגלי הסוס והבקר היורדים
במים למוץ דמס , והיה מולדת חיים - . וכעת יעשו צם חושבי ענגלאנד
מסחר רב , וישלחו לארלות כי"א וס"א , כי שס יתע בעדס מחיר רב ,
יבשלו ויאלכו למעדנים - .

הידוע

והרומי המין הנקרא בל"א בלוט איגע"ל , ושכן נקר' גם בל"ע צסם עלק"ה . והנה הערוך
בערך י"ל כתב להאנק' דמהרגמין י"לא הוא הנקרא בלע"ז סאנגווי" סוגי' ובל' ישמעאל
עלק"ה , והר' רמ"ל חרגס אחזס צמין עטלף (סלעדער מויו) הנקר' בל"א בלוט זויגער .
וואחפי"ר , והיא גי'א' רבה מהרמ"ל כי בולח' אין כוונת הערוך להמין הזה , כי אחז
אינו נקרא בל' ערבי עלק"ה , ועוד כי הלא הוואחפי"ר הוא מין ממשפחת הסלעדער .
מו"ו הנחשב לעוף הטחא , וככלל אס צסם עטלף או בחנשמת כידוע , ומה ענינו לשורץ
על הארץ ? ועוד הו צפירוש חניא [ע"ז יב:] לא ישחא אדם מים מן הנהרות כו' השוס
סכנה מאי סכנ' ? סכנה עלוקה , [כן הוא הטוסחא שלפינו , ונוסחת הערוך , ערקא]
וכתב המוספי בערך ערקא שהוא הנקרא בלשון מקרא עלוקה . וכן בלשון ישמעאל' הרי
שאין כוונת' צסם עלוקה להוואחפי"ר המעופף , כי מה ענין הוואחפי"ר לשבח חוך
המים ? ובלתי ספק כי כוונת הערוך למין הצלוט איג"ל היושב במים , והוא הנקר' בל"ע
עלק' ובלע"ז סאנגווי" סוגי' [וכן חרגס בעל ראשית למודים אח האנק' , בלוט איגע"ל] ;
ואולם אח דבר אחת אנדי גס דברי הערוך לא ישרו הרב' לדעתי , כי איכ"ל לאמר
שהאנק' השורץ על הארץ הצלוט איגע"ל , הלא אחז לא ישרוץ אף לא ימי' על הארץ ,
ומשכנו תמיד במים כידוע , ואיכ"ל יטחא ; הו חקן [בלים י"ז] כל שצ"ס עטור - .
והנה מלאחי לחכס טעני שכחב אשר צארלות הודו ימלאו מיני בלוט עגלע"ן גדולים כחכס
הסוכנים שס ציורים ולא בכהרות כאשר צארלנו , ויכתרו שס להזונים , לדג על גוף
אדם ובהמה ולמוץ אח דמס , לאין מרפא , ואשר רבים מאנשי מיל האלאנד' אספו שס
את רוחס על ידיהס , באשר ישנו ביערות , ואולי יכ' כוונת בעל הערוך למין הזה - .

מערכת (שלא) התולעים

ז. תולע הליחה (טליוואורמס)

א הידוע, הוא מין אחד במשפחתו, בופו ארוך ועגולי ומסביב לפיסו פתילים דקים וקלרים כעין שער, בפיוסן אחת חדה ובגרונו שנים רבות. משכנו ציס אוקיאנוס לנוק רב להדגים אשר ינקב בנופס ויהבל לפעמים מהס עד כי לא ישאר רק עורס ועלמותיהס, והוא מלא ליחה אשר ישלחנה תמיד דרך נקבי היזע (פארוסלעכער), כי כל מחיתו ואלכלו יתהפכו בקרבו לליחה מהדבקה וממכה, וע"כ אם ישימכו אדם בכלי מים טהורים, יומרו במשך שעה אחת כל המים לליחה בהירה ומחדבקה כעין מי הדבק (לייוואוסער), אשר אם גטבול אלצעינו בהס ימשכו אחריו כל המים לפתיל ארוך מהדבק אשר נוכל לגוללנו מבלי אשר יקרע, ועל דרך זה נוכל להוליא ולגולל את כל המים ואחריהס גם את הסולע עלמו, ואם יעמוד כן שעות אחדים במים יקפלו המים לדבק, והוא ימות בתוכס.

ח תולעת התקוה (באנרוואורמס)

בקרואו בשס זה על דבר חאר גופס הסטוח וארוך לפעמים כמה אמות בתמונת תקוה (באנר) גופס מחובר מנתחים (גלידער) רבים, בראשס ד' נקבי היניקה למוך בהס ומביצס כעין קרסים אחוזים שתי וערב אשר יתדבקו על ידס היטב וילוקו במעי האדם ובהמה עופות ודגים לשבעה, ויתרבו מהל ע"י ציליס, גם ילמיחו ויגדילו שנית את הנתחים אשר יתחברו מהס.

א ארוך הנתחים (למעגלידער ב"ו), ונקרא גם בעל גרגירי

הקשווא (קירביסקערנער) לאשר ידמו נתחי לגרנירים אלה, ארטו כשמונה אמות ולעתים גם עד שמונים, נתחי הס מרובעים ויחריכו יותר כל אשר הם יותר קרובים אל זנבו, כי נמלא בהקרובים גם בעלי אורך אלצע וכן ברוחב, לוארו דק כעין הפחיל ומקלאז ככפתור קטן אשר הוא ראשו. מראהו לבן וגופו דק ובחיר אשר נראה ציליו בחוכו, מושכו במעיים הדקים אשר לאדם, ונמלא לפעמים בחוכו כששה ויותר. - בעתים אלו המליחו הרופאים רפאות העלה בטוחה לגרש את אורח קשה עורף הלוה.

ב קצר הנתחים (קורלידעריגע ב"ו), גם הוא ארוך לפעמים

עד חמשים אמות, ונמלא במעים הדקים אשר לאדם ובהמה שוכני ארלות רוסי"א לרפת ושוי"ץ. נתחי קלרים ומרולים בתלמים לרחבס, והוא מהדבק ויונק היטב אשר יכבד לעתים לגרשו גם ברפואות חוקות - ב' מינים אלה יסכו להאדם כובד רב בצטנו, ולפעמים גם כאב עלוס.

הוא

תולדת (שלב) החיים

ט תולעת המפוח (בלאווענבאנרוואורט)

הוא שם מיני תולעים אחדים אשר גופם דומה להצאנדווואורט; אפס כי מקליהם בעין צילה מלאה ריר מימי, צלי פתח כהרקה (אויסלערונגס-עטונג) ואלה לא יתכנו צמים כ"א בשאר מקומות תוך גוף החיים - .

א הכרזרי (ערבוינפארמיגע בב"ו), נמלה בכבד הארנבת למאות בתאר מפוח כדורי ממראה לבן רקיעי (בלויכזויים) וגדול כקטניות (ערבוע) אשר בו מונח תולע התקיה (בא"ו) קטן ולבן .

ב תולעת החזיר (ריאפיניע), לפעמים נמלה בשאר החזיר סגורים מפוחי מים קטנים עגולים כצילה ממראה חבלת, אשר בעת הכשר חס נקל להוליאם משם, אכן כאשר יקר הכשר יתקשו וילמקו ללמחים קטנים אחוים היטב נקראים בשם "פינען", - מלפנים חשבו אותם למין פלע צבצר, וע"כ תחכו את הצבצר אשר מסביב להמקום שהוא ויזרקוהו צדמותם כי יזיק לצריאות האדם; ואולם כעת נודענו אשר מפוחים האלה הם משכן לתולעי תקיה (ב"ו) קטנים ובלתי נראים כ"א ע"י זכוכית מגדלת, ולא ימלאו כ"א בצבצר החזיר הנכנע לא בגוף חזיר הפראי, וא"כ כדבר, נהיה התולע הוא אחרי אשר הכניעו את מין החזיר. סבת הולדם הוא מבליל מספוח חס ביותר .

ג תולעת המוח (הירן בלאוואורט, קוועוע), משכנו צמות הללן,

ויגדל לפעמים המפוח כצילת השכוי [ריח] אשר ימלא בו כמה מאות תולעים כל אחד יכיל כחלק אחד מכ"ד צטני אלצב צפה מולץ וקרסים כמשפט תולעת התקיה, וחיניקה והצדוק ע"י קרסים מחליצים את הללן מאד, כוח המפוח ממעל תחת הגולגול יסוב להללן מחלת ההכפוז (דעה קראנקהייט) ובנחו מן הלד יסובב מחלת הקפילה - . בכליות חיות הטורפים ולעמים גם בכליות האדם נמלא מין תולע אדום כדם, ארבו כאמה וחלי ועביו כאלצב אים, ונקרא בשם "ריזנמאססיג"ע פאליססאנד"נוואורט - .

סדר השני

השבולים [ריט] (טלייט. ווייך. ויראער, מאוסקן, טעקן)

לרובם פתילי המשש או זרועות לנוע ולמשש בהם. גם לצוד אכלם. ראשם מתובר

[ריח] ועד כן פסקין צש"ע יד סי' ל"א דבשלתופית אין הבדל בין אם נמלא תוך הקרום, או גם בין קרום לגולגולת לעולם טריפה, כי בודאי התולעים הקטנים שבוטו ינקבו את הקרום .
[ריט] שבדול, יתרגמהו ויפרשהו רבים במיני השעק"ע, ולאשר יזוב מקרבו ליחה

מערכת (שלג) התולעים

יחד עם גופם . והם סתורים שונים .

י החומט (ערד . זענ . טענקע) [רב] א

נמלאם בקץ על הדרך ביערות רטובי לרוב , גופם הארוך מכוסה בזמן ,
בשרם אשר הוא גריירי (ועקערנעלס) שטוח מתחת ומכוסה בליחה דבוקה
חלקקה (טליסריג) בראשם די פחילי המשש , ומימין גופם פתח לר למלט
בללם ולכלי ההולדה אשר הם כפולים בכל אחד , זכר ונקבה יחד . מחיתם
מלמחים ט' . גם בזמנע מעט ישלחו מקרבם ליחה רבה על פני גופם , אשר
הליחה הזו תקל להם התנועעם ולכתם הלאה , ואם נפזר על פני גופם מלח
או לוקע"ר ישלחו מקרבם ליחה רבה ולרעשים יתמו חייבם וימותו . ונפלאו
באשר יוכלו להלמית (רעפרטורירן) , גם את ראשם - הם נתחכו ממנם -
לגדל שנית .

א השחור (געמיינע טווארל. עררטנעקע) , הוא הנמלא עד ראשית
החורף , ארכו כחמש אלבעות ועביו אלבע , גופו מלא
קמטים , שחור ממעל ומהחת כעין הסכלת או לבן ירוקי (נעאלב 5 ווייס) בשפה
ירוקה כנפרית מסביב , בראשית החורף תמלט בליה אשר הם ממראי חללת
בגודל קטניות (ערבוע) מתחת לחליר , אשר מהן ילאו ילדים בעת האביב .

ב האדום (לויכס ראטה ע"ט) , גדול מהראשון מראשו ממעל אדום כשועל
(לויכס ראטה) ומתחת לבן , פיו ירוק כנפרית .

ג האמץ (גראדע אקער טענקע) , ארכו כעבי אלבע, מראשו ממעל אמץ
הדמוני ומתחת אמץ לבנה , בפחילי למשש כהים . משכנו
בגדות וגניס להחיות את בשרו מלמחיסם , בשנות גשם רב ירבו מאד ויעריכו
נוק גדול ; לפס כי ימעט מספרם מהמון רבבות עופות וחיתו יער אשר
יאלכלם למטעמים .

יא ריאת הים (זעע זענע , זעע האזע) ב

א ריאת הים (זעע האזע , ניפטקוטעל) , גופו עגול ארוכי כשלישית
האמה במדה , מראשו שחרחר בטלואים מלבע
חללת וזרמנ (בוויאויך אויך סורפור) , מפתח פיהו שבוע בלורך מול מטה ,
ומעבר לוארו נקרה לכלי ההולדה , על גבו עור בשרי פרום כבשר הריאה
לונגענארטיג

רבה בכל תקום לנחו , ונראה כאלו הוא נחם (לערפליסענד) , ילדק עליו חלילת הכחוב
[תהלים נח ט] כמו שגלול חמם יתלוד'ו , וגם חקר שם שכל ול הוא בל"ע ענין . החם'
וויבה" (פליסטען) , ונמלא גם בליה"ק בהורא'ו , כמו [תהלים סח טו] חשפטני שגולת'
חיס , ושגולת שטפחני , וכן בל' ח"ל .

[רב] חומט , פי' רש"י [ויקרא יא ל] ליחול'א , והוא השנעק"ע הנקרא כן בלשון
לרפת , ובל' רומי ליחאק"ם , ואחרו עליו בח"כ [פי' שמיני פ"ו] ובש"ס
[תניגה יא] שחילת בריחו בכעדש' , ועיי' הער' קס"ו .

תולדת (שלד) החיים

(זונגענארטיג) , ליחו החלצי הנובע ממנו יסלח מקרבו קטור באוש מאר , אשר
בנוע אדם בו או גם מקטורו (רוסט) ינפחו פניו וידיו בשלח , וכי יבוא
מליחתו על ראש האדם יפול הסער במקום נגעה צם , ונקרא ע"כ בשמו .
משכנו צים הכיחון וינשא לפעמים בעתות סערה על פני הקוף , דומה בנחונ
כארנבת ישנה - וכוף מין אחד במשפחתו .

יב שבדול הים בלי בית (ועעטנעקען אהנע היז) ג

הם ד' מינים גופם ארוך ושטוח . ועליו ב' פתילים למשש אשר יוכלו גם לאספם אל
קרנם . פיהם מלפנים סור סטה . גאתורם הוא סמל בשער מסביב .

א הארום . (ר' ראטהע ארום) , אורך גופו כשמינית האמה ועצבו צ' אלבעות , מראהו ממעל אדום (האבראטה) ומתחת ירוק
כנפרית , על גבו ממעל מפתח שקוע , ובחוכו נראה כעוף צברי מתפרד
לענפים רבים דקים מאל , אשר לדעת מחקרי הטבע ימלא זה מקום כריאה ,
משכנו בימים על הכפים (קליפן) .

יג רמת הים (ועע רויטע) ד

הם ד' מינים , גופם עגולי כבילה ומכוסה בקשקשים , פיהם עגול חדודי
(זילנערדיט) אשר יוכלו למשכו אל קרבו ועליו ב' פתילי למשש . עיניהם
ד' , ומתחת פתילים דקים בתאר רגלים אחרים בשער .

א עכבר הזהב (נאר . ועע . היז , טסאכעלרוקן) , ארכו כששית
האמה ורחבו צ' אלבעות , מלריו יבלות (ווארען)
הרבה אחזות בשער קשה , ועל גבו שער קשה ארוך בקוליס קלרים ציניהם
ונוללים מלריו כוכב , לאורך צ' עברי בטנו ל"ב פתילים דקים בתאר רגלים
משכנו צים אוקיאטום בקליפות שבלולים אחרים או בנקרות הלורים .

יד בעל אדף עצמות (ועעטוונד ביין , נעריידע , אעעראסעל) ה

הם שלשים וארבעה מיני חולעים ארוכים דקים ועגולים . ומצדיהם פתילים דקים
בעין השמאל (פינולאראיג) .

א נר הים (ועעליס , וייסענרעטעעראסעל) , יורדי הים בלניות
יספרו לנו כי מי הים יאירו באישון לילה , ונראים כאלו הם
מכוסים בשמן כוכבים נוזלים , וגם כי רבו הסבות לאור מאיר הו ; בכל
זאת ביותר יבוא לו ממין חולע קטן זה הנמלא לרוב על פני המים ממעל , ולא
נראה לעין כ"א ע"י זסוכים מגדלת . בעל אדף עצמות (ועעטווינר .

ביין) . הברוד ז' (בוטע) . הנארווענ"י כו' .

מערכת (שלה) התולעים

טו צפע המים (ואחסער טלעבעלעפן) ז

מיני משפחה זאת כפלאו בדבר הפרותם, כי גדל ויחפוט נחח גופם האחרון מדי עת יותר עד אשר יוגמר כל לרכו, ואז יתפרד מן הגוף והיה לתולע מתנועע בתוך מולידו, אשר ככה יוליד גם הוא; ולולא יש בהם אשר גם ימליטו ביצים.

טז גזת הים (ועע טיירע) ז

הם מיני תולעים חלקים בלי פתילי המשש בנקבים שנים האחד מקלפו והבי מתחתיהם, ומחוארים כעין גוה (טיירע). משכנם בקליפות השבולעים ובזורים. — גזת המעי (דארט טיירע), הוא תולע חלק ולבן דומה בתארו לחתיכת משי מבמה גדולה, ויתחברו כששה או שבעה ממין זה מונחים כדבוקים יחד, אשר אם יגע איש בהם במחט יקמטו חלקי גופם זה"ז ויקלרוכו בכל אשר יוכלו, וידביקו את ביציהם בגווחם תולה ומאס ילאו תולעים חיים.

יז קמש הים (ועע אססעו, ועע אנעאליע) ח

מיניו כ"ג, גופם הקמוט (רולעליג) ועגולי (וואלענעאריג) יתחבר בפניו בתחתון אל לור חלמים אחד או שני חפץ מונח, וקליהם השנית כעליונה. אחח צפה חרוץ כמורג בפחילים רבים עוטרים מסביב, כמותרת. אם יתחברו פתיליו או גם שני חלקי גופו ישוב להלמיחם מהר שנית, וגם כי יקפאו בקור, ייבשו, או יניחו עת רב במקום אין רוח בו, בכל זאת כאשר יחוממו, ירטבו, ויבואו שנית ברוח, ישובו ויחייו שנית; אכן צבואם במי נהר מחוקים ימותו עד מהרה. — בעל הבוחרת (קראמען אעער נעסל), נמלא בימי איראפ"א, פתיליו הארוכות כשגם וארבע אלבעות הם ירוקות (אעער גרין) ומקליהם מראה שושנה, ובהם יתפוש מיני תולעים אחרים לאכלה. — אויסטער נעסל"ל כו'.

יח המזה (טפריסלויג) ט

הם צ' מינים, גופם ארוכי בחבנית נחח בלתי מחואר (אונפארעויליך) אשר אם יעיק (ריקען) איש עליו יזה מקרבו מין ליחה טזלי, מעבר לוארם השמאלי, נקבים שנים, ומתחת שפחות פיהם אשר מקליהם, יולא כעין חלורה (ריסל), וחשרי רגלים. משכנם בכל הימים שטים לעתים על פני המים, — וגם כי תארם מגועל מאד בכל זאת יאכלום הנשים רבים, וביותר המינים הארומים. — פה השעיר (החמר וויל), מסביב לשפחות

תולדת (שלו) הדיים

לשפתות פיו שערות רבים נלצים, ומתחת עור דק צשרי בשפה (פראח) שחורי מסביב, ועל גבו כעין מגבעה (קאמפע) בשפה קמוטה, גופו רך וצחיר וריתו רע. צעתיים החמיים מאלד יתרומם טט ממעל למים - .

יט מפוח הים (ועע בלאוע) י

דום מינים אחרים בעלי גוף עגול (זילענרדיט) ורך. וגבם וגבנוני מעט. מסביב פיהם אשר מקציהם פחילי היניקה רבים. ומקצה השנית מפתח אחרים.

א תוכי הים (זעער פאזיל), מראהו כמפות גדול כלארזוף איש ממוטה בליחה ומלא רוח, ובלעדי זה אין בקרבנו כי איש מפות אחר קטן, אשר נראה להיות קיבת מפות הגדול. מראהו כחכלת וארום (ראונראטה) ממעל לו יתרומם כעין מסרק העוזרו כמורן האניה ללכת אל אשר ישאלנו הרוח, ומתחת כעין שרשים דקים תולים ארוכים כאמתים, אשר אם יגע איש בהן יכאיבו כסלון ממאיר (ברענגעסעלען).

ב האניה (פארגעזאטטע), גדול מהראשון, ושוחה בחורנו כמוהו. משכנו ציס ארלות החמות, ומחיתו מדגים קטנים אשר ילודים בפמיליו, גופו טולץ בחושך.

כ נוקב האבן (טטיינבאהרער) [רכא] יא

מיניה צ', ונקראו בשמם, לצעבור כי נמלאם חוד נקרות הלורים אשר ציס וגם מסביבותיהם, אשר ע"כ יחשבו חוקרים רבים כי הם הטקבים ומרככים אותם ע"י ריר שורף כי יטיפו מפיסם, גופם מתאר כפחיל (פארנפארטיג) ועליהם חוטים. - נוקב האבן (טטיינבאהרער) גופו עגולי (קעגיל פארטיג) ומתואר כנחש המים, שמונה פחילי למשש על פני גופו וארבע מסביב לפיכו האחתו צענים אחדות.

כא שכול האבן (טטיין טעקע) יב

א שכול האבן (ט"ט, טטראכר טליינער), כול מין [אחד במשפחתו] שכול או תולע ארוך, לכל עבר גופו ו' פחילים

כס

[רכא] לדעתי יחכן להיות שמין נוקב האבן זה כי השמיר שנמלא בימי משה ושהמע"ה, ומכמים הראשונים ז"ל ידעו היעב אך להתנהג בו אם לפסול את האבנים על ידו או לפתח בו לפי חפלים; אפס כי לא ידעו מקום משכן החולע קזה, והאופן להשיגו, וע"כ היעב ענה חלכא דשידאי לשהע"ה [גישין סח] לדדי לא חסר לי לשרא דימא חסר לי, שכן האמת שמשכנו בימים, - רק אחרי שמתרבה ח"ק נשכח' בידיע' הוואת - ובעל השחיר - ואולם בגמרא דסוטה [מט:] לא שמעתי קולת כני, עיי"ש.

כערבט (שלו) התולעים

למשש , הנראים - לאשר הם מפוללים (פאועריג) - בעין נולה , ג' האחרונים מהם מתוארים בקליהם בעין מספרים (טעערע) , לשונו העומד בין הפתילי הראשונים כפוף גלילי (טערהל פארוג) . משכנו על הלוויים בימים .

כב משחית הרגים (קיפענ וואורט) יג

הם ד' מיני תולעים המשחיתים בהרגים מאד , בנופם העגול ב' או ג' זרועות אשר כהן יתדבקו על-אוזני (קיפערין) הדגים למוך את דמם , ונראים מאחריהם כבעלי צי זכות . . . תולעת הקאבליו"ן (קאבליווא , וואורט) , גופו עגולי כקנה וכפוף מעט , ארכו כשמינית האמה ועביו כעצי עט סופר . מראהו אדום , ולעבר אחירו פללות (טערייט) שזורות . משכנו על אוזני דג קאבעליו"ן וימוך את דמו .

כג שבדול חציר הים (יעע וואס טעקע) יד

א הידוע (ווא"ט , ויעע גרוז קריבער) , גופו טעוט משני עבריו וחרוך לאורך גבו כחלם . מראהו ירוק (געל) שחרחר , מפתח פיו העגולי הוא מקלחו , ומתחתיו פתילי למשש בתאר עגול ארוכי כעלה חרוזים ואחוזים בשער , אשר בהם יתאחו על סוף הים (ועעטאנג) לשכון עליו .

כד תולעת הכנף (פויגל וואורט) טז

הם ג' מיני תולעים ארוכים אשר להם צי סנפירים עוריים (הויטג) נלבים זה מול זה לשוט בהם , משכנם בימים - . הצפוני [בליר , קל"א בארעאלי"ם] טוחה לרוב מאד על פני ים הלפוני (כמרועג) גופו עגוף בשק עורי אשר צו כנפיים לשוט ולנשום על ידם , וממנו יוליד ראשו המתואר כשני כדורים קטנים . - בעל הכנף כד .

כה תולעת הרין (טיטענ וואורט , בלאקפיטע) טז

מיניה י"ט , גופם הכשרי ועגולי עש גבם אשר צו עלם אחד סירי (קאלן , ארטג) עגוף בשק ארוך , מלבד ראשם היולא ונראה ממנו בזרועות שמונה אופטרים אחוזים צו מסביב , אשר על ידם יטונו גם ילודו לאכלם דגים סרטניים וכל מיני תולעים לשבוע בטנם , וידבקו בם ביבלות (ווארטלין) אשר עליהם , הסקיעות בתאר מחבת כדרך כלי המלילה (טרעפאקאטז) להתחו טיט , עד כי יכבד לנתקם מבלי יקרעו לטנים . לרוב מינים אלה נמצא בבטנם מפות מלא מיץ שחור כדיו אשר יקראו אותו מקרבם למען יכא המים מסביב להם , ולא יראו , בפייהם שני לחיים כחרטום , קרני (הארנארטג) , ויש ממיניהם אשר יטרפו וינשנו צם הטיט , והם נלכדים נאלכים מחיתו ים

תולדת (שלח) החיים

הגדולים, וגם האדם יאכל בשר מינים אחדים מחשפתה זאת. משכנס בכל הימים ויותר צים התיכון לרוב מאד, מושכנס במעמקים דבוקים בצור או למח אשר הם, רק צעת האביב אשר יתחברו - כי הם מינים נפרדים וזכר לבד יקרבו אל החוף מקום לא עמוק למלט שם ציליהם המחוזרות הרבה יחד בתאר השכול ונקראו ע"כ אשכולות היום, אשר בעזר המים החמים ילאו ילדיה' מהם - מלבד הכשר אשר יקח מהם האדם, עוד יקח גם את הדיו השחרחר, הנקרא בפי הילדים בשם זעפר"ע, גם עלם הגב הנקרא עצם הדג הלבן או "מעערטוים" יוקח למלאכה:

א הודיע (ועשייעט"ו, קוטעלפטי, קוטעלוואורט, ועעקאטלע), ארבו כרגל או רגל וחלי, ומראה גבו בעודו חי, ארום בטלואים בחורים, ועל עבר בטנו לבן. והוא נמלא לרוב, וממנו יציאו עלם הדג הלבן, מין הדיו אשר לו הוא שחור.

ב פאליפ הים (אעטרפאליפ), עבוי בקטוא (קירבעס) וארבו עם זרועותיו עד ג' אמות וחלי, מראהו לבן גולץ לעין הסכלת (פאלעט) בנקודים וטלואים מלבע ארגמן (פורסור) אפל, הדיו אשר בקרבו הוא שחרחר ויוקח ללייר בו, והוא זולל גדול נופל לפעמים גם על האדם ויכול לחיות כמה שעות בלי מים, ביתר דרכיו ירמה למיני משפחתו - הקטן - הטלוא - הקאלמאט"ר כו'.

כו תולע הממאיר (קוואלען, ועענעסלען) יז

הם י"ב מיני תולעים עגולים כקערה חלקים וטעומים ברוחב רגל או יותר, פיהם מעבר בטנם. מחתת בחוך, ומסביב לו פתילי המטה הרבה, ויכולים להאריך ולפסט גופם גם לקמטו ולקלרו, ומאירים באישון חושך. והם שטים על פני הים לקמלים, ומתיחס מדגים ושאר חיות ים הקטנים, ומהם יקחו חיות הגדולות למו לאכלה. כאשר נקחם מן המים, הם לא יושמו עד ארביעה ביין שורף (טאירטוס) ימסו (לעראליסען) עד מהרה - ונקראו בשמם לבעבור כי כל הטובע בעורם יתעורר במקום הכשר אשר נגע גרוד והבערה כנוגע בסלון ממאיר (כרענעסעלען) - בעל השערך (האחריגע קוואלען), מסביב שפת גופו העגולי שש עשר חרוזים, ומסביב לפיו פתילים דקים כגידים או שער אשר בהם יאחזו טרפו להביאנו אלי פיו, גופו רך (גאלאערט) וכהירי. משגבו צים הלפוני סביבות לאפלאט"ר, ונאכל לרוב מהתנין (וואלפטיס).

כו כוכב הים (ועעטאטערן, טטערנפטי) יח

מינייה ל"ג, גופם עגולי ככיכב, טעום ועטוף בעור מעובד (אערארטני) ועל פתילי למשקקטנים הרבה נלבים מסביב כיבנות, פיהם מחתת לגופם

מערכת (שלט) החולעים

לגופם בחוד בשפתיה חמש ומלא שנים, משכנס על קרקע הים אשר הם יחלנו כובב הולך (קריינענע ארארג) ולפעמים ישוחו גם על פני המים ממעל, מחיחס מחולעי הקליפה (טאלגנעווירמע) ורגים, ומסס יאכנו חיתו ים הגדולים - בהכרת נתח מגופם ילמיחוהו בעת קלר שנים.

א כובב מערוו"ע, אורך גופו - בצרועותיו החמש אשר יפשיט למרחב כעין קרנים (סטרהלו) ואשר בכל אחד כשמונים אלף נתחים (גע'ענקע) - חמש חמות, מראהו אדום או ירוק כעשב וכגלגל בכל הימים.

ב דמות קפור הים (זעע: אונטער ארארגע זעעטערן), גופו השחור רחב כחלי חמה, בלמחיס רבים כעין קוליס דבוקים עליו, גם קרניו העשרי אשר יקיפוהו מסביב החוים בקוליס, בדרכי חיו ידמה ליהר מיני משפחהו.

כח קפור הים (זעע ליגעל) ים

הם כמאה מינים, גופם העגולי מכוסה בקליפה סידר (סאק ארטג) החלוק ממעל לעשר שדות או שטחים, בקוליס רבים כמחטים לומחים עליהם אשר נוכל להזיעם הנה והנה, פיהם אשר בחיק גופם מתחת עגוליו ואחזו בחמש שנים. וכס זוחלים על קרקע הים או גם יאטנו ממעל, ויש להם כלי משוט יולאים מגופם הארוכים כשנים יותר מקוליהם, ולא יראו מהם כ"א בהיותם מתחת למים, אכן כאשר נוליאם משמה יאספוס אל חוד גופם, מאכלי מסרטני הים ותולעיהם. - הנאכל (עסבארע ויא), גופו מחודד מעט ללד מעלה, מראהו אדום ירוק (געבווייראטה) וקוליו לבנים, או כעין התכלת (פאלעט) ולבנים בראשיהם כו'.

סדר השלישי

תולעי הקליפה (טאלגנעווירמע . קאמיליו)

כולל משפחות התולעים אשר סביב גופם סדר יעשו קליפה קשה סדרי, וכיא בראשית הולדם, דקה מעלם קרני, ויתוסף עליה אח"כ מעט מעט ריר מדביק סדרי אשר חטבה ומקשה, ויחיה לקליפה עבה וקשה, הן הנה קליפות המוטעלין ובתי השנקין, העוזרות להתולעים כהלכות לבהמה וחיה, ומכסה האוזן להדגים; יש מהקליפות אשר מראיין יפה מאד כמו הנקראת אה הפנינים (פערל זאטער), גם יש אשר הן מלויות לזרדים נפלאים ושוים, ורבים מעשרי ארץ יאספו מינים יקרים ויפוס הלה במחיר רב לתפארת עשרם.

תולדה (ע מ) החיים

הסדר הזה יחלק לששה ושלשים משפחות כוללות ז' אלפי' הל"ז מינים, אשר רובם ישכנו במי ימים; ולצבור כי עד ימים אלה חקרו מחקרי בטבע יוהר על האר הקליפות והבדל מקריהן, מאשר על החולעים היושבים בהובם, ע"כ נבארה ידיעת רבים מהם עוד באפלה. —

מיני הסדר הזה בכלל יחלקו לארבע מחלקות. והם.

מהלקה הראשונה

אשר קליפות ביתם הוברו מנתחים אהדים יותר משתים

כט קליפת הידק (קעפר חוטעו, זיטאון) א

קליפותיהם ו' או ח' מונחות כקשקשים זו על זו לאורך גב החולע, והחולע אשר בהוכן דומה בחארו למיני משפחה הנקראת „שבולל היס בני בית“, ומחר פתילי המשש, והם זוחלים לרוב על לורי הימים, ויכולים להתדבק בם היטב לכל קחת אותם משם, יש ממיניהם נאכלים מהאדם.

א השחרחר (סעצברוינק"א), מראה קליפותיו שחרחר צהר בטלות שחור על גב כל אחת מהן. משכנו בים סוף (ראטהענ. אעער) ועל אחד מאיי דענימארק - למשפחה זאת יחשבו עוד ס' מינים כמו הקשקשי (טופסענ ק"א) כו'.

ל אגוזי הים (אעער איינעו) ב

הם עשר מיני קליפות אשר הולעיהם דומים בחארה למיני משפחת הסטיינעק"ע, פתיליהם למשש מחוארים כמסרק, ולהם חלולרה (ריסל) מגולל (ספיראלאריני) - קליפת האוון (ענטנאוטעו) קליפותיה החלקות הן חמש, ז' רחבות מלדי החולע, ז' לרות לעבר חודו, וקליפה אחת הסוגרת את הרחבות. מרתיכן לבן, או ירוקי (נעל) או ספירי, ומראה העור המחברן שחרחר, מושכן על קנים דומים למעי בהמה ארוכים כחלי אמה, לפעמים הרבה יחד, בהפתח דלתי הקליפות הרחבות ישלח החולע מקרבן עשרה למד זרועית מחוארות כקבולות נולה (סערערויט), והוא יתדבק בכל אשר ימלא חם בעלים הים או באניות וגם בכפיים (קויספען) - מקור שמו „ענטענמושע"ל" הוא ממשפט כוזב אשר שפטו האנשים מלפנים, בראותם מין לווזית (ענטען) רבוב לאין ספורות שטוח על פני הים הלפוני, מזלי אשר הכירו את ציליהן ותולדהם מהין הוא; ע"כ חרלו למשפט - שקר נחלו - כי תולדות האוזות הים, הוא למאשר ראו כעון נולות יוללות מבין הקליפות

מקליפות

מערכת (שפא) התולעים

מקליפות אלה [רכב] וכי הנולות הנראות הן הכנפים — גם יתכן להיות כי לאשר יתבדו החוזהם לאכול מבשר תולעת קליפה זאת ע"כ נקראה בשמה .

לא הנוקבים (באהר אוטעל, פמארטן) ג

הם י"ב מינים, בעלי צ' קליפות רחבות הבלתי נסגרות היטב במקום הפתח, ומעבר השני אלל לירם (חנעל) הם נאחזים עוד בקליפות קטנות אחרות, התונע אשר ישכון בתוכם הוא עגולי, ויחריך יולא כאלצע עוד מחוץ להקליפה, וכס יכרו למו נקבים - ע"י ריר שורף נוצע מפייהם - בצורים בלתיים ובשאר חפלים, רובם יגיבו בלחשון חוסך. קליפת התמר (רמטאוטעל) . נוקב העיץ כ"י שוכנים בכל הימים .

מחלקה השנית

בעלי שתי קליפות (לוייסמליגע אוטעלן) ד

התולעים השוכנים בהם הם חסרי פתילים למשם, ראשם בלתי נכר מובדל מגופם, ופייהם בעל ד' שפתים וקשר שנים, שתי הקליפות הן מחוברות מעבר האחד ע"י מסגר או ליר עורי (אערער ארטג) אשר על ידו יוכלו להפתח ברלות החולע, ויפרו ע"י צילום מבלי אשר יתחברו .

לב בעלי קליפות נפרדות (קלמפּע אוטעלן)

הם י"ד מינים אשר תולעיהם דומים בחבניתם למיני משפתת הוועעשייד"ע . קליפותיהן נפרדות חסיד ולא יסגרו היטב .

א קליפת הצירים (ואלער אוטעל), כמלא בכל כהרות הירחפ"א, ונקרה ע"כ גם בשם קליפת הכהר", ארכו לפעמים כגלם אלצעות ויותר ורחבו אלצע וחלי, בהחולע הזה נמלא לפעמים אבן חולי (גריזמרטג סעל) כעין הפנינים, הלירים יקחו את הקליפות האלה לערוך בהוכס לצעים שונים .

ב קליפת הפנינים (סערל אוטעל) [רכג], איננו מין החולע המעניק לנו פניני חרות קדם (חריענטמיטע

סערלען

[רכב] עיין בספר מגדל עוז להגאון החכם יעב"ץ מדי דברו מפלאי המים, מה שכתב מהמין הזה —

[רכג] הפנינים [משלי ג טו, כו] יעתיקו רבים למין אבן יקר זה (סערלען), וכן כתב החכם באכארא"ט . וא"כ כלרך לאמר דמה שכתוב [איבת ד יז] אדמו עלם מפנינים; אין באורו אדום במראה, דהלא הפנינים אינם אדומים, רק ענינו נוגה וזוהר (בלעלענער) — . ובדברי חז"ל [יומא עה] יקראו את הסערל"ן בשם ברדלח, דאמרי על המן, שעינו כעין הברדלח, ולכן כמרגליות .

תולדת (שמב) החיים

פערלען) אשר יזכר עוד , כ"א מין אחר הוא הדומה במקרוו להראשון וארוך כשעה אלבעות , מראה קליפתו לעבר חולה שחרחר , ופנימה נוללת כאס הפנינים (פערלואטער), פנינים הנמלאים בגוף החולע או מונחים תוך הקליפה הם יפים לפעמים כפניני ארזות המזרח - . הסחת הקליפה באלה המקומות או בנפול אל תוכה גרגיר חול המכתיב בקלותו את החולע, הם סבת תולדות פנינים אלה , כי אז יתל החולע לשלח מקרבו ריר סידי [אשר ממנו קמה גם הקליפה], למען מלא מקום סבר הקליפה , או להקיף את גרגיר החול ההוא ועי"ז יתקשה רירם לפנינים עגולים . משכנס בנהרות חול אשר באשכנז (והיותר טובים , בנהר עלטע"ר) ושאר נהרות איראפ"א הפוני, - בהחלים הקטנים הנובעים מהרי פיקט"ל (פיצטל געבידנ) צבייארין נמלא כ"כ מין קליפת הפנינים ויליצו שמה שומרים להשגיח עליהם ולהריק פניניהם מדי עת .

לג קליפות השבך (אעסער טאלען, טיירע אוטעלן, טאלען, הילוען)ה

הם קליפות ארוכות וצרות ובדתי נסגרות הישב . חולעיהם עגולים בקנה ועשופים בשק עזרי דק כבשמה .

א קליפת הקטניות (ערבוענטאלע, טווערס אוטעל) , הקליפה

הארוכה היא עקומה מעט ושה ברחבה על פני כולה , במקום המסגר נמלא באחת משתי הקליפות כעין צ' שנים קטנים אשר על ידן מסגרנה , מראשית שחרחר ירוקי (גרייליכברין) החולע אשר בסוכן ארוך כשלישית האמה ממראה לבן (א לבוויס) ויבשלוהו בניד למטעמים . הספירי (בלויאע ואנענטמלה) , האדום (ראעה ו"ט) נו' .

לד קליפת השמש (ואנע, טעלינע) ו

התולעים השוכנים בהם דומים בתארים למיני ריאת היס" , וישלחו מקליפותיהם שני קנים אשר ישרתו לכל חפלים . משכנס על הרוב בתוך חול לח , אשר צעת חסור מי היס (עבבע) נכירה מושבותם במקומות אלה בחול ע"י הנקבים אשר יראו חולה - . קרן האדום (ראטה סטראהל) , קליפתו גדולה ומתוארסה כבילה ארוכי , נוללת ממראה לבן בקרנים (סטראהל) מעין שושנה (ראוגרטה) , או ממראה שושנה בקרנים אדומות , ולאלים (ססטירוע) ממראה ירוק (ליטרנענטארב) , משכנו סביבות כודו המערבי .

לה קליפת הלב (הערלואטעל) ז

ארבע השנים אשר באחת מהקליפות תוך המסגר נופלות בנקרות אשר לעומתן בקליפה השנית , וכן בנבימות וחרולות כהלס בתאר לב , ופימות

מערכת (שמן) התולעים

ופימות (קערבו) על טפתם . תולעיין מתוארות כמיני ריאת חים , ויוכלו לשלח את רגלם המתוארה כנגל הרחק ממפתח קליפתם להטוטע בה .

א לב האדם (ועטון הער?) , הקליפות רחבות וטקוחות מלד אחד לעומת המסגר , ומשם יפרדו כללעות על פני סלון ממראה לבן או ירוק כגפרית בטלואים שחורים .

לו קליפת הסל (קארב. באקטראג. אוטעל) ח

בקר או כן לבעבור בטן הקליפות אשר יעמיק הרבה כסל , וקליפה האחת קלרה מהשנית , המין היושב בה מתואר כמיני ריאת חים .

א קליפת התוף (טראנדאוטעל) , הקליפה היא בעלת ג' ללעות עבה ולבנה בטלואים ירוקי גפרית , שני המסגר ונקביו חרולות מסביב .

לו תולעי נוגה (פענוס אוטעוין) ט

משפחה זאת היא הרבה ויפת המינים מכולם , למיניה צ' קליפות שוות בני שני המסגר ועבר העליון חרוץ בתלמים למרחב (מין קווער) . התולעים השוכנים בהן הם בהמונת נתח בשר מרובע ממראה ירוק גפרית אדמוני , בטי קרומים דקים עוברים על פני גבם , ושמלה פרושה על הקליפות פנימה , צ' נקבי המזרק (טריטלעבר) בראשם מוקפים בפחלים למשך אשר על ידם ישאפו מים גם יורקוס בלתי . משכני בחול לח אשר בימים .

א היפה (עלסער פענוס) , הוא מתואר בהמונת לב. ממעל לקליפי העליון יעברו פללות (טטרייטן) עקומות יפות המראה מלד , מולאצ באמטריק"א הדרומי אשר יקטיו שם לבעבור יפיו במחיר רב .

לח קליפת העני (אלנרוט קלאטען) י

ב' מינים חוד המסגר כפופות אחורנית , והקליפות עלמן הן בלתי שוות זו לזו . - בעל פיפיות (געלאקטע ליק) , הקליפה העליונה היא חלקה ממראה ארגמן (פורסור ראה) בפיפיות וקוליס רבים עליה , והתחתונה עמוקה (כויניג) ממראה לבן עכור וקשקי , שטוחה מסביב למסגר כאלו נגרה שם ישר במגרה .

לש קליפת הענק (ניענאוטעל) יא

הם י"ד מינים בעלי קליפה עבה וחזקה , במסגר קליפה האחת גדולה כעין גבנון

תולדת (שרם) החיים

בגנון הנופל בנומץ קטן אשר נכחו בקליפה השנית . - קליפת הענק (ריזנומוטעל, וויסבעקן) , הוא הגדול מכל המינים כי נמלאהו גם ברוחב אמתים ועוצי רבע , וישקול לפעמים עם תולעתו משקל ששה ככר . (לעיטין) עד כי יוכלו במאה אנשים לאכול ולשבוט מתולע אחד , כי טוב הוא למאכל . התולע הזה ידבק על הרוב בגופו , או ע"י חוט משי אשר יטוה , אל אחד הלורים במעמקי מים , והוא חזק מאד אשר יוכל לחמוך חבל האניה היותר עב בין קליפותיו לשיים , בהודו יקחו את הקליפות האלה לכלי משתה הבקר , כי בימים אשר מסביב הארץ היתה שם ביתו .

לט התיבה (מרצע) יג

קליפותיהן שוות זו לזו , ועל ליר מסגרים שנים סגורות רבות לחזות אחת באחת , ושפהם חרוזה לפעמי , התולע הוא ממין ריאת היס-תיבה המוזרה (באסטארירצע) , קליפתה עקומה בתבנית לב בללעות קהות עוזרות ושפה חרוזה , התולע מכוסה בעור דק אדום .

מ קליפת המסרק (קאמא ווטעל, אויססער) יד

הם קל"ב מינים קליפותיהם בלתי שוות . ומסגרים אחזו בפחילי משי רקים .

א הירוע (געמייער אויססער) , הוא היותר מוטיל לאדם מכל תולעי

הקליפות , נמלא בימי איראפ"א אפריק"א והודו , רחבו עד

ד' אלצעות ותארו קרוב לעגולי , הקליפה התחתונה גבנינית והעליונה שטוח' .

מראה מעבר חולה שחיר , אמוץ , או כעין ההכלת . התולע היושב בה לא יתנועע בכל ימי חייו רק פעם אחת כאשר הביעתו אמו ללאת מקרבה בהולדו , ואז יודבק באחד הלורים וילוד שם מחיתו מאשר יוצילו לו המים , הוא הרקב מתולדת החיים והלמחים - . בהדשי תמוז ואב ימלאו הבילים מונחים בקליפות האויסטערי"ן הוקנים אשר יבקעו וילאז מהם ילדיהן , ובמלאת שנה שלישיית להולדס וילידו גם הם , ועל דרך זה יירב לבא האויסטערי"ן עד מאד . האנשים המחפשים אותם יסירו מעל הלורים בכלי מוכן לזה הנקרא בשם "אויסטערינשאבע"ר , למען יפלו משם לתוך חיבה הערוכה נהם מתחת , אנשי לרפת וענגלא"ד יעשו בהם מסחר רב וישלחו למכרה בכל הארצות בחלרות המלכים ועשירי עם , כי מעדיים הם לפה איכלם .

ב מקבת פולאני"א (פאלינטע האווער) , הוא בעל ג' קלוות בתאר

מקבת וע"כ נקרא בשמו , אורך גופו רבע

אמה , ורהבו ב' אלצעות ממראה אמוץ ולבן , תולעתו נאכל למטעמים . נמלא

זים כדומי והסודי , וגם שם אך לעתים רחוקים וע"כ ייקר מחירו עד ששים

ושבעים ר"ט .

מערכת (שמה) התולעים

מב המזורים (באסטורע) יד

הם כ"ז מינים הנקראים כן לבעבור חאר קליפתם הצלתי מסודר , ונוטה הרבה מתאר האחרות , קליפה האחת היא בצנונה , והשנית שטוחה , ולפעמים גם מנוקבה , ומסגרת חסר שנים . תולעתם הוא בתאר חתיכת עור מעובד (ריאען) מכוסה בפחילים או סער דק אשר על ידן יאחו בהקליפה בעלזני' . - מיניה הם : קליפת הברדלה (בערינטטיניאטעל) ממראה ירוק (געל) צהיר . נוקב הזכוכית ט' .

מג קליפת אם הפנינים (זיעס וואטעל) טו

הם ס' מינים נקראים בשם האשכנזי „זיעס וואטעל“ אשר ביניהם נמלא גם מין קליפת אם הפנינים, והם יטלחו מקרב' בעין פחילי משי אשר יוליאום מחוד קליפותיהם לרובק על ידם אל אחר הצורים והאר חפלים במעמקי המים , ויש ממיניהם אשר יתחברו בקלה קליפתם אל האלמוג (קוראל) או יתקעו גופם חוד אבני סיד אשר ינקצום למו .

א הירוע (געמייע זיעס וואטעל), אורך הקליפה כשמינית האמה חלקה וצנונה ללך לירם , בצפה אל עבר פנימה מסביב , וגמלא גם בימי איראפ"א לרוב , והוא יתדבק בפחילים לכל אשר ימלא , באופן אשר יוכל להתנועע על ידם אל עבריו מסביב . הנקבה תמלט ילדיה חיים , בשני טוב למאכל אך קשה להתאכל , וגם מוליד לפעמים חולי בקרב האוכלו [אולי באשר לכל התולע לפני זה ממיני חיים בעלי ארס] את קליפתו שחקו בשנים מלפנים צבתי הרקוח לסמי מחלות ידועות .

ב קליפת אם הפנינים (פעריל וואטעל) היא קליפת אם הפנינים האמתי אשר ממנה נשני

פניני המזרח (אריענטערלען), וגם את אם הפנינים הטוב (עבטע. פערל וואטעל), קליפתו עבה עגולה ושטוחה , ועל פניה קשקים (הייטלען) דקים וחלקים שוכבים זה על זה ברעפי הגנות , אשר אותם המגיעים עד שפת הקליפה הם חרולים כמורג . ארכה כשלישית האמה ומשכנה רק בימים החמים וצומח חוד ים סודו המזרחי והמערבי , שוכנות דבוק בצורים מקרוב לקרקע הים . מראה הקשקים לעבר חולה הוא ירוק עשב אמולי בקיים אחדים לבני עוברים , ומתחתיהם נמלאה הקליפה הנקראת „אם הפנינים“ אשר היא הנולה על כל הקליפות הנמלאות ממראות יפות שונות : אכן הפניני הנמלאי זה הם עוד יותר יקרים ממנה [רכד.] מבחר המין הזה נמלא אלל חי לילא"ן אלל

[רכר] ומה חקרו דברי חו"ל [גיטין.יא:] דרשי אהא דחייב [חושע יג] הוא ישסה אולר כל כלי חמד, לאחר : זו מרגליות שנים והדברים מובנים, דהנה

תולדה (שמו) החיים

אלל חוף־ארץ יא־פא"ן ומקרוֹב לאי באַראַה"ן אשר בלשון ים פרס. -העמל ללקט הקליפות האלה ממלולות ים ולנתקם מעל הלוֹרִים אשר יודבקו בהם הוא רב מאד, ויבחרו לזה הנשים המורגלים מנעוריהם לטבול עת רב מסחת למים וגם מאלה לא מעטים ימותו במלאכה זאת. האנשים האלה ירדו שם ערומים ע"י אבנים אסורים צרגליהם, וחבל אחד מסביב להם תחת זרועותיהם, ויפילו את עלמם מהר למעמקי מלילות, שמה ינתקו ויגזרו למו מהלורים קליפות הרבה באשר יוכלו ויניחום בכיסים מעשה רשת, וכאשר לא יעלרו עוד כח לשבת בלי רוח מחתת למים, אז יתנו אותותם לרעייהם העומדים שם על האייה, ומלפיהם להם, למחר להעלות אותם, לפעמים יוזב דם מנחירם ופיהם באשר לא ימלאו שמה עוד רוח, ולפעמים יאכלו או ינשכו זרועותיהם מדגים וחיתוים הטורפים - ויותר טוב לקחת לזה פעמון המובלים, אשר תארו ומעשכו כבר כתוב על ספר הצרית. הקליפות האלה אשר יעלו וינחו לצורים להרכיבם ולא יפתחו מעלמן, או לפחות ייקל לאדם לפתחם אז, בקליפה אחת ימלאו עד ששה או שמונה פנינים, ולפעמים אין גם אחד בה, את הפנינים האלה יפרידו מהבשר בדבוק בהם, ויצררום למיניהם למכרם, וכן יעשו גם עם קליפותיהם.

מר קליפת המשי (יירענ. טטעק. אוטעל) מז

הם י"ח מינים אשר דרכם לתקוע ראשם האחד לחוד קרקע הים, והשני זקוף מול מעלה, תאר תולעתם דומה למין חומט (טנעקע) האדמה, ומצין קליפותיהם יולא לרוד אחד בעין זקן מפתילי משי ממראה שחרחר.

א הירוע (רויאע טטעק אוטעל), משכנו בים התיכון ושאר ימים החמים, מהמשי אשר לו יעשו באיטאלי"ע בתי ידים (האגרטוה) וכיסים סיקרים ודקים יותר מהמשי הירוע, ולדעת קלת יהיה מהמשי זה הבוץ (ביסוס) [רכה] אשר לשנת קדם, בשרו טוב למאכל.

הס

כל שאר אולרות האבנים טובות ימלאו באדמה אם ציפים וחרס, ובלתי נעטפ"י בשאר קליפה וכלי, או נעטפים באבן וכלי פשוט הבלתי נחשב; אכן אולי ואבן זקן אשר גם כליו אשר יונח בו יבי' כלי חמה, [כנחוב, אולר כל כלי חמה] יפה דרשו אין זלח כ"א מרגליות שבים, אשר גם הם גם קליפתם חמהירים ונוללים הרבה, ויקרים בצרתי האדם.

[רכה] ואולם רבים נחבו כי הכוז הוא מין פשחה העץ (בוים וואל) יפה דק ולבן מאד ויחקרו מלח בוץ חלשון ערבי שענינו בל' הכוא, לבן ויפה.

מערכת (שמו) התולעים

הבחלקה השלישית

בעלי קליפה אחת לולי (געוואוארן)

מה צנת האניה (טיפס באסטע) יז

הם הי מיני סבלולים (טיעקין) הסוכנים בקליפה דקה לולית (פלאצנעוואוגערן) ואינם דבוקים בקליפתם כשאר מיני סבלול, זוחלים על קרקע היס באשר יפנו פתח קליפתם אל פני הארץ, וגם ישומו מעל' בגב הקליפה לתחת כליה, וכבוא סערה או בקרוב אליהם אחד משוכתיים ימחרו למלאות ביתם - באשר יקמטו חלקי גופם - במים, ועי"ז יפלו כרגע מטה. שולעתם הוא בתאר חולעי הדיו. - אנית הבליון (פאפיר טיפער, פאפיר נויטילום), נקראת כן על דבר לבנת קליפתו, ארכו עד חלי אמה, ומשכנו בים התיכון ושאר ימים ויוקת לתפארת מראהו בבתי הספת הקאנשילין.

מו רב החובל [בלי רומי, נויטילום, וכן בל"א] [רכו] יח

מיניה כ"ד, קליפתם דומה לבתי הסבלול (טנעקע) ובה חדרים רבים אשר ירוב מספרם לפי מספר שנות חיי התולע, ואשר כולם יחזירו עיני קנה (רעהרע) אחד העובר מתחתם, וגם הם ישומו לרוח לח על פני היס.

א אנית הפנינים (פעריל אוסטער נויטילום, טיפסקוטל), כי גם לו מהחת קליפתו העליונה - השחרחרה וירוקה (געל) בתבנית גלים - עוד קליפה אחרת בהירה כעלם אס הפנינים, נמלא ממדות שונות עד אורך רגל. משכנו בים הודו ואפריק"א, קליפתו מגוללה (ספירא) פאראיני ועבים כעבי בית יד הסבין, בחמשים מחילות מצדילות בחוכו ויכבד מאד להשיג את היגור הזה, כי בקרוב איש אליו יסקע כרגע במים מתחת, ותאחזה הוא לעינים רואות מרבית מינים אלה ישומו במים ממעל. - הקרן (ראמאגס הארן), גדול אך מעט יותר מברגיר חול, מראהו כפנינים נוזן לעין אדום או ירוק עשבי. משכנו בחול.

הס

[רכו] בערך בן הכפילים; כחז הרב רמ"ל דהא דאחריון [חילין קבו]. אח הלב לרבות הכפילים, הכוונה להינים אלה הנקראים בשם "נוטילין", באחרו שכן קרא אוחס הכנס פליניום, נויפליום, ושגנה רבה היא חלפני השליט הזה. האחד: זה ענין חיינים אלה, אשר הם תהערכת החולעים, חסרי רגלים, ונעדרי דם אדום לחינאל לב, אשר הוא לכל הדעות מין רמש הנחשב למערכת הארמפיבעין בעל ד' רגלים ודם אדום, ואיכנה נרבה את הנוטילין לחינה? - וגדולה חיה הלא חיינים אלה מושגם חמיר בימים, ולא יבואו מעולם על היבשה, ואיכנה יהיו עמאייב משום שרן השרץ על הארץ? אלא חתיתחין ידענא [כלים פיין] כל שבים עהור, [עיין רמב"ה שם, ועי' הערה ק"ד מה שבארתני אנכי ענין מין הכפילים].

תולדת (שמח) החיים

סז המגבעה (קענז טעקע) יט

הם יותר משבעים מינים הנקראים בשםם לאשר קליפתם העגולה חלר מעט מעט בחבנית קעני"ל או מגבעה, ויקראו גם בשם „טוט"ן, לבעבור כי הם מגוללים בחבנית הטוט"ן אשר יעשו הרוכלים - וכן הנחשבות להיות יקרות ויפות. מיניה: א] הידוע (געוויינער אראיראל) המובא מכודו המזרחית, ישקל מחירו כסף ששים ר"ט - ב] הנשיא (איבער אראיראל), המובא משם, ויקח עוד במחיר יותר גם עד מאה ר"ט - ג] הפניני (געפעראטע. אראיראל) מים כדרומי, ישלמו בעדו גם עד שש מאות ר"ט, כו'.

מח קליפת החמר (פארלענאמטעקען) כ

משפחה כוללת מ"ד מינים, אשר מראיהם יפה חזק ונוץ כתלר החמר (פארלענאן) מלויירים בנקודות שונות, חבניהם כעין זילה השטוח' מעט מלד אחד ושסוע לארכה, ומגוללה לעבר פנימה בתלר הטוט"ן, מיניה:

א ראש הנחש (טאנענקעסעצען), כמלא לפעמים גם בארלותינו, ומונה לרוב אלל אי מאלדיי"ן אשר הם ילקטום חובלי אניות איראפ"א לרוב, ויובילום לחוף גווינע"א למכרם שם לרבים מכושי (גענער) ארץ אפריק"א, אשר אלס ישלמו בהם במקנה וקנין תחת מטבעות כסף וזהב אשר בארלותינו, ויקראו ע"כ גם בשם „מוטעל מינל"ט, ובאיראפ"א יחפאו בהם לעדי אח מתג ורסן הסוכים, - הימנו מרה (טיגריס טעקע) כו'.

מט שברוד המפוח (בלאענטיעקע) כא

מיני משפחה זאת דומים הרבה למיני משפחה הפארלענללנע"ן טעק"ע ולא יבדלו מהם כ"א באשר קליפותיהם נראות מגוללות בהאר טוט"ע הם גם לעבר חולה, או ללד פנימה, ושסוע מלד אחד בקע רחב לו לר - מראיהן אמוץ, שחרחר, ירוק כגפרית בנקודות יפות, התולע אשר בקרבן הוא שבלול (טעקע). מיניה: יתד הארג (וועבער טאול), הקליפה תלרוד משני קלותיה בהאר חרטום חדוד בפללות יפות ודומה ליתד הברג, תולתתה מאמעריקא - הינעראי"י, כו'.

נ הגריל (ריח וואלע) כב

הם מ"ה מינים אשר קליפותיהם מתוארה כגלילים (וואלז פאראין) ופתחם מתלרים שונים, עיני השבלול היושב בתוכי בלבות על תלע פהילים למשם. מיניה הם: אוזן מידא"ם (אידסמהר) - אלל"א השוקל לפעמים

מערכת (שמש) החולעים

עד ט' למרה , - נאטטנשטעק"ע כו' .

נא חצוצרות השיר (קינא הערנער) כג

הם מיני קליפות מגוללות , החולע השוכן בחוקן טטוף בשמלת טור עב ,
וימלטו בליהן הרבה יחד בחאר השכולות ענבים , או בחאר קליפות
(קאסעלין) טטוחות, והם קרני (הארנארטיג) מונחות לאורך ודבוקות בשפתם
אחת ללע ארוך כחלי אמה . - מיניה הם : כנור דוד (ראוויס הארפע)
בקליפות בעלת ללעות (ירפפען) רבות . עצם הנמר (טוגער ביון) : קרן
ההודו (טפיטל הארו) כו' .

נג שבלול הבנף (פויגל טעקע) כד

משפחה ממיני קליפות אשר שפתם לעבר הנפתח מחוורה למרחב טעין
כנפים . - טייעפעלסכלוי"ח [רכז] . - קיקפרא"ש ט' .

נז שבלול הקיצי (טאטאל טעקע) כה

הם מינים אשר קליפותיהם מכוסות בקולים רבים שונים , מפתחם עגולי
כביצה , והחולע השוכן בס הוא מין שבלול (טעקע) - והם : ראש
העכביש (ספינענקאפל) - מגדל בבל (באבילאניטע טהורט) - הרטום
הארוח (ענטעכ טאבל) כו' .

נד החלול (קרויעל) כו

הקליפות כן עקלקלות כלול , רחב מלמטה , וחדות בקליהן העליון בחאר
מגדל (פיראמידע) - מיניה הם : פערשפטקטיפשטעק"ע .
קאנטיגע פיראמיד"ע . טרעדלשטעק"ע כו' .

נה שבלול חלבנה (אמארטנעקע) כז

הם מאה מינים בעלי קליפה לולית (געוואונערען) עולות מעלה עקלקלה ,
ובלתי חדות בראשן כמיני הקרויז"ל , והם בעלי לבעים יפים , טוליים
של סרוב לעין ירוק כעשב , ולעבר פנימה יפות כאלם הפנינים .

א קליפה הדולית היפה (עצטע ווארל טרעפטע) , ארכה עד

ז' אלבעות ורחבה אחת , מחוורה
כחלחלי פאת אים , עולות עקלקלה (געוואונערען) מבלי אשר ישכבון חלקיה זו
על זו , רק כן נפרדות כהבניה כלי ספראפענליע"ר , וחוד אחד לארכה בחוד
אשר נוכל להביע מקלה אחת אל השנית . הקליפות היפות האלה נמלאות אלל
חוף

תולדות (שני) החיים

חוף ארץ בארצבאר"י וקארמאלנדע"ל, וגם סס אך לעתים רחוקים, ומכן נשברות
לו מנוקבות, ואס ימלאו שלמה כואת יוחן מחירה באיראפ"ח עד ג' מאות
ר"ט, ומעשירי ארץ הודו גם עד אלף ושני אלפים ר"ט.

נו שכלול הארמה (אפר. סנירקו. טעקע) כה

מינה הם יותר משני מאות וחמשים שוכנים דובם על הארמה ביערות ונגים. ואס
אשר ישכנו גם בנדרות איראפ"א. קליפתם דקה ובהירה בתאר כלי השרויב"ע.

א שכלול הכרמים (וויינבערגטעקע) מראהו ירוק (געל)

אמולי או מראה ראס"ט עכור, ונמלא
צגים חורש וכרמים לרוב, גדלו כבילה יונה בתאר עגולי כבילה ופתחו במעגל
כתאר הלבנה (אזירעארט) החולע הסוכן צו נאלל לרוב מהקאטוילי"ן בימי
העניתם, ולמען אשר יפרו לרוב יערכו למו - וביותר יושבי ארץ שווייץ -
הרים ונגים אשר יעדרו אותם מסביב ויטעו צם למחס ומטעם הנאכבים
לחיתו אלה לאכלה, גם יכללו אותם בקמח וקליפות חטה (קלייע) למען ישמנו
מאס - וירב בהם המסחר בארץ שווייץ בהגיע תור העניתם.

ב שכלול העץ (כויאטעקע) גדול צאלכסונו כאלצע ומחודל

צקלהו, פתחו עגולי צשפה מסביב, מראהו שחרחר
צביר ופתחו לבן, נמלא צחורש וסבך על העלים. למועד הצחצרותם נמלא
להם - גם לשאר מיני משפחה - כמין חץ קלר מחומר סידי לומח תחת לוארם
ונקרא "חץ האבנה", אשר אס יפגשו שני מאהבים זה את זה בלכתם יתקעו
איש לרעותו חץ זה בחזהם, ואח"כ ימלאו אופן הצחצרותם. - שכלול
היער (וואל. גארטן. טעקע) הוא כ"כ ממשפחה זו מראהו לבן או ירוקי (געל).

נו שכלול השוחה (טוויא. האלואאר. קלאפסנטעקע) כמ

הם כ"ז מינים צעלי קליפה עקלקלה (געוואונדען) אך מעט, ופתחה מחורר
כעין חזי לבנה, ועליו חסגור דלת קרני (הארנארטיג) - השוודה
בנהר "בלר" פלאוויאטילי"סן, צקליפה קמוטה (געוולאס) ממראה ירוק
ספירי (כוויינרין) ודלתו ממראה ירוק (געל), וכוף נושא את ילדיו אחו
על קליפתו באשר ילך.

נח אוני הים (זעע פהרען) ל

הם מיני קליפות בתאר ספל (בעקו) עגול ארוכי אשר לרן הצבנוני
חטה מול מעלה, ולעבר השנית יורדת עקלקלה (געוואונדען)
צטורה אחת מנקבים - פתחים וגם סגורים - צחוכה, מבלי אשר נדע צמח
סכלית

מערכת (שנא) התולעים

חכלית חוטלת נקבים החלי - מיניה הם : "קאלטנאח"ר" ממרא' טשב בטולאים
שמרמרים ודומי שמרחור , ולעבר פימי הוא כעין אם הפנינים , נוץ יפה
למראה ארום וירוק עשבי , ומלא לחוף ארץ לרפת , ואפריק"ס .
הנייאזעלאנדיש"ע זע"ע אה"ר ט' .

מחלקה הרביעית

בעלי קליפה ישרה או גם לולי אך בלי סדרים (אונגמארטיד)

נט הסחבת (נאסעסעקע , קליסקלעבער) לא

הם מיני קליפות ישרות בלתי עקלקלות , ובנוטת היטב מלך אחד ומלך
כשני בקע רחב , וחלולות בחוכן או נבדלות לשנים במחילה דקה עוברת
החולע היושב בהן דומה למין חומט האדמה , צפוי שיש דקות ועל ראשו
צ' פחלים למשש צענים כנקודות שחורות אלל טרסס . מיניה : מנבעת
כינ"א (כיניש"ק אטלע) , הקליפה מתוארס כמגבעה (קענולאמראיג) וחנק'
ממראה לבנת החלב - נאררענקאפפ"ע - טילדקרעט:טילד' כו' .

ס כני התולע (ווארט רעהר) לב

הם מיני קליפות ישרות בחאר קנים (רעהרו) . החולע השוכן בהן דומה
למיני משפחה טוקב האצן , חסר פחילי המשש , ומאחורו יתפרדו כעין
גידים דקים הרבה בחאר מטבל (פיטול) - מיניה הם : שץ הפיל (עלמאטיג)
למהן בקליפה ממראה ירוק עשבי בראש לבן . שץ הזאב . שץ הכלב ט' .

סא שבלול הקנה (רארירטעקע) לד

הקליפות מתוארות בקנה (רעהרע) ומחעקמוט עקלקלה בלי סדרים .
מיניה הם : מעי הדג (פיטריס) , בחבנית שבעה קנים
מחויברים יחד ממראה לבן או אמוץ או שמרחר ירוקי (געוב כרוין) החולע
יושב בה אחוז בשבעה זרועות (מראע) וששים פחלים למשש קלרים , ט' .

סב נוקבי העץ (האלבאהרער , רארירעהרו) לד

קליפתם עגולה כקנה (וואלנעמראיג) ועקומה , לחוי החולע הם סדי
(קאלקמריטיג) ובראשו צ' פחלים למשש . מיניה : נוקב האניה
(טיילסכאהרווארט) , קליפתו דקה וכפופה אך מעט , החולע כיושב בה
ארוך כחלי אשה ועב כעט סופר , משכנו בהודו באורז והמערבי , ומשס
טובא

תולדת (שנב) החיים

כוצא באניות נס לאיראפ"א, בעודו לעיר לימים יתחיל לנקר בעלים ולכלכל נפשו מהם, וכל אשר יוסיף לסוקין יעמיק וירחיב יותר נקבו בעץ, וע"כ נמלאם לפעמים כמה מאות תקועים במעבה העץ בנקבים רחבים לפעמים כעצי אלנב, אשר לא יוכרו מחולה רק לנקב לר כעצי מחט, ויחמרו כתליה' בחומר סידי. והם מסוכנים מאד לאניות כי ינקבום בשליהם, וע"כ ילפו שם רבים את אניותיהם מתחת בפחי נחושת, ובשנת ת"ל נקב המין הזה בארץ האלאג'ד את יתדות הסוללות (טוייוען) אשר במים וירחיבום, ותודות למחונן כל אשר לא יעלרו כח להיות באיראפ"א מבלתי יסבלו את קור החורף, וגם בהאלאג'ד לא נמלאו עוד בשנה השנית.

סג גות החול (ואנדקעב'ר) לה

קליפתם היא בתבנית גרגירי חול מודבקים זה בזה בעור לבן פרום עליה' פנימה. החולע השוכן בה דומה למיני משפחת אלף עלמות, לחית מחולרות כעין מלקחיים ומקלה ראשו ב' פתילים למשש עבות, מחלה גופו ממול פניו אחוז מנתחים רבים אשר בכל אחד רגלים שתיים, ומחלה השנית הוא כעין חולע חסר רגלים, מראהו לעבר אחרון הדום. - למינים: מטבל דים (ועעפינעל), קליפתו ממראה אמוץ נלבה זקופה מודבקה בקלה אחת לאחד המקומות, מוסיפה מדי עת לגדל מול מעלה ולהעבות, וימלאו לפעמי' הרבה ממינים יחד. החולע השוכן בה הוא ירוק עשבי, ולכל עבר בטנו יותר ממאה רגלים, מקלה ראשו ב' קבולת גידים (טאווערין) דקים רבים בתאר המטבל (פיטעל) ממראה הדום וירוק עשבי, - ויש עוד מינים רבים למשפחה זו. — חוקרי זמנינו הוסיפו עוד - מאשר מלאו - משפחות אחדות אשר קראום בשמות "תולעי הקנה (יעהרנווידישער) תולעי הגלילים (רינגל ויראער) כו'.

סדר הרביעי

חיות הצמח (פלאנצטהירע)

יצורים הנפלאים, משפחות הסדר הזה אשר עוד לא נגלה טבעם בשלימות, נחלקו מחכמי הטבע לשלשה ראשים - א) צמחי אבן (טסינפלאנצטן, ליטאטיין) - ב) צמחי החיים (טהירפלאנצטן, זאמפיין) - ג) חיות צמחה (פלאנצטהירע, סיטאלאען) והם נבדלו כן לפי מראה עינים, באשר יתראו - כי לא יוכרו בראשונה מה הם, אס חיות הנה, או כי נחשבים ללמחים, ויש אשר נפונה עליהם לחשדם, גם לאבנים

מערכת (שנג) התולעים

לאצנים - ואלום החקירה והנסיון ילמדנו כי הם כולם חיים באמת, וכי נמלא חושים בהמה גם תנועה רלונית, ויש להם גם איברים חילוניים אשר על ידם יקחו מחיהם. - האומנם את זה נחזה כי בלתי ספק נלצים הם על המסלה היורדת ממערכות תולדת החיים אל שדה תולדת הלמחים, בתוך, וכי חפץ עליון יקשור על ידם - לתכלית כמות מלחמו - שתיין יחד. משכנס צמים ויותר צמי ימים, בלערי המים ייבשו אצריהם הרכים וילמקו מהר אשר כמעט לא יהי זכר עוד להכירם.

הלך רב ממיני הסדר כזה יכללו בשם אלמוגים [רכח] (קארלון), השייכים בבתיים קשים כאבן אשר גם בתיים יונדו אתם נקליפות השבלולים (קאטליון) עם תולעתם, ונבדלים המה בזה אשר לעיריהם ילמחו מאבוחם - כענין נפרד מן העץ - עם ביתם, ודבוקים עוד בהמה, וע"כ ימלאו את האלמוג במעמקי ים לפי התאר אשר יתפרדו מתמונת שוגת נפלאו אשר לפי התמונת האלה חלקים למשפחות י"ד, וקראום בשמות על יחס הדבר אשר ידמו אליו מעט, ראחר"ן, פונק"ט, שטער"ן, שטויד"ן, לעלל"ן, טערערב"ן, קארל"ן, קליפראז"ע, מערטולאר"ת, שווארל"ע, האר"ן, באדנשווא"ס, זעעקאר"ק, זעעשטער"ר, קארל"ן. אשר פה לא יזכרו רק הנעלים בהם לפי חכלית כוונתנו בספר הזה. - גם יש מחיות למחה אשר ימליטו בלים.

החיים האלה בדבוקים בבתיים האצני, וגם אותם המתנועעים חפשי כלמה צמים יקראו בכלל - בשם פאל"פ"ן [שארחתו] מרבה רגלים" לאשר הם צעלי זרועות הרבה] ואשר יתעטעו חפשי הם הפאל"פ"ן העצמיים.

מיני

[הערה זו נשמטה ממקומה, לד ש"ט]

[רכז] רוב חמיתו הראשונים ז"ל יעתיקו את מין השחלת הכחוב צמתי הקטורת [שמות ל לד] לחיני שבלולי ים אלה הנקח' צארלום מורח להריו ולחוגמר וכן כחב הרחב"ן ז"ל, שחלח הוא לפורן היולא מן היס נו', וגם הרחב"ס שהעתיקו "אלפ"ר ט"ב, כוונתו להמין הזה, ומכ"א העתיקו למין שבלול הנקרא, טייפעלסקלו"ת, ויזכר חוה עוד במקום אחר.

[רכח] אלמוג, [סיי יוד יב] עלי אלמוגים, ונקרא גם אלגום [דהיא כה] בדושים ואלגומים, ויתרגמוהו רוב המפרשים למין עץ הקאר"ל וכן בארבו מו"ל [ריה גי] אלמוגים כסיתא נו' נחית בר אחדאי [בקי ללול צמים] וקשר חטוני דכיתחא בכיסחא וקשר לכו בספיחא ונטלי חלל נו', אשר המלחכה כואח קרובה לאופן המלחכה אשר יעשו גם בזמנינו למען השיגו, ועיי' רחב"ס כלים פי"ג שחברא שם על מלח אלמוג מענין הקאר"ל ומחוחו. וכן יעתיקו רבים מהמפרשים את שם ראשית שחקרא [איוב כ. כח] ראמות וגביש" למין עץ הקארל"ל.

תולדת (שנר) החיים

סר אלמוג הכוכב (סטורנקארמולט) א

מינו משפחה זאת רבים, בראש גזעם האבני כותרת בדמות כוכב (סטורנ).
פארמיני) ולהם ישבז מין האלמוג המחמיה עין האדם בנסעו על הים
הדרומי בבניניו המופלאים, וזכר בספרי המסעות בשם קאראללענריפ"ע
אשר יהנשא ממעמקי ההומות ים - מקום אשר גם חבל האנך לא יגיע אל -
להראות על פני המים ממעל, ולצבור כי חיים אלה לא יוכלו לחיות כ"א
במים, ע"כ לא יתרוממו יותר כ"א באשר יראה אך ראש גזעם לעת ישפלו
המים (עככע), ומקום אשר נראים לומחים גבוה מן המים, אין זאת רק
מאשר נחקו על ידי רעש הארץ או כי נשפלו המים על ידי סבה פתאומית.
הקאראללענריפ"ע"ן אלה יכתירו את רבים מאיים הדרומיים במרחק מעט
משפחה, והחובלים יעבירו שם את אבותיהם אל החוף בשום לב רב, מיראתם
אותם פן תשחת בם.

סה אלמוג הנעצוץ (סטורנקארמולט) ב

מיניה הם כולם בתבנית נעלוץ (סטורע) גדל, וע"כ נקראה בשמה.
הגזע המושרש הוא קשה כאבן ומסביב לו קליפה רכה אשר בה
יקוננו הפלג"ן. - האדום (ראטהע טטורנ. בלוט. קארמולט), נמצא לרוב
בים סוף (ראטהענאעער) ובים התיכון נשרש בעומק חמשה עשר עד מאה
מדות (קלאסטער) לקרקע הים, או לאחד הלוויים, ונראה בתארו כעץ מוסר
מעליו, מראה בגזע והענפים אדום או ירוק (געל) ולבן, והקליפה אשר
עליהם היא לבנה ממעשה רשת (נעטלפארמיני) ועליה חסוב עוד קליפה
החלונה הרכה ומלאה חדרים קטנים ממראה אדמדם (הפכראטה) ביבולות
(ווארטן) עגולות קטנות ופתוחות מעט דבוקות עליהם, אשר מהן יכולך
כעין הספיר (באויא) הפלג"ן צעל שמונה זרועות או פמילי כמשש, והוא
ימלט זילים עגולות אשר יפותחו מעט מעט כליץ (קנחספן) הלמחים, ומשם
יפרד וילא נו"ל הפלג"ן, וכאשר יוגמר כל לרכו או יפרד מעל גזע הורחג
ויתחבר אל מולק אחד, אם לור (פעל) או שאר דבר אשר יקרה לפניו ויגדל
אלמוג הנעלוץ (סטורענאקארמולט) חדש מהר מאד, אכן אם ינתקו את הנעלוץ
הזה ויוליאוהו מן המים תיבש קליפתו העליונה לעת קלר. אופן הולאות
הנעלוץ מן המים הוא ע"י קורות נקשרות זו על זו שתי וערב בחבליים, אשר
יורידים עם משאות כבדות אל מעמקי המים, ויקשרום שם הטב להנעלוץ
אלמוגי זה, ויתחכו אח"ז משאותיהם מהם, ועי"ז ינתקום הקורות לעלות
בעטען מעלה, - אנשי לרפת הם העושים ביותר במלאכה הזאת ושם בארלב
יטוננו בתי המלאכה לעשותם לכדורים קטנים לחרחום (האוקורמולט) וכלים
בטוריק"י והאזן יקחו אותם במחיר יקר.

מערכת (ג) שנה החולעים

סו ספוג הים (מעער. וויג. טוואק) [רבט] ג

ממיניו ימלאו לפעמים גם בנהרות, והוא חומר ספוגי (סוואמיט) נמלא בנקביו בליחה רכה (גזאלערט), כל עוד ישכון במים, אחר זה יעיד לנו כי תולדות היו הוא, ואשר הנקבים הנמלאים בהספיג הם מקום משכן הפאליפין; אפס כי לא נוכל להבין, מדוע לא נמלא מעולם גם אחד במו - למיניה, ספוג הרהציה (בארע טוואק), מלא נקבים רבים אשר בו ירחלו האנשים צבתי הרחלי, וישטפו הכלים בו, ונמלא לפעמים עגולי כגודל ראש אדם. משכנו בים התיכון ויותר אלל איי ארץ יון (נריבענליך) במעמקים. עניי ארץ סואת ירדו שמה יוליאווי וינקוסי, והיה לסחורה ומרכלה נשלחה בכל הארלות.

סז נוצת הים (ועעטערער) ד

א השעיר (בארטטיגע ועעטערער), עינים רואות על פני כל הימים כעין נולות ישטו הנה ובהנה אשר הם באמת חיות למחה דומים בתארים לנולה או עט סופר, כי גם להם מתחת גוע חלק, ובמחלחת העליונה זרועות דקות - כנולה - יולאות משני עבריהם כפופות מעט, והן במספר ארבעים או ששים ויותר, על כל אחת מזרועות אלה נמלא כעין למחים או זגים (הילוען) עשרה או שנים עשר דקים וזכים, אשר בהם ישכון הפאליפ"פ בעל שמונה זרועות מועילות לו לגוד צדן בראוי עוד קטנים ממנו, ונולה ארוכה מורת (סמון) חביל בקרבה ערך ת"ק פאליפין כאלה - וגם כי רבים הם ונמלאים שמה בכל מקום, בכל זאת עוד נעלם מאתנו ולא נדע אופן הולדס וגדולס, ואיכזה יהיטעו גם כי ידענו אשר להם חנועה רלונית - כל אחד מהפאליפין הוא ילוד חי לבדו, ובכל זאת נראה כאלו כל השוכנים צנולה אחת הם בסתר טובעם אך בריאה אחת לבד, כי כאשר נכאיבה פאליפ"פ אחד יחשוו כולם כאלו כרעו גם להם. הנולה היא עגולי ובשרי, בלתי נראה רק בקץ, כי כאשר ימלאו חכלית התרוממותה למעלה יסובו שנית לנח במלונות ים כבראשונה. בהיותם על פני המים ממעל יאירו פני המים מחומר פאספאט"י מאיר אשר בהם.

סח אדמוג המסרק (קאמפאלים, ועעקעטער) ה

א אדמוג הפעמון (גואקנסאליס, עערערבוט סאליס, עערערבוט. סארזאלע), משכנו ביאורות וחלים במקומות רבים מאיראפ"א, ונוכל לחשבו לאדמוג הנהרות, במינים אלה יוכר הישב

הוג
[רבט] ספוג, כן נקרא בדחו"ל במקומות הרבה, [כלים פ"ט] ספוג שנלע חקיים בו, [אבות פ"ח] ספוג שהוא ספוג אה הכל" וכל" רומיקקרא, הפאליפ"א.

חולדת (שנו) החיים

הוג או הקנה אשר צו יכין הפאלייפ , גזע הפעדערבו"ם הוא עורי (הויט'ג) ממראה הכלת , מסתעף לסעיפים רבים אשר מכל סעיף יולא גוה (טיידע) אחת ובראשה כעין כפתור קטן שעיר בקרנים כפופות , אופן הפרותס הוא על דרך זה , כי ילמחו מהגזע למחיס קטנים אשר הם הפאלייפ"ן הלעירים , ומטע מטע יפרדו מגזעם בתאר פעמון (גלאקע) קטן אשר מהס יגדל שנית אלמוג פעדערבו"ם אחר .

סג בעל הזרועות (ארי פאליס) ו

המשפחה הזאת [עס עוד צ' משפחות הנקובות בשם „בלומע"ן פאלייפ", וקריסטאטענ"א] הם הפאלייפ"ן העלמיים אשר לא יודבק גופם באיזה בנין לשכון צו , כי אם יתנוטעו חפשי צמים הנה והנה .

ההולעים הם מחומר רך ובהיר מטע נמלאים בכל מקוה מים שוכנים על עבר התחמון מטרפי למח הנקרא „עדסה המים (וואססער לינע) או על חומטי הים ובאר הפלים , ולאשר הם קטנים מאד לא יכירם הבלתי יודע ; אכן מי הליט החוקר ויודע יראם לעינים מגולות . גופם הוא כעין קנה מחובר בקלה האחד אל אחד המקימות הנזכרים ובקלהו השנית אשר שם הוא ראשו נמלאו זרועות דקות אחדות יולאות בתאר קרנים נפרדות מנקודה אחת , אשר יניעום הפאלייפ"ן כחפסל , יפשטום גם יאספום אליו , וישלחום הנה והנה ללוד בהם לחס לידם מהולעים קטנים הבלתי נראים כ"א ע"י כלי הרואים (איקראל טקיס) ולהביאם אל פיהם , בנחם יפשיטו זרועותיהם וגופם , וכאשר נגע צם בחוקה או כי נוליאם מן המים יאספו זרועותמו אל תוך גופם ככלור , הנוף הזה הוא רק קיבה בלי שאר מעיים , מוכתרה מסביב בהמון קרנים וזרועות ונמלא מר אשית הקיץ עד החורף , במשך זמן הזה יפרו ויתרצו למאד ע"י נליניהם אשר ישלחו מקרבם , והם ילודיהם הנראים לפעמים בתארים מלא כזקניהם גם צעודם דבוקים צם , ולפעמים ילמיחו גם הם צעודם דבוקים , את לאלאיהם , והיה אז בן ונכד יחדיו ; וכאשר יפרדו מהם ידביקו גופם גם הם בלמח עדסה המים , ויתנהגו כמשפט יולדיהם , גם נוכל להרבות את הפאלייפ"ן ע"י מלאכת מעשה רעפראדוליא"ן באשר נחכסם לארבעה חלקים או יוהר , מחוזרים בקליהם האחד , אשר לימים אחדים ימלאו חלקים האלה את האסר להם , והיה כל חלק לפאלייפ"ע שלם , וכן נוכל לחבר פאלייפ"ן רבים להיות אחד , ועל צ' אופנים הלה יעשו הרכבות שונות . גם נוכל להפוך את גופם החלול בתאר נאד בעבר הפנימי ללד חולה , ויחיס החולע גם בגוף נהפך כזה [רל] כצוא החורף ימותו הולעים הדקים האלה , אחרי אשר

[רל] ועיין בגבעת ההורה [חורה נבוכים ח"א פע"ב] שהארץ לספר שם מפלאי הפאלייפ בהרכבתו (רעפראדוליאן) ואופן הולידו , ויאחת על ידו את דברי רבינו הרמב"ם ז"ל באחרו שיש ילורים יתהוו העלמן לפי הכנה יודעה מהחומר אשר יחורר ע"י כח החלייר , עיי"ש .

מערכת (שנו) התולעים

אשר ימליטו צליהם להחיות זרע לאביב אשר יבוא עוד, - בין פאליפין מארלנו נמלא ביותר: הירוק (דער גרינער סאליס), ונכר במראהו גם בזרועותיו הקלרות מגופו, השיהרהר (ר' ברינער סאליס) הוא הגדול ממיניהם ויכול לפשוט זרועותיו אשר יאריכו כעשר פעמים מגופו. משכנו במשכן הראשון. דער געל"ע. ד' בלייבע"ר, כו'.

סדר החמישי

תולעי היציקה (אינפויאנס טהירבען)

נקראו בשם זה לבעבור כי תולדתם תקום ע"י אשר יולק מים על תבואות ולמחים וקמח כו' ויעצובם לעמוד ככה עת רב, כי ע"י יולדו גם תולעים רבים אשר לא יראו כ"א ע"י כלי הרוואים (איקרא-האפי). אופן וזכות הולדס עוד בלתי ידוע - האומנס לא כולם יולרו ע"י היליקה כי יש ממיניהם הנמלאים תמיד במקיה מים עומדים, ויותר בסרוואים, בליחות ומשקה יולאים מאדס ובכמה כשחן כ"י והם מתארים שונים; יש אשר לא נכיר בהם איברים כ"א יתראו כקדור או מפוח חי, ויש אשר להם זנבות או בעלי שער, והם מהירים לזחול במקומם, מהם רפי החיים אשר כבוא המשקה צרות ימותו כרגע מקור, ומהם אשר חיים חזק השבים גם אחרי כי ייבשו, לחיות שנית כבואם על מקומם, ויש אשר יחיו ולא ימותו גם כאשר צרתיח המים או יקפאו לקרח. — ומאז החלו לחפש מינים האלה ע"י כלי הרוואים נוספו למספר ב' מאות מינים נקובים בשמות ונחלקים לעשרים משפחות המכונות בשמם לפי סארן, רעהר"ן, רעדע"ר, שידע"ן, קרו"ג, טאש"ן, קוג"ל, טטא"ב, קריי"ז, פאנטא"ל, טהירבע"ן. כו' - הנעלים מהמשפחות:

ע חית האופנים (רעדער טהירבען) א

בריאה קטנה זאת נמלאה לרוב בראשית החורף, כאשר יפלו העלים וסאר חלקי העץ וידלחו במקיה מים עומדים, או נחזה שמה מינים אלה ע"י זכוכים המגדלם, גופם הוא מחומר רך (נאלוערמטיג) ערום, ארוכי ושקוף (דורכזיכטיג), זנבם הוא בעל ג' חודי' (טפיטלען) וראש' נחלק לשנים בתאר שני אופנים, אשר כל אחד הוא מארבע עשר או ט"ו יקות המנועעים ומחנגלים תמיד כאופן העגלה, ועל הרוב יתגלגלו שניהם ללד אחד, רק לעתים יתנועעו תנועות מתגדות, וע"י תנועתם זאת יביעו את המים להביא להם ליד חכלס. בין שני האופנים האלה נמלא פיהם, ואללו זרועות הלידה כשערות, וישחו במים במהירות נפלא גם ישנו תארם בכל עת, ויוכלו

תולדת (שנה) החיים

ויוכלו ליבש כמה שנים וישבו אח"כ לחיות שנים כבואם במים - גדלו מעשה אלהים עליון, ועמקו מדעת אנוש, גם לאלה יתן מחיה. כולם מתחיתו ועובו ישבעון. —

עא תולעת אאיל (אאלווידער) ב

א תולעת הקולון [רלא] (קלייסטעראאלצען), בהקולון (קלייסטער)

הנעשה ממים חמים מהול בקמח לחרוך הספרים, נמלא תולע נראה בזוכית המגדלת, גופו רך ארוך ועגולי, ראשו עב, ועל גבו מגן עגולי משוכך מסביב בטבעת ממראה לבן, - והוא מין אחד ממשפחה הנקראת "אאלווידערמע"ר, כאשר ידמו בתארום לדג תאיל, תנועתו במים הוא רק לאט, ויפרה בימים גם יוליד חיים, כאשר יחושך הקלייסטעראאל"ל זה לשנים, יראו כרנע המון זרעו הקטנים עורם בצביליהם, אשר לרגעים יחבקעו וישחו מסביב לאחם, ונטף אחד מקולון (קלייסטער) נוזלי יסגור בקרבו המון רב מזרואים אלה, וביבוש הנטף ימותו בזועה (לוקוגען) והיה כי ימותו כן עוד עשרים שנים ואח"כ ירטיבוש בנטף מים^ד ישבו חיים כולם שנית -

ב תולעת החומץ (עסיג אאלצען), נמלא בקיץ בכל מיני חומץ

כאשר יעמוד עת קלר נפתח אל פני הרוח, בתארו ידמה להקלייסטעראאלצען^ז; אפס כי יזכו יותר מחידד וארוך, גם הוא נמחר יותר ממנו, ואף הם נמלאים בנטף אחד לרוב, ביבוש הנטף ימותו וישבו לחיות כאשר יותן על מקום היבושת הנכר עוד רטוב, מעט חומץ.

עב תולע הכדורי (קגעל טהירצען) ג

במצא ברהטים (פסילטען) ושאר מקוה מים שוחה בכל ימי הקיץ בתצנית כדור קטן כנגריר דוחן (הירו) צהיר, נראה לעינים. בעודו לעיר מראהו ירוק כעשב, אכן כאשר יזקין יהפך למראה ירוק (נעל) או לבן ירוקי ולא נכר בו מאום איברים, בכל זאת נראהו כמתהפך על לירים - ע"י זוכית מגדלת טובה נראה בבטן הזקנים ממין הזה שלשים או ארבעים ילדים, ובכל אחד מהילדים כ"כ מספר כזה. באופן אשר נחזה ילדים ונכדיהם בתוכה יחד, כאשר יוגמרו הילדים בבטן הזקן יבקע הכדור ויתגלגלו אחד אחד אחד ממנו, ובזאת כולם ימס הכדור, כנטף גשם הטופל במים.

הקטנה

[רלא] הקולון, כן נקרא בלשון חז"ל הדבק הנעשה חמים וקמח שהסופרים מדביקים

בו את ניירותיהם [פסחים מב] קולון של סופרים, כדמפרש שם

בגמרא, ובלשון רומי נקרא קאלל"א:

מערכת (שנת) התולעים

עג הגקודה (סוקט טהירכען) ד

הקטנה מכל אשר תוכל העין לראות גם ע"י זכוכית המגדלת, ולא כראיה
כ"ה ע"י כלי הרואים טוב וגדול - דומה לגקודה עגולה מבלי אשר
נכיר בה שום פה או זרוע, תולדתה הוא כאשר ינוחו זרעוני לחם במים שבועות
אחדים, מאשר ירקבו, וממנו יראו המים עכורים י- פראש עאן"ם, הם
נקודות רבות מכוסות בחומר רך (נאלעארטיג) ועטופות בקרום דק יחד,
בנות קרום הקטן זה יתראה עגולי, אכן בהתנועעו נמלאהו מלא חודרים,
ולפעמים יבקע וילאז ממנו ילדיו המון כדורים קטנים - כשגבו
פליאות יולר הכל, ומי יחקרם, אך חרדות כלבם
בזכרנו חרש אמן זה, ובלדק נסערה מפינו, מה
אנוש כי תזכרנו -

נשלם חלק הראשון

ראשי התיבות הכתובים בספר הזה

בל"י בלשון יוני, בל"ע בלשון ערבי, בל"ז בלשון לרפחי, בל"ר בלשון רומי, בליו"ר
בלשון יוני ורומי, חנ"א חכם נולרי אחד, הוא החכם געועניו"ם, רמ"ל ר' משה לאנדא

לוח התקון

טעיות אשר נפלו בהספרים אורק בקצתם.

תקון	טעות	שורה	צר	תקון	טעות	שורה	צר
כשאר	כשאר	ל"ד	ח"ח	מבוא			
בחוכחה	בחומחה	ט"ז	כ'	כלורך	כלורך	א'	י"ז
פאה פ"ג	פאה פ'	ל"ד	ס"ד	זכיה	היה	ל"ח	י"ח
לוכס	לווכס	כ"ב	ס"ז	כ'	ט"ז	ל"ג	כ"א
לאאלאני"ע	זאלאלני"ע	ל"ו	ל"ב	קופי"ע	קופע"ר	ט"ו	כ"ג
ישכז	ישכו	ט"ו	ל"ד	ל"ל כאלה [יט]		ג'	כ"ח
חלאכת	חלאכת	ג'	ק'	הדובר	הדובר	ו	-
כשליש	כשליש	כ'	-				
בלדו	בלדו	י"א	ק"ל	בהספר			
עולה	עושה	ח'	ק"ח	(נאכהאמוג)	(נאכהאמו)	ט"ו	ז'
פאפוג"י	חפאפוג"י	כ'	-	חעשהו	חעשה	ט"ז	-
חאפרומיס	אפרומיס	כ"א	-	אחכותי	ואחכותי	ל"ה	י'
נולות	נולות	י"ח	ק"ס	(קוקסיא)	(קו סיא)	ט'	י"ג
לדלוק	יללוק	ב'	קס"א	ל"ל מאה ששה כו'		ל"ה	י"ד
כשלישית	כשישית	כ'	קס"ה	וויקעליכט	וויק כט	ג'	ט"ו
השזור	השזור	ל"ג	ק"פ	(געמיינע)	(געמיינע)	ט'	י"ז
[קניג]	[ננ]	כ"ה	קפ"ה	שעינו	שעינו	י"ז	ל"ב
ושטח	ושח	י"ח	קפ"ח	פ"ב	פ"ג	ל"ג	ח'
בפללות	בפללות	ו'	קל"ב	רוב	הרוב	ב'	ח"א
כ"ב	קכ"ב	כ"ד	קל"ג	ובגווינע"א	ובווינע"א	כ"א	-
(גרינע)	(געמיינע)	ו'	קל"ט	היענ"ע	הינע"ר	כ"ב	ח"ו
וחולעהו	וחועלחו	כ"ד	רכ"ז	עלום	עלים	כ'	ח"ז
ורבוע	רבוע	ו'	רס"ה	מחכים	מחוכס	-	-
(דונסט)	(דו סט)	ב'	של"ד	נחלאו	לחלאו	ב'	ח"ח
				חכ"א	חכ"א	ל"ב	-

נדיבי הפרענומטראנטין

לבעבור כי רוב אספת הפרענומטראנטין לא היו על ידי כ"א על ידי מאהרי יברכם ה' ונאנכי לא ידעתי ערך כל אחד מכם ויקרו לזאת אמרתי לסדר את השמות לפי סדר אותיות א"ב ונכון לבי בטוח בכם אשר גם אם לא ארע לכתוב שמכם על מקום ואופן הנכון אהם תמלחו לי ותדעו כי לא מקומו של אדם מנבדו —

סובאלק

ר' אברהם בר"י ראזענטהאל
 ר' אברהם אהרנסאהן
 ר' אברהם פלאטניא
 ר' אברהם ראזענשטין
 ר' אברהם דוד עפשטין
 ר' אברהם פאחולקי
 ר' אלחנן דוב לאנדא
 ר' אליעזר פֿרענקל
 ר' אליעזר אהרנסאהן
 ר' אליעזר בר"א אהרנסאהן
 ר' בנימין חייך
 ר' בן ליון האפרתי
 ר' בנימין נטע ריבלין
 ר' צעריל פֿרענקל
 ר' גבריאל ברוחבערג
 ר' גרשון ראזינטאהל
 ר' גרשון אמדורסקי
 ר' דוב צער פאחולקי
 ר' דוד זייבערג
 ר' דוד קלינקאוועטין
 ר' הילל מרגליות
 ר' הילל קאפלאוויץ
 ה' הירש שפירא
 ר' הירש ראזינטאהל
 ר' זכריה ראזינטאהל
 ר' חנוך צנרך
 ר' חיים שלמה קאלעלסקי
 ר' חיים וואלדחאן
 ר' יהודה ברון
 ר' יהודה ליב ראזינטאהל
 ר' יהודה ליב חייך
 ר' יוסף בהרב מרגליות
 ר' יוסף קאמינר
 ר' יוחאל ליפסקי
 ר' יעקב חייך
 ר' יעקב שיינחאן
 ר' יעקב שפירא

ר' יחזק עטינגער
 ר' יחזק קלינקאוועטין
 ר' יחזק צייליסטאלקי
 ר' יחזק ברון
 ר' ישראל קאלעלסקי
 ר' ישראל חייך
 ר' ישראל ישעי נאטעמאהן
 ר' ישראל יפה ש"ץ
 ר' ליב טיקאלסקי
 ר' ליב לעווינסקי
 ר' ליב האלענדערסקי
 ר' ליב פאראדיסטאהל
 ר' ליב הירש פעלטין
 ר' מאיר יהושע דיקהייזער
 ר' מאיר ברון
 ר' מאיר קראקאווסקי
 ר' מענדיל פאחולקי
 ר' מרדכי ראזינטאהל
 ר' מרדכי בר"א ראזינטאהל
 ר' מרדכי קאנאפנילקי
 ר' משה פראנק
 ר' משה עפשטין
 ר' משה לבי שפירא
 ר' משה יערוחאלימסקי
 ר' משה בלומחראזען
 ר' משה בר"ש ראזינטאהל
 ר' משה בר"ג ראזינטאהל
 ר' משה ווילענסקי
 ר' משה קראקאווסקי
 ר' משה בלומענטאהל
 ר' משה צייליסטאלקי
 ר' משה מאראנווילקי
 ר' משה אבנאזאן
 ר' משה בר"א ראזינטאהל
 ר' משה אליעזר אהרנסאהן
 ר' משה פֿריינקל מפאנימאן
 ר' נטע הירץ ריינבערץ
 ר' ניסן קאלעלסקי

ר' ניסן האלענדערסקי
 ר' פישל כהנים
 ר' פנחס ועליג קאלעלסקי
 ר' לבי בר"מ ליבזאהן
 ר' שצתי ראזינטאהל
 ר' שצתי ראזענלוייג
 ר' שניא זילבערמאן
 ר' שמואל בר"ש זירגער
 ר' שמואל צייליסטאלקי
 ר' שמואל ליב לובזענסקי
 ה' ש. העקלנבורג
 תקאנינסבורג
 ר' שמעון ראזינטאהל
 ווארשא
 ר' אברהם בר"ש כהן
 ר' אברהם יאזעלנאוו
 ר' אברהם עדל
 ר' אברהם חשה הלוי
 ר' אברהם קעשיל ליפשיץ
 ר' אברהם חשה קלייף
 ר' אביגדור זעלנר מסערהיי
 ר' אהרן שיינקעלד
 ר' אהרן קלייף
 ר' איטשי כהן
 ר' אליהו טילפעל
 ר' אפרים לעוו
 ר' אלי' מרדכי רעדלער
 ה' ד. א. ח. גאלדשמידס
 ה' אייזנבוים
 ה' ד. א. בערנהארדט
 ה' א. פֿיינבערג
 ר' בערוש ווילנער
 ר' בערוש הערלפעלד
 ר' צעריל מייזבוים
 ר' צעריל איטשי גוטמאן
 ה' צערנאל יאקובאוויץ
 חטשענסטחאוו
 ר' גבריאל פרץ פערל

שמות הפרענומער אנטוין

אורחים מלובלין

ר' חיים קעמפניסקי
 ר' יעקב יוקל ראבינראטה
 ר' ישראל אליעזר מיץ
 ר' מאיר ליכטענפעלד

אורחים מאווירואר

ר' מאיר פרענקל
 ר' דוד גרינבערג
 ר' שמואל שוילער
 ר' שלמה אייזנבערג
 ר' שמואל אייזנבערג

אורחים מפאלטוסק

ר' שלמה בר' רובינשטיין ב
 ר' משה ראזינבערג

אורחים מראצק

ר' נחמן באדקיר
 ר' פייבל בלייאבארג
 ר' שמחה לאווער

ר' אליעזר גינלבורג

מלודווינאווי

ר' ברוך טובי' גרשנאוויץ

מקאוונא

ר' חיים יוסף איינגעליין

מווילנא

ר' יאקיל רויזנבערג

מפרושניץ

ר' יחיאל מיכל היילפרין

מקאליש

ר' יעקב בורשטינסקי

מטשענסטחאווי

ר' יעקב יושע זאקיס

מרייגראד

ר' יחזק יערוזילימסקי

מחושניץ

ר' מאטיל בר' ריינהערץ

בווילנא

ר' מרדכי רויזנבערג

מערעספאלי

ה' ת. ראוין

ה' ת. שטערנבערג

ה' ת. קרויזנבארג

ה' ת. נחום לוריא

ה' נפתלי פעלדהויזן

ה' פנחס קליינרהאן

ה' פנחס היילפערין

ה' פאלקאוויץ

ה' רפאל לעוויין מגראייעווי

ה' שאול לאנדאווסקי ב

ה' שלמה זלמן גוטמאן

ה' שלמה יחזק ראקער

ה' שלום גלאז

ה' שלום פרידנאהן

ה' שמואל פרץ פויזנר ב

ה' שמואל יחזק האפפנבלום

ה' שמואל ווייסלפיס

ה' שמחה כורוויץ מפלונסק

אורחים מזעמבראו

ה' אלי' יהושע מגדל

ה' דוד ראזינבארג

ה' יהודה ראזינבלום

אורחים מטאמשאב

ה' אברהם משה שטיינמאן

ה' יחזק שטיינמאן

ה' משה אהרן שטיינמאן

ה' ישראל משה ווייסליפיס

ה' מרדכי עלבינגער

אורחים מטשעכנאווצי

ה' יחזק כ"ץ שפירא

ה' יהושע בר"ב מיילר

ה' מיכאל כ"ץ שפירא

ה' שלמה זלמן רויזנבלום

ה' אברהם נח שנילער

אורחים מלאמע

ה' טעבלי ברמזאהן

ה' ישראל משה לאווינסקי

ה' אלי' לעווקאוויץ

ה' יחזק ליב אייגער

ה' דוד פויזנר ב

ה' דוד עפשטיין

ה' הירש ווייסלפיס

ה' הירש ברבלום מזריסק

ה' הירש פאדוה מפלונסק

ה' הירש וואלף בלומבערג

ה' זלמן בערקוואהן

ה' חיים גרשון האללע

ה' חיים ראזינבערג

ה' חיים גינלבורג משווינלאן

ה' חיים יחזקאל בארדוויץ

ה' טוביה כהן

ה' יהושע בארינשטיין

ה' יהושע דוד ליפשיץ

ה' יודל געבלום

ה' יודל לובעלסקי

ה' יוסף חיים האלבערשטאט

ה' יוסף טהיבערג

ה' יוסף קוניטץ

ה' יוסף דוב אייזנזאהן

ה' יוסף פויזנר

ה' י. פעלדמאן

ה' יחזקאל שפער

ה' יעקב דוד בערקוואהן

ה' יעקב לנדא

ה' יעקב יוקלי ליטהויער

ה' יעקב בר"א הכהן

ה' יחזק עטינגר

ה' יחזק שפארן

ה' י. גליקזאהן

ה' ישראל בויהריטער

ה' ישראל בר"א כהן

ה' ליב לעוויין

ה' ליבזש קאמינר

ה' לימח ליפשיץ

ה' ליפא ווייסליפיס

ה' מאטיל ליטהויער

ה' מיכל ראזינבערג

ה' משה טענינבארג

ה' משה ענדליחאן

ה' משה קעלערמאן

ה' משה בר"א כהן

שמות הפרענומער אנטן

ר' שמואל ילחק יעבז בוילנאך
 ר' שפטייל עטינגער

נייאשטאט

ר' אברהם דוד ז"ל
 ר' אייזיק שערוינטער
 ר' הילל ראדן
 ר' זאב פלאטא
 ר' חיים פייבל שערעשאוסקי
 ר' חיים פרידלענדר
 ר' יחודה ברוחבערג
 ר' יחודה שערוינטער
 ר' יחודה פינקלשטיין
 ר' יונה ראדן
 ר' יוסף ב"ר ברוחבערג
 ר' יעקב ראדן
 ר' יעקב נחום טאבמאן
 ר' חשה ליב חיילר
 ר' עורא ליב שערין
 ר' פנחס הלוי הורוויץ
 ר' פנחס זעליג קאלעליקי

ווילקאווישק

ר' אהרן הכהן
 ר' אהרן זאלינגער
 ר' אייזיק ראוויזק
 ר' אליעזר גארפונקל
 ר' זכרי' פריינקל
 ר' חיים פרייד
 ר' יעקב ענדיל
 ר' ליבל אמדורסקי
 ר' ליבל רוקח
 ר' חשה פעלטינשטיין
 ר' פייבל זיידנשטאט
 ר' שלמה מאזוסאוהן
 ר' שמשון ראוויזק
 ר' שמשון פריינקל
 ר' אפרים ב"ר הלוי
 ר' ארי' ליב ב"ר הלוי
 ר' הירש פערליבערג

סטאוויסק

ר' דוד ריינהערץ
 ר' יואל ריינהערץ
 ר' יעקב לימקאווסקי
 ר' ילחק מוזשאט
 ר' ישראל לבי גארדאן
 ר' ישראל שמשון גיטלזאכן
 ר' מנחם מענדיל אפרתי
 ר' חשה ליב כהנא
 ר' חשה פנחס גראדזענסקי
 ר' חשה ברוך פריידנהיים
 ר' נחמן העשיל ריינהערץ
 ר' נפחלי הייגער
 ר' פייטל ריינהערץ
 ר' לבי הירש מרגליות
 ר' לבי הירש בלומענאוהן
 ר' שלמה לבי
 ר' שמואל מאניש בלאך

שאקי

ר' אברהם ב"ר גאלדמאן
 ר' אברהם קראקאווסקי
 ר' אהרן יאמאוהן
 ר' ברוך ב"ר סג"ל
 ר' דובנער ב"ר גאלדנבורג
 ר' זלמן ביאלישטאלק
 ר' חיים העניגאוהן
 ר' יחודה ליב ראזענטהאל
 ר' יחודה ב"ר וויזבילקי
 ר' יודל לעווינטהאל
 ר' יונה עטינגער
 ר' יעקב ב"ר ראמבר
 ר' ילחק הכהן ביזשא
 ר' ילחק עטינגער
 ר' ירמי' סימסאן
 ר' ליב זלמן הלוי
 ר' מאיר קיילזאכן
 ר' לבי הירש אור
 ר' לבי ב"ר בלאך
 ר' קלמן בלאך
 ר' שלמה ב"ר לעווינטשטיין
 ר' שמואל ב"ר זילבערג

טיקשין

האב"ד

האחים הגבירים
 הרב ר' יוסף ברודא
 ר' בנימין בלומענפעלד
 ר' בנימין דוב סג"ל
 ר' הירשלי מאירסאוהן
 ר' זאבזאולף בלומענפעלד
 ר' זלמן יעקב יעבז
 ר' חיים שלמה סוראוויטש
 ר' חיים שמריהו גאלדע
 ר' חיים ליב האלשקע
 ר' חיים מענדל לעווינואוהן
 ר' חייקל בלומענפעלד
 ר' יהושע פאלק גאלדמאן
 ר' יהושע ליב הלוי
 ר' יודל גאלדע
 ר' יוסף ב"ר ראוויזק
 ר' ילחק ראונבוים
 ר' ילחק זרח עלטאנט ביין
 ר' ישע' חיים הלוי הורוויץ
 ר' מיכל פרידמאוהן
 ר' מנחם דוד יעבזאוהן
 ר' חשה דילאן
 ר' חשה מאיר לאפעס
 ר' נחן נטע פריינקל
 ר' פ. זאחמענהאף
 ר' זכתי בערמאן
 ר' שלום מאיר זאך
 ר' שמעון פלאטווא

קאלווריע

הראב"ד

ר' נחן נטע ריינהערץ
 ר' אבא זכרי' ריינהערץ
 ר' אברהם בללאל
 אייזיקשטאט
 ר' אברהם נוסבוים
 ר' אליהו פריידנהיים
 ר' געניל גאלדשטיין

שמות הפרענומטראנטין

<p>שצוצין</p> <p>ר' דוד עלזאהן</p> <p>ר' יהושע אהרנסאהן</p> <p>ר' ישראל חיים הכהן</p> <p>ר' שלמה שושן</p> <p>פרעראשלע</p> <p>ר' יצחק לבי מרגליות</p> <p>ר' משה יעקב זילבערמאן</p> <p>ר' דוב בער עקאווסקי</p> <p>באקלעראווי</p> <p>ר' גרשון מיכץ</p> <p>ר' יוסף פינקאווסקי</p> <p>ר' בירש מיימון</p>	<p>ר' בעריל קאלעלסקי</p> <p>ר' ישראל דוב וואהרהאפטין</p> <p>ר' מאיר קאלעלסקי</p> <p>ר' ראובן הכהן</p> <p>ר' שחמה צונס פינקל שטיין</p> <p>אפטרייגקי</p> <p>ר' חיים טיקאלינער</p> <p>ר' נחמן טיקאלינער</p> <p>ר' ישראל טיקאלינער</p> <p>סייני</p> <p>הראב"ד</p> <p>ר' אייזיק ביסקאליטווער</p> <p>ר' דוד גלאזטא</p> <p>ר' יצחק לייפונער</p>	<p>ר' זאב וואלף לעניכבערג</p> <p>ר' אחי ר' זבולן אריה ליב</p> <p>שיינהאק</p> <p>ר' יהודה ווייכבערג</p> <p>ר' יואל יוסף הלוי</p> <p>ר' יוסף פערלבערג</p> <p>ר' יחזקאל בר"א הכהן</p> <p>ר' יצחק אייזיק בלאנקשטיין</p> <p>ר' יצחק ניסן לאקס</p> <p>ר' משה ברמאהן</p> <p>ר' משה בר"א הורוויץ</p> <p>יאנוסטאב</p> <p>ר' אלחנן פיש</p> <p>ר' אליה רייבשטיין</p> <p>ר' אליה רעטהריוון</p> <p>ר' אליה ראזינטהאל</p>
---	--	---

הפרענומטראנטין אשר יתכדבו עוד מהיום והלאה יולפסו בשמותם בסוף הספר

לשמות לשמות לשון עבר כו', ולחמארי חולל החובצא סוף
בספר זה, יאכחו על הסוף חלקי האלף.

N. M. BARNHEIM
 101, Walnut Street
 Philadelphia, Pa.